

PROCEEDINGS

National and International
Academic Conference

New Normal For Sustainability In The Digital Era

ISSUE 1

- Social Sciences
- Humanities

26 November 2021

PROCEEDINGS

National and International
Academic Conference

New Normal For Sustainability In The Digital Era

ISSUE 1

- Social Sciences
- Humanities

26 November 2021

รายชื่อกองบรรณาธิการรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

ที่ปรึกษา

ดร.อณาวุฒิ	ชูทรัพย์	อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
ดร.สันธยา	ชูทรัพย์	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สมจิตต์	สุพรรณทัศน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ	ศรีพหล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ทิวต์	มณีโชติ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัญปวีณ์	รัตน์พงศ์พร	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภช	รติโอฬาร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิตา	วรรณพิรุณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณี	สำเภาทอง	มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรกนก	นิลดำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Professor Wang	Sa	Haikou University of Economics
Professor Dr. Dorien	Kartikawangi	Atma Jaya Catholic University of Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Trinh	Quoc Lap	Can Tho University, Vietnam

Editorial Board

Professor Dr.Somjit	Supannatas	Valaya Alongkorn Rajabhat University Royal patronage
Professor Dr.Siriwan	Sripahol	Srinakharinwirot University
Associate Professor Dr.Tiwat	Maneechote	Panyapiwat Institute of Management
Associate Professor Dr.Tunpawee	Ratpongporn	Ramkhamhaeng University
Associate Professor Dr.Sompoch	Ratoran	Sukhothai Thammathirat Open University
Associate Professor Dr.Panita	Wannapiroon	King Mongkut's University of Technology North Bangkok
Assistant Professor Dr.Arunee	Sumpaothong	Rajapruk University
Assistant Professor Dr.Kornkanok	Nindum	Chiang Rai Rajabhat University
Professor Wang	Sa	Haikou University of Economics
Professor Dr. Dorien	Kartikawangi	Atma Jaya Catholic University of Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Trinh	Quoc Lap	Can Tho University, Vietnam

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Reviewer)

รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์	กัณสนันท์	รองศาสตราจารย์ ดร.โกสุม	สายใจ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลภรณ์	สุวรรณสัมฤทธิ์	รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงตา	สรานุรมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์	เพชรโรจน์	รองศาสตราจารย์ ดร.สมถวิล	วิจิตรวรรณภา
รองศาสตราจารย์ ดร.เอ็จ	สโรบล	รองศาสตราจารย์ อวยพร	พานิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรัณย์พัฒน์	อิมประเสริฐ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตยาพร	เสมอใจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ	วิเศษ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิปไตย	โสทธิวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิษฐา	หรรณเกษม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณต	มานวิโรจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต	รัชตพิบูลภพ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพียงเดือน	เกิดอำแพง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนาท	บุญยะชัย	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวดี	ศักดิ์ดุษยธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักษณาวดี	บุญยะศิรินันท์	ดร.ศรันย์	นาถนอม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำเร็จ	อ่อนสัมพันธุ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวนารถ	เล็กเลอสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณี	สำเภาทอง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาภรณ์ณี	อินฟ้าแสง
ดร.กฤษณา	จิรทิวาวัช	ดร.จักรพันธ์	พงษ์เกตรา
ดร.เจณิภา	คงอิม	ดร.ชมแข	พงษ์เจริญ
ดร.ธนวัฒน์	ธีปะปาล	ดร.นิติศักดิ์	ไพโรจน์
ดร.ประภัสสร	กิตติมนิรม	ดร.ปริตภา	รุ่งเรืองกุล
ดร.ปริศนา	ตั้งมหาสวัสดิ์	ดร.พรรณเพ็ญ	สิทธิพัฒนา
ดร.รสสุคนธ์	ทับพร	ดร.วัชรินทร์	หลิมรัตน์
ดร.ศักดา	สถาพรจนา	ดร.เศรษฐพงศ์	วัฒนพลาชัยกุล
ดร.สมรศรี	คำตรง	ดร.สุกัญญา	สุदारรัตน์
ดร.สุนันทา	สังข์ทัศน์	ดร.อุทุมพร	อยู่สุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิตาภา	ธัญญรัตน์วานิช	ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิรวุฒิ	เชิญเกียรติประดับ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณิชชา	ปะณะรักษ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ตรุณี	มุแกม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวิชัย	อุรัจฉัท	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัศนาศนา	หงษ์มา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัศนีย์	คำเกิงศักดิ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทรี	ธรรมศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นันทิการ์	จิตรีงาม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยระดี	วงษ์สวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญพา	คำวิเศษณ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปฐมภรณ์	คำชื่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปวรัตน์	เลิศสุวรรณเสรี	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปวันรัตน์	นิกรกิตติโกศล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พนิดา	วัชรระงษ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรพิมล	สัมพัทธ์พงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พฤกษ์ภูมิ	ธีรานูตร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์พานิช	บัวสำอางค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพสรณ์	สูงสมบัติ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภาสกร	ปาละกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณวิมล	จงจรวยสกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัลย์นุช	สกุลน้อย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วัชรินทร์	เกิดทรัพย์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ติณมาภรณ์	หุ้มเต็ม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภมิตร	คูศรีสุวรรณ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เศรษฐวิฐณ์	คงกะพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สกลพร	พิบูลย์วงศ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สายสมร	สังข์เมฆ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภัทสรธา	ปัญญารัฐโรจน์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวนีย์	ศรีจันทร์นิล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณี	พึงวัฒนากุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาภาภรณ์	ดิษฐเล็ก
อาจารย์กานท์ลัส	ทองบุญมา	อาจารย์กิตติยานภาลัย	ภูตระกูล
อาจารย์แก้วกัญญา	เสวกสุริยวงศ์	อาจารย์จตุติเดช	ทองมี
อาจารย์ฉัตรทอง	นกเชิดชู	อาจารย์ชุติมณฑน์	ตุลยาพร
อาจารย์ณ.ชนม์	ประยูรวงศ์	อาจารย์ณรงค์	ลำดี
อาจารย์ณัฐาศิริ	เขาว์ประสิทธิ์	อาจารย์นิมิตร	หงษ์ยิ้ม
อาจารย์ปรียวิศว์	ชูเชิด	อาจารย์พลสิทธิ์	ศรีศิริ
อาจารย์พิทักษ์	ลีนาลาด	อาจารย์ภูวน	อัครกรนิฤงกูร
อาจารย์รุ่งระวี	มังสิงห์	อาจารย์วรวุฒิ	เหล่าบ้านค้อ
อาจารย์วลีรัตน์	ภมรพล	อาจารย์วัฒน์ชัย	ภุมรินทร์
อาจารย์วันทิกา	หิรัญเทศ	อาจารย์สมฤดี	นามวงษ์
อาจารย์สิทธา	อุปกิต	อาจารย์สุธินี	จันทร์
อาจารย์สุนทรีย์	สองเมือง	อาจารย์สุภัทรา	สุวรรณหงษ์
Professor Wang	Sa	Assoc. Prof. Dr. Trinh	Quoc Lap
Professor Dr. Dorien	Kartikawangi		

สารจากอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เมื่อวันที่ 20 เมษายน พุทธศักราช 2549 จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลา 15 ปี มหาวิทยาลัยได้ปฏิบัติตามพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาด้วยการส่งเสริมการพัฒนาคณาจารย์ การผลิตบัณฑิตให้มีศักยภาพ การสร้างสรรค์ผลงานวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่อง

ในปี พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยได้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ เนื่องในวาระครบรอบ 15 ปี แห่งการก่อตั้งมหาวิทยาลัย ในหัวข้อ "ชีวิตวิถีใหม่สู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล" (New Normal for Sustainability in the Digital Era) ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากหน่วยงานที่เป็นเครือข่าย จากสภาวิชาชีพ มหาวิทยาลัย และสถาบันต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายสาขาที่ให้ข้อเสนอแนะและตัดสินผลงานในครั้งนี้ และรวมถึงผู้เข้าร่วมนำเสนอผลงานทางวิชาการ ซึ่งทุกฝ่ายต่างก็ตระหนักในความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ ๆ ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ การพัฒนาและเผยแพร่ผลงานนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ และงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลงานที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อวงวิชาการ ต่อผู้เรียน ต่อสังคมและประเทศชาติ มหาวิทยาลัยจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการจัดการประชุมวิชาการและเอกสารรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการแก่นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และ ผู้สนใจทั่วไปเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคม ประเทศชาติต่อไป

ดร.อนาวุฒิ ชูทรัพย์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

สารจากสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชน แห่งประเทศไทย (สสอท.)

ในนามของสมาคมฯ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนซึ่งมีสมาชิกทั้ง 65 สถาบัน ขอแสดงความยินดีในโอกาสที่ทางมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ได้เป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครบรอบ 15 ปี ในหัวข้อ “ชีวิตวิถีใหม่สู่ความยั่งยืนในโลกยุคดิจิทัล” (New Normal for Sustainability in the Digital Era)

ในระยะเวลาที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ได้ดำเนินการจัดการศึกษาและสร้างบุคลากรในสาขาวิชาต่างๆ รับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นที่ประจักษ์ถึงความมั่นคงในการดำเนินการตามอุดมการณ์ของสถาบันอย่างแท้จริง

ในปัจจุบัน กระแสของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมในมิติต่างๆ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องทบทวนบทบาท และพันธกิจของสถาบันในการปรับเปลี่ยนระบบนิเวศด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการทางวิชาการ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภารกิจ ความต้องการและการพัฒนาสู่ความยั่งยืนในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคติดเชื้อ COVID-19 ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่เร่งรัดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้รวดเร็วยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับองค์กรในภาครัฐและเอกชนทุกประเภท ดังนั้น ในการที่มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ได้จัดการประชุมวิชาการในหัวข้อดังกล่าว จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการเพื่อให้เกิดองค์ความรู้และนวัตกรรม

ในโอกาสครบรอบ 15 ปี ของมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ จึงขออวยพรให้มหาวิทยาลัยได้เจริญก้าวหน้า และเป็นหลักที่สำคัญของการอุดมศึกษาเอกชนของไทยในการแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้กับประเทศ เปรียบประหนึ่งต้นราชพฤกษ์ซึ่งเป็นต้นไม้ประจำชาติไทย ที่มีความสวยงาม มีประโยชน์เป็นสมุนไพรที่มีคุณค่า และเติบโตแผ่ขยายกิ่งก้านสาขา ให้ความร่มเย็น เป็นความหวังและแรงบันดาลใจให้กับทุกคนที่เกี่ยวข้องสืบไป

ดร.พรชัย มงคลวนิช

นายกสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สารจากสภาการสาธารณสุขชุมชน

การจัดประชุมวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นพันธกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัยในการพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการเผยแพร่ ข้อค้นพบและประโยชน์ของงานวิจัยและนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนและประเทศชาติ ในวาระที่มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ได้ดำเนินการตามพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลา 15 ปี สภาการสาธารณสุขชุมชนซึ่งได้จัดทำบันทึกความเข้าใจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนกับมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ จึงขอแสดงความยินดีกับมหาวิทยาลัยที่ได้ผลิตบัณฑิต ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและให้บริการวิชาการสังคมตลอดระยะเวลา 15 ปี โดยสภาการสาธารณสุขชุมชนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนา ศักยภาพของพลเมืองด้านสาธารณสุขแบบองค์รวม ทั้งด้านกาย จิต จิตวิญญาณ และสังคมโดย บูรณาการกับศาสตร์ทางด้านการบริหารธุรกิจซึ่งมหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญ เพื่อผลิตบัณฑิต ที่มีคุณภาพและรองรับ การพัฒนาของสังคมในอนาคตต่อไป

นายอเนก ทิมทับ

เลขาธิการสภาการสาธารณสุขชุมชน

**สารจากสมาคมผู้สอบบัญชีภาษีอากร
แห่งประเทศไทย**

ในการจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ และนานาชาติครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ ถือเป็นเวทีวิชาการในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ด้านการวิจัย และสร้างบรรยากาศการวิจัยให้เกิดขึ้นแก่นักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน สมาคมผู้สอบบัญชีภาษีอากรแห่งประเทศไทยรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งและขอขอบคุณที่ให้โอกาสในการเข้าร่วมการจัดประชุมวิชาการในครั้งนี้

นายวรงค์ ระฆังทอง

นายกสมาคมผู้สอบบัญชีภาษีอากรแห่งประเทศไทย

สมาคมผู้สอบบัญชีภาษีอากรแห่งประเทศไทย

**สารจากสมาคมขนส่งสินค้า
และโลจิสติกส์ไทย**

ในการจัดการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ถือเป็นอีกเวทีวิชาการ และเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้ได้แลกเปลี่ยนในศาสตร์และนวัตกรรมใหม่ ๆ หวังว่าทุก ๆ ครั้งจะเกิดการต่อยอด เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ขึ้นจริงในประเทศไทย ถึงแม้สถานการณ์ในประเทศไทยยังประสบกับภาวะการระบาดของเชื้อโคโรน่า โควิด-19 ก็ตามทางสมาคมขนส่งสินค้าและโลจิสติกส์ไทยยินดีที่จะแบ่งปันและสนับสนุน ขอขอบคุณที่ได้มีส่วนร่วมการจัดประชุมวิชาการในครั้งนี้

ดร.ปิยะนุช สัมฤทธิ์
นายกสมาคมขนส่งสินค้าและโลจิสติกส์ไทย

คำกล่าวต้อนรับ

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

“ชีวิตวิถีใหม่สู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล”

(New Normal for Sustainability in the Digital Era)

โดย

ดร.อนาวุฒิ ชูทรัพย์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

วันศุกร์ที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ.2564

ณ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (ออนไลน์)

สวัสดีครับ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ขอต้อนรับทุกท่าน เข้าสู่การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ เนื่องในวาระครบรอบ 15 ปี แห่งการก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ในปี 2564 ในหัวข้อ "ชีวิตวิถีใหม่สู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล" (New Normal for Sustainability in the Digital Era) ในโอกาสนี้ ขอขอบคุณท่านองค์ปาฐกพิเศษในวันนี้ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต ทิพากร ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในวงการอุดมศึกษาของประเทศไทยเป็นระยะเวลาอย่างยาวนาน ซึ่งในวันนี้ท่านให้เกียรติมาบรรยายในหัวข้อ "ชีวิตวิถีใหม่สู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล" การจัดประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติในครั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ได้รับความร่วมมือจากเจ้าภาพร่วม 4 หน่วยงานดังต่อไปนี้ 1) สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2) สภาการสาธารณสุขชุมชน 3) สมาคมขนส่งสินค้าและโลจิสติกส์ไทย 4) สมาคมผู้สอบบัญชีภาษีอากรแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่ร่วมบรรยายพิเศษ ได้แก่ องค์กรรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEAMEO) องค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (JNTO) สมาคมไทยธุรกิจการท่องเที่ยว

ในการประชุมวิชาการครั้งนี้ ต้องขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการประชุมวิชาการครั้งนี้ ซึ่งรวมถึงผู้เข้าร่วมนำเสนอผลงานทางวิชาการ ซึ่งนำเสนอผลงานเป็นจำนวนมาก มาทั้งจากมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน วิทยาลัยอาชีวศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน หน่วยงานราชการ รวมทั้งมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยผลงานที่ส่งเข้าร่วมมีอย่างหลากหลาย ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ บริหารธุรกิจ วิทยาศาสตร์สุขภาพ และผลงานทางด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีทั้งบทความวิจัย บทความทางวิชาการ ซึ่งครั้งนี้ส่งเป็นจำนวนมากถึง 252 ผลงาน ในจำนวนนี้ 12 ผลงาน เป็นการนำเสนอผลงานในระดับนานาชาติ นอกจากนี้ยังมีการประกวดสิ่งประดิษฐ์ และนวัตกรรมอีกเป็นจำนวนมาก มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ต้องขอขอบคุณ

ผู้สนับสนุนทุกท่าน ท่านวิทยากร ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำเสนอผลงาน ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน รวมทั้ง
ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดการประชุม
ครั้งนี้ ขอขอบคุณครับ

คำกล่าวรายงาน

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

“ชีวิตวิถีใหม่สู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล”

(New Normal for Sustainability in the Digital Era)

โดย

ดร.สันธยา ชูทรัพย์

รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

วันศุกร์ที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ.2564

ณ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (ออนไลน์)

เรียน ท่านประธาน รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต ทิพากร

ดิฉัน ในนามของคณะผู้จัดงาน ผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิต/นักศึกษาที่เข้าร่วมงานการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ภายใต้แนวคิด “ชีวิตวิถีใหม่สู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล” รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต ทิพากร ได้กรุณามาเป็นประธานเปิดงานประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ในวันที่

การจัดงานครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์

เพื่อเป็นเวทีระดับชาติและนานาชาติให้นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นิสิต และนักศึกษาได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ผ่านบทความวิชาการ บทความวิจัย ผลงานนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ และงานสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนทางด้านวิชาการ ด้านการวิจัย การบริการวิชาการ และ กิจกรรมอื่น ๆ กับสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ผู้เข้าร่วมงานประชุมวิชาการ ประกอบด้วยนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐและเอกชน และบุคคลทั่วไป กิจกรรมในวันนี้ ประกอบด้วยการบรรยายพิเศษจากท่านประธาน การประกาศรางวัลบทความวิชาการยอดเยี่ยม Best Paper Award การบรรยายพิเศษ จากผู้อำนวยการองค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEMEO) และจากผู้อำนวยการบริหาร องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (JNTO) การบรรยายองค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ในห้อง RPU Talk ซึ่งมีการนำเสนอผ่าน 2 ช่องทาง Facebook Live และ YouTube ผ่าน RPU Channel และการนำเสนอบทความวิชาการระดับชาติจำนวน 240 เรื่อง และระดับนานาชาติจำนวน 14 เรื่อง การนำเสนอนวัตกรรม

สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ในรูปแบบ Virtual Exhibitions จำนวน 98 เรื่อง ในภาคบ่ายหลังการ
นำเสนอบทความ มีการตัดสินการนำเสนอบทความทางวิชาการยอดเยี่ยม

การจัดงานครั้งนี้มหาวิทยาลัยได้รับความอนุเคราะห์จากเครือข่ายที่เป็นสภาวิชาชีพ
มหาวิทยาลัย และสถาบันต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งบทความและผลงานเข้าร่วม
นำเสนอ รวมถึงการได้รับความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายสาขาให้ข้อเสนอแนะและตัดสิน
ผลงานการนำเสนอวันนี้ คณะผู้จัดจึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ดิฉันขอกราบเรียนเชิญท่านประธาน ได้กรุณาให้เกียรติกล่าวเปิด
งาน และบรรยายพิเศษ เรื่อง “ชีวิตวิถีใหม่สู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล” ขอกราบเรียนเชิญค่ะ

คำกล่าวเปิดงาน

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ

“ชีวิตวิถีใหม่สู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล”

(New Normal for Sustainability in the Digital Era)

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต ทิพากร

รองอธิการบดีอาวุโสฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

วันศุกร์ที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ.2564

ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ อําเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี (ออนไลน์)

ท่านอธิการบดี คณะผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิต/นักศึกษา และผู้มีเกียรติทุกท่าน

ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มาเป็นประธานเปิดงานและบรรยายพิเศษในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏฯในวันนี้ การจัดกิจกรรมการประชุมวิชาการในแนวคิดนี้ เป็นการสร้างความตระหนักให้สถาบันการศึกษาและสังคมเห็นความสำคัญของการปรับตัวให้เข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ในยุคดิจิทัลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล สังคม ชุมชน และประเทศชาติ การจัดเรียนการสอนในสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องผนวกเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในหลักสูตร พร้อมๆ กับปรับแนวทางการเรียนรู้ให้เป็นไปในลักษณะเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้และประสบการณ์ให้พร้อมสำหรับการดำเนินชีวิต ตลอดจนพัฒนาไปสู่การแข่งขันเชิงธุรกิจในอนาคต

ปัจจุบันดิจิทัลเข้ามาปฏิวัติโลก สถาบันการศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีสมรรถนะทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและดิจิทัล โดยจะต้องเร่งพัฒนาระบบการศึกษา ระบบการบริหารจัดการให้มีความพร้อมทั้งบุคลากร ระบบการเรียนการสอน และการวิจัย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน การจัดกิจกรรมประชุมทางวิชาการในวันนี้จึงนับว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ๆ ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์สุขภาพ เทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ และงานสร้างสรรค์ รวมทั้งด้านการศึกษา สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ผมมั่นใจว่าผลงานวิจัยและงานนวัตกรรมที่นำเสนอในวันนี้จะสามารถช่วยตอบปัญหาที่ประเทศไทยเรากำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ อันจะนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของสังคมไทยได้

ในโอกาสครบรอบ 15 ปี ของมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ผมขอส่งความปรารถนาดีและอำนวยพรให้มหาวิทยาลัยมีความเจริญก้าวหน้า และเป็นมหาวิทยาลัยที่ปฏิบัติภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพอย่างสืบเนื่องและยั่งยืนตลอดไป

ผมขอขอบคุณทุกฝ่ายที่ได้ร่วมมือกันจัดงานนี้ขึ้นซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ทั้งต่อประเทศชาติ บุคคลทั่วไป เยาวชนและนิสิต นักศึกษา ผมขอให้การจัดงานครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ สวัสดิ์ครับ

กำหนดการ

การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ “ชีวิตวิถีใหม่สู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล (New Normal for Sustainability in the Digital Era)”

วันศุกร์ที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ.2564

ณ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ถนนนครอินทร์ ตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

- 08.00 น. เปิดระบบการถ่ายทอดสด ผ่านช่องทาง Facebook Live และ YouTube (RPU Channel)
- 08.15 – 08.30 น. “กิจกรรมรอบรั้ว RPU” ขอเชิญชมพิธีเปิดและบรรยายพิเศษได้ที่ Facebook Live และ YouTube Live
- 08.30 – 08.45 น. พิธีกรกล่าวต้อนรับเข้าสู่งานประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
- 08.45 – 09.10 น. พิธีเปิด
- อธิการบดี ดร.อณาวุฒิ ชูทรัพย์ กล่าวต้อนรับประธานและผู้เข้าร่วมงานประชุมวิชาการ
 - รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ดร.สันธยา ชูทรัพย์ กล่าวรายงานต่อท่านประธาน
 - รศ.ดร.บัณฑิต ทิพากร กรรมการสภามหาวิทยาลัย และรองอธิการบดีอาวุโสฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กล่าวเปิดงาน
- 09.10 – 10.00 น. – รศ.ดร.บัณฑิต ทิพากร บรรยายพิเศษ
- 10.10 – 10.20 น. ประกาศผลรางวัลบทความยอดเยี่ยม และประกาศรายละเอียดการเข้าร่วมงาน
- 10.30 – 16.30 น. นำเสนอผลการวิจัยในแต่ละกลุ่ม ตาม Link และรหัสเข้าห้อง
1. กลุ่มสังคมศาสตร์
 2. กลุ่มมนุษยศาสตร์
 3. กลุ่มบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์
 4. กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ
 5. กลุ่มวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี
 6. กลุ่มผลงานนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ และงานสร้างสรรค์
- 11.00 – 16.30 น. RPU Talk ห้อง 1 และห้อง 2
- RPU Talk ห้อง 1 ขอเชิญเข้าฟังได้ที่ Facebook Live
 - RPU Talk ห้อง 2 ขอเชิญเข้าฟังได้ที่ Youtube Live

สารบัญ

ลำดับ	ชื่อบทความ	ผู้เขียน	หน้า
กลุ่มสังคมศาสตร์			
1.	ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4	กิตติพล พุ่มไสว ปฐมพรรณ อินทรางกูร ณ อยุธยา วิเชียร อินทรสมพันธ์	1
2.	ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1	จุฑามาศ พุ่มไสว ปฐมพรรณ อินทรางกูร ณ อยุธยา วิเชียร อินทรสมพันธ์	17
3.	ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	วิชชุลดา นามสง่า ปฐมพรรณ อินทรางกูร ณ อยุธยา วิเชียร อินทรสมพันธ์	33
4.	การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1	วรชา ยุกตานนท์ ปฐมพรรณ อินทรางกูร ณ อยุธยา	50
5.	รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม	จรรุญ จารุสาร	65
6.	ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครปฐมเขต 1	พระมหาภักทรเมธ จำปา นิษฐ์สินี กู้ประเสริฐ	85
7.	ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร	อรพรรณ สมศรี ปฐมพรรณ อินทรางกูร ณ อยุธยา วิเชียร อินทรสมพันธ์	102

ลำดับ	ชื่อบทความ	ผู้เขียน	หน้า
8.	ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสาคร	นิชาภา เหว่ย นิษฐาสินี กู้ประเสริฐ	120
9.	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการ พลังงานทหารศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และพลังงานทหาร	ศุทธิณี จันท์เทศ พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์ อนันต์ ธรรมชาลัย	135
10.	พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผล ต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสาคร	ภาสินี อาเก๊ะ นิษฐาสินี กู้ประเสริฐ	149
11.	ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม	ชนารัญช์ สุวรรณน้อย มังกร หารักษ์	165
12.	คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสมเด็จพระปิย มาทราชมณเฑียรเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา พิเศษ	ภัทร์ณฤนต์ สุวรรณน้อย มังกร หารักษ์	180
13.	การส่งเสริมงานพุทธศิลป์ของพระอารามหลวงใน จังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย	โกสุ่ม สายใจ	196
14.	สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 1	เยี่ยมพล พลเยี่ยม อุไรรัตน์ แยมชุตติ	216
15.	การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9	วัชรพงษ์ เนาวรัตน์ ปฐมพรรณ อินทรางกูร ณ อยุธยา วิเชียร อินทรสมพันธ์	232

ลำดับ	ชื่อบทความ	ผู้เขียน	หน้า
16.	การพัฒนาสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะรายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล ๓ “ยุติธรรมวิทยา”	ภาณุชนาภ นรินทร์ ธัญญรัตน์ น้อมพลกรัง จิรพันธ์ ศรีสมพันธ์ พุทธิดา สกกุลวิริยกิจกุล	243
17.	ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารระบบคุณภาพกับการสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี	สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์	258
18.	การประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา	ศักดา สถาพรวงษา เนติ เฉลยวาเรศ	277
19.	การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิกฤตของความมั่นคงทางอาหารแบบมีส่วนร่วม	วัชรินทร์ หลิมรัตน์ ว่าที่ ร.อ.นิเวศ ธรรมชัยชูศักดิ์	294
20.	คลังทรัพยากรการเรียนรู้: สื่อการศึกษาออนไลน์ของครูภายใต้สถานการณ์ COVID-19	นิติศักดิ์ ไพโรจน์	305
21.	ความต้องการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาด้านสื่อการเรียนการสอนเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาเข้าสู่ยุค 4.0 กรณีศึกษาสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก	ฉัตรทอง นกเชิดชู	318
กลุ่มมนุษยศาสตร์			
22.	การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อจำแนกเกษตรกรชาวนาฉลาดในพื้นที่การเกษตรชุมชนของตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม	จิรภูมิ เขียวเกียรติประดับ	332
23.	ความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช	จุฑาทิพย์ ไกรนรา	345
24.	การสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนคติของผู้ติดตามสื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ้าใส ฟังอุดม	ชนิภรณ์ แก้วโชติ	366
25.	การออกแบบจุดสัมผัสผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่อุดม	จักรพงษ์ โกไศยกานนท์ กัญญิกา ชอว์	381

ลำดับ	ชื่อบทความ	ผู้เขียน	หน้า
26.	พฤติกรรม ความคาดหวัง และความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน	อวยพร พานิช รัตนาภรณ์ กิตติชนะง วัตร	397
27.	อัตลักษณ์พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี	พิทักษ์ สีนาลาด	411
28.	ลักษณะของผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ	พิทักษ์ สีนาลาด	425
29.	ความคิดเห็นของผู้บริโภคกับนวัตกรรมการไว้อาลัยในวิถีชีวิตใหม่	จิรเมธ ไพศาลอนันตกิจ กันยิกา ขอว์	441
30.	ลักษณะสำคัญและปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	วิชุดา สายสมุทร นริศรา แสงเทียน ธีระพล อ้นมัย	457
31.	การวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนवलธำรงรัตน์ฤทธิ์	สุรศักดิ์ บุญอาจ	470
32.	นวัตกรรมการพัฒนาวิชาวิทยาด้วยการแสดง	จีณัฐชะญา จิปณัฐิกานุจน์	486
33.	วรรณกรรมมุขปาฐะเกี่ยวกับวัดสิ่งห์ ตำบลบางคูเวียงอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	อาภาภรณ์ ดิษฐเล็ก	502

กลุ่มสังคมศาสตร์

**ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณ
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4**

**Influence of School Principal's Path-Goal Leadership on
Budget Management of Schools under Kanchanaburi
Primary Educational Service Area Office 4**

กิตติพล พุ่มไสว¹ ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา² วิเชียร อินทรสมพันธ์³

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, kunkrupick@gmail.com

²คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, dr.pathomporn@gmail.com

³คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, i_wichian@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 2) ศึกษาระดับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 3) ศึกษาภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 เป็นจำนวน 284 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน ส่วนภาวะผู้นำแบบสั่งการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารบัญชี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การจัดทำและเสนอของบ ส่วนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .794

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมาย การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

Abstract

The purposes of this research were to 1) investigate path-goal leadership of school principals under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4, 2) investigate budget management of schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4, (3) investigate influence of school principals' path-goal leadership on budget management in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4. A sample group was 284 principals and teachers in schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4, with stratified sampling. Data were collected by a set of 5-scale questionnaires. Mean and standard deviation were used for data analysis, while the hypothesis was tested by stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that (1) overall path-goal leadership of school principals under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4 was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest averaged aspect was participatory, followed by achievement-oriented, while the directive type was the lowest. (2) Overall budget management of schools under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4 was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest rated aspect was accounting management, followed by budgeting preparation and proposal, while the lowest averaged aspect was resource raising and educational investment. (3) The path-goal leadership influenced on budget management of school principals under Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4, significantly at .01 level with a multiple regression coefficient of .794.

Keywords: Path-goal leadership, budget management of school, Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 4

ความเป็นมาและความสำคัญ

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ประเทศไทยถือนับเป็นอีกประเทศหนึ่งได้ประสบกับภาวะวิกฤติของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้น ทั้งทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา โดยเฉพาะระบบการศึกษาของประเทศไทยพบว่าการบริหารจัดการด้านการศึกษาไทยที่มีมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานนั้นไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร ส่งผลให้ประเทศไทยไม่มีศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ในสังคมโลก จึงก่อให้เกิดกระแสการปฏิรูปสังคมไทยขึ้น และการปฏิรูปการศึกษา ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ทุกคนในสังคมตระหนักว่า เป็นเส้นทางนำไปสู่การแก้ปัญหาวิกฤติด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 เป็นกฎหมายฉบับแรกที่ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติใช้เป็นหลักในการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ได้กำหนดรายละเอียดสำหรับการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง สถานศึกษาจะต้องดำเนินงานต่าง ๆ ภายใต้กรอบของอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ในการบริหารนั้นผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารและจัดการศึกษาให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลในทุก ๆ ด้าน ผู้บริหารสถานศึกษามีอิสระในการบริหารงานและใช้ดุลยพินิจของวิชาชีพในการจัดการของสถานศึกษานั้น ๆ ให้มากขึ้น ซึ่งการบริหารงานในสถานศึกษาต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงานมีวิสัยทัศน์และที่สำคัญเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำสูงและสามารถใช้ภาวะผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการบริหารงานให้สำเร็จตามเป้าหมายวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

อย่างไรก็ดีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาและบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ทั้งยังเป็นผู้ที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรอย่างมาก ทั้งในแง่การสร้างพฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำและมีพฤติกรรมผู้นำที่เหมาะสมที่ถือได้ว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์โน้มน้าวให้ผู้ตามมีความเต็มใจ และมีความกระตือรือร้นในการร่วมกันปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลบรรลุและวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ถือได้ว่าเป็นผลแห่งความสำเร็จและความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาเป็นผลที่สืบเนื่องจากการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาสถานศึกษาจนบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ (ศราวุธ กางสำโรง, 2559)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเป็นได้ว่าภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้ความสามารถที่จะจูงใจให้ผู้ตามได้ปฏิบัติตามและร่วมใจกับตนในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานให้สัมฤทธิ์ผลความสำเร็จตามเป้าหมาย ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เพราะผู้นำเป็นบุคคลที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน สามารถช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาให้เดินไปตามวิถีทางเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดยผู้นำเลือกใช้พฤติกรรมที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดกับความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชาและสถานการณ์การทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้นำจะเลือกใช้แบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมที่สามารถเพิ่มความคาดหวังในความสำเร็จและความพึงพอใจในงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้การดำเนินงานไปด้วยดีบรรลุวัตถุประสงค์ ตามทฤษฎีของ House & Mitchell (1974: 81-97) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 แบบ คือ 1. ภาวะผู้นำแบบสั่งการ (Directive Leadership) ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบถึงสิ่งที่จะทำและกำหนดแนวปฏิบัติให้มีตารางการทำงานและมาตรฐานการประเมินผลงานคล้ายกับพฤติกรรมกรรมการมุ่งงานหรือมุ่งโครงสร้างงาน 2. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (Supportive Leadership) คำนึงถึงฐานะความเป็นอยู่ ความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชาทำให้งานน่าสนใจ มีมิตรภาพคล้ายกับพฤติกรรมมุ่งสัมพันธ์ 3. ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) มีการปรึกษาหารือซึ่งกันและกันขอความเห็นหรือข้อเสนอแนะและนำความเห็นมาประกอบการตัดสินใจ 4. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน (Achievement-Oriented Leadership) กำหนดจุดหมายท้าทายคาดหวังให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานสูงสุดและนำพาสู่ความเชื่อมั่นในตนเองสูง

จากการที่กระทรวงศึกษาได้กำหนดให้มีการบริหารงานภารกิจหลักของสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ทุก ๆ ด้านถือว่ามีสำคัญในการบริหารงานทั้งสิ้น แต่ในการบริหารงบประมาณนับว่าเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารการศึกษา ซึ่งการบริหารงบประมาณจะเป็นงานที่ช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานตามภารกิจหลักและงานด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษาสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่างบประมาณมีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

ในปัจจุบันพบว่า การบริหารงบประมาณสถานศึกษานั้น แต่ละสถานศึกษามีความแตกต่าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษา และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ถ้าสถานศึกษาขนาดเล็กงานบริหารงบประมาณย่อมมีน้อยกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่หรือสถานศึกษาที่มีบุคลากรจำนวนมาก ทั้ง

ทรัพยากรสิ่งงบประมาณและองค์ประกอบอื่น ๆ ก็มีมากขึ้น ซ้ำยังมีวิธีการที่เป็นระบบและซับซ้อนมาก จาก รายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 พบว่า สถานศึกษาหลายแห่งมี งบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารจัดการศึกษาและยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ทางด้านงบประมาณ การเงิน บัญชี พัสดุ โดยตรงอยู่จำนวนมาก และที่สำคัญระเบียบแนวปฏิบัติ หรือ คู่มือการปฏิบัติงานด้านงบประมาณนั้น มักจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขอยู่เป็นประจำ จึง จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่จะปฏิบัติเป็นอย่างดี อีกทั้งผู้บริหารก็ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ และทันต่อเหตุการณ์ มีการสั่งการหรือ มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงาน และมีการจัดสรรงบประมาณได้เป็นอย่างดี สามารถบริหารงบประมาณของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จได้ (สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4, 2563)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและปรับปรุงการ บริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นข้อมูลให้กับสถานศึกษาในสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ใช้ในการพัฒนาการบริหารงบประมาณให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

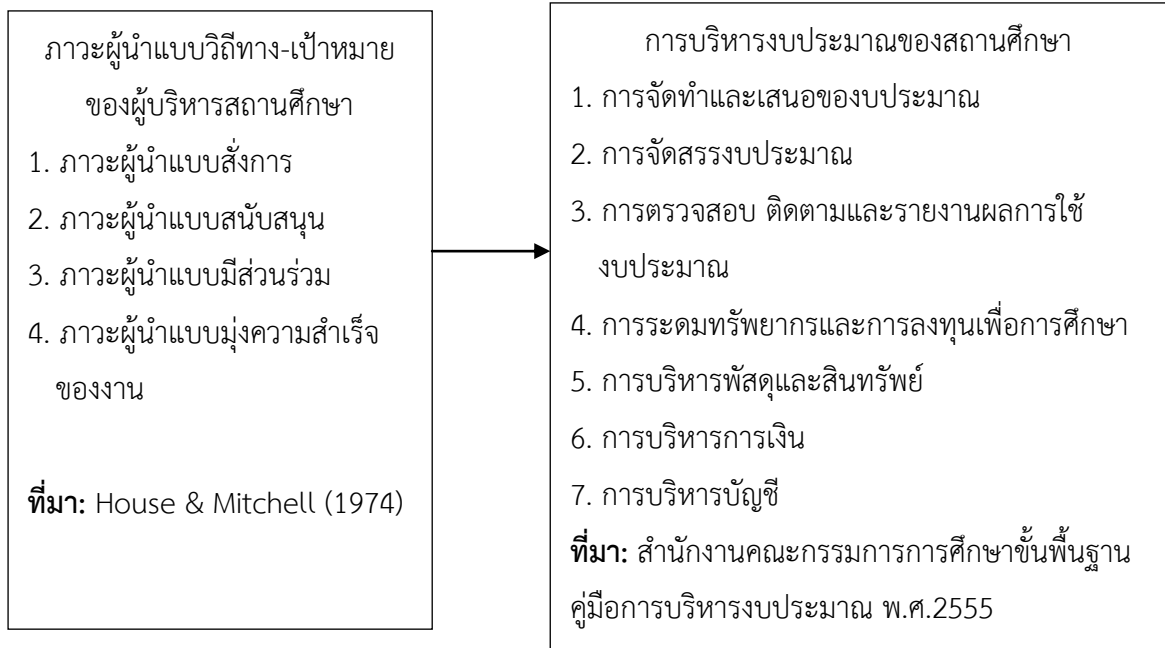
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4
2. เพื่อศึกษาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหาร งบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 982 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 92 คน และ ครูผู้สอนในสถานศึกษา 890 คน (ข้อมูล วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2563 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 284 คน ซึ่งวิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973: 1088) ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของประชากรและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีคุณลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Best (1997)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ (Best, 1997)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์ และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษาและครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (The Index of Item-Objective Congruence) ด้วยวิธีของ Rovinelli and Hambleton (1977) และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งผลการตรวจสอบที่ได้ค่าอยู่ในช่วง 0.50 ขึ้นไป จึงถือว่าข้อความนั้นมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) ผู้บริหารสถานศึกษา หรือครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ (Cronbach, 1970: 161) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.975

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว พิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ โดยทำเป็น Google Forms พร้อมหนังสือนำส่งการขอความอนุเคราะห์ในการตอบสอบถามจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทาง e-office โดยมีผู้ประสานงานแต่ละโรงเรียน ดำเนินการส่ง Google Forms ให้กับผู้บริหารและครู ดำเนินการตอบแบบสอบถาม ให้ครบตามจำนวนที่ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม
3. เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 284 คิดเป็นร้อยละ 100 และนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อจัดลำดับข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 284 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 64.79 มีอายุระหว่าง 35-45 ปี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 50.71 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 54.93 ประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 45.77 ตำแหน่งครู จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 90.85 และส่วนใหญ่ไม่มีวิทยฐานะ จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 65.85

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำแบบวิถีทางเป้าหมาย ของผู้บริหารสถานศึกษา	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับ
1. ภาวะผู้นำแบบสั่งการ	4.41	0.70	มาก	4
2. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน	4.45	0.60	มาก	3
3. ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม	4.54	0.58	มากที่สุด	1
4. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน	4.50	0.59	มากที่สุด	2
รวม	4.48	0.62	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.48$, $SD=0.62$)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.54$, $SD=0.58$) รองลงมาได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน ($\bar{x}=4.50$, $SD=0.59$) ส่วนภาวะผู้นำแบบสั่งการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=4.41$, $SD=0.70$)

2. ผลการศึกษาระดับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับ
1. การจัดทำและเสนอของบ	4.51	0.59	มากที่สุด	2
2. การจัดสรรงบประมาณ	4.42	0.64	มาก	6
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผล	4.47	0.61	มาก	4
4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	4.40	0.62	มาก	7

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม (ต่อ)

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษา	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับ
5. การบริหารการเงิน	4.48	0.66	มาก	3
6. การบริหารบัญชี	4.55	0.56	มากที่สุด	1
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์	4.44	0.64	มาก	5
รวม	4.47	0.62	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.47$, $SD=0.62$)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารบัญชี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.55$, $SD=0.56$) รองลงมา ได้แก่ การจัดทำและเสนอของบ ($\bar{x}=4.51$, $SD=0.59$) ส่วนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=4.40$, $SD=0.64$)

3. ผลการวิเคราะห์หาอำนาจทำนายของภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลกระทบต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ได้รูปแบบของการวิเคราะห์ 3 รูปแบบดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน (X_4)	3.269	0.500	8.794**	0.000
2. ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (X_3)	1.953	0.286	4.720**	0.000
3. ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (X_2)	1.103	0.164	3.960**	0.000
4. ค่าคงที่ (Constant)	13.907		3.110**	0.002

$R=0.891$, $R^2=0.794$, $R^2_{adj}=0.792$, $F=359.68$,
 $df_1=1$, $df_2=280$, $SE_{est.}=7.112$, $a=13.907$, $Sig. < 0.01$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดของงานวิจัย ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน (X_4) ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (X_3) และ ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน (X_2) สามารถร่วมกันทำนายการบริหารงานงบประมาณ ได้ร้อยละ 79.40 ($R^2=0.794$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 7.112 ($SE_{est}=7.112$) พบว่า ปัจจัย 3 ด้านที่สามารถร่วมกันทำนายการบริหารงานงบประมาณ ได้ถึงร้อยละ 79.20 ($R^2_{adj}=0.792$) ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุด คือ ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน ($\beta=0.500$) รองลงมา ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ($\beta=0.286$) และภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ($\beta=0.164$)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาระดับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับศึกษากาญจนบุรี เขต 4 สามารถร่วมกันทำนายการบริหารงานงบประมาณ ได้ร้อยละ 79.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำแบบวิถีทาง-เป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายตามลำดับของสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการบริหารแบบภาวะผู้นำแบบวิถีทาง-เป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ส่วนภาวะผู้นำแบบสั่งการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในปัจจุบันมีปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงาน มีการปฏิรูปการศึกษา ตลอดจนการโยกย้ายของผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานงบประมาณมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้การบริหารงบประมาณเกิดความยุ่งยากต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้กำหนดชี้ชัดให้ครูในการปฏิบัติงาน

งบประมาณ กำหนดเป้าหมาย วางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดระเบียบต่าง ๆ ผู้บริหารมีอำนาจตัดสินใจเพียงผู้เดียว สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2556: 116-118) ได้สรุป ภาวะผู้นำแบบสั่งการ หมายถึง ผู้นำที่เน้นการใช้อำนาจหน้าที่กับพนักงาน เพราะพนักงานยอมรับในอำนาจหน้าที่เป็นรูปแบบการทำงานที่เน้นงานเหมาะสมกับพนักงานที่มีความสามารถน้อย การสั่งการจะช่วยให้พนักงานเข้าใจและทำงานได้ นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยของ ณปภัช อำพลิน (2557: 76) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ สุวรรณ เทพประสิทธิ์ (2555: 88-89) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำแบบวิถีทาง-เป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในโรงเรียนในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำแบบวิถีทาง-เป้าหมายของผู้บริหารในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารบัญชี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การจัดทำและเสนอของบ การบริหารการเงิน การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงิน การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การจัดสรรงบประมาณ ส่วนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ให้ความสำคัญต่อการบริหารงานงบประมาณ เพราะสถานศึกษาต้องได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปี และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมีการบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษาตามขอบข่ายการบริหารงบประมาณทั้ง 7 ภารกิจเป็นอย่างดี ชัดเจน ครอบคลุมในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระพงษ์ ก้านกิ่ง (2560: 118-119) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผลวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ทั้ง 7 ด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ นุชา มาตหนองแขง (2562: 101) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 ผลวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานงบประมาณเกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 พบว่าโดยรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ พัชราภรณ์ จุลมณฑล (2557: 75-76) ได้ศึกษาการบริหารงบประมาณของ

โรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1. การบริหารงบประมาณของโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำแบบวิถีทางเป้าหมายส่งต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำแบบสนับสนุน สามารถร่วมกันทำนวยการบริหารงานงบประมาณ ได้ร้อยละ 79.20 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารในปัจจุบันมีการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาการศึกษาให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นกับองค์ประกอบหลายอย่าง เป็นต้นว่า การบริหารจัดการที่ดี การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ และการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบในการทำงาน ความกระตือรือร้น ความถนัด และความสามารถของผู้ร่วมงาน แต่สิ่งดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความสามารถของผู้นำหรือผู้บริหารซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุด ผู้นำที่มีความสามารถจะมีอิทธิพลในการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามและทำงานมุ่งสู่ความสำเร็จได้และส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ภูมิภัทร สุวรรณศรี (2560: 80-81) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิถี เป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิถีเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความสัมพันธ์ กันเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมุ่งความสำเร็จของงาน ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน และภาวะผู้นำแบบสั่งการ นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ ดลญา พุดทอง (2557: 68) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำมุ่งความสำเร็จของงานของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำมุ่งความสำเร็จของงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ วรจ วรดล (2563: 148-149) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการบริหารงบประมาณ ส่งเสริมความเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานหน้าที่ของครูผู้สอนและการพัฒนาตนเอง เพื่อเพิ่มศักยภาพในวิชาชีพในระดับสูง มีการกระตุ้นให้ครูกล้าที่จะอภิปรายและฟังข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน โดยตรงผ่านการประชุมอย่างเป็นทางการหรือทางอ้อมโดยการเสนอแนะความคิดเห็นอย่างไม่เป็นทางการ

2. จากผลการวิจัยการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูศึกษาขั้นตอนการร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา (SWOT) ที่เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 มีการส่งเสริมให้ครูศึกษาขั้นตอนการวิเคราะห์กิจกรรมตามภารกิจงานที่ต้องดำเนินการตามแผนงาน โครงการ ให้เป็นไปตามกรอบวงเงินงบประมาณที่ได้รับ และวงเงินนอกงบประมาณ มีการส่งเสริมให้ครูศึกษาขั้นตอนการจัดทำแผนกำกับตรวจสอบ ติดตาม และป้องกันความเสี่ยงสำหรับโครงการที่มีความเสี่ยง มีการขั้นตอนการวางระบบ และกลไกที่สนับสนุนให้ครูและบุคลากรอื่น ๆ ได้ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการจัดการประชุมชี้แจงเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจถึงผลประโยชน์ของการมีระบบการบริหารการเงินและควบคุมงบประมาณให้กับบุคลากรให้เป็นปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ
2. ควรศึกษารูปแบบภาวะผู้นำแบบอื่น ๆ ของผู้บริหารกับการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรศึกษาเพิ่มเติมการนำตัวแปรอื่นที่นอกเหนือจากการวิจัยครั้งนี้ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 4 มาร่วมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). **คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ณปภัช อำพลิน. (2557). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ดลญา พุดทอง. (2557). ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำมุ่งความสำเร็จของงานของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- นุชา มาตหนองแขง. (2562). สภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2556). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ล.
- พัชราภรณ์ จุลมณฑล. (2557). การบริหารงบประมาณของโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์.
- ภูมิภัทร สุวรรณศรี. (2560). ภาวะผู้นำเชิงวิถี เป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน คาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วรุจ วรดล. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วีระพงษ์ ก้านกิ่ง. (2560). สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- ศราวุธ กางสำโรง. (2559). อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มหาสารคามเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4. (2563). **ข้อมูลสารสนเทศปีการศึกษา 2562-2563. กาญจนบุรี: สพป.กาญจนบุรี เขต 4.**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุวรรณ เทพประสิทธิ์. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน ในอำเภอคลองหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหาร**
- Best W. John. (1997). **Research in Education.** Boston MA.: Allyn and Bacon
- Cronbach, L J. (1970). **Essentials of Psychological Testing.** 3rd ed. New York: Harper & Row.
- House, R.J. & Mitchell, R.R. (1974). *Path-goal theory of leadership.* **Journal of Contemporary Business, 3:** 81-97.

**ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1**

**Relationship between Strategic Administration and Internal Quality
Assurance on Standard 2 of Administrative Process and Management
of Schools under the Secondary Educational Service Bangkok Office 1**

จุฑามาศ พุ่มไสว¹ ปฐมพรณ์ อินทรานุกร ณ อยุธยา² วิเชียร อินทรสมพันธ์³

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, kunkrunueng@gmail.com

²คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธนบุรี, gs@thonburi-u.ac.th.

³คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, i_wichian@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 372 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนการกำหนดกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .90

คำสำคัญ: กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this study were to 1) investigate strategic administrative process of school principals under the Secondary Educational Service Bangkok Office 1, 2) investigate school's internal quality assurance on standard 2: administrative process and management of schools under the Secondary Educational Service Bangkok Office 1, and 3) investigate relationship between administrative process and internal quality assurance of schools under the Secondary Educational Service Bangkok Office 1. A sample group consisted of 372 school principals and teachers under the Secondary Educational Service Bangkok Office 1 in the academic year 2020. Data were collected by a questionnaire and analyzed by means of percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The findings revealed that 1) overall strategic administrative process of school principals under the Secondary Educational Service Bangkok Office 1 was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest averaged aspect was performance complied with strategies and control of strategies, followed by strategy analysis, while strategy determination was the lowest. 2) Overall internal quality insurance of standard 2: administrative process and management of schools under the Secondary Educational Service Bangkok Office 1 was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest averaged aspect was clear determination of school's goal, vision, and mission, followed by ICT management to support administration and learning management, while teacher and staff development for professional excellence was rated the lowest. 3) Positive relationship between strategic administration and internal quality assurance on standard 2: administrative process and management of schools under the Secondary Educational Service Bangkok Office 1 was found, significantly at .01, with a correlational coefficient of .90.

Keywords: strategic administrative process, internal quality assurance of schools, the Secondary Educational Service Bangkok Office 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อันนำไปสู่การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น ประกอบกับได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561 และกระทรวงศึกษาธิการมีการประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ สำหรับให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และเตรียมการสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน และคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานจากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง มาตรฐานถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร และด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ ในด้านการบริหารคุณภาพของสถานศึกษาเน้นที่การบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา รวมทั้งระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาคือ บุคคลที่เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ ดังเช่น วริศรา บุญธรรม (2560) กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารจัดการที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา มีการพัฒนาทักษะ ความรู้ และสัมพันธภาพประสพการณ์ กำหนดเป้าหมาย และการวางแผนในการทำงาน นำมาซึ่งความสำเร็จลุล่วงในการปฏิบัติงาน การยอมรับจากบุคคลภายในและนอกสถานศึกษา รวมทั้งการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อความก้าวหน้าและความสำเร็จของสถานศึกษา

การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องสร้างประสิทธิผลและประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา กลยุทธ์ขององค์การจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การได้ การทำความเข้าใจและการพยายามศึกษาขององค์การที่ประสบผลสำเร็จในการใช้กลยุทธ์เพื่อจัดการ จะทำให้นักบริหารได้ทราบถึงความสำคัญของกลยุทธ์ที่จะช่วยสนับสนุนองค์การให้ประสบความสำเร็จโดยจะต้องมีการพิจารณาเลือกกลยุทธ์และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับองค์การ ญัฐวัฒน์ พระงาม (2555) ซึ่งจะตรงกับ Adair (2002) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์การทุกขนาดทุกระดับ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นผู้นำที่รับผิดชอบในการสร้างและเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่าง ๆ ขององค์การ และยังมีหน้าที่ในการจูงใจให้บุคลากรนำการตัดสินใจของตนลงสู่การปฏิบัติ สรุปคือการบริหารเชิงกลยุทธ์ช่วยให้ผู้บริหารมีการตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทำให้องค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าคู่แข่ง ช่วยให้องค์กรมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้บริหารสามารถยกระดับผลการปฏิบัติงานขึ้นมาได้ทำให้องค์กรสามารถบรรลุทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาผลการประเมินของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 อยู่ในระดับ พอใช้มากที่สุด แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ควรมีการปรับปรุงแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการปรับเปลี่ยน วิสัยทัศน์ พันธกิจ ให้สอดคล้องกับปัจจุบัน ทันเทคโนโลยี ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงาน มีการวางแผนที่ครอบคลุมในระยะยาว ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการทำงาน มีการทำงานเป็นขั้นตอนใช้หลักการแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยทำให้โรงเรียนมีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งหลักการแนวคิด ดังกล่าวคือ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่ง Wheelen and Hunger (2004) ได้กล่าวไว้ว่า “การบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ชุดของการตัดสินใจและการปฏิบัติการต่าง ๆ ทางด้านการจัดการ ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดการดำเนินงานระยะยาวขององค์กร ประกอบด้วย การตรวจสอบสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกองค์กร การจัดทำกลยุทธ์ ซึ่งเป็นแผนกลยุทธ์หรือแผนระยะยาว การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการประเมินผลและการควบคุม” การที่ผู้บริหารนำหลักการของการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารงานของโรงเรียนจะช่วยให้สามารถวางแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาให้โรงเรียนให้ดำเนินไปในทิศทางที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จไปสู่จุดหมาย บรรลุวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ตามที่กำหนดไว้ได้

จากสภาพความเป็นมา ความสำคัญ เอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 เพื่อให้ทราบว่ากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 อยู่ใน

ระดับใด การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 อยู่ในระดับใด และกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการบริหารให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

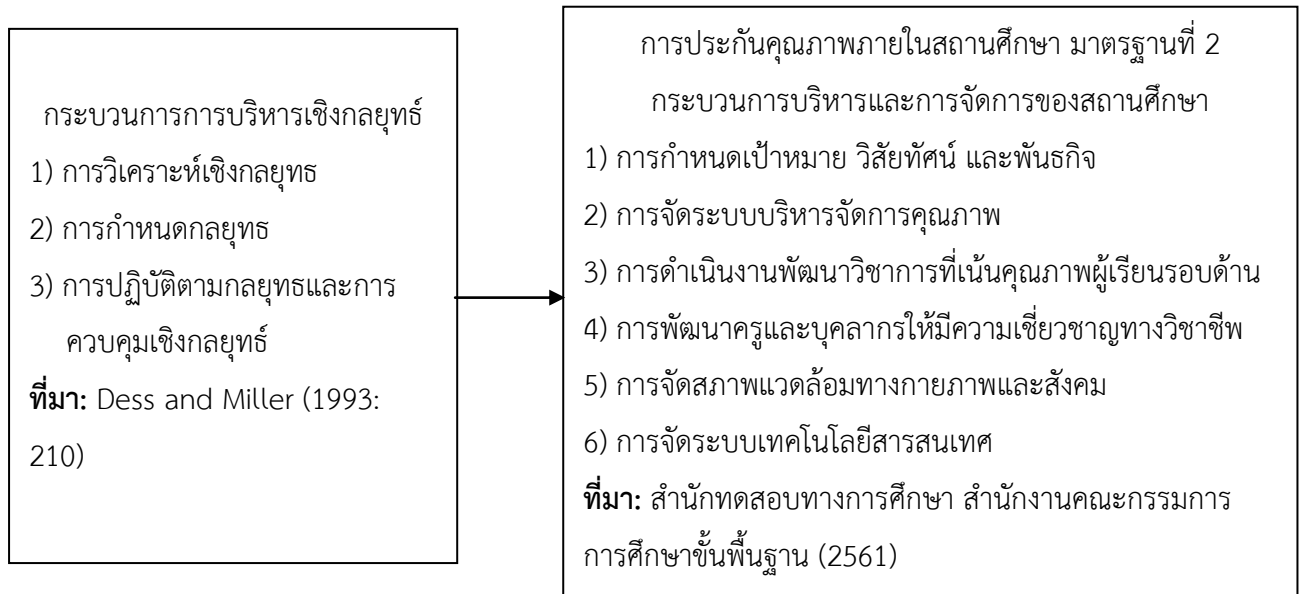
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1

สมมติฐานการวิจัย

กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 การวิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 67 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 211 คน ข้าราชการครูจำนวน 5,194 คน รวมประชากรทั้งหมด 5,405 คน (ข้อมูลสารสนเทศปีการศึกษา 2563)

กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 372 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973: 1088) ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษาและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีคุณลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์กับกระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถาม กำหนดประเด็นที่จะสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์ และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างเนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้ตอบ และครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (The Index of Item-Objective Congruence) เพื่อความถูกต้องของเครื่องมือและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งผลการตรวจสอบที่ได้มีค่าระหว่าง 0.67–1.00

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) ผู้บริหารสถานศึกษา หรือครูในสถานศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (1970: 161) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว พิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)
2. วิเคราะห์เกี่ยวกับวิชาการกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การวิเคราะห์หาค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 372 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 63 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 44 วุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 248 คนคิด เป็นร้อยละ 67 ตำแหน่งปัจจุบันข้าราชการครู จำนวน 357 คน คิดเป็นร้อยละ 96 ประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และวิทยฐานะ ครู จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 70

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวม

กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์	\bar{x}	SD	ระดับ	ลำดับ
1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์	4.28	0.70	มาก	2
2. การกำหนดกลยุทธ์	4.26	0.69	มาก	3
3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุมเชิงกลยุทธ์	4.28	0.64	มาก	1
รวม	4.27	0.67	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$, $SD=0.67$) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.28$, $SD=0.64$) รองลงมา ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ ($\bar{X}=4.28$, $SD=0.70$) ส่วนการกำหนดกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=4.26$, $SD=0.69$)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวม

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ สถานศึกษากำหนดชัดเจน	4.33	0.61	มาก	1
2. ด้านการจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา	4.27	0.69	มาก	5
3. ด้านการดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียน รอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย	4.28	0.72	มาก	4
4. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทาง วิชาชีพ	4.26	0.71	มาก	6
5. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อ ต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ	4.30	0.66	มาก	3
6. ด้านการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการ บริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้	4.31	0.60	มาก	2
รวม	4.29	0.67	มาก	

จากตารางที่ 2 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$, $SD=0.67$) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.33$,

SD=0.61) รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ (\bar{X} =4.31, SD=0.60) ส่วนด้านการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (\bar{X} =4.26, SD=0.71)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1

กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์	การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา						
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y _{tt}
การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (X ₁)	.74**	.72**	.71**	.75**	.66**	.70**	.78**
การกำหนดกลยุทธ์ (X ₂)	.76**	.79**	.81**	.74**	.75**	.74**	.83**
การปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ (X ₃)	.75**	.83**	.77**	.83**	.74**	.76**	.85**
กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์โดยรวม (X _{tt})	.82**	.86**	.84**	.84**	.79**	.80**	.90**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .90

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และผลการวิเคราะห์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหาร

และการจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .90

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามลำดับของวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่ากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก เนื่องมาจากผู้บริหารได้นำทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใส่ใจในการบริหารองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนการคิดอย่างเป็นระบบ โดยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ตลอดจนการประเมินและการควบคุมกลยุทธ์เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กร ที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของสอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเพื่อนำองค์กรบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพิชชา โคตรชาลี (2556) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดทำกลยุทธ์ รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์และด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการควบคุมและการประเมินผล นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ รินรดา น้ำใจสุข (2556) ได้ศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะประจำสายงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน และ วรัททยา ธนพัฒน์รุ่งโรจน์ (2559) ศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสีกัน (วัฒนานครที่อุบลรัตน์) สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสีกัน (วัฒนานคร) อดุภัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 มีการบริหารเชิงกลยุทธ์ในภาพรวม อยู่ในระดับ มาก

2. จากผลการวิจัย พบว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 1 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากการจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาของผู้บริหารที่มีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจอย่างชัดเจน สามารถดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาในทุกกลุ่มเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสาลินี รัตนโอภา (2555) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงาน การประกันคุณภาพกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้างานการประกันคุณภาพภายใน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 ผลการวิจัยการบริหารงานการประกันคุณภาพของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้างานการประกันคุณภาพภายใน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยของ ศิรินทร ดงเรืองศรี (2561) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 1 ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ เกศรา สิทธิแก้ว (2558) ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและแนวคิดของ Peter (1992) ที่ได้นำเสนอแนวคิดและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในประเทศออสเตรเลีย โดยในขั้นตอนแรกกล่าวถึงความจำเป็นของการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งให้เห็นว่าคุณภาพที่มีความสำคัญต่อการศึกษาอย่างยิ่ง จากนั้นได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาโดยยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาการเรียนรู้อย่างชัดเจน ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม มีการตัดสินใจโดยใช้ฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ กำหนดระบบและวิธีการควบคุมคุณภาพทั้งในส่วน of กระบวนการและผลลัพธ์อีกทั้งมุ่งมั่นให้สถานศึกษาเป็นเสมือนองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและมีการวางแผนการจัดการดำเนินคุณภาพเชิงรุก และได้มีการสรุปการประกันคุณภาพ

การศึกษาว่าไม่สามารถรับประกันคุณภาพของตัวผู้เรียนได้แต่กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาสามารถใช้เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องได้

3. จากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากในโรงเรียนส่วนใหญ่จะกำหนดให้มีการจัดทำกลยุทธ์ หรือแผนระยะยาว ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการบริหารเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้เหมาะสมกับโอกาสและปัญหาอุปสรรคที่เป็นอยู่ในขณะนั้นและในการจัดทำกลยุทธ์นั้นจะต้องสอดคล้องกับจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน อีกทั้งต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ ภารกิจ เป้าหมายและการกำหนดทิศทางของโรงเรียน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่กำหนดไว้เพื่อให้สนองตอบต่อแนวคิด หลักการของโรงเรียนซึ่งต้องให้สอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัย สุภาพร ภิรมย์เมือง (2556) การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ จักรกฤษณ์ พันธุ์โพคา (2558) ได้ศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และยังมีงานวิจัยของ พงษ์ดนัย ศรีวิเชียร (2558) ได้ศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูนำข้อมูลด้านชุมชนสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพ ฯลฯ มาประกอบการวิเคราะห์แผนกลยุทธ์ ส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษาตามแผนกลยุทธ์โดยคำนึงถึงการประหยัดงบประมาณและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนพึงได้รับ และควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดกลไกและระบบที่ชัดเจนในการควบคุม ติดตาม การปฏิบัติงานทุกขั้นตอน

2. จากผลการวิจัยการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการสำรวจความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นที่ตั้งของสถานศึกษา เพื่อนำมากำหนดในเป้าหมายได้ชัดเจน มีการกำกับติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการนิเทศภายใน เพื่อให้การบริหารดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ มีการเชื่อมโยงวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนที่ครอบคลุมถึงชุมชนและสังคม ได้แก่ หลักสูตรท้องถิ่นศึกษา ได้เปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความสามารถในด้านวิชาชีพมาพัฒนาครู ผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้และประกอบอาชีพในอนาคต ทำให้ครูมีความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญกับการให้บริการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับครูและบุคลากรฝ่ายอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการและการบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2. ควรมีการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

3. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำตัวแปรอื่นที่นอกเหนือจากการวิจัยครั้งนี้กับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มาตรฐานที่ 2 กระบวนการและการบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560**. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.

เกศรา สิทธิแก้ว. (2558). **ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

จักรกฤษณ์ พันธโพคา. (2558). **การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

- ณัฐวัฒน์ พระงาม. (2555). การติดต่อสื่อสารแบบปฏิสัมพันธ์ในองค์กร. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- พงษ์ดนัย ศรีวิเชียร.(2558). ศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- เพ็ญพิชชา โคตรชาติ.(2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- รินรดา น้ำใจสุข.(2556). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะประจำสายงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วรัทยา ธนพัฒนรุ่งโรจน์. (2559) การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสีกัน (วัฒนานคร อุดมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วริศรา บุญธรรม. (2560). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ.
- วิสาลินี รัตน์โอภา. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานการประกันคุณภาพกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูหัวหน้างานประกันคุณภาพภายใน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ศิรินทร ดงเรืองศรี. (2561) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (2563). ข้อมูลสารสนเทศปีการศึกษา2563. กรุงเทพฯ: สพม.กรุงเทพมหานคร เขต 1.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2559). **คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุภาพร ภิมย์เมือง. (2556). **การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Adair, J. (2002), **Effective Strategic Leadership**. London: Pan Macmillan
- Cronbach, L J. (1970),. **Essentials of Psychological Testing**. 3rd ed. New York: Harper & Row.
- Peter Write, Charles D. Pringle and Mark J. (1992). Kroll. **Strategic Management: Text and Case**. Massachusetts: Ally and Bacon.
- Thomas L. Wheelen and J. David Hunger. (2004). **Strategic Management and Business Policy**, 9th ed. (Upper Saddle River, N.J.: Prentice–Hall.

**ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ**
**Parent's Expectancy and Satisfaction toward The Student Care and
Support System in The Special Education Center in the Network to
Promote the Efficiency of Educational Management Group 1, Special
Education Bureau.**

วิชชุลดา นามสง่า¹ ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา² วิเชียร อินทรสมพันธ์³

¹ นักศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธนบุรี, vichchulada.nam12@gmail.com

² คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธนบุรี, gs@thonburi-u.ac.th.

³ คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, i_wichian@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคาดหวังของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane (1973: 1088) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 301 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน สถิติการทดสอบประชากร 2 กลุ่มสัมพันธ์ และวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับความคาดหวังของผู้ปกครองโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ในรายละเอียดพบว่าผู้ปกครองมีความคาดหวังด้านการส่งต่อสูงสุด รองลงมาด้านการส่งเสริมนักเรียน ส่วนด้านการคัดกรองนักเรียนต่ำสุด 2) ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากในรายละเอียดพบว่าผู้ปกครองมีความพึงพอใจด้านความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลสูงสุด รองลงมาด้านการส่งเสริมนักเรียน ส่วนด้านการส่งต่อต่ำสุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ .465 4) เปรียบเทียบความคาดหวังกับความ

พึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยความคาดหวังมีค่าเฉลี่ยมากกว่าความพึงพอใจ และจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลทั้งหมดมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

The purposes of this research were: 1) Study the level of parent's expectancy toward The Student Care and Support System 2) Investigate the level of parent's satisfaction toward The Student Care and Support System. 3) Determine the relationship between parental expectancy and satisfaction toward The Student Care and Support System 4) Compare between parental expectancy with satisfaction toward The Student Care and Support. Using personal factors of parents as a sample classification, the target samples were selected from among parents of students in The Student Care and Support System in The Special Education Center School Group 1. The samples of 301 people. Questionnaire survey was used as the research instrument. The study was performed statistical analysis by using the mean and standard deviation. Pearson's product moment correlation coefficient, t-test of dependent sample, and Two-Way ANOVA, were useful tools for hypothesis testing.

The results showed that 1) the average level of parent's expectancy toward The Student Care and Support System was at the high level. It was thoroughly found parent's expectancy at the highest and high level: student referring and encouragement, respectively. The lowest level of expectancy was the student screening process. 2) The average level of parent's satisfaction toward The Student Care and Support System was at the high level, and it was showed in detail that parents satisfied with recognizing individual student at the highest level, and encouragement came in second. The lowest level of satisfaction was student referring. 3) Relationship between expectancy and satisfaction toward The Student Care and Support System were significantly related at the .05 level with significant correlation coefficient at 0.465. 4) Comparison between parent's expectancy and

satisfaction toward The Student Care and Support System in were significantly different at .05 with the higher level of parent's expectancy than satisfaction. Moreover, the total of parental expectancy and satisfaction classified by personal factors indicated no statistically significant difference.

Keywords: parent's expectancy and satisfaction, the student care and support system, the special education center

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการหรือเด็กพิการ เป็นกลุ่มพิเศษที่ต้องจัดการศึกษาพิเศษให้ เนื่องจากเด็กพิการไม่สามารถจะรับบริการทางการศึกษาเหมือนกับนักเรียนปกติได้ เพราะด้วยข้อจำกัดของภาวะโรคที่ทำให้เกิดความพิการ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2560) กล่าวว่าการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ จะมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถคนพิการให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention Services) ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ ให้การศึกษาอบรมพื้นฐานให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ ช่วยเหลือตนเองได้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ นโยบายการศึกษาพิเศษที่ดีจะเป็นแนวทางให้มีการจัดการที่เหมาะสมรวมทั้งการจัดบริการด้านอื่น ๆ อาทิเช่น สื่อและบริการทางการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงกับความพิการ การบริการทางการแพทย์ คือการให้บริการทางกายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัดที่สอดคล้องกับความพิการเพื่อการพัฒนาศักยภาพรอบด้านของนักเรียนพิการแต่ละคนที่จำเป็นต้องได้รับ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีนโยบายการศึกษาพิเศษเฉพาะ นอกเหนือไปจากนโยบายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

“สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ” มีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยให้การสนับสนุนด้านรูปแบบการจัดการศึกษา บุคลากร เพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาให้โอกาสการศึกษาที่เท่าเทียมทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยยึดหลักการการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ซึ่งบัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางร่างกาย หรือสุขภาพ สถานะบุคคล จะกระทำมิได้ ซึ่งหมายความว่า ประชาชนไทยทุกคนย่อมมีสิทธิทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างน้อย อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันไม่ว่าจะมีสภาพทางร่างกาย หรือสุขภาพอย่างไร ทั้งนี้รัฐต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือให้ ตามมาตรา 55 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิที่จะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวก อันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และรัฐบาลได้พยายามผลักดันให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อคนพิการอย่างเต็มที่ ตั้งนั้นทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ จึงควรมุ่งเน้นการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตั้งแต่พบความพิการ และเตรียมความพร้อมให้คนพิการได้เรียนร่วมอย่างมีความสุขกับเด็กทั่วไปในชุมชน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงได้มีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาพิเศษเรียนร่วมขึ้นและสนับสนุนให้ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 13 แห่ง และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด 64 แห่ง รวมเป็น 77 แห่งทั่วประเทศ มีความเข้มแข็ง สามารถให้บริการในพื้นที่ในการค้นหาคนพิการ คัดแยก ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เตรียมความพร้อม ส่งต่อ จัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามความต้องการจำเป็น ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการทุกรูปแบบ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล รายงานผลรวมทั้งวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อคน โดยศูนย์การศึกษาพิเศษ มีการบริหารจัดการตามโครงสร้างการบริหารงาน 4 กลุ่มงาน คือ กลุ่มบริหารวิชาการ กลุ่มแผนงานและงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารงานทั่วไป ซึ่งกลุ่มบริหารทั่วไปจะรับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นเป็นงานที่แทรกอยู่ในกระบวนการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษ ที่ยังไม่ได้แยกออกมาและวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่เป็นระบบ ล่าช้า และไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองที่เป็นผู้เกี่ยวข้องหลักในระบบการจัดการเรียนการสอนในเด็กพิการ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) ระบุว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่มีความสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา โดยองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านคือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน ซึ่งถือเป็นข้อสำคัญในการพัฒนานักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งกระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการหนึ่งคนจะต้องอาศัยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพราะเนื่องจากสภาพความพิการ และสถานภาพทางครอบครัวที่ยากจน

จากความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาระดับของความคาดหวังและระดับความพึงพอใจ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจ และเปรียบเทียบความคาดหวังกับความพึงพอใจ และนำผลมาปรับปรุงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ

ศูนย์การศึกษาพิเศษให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักเรียนให้ตรงตามความพิการ และความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1
4. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1 เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครอง

สมมติฐานการวิจัย

1. ความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ และเปรียบเทียบความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้ศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 5 ศูนย์เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1 จำนวน 1,214 คน (ข้อมูลจากแบบรายงานสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปี 2563)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นผู้ปกครองนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1 และส่วนกลาง ซึ่งทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973: 1088) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 301 คน และแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแยกตามสถานศึกษา ทั้ง 6 จังหวัด จำนวน 301 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีคุณลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวพื้นฐานของผู้ปกครองของนักเรียน ที่เข้าเรียนที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ คำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังและความพึงพอใจต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคาดหวังและความพึงพอใจต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครอง มีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารทั่วไป ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำเนื้อหามาวิเคราะห์แนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างข้อคำถาม ตามดัชนีชี้วัดให้ครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรที่ศึกษาภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (The Index of Item-Objective Congruence) เพื่อความถูกต้องของเครื่องมือและนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งผลการตรวจสอบที่ได้มีค่าระหว่าง 0.67-1.00

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) ผู้ปกครองศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของ

เครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ (Cronbach, 1970: 161) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว พิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าความถี่ร้อยละ (percentage) และการใช้แจกแจงความถี่
2. วิเคราะห์ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนโดยหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient: rxy)
4. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระกันใช้สถิติการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่มสัมพันธ์ (t-test of dependent sample)
5. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระกันใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1 สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 301 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 76.41 มีอายุระหว่าง 25-34 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 34.22 การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 46.84 และส่วนใหญ่อาศัยแม่บ้าน/พ่อบ้าน จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 36.21

1. ผลการศึกษาระดับความคาดหวังของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคาดหวังของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษโดยภาพรวม

	ความคาดหวังต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับ
1.	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.45	0.67	มาก	4
2.	ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.31	0.71	มาก	5
3.	ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.46	0.61	มาก	2
4.	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.45	0.60	มาก	3
5.	ด้านการส่งต่อ	4.48	0.60	มาก	1
	รวม	4.43	0.65	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคาดหวังของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.43$, $SD=0.65$) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งต่อ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} =4.48$, $SD=0.60$) รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ($\bar{x}=4.46$, $SD=0.61$) ส่วนด้านการคัดกรองนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=4.31$, $SD=0.71$)

2. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษโดยภาพรวม

	ความพึงพอใจต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับ
1.	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.32	0.84	มาก	1
2.	ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.26	0.92	มาก	3
3.	ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.27	0.94	มาก	2
4.	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.14	1.01	มาก	4
5.	ด้านการส่งต่อ	4.00	1.04	มาก	5
	รวม	4.23	0.93	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.23$, $SD=0.93$) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.32$, $SD=0.84$) รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ($\bar{x}=4.27$, $SD=0.94$) ส่วนด้านการส่งต่อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=4.00$, $SD=1.04$)

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ

ความคาดหวังต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ความพึงพอใจต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					ความพึงพอใจต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม
	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	ด้านการคัดกรองนักเรียน	ด้านการส่งเสริมนักเรียน	ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหา	ด้านการส่งต่อ	
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล				r		
	.586**	.367**	.233**	.355**	.260**	.575**
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	0.019	-0.073	0.077	0.078	-0.035	0.017
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	0.069	0.111	0.000	0.041	0.108	0.097
4. ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหา	0.068	0.112	0.023	-0.032	0.076	0.077
5. ด้านการส่งต่อ	0.031	0.057	-0.022	0.043	0.061	0.050
ความคาดหวังต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม	.457**	.312**	.184**	.280**	.237**	.465**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ความคาดหวังต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ กับความพึงพอใจต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .465 ซึ่งถือว่าความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

4. ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ โดย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครอง

4.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ วิเคราะห์โดยใช้ t-test of dependent sample ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ

เพศ	\bar{X}	SD	t	Sig.
ความคาดหวัง	141.93	6.22	11.15**	.00
ความพึงพอใจ	135.41	11.40		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความคาดหวังมีค่าเฉลี่ยของคะแนน (\bar{x} =141.93, SD=6.22) มากกว่าความพึงพอใจ (\bar{x} =135.41, SD=11.40)

4.2 ผลการวิเคราะห์ความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครอง สามารถนำเสนอข้อมูลในตารางประกอบการบรรยาย ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษจำแนกตามเพศชายกับเพศหญิง

เพศ	n	\bar{X}	SD	t	Sig.
ชาย	71	136.15	9.08	0.77	.44
หญิง	230	135.13	12.03		

จากตารางที่ 4.2 พบว่าความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายมีค่าเฉลี่ยของคะแนน (\bar{x} = 136.15, SD=9.08) มากกว่าเพศหญิง (\bar{x} =135.13, SD=12.03)

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้วยการใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษจำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน (ความคาดหวัง)	Sum of Squares	Mean Square	df	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	34.43	11.48	3		
ภายในกลุ่ม	11516.24	38.91	296	0.30	0.83
รวม	11550.67		299		

แหล่งความแปรปรวน (ความพึงพอใจ)	Sum of Squares	Mean Square	df	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	254.94	84.98	3	0.65	0.58
ภายในกลุ่ม	38723.12	130.38	297		
รวม	38978.07		300		

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่าความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองจำแนกตามอายุ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษจำแนกตามวุฒิการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน (ความคาดหวัง)	Sum of Squares	Mean Square	df	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2.44	1.22	2		
ภายในกลุ่ม	11548.23	38.88	297	0.03	0.97
รวม	11550.67		299		

แหล่งความแปรปรวน (ความพึงพอใจ)	Sum of Squares	Mean Square	df	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	234.10	117.05	2	0.90	0.41
ภายในกลุ่ม	38743.97	130.01	298		
รวม	38978.07		300		

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่าความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองจำแนกตามวุฒิการศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน (ความคาดหวัง)	Sum of Squares	Mean Square	df	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	104.43	34.81	3		
ภายในกลุ่ม	11446.24	38.67	296	0.90	0.41
รวม	11550.67		299		

แหล่งความแปรปรวน (ความพึงพอใจ)	Sum of Squares	Mean Square	df	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	23.18	7.73	3	0.06	0.98
ภายในกลุ่ม	38954.89	131.16	297		
รวม	38978.07		300		

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่าความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองจำแนกตามอาชีพ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 1 และส่วนกลาง สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามลำดับของวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคาดหวังของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ได้สอดคล้องกับ สุภาวดี ลาภเจริญ (2562) พบว่า รูปแบบการบริหารงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ โรงเรียนพนัสพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 โดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยของ สมถวิล รัตน์อาษาดี และ อนุสรรา สุวรรณวงศ์ (2562) พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนพานทองสภานุพัฒน์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการส่งต่อ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการคัดกรองนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ปกครองของนักเรียนพิการที่เข้าศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษซึ่งเป็นสถานศึกษาเฉพาะทางสำหรับเด็กพิการเพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนในการเข้าสู่ระบบโรงเรียน โดย

การส่งต่อนักเรียนพิการที่มีปัญหา ทางด้านพฤติกรรม อารมณ์ ทางด้านความบกพร่องทางร่างกาย ไปรับการรักษากับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และยังรวมไปถึงคาดหวังให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมนักเรียนด้านพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ ถือเป็นเป้าหมายหลักที่ผู้ปกครองคาดหวัง จะให้นักเรียนได้รับการบริการแบบองค์รวมโดยทีมสหวิชาชีพ ไม่ใช่เฉพาะด้านการศึกษาจากครู การศึกษาพิเศษเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาภรณ์ นาคประวัตติ (2553) พบว่า โรงเรียนควรมีการติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่สามารถดูแลและมีวิธีการเฉพาะทางที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ ศูนย์การศึกษาพิเศษโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวย ชยางคานนท์ (2555) พบว่า 1) การปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของบุคลากรตามความคิดเห็นครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการส่งต่อมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากศูนย์การศึกษาพิเศษ ให้บริการในรูปแบบเฉพาะบุคคล โดยตรงอยู่ก่อนแล้ว โดยมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) ให้นักเรียนเป็นรายบุคคลตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลระดับการศึกษาชั้นพื้นฐาน พ.ศ.2552 ด้านการส่งต่อที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจน้อยที่สุดอาจจะเป็นสาเหตุเนื่องมาจากการประสานงานระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านยังมีข้อจำกัดอยู่ด้วยในเรื่องของระยะเวลา โดยจำนวนผู้รับบริการที่มีจำนวนมากขึ้น ทำให้การจัดสรรเวลาไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพนักเรียนล่าช้าและไม่เป็นตามคาดหวัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประมาภรณ์ สนิธิ (2560) พบว่า สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลค้นความสามารถพิเศษของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน พบว่านักเรียนที่ส่งต่อได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องและรวดเร็วการศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษา ความคาดหวังต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ กับความพึงพอใจต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ .465 ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากผู้ปกครองนักเรียนพิการในศูนย์การศึกษาพิเศษนั้นมีความคาดหวัง ให้นักเรียนได้รับการบริการด้วยการส่งต่อนักเรียนให้กับผู้เชี่ยวชาญทั้งทางจิตวิทยาคลินิกเพื่อแก้ไขด้านพฤติกรรม ลดความเครียด และทางกายภาพบำบัดเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทางกาย ทาง

กิจกรรมบำบัดเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการใช้ชีวิตประจำวันเป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยที่เน้นการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นของ Daniel (2015) ศึกษาเรื่องโครงการระบบบริการแก่เด็กและวัยรุ่น โดยใช้วิธีการหลายรูปแบบเพื่อนำมาบริการแก่นักเรียนซึ่งมีปัญหาด้านสุขภาพจิต ซึ่งได้ใช้ระบบการให้บริการแก่เด็กและเยาวชนในรัฐเพนซิลวาเนีย โดยใช้ระบบ Children and Adolescent Service System Program (CASSP) พบว่า ระบบการให้บริการนี้สามารถแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนได้ โดยอาศัยการเก็บข้อมูลรายบุคคลแบบเป็นความลับ การคัดกรองนักเรียน และมีการประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัย ญัฐวุฒิ พิมพิสุทธิ (2559) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของสถาบันกวดวิชาแควร์พลัส จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าทางด้านหลักสูตร ทางด้านค่าใช้จ่าย ทางด้านบุคลากรผู้สอนทางด้านสถาบันกวดวิชา ทางด้านข้อมูลข่าวสาร ทางด้านทัศนคติผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

4. ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่าความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยความคาดหวังมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากกว่าความพึงพอใจ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคาดหวังกับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) พบว่าความคาดหวัง ความพึงพอใจของผู้ปกครองจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ วุฒิกการศึกษา และอาชีพ) ทั้งหมดมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจาก ผู้ปกครองทุกคนล้วนมีความคาดหวังที่คล้ายคลึงกันล้วนอยากให้นักเรียนได้รับบริการด้านการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อการฟื้นฟูศักยภาพของบุตรหลานที่พิการแบบองค์รวมด้วยทีมนักสหวิชาชีพ และคาดหวังให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมศักยภาพจากครูประจำชั้นตามความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียน ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้วศูนย์การศึกษาพิเศษเองก็เป็นสถานศึกษาเฉพาะทางที่จัดการเรียนการสอนเฉพาะบุคคลตามความพิการและความต้องการจำเป็นพิเศษอยู่แล้ว แต่ว่าปัจจุบันส่วนของการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญก็ยังเป็นปัญหาเนื่องจากข้อจำกัดของบุคลากร และระยะเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐวุฒิ ใจสุทธิ (2559) ที่ได้ศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านตรอกนอง (ประทีปวาริราษฎร์วิทยา) จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียน พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียนด้านการส่งต่อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนิฮานานี สาบา (2556) พบว่า ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ตาม

ทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 2 พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดโดยประเด็นที่โรงเรียนมีครูแนะแนวโดยตรง และเพียงพอเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งต่อนักเรียน โดยด้านการส่งต่อนักเรียนปัญหาคือ ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานส่งต่อภายนอก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ความคาดหวัง ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการจัดทำแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียนด้านความสามารถพิเศษ เป็นรายบุคคล เพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าของพัฒนาการนักเรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการติดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง พร้อมทั้งรายงานพฤติกรรมนักเรียน เพื่อให้ผู้ปกครองร่วมแก้ไขข้อบกพร่องอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพและสุนทรียภาพด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองนักเรียนเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและแก้ไขพฤติกรรมผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและตรงตามความต้องการจำเป็นของผู้เรียน และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูควรมีกระบวนการในการช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น โดยอาจจะต้องประสานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากหน่วยงานภายนอกเพื่อส่งต่อให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความพึงพอใจ ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการจัดทำข้อมูลเบื้องต้นด้านครอบครัวของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำเป็นข้อมูลในการคัดกรองนักเรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการจัดกลุ่มนักเรียนเสี่ยง ได้แก่ นักเรียนที่ชอบเก็บตัว มีการแสดงออกเกินขอบเขต และชอบทำร้ายตนเองเสมอ ๆ เพื่อที่จะให้การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลได้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพและสุนทรียภาพด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการจัดกิจกรรมตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูให้ความสำคัญกับการส่งต่อนักเรียน ที่ต้องการความช่วยเหลือดูแลเป็นพิเศษกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนานักเรียนเป็นไปอย่างถูกต้องและรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษาอื่น ๆ หรือในภาพรวมของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเฉพาะของศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อจะนำมาใช้ในการพัฒนานักเรียนตามบริบทที่แตกต่างจากโรงเรียนปกติ
3. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานในด้านต่าง ๆ เพิ่มเติม ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาภรณ์ นาคประวดี. (2553). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในเขตอำเภอสอยดาวสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐวดี พิมพิสุทธิ. (2559). ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของสถาบันกวดวิชาสแควร์พลัส จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมถวิล รัตน์อาชาติ และอนุสรรา สุวรรณวงศ์. (2562). สภาพและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน: กรณีศึกษา โรงเรียนพานทองสภานุพัฒน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10(2): 147.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2560-2564. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 7-8.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). เอกสารสรุปย่อองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาทีมงานขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อก้าวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุภาวดี ลาภเจริญ. (2562). รูปแบบการบริหารงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครองในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ โรงเรียนพนัสพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อำนาจ ชยางคานนท์. (2555). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี**. ปรินฤณานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. 3rd ed. New York: Harper & Row.

Daniel, F. K. (2015). **Transitioning from single-sex to coeducation high school: A study exploring the effects on self-concept concept using the self description questionnaire II**. Retrieved on 19th November 2020, from <http://www.files.eric.ed.gov/fulltext/ED364795.pdf>

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

School-Based Administration Affecting Roles and Duties of the Basic
Education Committee of Schools under the Secondary Educational
Service Area Office Bangkok 1

วราชา ยุक्तานนท์¹ ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา²

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธนบุรี, woracha.yuktanon@gmail.com

² คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, gs@thonburi-u.ac.th.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ศึกษาระดับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 277 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ 2) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแล เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ และพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 10 ด้าน 3) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .761

คำสำคัญ: การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

Abstract

This research on school-based administration affecting the roles and duties of the basic education committee of schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1 aims 1) to study the level of administration by using school-based administration of the basic education, 2) to study the level of roles and duties of the basic education, and 3) to study the school-based administration that affects the roles and duties of the basic education. The sample group used in this research was the basic education committee of schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1, which the sample size was determined using the formula of Taro Yamane (1973: 727-728) A sample of 277 people was obtained by Stratified Random Sampling. The research tools were questionnaires, the statistics used for data analysis were mean, standard deviation, hypothesis testing statistics using Stepwise Multiple Regression Analysis.

The results of the research were as follows: 1) School-based administration of basic education committees Overall, the average was at the highest level. and each aspect was at the highest level in all items 2) Roles and duties of the Basic Education Institutions Committee Overall, the average is at a high level. The aspect with the highest average was 1 aspect was the protection of children's rights, caring for children with disabilities, underprivileged children. and children with special abilities to develop their full potential and found that it was at a high level in 10 aspects. 3) School-based management that affected the roles and duties of the basic education committees of schools under the Bangkok Secondary Education Service Area Office, District 1 with statistical significance. at the .05 level with a multiple correlation coefficient of .761.

Keywords: school-based administration, Roles and Duties of the Basic Education Committee, under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 (4) กำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพให้เท่าเทียมและสอดคล้องแนวนโยบายพื้นฐาน

แห่งชาติ ซึ่งตรงกับหมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ 1 การบริหารและการจัดการศึกษา
ของรัฐ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 39
ได้บัญญัติไว้ว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ไปยังคณะกรรมการและ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 40
ที่ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมของ
สถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนศาสนาอื่น ๆ ในพื้นที่ และ
ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา โดย
หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, 2545: 24)

ผลจากการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ ทำให้มีการเปลี่ยนแนวความคิดการบริหารโรงเรียนจากเดิมที่
มีลักษณะการบริหารแบบรวมอำนาจ เน้นการปฏิบัติตามระเบียบ นโยบาย คำสั่ง และการควบคุมเพื่อ
หลีกเลี่ยงการเกิดปัญหา อำนาจการบริหารอยู่ที่ส่วนกลาง โรงเรียนมีอำนาจในการตัดสินใจน้อยมาก มา
เป็นการบริหารแบบกระจายอำนาจ (Decentralization) เพื่อให้สถานศึกษามีอิสระในการตัดสินใจใน
ขอบข่ายหน้าที่และภาระงาน และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามา
มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมทั้งการให้อิสระแก่สถานศึกษาในการกำหนดความต้องการของตนเองได้ ซึ่ง
ลักษณะของการกระจายอำนาจดังกล่าวเป็นแนวคิดที่ตรงกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
(School-Based Management: SBM) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 13)

จากการรายงานของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2542: 22-23) พบว่า
คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทเพียงเล็กน้อย เป็นเพียงกรรมการที่ปรึกษาหรือรับทราบการ
ดำเนินงานของสถานศึกษาเท่านั้น ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา กำหนด
หลักสูตรแบบเรียน ทำให้การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของการพัฒนาด้าน
เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น จะมีอยู่บ้างในรูปของการช่วยเหลือแรงงาน เงิน วัสดุ ครุภัณฑ์มากกว่า
การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามผล ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนของระบบ คณะกรรมการ
ทุกระดับโดยเฉพาะในระดับโรงเรียนซึ่งเป็นระดับที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ดังนั้น คณะกรรมการ
สถานศึกษา จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาเป็นอย่างมาก แม้ว่าสถานศึกษาทุกแห่งจะมีการ
แต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา และมีการบริหารจัดการศึกษาร่วมกันแล้วก็ตาม การปฏิบัติงานของ
คณะกรรมการสถานศึกษาที่ผ่านมาข้อมูลและผลการศึกษายืนยันตรงกันว่า การปฏิบัติงานของ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด รวมทั้งยังมีอุปสรรคในการ
ปฏิบัติงานอยู่หลายประการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังขาดความ
ชัดเจน เรื่องบทบาทหน้าที่ของตนเองว่าจะทำอะไรทำอย่างไร ทำเพื่ออะไร บุคลากรของคณะกรรมการ

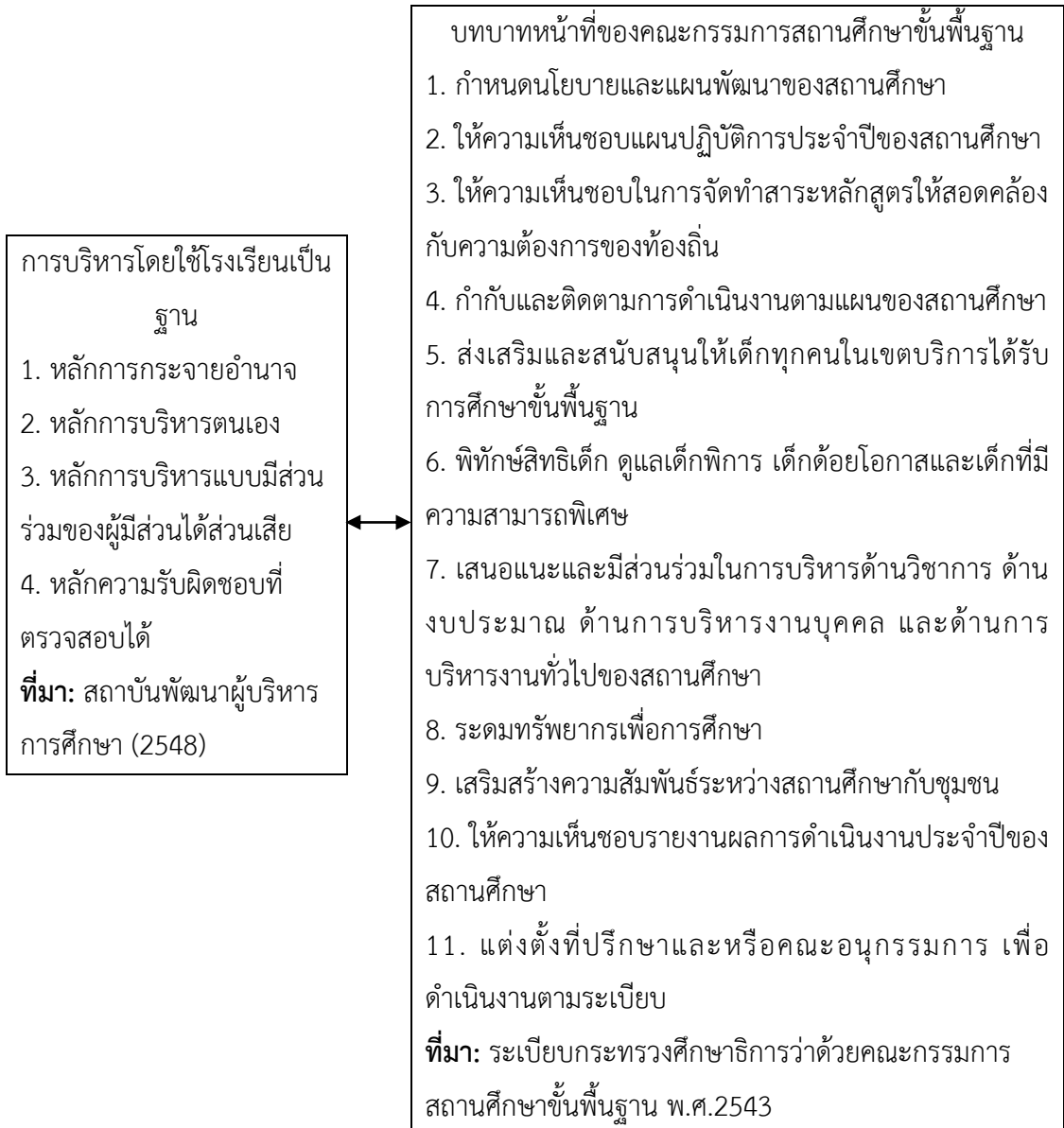
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความหลากหลายของพื้นฐานความรู้ในวิธีการทำงาน ทักษะและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนหนึ่งมีความคิดว่าการบริหารจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเพียงที่ปรึกษาหรือผู้ปฏิบัติตามการร้องขอจากสถานศึกษา (พันธ์ทิพา ศรีตะพัลโล, 2552)

จากสภาพการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เนื่องจากส่วนมากได้รับการร้องขอจากสถานศึกษามากกว่า ขาดแรงจูงใจ ขาดความตระหนัก ขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ ขาดความกระตือรือร้น ตามการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ปล่อยให้เป็นที่ของโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547: 21-22) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลเป็นแนวทางในการศึกษา พัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ สังคม รวมทั้งให้มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
3. เพื่อศึกษาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 67 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 903 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งวิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973: 727-728) ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของประชากรและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ (Best, 1997)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ (Best, 1997)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทฤษฎี ตำรา เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์ และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษาและครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (The Index of Item-Objective Congruence) เพื่อความถูกต้องของเครื่องมือและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดการพัฒนาและมี

ความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งผลการตรวจสอบที่ได้มีค่าระหว่าง 0.67–1.00

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา โดยใช้วิธีของ Cronbach (1970) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตัวแปรต้นมีค่าเท่ากับ 0.983 และตัวแปรตามมีค่าเท่ากับ 0.955

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว พิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาระดับของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไป 277 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 277 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย นำเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 79.80 มีอายุระหว่าง 56 ปีขึ้นไป จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 52.70 มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 60.60 มีประสบการณ์การทำงาน 16 ปีขึ้นไป จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 83.80 และมีตำแหน่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 96 คิดเป็นร้อยละ 34.70

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวม

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	\bar{x}	SD	ระดับ	ลำดับที่
1. หลักการกระจายอำนาจ	4.62	0.34	มากที่สุด	1
2. หลักการบริหารตนเอง	4.59	0.42	มากที่สุด	2
3. หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.58	0.41	มากที่สุด	3
4. หลักความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้	4.57	0.40	มากที่สุด	4
รวม	4.59	0.36	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.59$, $SD=0.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักการกระจายอำนาจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.62$, $SD=0.34$) หลักการบริหารตนเอง ($\bar{x}=4.59$, $SD=0.42$) ส่วนด้านหลักความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=4.57$, $SD=0.40$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวม

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	\bar{x}	SD	ระดับ	ลำดับที่
ด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา	4.49	0.38	มาก	3
ด้านให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา	4.49	0.41	มาก	3
ด้านให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น	4.48	0.42	มาก	4
ด้านกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา	4.47	0.42	มาก	5

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวม (ต่อ)

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	\bar{x}	SD	ระดับ	ลำดับที่
ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน	4.49	0.42	มาก	3
ด้านพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแล เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ	4.51	0.42	มากที่สุด	1
ด้านเสนอแนะและมีส่วนร่วมในการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา	4.50	0.40	มาก	2
ด้านระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิชาวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสื่อสารจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ	4.46	0.43	มาก	6
ด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น	4.47	0.45	มาก	5
ด้านให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน	4.48	0.43	มาก	4
ด้านแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร	4.41	0.47	มาก	7
รวม	4.48	0.38	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.48$, $SD=0.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยบทบาทหน้าที่ข้อที่ 6 พักพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแล เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็ก ที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.51$, $SD=0.42$) รองลงมา คือ หน้าที่ข้อที่ 7 เสนอแนะและมีส่วนร่วมในการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงาน ทั่วไปของสถานศึกษา ($\bar{x}=4.50$, $SD=0.40$) ส่วนหน้าที่ข้อที่ 11 แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=4.41$, $SD=0.47$)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

รูปแบบ	ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² _{adj}	R ² _{change}	SE _{est.}	F	P
1.	X ₄	.731 ^a	.535	.533	.263	.731 ^a	316.474*	.000
2.	X ₄ , X ₃	.754 ^b	.568	.565	.254	.754 ^b	179.967*	.000
3.	X ₄ , X ₃ , X ₁	.760 ^c	.577	.572	.252	.760 ^c	124.059*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านหลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (X₄) ด้านด้านหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (X₃) และด้านด้านหลักการกระจายอำนาจ (X₁) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.760 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ 0.557 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (R²_{adj}) เท่ากับ 0.572 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{est}) เท่ากับ 0.760 ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร้อยละ 57.20

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านหลักการกระจายอำนาจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านหลักการบริหารตนเอง และด้านหลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ

โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้รับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาเกิดความอิสระคล่องตัวในการบริหารจัดการตนเองได้สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่และเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็ง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 39 ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย กล้าเอี่ยม (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรีในภาพรวม พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายด้านพบว่าอยู่ใน ระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านหลักการกระจายอำนาจ ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ด้านหลักการบริหารตนเอง และด้านหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม

2. จากผลการวิจัยพบว่าระดับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแล เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านเสนอแนะและมีส่วนร่วมในการบริหารด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา และด้านแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีการสนับสนุนให้เด็กพิการ ได้มีการเรียนร่วมกับเด็กปกติ รวมไปถึงมีการ ดูแลเด็กที่ได้รับการทราฐุนเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง โดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรพิทักษ์สิทธิเด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพปเลอร์ (Pepler, 1999: Abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาสองเขตของเมืองอัลเบอร์ตา ประเทศแคนาดา คณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาผู้แทนครู ผู้ปกครอง และศึกษานิเทศก์ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษา ผลการศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบการศึกษามากที่สุด (ครูและอาจารย์ใหญ่) จะเป็นผู้มีอิทธิพลสูงสุดในการแสดงความคิดเห็นของตนในที่ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ส่วนผู้แทนผู้ปกครองที่มีความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนน้อยจะมีบทบาทน้อยในการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา และของคณะกรรมการมีความคิดเห็นต่อ

แนวปฏิบัติตามหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมและรายด้านทั้ง 12 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่า 3 ด้านแรก ดังนี้ ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ด้านส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

3. จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านหลักความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (X_4) ด้านหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (X_3) ด้านหลักการกระจายอำนาจ (X_1) สามารถร่วมกันทำนายบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้ร้อยละ 57.70 ($R^2=0.577$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีอิสระในการบริหารจัดการ มีความรับผิดชอบต่อผลงานที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะให้ตรวจสอบเพื่อให้การบริหารเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยจะต้องบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม มีความโปร่งใส และจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนเป็นประจำทุกปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา ไชยเทพ (2558) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านการเจรจาต่อรอง ด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 การจัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษา คณะครู บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนจะเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผนดำเนินการและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การทำงานมีลักษณะการทำงานเป็นทีม การพัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งใดทุกส่วนในองค์การจะต้องเห็นด้วย ทุกคนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในงานต่าง ๆ และจะมีความตั้งใจที่จะทำงานให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด ซึ่งจะทำให้การบริหารงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญ์วรา ผลเจริญ (2559) ได้ศึกษาสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนสันติ

ราชภัฏวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า ครูมีความพยายามหาโอกาสในการเพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้นทั้งจากสถาบันการศึกษาภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน การบริการ การทำงานเป็นทีม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมสมรรถนะหลักของครู ให้เพิ่มมากขึ้นทำให้สถานศึกษามีความพร้อมในทุกด้านและดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ และสถานศึกษาเกิดความอิสระ คล่องตัวในการบริหารจัดการตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนได้อย่างทันท่วงทีและเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็ง โดยกระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ดังนั้น สถานศึกษาจะมีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและมีความอิสระ โรงเรียนจะเป็นฐานของการกระจายอำนาจ และการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนจะกระจายไปสู่ผู้ปฏิบัติในรูปของคณะกรรมการหรือทีมงานอย่างทั่วถึง คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่กำกับ สนับสนุน และส่งเสริม ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นเลขานุการ จะเป็นผู้ตัดสินใจสั่งการตามความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไอเวอร์สัน คริสตินา โจแอน (Iverson Christina Joann, 2001) ผู้วิจัยทำการศึกษารายกรณีการใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในเมืองนิวยอร์กซิตี (New York City) เป็นเวลา 1 ปี ผลการวิจัย พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไม่ได้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน แต่ถูกสั่งการมาจากรัฐโดยในเบื้องต้นโรงเรียนเพียงรับรู้ทำให้โรงเรียนตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ครูใหญ่ของโรงเรียนมีความเข้าใจดีว่าผู้บริหาร และคณะกรรมการโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายมากขึ้น จำนวนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการบริหารโรงเรียนเพิ่มขึ้น การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่จะประสบความสำเร็จต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในโรงเรียนต้องออกกฎหมายที่ทำให้เกิดการกระจายอำนาจอย่างจริงจังและมีธรรมาภิบาลหรือแม่บทในระดับโรงเรียนอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการกระจายอำนาจจากกระทรวงและส่วนกลางมายังสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารงานด้วยความอิสระ มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการตนเอง ผู้บริหารจะต้องจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างทันท่วงทีและเหมาะสมสอดคล้องกับ

สภาพของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรแต่ละงานควรมีการวางแผนการดำเนินงาน และประเมินผลการปฏิบัติงานของตนโดยทำในรูปองค์คณะบุคคลหรือคณะกรรมการ และร่วมรับผิดชอบแก้ไขปัญหา พัฒนางานของตนอย่างครบวงจร ที่สำคัญนั้นผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบ ต่อผลงานที่เกิดขึ้น บริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม มีความโปร่งใสและพร้อมที่จะ ให้ตรวจสอบเพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

2. จากผลการวิจัยระดับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ให้มีความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ในการมี ส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ในสถานศึกษาโดยมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและ แผนพัฒนาของสถานศึกษา ศึกษาและให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา พิจารณาให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น กำกับ ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา ดูแล พิทักษ์สิทธิเด็ก และเด็กด้อยโอกาส ระดมทรัพยากรด้าน ต่าง ๆ เพื่อการศึกษา สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ติดตาม ประเมินผล การ บริหารงานทั้ง 4 ฝ่ายในสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลดีต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. จากผลการวิจัยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องศึกษาถึง บทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ภายในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจาก ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของ สถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพและ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ
3. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **การปฏิรูประบบบริหารการศึกษาระบบราชการ**. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- _____. (2547). **คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: การศาสนา สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กัญญ์วรา ผลเจริญ. (2559). **การศึกษาสมรรถนะหลักของครูโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พนิดา ไชยเทพ. (2558). **ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนกลุ่มแพรภษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พันธุ์ทิพา ศรีตะพัสโส. (2552). **ศึกษาปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตการประถมศึกษาชลบุรี เขต 2**. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันชัย กล้าเอี่ยม. (2551). **สภาพและปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ใน **บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ ปี 2551 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี**. หน้า ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- Best W. John. (1997). **Research in Education**. Boston MA.: Allyn and Bacon.
- Cronbach, L J. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. 3rd ed. New York: Harper & Row.
- Iverson, Christina Joann. (2001). **School - Based Management: A Case Study**. **Dilation Abstracts International**. 62-05 A.192. Horan, Julie Lyne. 1999.
- Pepler, (1999). **About the role of the School Board of Education In The Two Educational Districts Of Alberta Canada**. **International Journal of Special Education University of Canada**.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

The Model of Teacher'S Competency through Active Learning Management in Wat Khemampirataram School

จรูญ จารุสาร

โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม, charoon_ja@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม 3) ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม และ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม จำนวน 198 คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน กลุ่มตัวอย่างครูที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสมัครใจเข้าร่วมการพัฒนา จำนวน 16 คน กลุ่มตัวอย่างครูที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 219 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และสถิติค่า t ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตารามสมรรถนะที่มีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) อยู่ในระดับสูงสุดและต่ำสุดคือ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ($PNI=.55$) และสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ ($PNI=.34$) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($M=4.16$) และเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($M=4.40$) ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม พบว่า ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($M=4.14$) สูงกว่าก่อนเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะ ($M=3.24$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และนักเรียนมีทักษะการคิดหลังเข้ารับการพัฒนาอยู่ในระดับดีมาก ($M=3.36$) สูงกว่าก่อนเข้ารับการพัฒนาอยู่ในระดับพอใช้ ($M=1.84$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา การพัฒนาสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The purpose of this research were to 1) analyze current and the desirable states of developing active learning competency for Wat Khemampirataram school's teachers; 2) to enhance the model of active learning competency; and 3) Study the results of use the model. The sample size was 132 executives and teachers, the 5 experts and a sample group for participating in active learning competency activity and volunteered for the research for 16 teachers. The research instruments were questionnaire and focus group. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard division, index PNI modified and t-test dependent samples. The results showed the current conditions and expected conditions for teachers' proactive learning management Wat Khemampirataram School. In terms of competence need hierarchy, the competency of building learning networks (PNI=.55) showed as the highest and the competence in using information technology and media literacy (PNI=.34) was the lowest. The development model of teachers' proactive learning management competency was appropriate at a high level (M=4.16) and feasible at a high level (M=4.40). The results of the experiment using a model for developing teachers' proactive learning management competency at Wat Khemampirataram School found that the experimental participants had a statistically significantly higher proactive learning management competency at the .001 level.

Keywords: Development Model, Competency Development, Active Learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการปฏิรูปการเรียนการสอนในยุคประเทศไทย 4.0 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีการปรับลดระยะเวลาเรียนของภาควิชาการหรือภาคทฤษฎีลดลง แต่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อหาหลักที่นักเรียนควรรู้ตามมาตรฐานของหลักสูตร และให้ครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเหมาะสม โดยเพิ่มเวลาให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมากขึ้น ภายใต้โครงการ ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น ลดบทบาทการสอนด้วยการบอกเล่า การให้ข้อความรู้แก่นักเรียนโดยตรง ไปเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้หรือรันในการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมเรียนรู้ อย่างหลากหลาย ต้องเป็นครูแบบ Actively Teach คือ สอนแบบมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมให้นักเรียน

อยากเรียนรู้ตลอดเวลาเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยครูสามารถนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุก รายวิชา รวมถึงการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562: คำนำ)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ นักเรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับ จากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สถาพร พงศพิศกุล, 2555: 5) ซึ่งสอดคล้องกับ พรรณี ปานเทวัญ (2559: 17) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน จำเป็นต้องส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ตามแนวทางที่เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ (Active Learning) การจัดการศึกษาในศตวรรษนี้เป็นการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่ต้องตอบสนองความต้องการของนักเรียนและมีแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงเพื่อให้นักเรียนนำความรู้และทักษะไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากสภาพปัญหาและความคาดหวังด้านการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะครูให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ประกอบกับการเปลี่ยนบทบาทของครูให้เป็นผู้ให้คำปรึกษา ผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ให้แก่แก่นักเรียน และเพื่อให้การดำเนินงานบริหารสถานศึกษา หลักการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ภายใต้ความรู้ คุณุณธรรม และมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน ด้วยหลัก “KHEMA Administrative Model” ที่ประกอบด้วย K-H-E-M-A คือ K: Knowledge Strategy คือ การวางแผนในการพัฒนาความรู้ความสามารถที่เป็นสมรรถนะของครู H: Hone Ability เป็นการพัฒนาความรู้ให้กับครูในหลากหลายวิธีตามบริบทของรายวิชาที่ครูจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม E: Evaluation All เป็นการวัดผลและประเมินผลอย่างรอบด้านแบบองค์รวมโดยการมีส่วนร่วม และตามสภาพจริง M: Mentor Mindset เป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดของครูให้มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ A: Accommodate Change เป็นการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง โดยที่รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาครูให้มี

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเหมาะสม เกิดกระบวนการจัดการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรม และการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับหลักการบริหารของโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่สูงขึ้น และส่งผลให้โรงเรียนวัดเขมาภิรตารามประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

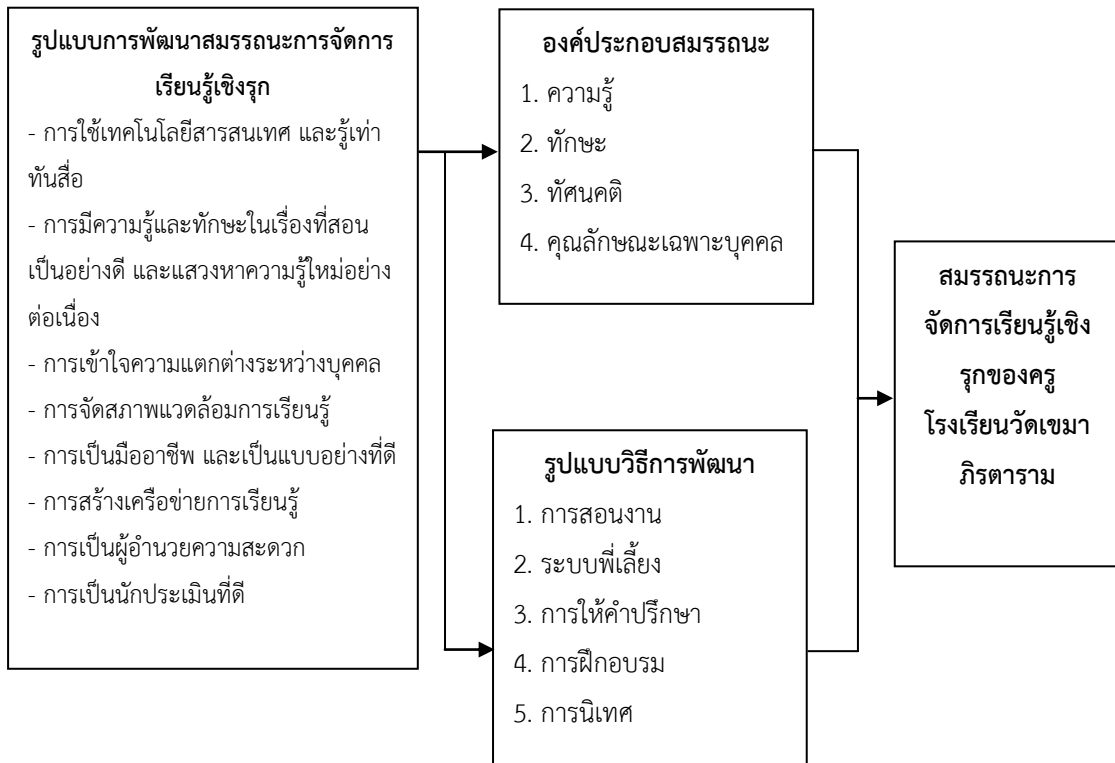
วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ปีการศึกษา 2563 จำนวน 198 คน การสุ่มเลือกกลุ่มเพื่อสังเคราะห์สมรรถนะ องค์ประกอบ และรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 คน คือ ผู้บริหารโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ได้แก่ รองผู้อำนวยการ ผู้ช่วยรองผู้อำนวยการ จำนวน 4 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 คน และตัวแทนครูแต่ละสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 คน
2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน
3. การศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม กลุ่มตัวอย่างคือ ครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และที่สมัครใจเข้ารับการศึกษาทดลอง จำนวน 16 คน และนักเรียน ด้วยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำนวน 219 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ผู้วิจัย
กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

รูปแบบและวิธีการพัฒนาสมรรถนะครู

การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและปรับปรุงทักษะการทำงานของบุคลากร โดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะเฉพาะอย่าง ซึ่งในวงการศึกษามีการใช้รูปแบบวิธีการในการพัฒนาบุคลากรหลากหลายวิธีที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งได้แก่ การสอนงาน (Coaching) เป็นการพัฒนาความสามารถทางความรู้และทักษะของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อการแก้ปัญหาและสะท้อนความคิดอย่างสร้างสรรค์ การสอนงานนั้นเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องด้วยความช่วยเหลือและติดตาม (ณัฐธิดา ภูจิบ, 2560: 27-35) ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นการนำผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับในการแนะนำ ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือครูให้พัฒนาศักยภาพตนเองให้สูงขึ้น เพื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ (อัญชลี ธรรมะวิธิกุล, 2552: 21) ระบบการให้คำปรึกษา (Counselling) การให้คำปรึกษาเป็นการช่วยเหลือรูปแบบหนึ่งที่อาศัย

ความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับการปรึกษา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเกิดความเข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหา ได้ความรู้และทางเลือกในการแก้ปัญหาได้อย่างเพียงพอ มีสภาพอารมณ์และจิตใจที่พร้อมจะคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง (สวัสดี บรรเทิงสุข, 2542: 25) การฝึกอบรม (Training) เป็นกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานของบุคคลและองค์กร โดยการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และทัศนคติ จะช่วยให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ การฝึกอบรมมีจุดประสงค์เพื่อให้บุคคลมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน เกิดความรักในองค์กร (บรียงค์ โดจินดา, 2543: 194-202) และการนิเทศ (Supervision) เป็นการพัฒนาคูณภาพและประสิทธิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนส่งผลไปสู่การเรียนของนักเรียนด้วยความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับนิเทศในการช่วยเหลือปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนการสอนของนักเรียน (อรุณศักดิ์ เริงนรินทร์ และคณะ, 2562: 180)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน มุ่งให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา ดูแล แนะนำทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful learning) นักเรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเอง ใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่บ่งบอกถึงการมีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562: 4) โดยมีลักษณะกิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้เชิงรุก 6 ลักษณะด้วยกัน คือ 1. กระบวนการเรียนรู้ที่ลดบทบาทการสอนและการให้ความรู้โดยตรงของครูแต่เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2. กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้นำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ ประเมินค่า คิดสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ พัฒนาทักษะกระบวนการคิดไปสู่ระดับที่สูงขึ้น 3. กิจกรรมเชื่อมโยงกับนักเรียนกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ปัญหาของชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ 4. กิจกรรมเป็นการนำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาใหม่ หรือใช้ในสถานการณ์ใหม่ 5. กิจกรรมเน้นให้นักเรียนได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างมีเหตุมีผล มีโอกาสร่วมอภิปรายและนำเสนอผลงาน และ 6. กิจกรรมเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักเรียนกับครู และปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักเรียนด้วยกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิสิทธิ์ สุพรรณศรี (2561: บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า 1. ครูต้องการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีองค์ประกอบ จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหาร 2) ด้านกลยุทธ์ 3) ด้านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 5) ด้านการประเมินผล และ 6) ด้านความพึงพอใจ โดยผลการตรวจสอบความเหมาะสมและนำไปใช้ได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียน และองค์ประกอบ พบว่า มีความเหมาะสมและนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด 3. การทดลองใช้รูปแบบพบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกชั้นเรียนสูงขึ้น และผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และ 4. การประเมินรูปแบบการบริหารพบว่า มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับแลมเป้ (Lampe, 2020: Abstract) ได้สำรวจประสบการณ์และความต้องการของครูเมื่อนำการเรียนรู้แบบเชิงรุกไปใช้ที่มหาวิทยาลัยสารคามในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า กลยุทธ์การเรียนรู้ที่ใช้ในปัจจุบันมาจากประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีภายในห้องเรียนการเรียนรู้มาจากประสบการณ์โดยรวม สำหรับกลยุทธ์ที่นำไปใช้คณาจารย์และนักเรียนทั้งสองกลุ่มเห็นพ้องกันว่ามีการนำกิจกรรมความร่วมมือมาใช้มากขึ้น ทำให้ห้องเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ดังนั้นผู้บริหารงานวิชาการมองเห็นประโยชน์และความท้าทายของการสอนในห้องเรียนที่มีการเรียนรู้แบบเชิงรุก สามารถจัดฝึกอบรมคณาจารย์เกี่ยวกับวิธีการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุกที่กระตือรือร้น ทั้งหลักสูตรแบบดั้งเดิมหรือแบบออนไลน์เพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติทางการสอนที่เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่มีความหมายและยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับนักเรียนในการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ แบบคอนสตรัคติวิสต์ และมีการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้

วิธีการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม เพื่อหาความต้องการจำเป็นของครูในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

โดยขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร ผู้บริหารและครู โรงเรียนวัด
เขมาภิรตาราม จำนวน 198 คน เพื่อนำผลที่ได้มาทำการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ

3. ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหาสมรรถนะ องค์ประกอบ และวิธีการพัฒนาสมรรถนะการ
จัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และตัวแทนครู

4. ดำเนินการระยะที่ 1 ระหว่าง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 1 สิงหาคม–30 กันยายน
2563)

**ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียน
วัดเขมาภิรตาราม**

1. การจัดทำร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ

2. ตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยใช้แบบสอบถาม
ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ และการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อแสดง
ความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อรูปแบบฯ ฉบับร่าง

3. นำร่างรูปแบบฯ ที่ผ่านการหาฉันทามติแล้ว ปรับปรุงแก้ไขและเตรียมทดลองใช้

4. ดำเนินการระยะที่ 2 ระหว่าง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 (1 สิงหาคม–30 กันยายน
2563)

**ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้
เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม**

1. ทำคู่มือการใช้รูปแบบฯ เฉพาะส่วนที่ทำการทดลองใช้ และแบบประเมินสมรรถนะก่อน-
หลัง

2. ประเมินสมรรถนะครูก่อนใช้รูปแบบฯ ด้วยแบบสอบถามการประเมินตนเองด้าน
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. ประชุมเชิงปฏิบัติการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ โดยคัดเลือกวิทยากรในการทดลอง
เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มาจัดอบรมให้ความรู้
แก่ครูในสมรรถนะที่ใช้ในการพัฒนา

4. ดำเนินการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัด
เขมาภิรตาราม ด้วยกระบวนการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิง
รุกให้แก่ครูกลุ่มตัวอย่าง และสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
ตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 (16 พฤศจิกายน 2563–15 พฤษภาคม 2564)

5. ทำการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 219 คน ก่อนดำเนินการ
ใช้รูปแบบ โดยการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อประเมินทักษะการคิดของนักเรียนจากกลุ่มตัวอย่างครูประจำ
วิชาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เข้าร่วมการทดลอง จำนวน 16 คน

5. ประเมินสมรรถนะครู หลังการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ ด้วยแบบสอบถามการประเมินตนเองด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อทดสอบหาค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้รูปแบบด้วยสถิติค่า t (t-test dependent samples)

6. ทำการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 219 คน หลังดำเนินการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม โดยการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อประเมินทักษะการคิดของนักเรียนจากกลุ่มตัวอย่างครู จำนวน 16 คน

7. สรุปผลการศึกษา และนำเสนอผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

8. ดำเนินการระยะที่ 3 ระหว่าง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 (16 พฤศจิกายน 2563–15 พฤษภาคม 2564)

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

ผลการวิจัยพบว่า สภาพสมรรถนะปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก (M=3.74) และสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือสมรรถนะการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง (M=3.23) ส่วนและสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่คาดหวังของครู พบว่ามีระดับความคาดหวังเท่ากันทุกสมรรถนะอยู่ในระดับมากที่สุด (M=5.00) ส่วนลำดับความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI มากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (PNI=.55) และลำดับความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI ต่ำสุด คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (PNI=.34) ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

สมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI	Rank
	Mean	SD	แปลผล	Mean	SD	แปลผล		
1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ	3.74	0.440	มาก	5.00	0.000	มากที่สุด	.34	8

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม (ต่อ)

สมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI	Rank
	Mean	SD	แปลผล	Mean	SD	แปลผล		
2 การมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง	3.66	0.491	มาก	5.00	0.000	มากที่สุด	.37	7
3 การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล	3.36	0.489	ปานกลาง	5.00	0.000	มากที่สุด	.49	4
4 การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้	3.34	0.311	ปานกลาง	5.00	0.000	มากที่สุด	.50	3
5 การเป็นมืออาชีพ และเป็นแบบอย่างที่ดี	3.38	0.223	ปานกลาง	5.00	0.000	มากที่สุด	.48	5
6 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้	3.74	0.440	มาก	5.00	0.000	มากที่สุด	.55	1
7 การเป็นผู้อำนวยความสะดวก	3.66	0.491	มาก	5.00	0.000	มากที่สุด	.52	2
8 การเป็นนักประเมินที่ดี	3.36	0.489	ปานกลาง	5.00	0.000	มากที่สุด	.46	6

สภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกปัจจุบันของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า การให้คำปรึกษาอยู่ในระดับปานกลาง (M=3.35) และรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การนิเทศ อยู่ในระดับปานกลาง (M=3.21) สำหรับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะที่คาดหวังอยู่ในระดับที่มากที่สุดเท่ากัน (M=5.00) ส่วนลำดับความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI มากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า การนิเทศ (PNI=.56) และลำดับความต้องการจำเป็นที่มีค่า PNI ต่ำสุดคือ การให้คำปรึกษา (PNI=.49) ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะปัจจุบันและรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะที่คาดหวัง และลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของรูปแบบสมรรถนะ

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI	Rank
	Mean	SD	แปลผล	Mean	SD	แปลผล		
1 การสอนงาน	3.33	0.200	ปานกลาง	5.00	0.000	มากที่สุด	.50	4
2 ระบบพี่เลี้ยง	3.32	0.188	ปานกลาง	5.00	0.000	มากที่สุด	.51	3

ตารางที่ 2 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะปัจจุบันและรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะที่คาดหวัง และลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของรูปแบบสมรรถนะ (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง			PNI	Rank
	Mean	SD	แปลผล	Mean	SD	แปลผล		
3 การให้คำปรึกษา	3.35	0.219	ปานกลาง	5.00	0.000	มากที่สุด	.49	5
4 การฝึกอบรม	3.29	0.207	ปานกลาง	5.00	0.000	มากที่สุด	.52	2
5 การนิเทศ	3.21	0.223	ปานกลาง	5.00	0.000	มากที่สุด	.56	1

ในส่วนของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ควรมีการบูรณาการรูปแบบร่วมกัน คือ การสอนงาน ระบบพี่เลี้ยง การฝึกอบรม และการให้คำปรึกษา โดยการฝึกอบรมนั้นควรเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ ส่วนระบบนิเทศ ติดตามประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรอยู่ในระดับที่เกิดขึ้นภายหลังกระบวนการพัฒนาสมรรถนะ เพื่อศึกษาผลการพัฒนาสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่าเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำผลการพัฒนาสมรรถนะครูมาปรับปรุงและพัฒนาให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งย่น

2. พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก (M=4.16) และผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก (M=4.40) ดังตารางที่ 3

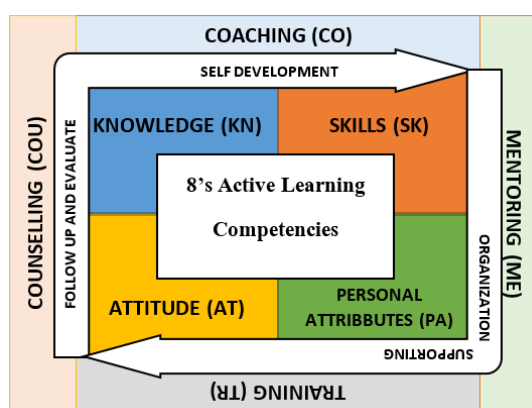
ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้เพื่อรับรองรูปแบบ

หัวข้อ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mean	SD	แปลผล	Mean	SD	แปลผล
1 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของชื่อรูปแบบ	4.20	0.447	มาก	4.60	0.548	มากที่สุด
2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนา	4.20	0.447	มาก	4.40	0.547	มาก
3 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของสมรรถนะแต่ละด้าน	4.00	0.000	มาก	4.40	0.547	มาก

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้เพื่อรับรองรูปแบบ

หัวข้อ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mean	SD	แปลผล	Mean	SD	แปลผล
4 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลไกการสนับสนุนรูปแบบ	4.40	0.547	มาก	4.00	0.000	มาก
5 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของขั้นตอนของรูปแบบ	4.00	0.000	มาก	4.60	0.547	มากที่สุด
รวม	4.16	.089	มาก	4.40	.316	มาก

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ประกอบด้วยรูปแบบทั้งสิ้น 4 รูปแบบ คือ การสอนงาน (Coaching) ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) การฝึกอบรม (Training) และการให้คำปรึกษา (Counseling) โดยมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะทั้งการสอนของครู ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ทศนคติ (Attitude) และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล (Personal Attributes) เพื่อให้เกิดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 8 สมรรถนะ คือ สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ สมรรถนะการมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี สมรรถนะการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล สมรรถนะการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ สมรรถนะการเป็นมืออาชีพ และเป็นแบบอย่างที่ดี สมรรถนะการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ สมรรถนะการเป็นผู้อำนวยการความสะดวก และสมรรถนะการเป็นนักประเมินที่ดี โดยในรูปแบบการพัฒนามีกลไกในการสนับสนุนรูปแบบตามข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามและการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย การพัฒนาตนเอง (Self-Development) การสนับสนุนของสถานศึกษา (Organization Supporting) และการติดตามและประเมินผล (Follow up and Evaluate) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบในการพัฒนาที่เหมาะสมแต่ละสมรรถนะ

3. การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัด เขมาภิรตาราม

ผลการประเมินสมรรถนะครูหลังเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ในภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก ($M=4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายสมรรถนะ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า สมรรถนะการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับมาก ($M=4.29$) และสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมรรถนะการเป็นนักประเมินที่ดีอยู่ในระดับมาก ($M=4.00$) ผลการประเมินก่อนและหลังการเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะ พบว่า ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ($M=4.14$) สูงกว่าก่อนเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.24$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ก่อนและหลังการเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะ

ผลการประเมินสมรรถนะ	จำนวน	M	SD	t	P
ก่อนอบรม	16	3.24	.100	24.258**	.000
หลังอบรม	16	4.14	.123		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

ผลการประเมินทักษะการคิดของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 219 คน หลังเข้าร่วมการพัฒนาสมรรถนะครูตามรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ในภาพรวมอยู่ที่ระดับดีมาก ($M=3.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด พบว่า ค้นหา/ค้นพบคำตอบตามหลักเหตุผลจากแหล่งข้อมูลอยู่ในระดับดีมาก ($M=3.48$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สรุปความคิดรวบยอดตามหลักเหตุผลอยู่ในระดับดี ($M=3.14$) ผลการประเมินก่อนและหลังการเข้ารับการพัฒนา พบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดหลังเข้ารับการพัฒนาอยู่ในระดับดีมาก ($M=3.36$) สูงกว่าก่อนเข้ารับการพัฒนาอยู่ในระดับพอใช้ ($M=1.84$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินทักษะการคิดของนักเรียน ก่อนและหลังเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ตามรูปแบบพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

ผลการประเมินสมรรถนะ	จำนวน	M	SD	t	P
ก่อนอบรม	219	1.84	.248	76.712**	.000
หลังอบรม	219	3.36	.173		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

4. การศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ตามความคิดเห็นของครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คน ที่เข้าร่วมการทดลองการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 (16 พฤษภาคม 2563–15 พฤษภาคม 2564) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M=4.45) เมื่อพิจารณาด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปยังต่ำสุดพบว่า ครูมีระดับความพึงพอใจด้านการประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะตามรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด (M=4.62) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก (M=4.31)

ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 219 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M=4.45) เมื่อพิจารณารายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปยังน้อยที่สุด พบว่า นักเรียนมีความสุขในการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมาก (M=4.49) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมีระดับที่เท่ากันคือ ครูนำความรู้ใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ครูให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงขณะสอน ครูสอดแทรกเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยกับยุคปัจจุบัน ครูยอมรับในความแตกต่างระหว่างนักเรียนแต่ละคน และครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและสนุก (M=4.42)

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ในส่วนของสมรรถนะที่มีค่าลำดับความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด 8 สมรรถนะ คือ สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ สมรรถนะการมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี และแสวงหาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง สมรรถนะการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล สมรรถนะการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ สมรรถนะการเป็นมืออาชีพ และเป็นแบบอย่างที่ดี สมรรถนะการสร้าง

เครือข่ายการเรียนรู้ สมรรถนะการเป็นผู้อำนวยความสะดวก และสมรรถนะการเป็นนักประเมินที่ดี องค์ประกอบในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ควรใช้เทคนิคการสอนงาน ระบบพี่เลี้ยง การฝึกอบรม และการให้คำปรึกษา สำหรับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีส่วนประกอบที่สำคัญ 7 ส่วน ได้แก่ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและความสำคัญ 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 4) องค์ประกอบของรูปแบบ โดยประกอบด้วยรูปแบบการพัฒนาที่แตกต่างกันแต่ละสมรรถนะ คือ การสอนงาน ระบบพี่เลี้ยง การฝึกอบรม และการให้คำปรึกษา ที่มุ่งพัฒนาองค์ประกอบของสมรรถนะ 4 องค์ประกอบ คือ ความรู้ ทักษะ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล 5) กลไกการสนับสนุน คือ การสนับสนุนขององค์กร การพัฒนาตนเอง และการติดตามและประเมินผล 6) แผนภาพของรูปแบบและการนำไปใช้ และ 7) ประโยชน์ที่ได้รับ ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม พบว่า ครูสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และนักเรียนมีทักษะการคิดสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อภิปรายผล

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

ผลการศึกษาสภาพสมรรถนะปัจจุบันและสมรรถนะที่คาดหวังด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากการวิเคราะห์ความถี่สูงสุดในแต่ละสมรรถนะ พบผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างของสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถนะที่คาดหวัง ครูมีความคาดหวังในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุดทุกสมรรถนะ จากการศึกษาสมรรถนะปัจจุบันพบว่า สมรรถนะการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเกิดจากประสบการณ์ในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของครูในสมัยปัจจุบันยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง ครูขาดโอกาสในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่จำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร พันธุ์ไทย (2559: 82) ที่กล่าวว่า ปัญหาสำคัญในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ นั่นคือปัญหาด้านประสบการณ์ ทักษะในการสร้างเครือข่าย ในขณะที่ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่คาดหวังที่มีค่าความต้องการจำเป็นเฉลี่ยมากที่สุดคือ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ แสดงให้เห็นว่าครูตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมากที่สุดในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

ประเด็นหนึ่งที่นำเสนอใจจากการศึกษาสภาพรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกปัจจุบันของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม การให้คำปรึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.35$) และมีระดับความต้องการจำเป็น PNI อยู่ในระดับต่ำที่สุด ($PNI=.49$) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะโรงเรียนวัดเขมาภิรตารามมีระบบการให้คำปรึกษาแก่ครูที่เป็นรูปธรรม มีการประชุมเป็นประจำทุกเดือนเพื่อรับร่วมรับฟังปัญหา และเสนอแนะแนวทางให้แก่ครูในทุกรูปแบบ จึงมีการมอบหมายให้หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยทุกสัปดาห์ในการร่วมคิด ร่วมปรึกษา และแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ของครูให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ สวัสดิ์ บรรเทิงสุข (2542: 25) กล่าวถึงระบบการให้คำปรึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยให้ผู้ขอรับคำปรึกษาให้สามารถเข้าใจตนเอง เข้าใจปัญหา และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง หรือเพื่อให้สมาชิกในองค์กร ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ และจากการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระ และตัวแทนครู พบว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ควรมีกลไกในการสนับสนุนรูปแบบ ประกอบด้วย การพัฒนาตนเอง การสนับสนุนขององค์กร และการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับจากรุวรรณ นาคุบัว (2552: บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ของโรงเรียน ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหาร ความเข้มแข็งของทีมงาน การมีสิ่งกระตุ้นเพื่อสร้างแรงจูงใจ การช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอก การวางแผนและกิจกรรมการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โรงเรียนมีบรรยากาศและสถานที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และมีงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ

2. พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

จากการสังเคราะห์เมื่อนำรูปแบบในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มาพิจารณารายด้านของแต่ละสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม พบว่ามีสมรรถนะครูที่เด่นชัดคือ สมรรถนะการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้มากที่สุด ($PNI=.583$) ซึ่งจะเห็นได้ว่าครูตระหนักถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นอย่างมากต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และมีความต้องการที่จะพัฒนาสมรรถนะดังกล่าว นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนการนำรูปแบบการสอนงานระบบพี่เลี้ยง และการอบรมเชิงปฏิบัติการมาบูรณาการที่จะส่งเสริมให้ครูมีองค์ประกอบของสมรรถนะด้านความรู้และทักษะควบคู่กัน รูปแบบวิธีการบูรณาการร่วมกันระหว่างการสอนงาน (Coaching) ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) และการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Training) เหมาะกับการสมรรถนะด้านความรู้และทักษะมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ เกรียงไกร พันธุ์ไทย (2560: 83) ที่กล่าวว่า

การฝึกอบรมโดยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลหรือกับกลุ่มบุคคลนั้น จะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ เกิดการเปลี่ยนถ่ายโอนประสบการณ์และความรู้จาก พนักงานสู่พนักงาน หรือจากวิทยากรสู่พนักงานโดยผ่านกิจกรรมของเครือข่ายการฝึกอบรมโดยสร้าง เป็นเครือข่ายการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้พนักงานในองค์กรพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ ด้านตรงตามที่ต้องการได้อย่างแท้จริง ทำให้ได้ความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในการทำงานได้ อย่างรวดเร็วจากการที่พนักงานได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการแก้ปัญหากับสมาชิกใน เครือข่าย

3. การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัด เขมาภิรตาราม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของผลการประเมินสมรรถนะครู หลังเข้ารับการพัฒนา สมรรถนะของครู พบว่า สมรรถนะครูในทุกๆ สมรรถนะทั้ง 8 สมรรถนะสูงขึ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ การ จัดกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีเนื้อหาสาระที่สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่ส่งเสริมทุกสมรรถนะ ใช้รูปแบบการอบรม เชิงปฏิบัติการ (Training) โดยลงมือปฏิบัติแบบกลุ่ม สัมพันธ์ผสมผสานกับการสอนงาน (Coaching) ผ่านการบรรยายโดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ประกอบเนื้อหาคำบรรยาย พร้อมทั้งกิจกรรมกระบวนการกลุ่มเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่าง ผู้เข้าร่วมอบรม ได้แก่ กิจกรรมละลายพฤติกรรม การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำกิจกรรมร่วมกัน โดย การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสาร การสร้างความร่วมมือ และเทคนิคการสร้างเครือข่าย และหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยระหว่างการทำกิจกรรมนั้นจะมีครูพี่เลี้ยง (Coaching) คอยให้ คำชี้แนะและตอบข้อสงสัยตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรม มีการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น อภิปรายกลุ่ม โดยมีทีมวิทยากรให้คำชี้แนะรายกลุ่มและบุคคล พร้อมทั้งวิทยากรได้ให้ความรู้และ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติที่สัมฤทธิ์ผลและประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม และการนำ ความรู้และทักษะไปใช้ในการทำงานและจัดการเรียนการสอนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แคมณี (2557: 45-91) กล่าวถึงทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนว่า เป็นการสอนที่เน้นหรือให้ความสนใจเป็น พิเศษในเรื่องพฤติกรรมของคนมีผลกระทบต่อกันและกัน ตามหลักการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ ที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัวมีชีวิตชีวา การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีบทบาท รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็น การเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ การเรียนรู้ที่ดีจะต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถใช้การ เรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความ เข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นมากขึ้นและเกิดความรู้เพิ่มขึ้น

ผลการประเมินทักษะการคิดของนักเรียน พบว่า หลังเข้ารับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตาม รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัด นักเรียนมีทักษะการคิดสูง

กว่าก่อนใช้รูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตารามมีกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จากภาระงานและชิ้นงานที่นักเรียนสร้างสรรค์ขึ้น สายฝน แสนใจพรหม (2564: 145-146) กล่าวว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning เกิดจากครูมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การวัดและประเมินผลที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยได้อบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ประกอบกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ของครู ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้น ข้อคำถามเน้นการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ซึ่งครูได้นำคำถาม 5W 1H มาใช้ในการถามกระตุ้นผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

4. ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

ผลการประเมินสมรรถนะครู หลังเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะของครู พบว่า สมรรถนะด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนเข้ารับการพัฒนา พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในทักษะการสื่อสาร และการสร้างเครือข่ายมากขึ้น ซึ่งเห็นได้ชัดจากผลของการทำบัญชีรายชื่อบุคคล องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน การอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นของครู ซึ่งมีทัศนคติที่ดีต่อการสร้างเครือข่าย และพร้อมทั้งการร่วมระดมและกำหนดพฤติกรรมคุณลักษณะส่วนบุคคลที่พึงประสงค์ที่กล่าวถึงการสร้างมนุษยสัมพันธ์ การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนครูตลอดระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมด้วยเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ เกรียงไกร พันธุ์ไทย (2559: 82) ที่กล่าวว่า เครือข่ายการเรียนรู้ เป็นโครงสร้างสำหรับการเรียนรู้ที่คนสนใจเรื่องเดียวกัน มารวมตัวกันมีพันธะทางสังคมที่ยึดเหนี่ยวสมาชิกไว้ร่วมกัน เป็นผลผลิตหรือตัวกลางเพื่อสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสื่อสาร สร้างปฏิสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมของบุคคลในองค์กร ในเครือข่ายจะประกอบไปด้วยสมาชิกที่มาจากแต่ละหน่วยงานในองค์กร ที่มีความรู้แตกต่างกันไปทำให้ภายในเครือข่ายมีความรู้ และประสบการณ์ที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. โรงเรียนสามารถนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตารามที่ไปใช้ในการพัฒนาให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะของครู ที่มีความสอดคล้องกับ

ต้องการและบริบทของโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสม เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
อย่างสูงสุด

2. การนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม
ไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์กรอื่นที่มีใช้สถานศึกษา ควรทำการศึกษาความเป็นไป
ได้ในการใช้รูปแบบฯ และศึกษาความต้องการจำเป็นของบุคลากร ก่อนการนำรูปแบบไปใช้ เพื่อให้
ได้ผลการพัฒนาสมรรถนะที่มีศักยภาพ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดขององค์กร

3. ควรมีการวัดระดับสมรรถนะของผู้เข้าร่วมการพัฒนาก่อนการเข้าโปรแกรมตามรูปแบบฯ
เพื่อเป็นการวินิจฉัยความต้องการพัฒนาสมรรถนะตามด้านที่ขาดและมีความจำเป็น เพื่อจะได้
จัดรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมและตรงกับสมรรถนะที่จำเป็น เพื่อจะส่งผลให้การพัฒนาสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ
ครู เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาด้วยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ของครู โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ซึ่งการวิจัยนี้เป็นเพียงการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเพียง
บางส่วน

2. ควรมีการวิจัยเรื่องการรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียน
โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม เนื่องจากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้
ของนักเรียนจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็น
การหาช่องว่างของสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียนกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร พันธุ์ไทย. (2559). *กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับการฝึกอบรมพนักงานใน
องค์กร*. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
3(2): 82-91.

จรรุวรรณ นาคูบัว. (2552). *การศึกษาปัจจัยด้านเขาวนปัญญา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และรูปแบบ
การเรียนรู้ที่ส่งผลต่อผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1*. ปริญญาโท
ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฐธิดา ภูจีบ. (2560). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนสำหรับครูทัศนศิลป์ในโรงเรียน
มัธยมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรยงค์ โตจินดา. (2543). *การบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

- พรรณณี ปานเทวัญ. (2559). *การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กับการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาชีพพยาบาล*. วารสารพยาบาลทหารบก, 17(3): 17-24.
- พิสิทธิ์ สุพรรณศรี. (2561). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนท่าขอนยางพิทยาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม*. ค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2564, จาก <http://www.tkschool.org/index.php?name=research&file=readresearch&id=21>.
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2555). *คุณภาพนักเรียน...เกิดจากกระบวนการเรียนรู้*. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 6(2): 1-13.
- สวัสดิ์ บรรเทิงสุข. (2542). *การให้คำปรึกษา=Counselling*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สายฝน แสนใจพรม. (2564). *การพัฒนาความสามารถด้านการวิจัยของครูที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์*. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่, 22(1), 133-148.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรุณศักดิ์ เรืองนรินทร์ และคณะ. (2562). *ยุทธศาสตร์การนิเทศเพื่อพัฒนาครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28*. มนุษยสังคมสาร (มสส.), Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC), 17(1): 175-192.
- อัญชลี ธรรมะวิสิฏ์กุล. (2552). *กระบวนการนิเทศภายใน*. กรุงเทพฯ: อักษรบริการ.
- Dewey J. (1998). *Experience and Education, 60th Anniversary Edition*. West Lafayette, Indiana: Kappa Delta pl.
- Krejcie R.V. & Morgan D.W. (1970). *Determining Sample size for research activities*. Educational and Psychological Measurement, 30: 607-610.
- Lampe, M. (2020). *Exploring the Experiences and Needs of Faculty When Implementing Active Learning at a Public Southeastern Regional University: A Mixed-Methods Approach*. Retrieved on June 21, 2021 from <https://scholarcommons.sc.edu/etd/5875>.

**ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากับ
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครปฐมเขต 1**

**Relationship between Administration based on the Threefold Learning
and Performance Effectiveness of teachers under Nakhon Pathom
Primary Educational Service Office Area 1**

พระมหาภัทรเมธ จำปา¹ นิตส์ลีณี กู้ประเสริฐ²

¹ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยธนบุรี, attaramad7169@gmail.com

²บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, nitsinee@thonburi-u.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ประชากร คือ ผู้บริหารและครูของในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ทั้งหมด 2,171 คน และกลุ่มตัวอย่าง 339 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านอธิปญญาสิกขามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านอธิจิตสิกขา ส่วนด้านอธิศีลสิกขามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณภาพของงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านปริมาณงานและด้านเวลา ส่วนด้านค่าใช้จ่ายมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3) การบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การบริหารตามหลักไตรสิกขา ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

Abstract

The purposes of the current study were to investigate 1) administration based on the Threefold learning of administrators under Nakhon Pathom Primary Educational Service Office Area 1, 2) performance effectiveness of teachers, and 3) relationship between administration based on the Threefold learning of administrators and performance effectiveness of teachers under Nakhon Pathom Primary Educational Service Office Area 1.

A study population was 2,171 administrators and teachers with a sample of 339 drawn by stratified random sampling technique. A questionnaire, with its congruences ranged from .60-1.00, and reliability of .992 was used as a research instrument. Data were analyzed by means of frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient.

The findings revealed that 1) overall administration based on the Threefold learning of administrators under Nakhon Pathom Primary Educational Service Office Area 1 was at a high level. The highest averaged aspect was *adhipaññā-sikkhā* (higher wisdom), followed by *adhicitta-sikkhā* (higher mind), while the lowest averaged *adhisīla-sikkhā* (higher virtue). (2) Overall performance effectiveness of teachers under Nakhon Pathom Primary Educational Service Office Area 1 was at a high level. When inspecting at individual aspects, it was found that all aspects were averaged at high level. The highest averaged aspect was job quality, followed by job quantity and timing, while the lowest averaged aspect was expense. (3) Administration based on the Threefold learning of administrators positively related to performance effectiveness of staffs under Nakhon Pathom Primary Educational Service Office Area 1, significantly at .01 level.

Keywords: administration based on the Threefold learning, performance effectiveness,
Nakhon Pathom Primary Educational Service Office Area 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันแนวความคิดการบริหารจัดการศึกษาหรือ Conceptual Design ที่กำหนดโดยแผนการศึกษาแห่งชาติมุ่งประเด็นหลักสำคัญในการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมรวมทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศเน้นในเรื่องคุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติมาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ อีกทั้งยังระดมสมองร่วมกันคิดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัดและยุทธศาสตร์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ มาเพื่อรองรับนโยบายจากแนวความคิดการจัดการศึกษา โดยแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับได้กำหนด วิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิต อย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ฉ) โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดีมีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทบบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การศึกษาทางพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษาจำเป็นต้องจัดเข้ากระบวนการการบริหารจัดการที่เป็นศิลปะของการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่นในความหมายนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารประสบความสำเร็จในเป้าหมายของพวกเขาโดยการเตรียมการให้กับบุคคลอื่นปฏิบัติงานอะไรก็ได้ที่มีความจำเป็นผู้บริหารไม่ได้ปฏิบัติงานดังกล่าวด้วยตัวเองโดยมีกระบวนการของการวางแผนการ องค์กรการสั่งการและการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์กรและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ในความหมายนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารใช้ทรัพยากรทั้งหมดขององค์กรซึ่งมีเงินทุน อุปกรณ์ ข่าวสาร และคน เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กร คนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดขององค์กรซึ่งการบริหารจะหมายรวมความครอบคลุมประเด็นที่เป็นสาระสำคัญที่จะต้องมิตัววัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการดำเนินงานที่ผู้บริหารต้องดำเนินการให้ประสบความสำเร็จจะต้องมีประสิทธิภาพอันเป็นความสำเร็จของผลงานตามที่คาดหวังไว้ ผ่านการใช้ทรัพยากรที่เป็น ปัจจัยต่าง ๆ ของการบริหารที่ผู้บริหารเกี่ยวข้องด้วยโดยตรง ประกอบด้วย คน เงิน วัสดุและการจัดการหรือที่เรียกโดยย่อว่า 4 M's โดยในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทางสังคมและเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไป ทรัพยากรดังกล่าวจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยทรัพยากรที่เป็นส่วนประกอบในการบริหาร ประกอบด้วย ทรัพยากรคนทรัพยากรที่เป็นวัสดุและอุปกรณ์และ ทรัพยากรทางด้านเงินทุนและทรัพยากรทางด้านข่าวสารข้อมูลมีการประสมประสานกันผ่านกระบวนการในการดำเนินงานด้วยประการทั้งปวงที่ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องต่อเนื่องกัน

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 10 มีวัตถุประสงค์คือเพื่อพัฒนาการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม ดังนั้น หลักสูตรสถานศึกษาในทุกระดับจึงจัดมาตรฐานการศึกษาโดยการนำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนหลักไตรสิกขาคือหลักการศึกษา 3 ประการ มีจุดมุ่งหมายและกระบวนการของหลักไตรสิกขา ดังนี้ คือ อธิศีลสิกขา คือ การศึกษาในชั้นตอนฝึกให้เกิดมีสัมมาวาจา สัมมากรรมันตะและ สัมมาอาชีวะเจริญงอกงามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางความประพฤติ วินัยและความสัมพันธ์ทางสังคมถึงมาตรฐานของอารยชน เป็นพื้นฐานแก่การสร้างเสริมคุณภาพจิตใจ อธิจิตสิกขา คือ การศึกษาในชั้นตอนฝึกให้เกิดมีสัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิเจริญงอกงามขึ้นจนบุคคลมีความพร้อมทางคุณธรรม มีคุณภาพสมรรถภาพและสุขภาพจิตพัฒนาถึงมาตรฐานของอารยชนเป็นพื้นฐานแห่งการพัฒนาปัญญา อธิปัญญาสิกขา คือ การศึกษาในชั้นตอนฝึกให้เกิดมีสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะเจริญงอกงามขึ้น จนบุคคลมีความพร้อมทางปัญญาถึงมาตรฐานของอารยชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัญญามีจิตใจผ่องใสเบิกบานไร้ทุกข์หลุดพ้นจากความยึดติดถือมั่นต่าง ๆ เป็นอิสระเสรีด้วยปัญญาอย่างแท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550) ด้วยพันธกิจหลักในพัฒนาผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การบริหารงานหรือการนำเอาเครื่องมือต่าง ๆ ในการพัฒนาองค์การมาใช้ เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับองค์กร อีกทั้งการบริหารงานด้วยการสร้างคนให้มีทักษะสูง มีความคิดสร้างสรรค์ มีแรงจูงใจ มีความร่วมมือกัน และเป็นบุคคลที่รอบรู้ซึ่งเข้าใจถึงกลไกของสภาวะแวดล้อมในการดำเนินงานขององค์กรและนำองค์การไปสู่การแข่งขันได้ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ การสร้างคุณค่าและการแข่งขันขององค์กร และเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ดังกล่าว พวกเขาจะต้องเรียนรู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการแบ่งปัน การบูรณาการ และการใช้ความรู้ทั้งในระดับของส่วนบุคคลและในกลุ่มผู้ร่วมงาน บุคลากรต้องตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถใช้กลวิธีหรือเทคนิคการทำงานที่จะสร้างผลงานได้มากเป็นผลงานที่มีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจโดยสิ้นเปลืองทุนค่าใช้จ่ายพลังงานและเวลาน้อยเป็นบุคคลที่มีความสุขและพอใจในการทำงานเป็นบุคคลที่มีความพอใจจะเพิ่มพูนคุณภาพและปริมาณของผลงานคิดค้นคิดแปลงวิธีการทำงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

ประสิทธิภาพในการทำงานในองค์การเป็นหัวใจของการนำองค์การไปสู่การบรรลุผลความสำเร็จของการดำเนินงานองค์การจะมีให้บริการเป็นที่น่าพอใจมีความเจริญก้าวหน้าและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าและแก่บุคลากรขององค์การก็ขึ้นอยู่กับความสามารถขององค์การในการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์การ (สมใจ ลักษณะ, 2546: 11-12) แนวคิดการวัดประสิทธิภาพในการบริหารงานของ Peterson and Plowman (1989: 325) มีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ คุณภาพของงาน จะต้องมีความสูงคือองค์กรและผู้ได้ประโยชน์คุ้มค่าและมีความพึงพอใจผลการทำงานมีความถูกต้องได้มาตรฐานรวดเร็วนอกจากนี้ผลงานที่มีคุณภาพควรก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสร้างความพึงพอใจของผู้มารับบริการ ปริมาณงาน งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของ

หน่วยงานโดยผลงานที่ปฏิบัติได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามที่กำหนดในแผนงานหรือเป้าหมายที่บริษัทวางไว้และควรมีการวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เวลา คือ เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการเหมาะสมกับงานและทันสมัยมีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับงานและวิธีการคือจะต้องลงทุนน้อยและได้ผลกำไรมากที่สุดประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต ได้แก่ การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุเทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด ถึงแม้ว่าสถาบันการศึกษาเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร แต่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนและยกระดับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีการพัฒนาและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมถือได้ว่าเป็นผลกำไรของสถาบันการศึกษา

จากการประมวลผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในประเด็นของการการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 จะเป็นแรงขับเคลื่อนองค์กรที่จะพัฒนาองค์กรภายใต้การทำให้คนเป็นมนุษย์ที่มีทั้งความเก่ง ความดี และความสุจริตสร้างแนวทางต้นแบบของการบริหารจัดการที่มีคุณภาพโดยใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหาร โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการชี้ให้เห็นถึงแนวความคิดและวิธีการในการบริหารจัดการ และเป็นแนวทางให้ผู้บริหารการศึกษาในสังคมไทยสามารถใช้เป็นต้นแบบในการผลิตสร้างกระบวนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรเพื่อเป็นต้นแบบในการดำเนินงานที่มีกลไกของศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การสร้างเป็นนโยบายการบริหารให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยเน้นการศึกษาไปยังหลักการบริหารการศึกษาวິถีพุทธ เพื่อก่อให้เกิดตัวแบบการจัดการวิถีพุทธ เพื่อไปสร้างวัฒนธรรมองค์กร สังคมไทยให้มีประสิทธิผลสูงเกิดความมั่นคงของประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1

สมมติฐานการวิจัย

การบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดการบริหารตามหลักไตรสิกขา

พระพุทธศาสนาเน้นความสำคัญของหลักไตรสิกขาเป็นอย่างมากเนื่องจากหลักปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาทั้งหมดจัดเข้ารวมอยู่ในหลักสิกขาเรื่องการศึกษา รวมถึงการบริหารจึงเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550) ให้ทัศนะว่าไตรสิกขา ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิต ตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา เรียกว่า ง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา

1. อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตทางกายวาจาและอาชีวะ ได้แก่ องค์กรรศข้อ สัมมาวาจา สัมมาภังคะ และสัมมาอาชีวะโดยสาระก็คือการดำรงตนด้วยดีในสังฆมรรคระเบียบวินัยปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้องมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลเป็นประโยชน์ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะในทางสังคมให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่ทุก ๆ คนจะสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามปฏิบัติตามมรรคกันได้ด้วยดี

2. อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกปรือในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ได้แก่ องค์กรรศข้อ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิโดยสาระก็คือ การฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคงแน่วแน่ควบคุมตนได้ดีมีสมาธิมีกำลังใจสูงเป็นจิตที่สงบผ่องใสเป็นสุขบริสุทธิ์ปราศจากสิ่งรบกวนทำให้เศร้าหมองอยู่ในสภาพเหมาะแก่การใช้งานมากที่สุดโดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้งและตรงตามความเป็นจริง

3. อธิปัญญาสิกขา คือ การฝึกปรือปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนถึงความหลุดพ้นมีจิตใจเป็นอิสระผ่องใสเบิกบานโดยสมบูรณ์ ได้แก่องค์กรรศข้อสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะสองอย่างแรกโดยสาระก็คือ การฝึกอบรมให้เกิดปัญญาบริสุทธิ์ที่รู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริง ไม่เป็นความรู้ความคิดความเข้าใจที่ถูกบิดเบือนเคลือบคลุมย่อมสีอำพรางหรือพรั่มัวเพราะอิทธิพลของกิเลส มีอวิชชาและตัณหาเป็นผู้นำที่ครอบงำจิตอยู่การฝึกปัญญาเช่นนี้ต้องอาศัยการฝึกจิตให้บริสุทธิ์ผ่องใสเป็นพื้นฐานแต่ในเวลาเดียวกันเมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้วก็กลับช่วยให้จิตนั้นสงบมั่นคง บริสุทธิ์ผ่องใสอย่างแนบเนียนยิ่งขึ้นและส่งผลออกไปในการดำเนินชีวิตคือทำให้วางใจวางท่าทีมีความสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องและใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์ไม่เอนเอียงไม่มีกิเลสแอบแฝงนั้นคิดพิจารณาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทำกิจทั้งหลายเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริงไตรสิกขาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร คือการจัดตั้งระบบระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันของบุคคลในองค์กรซึ่งเนื้อหาสาระที่สำคัญของไตรสิกขา

นั้นได้สอดแทรกอยู่ในหลักธรรมต่าง ๆ เช่น โอวาทปาติโมกข์ ฯลฯ สามารถจำแนกพระพุทธรูปโอวาทที่ทรงแสดงถึงความสำคัญของไตรสิกขาออกเป็นด้านต่าง ๆ

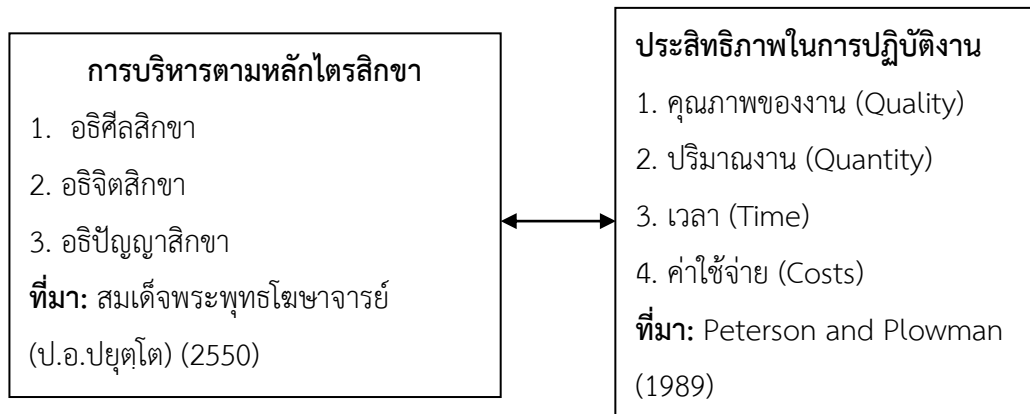
แนวคิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

แนวคิดของ Peterson and Plowman (1989: 325) การวัดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานคือการลดต้นทุน ในการผลิตและในความหมายอย่างกว้างรวมถึงคุณภาพของการมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นก็เพื่อสามารถให้บริการในปริมาณและคุณภาพที่ต้องการในเวลาที่เหมาะสมและต้นทุนน้อยที่สุดเมื่อคำนึงถึงสถานการณ์และข้อผูกพัน ด้านการเงินที่มีอยู่ ดังนั้น แนวคิดของคำว่า การวัดประสิทธิภาพมีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ คุณภาพของงาน จะต้องมีคุณภาพสูงคือองค์กรและผู้ได้ประโยชน์คุ้มค่าและมีความพึงพอใจผลการดำเนินงานมีความถูกต้องได้มาตรฐานรวดเร็วนอกจากนี้ผลงานที่มีคุณภาพควรก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสร้างความพึงพอใจของผู้มารับบริการ ปริมาณงานงานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงานโดยผลงานที่ปฏิบัติได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามที่กำหนดในแผนงานหรือเป้าหมายที่บริษัทวางไว้และควรมีการวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เวลา คือ เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการเหมาะสมกับงานและทันสมัยมีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับงานและวิธีการคือจะต้องลงทุนน้อยและได้ผลกำไรมากที่สุดประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต ได้แก่ การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุเทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การค้นคว้าอิสระเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารตามหลักไตรสิกขาตามแนวคิดของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) และศึกษาเอกสารเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามแนวคิดของ Peterson and Plowman (1989) ผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 มีทั้งหมด 121 โรงเรียนและมีผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรครูที่ปฏิบัติงานทั้งหมด 2,171 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 มีทั้งหมด 339 คน ใช้หลักการกำหนดขนาดตัวอย่างแบบทราบดีกว่าจำนวนประชากร โดยใช้สูตรสำหรับคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1973: 155) ประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ค่าความคลาดเคลื่อน .05 โดยใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน จำนวน 4 ข้อคำถาม เป็นแบบชนิดเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

(Rating Scale) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และนำไปทดลองกับผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับพบว่าเท่ากับ 0.992

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาตอบแบบสอบถามโดยขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เขต 1 โดยแจกแบบสอบถามจำนวน 339 ชุด ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธนบุรี ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตระเหินการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้
2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในวันประชุมบุคลากรก่อนเปิดการเรียนการสอนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยแจกแบบสอบถามตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้
3. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามในขั้นต้น ถ้าพบว่าแบบสอบถามที่มีการตอบไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะของข้อมูลเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการคำนวณค่าทางสถิติดังกล่าวโดยอาศัยการคำนวณจากโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ระดับการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เขต 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ไปวิเคราะห์และแปลความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981: 81) ดังนี้
ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
3. การวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เขต 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ไปวิเคราะห์และแปลความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981: 81) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากับ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้จากโปรแกรมสำเร็จรูปไปวิเคราะห์เทียบกับเกณฑ์การกำหนดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Hinkle (1998: 118) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่า r	ระดับของความสัมพันธ์
.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
.71 - .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.51 - .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.31 - .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
.00 - .30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 จำแนกรายด้าน

การบริหารตามหลักไตรสิกขา	\bar{X}	SD	แปลผล
ด้านอธิศีลสิกขา	4.32	0.61	มาก
ด้านอธิจิตสิกขา	4.33	0.64	มาก
ด้านอธิปัญญาสิกขา	4.35	0.64	มาก
ภาพรวม	4.33	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, $SD=0.65$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านอธิปัญญาสิกขามี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} =4.35, SD=0.64) รองลงมา คือ ด้านอิจิตศึกษา (\bar{X} =4.33, SD=0.64) ส่วนด้านอิจิตศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (\bar{X} =4.32, SD=0.61)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 จำแนกรายด้าน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	\bar{X}	SD	แปลผล
ด้านคุณภาพของงาน	4.38	0.59	มาก
ด้านปริมาณงาน	4.37	0.60	มาก
ด้านเวลา	4.33	0.61	มาก
ด้านค่าใช้จ่าย	4.16	0.67	มาก
ภาพรวม	4.35	0.62	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.35, SD=0.62) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณภาพของงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} =4.38, SD=0.59) รองลงมา คือ ด้านปริมาณงาน (\bar{X} =4.37, SD=0.60) และด้านเวลา (\bar{X} =4.33, SD=0.61) ส่วนด้านค่าใช้จ่ายมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (\bar{X} =4.16, SD=0.67)

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1

บริหารตามหลักไตรสิกขา		ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน				
		คุณภาพของงาน(Y_1)	ปริมาณงาน(Y_2)	เวลา (Y_3)	ค่าใช้จ่าย(Y_4)	ภาพรวม(Y)
ด้านอิจิตศึกษา (x_1)	r	.86**	.82**	.80**	.85**	.80**
	p	.00	.00	.00	.00	.00
	ระดับ	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง
ด้านอิจิตศึกษา (x_2)	r	.80**	.79**	.74**	.81**	.75**
	p	.00	.00	.00	.00	.00
	ระดับ	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษา
กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครปฐมเขต 1 (ต่อ)

บริหารตามหลักไตรสิกขา		ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน				
		คุณภาพของงาน(Y ₁)	ปริมาณงาน(Y ₂)	เวลา (Y ₃)	ค่าใช้จ่าย(Y ₄)	ภาพรวม(Y)
ด้านอธิปญญาสิกขา (x ₃)	r	.85**	.87**	.85**	.90	.82**
	p	.00	.00	.00	.00	.00
	ระดับ	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง
ภาพรวม	r	.87**	.85**	.83**	.89**	.82**
	p	.00	.00	.00	.00	.00
	ระดับ	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 ($r=.82$, $p=.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดในแต่ละประเด็นพบว่า การบริหารตามหลักไตรสิกขาด้านอธิปญญาสิกขา (x₃) ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์สูงสุดในทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านค่าใช้จ่าย (Y₄) ของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 ($r=.90$, $p=.00$) รองลงมา คือ การบริหารตามหลักไตรสิกขาด้านอธิปญญาสิกขา (x₃) ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงาน (Y₂) ของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 ($r=.87$, $p=.00$) และการบริหารตามหลักไตรสิกขาด้านด้านอธิศีลสิกขา (x₁) ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน (Y₁) ของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 ($r=.87$, $p=.00$) ส่วนการบริหารตามหลักไตรสิกขาด้านด้านอธิจิตสิกขา (x₂) ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ต่ำที่สุดในทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านเวลา (Y₃) ของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 ($r=.74$, $p=.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน

พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านอธิปญญาสิกขามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดรองลงมา คือ ด้าน
อธิจิตสิกขาส่วนด้านอธิศีลสิกขามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครปฐมเขต 1 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่าทุกด้าน
มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณภาพของงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านปริมาณงาน
และด้านเวลาส่วนด้านค่าใช้จ่ายมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

3. การบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับ
ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดในแต่ละประเด็นพบว่า การบริหารตามหลัก
ไตรสิกขาด้านอธิปญญาสิกขา (x_3) ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์สูงที่สุดในทางบวกในระดับสูง
กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านค่าใช้จ่าย (Y_4) ของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครปฐมเขต 1 รองลงมา คือ การบริหารตามหลักไตรสิกขาด้านอธิปญญาสิกขา (x_3) ของผู้บริหาร
สถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านปริมาณงาน (Y_2)
ของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 และการบริหารตามหลักไตรสิกขาด้าน
อธิศีลสิกขา (x_1) ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการ
ปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน (Y_1) ของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 ส่วน
การบริหารตามหลักไตรสิกขาด้านด้านอธิจิตสิกขา (x_2) ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด
ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านเวลา (Y_3) ของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา นครปฐมเขต 1

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัย พบว่า การบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมเขต 1 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียด
ในแต่ละด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านอธิปญญาสิกขามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด
รองลงมา คือ ด้านอธิจิตสิกขาส่วนด้านอธิศีลสิกขามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร
สถานศึกษาใช้หลักพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการการบริหารตั้งแต่การเป็นแบบอย่างที่ดี มีความ
รับผิดชอบ ช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาตามความเหมาะสม มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความสุขุมเยือกเย็น ใช้
ปัญญาในการแก้ปัญหา มีความเที่ยงตรงความยุติธรรมและบริหารสถานศึกษาโดยคำนึงถึงประโยชน์
ของสถานศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดเอนก ปุณณวุฑโฒ (แก้วดวงดี)
(2561) รูปแบบการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงานครูอยู่ในระดับมากและยัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวรา ชมแก้ว (2560) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันต่อองค์กรและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีผลการวิจัย พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของครุฑมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาดา สารัมย์ (2562) การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านพบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณภาพของงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือด้านปริมาณงานและด้านเวลาส่วนด้านค่าใช้จ่ายมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีเป้าหมายการปฏิบัติงานในแต่ละด้านและมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน โดยให้ครูออกแบบการที่เหมาะสม มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติกาญจน์ คงชัย (2560) ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ ไกรแก้ว (2560) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษา พบว่า ข้าราชการครูส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนมากจะเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง

3. ผลการวิจัย พบว่า การบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมในการบริหารโดยเน้นการบูรณาการทุกด้านทำให้ครูเกิดความรักและศรัทธาในตัวผู้บริหารทำให้ครูมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถโดยยึดผลประโยชน์ของสถานศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวรา ชมแก้ว (2560) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันต่อองค์กรและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครุฑมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีโดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักธรรมเข้ามาบูรณาการการบริหารภายในสถานศึกษาเพื่อก่อให้เกิดวัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่ดี ต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา กิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยนต่อผู้ใต้บังคับบัญชารักษาระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานสร้างวัฒนธรรมองค์กรและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครู มีสุขภาพจิตดี มีจิตใจที่เข้มแข็งมีความมั่นคงในอารมณ์สามารถควบคุมตนเองได้อย่างดีมีความสงบเยือกเย็นมีความรู้ความคิดความเข้าใจในงานที่รับผิดชอบมีหลักการและเหตุผลความเที่ยงตรงความยุติธรรมอย่างมีวิจารณ์ญาณใช้สติปัญญาโดยคำนึงถึงประโยชน์ของสถานศึกษาเป็นสำคัญควรกำหนดขอบข่ายงานให้ชัดเจนและให้ครูทุกคนรับทราบขอบข่ายงานนั้น และกำหนดเป้าหมายของงานให้ชัดเจนโดยให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน และให้มีการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และควรใช้ธรรมมาภิบาลในการบริหารโดยยึดหลักเป็นผู้มีศีลธรรม มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และเป็นผู้มีปัญญาซึ่งจะส่งผลให้ครูมีความรักและศรัทธาต่อผู้บริหารมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ

2. ผู้บริหารควรประเมินประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่องรวมทั้งนำผลการประเมินไปใช้ในการพิจารณาความดีความชอบเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

3. ผลการวิจัย พบว่า การบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู ดังนั้นผู้บริหารควรนำหลักธรรมเข้ามาบูรณาการการบริหารงานให้เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาทั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาการบริหารงานเฉพาะการบริหารเท่านั้นซึ่งยังมีประเด็นที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติของครู เช่น ปริมาณของภาระงาน งบประมาณที่ได้รับ การทำงานเป็นทีม การรักและผูกพันต่อสถานศึกษา เป็นต้น

2. นอกจากนั้นควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน งบประมาณที่ได้รับ และตามลักษณะส่วนบุคคลของครูในสถานศึกษา

3. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณควรใช้กระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่การวิจัยเชิงปริมาณ

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติกาญจน์ คงซัย. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University (ฉบับภาษาไทย) สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 10(2) พฤษภาคม – สิงหาคม 2560.
- ณัฐวรา ชมแก้ว. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. วารสารวิทยาการจัดการ, 4(2).
- พระครูปลัดเอนก ปุณฺณวุฑฺโฒ (แก้วดวงดี) (2561). รูปแบบการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- วิภาดา สารมัย. (2562). การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สมใจ ลักษณะ. (2546). การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- สมบูรณ์ ไกรแก้ว. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ในสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสออนไลน์. ค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2564, จาก <https://madlab.cpe.ku.ac.th/TR2/?itemID=468641>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. (2564). ค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.nptedu.go.th/area1/index.php?name=download&file=readdownload&id=44>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- Best, John W. (1981). **Research in Education**. 3rd ed. Englewood cliffs, New Jersey: Prentice. Hall Inc.
- Hinkle, D.E. (1998). **Applied Statistics for the Behavioral Sciences**. Boston: Houghton Mifflin.

Peterson, E & Plowman, E.G. (1989). **Business Organization and Management.**
Homewood, Illinois: Richard D. Irwin.

Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis.** 3rd ed. New York. Harper
and Row Publications.

ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
Charismatic Leadership affecting Teacher's Teamwork in Basic
Education School under the Office of Samut Sakhon Primary
Educational Service Area

อรพรรณ สมศรี¹ ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา² วิเชียร อินทรสมพันธ์³

¹บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธนบุรี, aurapan@gmail.com

²บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธนบุรี, dr.pathompom@gmail.com

³ครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, i_wichian@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 2) ศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 3) ศึกษาภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 341 คน โดยแบ่งออกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา 13 คน และครู 328 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) วิเคราะห์พหุคูณอย่างง่าย โดยวิธี Stepwise (Simple Regression Analysis Stepwise)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหาร ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้อำนาจส่วนบุคคล รองลงมา คือ ด้านการเปลี่ยนความตติยคติของผู้ตาม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกล้าเสี่ยง 2) การทำงานเป็นทีมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประสานงาน รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร

3) ภาวะผู้นำแบบมีบารมีของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทิศทางบวกกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งภาวะผู้นำแบบมีบารมีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ภาปรวม (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำแบบมีบารมี การทำงานเป็นทีม

Abstract

The purposes of this study were to investigate 1) level of charismatic leadership of principals in schools under Samut Sakhon Primary Educational Service Office, 2) level of teachers' team-working in schools under Samut Sakhon Primary Educational Service Office, and (3) influence of principals' charismatic leadership on teachers' team-working in schools under Samut Sakhon Primary Educational Service Office. A total number of 341 sampled participants consisted of 13 principals and 328 teachers in schools under Samut Sakhon Primary Educational Service Office. A questionnaire was used as a research instrument. Data were analyzed by means of frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation, and Stepwise simple regression analysis.

The findings revealed that(1) overall charismatic leadership of school principals under Samut Sakhon Primary Educational Service Office was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest averaged aspect was using personal power, followed by changing followers' adhesion, while the lowest averaged was taking risks. 2) Overall teachers' team-working was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest averaged aspect was coordination, followed by creativity, while the lowest averaged aspect was communication. 3) Principals' charismatic leadership positively related to teachers' team-working in schools under Samut Sakhon Primary Educational Service Office, significantly at .05 level. (4) Principals' charismatic leadership influenced on teachers' team-working in school under Samut Sakhon Primary Educational Service Office, overall (Y_{tot}) significantly at .05 level.

Keywords: leadership, charismatic leadership, team-working

ความเป็นมาและความสำคัญ

การบริหารเป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดการศึกษา ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญยิ่ง การบริหารโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพและดำเนินไปได้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ซึ่งต้องรู้จักดำเนินบทบาทพฤติกรรมภาวะผู้นำของตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ภาวะผู้นำไม่ได้จำกัดเฉพาะอยู่กับผู้บริหารเท่านั้น บุคคลที่มีความสามารถอาจเป็นผู้นำได้เช่นกัน ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการบริหาร การปฏิบัติงานใด ๆ หากคาดหวังจะให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำต้องมีความชำนาญอย่างดีในสิ่งที่ตนปฏิบัติ มีความสามารถ ภาวะผู้นำ (Leadership) ในการบริหาร งานและความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) และมีภาวะผู้นำแบบมีบารมี (Charismatic Leadership) จึงต้องมีความจำเป็นมาก

การบริหารสถานศึกษาผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำแบบมีบารมี ที่เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะส่งผลต่อการทำงานของผู้บริหาร เน้นความสำคัญที่เป้าหมายของงานเพราะจะส่งผลถึงการปฏิบัติงานให้มีขวัญและกำลังใจ รู้จักเสียสละ ค่านิยม ความคิดเห็นและแรงจูงใจร่วมกันของผู้ตาม โดยจะให้ผู้ตามนั้นรู้ถึงทิศทางในการทำงานว่าจะมุ่งไปทางไหน ซึ่งทำให้คนทำงานรู้ว่าเขามีความสำคัญและงานของเขาทั้งหมดมีความหมาย จึงทำให้มีแรงดลใจและทุ่มเทแรงใจแรงกายร่วมกัน สุดท้ายก็จะทำให้ผู้ทำงานทุกคน เกิดการยอมรับในงานและจุดมุ่งหมายของงานร่วมกัน ดังที่ คองเกอร์ และ คานันโก (Conger and Kanungo, 1987) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบมีบารมี คือ ผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ มีอิทธิพลเหนือจิตใจของผู้ร่วมงาน มีพฤติกรรมใช้แรงกระตุ้นให้ผู้ตามเชื่อมั่นในตนเอง เป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ผู้ตามเชื่อมั่น เต็มใจและยินดีที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำ โดยแบ่งออกเป็น 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์กว้างไกล 2) กล้าเสี่ยง 3) ใช้กลยุทธ์วิธีทุกรูปแบบ 4) ประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา 5) เปลี่ยนความตติยคติของผู้ตาม 6) สื่อสารด้วยความมั่นใจ และ 7) ใช้อำนาจส่วนบุคคล

ซึ่งในการบริหารสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อจะได้ดำเนินงานอย่างเต็มความสามารถและมีการประสานงานอย่างดี เพราะหลักการทำงานเป็นทีมเป็นตัวที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติ และหน้าที่รับผิดชอบของผู้ที่อยู่ในทีมได้ช่วยให้การทำงานเป็นทีมดำเนินไปอย่างราบรื่นเกิดประสิทธิภาพโดยใช้ทรัพยากรของกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังที่ โรมิก (Romig, 1996) กล่าวว่า คุณลักษณะที่จำเป็นในการทำงานเป็นทีมจะต้องมีการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการติดต่อที่ดี ทั้งสองทาง เกิดการคิดใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อมาพัฒนาปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามหมายขององค์การ องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ทีมงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสานกันได้ดีนั้น ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะที่จำเป็นในการทำงาน ซึ่งอยู่ในรูปแบบ 5 คือ 1) การ

ติดต่อสื่อสาร 2) ความร่วมมือ 3) การประสานงาน 4) การมีความ คิดสร้างสรรค์ และ 5) การปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานรับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดสมุทรสาคร มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 102 โรงเรียน (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, 2563: ออนไลน์) ทั้งนี้มีการติดต่อประสานงานและทำกิจกรรมร่วมกันภายในสถานศึกษาระหว่างสถานศึกษา เช่น กิจกรรมแข่งขันทักษะทางวิชาการ กิจกรรมกีฬา ภายใน กิจกรรมแข่งขันกีฬากลุ่มเครือข่าย กิจกรรมแข่งขันกีฬาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งล้วนแต่ต้องอาศัยความร่วมมือของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งสิ้น กิจกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมทุกอย่าง กิจกรรมนั้น ๆ จึงจะดำเนินไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สภาพความเป็นจริงแล้วการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษามีไม่มากนัก แม้จะมีการจัดทำโครงสร้างการบริหารองค์การภายในสถานศึกษาที่เน้นให้มีการทำงานเป็นทีม มีการแต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา แต่ในการปฏิบัติกลับมีการทำงานเป็นทีมที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีคนทำงานจริง ๆ เพียงบางคนหรือบางส่วนเท่านั้นบุคคลส่วนใหญ่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานแต่ไม่มีบทบาท หรือไม่ได้ทำงาน จึงทำให้งานไม่มีคุณภาพ และส่งผลเสียต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่ไม่สามารถทำให้เป็นไปตามเป้าหมายการดำเนินงานได้

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทาง ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

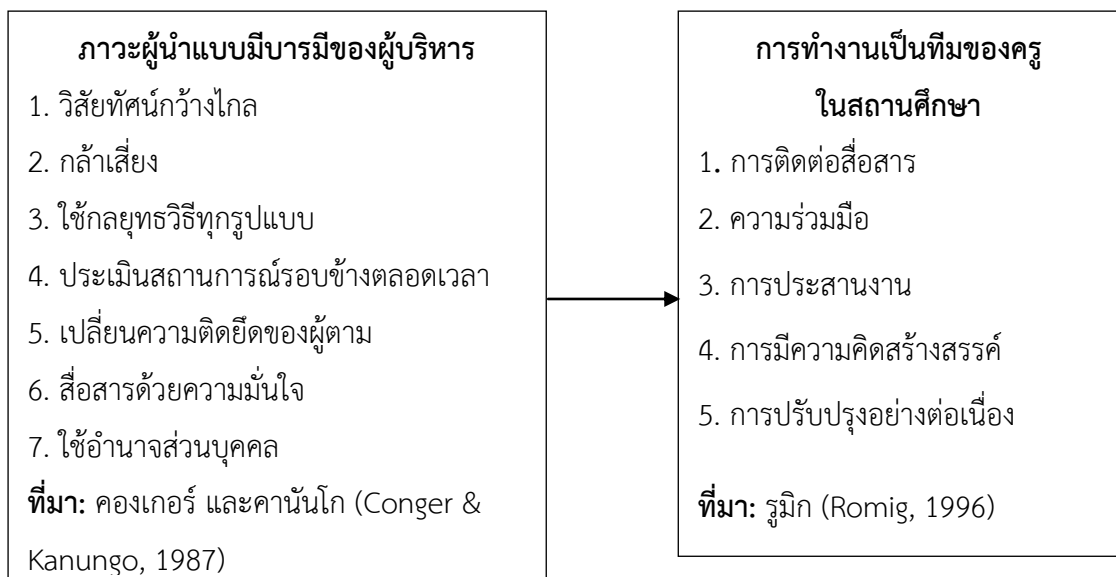
1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบบารมีและการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดของคองเกอร์ และ คานันโก (Conger and Kanungo, 1987) ด้านภาวะผู้นำแบบบารมี (Charismatic Leadership) และ แนวคิดของรูมิก (Romig, 1996) ด้านการทำงานเป็นทีม มาประยุกต์ใช้ในการศึกษา ตัวแปรและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,327 คนประกอบด้วย ผู้บริหาร

สถานศึกษา 96 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา 2,231 คน (กลุ่มบริหารงานบุคคล: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2563)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2563 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณตามวิธีการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 จากประชากรทั้งหมด 2,327 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 13 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา 328 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีคุณลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำแบบมีบารมีของผู้บริหาร ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 32 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 25 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมีบารมีของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาภาวะผู้นำแบบมีบารมีของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถาม กำหนดประเด็นที่จะสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์ และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้ตอบ และครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง ความ

ถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) เพื่อความถูกต้องของเครื่องมือและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งผลการตรวจสอบที่ได้มีค่าระหว่าง 0.67–1.00

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูในสถานศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ (Cronbach, 1970) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .85

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว พิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์เกี่ยวกับศึกษาภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์เกี่ยวกับศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. วิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิง เพื่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation)

5. วิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิง เพื่อการวิเคราะห์ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยวิเคราะห์พหุคูณอย่างง่าย โดยวิธี Stepwise (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำแบบมีบาร์มีของผู้บริหาร ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำแบบมีบาร์มีของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวม

(n=341)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา	\bar{x}	SD	แปลผล	ลำดับ
1. วิสัยทัศน์กว้างไกล (X_1)	4.03	0.50	มาก	6
2. กล้าเสี่ยง (X_2)	4.02	0.56	มาก	7
3. ใช้กลยุทธ์วิธีทุกรูปแบบ (X_3)	4.03	0.49	มาก	5
4. ประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา (X_4)	4.06	0.52	มาก	3
5. เปลี่ยนความตติยัตของผู้ตาม (X_5)	4.07	0.50	มาก	2
6. สื่อสารด้วยความมั่นใจ (X_6)	4.05	0.48	มาก	4
7. ใช้อำนาจส่วนบุคคล (X_7)	4.10	0.48	มาก	1
รวม	4.05	0.50	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำแบบมีบาร์มีของผู้บริหาร ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$, $SD=0.50$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้อำนาจส่วนบุคคล (X_7) ($\bar{x}=4.10$, $SD=0.48$) รองลงมา คือ ด้านการเปลี่ยนความตติยัตของผู้ตาม (X_5) ($\bar{x}=4.07$, $SD=0.50$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกล้าเสี่ยง (X_2) ($\bar{x}=4.02$, $SD=0.56$)

ผลการวิเคราะห์ระดับการทำงานเป็นทีมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทำงานเป็นทีมของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวม

(n=341)

การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับ
1. การติดต่อสื่อสาร	4.05	0.53	มาก	5
2. ความร่วมมือ	4.08	0.52	มาก	3
3. การประสานงาน	4.11	0.49	มาก	1
4. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.08	0.48	มาก	2
5. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	4.08	0.52	มาก	4
ภาพรวม	4.08	0.51	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์การทำงานเป็นทีมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.08$, $SD=0.51$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประสานงาน ($\bar{x}=4.11$, $SD=0.49$) รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x}=4.08$, $SD=0.48$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร ($\bar{x}=4.05$, $SD=0.53$)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบมีบารมีของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้วยสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบมีบารมีของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตัวแปร	(X ₁)	(X ₂)	(X ₃)	(X ₄)	(X ₅)	(X ₆)	(X ₇)	(Y _{tot})	r
(X ₁)	1.000	.664	.706	.564	.559	.512	.521	.622*	ปานกลาง
(X ₂)	.664	1.000	.746	.524	.624	.572	.576	.706*	สูง
(X ₃)	.706	.746	1.000	.578	.629	.642	.562	.685*	ปานกลาง
(X ₄)	.564	.524	.578	1.000	.710	.702	.604	.758*	สูง
(X ₅)	.559	.624	.629	.710	1.000	.723	.721	.767*	สูง
(X ₆)	.512	.572	.642	.702	.723	1.000	.718	.762*	สูง
(X ₇)	.521	.576	.562	.604	.721	.718	1.000	.731*	สูง
(Y _{tot})								1.000	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาวะผู้นำแบบมีบาร์มีของผู้บริหาร ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในแต่ละด้านมีค่าอยู่ระหว่าง 0.512–0.746 เป็นสหสัมพันธ์ในลักษณะคล้ายตามกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	.367	.122		2.997*	.003
ด้านเปลี่ยนความดีใจของผู้ตาม (X ₅)	.214	.041	.238	5.192*	.000
ด้านสื่อสารด้วยความมั่นใจ (X ₆)	.267	.041	.284	6.461*	.000
ด้านกล้าเสี่ยง (X ₂)	.183	.033	.229	5.628*	.000
ด้านใช้อำนาจส่วนบุคคล (X ₇)	.159	.041	.170	3.874*	.000
ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล (X ₁)	.093	.035	.102	2.681*	.008

ค่าคงที่=.367, SE_{est}=± .122
R=.866, R²=.749, R²_{adj}=.746, F=200.261, Sig.=.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ ด้านเปลี่ยนความดีใจของผู้ตาม (X₅) ด้านสื่อสารด้วยความมั่นใจ (X₆) ด้านกล้าเสี่ยง (X₂) ด้านใช้อำนาจส่วนบุคคล (X₇) และด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล (X₁) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ในการทำนายการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวม (Y_{tot}) เท่ากับ 0.866 ค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนาย (R²) เท่ากับ 0.749 หมายความว่า ภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารในด้านเปลี่ยนความดีใจของผู้ตาม (X₅) ด้านสื่อสารด้วยความมั่นใจ (X₆) ด้านกล้าเสี่ยง (X₂) ด้านใช้อำนาจส่วนบุคคล (X₇) และด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล (X₁) สามารถทำนายการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมดีร้อยละ 74.90 ค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ 0.746 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย (Standard Error) เท่ากับ 0.122 ในลักษณะนี้แสดงว่า ภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารในด้านเปลี่ยนความดีใจของผู้ตาม (X₅) ด้านสื่อสารด้วยความมั่นใจ (X₆)

ด้านกล้าเสียง (X_2) ด้านใช้อำนาจส่วนบุคคล (X_7) และด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล (X_1) ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวม (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 63.30 มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 35.19 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 70.67 ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 1- 10 ปี จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 62.17 มีตำแหน่งครูผู้สอน จำนวน 328 คน คิดเป็นร้อยละ 96.19 และขนาดสถานศึกษา ขนาดกลาง จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 46.04

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำแบบมีบาร์มีของผู้บริหาร ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.05$, $SD=0.50$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้อำนาจส่วนบุคคล (X_7) ($\bar{x}=4.10$, $SD=0.48$) รองลงมา คือ เปลี่ยนความตติยัตของผู้ตาม (X_5) ($\bar{x}=4.07$, $SD=0.50$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ กล้าเสียง (X_2) ($\bar{x}=4.02$, $SD=0.56$)

ผลการวิเคราะห์ระดับการทำงานเป็นทีมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.08$, $SD=0.51$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประสานงาน ($\bar{x}=4.11$, $SD=0.49$) รองลงมา คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x}=4.08$, $SD=0.48$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การติดต่อสื่อสาร ($\bar{x}=4.05$, $SD=0.53$)

ผลการการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบมีบาร์มีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันในทุกทิศทาง และผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบมีบาร์มีของผู้บริหารส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา ซึ่งพบว่าภาวะผู้นำแบบมีบาร์มีในด้านเปลี่ยนความตติยัตของผู้ตาม (X_5) ด้านสื่อสารด้วยความมั่นใจ (X_6) ด้านกล้าเสียง (X_2) ด้านใช้อำนาจส่วนบุคคล (X_7) และด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล (X_1) สามารถพยากรณ์การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้ร้อยละ 74.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายตอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายผลจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดตามตารางที่ 1 แต่ละด้านดังต่อไปนี้

1.1 ด้านใช้อำนาจส่วนบุคคลภาพ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสามารถแสดงวิสัยทัศน์ ศักยภาพและภาวะผู้นำเชิงประจักษ์ทำให้บุคลากรเกิดการยอมรับ รองลงมา คือ ผู้บริหารสามารถนำพางองค์กรไปสู่ความสำเร็จในอนาคต ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการแสดงออกถึงความเชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนรมิตร มีเพียร (2560) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีในเขตพื้นที่ตำบลกระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง และบุคลากรระดับปฏิบัติการหลัก ด้านการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านเปลี่ยนความดีใจของผู้ตาม ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารมีการกระตุ้นให้ทุกฝ่ายปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ใหม่โดยใช้กลยุทธ์วิธีต่าง ๆ รองลงมา คือ ผู้บริหารมีความสามารถทำให้บุคลากรยอมรับในตัวผู้บริหารที่สามารถแสวงหาวิธีการทำงานใหม่ที่แตกต่างจากเดิม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีความต้องการที่จะเปลี่ยนวิธีการแบบเดิมไปสู่เงื่อนไขในการปฏิบัติงานแบบใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนรมิตร มีเพียร (2560) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีในเขตพื้นที่ตำบลกระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง และบุคลากรระดับปฏิบัติการหลัก ด้านการเปลี่ยนเจตคติของผู้ตาม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารมีศักยภาพการเรียนรู้และให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในเรื่องความต้องการ ค่านิยม และ ผู้บริหารมีความยุติธรรมของบุคลากรมีความสามารถในการประเมินสถานการณ์รอบด้านโดยใช้ข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัยประกอบการตัดสินใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนรมิตร มีเพียร (2560) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีในเขตพื้นที่ตำบลกระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของผู้บริหารระดับสูง

ผู้บริหารระดับกลาง และบุคลากรระดับปฏิบัติการหลัก ด้านการประเมินสถานการณ์รอบด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านสื่อสารด้วยความมั่นใจ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารมีความมั่นใจในการถ่ายทอดถึงหลักการแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน และผู้บริหารให้คำแนะนำข้อมูลในด้านวิชาการ อย่างถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีรัตน์ จินแส (2562) ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า สภาพดำเนินการปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ด้านมีทักษะการสื่อสารยอดเยี่ยม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านใช้กลยุทธ์วิธีทุกรูปแบบ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารมีการใช้วิธีการและรูปแบบการบริหารที่หลากหลาย ได้แก่ การสร้างแรงกดดัน การปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของงาน และผู้บริหารสามารถทำให้บุคลากรร่วมกันฟันฝ่า อุปสรรค จนถึงเป้าหมายแห่งความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนรมิตร มีเพียร (2560) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีในเขตพื้นที่ตำบลกระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลาง และบุคลากรระดับปฏิบัติการหลัก ด้านการใช้ยุทธวิธีหลายรูปแบบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารสามารถกำหนดแผนกลยุทธ์อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อนำสู่การปฏิบัติจริง และผู้บริหารมีความสามารถในการสั่งการที่ทำให้บุคลากรยอมรับและร่วมปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา (2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงบารมีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ความมีวิสัยทัศน์กว้างไกล อยู่ในระดับมาก

1.7 ด้านกล้าเสี่ยง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทำให้ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจ และผู้บริหารยอมแลกชื่อเสียงในตำแหน่งหน้าที่ของตน เพื่อความถูกต้องความเป็นธรรมและความสำเร็จของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีรัตน์ จินแส (2562) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า สภาพดำเนินการปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ด้านมีความกล้าที่จะเสี่ยง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากการศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายผลจากด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุดตามตารางที่ 2 ในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการประสานงาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารร่วมกับครูมีการกำหนดสร้างข้อตกลงด้านผลประโยชน์ที่ได้รับมีการกำหนดเวลาในการ ปฏิบัติงาน ก่อนลงมือปฏิบัติงาน และ ผู้บริหารร่วมกับครูสร้างกลไกเพื่อเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน ต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้อง กับงานวิจัยของ อริศขรา อุ่มสิน (2560) ได้ทำการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการ ประสานงาน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งฤดี เรืองสิน (2562) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า การประสานงาน อยู่ใน ระดับมาก

2.2 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ ผู้บริหารและครูสามารถปัญหาในองค์กรได้ผู้บริหารมีศักยภาพในการเชื่อมโยงแนวคิดใหม่ ๆ ที่ จะช่วยพัฒนางานของสถานศึกษา และผู้บริหารและครูมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ทฤษฎี หรือ หลักการได้อย่างรอบคอบและมีความถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศขรา อุ่มสิน (2560) ได้ ทำการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านความร่วมมือ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหาร ร่วมกับครูปฏิบัติงานเพื่อให้ผลงาน บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย และ ผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจทั้งนี้โดยคำนึงถึงการสร้างทีมงานที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศขรา อุ่มสิน (2560) ได้ทำการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัย พบว่า ด้านความร่วมมือ อยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม (2562) ได้ศึกษาการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการวิจัย พบว่า ด้าน การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะ ผู้บริหารและครูร่วมกันประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ และผู้บริหารและ ครูมีความสามารถในการปรับปรุงงานโดยมีการสอดแทรกการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สอดคล้อง กับงานวิจัยของ อริศขรา อุ่มสิน (2560) ได้ทำการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนใน

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก

2.5 ด้านการติดต่อสื่อสาร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติงานอย่างเป็นอิสระเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา และผู้บริหารร่วมกับครูให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบ 2 ทาง คือ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำเทียน เผ่าอาจ (2559) ได้ศึกษาการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเมืองตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษাত্রาตรวด ผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารอย่างเปิดเผย อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งฤดี เรืองสิน (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า การติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก

2.5 ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูร่วมกันประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ และผู้บริหารและครูมีความสามารถในการปรับปรุงงานโดยมีการสอดแทรกการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศษรา อุ่มสิน (2560) ได้ทำการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำแบบมีบาร์มีของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทิศทางบวกกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารเป็นผู้นำมีอิทธิพลในการจูงใจผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตาม โดยใช้ความพยายามของตนให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และภาวะผู้นำแบบบาร์มีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวม (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเพราะผู้นำแบบมีบาร์มี เน้นความสำคัญที่เป้าหมายของงาน แต่ก็ให้ความสนใจกับค่านิยม ความคิดเห็นและแรงจูงใจร่วมกันของผู้ตามหรือผู้ทำงาน โดยจะให้ผู้ทำงานรู้ถึงทิศทางในการทำงานว่าจะมุ่งไปทางไหน ซึ่งทำให้คนทำงานรู้ว่าเขามีความสำคัญและงานของเขาทั้งหมดมีความหมาย จึงทำให้มีแรงดลใจและทุ่มเทแรงใจแรงกายร่วมกัน สุดท้ายก็จะทำให้ผู้ทำงานทุกคน เกิดการยอมรับในงานและจุดมุ่งหมายของงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา (2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงบาร์มีของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงบาร์มีของผู้บริหารในภาพรวมทุกด้านส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยสามารถร่วมกัน

ทำนายประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวมได้ร้อยละ 81.60 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม (2562) ได้ศึกษาการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ผลการวิจัย พบว่า การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พิจารณาเป็นรายด้านที่มีการ ปฏิบัติดีที่สุดได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหาร

ผู้บริหารควรมีความกล้าที่จะปรับเปลี่ยนแนวคิดและกำหนดเป้าหมายที่จะนำองค์กรไปสู่ ความสำเร็จ อีกทั้งควรมีความเสียสละเพื่อส่วนรวมทำให้ได้รับความพอใจจากบุคลากรทุกฝ่าย ใน การปฏิบัติงาน และความสามารถในการใช้ศักยภาพเพื่อทำให้บุคลากรร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน เพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารควรรับฟังข้อมูลจากแหล่งข่าวต่าง ๆ เพื่อนำมา เป็นปัจจัยประกอบการตัดสินใจ รวมถึงกล้าที่จะเปลี่ยนวิธีการแบบเดิมไปสู่เงื่อนไขในการปฏิบัติงาน แบบใหม่ มีการสื่อสารให้องค์กรได้มีความรู้ความสามารถในการลำดับข้อมูลต่าง ๆ และมีการ แสดงออกถึงความเชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ

2. การทำงานเป็นทีมของครู

ผู้บริหารควรมีการสื่อสารกับครูและบุคลากรฝ่าย อื่น ๆ โดยทุกฝ่ายจะต้องรับฟังและทำ ความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องครบถ้วน อีกทั้งยังควรให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อน ครูในการแก้ไขปัญหาระหว่างปฏิบัติงานโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการร่วมคิดมากขึ้น และร่วมกับ ครูควรมีการประชุมเพื่อวางแผนการปฏิบัติงาน มากไปกว่านั้นผู้บริหารและครูควรสร้างนวัตกรรมใน การทำงานเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว คล่องตัวให้มากยิ่งขึ้น และควรมีศักยภาพในการพัฒนา ผลการปฏิบัติงานของคณะครู ได้แก่การลดเวลาในการทำงาน การเพิ่มศักยภาพของงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่ม เพราะในงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งในการวิจัยสำรวจครั้งต่อไป ควรเพิ่มการสำรวจเชิงคุณภาพ เพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกที่ แบบสอบถามทั่วไปไม่สามารถเก็บข้อมูลได้

2. ควรทำการศึกษาในสถานที่แตกต่างกัน เพราะในงานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาครเท่านั้น ในการวิจัยสำรวจครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้มีความครอบคลุมของข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา. (2560). **ภาวะผู้นำเชิงบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.**
- เนรมิตร มีเพียร. (2560). **การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงอำนาจบริหารในเขตพื้นที่ตำบลคูระ อำเภอกูระบุรี จังหวัดพังงา. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขานโยบายสาธารณะ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.**
- ประพันธ์ คำสามารถ. (2553). **การศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- รัชนิกร สมทรัพย์. (2550). **การทำงานเป็นทีมของผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานประจำปีการศึกษา 2547 - 2548 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.**
- รุ่งฤดี เรืองสิน. (2562). **ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.**
- ลำเทียน เผ่าอาจ. (2559) **การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอเมืองตราดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.**
- สิทธิศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม. (2562). **การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.**
- อริศษรา อุ่มสิน. (2560). **ศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.**

- อารีรัตน์ จินแส. (2562). **ภาวะผู้นำแบบบารมีของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1**. ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Conger & Kanungo. (1987). *Toward a Behavioral Theory of Charismatic Leadership in Organizational Settings*, **Academy of Management Review**.
- House. H.J. (1974). The Path Goal Theory of Leadership. Some Prst Hoc and Priori Tests. In J.G> Hrnt and L.L. Larson (eds.). **Contingency Approaches to Leadership**. Corbondalell: Sounthern lllinois University Press.
- Romig, D. A. (1996). **Breakthrough teamwork: Out standing result using structured teamwork**. Chicago: Irwin.
- Woodcock, M. (1989). **Team development manual**. 2nd ed. Worcester, Great Britain: Billing & Son.

**ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีม
ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร**
**The Relationship between Transformational Leadership and Teacher's
Teamwork in schools under Samut Sakhon Primary Educational Service
Area Office**

นิชาภา เหว่ย¹ นิษฐ์สินี กู้ประเสริฐ²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, weiyaxin.ncp@gmail.com

²คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธนบุรี, gs@thonburi-u.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 2) การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ รองลงมา คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 2) การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประสานงาน 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทิศทางบวกกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

Abstract

The purposes of the current study were to study 1) transformative leadership of school principals under Samut Sakhon Primary Educational Service Office, 2) team-working of school teachers under Samut Sakhon Primary Educational Service Office, and 3) relationship between principals' transformative leadership and teachers' team-working in schools under Samut Sakhon Primary Educational Service Office. A sample group consisted of 341 teachers and principals in schools under Samut Sakhon Primary Educational Service Office in the 2020 academic year. A questionnaire was used as a research instrument. Data were analyzed by means of frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings revealed that 1) overall principals' transformative leadership was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest averaged aspect was idealized and influence, followed by individualized consideration, while the lowest averaged was intellectual stimulation, respectively. 2) Overall team-working of school teachers under Samut Sakhon Primary Educational Service Office was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest averaged aspect was continuous development, followed by creativity, while cooperation aspect was the lowest. 3) Principals' transformative leadership positively related to team working of school teachers under Samut Sakhon Primary Educational Service Office, significantly at .05.

Keywords: principals' transformative leadership, teachers' team working, Schools under Samut Sakhon Primary Educational Service Office

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาองค์กรให้บรรลุประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ผู้บริหารจำเป็นต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมี

อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งพฤติกรรม และเจตคติในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาให้ การศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มี ความสามารถในการนำและบริหารสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารตามขอบข่ายภารกิจของ สถานศึกษา จัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ คุณภาพของการจัดการศึกษาของ สถานศึกษานั้น ๆ โดยดูที่ผลผลิตการศึกษา คือ ตัวนักเรียนว่า มีคุณภาพเพียงใด เป็นที่ยอมรับชื่นชมของ สังคมหรือไม่อย่างไร ซึ่งผู้บริหารต้องทุ่มเทให้กับการบริหารสถานศึกษาให้มากตลอดจนสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, 2550) สอดคล้องกับทฤษฎีของ แบส และ อโว ลิโอ (Bass and Avolio, 1994) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าสามารถเห็นได้จากผู้นำที่มี ลักษณะมีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจในระหว่างผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มองงานของพวกเขาในแง่มุมต่าง ๆ ทำให้เกิดตระหนักถึงเรื่องในภารกิจ (Mission) และวิสัยทัศน์ (Vision)

การทำงานเป็นทีมนับว่ามีคุณค่าต่อองค์กรในหลายประเด็น เนื่องจากการทำงานเป็นทีมเกิด จากการประสานความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคลหลายฝ่าย การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานและการตัดสินใจ การมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตลอดจนการรับรู้ในความเป็นสมาชิกทีม สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การสรรค์สร้างพัฒนาและยกระดับผลงาน ขององค์กร การคิดค้นนวัตกรรม การเพิ่มประสิทธิภาพการติดต่อสื่อสารในองค์กรตลอดจนการสร้าง แรงจูงใจ ความพึงพอใจและบรรยากาศของความสามัคคีให้เกิดขึ้นในองค์กร (อำนาจ ธีระวนิช, 2547) เห็นได้จากการที่มีการกำหนดให้การทำงานเป็นทีมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งทุกองค์กร ต่างยอมรับว่าการทำงานเป็นทีมเป็นวิธีการที่เหมาะสมและใช้ได้วิธีหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้าง ความมีคุณภาพสูงขึ้น สามารถให้บริการที่รวดเร็วขึ้น ช่วยสร้างความพึงพอใจโดยรวมให้แก่ผู้รับบริการ โดยการให้บุคลากรได้ใช้ความพยายามในการร่วมมือประสานการทำงานและรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ สำคัญขององค์กรในรูปแบบทีมงาน ทั้งนี้ ด้วยมุ่งประสงค์ให้องค์กรมีทีมงานที่มีประสิทธิภาพโดย ประสิทธิภาพของทีมงานจะเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกทุกคนยอมรับเป้าหมายมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและ พร้อมที่จะปฏิบัติตาม ซึ่งจะทำให้ทุกคนภายในทีม สามารถทำงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ อีกทั้ง สามารถตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญ ทีมที่ดีจะต้องเป็นทีมที่สามารถจัดการกับปัญหาโดย การหันหน้าเข้าหากัน มีการปรึกษาหารือร่วมกันอย่างเปิดเผย สามารถพูดคุยปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสบาย ใจ อีกทั้งสมาชิกในทีมจะต้องให้ความไว้วางใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีการร่วมมือประสานงานกัน เพื่อขอจัดปัญหาและข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในองค์กรได้ โดยสมาชิกทุกคนจะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ ของตนเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และมีการตรวจสอบทบทวนการทำงานเพื่อที่จะนำข้อบกพร่องมา แก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานของทีมงานในอันที่จะช่วยส่งเสริมให้ทีมงานเกิดประสิทธิผล (Mike Woodcock and Dave Francis, 1994)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เป็นหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานรับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดสมุทรสาคร มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 102 โรงเรียน (กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, 2563: ออนไลน์) ซึ่งมีการติดต่อประสานงานและทำกิจกรรมร่วมกันกับสถานศึกษา โดยต้องอาศัยการติดต่อสื่อสาร การประสานงาน และต้องได้รับความร่วมมือของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งสิ้น โดยจะต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมเพื่อดำเนินไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สภาพความเป็นจริงแล้วการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษามีไม่มากนัก จึงทำให้งานไม่มีคุณภาพ และส่งผลเสียต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่ไม่สามารถทำให้เป็นไปตามเป้าหมายการดำเนินงานได้

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร เพื่อใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงในการปรับพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดยการบริหารงานที่ดีนั้นจะมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในองค์กรได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

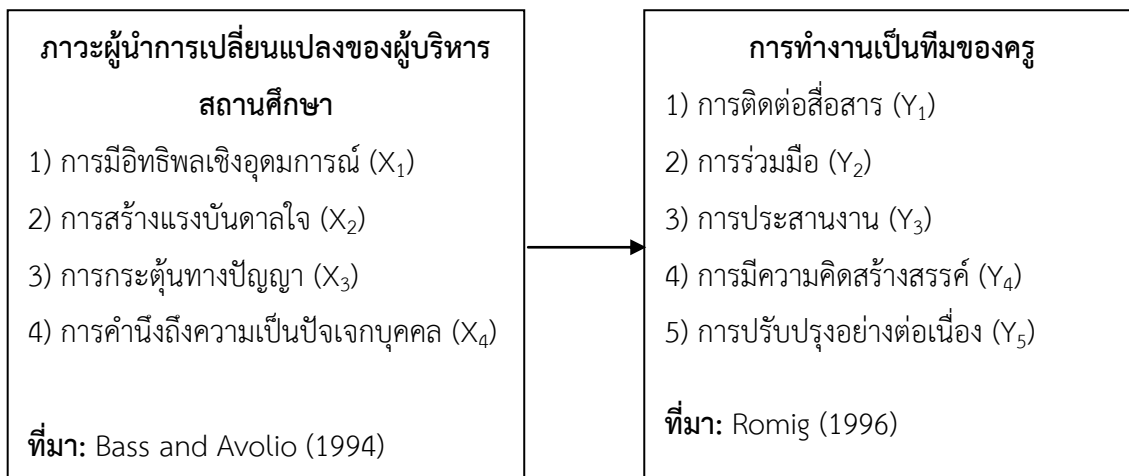
สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรสาคร โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดของ Bass and Avolio (1994) และศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครูตามแนวคิดของ Romig (1996) สามารถนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,327 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 96 คน และครูในสถานศึกษา 2,231 คน (ข้อมูล วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2563 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 102 โรงเรียน ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 13 คน และครูในสถานศึกษา 328 คน และทำการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีคุณลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งและวิทยฐานะ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 25 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และการทำงานเป็นทีมของครู งานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถาม กำหนดประเด็นที่จะสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์ และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างเนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้ตอบ และครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (The Index of Item-Objective Congruence) เพื่อความถูกต้องของเครื่องมือและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งผลการตรวจสอบที่ได้มีค่าระหว่าง 0.67–1.00

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูในสถานศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของ (Cronbach, 1970: 161) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว พิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)
2. วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การวิเคราะห์หาค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา	\bar{X}	SD	แปลผล	ลำดับ
1. การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ (X_1)	4.23	0.71	มาก	1
2. การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	4.19	0.75	มาก	3
3. การกระตุ้นทางปัญญา (X_3)	4.19	0.76	มาก	4
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	4.22	0.75	มาก	2
รวม	4.21	0.74	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.21$, $SD=0.74$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ($\bar{x}=4.23$,

SD=0.71) รองลงมา คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (\bar{x} =4.22, SD=0.75) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (\bar{x} =4.19, SD=0.76)

ผลการวิเคราะห์การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวม

การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา	\bar{x}	SD	ระดับ	ลำดับ
1. การติดต่อสื่อสาร (Y_1)	4.19	0.77	มาก	4
2. การร่วมมือ (Y_2)	4.20	0.76	มาก	3
3. การประสานงาน (Y_3)	4.16	0.77	มาก	5
4. การมีความคิดสร้างสรรค์ (Y_4)	4.21	0.73	มาก	2
5. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Y_5)	4.24	0.73	มาก	1
ภาพรวม	4.20	0.75	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{x} =4.20, SD=0.75) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (\bar{x} =4.24, SD=0.73) รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (\bar{x} =4.21, SD=0.73) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประสานงาน (\bar{x} =4.16, SD=0.77)

ผลการผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารสถานศึกษา	การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา						ระดับความสัมพันธ์
	ด้านการติดต่อสื่อสาร	ด้านการร่วมมือ	ด้านการประสานงาน	ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	ภาพรวม	
	<i>r</i>						
1. การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์	.795 *	.760 *	.814 *	.770 *	.694 *	.821 *	สูง
2. การสร้างแรงบันดาลใจ	.833 *	.828 *	.855 *	.822 *	.820 *	.888 *	สูง
3. การกระตุ้นทางปัญญา	.871 *	.859 *	.866 *	.833 *	.812 *	.898 *	สูง
4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	.867 *	.837 *	.847 *	.839 *	.822 *	.898 *	สูง
ภาพรวม	.928*						สูง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทิศทางบวกกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 341 คน พบว่า ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 212 คน มี อายุ 30-39 ปี จำนวน 129 คน มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 235 คน ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 125 คน มีตำแหน่งครูผู้สอน จำนวน 328 คนและครูส่วนใหญ่ไม่มีวิทยฐานะ จำนวน 227 คน

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ รองลงมา คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา

ผลการวิเคราะห์ระดับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประสานงาน

ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทิศทางบวกกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามลำดับของวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

1.1 การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีอุดมการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ มีศักยภาพในการนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาสถานศึกษาด้วยความมุ่งมั่นให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการบริหารงานทางการศึกษาได้ครอบคลุมทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายงบประมาณ ฝ่ายบุคคล และฝ่ายบริหารงานทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนากานต์ ไชยวรรณ (2553) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ อยู่ในระดับมาก

1.2 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการตั้งใจให้ครูมีความรักและมีความศรัทธาเห็นคุณค่าและความสำคัญของสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาศักยภาพแก่ครูเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มตรงตามความต้องการของครูและความก้าวหน้าของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนากานต์ ไชยวรรณ (2553) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารการศึกษาในรูปแบบ

การใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก ผลการวิจัยพบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก

1.3 การสร้างแรงบันดาลใจ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำในการสื่อสารทั้งทางตรงและทางอ้อมทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้เข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถสร้างจุดมุ่งหมายแห่งอนาคตทำให้ครูร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อความสำเร็จของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัญญา ประจงใจ (2557) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัย พบว่าการสร้างแรงบันดาลใจ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 การกระตุ้นทางปัญญา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้ครูมีความพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ผลงานได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น และผู้บริหารสถานศึกษาสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูโดยไม่เกรงกลัวต่ออุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูมากร เจตีย์คำ (2559) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี การกระตุ้นทางปัญญา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

2.1 ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการตรวจสอบความคืบหน้าและคุณภาพงานของครูอย่างสม่ำเสมอ รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูได้เรียนรู้ข้อผิดพลาดในการทำงานและวิธีแก้ไขเพื่อพัฒนางาน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานสามารถลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และลดโครงสร้างทางการบริหารของสถานศึกษาให้กระชับขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทุมพร จันทร์สิงห์ (2561) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า การทำงานเป็นทีมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูทำงานด้วยวิธีที่หลากหลายเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ และผู้บริหารสถานศึกษามีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นปัญหาไว้อย่างละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัญญา ประจงใจ (2557) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการ

เปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการร่วมมือ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะทำให้ครูสามารถปฏิบัติงานในสถานศึกษาด้วยความสามัคคี เอื้ออาทรและผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการช่วยอำนวยความสะดวก สนับสนุนการปฏิบัติงานของครูให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัญญา ประจงใจ (2557) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัย พบว่า ด้านการร่วมมือ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านการติดต่อสื่อสารภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีการระดมความคิดที่หลากหลายเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานที่เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้แก่ผู้เรียน และผู้บริหารสถานศึกษามีการติดต่อสื่อสารที่เป็นการสื่อสารแบบสองทางเพื่อให้ครูนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงดาว โสมศรีแพง (2556) ได้วิจัยการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอนาแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบวรนครพนม เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการติดต่อสื่อสาร อยู่ในระดับมาก

2.5 ด้านการประสานงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการประสานงานกับครูทุกครั้งในการปฏิบัติงาน และ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการพึ่งพาซึ่งกันและกันของแต่ละฝ่ายงานในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนีวรรณ อาจศิริ (2560) ได้ศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายเมือง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการประสานให้ความร่วมมือและขจัดข้อขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทิศทางบวกกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครในภาพรวมอยู่ระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลหรืออำนาจที่มีอยู่ของผู้นำในการโน้มน้าวให้บุคคลอื่น กระทำกิจกรรมหรือปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้นำอาจจะเป็นผู้มีตำแหน่งหัวหน้าหรือผู้มีบทบาทสำคัญ หรือได้รับมอบหมาย ที่มีความสามารถในการดำเนินงาน สามารถจูงใจคนและนำบุคคลในกลุ่มปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทุมพร จันทร์สิงห์ (2561) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ปทุมธานี เขต 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้
 - 1.1 การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการนำสถานศึกษาสู่โลกแห่งอนาคตเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนด
 - 1.2 การสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวใจคน มีการกระตุ้นให้ครูทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข
 - 1.3 การกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ทักษะวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ครูรวมพลังในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ให้มากยิ่งขึ้น
 - 1.4 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับครูทุกคนโดยเปิดโอกาสให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และให้การเอาใจใส่แก่ครูเป็นรายบุคคล
2. การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้
 - 2.1 ด้านการติดต่อสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ช่วยให้ครูตัดสินใจในการทำงานได้ถูกต้องรวดเร็วมากขึ้น
 - 2.2 ด้านการร่วมมือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความร่วมมือช่วยเหลือครูในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
 - 2.3 ด้านการประสานงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนและกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน
 - 2.4 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูรวมกลุ่มกันในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ
 - 2.5 ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานสามารถลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และลดโครงสร้างทางการบริหารของสถานศึกษาให้กระชับขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรให้มีการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. ควรศึกษารูปแบบการทำงานเป็นทีมสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อใช้แนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ สะอาดล่อ. (2556). การศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษาอำเภอ
บรรพตพิสัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2.
นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ชนากานต์ ไชยวรรณ. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหาร
การศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษานครนายก. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์และคณะ. (2556). การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ธันณฎา ประจงใจ. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีม
ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาตราด. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ธุมกร เจตย์คำ. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
สถานศึกษากับประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ปรีชา พึ่งเจียม. (2557). พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคอุบลราชธานี เขต 3. ครุศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- รัชนีวรรณ อัจศิริ. (2560). การศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย
เมืองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรีนรู้. (2557). เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการสำหรับผู้บริหาร
โรงเรียนและทีมพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรีนรู้.

- สมเกียรติ บาลลา. (2554). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุวรรณ พงษ์ผ่องพูล. (2560). **การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2.** ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- แสงดาว โสมศรีแพง. (2556). **การทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในอำเภอนาแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาการบริหารการศึกษา. นครพนม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครพนม.
- อรุณวดี รื่นรมย์. (2553). **การทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูในโรงเรียนระยองวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1.** วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อำนาจ ธีระวิช. (2547). **การจัดการ.** กรุงเทพฯ: บริษัท ซี.วี.แอล.การพิมพ์.
- อุทุมพร จันทร์สิงห์. (2561). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2.** คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Bass, BM, & Avolio, BJ (1994). **Improving organizational effectiveness through transformational leadership.** Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Farlet, M. J., & Stoner, M. H. (1989). The nurse executive and interdisciplinary team building. **The Journal of Nursing Administration.**
- Kristoff Barbara L. (2003). **Transformational Leadership, Professional School Culture, and Perceived Effectiveness in Specialized Programs for Students with Disabilities,** Proquest- Dissertation Abstracts.
- Roming, D. A. (1996). **Breakthrough Teamwork: Outstanding Result Using Structured Teamwork.** Chicago, IL: Irwin.
- Woodcock, M. and Francis, D. (1994). **Teambuilding Strategy.** Hampshire : Gower Publishing.

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร
ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร
The Performance Efficiency of Personnel in Defence Energy
Department, Defence Industry and Energy Centre

ศุทธิณี จันท์เทศ¹ พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์² อนันต์ ธรรมชาลัย³

¹นักศึกษาลูกศรปริญญาตรีวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, suttinee.jan@northbkk.ac.th

²อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, pongsak.ph@northbkk.ac.th

³อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, anan.th@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร และ 2) เปรียบเทียบ ประสิทธิภาพในปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และพลังงานทหาร โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรม ป้องกันประเทศและพลังงานทหาร จำนวน 156 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือใน การเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One-Way ANOVA

ผลการวิจัย พบว่า ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์ การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ได้แก่ ด้าน คุณภาพของงาน ด้านเวลา ด้านปริมาณงาน และด้านค่าใช้จ่าย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุ และระดับตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน บุคลากรกรมการพลังงานทหาร

Abstract

The objectives of the study were 1) to examine the level of performance in Defence Energy Department, Defence Energy Industry and Energy Centre and 2) to compare of performance of personnel in Defence Energy Department, Defence Energy Industry and Energy Centre. The sampling were 156 case of personnel in Defence Energy Department, Defence Energy Industry and Energy Centre, selected by multistage sampling. The tool used in this study was a questionnaire. The statistics used to analyzed data including frequency, mean, percentage, Standard Deviation, t-test and One-Way ANOVA.

The results of this study revealed that the performance efficiency was at a high level in all 4 aspects, as follows: work quality, time, work load, and costs, respectively. The hypothesis test found that different age and position had influence on their the performance efficiency at .01 level of significance.

Keywords: performance efficiency, Personnel of Defence Energy Department

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นการยอมรับว่ามนุษย์ในองค์กรเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงที่สุดขององค์กรหรือที่เรียกว่า ทุนมนุษย์ (Human Capital) และเป็นปัจจัยสำคัญที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงานในอนาคต ดังนั้น ผู้บริหารในองค์กรจึงต้องนำศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งกระตุ้นให้มีการเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานที่เพิ่มขึ้น เพราะการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรเจริญเติบโต ในปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) และแสวงหาเครื่องมือต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น การบริหารทรัพยากรบุคคลโดยใช้สมรรถนะเป็นพื้นฐาน (Competency-Base Human Resource Management) ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมนำมาใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร รวมถึงภาคราชการของไทยที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงได้นำแนวคิดระบบสมรรถนะมาปรับใช้เพื่อสนับสนุนให้ข้าราชการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับหน้าที่และส่งเสริมในการปฏิบัติหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากองค์กรใดมีทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับสมรรถนะขององค์กร ย่อมทำให้องค์กรก้าวไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้ (ธาริณี อภัยโรจน์, 2553 อ้างถึงใน สิริริภา ทาระนัด, 2561) จากปฏิรูประบบราชการของประเทศไทยเพื่อปรับเปลี่ยนไปสู่การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public

Management) เป็นการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐ โดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้กับการบริหารงานภาครัฐ เช่น การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การบริหารงานแบบมืออาชีพ การคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า การจัดการโครงสร้างที่กะทัดรัดและแนวราบ การเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาแข่งขัน การให้บริการสาธารณะ การให้ความสำคัญต่อค่านิยมจรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนการมุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชนโดยคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ (บุญเกียรติ การระเวกพันธ์, 2562) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญที่จะส่งเสริมการบริหารที่มีประสิทธิภาพด้วยความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญ

กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร เป็นส่วนราชการระดับกรม มีหน้าที่ วางแผน ดำเนินการ ควบคุม วิจัย พัฒนา ผลิต จัดทำ สะสม และให้บริการเชื้อเพลิง ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมและการพลังงานทดแทน เพื่อสนับสนุนภารกิจของกระทรวงกลาโหม ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชน เพื่อความมั่นคงของประเทศตามนโยบายของกระทรวงกลาโหม ตลอดจนให้การสนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการ และประสานความร่วมมือด้านพลังงานกับองค์กรภาครัฐและเอกชนตามที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งการปฏิรูประบบราชการในปัจจุบัน ทำให้บุคลากรต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานแบบใหม่ ให้ประสบความสำเร็จและทันเวลาต้องอาศัยการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของบุคลากร

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในกรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร จึงมีความสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อนำข้อมูลจากผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการนำเสนอต่อผู้บังคับบัญชาในระดับสูง เพื่อใช้พัฒนาหน่วยในด้านกำลังพล อันจะส่งผลต่อการพัฒนาระบบราชการของกรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหารได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย

บุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหารที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ปีเตอร์สัน และ โพลแมน (Peterson and Plowman, 1989) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า การวัดประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านธุรกิจในความหมายอย่างแคบว่า หมายถึง การลดต้นทุนในการผลิตและในความหมายอย่างกว้างขวางรวมถึงคุณภาพของการมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นก็เพื่อสามารถผลิตสินค้าหรือบริการในปริมาณและคุณภาพที่ต้องการในเวลาที่เหมาะสมและต้นทุนน้อยที่สุดเมื่อคำนึงถึงสถานการณ์และข้อผูกพันด้านการเงินที่มีอยู่ ดังนั้น แนวคิดของคำว่า การวัดประสิทธิภาพทางด้านธุรกิจในที่นี้จึงมีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ

1. คุณภาพของงาน (Quality) จะต้องมีคุณภาพสูง คือ ผู้ผลิตและผู้ใช้ได้ประโยชน์คุ้มค่าและมีความพึงพอใจผลการทำงาน มีความถูกต้องได้มาตรฐานรวดเร็ว นอกจากนี้ผลงานที่มีคุณภาพ ควรก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสร้างความพึงพอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ

2. ปริมาณงาน (Quantity) งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงานโดยผลงานที่ปฏิบัติได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามที่กำหนดในแผนงานหรือเป้าหมายที่บริษัทวางไว้และควรมีการวางแผนบริหารเวลาเพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. เวลา (Time) คือ เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการเหมาะสมกับงานและทันสมัยมีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น

4. ค่าใช้จ่าย (Costs) ในการดำเนินการทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับงานและวิธีการ คือ จะต้องลงทุนน้อยและได้ผลกำไรมากที่สุด ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต ได้แก่ การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยี ที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่าและเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คือ ความสามารถในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบให้สำเร็จลุล่วงอย่างถูกต้อง รวดเร็วและทันตามกำหนดเวลา โดยการใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะ ตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การใช้ทรัพยากร เช่น บุคลากรงบประมาณอย่างจำกัดในการให้บริการกับผู้รับบริการจนเกิดความพึงพอใจมากที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชาตรี นาคยิ้ม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการในสำนักงาน ป.ป.ช. พบว่า ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ดังนี้ ด้านคุณภาพของงาน ด้านค่าใช้จ่าย ด้านปริมาณงาน และด้านเวลา ส่วนผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการในสำนักงาน ป.ป.ช. จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่จำแนกตามสถานภาพการสมรส และอายุงาน ไม่แตกต่าง

พรชัย ศรีสมบัติ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก

ณัฐกฤตา อุ่มสาพล (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการทหาร: กรณีศึกษา กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการทหารกรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม ที่มีระดับการศึกษา และตำแหน่งงานแตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ส่วนเพศ อายุ อายุราชการที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า ไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานจากทั้งหมด 6 ด้าน คือ ด้านรายได้หรือค่าตอบแทน ด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านตำแหน่งหน้าที่ ด้านความต้องการข้อมูลคณะ ด้านความต้องการแสดงความจงรักภักดี ความเป็นเพื่อนและความรักใคร่

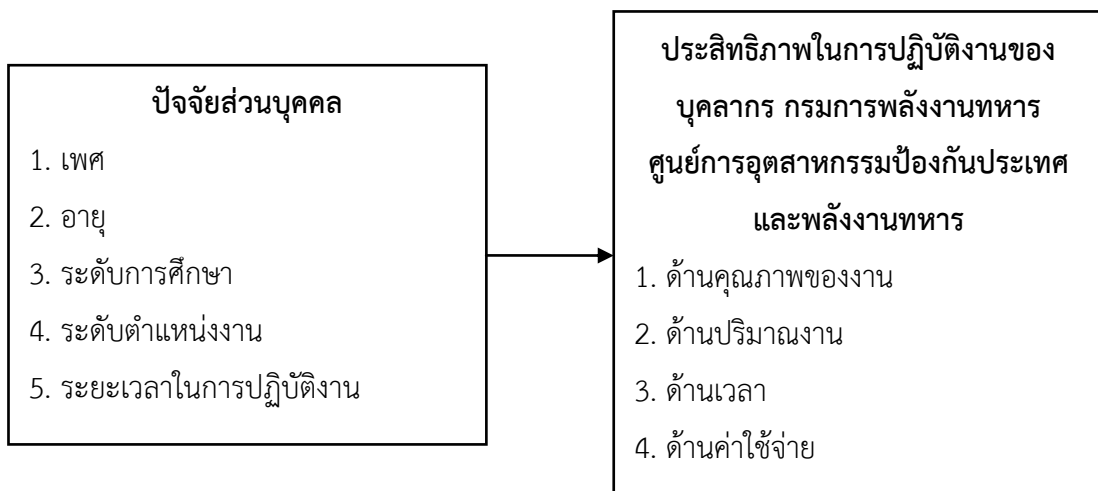
ภูริภัทร์ ตันติเศรษฐภักดี (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ: กรณีศึกษา กองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของข้าราชการตำรวจกองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีเพศแตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง และอายุราชการที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

เฉลิมชัย ศรีพุ่มไช้ และ ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของข้าราชการกองบัญชาการกองทัพไทย พื้นที่แจ้งวัฒนะ พบว่า โดยทั่วไป เพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ในทางตรงกันข้ามอายุและระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในองค์กร ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเฉพาะผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย รายได้หรือค่าตอบแทนการให้บำเหน็จรางวัลแก่คนทำงานดี สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน ผลลัพธ์ที่ได้จากงานนั้น เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีองค์ประกอบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ ปีเตอร์สัน และ โพลแมน (Peterson and Plowman, 1989) มาเขียนกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กำลังพลนายทหารชั้นสัญญาบัตร นายทหารชั้นประทวน พนักงานราชการ และลูกจ้างประจำ จำนวน 254 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane ประเภทการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยในขั้นตอนแรกทำการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน แยกตามหน่วยงานย่อย และในขั้นที่สองทำการสุ่มตามสะดวก ซึ่งมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 156 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรรมการพลังงาน ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหารใน 4 ด้าน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน มีทั้งหมด 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสร้างตามแนวคิดและทฤษฎีของ ปีเตอร์สัน และ พลาวแมน (Peterson and Plowman, 1989) รวม 4 ด้าน จำนวน 40 ข้อ แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน 10 ข้อ ด้านปริมาณงาน 10 ข้อ ด้านเวลา 10 ข้อ และด้านค่าใช้จ่าย 10 ข้อ เป็นแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงาน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1967 อ้างถึงใน ชาตรี นาคยัม, 2563) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดค่าน้ำหนัก หรือคะแนนในการตอบแบบสอบถาม 5 ระดับ

ระดับคะแนน 5 หมายถึง มีระดับของประสิทธิภาพมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง มีระดับของประสิทธิภาพมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีระดับของประสิทธิภาพปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง มีระดับของประสิทธิภาพน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง มีระดับของประสิทธิภาพน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามโดยใช้ Google Forms เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยส่งลิงก์แบบสอบถามผ่านไลน์กลุ่มของกรรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร และเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 156 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (The Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.50-1.00 โดยนำเครื่องมือวิจัยมาปรับปรุงและนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรของศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร จำนวน 30 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.945 โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และ

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยใช้ค่า t-test (Independent t-test) ในการทดสอบเปรียบเทียบหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรที่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ในการทดสอบเปรียบเทียบหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างตัวแปรที่แบ่งเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป และทดสอบรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถแบ่งได้ 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น ในภาพรวม

ตัวแปร	\bar{x}	SD	ระดับ	ลำดับ
1. คุณภาพของงาน	4.11	0.42	มาก	1
2. ปริมาณงาน	4.05	0.45	มาก	3
3. เวลา	4.07	0.46	มาก	2
4. ค่าใช้จ่าย	4.03	0.45	มาก	4
รวม	4.06	0.37	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.06$, $SD=0.365$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพของงาน ($\bar{x}=4.11$, $SD=0.423$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านเวลา ($\bar{x}=4.07$, $SD=0.456$) ด้านปริมาณงาน ($\bar{x}=4.05$, $SD=0.446$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านค่าใช้จ่าย ($\bar{x}=4.03$, $SD=0.449$)

ส่วนที่ 2 การทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	เพศ		อายุ		ระดับการศึกษา		ระดับตำแหน่งงาน		ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน	
	t	p-value	F	p-value	F	p-value	F	p-value	F	p-value
ด้านคุณภาพของงาน	-.114	.910	6.565	.000**	.215	.886	1.456	.229	2.145	.097
ด้านปริมาณงาน	.549	.584	5.074	.002**	.986	.401	2.637	.052	1.362	.257
ด้านเวลา	.548	.584	3.708	.013*	1.904	.131	4.336	.006**	2.643	.051
ด้านค่าใช้จ่าย	3.646	.000**	1.438	.234	.151	.929	5.873	.001**	.585	.626
ภาพรวม	1.389	.167	5.590	.001**	.527	.664	4.429	.005**	1.957	.123

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร แตกต่างกันในปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านค่าใช้จ่าย ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านภาพรวม ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลา ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับตำแหน่งงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านภาพรวม ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ในภาพรวมด้านอายุและระดับตำแหน่งงาน ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) รายละเอียดดังตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จำแนกตามอายุ ภาพรวม

ภาพรวม	\bar{X}	18-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	ตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป
		3.97	4.22	4.06	3.90
18-30 ปี	3.97	-	-.25* (.018)	-.09 (.707)	.07 (.916)
31-40 ปี	4.22		-	.16 (.200)	.32** (.008)
41-50 ปี	4.06			-	.16 (.379)
ตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป	3.90				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร ในภาพรวมที่มีอายุ 18-30 ปี กับอายุ 31-40 ปี มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ระดับ .05 และอายุ 31-40 ปี กับอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ระดับ .01 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน จำแนกตามระดับตำแหน่งงาน ภาพรวม

ภาพรวม	\bar{X}	นายทหารชั้น	นายทหาร	พนักงาน	ลูกจ้าง
		สัญญาบัตร	ชั้นประทวน	ราชการ	ประจำ
		4.19	4.06	3.63	3.97
นายทหารชั้นสัญญาบัตร	4.19	-	.13 (.295)	.56** (.014)	.22 (.150)
นายทหารชั้นประทวน	4.06		-	.43 (.234)	.09 (.915)
พนักงานราชการ	3.63			-	-.34 (.586)
ลูกจ้างประจำ	3.97				-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร ในภาพรวม ที่มีระดับตำแหน่งงาน นายทหารชั้นสัญญาบัตรกับพนักงานราชการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพของงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ด้านเวลา ด้านปริมาณงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านค่าใช้จ่าย

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร แตกต่างกันในปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านค่าใช้จ่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านภาพรวม ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน และด้านเวลา ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระดับตำแหน่งงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านภาพรวม ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ในภาพรวมด้านอายุและระดับตำแหน่งงาน ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร ในภาพรวม ที่มีอายุ 18-30 ปี กับอายุ 31-40 ปี มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ระดับ .05 และอายุ 31-40 ปี กับอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ระดับ .01 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง และระดับตำแหน่งงาน นายทหารชั้นสัญญาบัตรกับพนักงานราชการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านคือ ด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา ด้านค่าใช้จ่าย อยู่ในระดับมาก สามารถสรุปได้ว่า กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมป้องกันประเทศและพลังงานทหาร มีการบริหารจัดการในเรื่องคุณภาพของงาน ปริมาณที่ดี จากการมีผลงานที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา บุคลากรมีการจัดลำดับความสำคัญของงาน เพื่อการบริหารปริมาณงานให้อยู่ในความเหมาะสม และหน่วยงานมีกระบวนการลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ทำให้มีปริมาณงานที่เหมาะสมในเรื่องเวลาบุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามกรอบระยะเวลาการปฏิบัติงานตามหนังสือ สั่งการ กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาตรี นาคยิ้ม (2563) ที่ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงาน ป.ป.ช. วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงาน ป.ป.ช. ผลการวิจัย พบว่า ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับ พรชัย ศรีสมบัติ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัย พบว่า เพศที่ต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาตรี นาคย์ม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการในสำนักงาน ป.ป.ช. พบว่า เพศที่ต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัย พบว่า อายุที่ต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ ภูริภัสร์ ต้นดิเศรษฐภักดี (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ: กรณีศึกษา กองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า บุคลากรที่มีอายุแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับ เฉลิมชัย ศรีพุ่มไข และ ไชยสิทธิ์ ต้นตยกุล (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของข้าราชการกองบัญชาการกองทัพไทย พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และไม่สอดคล้องกับ พรชัย ศรีสมบัติ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับตำแหน่งงานที่ต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐกฤตา อุ่มสาพล (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการทหาร: กรณีศึกษา กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม พบว่า ระดับตำแหน่งงานที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน

จากผลการวิจัย พบว่า ระยะเวลาในการปฏิบัติที่ต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ภูริภัสร์ ต้นดิเศรษฐภักดี (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ: กรณีศึกษา กองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า บุคลากรที่มีระยะเวลาแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เนื่องจากลักษณะงานขององค์การมีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง ควรปรับค่าใช้จ่ายให้เหมาะสมกับปริมาณงานของบุคลากร เพิ่มทักษะ และเทคนิคต่าง ๆ ให้กับบุคลากรในทุกตำแหน่งโดยวิทยาการที่มีความรู้ความสามารถในองค์กรและหน่วยงานภายนอก รวมถึงการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในกระบวนการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกับหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงานโยบายและแผนกลาโหม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมชัย ศรีชุ่มไข และ ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล. (2562). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของข้าราชการกองบัญชาการกองทัพไทย พื้นที่แจ้งวัฒนะ**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชาตรี นาคย์ม. (2563). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการในสำนักงาน ป.ป.ช. การค้นคว้าอิสระ ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ**.
- ณัฐกฤตา อุ่มสาพล. (2562). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการทหาร: กรณีศึกษา กรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลาโหม สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม**. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญเกียรติ การะเวกพันธ์. (2562). **เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบาย**. โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรชัย ศรีสมบัติ. (2563). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ภูริภัทร์ ตันติเศรษฐภักดี. (2561). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ: กรณีศึกษา กองทะเบียนพล สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ**. การค้นคว้าอิสระ ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สิรินภา ทาระนัด. (2561). การศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการส่วนท้องถิ่น ใน
เขตพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Peterson, E. & Plowman, G. E. (1989). **Business organization and management.**
Illinois: Irwin.

พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน
ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสาคร

Leadership Behavior of School Administrators Affecting to work
efficiency of Teacher under Samut Sakhon
Primary Educational Service Area Office

ภาสินี อาเก๊ะ¹ นิษฐ์ลีณี กู้ประเสริฐ²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, keh.pasinee@gmail.com

²บัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธนบุรี, gs@thonburi-u.ac.th.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 2) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 3) พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 341 คน ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane (1973) และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ จำแนกตามสัดส่วนขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด พิจารณาในรายละเอียด พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน และลำดับสุดท้าย คือ ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง 2) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียด พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเวลา รองลงมา คือ ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และลำดับสุดท้าย คือ ด้านปริมาณของงาน 3) พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .920 สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ของครู ได้ร้อยละ 84.70 ($R^2=0.847$) เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ได้ถึงร้อยละ 84.60 ($R^2_{adj}=0.846$)

คำสำคัญ: พฤติกรรมภาวะผู้นำ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

Abstract

The purposes of the current study were to study 1) level of leadership behavior of school principals under Samut Sakhon Primary Educational Service Office, 2) level of performance of school teachers under Samut Sakhon Primary Educational Service Office, and 3) influence of principals' leadership behavior on teachers' performance in schools under Samut Sakhon Educational Service Office. A sample group was 341 principals and teachers in schools under Samut Sakhon Educational Service Office using Yamane's formula (1973), and recruited by Stratified Random Sampling. An opinionnaire was used as a research instrument. Data were analyzed by means of mean, standard deviation, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The findings revealed that 1) overall level of leadership behavior of principals under Samut Sakhon Primary Educational Service Office was at a very good level. When inspecting at individual aspects, it was found that all aspects were at very good level. The highest averaged aspect was affiliative leadership, followed by achievement-oriented, while the lowest was transformative leadership. 2) Overall level of performance among school teachers under Samut Sakhon Educational Service Office was at a very good level. When inspecting at individual aspects, it was found that all aspects were at a very good level. The highest averaged aspect was timing, followed by expenses, while the lowest was job quantity. 3) Principals' leadership behavior influenced on teachers' performance in schools under Samut Sakhon Primary Educational Service Office, significantly at .01 level, with multiple coefficients of .920.

Keywords: principals' leadership behavior, teachers' performance, Samut Sakhon Primary Educational Service Office

ความเป็นมาและความสำคัญ

ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา และผลสำเร็จของสถานศึกษา ผู้บริหารจึงต้องเป็นทั้งผู้นำด้านการบริหารและด้านการจัดการเรียนการสอน ภาวะผู้นำจึงจำเป็นอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงอย่างยิ่งเพื่อจะได้ปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานและบุคลากรในโรงเรียนให้เหมาะสมกับภารกิจ ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงาน กล่าวคือ นอกจากผู้นำจะเป็นบุคคลสร้างบรรยากาศในองค์กรให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานแล้ว งานจะดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ ยังขึ้นอยู่กับศิลปะในการบริหารงานของผู้นำในการบริหารงาน พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้อิทธิพล อำนาจและแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกลุ่มปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ ยูคัล (Yukl, 1997) กล่าวว่า วิธีการปฏิบัติของผู้นำในการบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้นำแต่ละแบบจะมีความเกี่ยวข้องกับคนและงาน จะต้องจัดให้เกิดความสมดุลในการบริหารองค์กร พฤติกรรมภาวะผู้นำ ประกอบด้วย พฤติกรรมภาวะผู้นำ 3 แบบ คือ 1) พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน 2) พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ 3) พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นภาวะผู้นำของผู้บริหารนั้นเป็นปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาที่จะมีประสิทธิผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด จะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารเป็นสำคัญ นอกจากนี้ในฐานะผู้นำผู้บริหารจะต้องหาวิธีการที่จะจูงใจโน้มน้าวบุคลากรในโรงเรียน

เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงครู ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญอย่างยิ่ง และภารกิจสำคัญของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากครูจะต้องมีขวัญ กำลังใจ แรงจูงใจ และมีความศรัทธาในวิชาชีพแล้ว ครูผู้ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอน ให้ความรู้แก่ลูกศิษย์ ก็ควรมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองให้ทันกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ โดยผลที่ตามมาคือ ระบบงานที่มีคุณภาพองค์กรที่มีคุณภาพ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลโดยตรงถึงผู้เรียนก็มีคุณภาพด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Peterson and Plowman (1989) กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการทำงานของแต่ละคนเกิดจากสภาพภูมิหลังของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน สภาพร่างกายและจิตใจ ความรู้ความสามารถ ความถนัดต่าง ๆ โดยมีปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความแตกต่างกัน คือ 1) คุณภาพของงาน จะต้องมีความสูง เกิดประโยชน์ต่อองค์กร และสร้างความพึงพอใจของลูกค้า หรือผู้มารับบริการ 2) ปริมาณงาน งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงาน โดยผลงานที่ปฏิบัติได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามเป้าหมายที่วางไว้ และมีการวางแผน บริหารเวลา เพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่วางไว้ 3) เวลาใช้ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้อง เหมาะสมกับงานและทันสมัย มีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวก รวดเร็ว 4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ในการดำเนินงานทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับงานและวิธีการ ลงทุนน้อย

และให้ได้กำไรมากที่สุด สอดคล้องกับ เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2552) กล่าวว่า บุคคลสำคัญที่จะดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนคือ ครู ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการผลักดันให้นักเรียนและโรงเรียนมีประสิทธิภาพเป็นไปในทิศทาง ที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถบรรลุถึงพันธกิจและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ซึ่งการที่ครูจะปฏิบัติงานอย่างขยัน ชันแข็ง ทุ่มเททำงานอย่างเต็มประสิทธิภาพและดึงศักยภาพของตนเองมาใช้ในการปฏิบัติงานได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้วย และพฤติกรรมและวิธีจูงใจผู้บริหารในฐานะที่เป็นผู้นำสามารถชักจูง กำกับหรือผลักดันให้พฤติกรรมในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เพราะครูเป็นบุคคลที่เสียสละและทุ่มเทในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างมาก ประกอบกับจะต้องปฏิบัติหน้าที่มากมาย โดยเฉพาะครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนจะต้องมีหน้าที่เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากการสอนแล้ว ครูยังต้องทำงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน

ซึ่งจากที่ผ่านมา ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมภาวะผู้นำด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน การกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูให้ปฏิบัติงานตามความถนัด และความรู้ความสามารถ ยังไม่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดปัญหาการบกพร่องต่อการปฏิบัติงานของครู และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูด้านคุณภาพของงาน ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการกำหนดการดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ ในสถานศึกษาไม่ชัดเจน ทำให้ครูปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อให้ทราบว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารมีผลต่อการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับใด แตกต่างกันหรือไม่ และมีแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานครูตามความคิดของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครอย่างไร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการทำงานของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

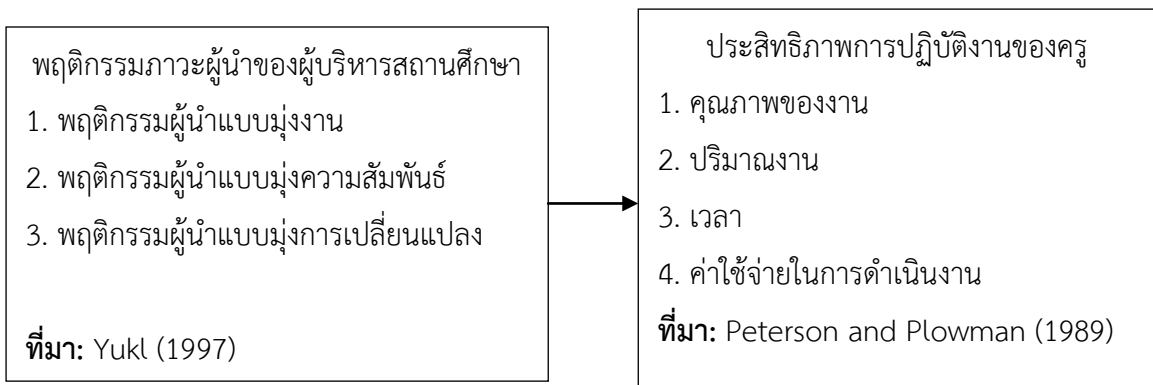
สมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้แนวคิดของ Yukl (1997) ได้แก่ 1) พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งงาน 2) พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ 3) พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง สำหรับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ใช้แนวคิดของ Peterson and Plowman (1989) ได้แก่ 1) คุณภาพของงาน 2) ปริมาณงาน 3) เวลา 4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,327 คน โดยผู้วิจัยจะแบ่ง

ประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์การแบ่งขนาดสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 96 คน และครู 2,231 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในปีการศึกษา 2563 ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คนและทำการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีคุณลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มี ลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นเกณฑ์ในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถาม กำหนดประเด็นที่จะสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์ และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้ตอบ และครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (The Index of Item-Objective Congruence) เพื่อความถูกต้องของเครื่องมือและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดการพัฒนาและ

มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งผลการตรวจสอบที่ได้มีค่าระหว่าง 0.67–1.00

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูในสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ (Cronbach, 1970: 161) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว พิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์เกี่ยวกับศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน (Multiple Linear Regression)

ผลการวิจัย

การวิจัยพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 272 คน และมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 30-39 ปี จำนวน 125 คน วุฒิการศึกษาปริญญาตรี 244 คน มีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 124 คน มีตำแหน่งครู จำนวน 328 คน และมีวิทยฐานะ ครูศศ.1 จำนวน 193 คน

1. ผลการศึกษาระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวม

พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน	4.52	0.60	มากที่สุด	2
2. ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์	4.56	0.60	มากที่สุด	1
3. ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง	4.52	0.61	มากที่สุด	3
รวม	4.53	0.61	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.53$, $SD=0.61$) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.56$, $SD=0.60$) รองลงมาได้แก่ ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน ($\bar{x}=4.52$, $SD=0.60$) ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x}=4.52$, $SD=0.61$)

2. ผลการศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวม

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านคุณภาพของงาน	4.55	0.59	มากที่สุด	3
2. ด้านปริมาณของงาน	4.53	0.62	มากที่สุด	4
3. ด้านเวลา	4.57	0.59	มากที่สุด	1
4. ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	4.56	0.60	มากที่สุด	2
รวม	4.56	0.60	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.56$, $SD=0.60$) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเวลา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.57$, $SD=0.59$) รองลงมาได้แก่ ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ($\bar{x}=4.56$, $SD=0.60$) ส่วนด้านปริมาณของงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=4.53$, $SD=0.62$)

3. ผลการวิเคราะห์หาอำนาจการทำนายของพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ได้รูปแบบของการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน (X_1)	1.926	0.512	11.880	0.000
2. ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ (X_2)	0.957	0.256	6.125	0.000
3. ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง (X_3)	0.718	0.204	4.392	0.000
4. ค่าคงที่ (Constant)	5.028	-	2.625	0.009

$R=0.920$, $R^2=0.847$, $R^2_{adj}=0.846$, $F_{change}=19.291$,
 $df_1=1$, $df_2=337$, $Sig. < 0.00$, $SE_{est.}=3.583$, $a=5.028$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน (X_1) ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ (X_2) และด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง (X_3) มีความสัมพันธ์แบบพหุคูณกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .920 และสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้ร้อยละ 84.70 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ ± 3.58

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน (X_1) สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน ($b_2\beta$) เป็น .1.926 กับ .512 รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ (X_2) สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ($b_2\beta$) เป็น .0.957 กับ .256 และลำดับสุดท้ายด้านพฤติกรรม

ภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง (X_3) สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ($b_2\beta$) เป็น .0.718 กับ .204

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายตามลำดับของสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ รองลงมาคือ พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน ส่วนระดับต่ำสุด คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการจัดวางระบบงานในสถานศึกษาให้มีความชัดเจน และผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ เที่ยงตรง มีความมุ่งมั่นในกระบวนการทำงานรวมถึงการบำรุงรักษาบุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้กาปฏิบัติงานของทุกฝ่ายมุ่งสู่ความสำเร็จของงานตามเป้าหมายสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌ็อง-ฌัก แบลค และ มูตัน (2551) กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นผลผลิตหรือแบบมุ่งงาน เป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานและผลลัพธ์ โดยผู้นำจะพฤติกรรมที่มุ่งเน้นสมาชิกทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และ สอดคล้องกับแนวคิดของ เบลค และ มูตัน (Blake and Mouton's Manageral Grid, 1964) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำที่มุ่งผลผลิต เป็นผู้นำที่มุ่งผลผลิตสูงและให้ความสนใจกับคนน้อย เน้นการผลักดันให้งานสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ตัดสินใจด้วยตนเองเป็นใหญ่ ชอบใช้กฎระเบียบและการสั่งการ และ สอดคล้องกับแนวคิดของ ยูคัล (Yukl, 1997) กล่าวว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน เป็นพฤติกรรมที่เน้นงานมีความชัดเจนในการจัดระบบงานบทบาทของสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับงาน การวางแผน การจัดการและกำกับติดตามผลการดำเนินงานในองค์การ เน้นความสำคัญและความสำเร็จของงาน ซึ่งผู้นำจะใช้บุคลากรและทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการมีประสิทธิภาพการยึดมั่นในการรักษาความเที่ยงตรง ความมั่นคงในกระบวนการทำงานรวมทั้งมีการบำรุงรักษาให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ เทียนคันฉัตร (2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรณสรณ์ นรดี (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิง

พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มพัฒนาคุณภาพ การศึกษาโคกเพชรตองกำเม็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่ง งาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและนิเทศงานแก่บุคลากรที่ได้รับ มอบหมายงานอย่างสม่ำเสมอ และ ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะและประพฤติกรรมในด้านการวางแผนการดำเนินงานเป็นแบบอย่างต่อบุคลากรในสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ เบลค และ มูตัน (Blake and Mouton's Manageral Grid, 1964) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ เป็นผู้นำที่ให้ความสนใจกับคนมาก ให้ความสนใจกับผลผลิตน้อย เน้นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร ในองค์กร หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ใช้การประนีประนอม เป็นหนทางของการตัดสินใจ พยายามทำงาน ให้บุคลากรพอใจมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ ยุคัล (Yukl, 1997) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้นำแบบ มุ่งความสัมพันธ์ เป็นการมีคุณลักษณะการประพฤติปฏิบัติที่มีการช่วยเหลือผู้ปฏิบัติงานตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน มีการให้คำปรึกษา มีการนิเทศงาน ให้ความเชื่อถือ และให้ความไว้วางใจต่อการ ปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้สมาชิกมีอิสระ และมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ และปฏิบัติงานสามารถ ตัดสินใจการปฏิบัติงานได้ด้วยตนเองให้ความตระหนักถึงการเสริมสร้างขวัญ และกำลังใจในการ ปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานตามนโยบาย และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ เทียนคันฉัตร (2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรณสรณ์ นรติ (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะ ผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มพัฒนา คุณภาพการศึกษาโคกเพชรตองกำเม็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่ง ความสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา เปิดโอกาสให้คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย มีและผู้บริหาร สถานศึกษา มีการทบทวนวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย หลักการ นโยบายของสถานศึกษา สอดคล้อง กับแนวคิดของ ยุคัล (Yukl, 1997) กล่าวว่า พฤติกรรมที่มุ่งการเปลี่ยนแปลง ผู้นำนี้จะให้ความสำคัญ กับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และวิเคราะห์เหตุการณ์ภายนอกที่เกิดขึ้น มีการทำวิสัยทัศน์ให้เก่งที่

น่าสนใจและมีการเปลี่ยนแปลง กำหนดเป้าหมาย หลักการ นโยบายในการดำเนินงาน มีการนำเสนอโครงการใหม่ ๆ และมีการผลักดันเพื่อให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงการร่วมมือในการสนับสนุน และการดำเนินการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปรับตัว เพื่อการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมจากการรับข้อผูกมัดที่มีระบบเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของบรรณสรณ์ นรดี (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาโคกเพชร ดองกำเนิด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งการเปลี่ยนแปลง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการวิจัยระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียด พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเวลา รองลงมาคือ ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านปริมาณของงาน สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านคุณภาพของงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด ละคัมค่า และผู้บริหารสถานศึกษา ให้แนวทางการปฏิบัติงานของครูให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อคุณภาพของงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Harring Emerson (1992) กล่าวว่า คุณภาพของงาน เป็นรายละเอียดการปฏิบัติงานในแต่ละกระบวนการที่ทุกคนต้องทำตามเกณฑ์มาตรฐานตามที่องค์กรกำหนด หน่วยงานที่ออกมาต้องมีความถูกต้อง เรียบร้อย และมีคุณภาพมากที่สุด เพิ่งตั้งสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามเวลาหรือมาตรฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับ Peterson and Plowman (1989) กล่าวว่า คุณภาพของงาน (Quality) จะต้องมีคุณภาพสูง คือ ผู้ผลิตและผู้ใช้ได้ประโยชน์คัมค่าและมีความพึงพอใจผลการทำงานมีความถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็ว นอกจากนี้ผลงานที่มีคุณภาพ อ้วนก่อเกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสร้างความพึงพอใจของลูกค้า หรือผู้มารับบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร ทัทมมงคล (2555) ได้ทำการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท พบว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงานอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านปริมาณของงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้และทักษะในการบริหารงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามความคาดหวังของสถานศึกษา และ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความสามารถในการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ

มาตรฐาน สอดคล้องกับ Peterson & Plowman (1989) กล่าวว่า ปริมาณงาน (Quantity) งานที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงาน โดยผลงานที่ปฏิบัติได้มีปริมาณที่เหมาะสมตามที่กำหนดในแผนงาน หรือเป้าหมายที่บริษัทวางไว้ และควรมีการวางแผน บริหารเวลา เพื่อให้ได้ปริมาณงานตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกตรา ศรีอุตทภากร (2557) ศึกษาวิจัยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู: กรณีศึกษาข้าราชการครูเขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 จันทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ข้าราชการครูมีปริมาณงานมากเกินไปในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ชัย บุญประเสริฐ (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษา ด้านปริมาณของงานอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านเวลา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีการส่งเสริมให้ครูมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคนิค วิธีการอื่น ๆ ทำให้ผลงานมีคุณภาพ และผู้บริหารสถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดภายในระยะเวลาที่กำหนดหรือปฏิทินปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Peterson and Plowman (1989) กล่าวว่า เวลา (Time) คือเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานจะต้องอยู่ในลักษณะที่ถูกต้องตามหลักการเหมาะสมกับงานและทันสมัย มีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวก รวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ชัย บุญประเสริฐ (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษา ด้านเวลา อยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการคำนึงถึงการสูญเสียหรือความเสียหายต่อการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาให้น้อยที่สุด มีและผู้บริหารสถานศึกษา มีการบริหารจัดการทรัพยากรการเงิน คน วัสดุ อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Peterson and Plowman (1989) กล่าวว่า ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (Costs) ในการดำเนินงานทั้งหมดจะต้องเหมาะสมกับงานและวิธีการ คือ จะต้องลงทุนน้อยและให้ได้กำไรมากที่สุด ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่าย หรือต้นทุนการผลิต ได้แก่ การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยี ที่มีอยู่อย่างประหยัดคุ้มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด สอดคล้อง กับงานวิจัยของ ณรงค์ชัย บุญประเสริฐ (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ครูและ

บุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษา ด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

3. พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .920 ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารมีภาวะผู้นำของผู้บริหารนั้นเป็นเรื่องของความสามารถในการนำ หรือการใช้ความสามารถจูงใจโน้มน้าวบุคคลและกลุ่มให้มารวมพลังกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ เทียนคันฉัตร (2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริการกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร สุขสิงคลี (2562) การวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษาคุณภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษาคุณภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ระดับมาก คือลักษณะผู้นำแบบเสรีนิยม ผู้นำแบบประชาธิปไตย และผู้นำแบบมีส่วนร่วม และในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r_{xy} = .657$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ชัย บุญประเสริฐ (2563) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่าความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมเยอร์ (Myers, 2001) ได้ศึกษาเรื่องอาจารย์คือปัจจัยสำคัญที่มีต่อความพึงพอใจในการทำงานของครู: สสำรวจทัศนคติของครูระดับประถมศึกษา ในเรื่องเกี่ยวกับภาวะความเป็นผู้นำ และผลกระทบที่มีต่อความพึงพอใจในการทำงานของครู ผลการวิจัยพบว่า ภาวะความเป็นผู้นำและบุคลิกภาพของอาจารย์ใหญ่ มีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานของครู และประสิทธิภาพของโรงเรียน เท่ากับที่มีผลต่อความพึงพอใจในงานของครูเช่นกัน และยังสามารถนำไปสู่ค่าถามมากมายที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานของครูและอิทธิพลของอาจารย์ใหญ่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมาเป็นข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรในสถานศึกษาอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้เพื่อนครูมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน เสนอแนะการปฏิบัติงาน เพื่อให้เพื่อนครูมีความไว้วางใจและให้ความน่าเชื่อถือ

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้รางวัลขวัญกำลังใจแก่ครู เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสำเร็จของงาน

2. จากผลการวิจัยประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐาน ความรวดเร็วและทันต่อเวลา

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมอบหมายงานแก่ครูอย่างเหมาะสมกับกำลังความสามารถ

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการบริหารจัดการเวลาเพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ

2.4 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษา มีการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพของงาน และประโยชน์ที่ได้รับของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

2. ควรทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ชัย บุญประเสริฐ. (2563). **ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.**
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2551). **พฤติกรรมมองการณ์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดเคชั่น.**
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2552). **ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: บริษัท ทริปเพิ้ล กรุ๊ป**
- บรรณสรณ์ นรดี. (2563). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาโคกเพชร ดองก้าเม็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. มหาวิทยาลัยราชธานี.**
- เกตรา ศรีอุตสาหการ. (2557). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู: กรณีศึกษาข้าราชการครู เขตพื้นที่การศึกษาที่ 2 จันทบุรี. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- ศศิธร สุขสิงคลี. (2562). **พฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษาคุณภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดเชียงใหม่. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.**
- สมพร ทังมงคล. (2555). **แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.**
- อรพรรณ เทียนคันฉัตร. (2560). **ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู. ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.**
- Blake and Mouton's Manageral Grid. (1964). **The Managerial Grid.** Texas: Gulf Publishing.
- Harrington Emerson. (1992). **The Twelve Principles of Efficiency.** New York: The Engineering Magazine.
- Myers. J. (2001). **The Measurement and Antecedents of Affective, Continuance and Normative Commitment to the Organization.**
- Peterson, Elmore and Plowman, Grosvenor E. (1953). **Business Organization and Management.** Illinois: Irwin.
- Yukl, Gary A. (2006). **Leadership in organizations.** 2nd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการ
ปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสงคราม

Emotional Quotient Affecting of Administrators on Work Motivation of
School Teachers under SamutSongkram Primary
Educational Service Office

ชนารัญช์ สุวรรณน้อย¹ มังกร ทิริรักษ์²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, chanaran.kwang@gmail.com

²คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, gs@thonburi-u.ac.th.

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 2) เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 3) เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามในปีการศึกษา 2563 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973: 1088) จำนวน 268 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแยกตามสัดส่วนขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความฉลาดทางอารมณ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ การควบคุมอารมณ์ตนเอง การมีทักษะทางสังคม การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง ส่วนการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงครามระดับปัจจัยจูงใจในการ

ปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงครามโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน ความเจริญเติบโตในตนและอาชีพ ความก้าวหน้า การได้รับการยอมรับนับถือ ส่วนความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการมีทักษะทางสังคมด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเองและด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเองโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .339 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.115 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (R^2_{adj}) เท่ากับ 0.105 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{est}) เท่ากับ 9.755 ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ตัวแปรปัจจัยจูงใจได้ร้อยละ 11.50 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .339

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์ ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม

Abstract

The objectives the study about emotional quotient of school principals under SamutSongkram Primary Educational Service Office were to investigate 1) level of emotional quotient of school principals under SamutSongkram Primary Educational Service Office, (2) job motivating factors for school teachers under SamutSongkram Primary Educational Service Office, and (3) emotional quotient affecting on job motivating factors of school teachers under SamutSongkram Primary Educational Service Office.

The study population and sample were school principals and teachers under SamutSongkram Primary Educational Service Office in the 2020 academic year, of which 268 were drawn by stratified random sampling, as determined by school sizes (Yamane, 1973: 1088). Data were collected by a questionnaire and analyzed by means of mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that 1) overall emotional quotient of principals under SamutSongkram Primary Educational Services Office was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest averaged aspect was self-emotional awareness, followed by self-emotional control, social skills, self-motivation

formation, while empathy to others was the least. 2) Overall job motivating factors of school teachers under SamutSongkram Primary Educational Service Office was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest averaged aspect was job characteristics, followed by job success, self and professional growth, advancement, being respected, while responsibility was the least. 3) Emotional quotient affected job motivation of school teachers under SamutSongkram Primary Educational Service Office, significantly at .01 The most influential predictor is social skill, multiple correlation (R) is .339, coefficient of determination (R²) is 0.115, adjusted (R²adj) is 0.105 and standard error (SEest) is 9.755 . All 3 motivation factors able to predict the result by 11.50 percent with a multiple regression coefficient of .339.

Keywords: emotional quotient, teachers' job motivating factors, SamutSongkram Primary Educational Service Office

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาโลกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมและชุมชน ซึ่งเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความวุ่นวายในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มนุษย์มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างดี เพื่อคุณภาพชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคม ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนเราประสบความสำเร็จนั้นประกอบไปด้วยหลายปัจจัย แต่มีปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ คือ ปัจจัยทางด้านอารมณ์ การที่ควบคุมอารมณ์ของตนเองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม จะทำให้บุคคลมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ กรมสุขภาพจิต (2553: 9-10) การควบคุมอารมณ์ของตนเอง จึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องควบคุม ไม่ให้แสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวออกมาให้ผู้อื่นได้เห็น ไม่ว่าจะ เป็นกับชุมชน นักเรียน ครู และบุคลากรในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารนั้นต้องการความร่วมมือในการทำงานเพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพ ถ้าหากผู้บริหารไม่สามารถควบคุมอารมณ์หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้ จะส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพลดลง แต่หากผู้บริหารรู้จักควบคุมอารมณ์ บริหารจัดการอารมณ์ของตนเองอย่างเหมาะสม ประสิทธิภาพของงานก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความสำเร็จขององค์การขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถ ในการเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จักเห็นใจ

และเข้าใจผู้อื่น สามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ให้เป็นไปตามทิศทาง ที่ส่งเสริมให้เกิดความสุข และความสำเร็จในชีวิต Gibbs (1995: 261) ผู้ที่มีความสามารถตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง และคนอื่นสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง บริหารจัดการอารมณ์ได้ รู้จักควบคุมอารมณ์ แสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ เข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข บุคคลนั้นเรียกว่าเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตหรือหน้าที่การงานนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการที่มีสติปัญญาดีเสมอไป สติปัญญาอย่างเดียวนั้นไม่สามารถทำให้การเรียนหรือทำงานด้านต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จได้ ต้องอาศัยความฉลาดทางอารมณ์เป็นส่วนประกอบด้วยผู้ที่สามารถตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เพื่อการสร้างแรงจูงใจในตัวเอง บริหารจัดการอารมณ์ต่าง ๆ ของตนเองและอารมณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ได้นั้น เรียกว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์

ในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ต้องเผชิญกับการแข่งขันเป็นอย่างสูง สถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน มีการ เพิ่มเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย ปรับเปลี่ยนองค์กรให้เป็นองค์กรยุคอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อตอบสนองกับสภาพสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไป เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติงานต่าง ๆ จะดำเนินไปด้วยความราบรื่น ต้องอาศัยครู ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับว่า ผู้บริหารจะต้องอาศัยทักษะในการบริหารงานในการที่จะขอความร่วมมือจากทุกฝ่าย นั้นย่อมหมายถึง ผู้บริหารต้องมีความรอบรู้ในงานและต้องมีทักษะในการบริหารงาน รัตนา อัทธภูมิสุวรรณ (2542: 29) และสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ข้าราชการครูและบุคลากรทำงาน ได้อย่างเต็มความสามารถ มีใจอยู่ภายใต้เงื่อนไขของความรู้อ ความสามารถแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น สิ่งสำคัญกว่านั้น คือแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู หากครูไม่มีความพึงพอใจหรือแรงจูงใจในการทำงาน ก็จะเป็นเหตุให้คุณภาพของการปฏิบัติงานลดต่ำลง มีการขาดงานบ่อยก่อให้เกิดผลเสียหายต่องานและภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อบุคลากรในองค์กร องค์กรจึงไม่ควรเพิกเฉยต่อการให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร ควรรักษาแรงจูงใจให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่อยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะความพึงพอใจในการทำงานเป็นสภาพจิตใจของบุคคลที่มีต่อการทำงานในองค์กรที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ แรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีความกระตือรือร้น ตั้งใจมาร่วมกันทำงานด้วยความสมัครใจ มาทำงานโดยไม่มี ความจำเป็นต้องมาบังคับ และมีความสุขในการทำงาน ดังนั้น หัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาต้องมีศิลปะในการสร้างแรงกระตุ้นแรงจูงใจและโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ร่วมงานในหน่วยงานช่วยกันทำงานเพื่อส่วนรวมขององค์กรให้มากที่สุด และบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาในองค์กร ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษา คือ การบริหารจัดการในสถานศึกษาผู้บริหารต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ และทรัพยากรที่เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา คือ ครูผู้สอน หากครูผู้สอนหมดหวังหรือหมดกำลังใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพของงานจะออกมาดีได้อย่างไร ซึ่งมีนักวิชาการด้านการศึกษาได้ให้ทรรศนะว่าประเทศไทยจะ ปฏิรูป

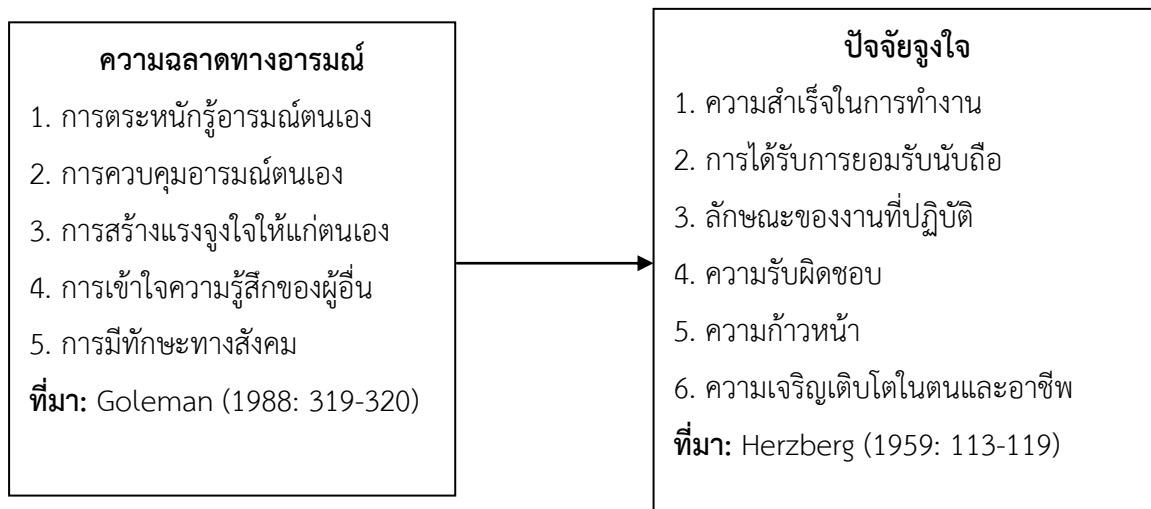
การศึกษาได้ ต้องปฏิรูปการเรียนการสอนของครูก่อน รุ่ง แก้วแดง (2542: 42) ดังนั้น องค์กรควรทำให้บุคลากรในองค์กรมีแรงจูงใจทั้งด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน ลักษณะงาน รายได้ สวัสดิการ ความก้าวหน้าในการทำงาน ความยอมรับนับถือในองค์กรและความมั่นคงในการทำงานให้บุคลากรในองค์กร สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ตลอดจนให้ความจงรักภักดีทำงานอยู่ในองค์กรได้เป็นเวลานาน และลดการเกิดอัตราการลาออกและย้ายสถานที่สอนของครู ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความพอใจของครูผู้สอนในการทำงานที่ไม่ดีและไม่พึงปรารถนาขณะครูเกิดความคับข้องใจและไม่มีความสุขในการทำงานจึงต้องเปลี่ยนงาน

จากสภาพความเป็นมา ความสำคัญ เอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามให้ดีขึ้นเกิดประโยชน์และส่งผลต่อคุณภาพของการศึกษาและปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 808 คน แบ่งตามขนาดของสถานศึกษา 3 ขนาด ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก 300 คน โรงเรียนขนาดกลาง 381 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ 127 คน โดยใช้เกณฑ์การแบ่งขนาดสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ในปีการศึกษา 2563 ซึ่งวิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 268 คน ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนของประชากรและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยแยกตามสัดส่วนของขนาดสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษา	รายการ	
	ประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ขนาดเล็ก	338	112
ขนาดกลาง	343	113
ขนาดใหญ่	127	43
รวม	808	268

ดังนั้นผู้วิจัยจะได้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยแยกตามสัดส่วนของสถานศึกษา ดังนี้ สถานศึกษาขนาดเล็ก 112 คน สถานศึกษาขนาดกลาง 113 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ 43 คน รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 268 คน จากนั้นในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 16 คน โรงเรียนขนาดกลาง 9 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ 2 คน และครูโรงเรียนขนาดเล็ก 96 คน โรงเรียนขนาดกลาง 104 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ 41 คน ครอบคลุมจากโรงเรียนทุกขนาด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีคุณลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. แนวคิด หลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างเนื้อหาตามนิยาม คำศัพท์ เชิงปฏิบัติการ ตัวแปรที่ศึกษาและกำหนดดัชนีชี้วัด

2. สร้างแบบสอบถาม กำหนดประเด็นที่จะสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์ และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างเนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้ตอบ และครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง ความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (The Index of Item-Objective Congruence) เพื่อความถูกต้องของเครื่องมือและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ซึ่งผลการตรวจสอบที่ได้มีค่าระหว่าง 0.50-1.00

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูในสถานศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (1970: 161) โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว พิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ขออนุญาตจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในจังหวัดสมุทรสงครามเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ โดยทำเป็น Google Forms พร้อมหนังสือนำส่งการขอความอนุเคราะห์ในการตอบสอบถามจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทาง e-office โดยมีผู้ประสานงานแต่ละโรงเรียน ดำเนินการส่ง Google Forms ให้กับผู้บริหารและครูดำเนินการตอบแบบสอบถาม ให้ครบตามจำนวนที่ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

3. เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 268 คิดเป็นร้อยละ 100 และนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อจัดลำดับข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปและประมวลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและปัจจัย
จูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยการหา
ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์หาค่าสถิติความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อปัจจัย
จูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยใช้
สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการ
ปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 268 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 151 คน คิดเป็น
ร้อยละ 56.34 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 58.22 วุฒิการศึกษาระดับ
ปริญญาตรีจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 48.88 ตำแหน่งปัจจุบันผู้บริหารจำนวน 102 คน คิดเป็น
ร้อยละ 38.06 และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในโรงเรียนมากกว่า 10 ปีจำนวน 96 คนคิดเป็น
ร้อยละ 35.82

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามโดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา
ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามโดย
ภาพรวม

ข้อ	ความฉลาดทางอารมณ์	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับ
1.	การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง	3.69	0.99	มาก	1
2.	การควบคุมอารมณ์ตนเอง	3.58	1.03	มาก	2
3.	การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง	3.52	0.99	มาก	4
4.	การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	3.50	1.03	ปานกลาง	5
5.	การมีทักษะทางสังคม	3.57	1.03	มาก	3
รวม		3.57	1.01	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$, $SD=1.01$)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=3.69$, $SD=0.99$) รองลงมา ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ตนเอง ($\bar{x}=3.58$, $SD=1.03$) การมีทักษะทางสังคม ($\bar{x}=3.57$, $SD=1.03$) การสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง ($\bar{x}=3.52$, $SD=0.99$) ส่วนการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=3.50$, $SD=1.03$)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามโดยภาพรวมวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

ข้อ	ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงาน	\bar{x}	SD	ระดับ	ลำดับ
1.	ความสำเร็จในการทำงาน	3.69	1.03	มาก	2
2.	การได้รับการยอมรับนับถือ	3.66	1.06	มาก	5
3.	ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	3.76	1.00	มาก	1
4.	ความรับผิดชอบ	3.65	1.00	มาก	6
5.	ความก้าวหน้า	3.67	0.98	มาก	4
6.	ความเจริญเติบโตในตนและอาชีพ	3.68	0.99	มาก	3
รวม		3.68	1.01	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$, $SD=1.01$) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่าลักษณะของงานที่ปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=3.76$, $SD=1.00$) รองลงมาได้แก่ความสำเร็จในการทำงาน ($\bar{x}=3.69$, $SD=1.03$) ความเจริญเติบโตในตนและอาชีพ ($\bar{x}=3.68$, $SD=0.99$) ความก้าวหน้า ($\bar{x}=3.67$, $SD=0.98$) การได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{x}=3.66$, $SD=1.06$) ส่วนความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=3.65$, $SD=1.00$)

3. ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของความฉลาดทางอารมณ์ ได้แก่ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเองด้านการควบคุมอารมณ์ตนเองด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเองด้านการเข้าใจ

ความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่นด้านการมีทักษะทางสังคมที่ส่งผลต่อตัวแปรปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

ตัวแปรทำนาย	B	Std. Error	β	t	Sig.
(ค่าคงที่)	95.144	4.647		20.476	.000**
(X ₅) ด้านการมีทักษะทางสังคม	1.308	.259	.447	5.042	.000**
(X ₁) ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง	1.019	.278	.324	3.660	.000**
(X ₃) ด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง	.506	.188	.157	2.698	.007**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดของงานวิจัยได้แก่ (X₅) ด้านการมีทักษะทางสังคม (X₁) ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง (X₃) ด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเองสามารถร่วมกันทำนายปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า ปัจจัยทั้ง 3 สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรปัจจัยจูงใจได้ถึงร้อยละ 11.50 ส่วนอีกร้อยละ 88.50 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุดคือ (X₅) ด้านการมีทักษะทางสังคม ($\beta=.447$) รองลงมาได้แก่ (X₁) ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง ($\beta=.324$) (X₃) ด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง ($\beta=.157$)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอนของความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

รูปแบบ	ตัวแปรทำนาย	R	R ²	R ² _{adj}	SE _{est.}	F	P
1.	X ₅	0.213	0.045	0.042	10.092	12.633	0.000
2.	X ₅ , X ₁	0.301	0.084	0.077	9.870	13.162	0.000
3.	X ₅ , X ₁ , X ₃	0.339	0.115	0.105	9.755	11.410	0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ (X_5)ด้านการมีทักษะทางสังคม (X_1) ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเองและ (X_3)ด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเองโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.339 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.115 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (R^2_{adj}) เท่ากับ 0.105 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{est}) เท่ากับ 9.755 ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ตัวแปรปัจจัยจูงใจได้ร้อยละ 11.50

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ (X_5) ด้านการมีทักษะทางสังคม (X_1) ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง (X_3) และด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.339 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.115 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ปรับปรุง (R^2_{adj}) เท่ากับ 0.105 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE_{est}) เท่ากับ 9.755 ตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปรสามารถพยากรณ์ตัวแปรปัจจัยจูงใจได้ร้อยละ 11.50

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลที่มีบทบาทในการควบคุมจัดการกับอารมณ์ในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้เหมาะสมเพื่อสร้างภาวะแรงจูงใจ และแรงขับของตนด้วยพฤติกรรมอย่างผู้มีสติสัมปชัญญะ เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจศักยภาพที่เป็นไปได้ของตนเองเกี่ยวกับการกระทำในสิ่งที่เหมาะสม มีความกระตือรือร้นในการพัฒนากิจกรรมที่ทำให้เกิดความสุขตระหนักรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ดิลกฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงหะ (2551) ได้ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารมอบหมายงานให้ครูตรงกับความรู้ความสามารถของตน มีส่วนร่วมสนับสนุนและช่วยเหลือให้ครูปฏิบัติงานได้ประสบผลสำเร็จทำให้ได้รับการยอมรับ ยกย่อง และชมเชยจากเพื่อนร่วมงานละบุคคลภายนอก ตลอดจนการสนับสนุนให้ครูได้เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และเปิดโอกาสให้ครูได้ลาศึกษาต่อ รวมถึงการพิจารณาความดีความชอบด้วยระบบคุณธรรมอย่างเคร่งครัด และผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักวิธีการสร้างแรงจูงใจให้กับข้าราชการครูในการพัฒนาการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ไพฑูรย์ ธรรมนิศย์ (2550) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนอาชีวะตอนบอสโกบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จุฑารัตน์ สุขศีลล้าเลิศ (2556) พบว่าระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายบัญชีและการเงิน (สำนักงานใหญ่) บมจ.บีซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ โดยภาพรวม พบว่า มีแรงจูงใจในการปฏิบัติต่อปัจจัยทุกด้านอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการวิจัย พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามพบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .339 ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุดคือ ด้านการมีทักษะทางสังคม รองลงมา ได้แก่ ด้านตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง ด้านการสร้างแรงจูงใจให้แก่ตนเอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาช่วยมีบทบาทที่เป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างดีหากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ดีโดยมีความฉลาดทางอารมณ์ ด้านสภาวะอารมณ์ทั่วไปมีความสามารถในการปรับตัว ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการจัดการความเครียด และมีความอดทนในการเรียนรู้สิ่งที่ยาก ทำให้การปฏิบัติงานในองค์กรมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น ความฉลาดทางอารมณ์ถือเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต่อบุคคลในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ มีความสุข ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Adeoye and Torubelli (2011) ได้อธิบายปฏิสัมพันธ์และผลกระทบที่เกี่ยวข้องระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และการบริหารความสัมพันธ์มนุษย์ต่อความผูกพันต่อองค์กร โดยศึกษากับข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการจำนวน 300 คน พบว่าความฉลาดทางอารมณ์และการบริหารความสัมพันธ์มนุษย์ สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กร ร้อยละ 74.3 และความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุพรรณษา มากกลาด (2561) การวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรและความผูกพันต่อ องค์กรโดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อของพยาบาล โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง พบว่า ความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อสมบูรณระหว่างความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมและความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงานเป็นตัว

แปรสื่อบางส่วนระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ด้านแรงจูงใจในตนเองและความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงานไม่เป็นตัวแปรสื่อระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ตนเอง ด้านการร่วมรับรู้ความรู้สึกและด้านทักษะทางสังคมและความผูกพันต่อองค์กรซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความฉลาดทางอารมณ์ การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร และความพึงพอใจในงาน ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร อีกทั้งความพึงพอใจในงานยังเป็นตัวแปรสื่อสมบูรณระหว่างความฉลาดทางอารมณ์และความผูกพันต่อองค์กรดังนั้น องค์กรควรให้ความสำคัญสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความพึงพอใจในงานในแต่ละองค์ประกอบ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะมีการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นอยู่เสมอและควรรับรู้ถึงความต้องการของผู้อื่นได้ดี อีกทั้งควรจะเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อสามารถเข้าใจในแง่คิดทัศนคติของผู้ที่ร่วมงานได้เป็นอย่างดี
2. จากผลการวิจัยระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า ผู้บริหารควรมีการมอบหมายงานสำคัญให้ครูปฏิบัติ มอบอำนาจในการตัดสินใจในการทำงานที่รับมอบหมายได้อย่างอิสระ เพื่อให้ครูได้สร้างทีมงานเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และผู้บริหารควรสร้างความพึงพอใจแก่ครูในการที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมในตัวแปรอิสระอื่น ๆ นอกเหนือจากปัจจัยความฉลาดทางอารมณ์ว่ามีปัจจัยใดที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในลักษณะของสมการพยากรณ์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่อไป
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำตัวแปรอื่นที่นอกเหนือจากการวิจัยครั้งนี้ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามมาร่วมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2553). **อีคิว: ความฉลาดทางอารมณ์**. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

- จุฑารัตน์ สุขศีลล้ำเลิศ. (2556). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายบัญชีและการเงิน (สำนักงานใหญ่) กรณีศึกษาบริษัท บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน)**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิตสาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ดิลกฤทธิ์ อภิวัฒน์สิงหะ. (2550). **ศึกษาความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ธร สุนทรธรรม. (2553). **การบริหารจัดการเชิงจิตวิทยา หลักการการประยุกต์ และกรณีศึกษา**. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ไพฑูริย์ ธรรมนิศย์. (2550). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนอาชีวศึกษาตอนบอสโกบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี**. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัตนา อัทธภูมิสุวรรณ. (2542). **การเสริมสร้างทักษะการบริหารในการทำงานร่วมกันพัฒนาเทคนิคศึกษา**. 11(31): 29.
- รุ่ง แก้วแดง. (2547). **ปฏิวัติการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน
- สุพรรณษา มาภงลาด. (2561). **ความฉลาดทางอารมณ์ การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรและความผูกพันต่อ องค์กรโดยมีความพึงพอใจในงานเป็นตัวแปรสื่อของพยาบาล โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Adeoye, H., & Torubelli, V. (2011). *Emotional Intelligence and Human Relationship Management as predictors of organizational commitment*. *Ife Psychologia*, 19(2): 212-226.
- Bar-On., R. Parker, J.A.D. (2000). **The Handbook of Emotional Intelligence**. Theory.
- Conbach, L. Joseph. (1970). **Essential of Psychology and Education**. New York: Mc-Graw Hill.
- Gibbs, N. (1995). **The EQ factor**. Time.
- Goleman, D. (1998). **Working with Emotional Intelligence**. London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Herzberg, F, M., & Synderman, B. B. (1959). **The motivation to work**. New York: John Wiley And Sons.
- Taro Yamane (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York: Harper and Row Publications.

**คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
Service Quality Affecting on a Care and Support System for Students in
Somdet Pra Piya Maharat Rommaneeyakhet School under Special
Education Administration Bureau**

ภัทรณฤกษ์ สุวรรณน้อย¹ มังกร ทรัพย์²

¹มหาวิทยาลัยธนบุรี, fb_colon@hotmail.com

²บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, gs@thonburi-u.ac.th.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพการบริการของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 2) ศึกษาระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 3) ศึกษาคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 742 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยแยกตามสัดส่วนของประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นต้น

ผลการวิจัย พบว่า 1) คุณภาพการบริการของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเป็นรูปธรรมของบริการ รองลงมา คือ ด้านความน่าเชื่อถือ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการ 2) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) คุณภาพการบริการด้านความน่าเชื่อถือส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนัก

บริหารงานการศึกษาพิเศษ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แห่งการทำนายเท่ากับ .055 ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุด คือ ด้านความน่าเชื่อถือ

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราช
รมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

Abstract

The purposes of this study were to investigate 1) level of service in Somdetch Phra Piya Maharaj Rommaniyakheth school under Special Education Administration Bureau, 2) level of operation on a care and support system for students in Somdetch Phra Piya Maharaj Rommaniyakheth school under Special Education Administration Bureau, and 3) level of service quality on a care and support system for students in Somdetch Phra Piya Maharaj Rommaniyakheth school under Special Education Administration Bureau. A sample group consisted of 265 school parents, drawn by stratified random sampling as determined by proportion of a total population of 742. A questionnaire was used as a research instrument. Data were analyzed by means of mean, standard deviation, and Stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that 1) overall service quality of a care and support system for students in Somdetch Phra Piya Maharaj Rommaniyakheth school under Special Education Administration Bureau was at a high level. When inspecting at individual aspects, the highest averaged aspect was tangibles, followed by creditability, while the lowest averaged was service-minded aspect. 2) Overall level of operation on a care and support system for students Somdetch Phra Piya Maharaj Rommaniyakheth school under Special Education Administration Bureau was at a high level. The highest averaged aspect was prevention and solution, followed by student promotion, while the lowest averaged was knowing individual students. 3) Quality of service affected operation on a care and support system for students in Somdetch Phra Piya Maharaj Rommaniyakheth school under Special Education Administration Bureau, significantly at .01. The multiple regression coefficient was .055. Creditability was the highest predictive aspect.

Keywords: service quality, students' care and support system, Somdetch Phra Piya Maharaj Rommaniyakheth school under Special Education Administration Bureau

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 มาตรา 6 กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ในการจัดการศึกษานั้นต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม ให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต สามารถป้องกัน และแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2562: 1-2)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี มีทักษะชีวิต มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความรักชาติ ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 5)

การพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุข โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน นอกจากส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้ว ยังส่งผลในเชิงลบซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสม (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2559: 1) ดังนั้นในกระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563: 139)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวจึงได้จัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการกิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพอันส่งผลให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยครูเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาและด้านการส่งต่อ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงสาธารณสุขโดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2550: คำนำ) ซึ่งได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึง โดยมีผู้ปกครอง หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการดำเนินงานที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานและมีหลักฐานการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งทุกคนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคน ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2550: 17) และเนื่องจากโรงเรียนเป็นผู้ให้บริการทางด้านการศึกษา คุณภาพการบริการจึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่น่ามาประยุกต์ใช้ในระบบบริหาร จนกระทั่งได้รับความสนใจจากภาครัฐในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จึงนำมาปรับปรุงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือวัดสมรรถนะในการให้บริการสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น ในปัจจุบันแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ เกณฑ์การพิจารณาคุณภาพการบริการ เครื่องมือศึกษา และการวัดคุณภาพการให้บริการที่เรียกว่า SERVQUAL มีผู้กล่าวถึงความหมายเกี่ยวกับคุณภาพการบริการที่แตกต่างกันซึ่ง Parasuraman, Zeitham and Berry (1990) ได้พัฒนาและสร้างเครื่องมือในการประเมินคุณภาพการบริการ เรียกว่า SERVQUAL (Service Quality) ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์ 5 ด้าน ได้แก่

1. ความเป็นรูปธรรมของบริการ
2. ความน่าเชื่อถือของบริการ
3. การตอบสนอง
4. การให้ความมั่นใจ
5. การเอาใจใส่

โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษเป็นโรงเรียนสหศึกษา ประเภทโรงเรียนประจำ จัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ไม่สามารถเข้ารับการศึกษาด້วยสะดวก โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจากทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ให้มีโอกาสดับรับการศึกษตามขีดความสามารถของแต่ละบุคคล ตามพระประสงค์ของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ประธานแก่กระทรวงศึกษาธิการ จากบริบทของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในลักษณะของโรงเรียนประจำ จากการสรุปรายงานผลการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนประจำปีการศึกษา 2563 พบว่า นักเรียนประสบปัญหามากมายที่แตกต่างกันออกไป ระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการดูแลนักเรียน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ผู้ปกครองจำเป็นที่จะต้องรับรู้ในกระบวนการขั้นตอนในการให้บริการต่าง ๆ เพราะนอกจากเป็นกิจกรรมที่ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาแล้วนั้น ยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ อีกด้วย

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณภาพการบริการที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อจะได้นำผลการศึกษาวិจัยไปใช้ในการพัฒนางานและพัฒนาการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

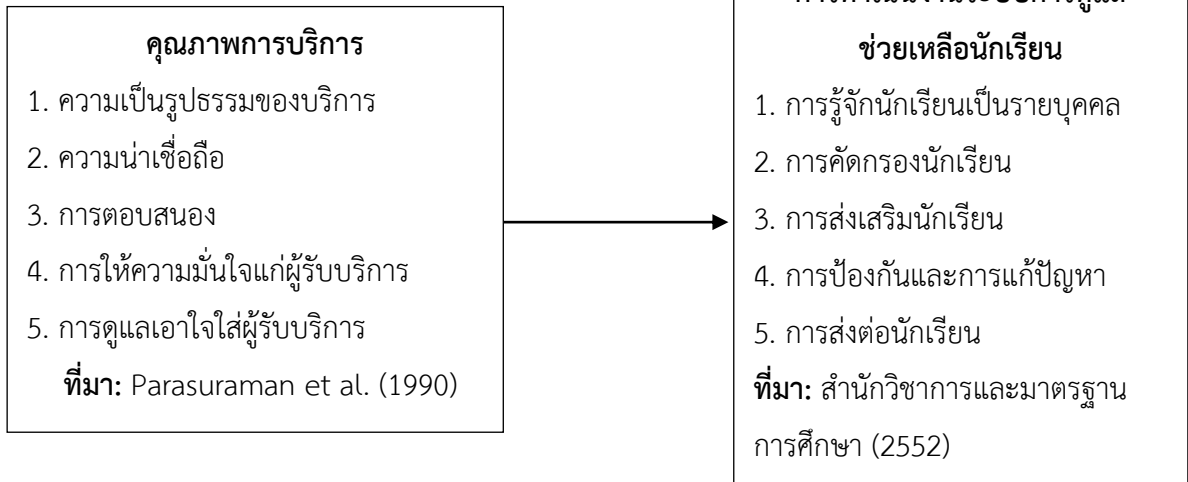
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการบริการของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาคุณภาพการบริการที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

สมมติฐานของการวิจัย

คุณภาพการบริการส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ รวมทั้งหมด 742 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2563)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Taro Yamane (1973: 1088) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งตามสัดส่วนของประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน โดยใช้วิธีการคำนวณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีคุณลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ปกครอง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ประกอบด้วย ระดับการศึกษาของนักเรียน อายุของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพการบริการของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยองค์ประกอบของคุณภาพการบริการ ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ตามแนวคิดของ (Best, 1997)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ภายใต้วัตถุประสงค์ประกอบของการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีทั้งหมด 5 ด้าน ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ตามแนวคิดของ (Best, 1997)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณภาพการบริการที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำเนื้อหา มาวิเคราะห์แนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือ รวมทั้งตัวอย่างเครื่องมือจากรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเครื่องมือมีลักษณะเป็นแบบสอบถามข้อมูล แล้วดำเนินการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหาและสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (The Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการตรวจสอบที่ได้มีค่าระหว่าง 0.50-1.00

4. แก้ไข และจัดทำแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่ปรึกษานำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้ว และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ปกครองโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 45 จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คน

5. นำแบบสอบถามที่รับกลับคืนมาคำนวณหาความเที่ยง (Reliability) โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990: 202-204) คำนวณหาค่าความเที่ยง ของแบบสอบถามคุณภาพการบริการที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.872

6. ปรับปรุงข้อคำถามในแบบสอบถามด้านการใช้ภาษาให้มีความเหมาะสมและมีความถูกต้อง โดยผ่านการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ โดยทำเป็น Google Forms ไปให้กับผู้ประสานงานซึ่งเป็นครูประจำชั้น ดำเนินการส่ง Google Forms ไปให้กับผู้ปกครอง โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ดำเนินการตอบแบบสอบถามให้ครบตามจำนวนที่ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม
3. เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 265 ชุด จึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและจัดลำดับข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การหาอัตราร้อยละ (percentage) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย
2. วิเคราะห์ระดับคุณภาพการบริการและระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
3. การวิเคราะห์คุณภาพการบริการที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณภาพการบริการที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 265 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองในระดับการศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 51.70 อายุของผู้ปกครองอยู่ระหว่าง 26-35 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 46.04 และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง สูงกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 245 คน คิดเป็นร้อยละ 92.45

ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพการบริการของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษโดยภาพรวม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ระดับคุณภาพการบริการ ของโรงเรียน
สมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม

ข้อ	คุณภาพการบริการ	รวม n= 265			
		\bar{x}	SD	ระดับ	ลำดับ
1.	ความเป็นรูปธรรมของบริการ	3.72	0.91	มาก	1
2.	ความน่าเชื่อถือ	3.62	1.04	มาก	2
3.	การตอบสนอง	3.53	1.02	มาก	4
4.	การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ	3.58	1.00	มาก	3
5.	การดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการ	3.52	.99	มาก	5
รวม		3.59	1.00	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับคุณภาพการบริการของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.59$, SD=1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเป็นรูปธรรมของบริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=3.72$, SD=0.91) รองลงมาได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ($\bar{x}=3.62$, SD=1.04) การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ ($\bar{x}=3.58$ SD=1.00) การตอบสนอง ($\bar{x}=3.53$, SD=1.02) ส่วนการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=3.52$, SD=0.99)

ผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ระดับการดำเนินงานระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงาน
การศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม

ข้อ	การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	รวม n=265			
		\bar{x}	SD	ระดับ	ลำดับ
1.	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.56	1.02	มาก	5
2.	ด้านการคัดกรองนักเรียน	3.65	1.04	มาก	3
3.	ด้านการส่งเสริมนักเรียน	3.72	1.04	มาก	2
4.	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	3.73	1.00	มาก	1
5.	ด้านการส่งต่อ	3.63	1.00	มาก	4
รวม		3.65	1.02	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียน สมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}=3.65$, $SD=1.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด ($\bar{x}=3.73$, $SD=1.00$) รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ($\bar{x}=3.72$, $SD=1.04$) ด้านการคัด กรองนักเรียน ($\bar{x}=3.65$, $SD=1.04$) ด้านการส่งต่อ ($\bar{x}=3.63$, $SD=1.00$) ส่วนด้านการรู้จักนักเรียนเป็น รายบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=3.56$, $SD=1.02$)

ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านความน่าเชื่อถือ (X_2)	.544	.233	3.871	.000
ค่าคงที่ (Constant)	103.381		39.550	.000
R=.233, $R^2=.055$, $R^2_{adj}=.051$, F=14.988,				
df1=1, df2=260, Sig. < 0.01, $SE_{est}=.9.382$, a=103.381				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ปัจจัยทั้งหมดมี 5 ด้าน พบว่า มีปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือ (X_2) สามารถ ทำนายการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ร้อยละ 5.5 ($R^2=.055$) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 9.382 ($SE_{est}=9.382$) พบว่า คุณภาพบริการด้านความน่าเชื่อถือ (X_2) สามารถทำนายการดำเนินงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ถึงร้อยละ 5.1 ($R^2_{adj}=.051$) ส่วนอีกร้อยละ 94.9 เกิดจากอิทธิพลของ ตัวแปรอื่นที่ไม่มีความสำคัญในการพยากรณ์

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับคุณภาพการบริการ ของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และระดับการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ส่วนผลการศึกษาคูณภาพการบริการที่ส่งผล

ต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัด
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
พหุคูณเท่ากับ .233 ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุด คือ ด้านความน่าเชื่อถือ ผลการศึกษา
ครั้งนี้สามารถเขียนเป็นสมการทำนายในรูปของคะแนนดิบและสมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการทำนายในรูปของคะแนนดิบ ได้แก่

$$Y' = 103.381 + .544x_2$$

หรือ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน = 103.381 + .544 ด้านความน่าเชื่อถือ

สมการรูปคะแนนมาตรฐาน ได้แก่

$$Zy' = .233x_2$$

หรือ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน = .233 ด้านความน่าเชื่อถือ

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการ
ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงาน
การศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาอภิปรายตามลำดับของการสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ระดับคุณภาพการบริการของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราช รมณีย
เขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียด
พบว่า ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ การให้ความ
มั่นใจแก่ผู้รับบริการ การตอบสนอง ส่วนการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจ
เนื่องมาจาก การบริหารงานในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาที่ต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วน
เสียหรือผู้รับบริการ นั่นคือผู้ปกครองและนักเรียนเป็นหลัก คุณภาพการบริการจึงเป็นกระบวนการใน
การปฏิรูประบบบริหาร และเป็นเครื่องมือวัดสมรรถนะในการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ ที่ต้อง
ตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจและม
ีความพึงพอใจสูงสุด สถานศึกษาเป็นสถานที่ให้บริการด้านการศึกษา ที่การจัดการศึกษาโดยเน้น
ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ
การศึกษา ให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ให้ผู้เรียนรู้จัก
ประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี คุณลักษณะอัน
พึงประสงค์ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ในสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ดังนั้น
สถานศึกษาจึงต้องคำนึงถึงการบริการทางด้านการศึกษาที่เป็นรูปธรรม ทั้งทางด้านกายภาพที่สามารถ
ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่พร้อมให้บริการได้อย่างทั่วถึง และยังเป็น
การสร้างภาพลักษณ์ของสถานศึกษาในด้านความน่าเชื่อถือของบริการ จนสามารถตอบสนองความ

ต้องการของผู้รับบริการได้ การให้ความมั่นใจและการเอาใจใส่ต่อความต้องการของผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เกศสุดา เหมทานนท์ (2553: 84) ซึ่งพบว่า ความเป็นรูปธรรมของการบริการด้านความพร้อมของสถานที่ อุปกรณ์ต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก สถานีอนามัยในอำเภอทุ่งใหญ่ มีลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้น ปัจจุบันมีการต่อเติมเพิ่มขึ้นสำหรับการให้บริการ มีการจัดห้องเป็นสัดส่วนชัดเจน มีป้ายหรือเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ให้บริการชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยสมพล ชาวประเสริฐ (2546: 106-107) พบว่า การเสนอสิ่งที่เป็นรูปธรรมเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพที่ปรากฏเครื่องมือ บุคลากรและวัสดุสื่อสารและสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาเป็นเครื่องแสดงทางกายภาพ หรือภาพลักษณ์ของบริการที่ลูกค้าใช้ประเมินคุณภาพ

2. ผลการวิจัยระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา รองลงมาได้แก่ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งต่อ ส่วนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีชีวิตอย่างมีความสุข มีมาตรการส่งเสริมศักยภาพนักเรียนให้มีความสามารถ ความสามารถ และพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นครูประจำชั้น หรือครูที่ปรึกษารวมถึงผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า ภารกิจของครูนอกจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนแล้ว ยังต้องเป็นผู้คอยสอดส่องดูแลทุกข์สุข เอาใจใส่ผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กรณิการ์ นีละนนท์ (2555: 67) ได้ทำการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรณู ศรีสุภา (2555: 96) ได้ทำการศึกษาเรื่องการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านค่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาระยอง เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ชนุตม์ แก้วพรายดา (2556: 85) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสภาพการ

ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ผู้ปกครองยังขาดความเข้าใจในการส่งต่อและครูยังมีภาระงานสอนมากจึงปฏิบัติงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีปัญหาระดับหนึ่งที่ไม่มาก และยังขาดการให้ความร่วมมือในด้านการส่งต่อกับหน่วยงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพร้อมกัน และรวมทั้งระบบการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา จึงควรได้รับความร่วมมือในการส่งต่อจากหน่วยงานอื่นให้มากขึ้น พร้อมทั้งให้ความรู้ต่อผู้ปกครองและครูเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น

3. จากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยคุณภาพการบริการด้านความน่าเชื่อถือสามารถทำนายการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ถึง 5.1% ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาวางแผนและส่งเสริมให้มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ครูผู้รับผิดชอบ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองนักเรียน ในการสนับสนุนร่วมเพื่อสร้างกระบวนการการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชีวิน เปลี่ยนเฉย (2558) ได้ศึกษาคุณภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คุณภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ได้แก่ ด้านชื่อเสียง ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้ให้บริการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวิษา หนูมา (2559) ได้ศึกษาความคาดหวังในคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการรีสอร์ทเพื่อสุขภาพของบุคคลวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังในคุณภาพบริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองลูกค้า ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และด้านรู้จักและเข้าใจลูกค้า ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการรีสอร์ทเพื่อสุขภาพของบุคคลวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยระดับคุณภาพการบริการของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า การดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการติดตามการดำเนินงานในทุกขั้นตอน ส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เล็งเห็นถึงความสำคัญของการดูแลเอาใจใส่ผู้รับบริการ ให้เข้าถึงการบริการด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญส่วนหนึ่งในการให้บริการทางการศึกษา

2. จากผลการวิจัยการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมพัฒนาคณะกรรมการดำเนินงาน ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น ในการจัดหาข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับนักเรียนให้ได้มากที่สุด และออกแบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำมาวางแผนงานในการแก้ไขได้อย่างทันที่ ตรวจสอบประเด็นและมีประสิทธิภาพ

3. จากผลการวิจัยคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าผู้บริหารควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาให้มีการจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างละเอียด และออกแบบการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนให้สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนเป็นรายบุคคลได้อย่างตรงประเด็นและน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมและพัฒนาครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาให้มีความรู้และทักษะด้านการให้คำปรึกษา การแนะแนวเพื่อสร้างความชัดเจนเป็นรูปธรรม ประสานความร่วมมืออย่างจริงจัง สามารถตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย มีการส่งต่ออย่างรวดเร็ว ประชุมวางแผนสร้างความเข้าใจ ความชัดเจนในการปฏิบัติงานเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครองที่สามารถดูแลเอาใจใส่ นักเรียนให้เข้าถึงการบริการด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในตัวแปรอิสระอื่น ๆ นอกเหนือจากคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในลักษณะของสมการพหุคูณและวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ต่องานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

2. ควรศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเชิงลึก เพื่อนำรายละเอียดมาวางแผนการเก็บข้อมูล และการดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ปกครองเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และข้อมูลที่ถูกต้องของนักเรียน นำไปสู่การดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรณิการ์ นีละนนท์. (2555). การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- (2560). **คู่มือครู ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม.** กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.
- เกศสุดา เหมทานนท์. (2553). **คุณภาพบริการของสถานีนอนามัยตามความคาดหวังและการรับรู้ของผู้รับบริการ.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชีวิน เปลี่ยนเฉย. (2558). **คุณภาพการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานสรรพสามิตภาคที่ 3.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2546). **การตลาดบริการ.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- พิมพ์ชนุตม์ แก้วพรายดา. (2556). **การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 1.** งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เรณู ศรีสุภา. (2555). **การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านค่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาระยอง เขต 18.** งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณวิษา หนูมา. (2559). **ความคาดหวังในคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการรีสอร์ทเพื่อสุขภาพของบุคคลวัยทำงาน ในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2559). **คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักจิตวิทยาโรงเรียน.** กรุงเทพฯ: ปิยอนด์พับลิชชิง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). **การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2562). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.** กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). **เอกสารสรุปย่อองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาทีมงานขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อก้าวอย่างยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2550). เอกสารประกอบการอบรมวิทยากรแกนนำ “หลักสูตร
การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเรียนรวม” ปีงบประมาณ 2550. กรุงเทพฯ: สำนัก
บริหารงานการศึกษา.

Best W. John. (1997). **Research in Education**. Boston MA.: Allyn and Bacon.

Cronbach, L. J.. (1990). **Essentials of psychological testing**. 5th ed. New York: Harper
Collins Publishers.

Parasuraman, A., Berry, L. L., & Zeithaml, V.A. (1990). **Delivering quality service:
Balancing customer perceptions and expectations**. New York: The free.

Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York: Harper
and Row Publications.

การส่งเสริมงานพุทธศิลป์ของพระอารามหลวงในจังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย

The Promotion of Buddhism Art of the Royal Monastery Temples in Nonthaburi Province to the Informal's Learning Resources

โกสุม สายใจ

หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏจรัญ, kosaic@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจุดมุ่งหมายของการสร้างงานพุทธศิลป์ สภาพความเป็นแหล่งเรียนรู้ของงานพุทธศิลป์ในพระอารามหลวง 6 แห่ง จังหวัดนนทบุรี และเสนอแนวทางการส่งเสริมงานพุทธศิลป์เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาภาคเอกสาร ภาคสนาม การสังเกตเชิงวิเคราะห์จากงานพุทธศิลป์ของวัด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบ่งออกเป็น 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลขั้นต้น โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ 2) กลุ่มผู้ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมงานพุทธศิลป์เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) งานพุทธศิลป์สร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชา 2) งานพุทธศิลป์มีความเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบของพระอุโบสถ หน้าบัน กรอบประตูหน้าต่าง ชุมใบสีมา พระประธาน และภาพเขียนบนฝาผนังพระอุโบสถ 3) ช่างผู้สร้างงานได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมปรากฏเป็นเนื้อหาเรื่องราวในงานพุทธศิลป์ที่สามารถใช้เป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับประชาชนได้เป็นอย่างดี 4) เป็นแหล่งเรียนรู้งานพุทธศิลป์ด้านคุณค่า ทั้งคุณค่าด้านเนื้อหาเรื่องราว รูปแบบคุณค่าต่อบุคคลและสังคม 5) แนวทางการส่งเสริมงานพุทธศิลป์เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ควรมีข้อมูลสำคัญติดอยู่ที่ชิ้นงานพุทธศิลป์เพื่อให้ผู้พบเห็นเกิดการรับรู้โดยใช้ระบบบาร์โค้ด (bar code) ที่เชื่อมต่อข้อมูลของผลงานในอินเทอร์เน็ต ผ่านโทรศัพท์มือถือ (iPhone) ที่มีใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน และพระอารามหลวงทุกแห่งควรมีเว็บไซต์ (Web side) เป็นของตนเอง เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับงานพุทธศิลป์และกิจการของวัด

คำสำคัญ: งานพุทธศิลป์ พระอารามหลวง แหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย

Abstract

This research's objective were to study the purpose of creating Buddhist art, state of Buddhist Art of the six royal monastery temples in Nonthaburi Province and

to present a guideline promotion of Buddhist art method to Informal's Learning Resources. The qualitative research methods were used in documentary study, field study by Observational analyze studies from the Buddhist Art and in depth-Interviewing. Analyze the data by content analysis. The study results found that: 1) A Buddhist art was created to serve Buddhism, to be a worship. 2) A Buddhist art in the royal monastery temples were a source of informal learning about the style of the church, Gable, Door frame, Window, Arch, Bisima, a Buddha image, and mural paintings. 3) The technician had inserted morality and ethics to Buddhist art work, that show them a motto, morale to appear in Buddhist art. It can be applied for as a medium for teaching Dharma for the public to recognize as well. 4) Buddhist art was an valuable learning resource. There were consists of the content value aspects, art and style, and value to person and society 5) A guideline promotion of Buddhism art method to Informal's learning resources were as follow: (1) The important information should attached to the Buddhist art piece or bar-code system for promoting learning to visitors. The data of Buddhist art were connection on the internet via mobile phone which everyone has used in daily life. (2) The royal monastery temples should its own website to disseminate information about Buddhist art and activities.

Keywords: Buddhism art, royal monastery temples, informal's learning resources

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่จากชมพูทวีปเข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิในยุคทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 11-16) โดยสองพระสมณทูต พระโสณเถระและพระอุตตรเถระ ได้มาประดิษฐานพระพุทธศาสนาในอาณาจักรสุวรรณภูมิ ซึ่งสันนิษฐานว่าได้แก่จังหวัดนครปฐม และสร้างพระปฐมเจดีย์ขึ้น เดิมเรียกว่า พระธมเจดีย์ ซึ่งต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวงชั้นเอกชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ที่ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม (พระปฐมเจดีย์, 2549) ส่งผลให้ในสมัยต่อมาได้มีการสร้างวัด สร้างพุทธสถานต่าง ๆ ขึ้นอย่างมากมายในทุกภูมิภาคของประเทศไทย สสนองตอบความต้องการของคนในสังคมไทยที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับวัดมาตั้งแต่อดีต โดยเป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนที่มีความศรัทธาเชื่อถือ นับเป็นสถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งเป็น 1 ใน 3 ของสถาบันหลักในสังคมไทยที่ร่วมกับสถาบัน

ชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่คนไทยเคารพ ศรัทธา ให้การยอมรับนับถือกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในด้านสังคม วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่พบปะ ชุมนุมกัน เพื่อประกอบศาสนกิจ ร่วมกันตามความเชื่อที่ว่าเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ทางด้านการศึกษา **ถือว่าวัดเป็นสถานศึกษาเล่าเรียนทางธรรม** โดยพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครู อบรมสั่งสอนให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามวิถีพุทธ ส่งผลให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางของการศึกษาทางพุทธศาสนา ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ทางด้านวัฒนธรรม วัดเป็นที่รวมแห่งวัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลงานศิลปกรรมหลายประเภท เช่น พระอุโบสถ พระวิหาร ศาลา สลุป เจดีย์ พระพุทธรูป ภาพเขียนบนฝาผนังพุทธสถาน ฯลฯ ซึ่งช่างหรือผู้สร้างงาน (Technician or art creator) ได้สร้างขึ้นอย่างประณีตบรรจง สะท้อนให้เห็นถึงความเคารพ ความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา ดังที่ พุทธะ (2559) กล่าวว่า “วัดเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศานานอกจากจะเป็นสถานที่ปฏิบัติตามวิถีพุทธแล้วยังมีพระพุทธรูป พระอุโบสถ พระวิหาร พระสลุปเจดีย์ ที่เรียกว่า**พุทธศิลป์** (Buddhism art) เป็นองค์ประกอบสำคัญของวัดที่ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความเคารพ ศรัทธาเชื่อถือในพุทธสถานมากยิ่งขึ้น ในอดีตชาวบ้านมีความใกล้ชิดกับวัดและพุทธศิลป์ ทำให้ได้มีโอกาสได้รับรู้ ซึมซับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนได้รับการอบรมสั่งสอนสาระวิชาต่าง ๆ จากพระผู้ทรงศีล ทำให้ประชาชนที่เข้ามาในวัดได้รับความรู้มากมาย วัดจึงเป็นที่รวมของสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะงานพุทธศิลป์ที่เป็นงานทัศนศิลป์ (Visual art) ที่สัมผัสได้ด้วยการมองเห็น เช่น งานสถาปัตยกรรม (Architecture) ได้แก่ โบสถ์ วิหาร สลุป เจดีย์ ศาสนาคารเปรียญ กุฏิ งานประติมากรรม (Sculpture) ได้แก่ พระพุทธรูป ในศาสนสถาน รวมไปถึงลวดลายปูนปั้นประดับหน้าบัน ชุ่มประติมากรรม หน้าต่างของศาสนสถาน และงานจิตรกรรม (Painting) ได้แก่ ภาพเขียนตกแต่งฝาผนังของศาสนสถาน (ปรีชา ชันทนันต์: 2557) **ในงานพุทธศิลป์ดังกล่าวจะแสดงเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา** ทั้งที่เป็นพุทธประวัติ พระธรรมคำสอน วรรณกรรมไทย คติความเชื่อที่ดีงาม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ฯลฯ ในลักษณะศิลปะไทยแบบประเพณี (Thai traditional art)” นับเป็นการบรรยายเรื่องราวเชิงคุณธรรมจริยธรรมด้วยภาพที่คนไทยรู้จัก คั่นเคย ทำให้ง่ายแก่การรับรู้ ทำความเข้าใจ พุทธศิลป์จึงอยู่ในฐานะของสื่อการเรียนรู้ที่สร้างความเข้าใจได้ง่ายกว่าภาษาอักษร นอกจากนี้ยังให้ความสวยงาม ความเพลิดเพลินเชิงสุนทรียศาสตร์ซึ่งนับเป็นการพัฒนาการรับรู้ของสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวา ทำให้เกิดความสมดุลระหว่าง EQ: Emotional Quotient IQ: Intelligence Quotient ไปในขณะเดียวกัน ส่งผลให้พุทธศิลป์ตามวัดต่าง ๆ มีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการส่งเสริมขึ้นเป็น**แหล่งเรียนรู้** (Learning resources) เพื่อเป็นที่รวมข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความใฝ่เรียน ใฝ่รู้ (Active learner) สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (สุเทพ มีแจ่ม, 2555) วัดหลวงใน

จังหวัดนนทบุรี มีจำนวนมากและมีความหลากหลายเพียงพอที่จะพัฒนาขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่ส่งเสริมการศึกษาให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิต ซึ่งนับเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ พัฒนาคุณภาพชีวิต และความบันเทิง สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ตลอดชีวิต ในลักษณะของแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยการจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ทั้งที่เป็นสื่อ แหล่งความรู้ เพื่อส่งเสริมให้ได้เรียนรู้ตามความสนใจ ในลักษณะของเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544) งานพุทธศิลป์ในวัดหลวงซึ่งได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี พุทธศิลป์เหล่านี้ได้สร้างขึ้นมาจากความรัก ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของประชาชน ผ่านทักษะฝีมือของช่างผู้สร้างงาน และได้รับการสนับสนุนจากทั้งพระมหากษัตริย์และประชาชน นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมไทยที่ควรแก่การเรียนรู้ ทำความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคมจนเกิดความเป็นหนึ่ง ความอยู่รอดอย่างยั่งยืนของประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหาหาแนวทางการส่งเสริมพัฒนางานพุทธศิลป์ของวัดหลวงในจังหวัดนนทบุรีขึ้นเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยของชุมชน เพื่อสนองตอบตามความต้องการเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษา ประชาชนผู้สนใจทั่วไป และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาจุดมุ่งหมายของการสร้างงานพุทธศิลป์ สภาพความเป็นแหล่งเรียนรู้ของงานพุทธศิลป์ของพระอารามหลวงในจังหวัดนนทบุรี แหล่งเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่ช่างหรือผู้สร้างชิ้นงานสอดแทรกไว้ในงานพุทธศิลป์ ความเป็นแหล่งเรียนรู้งานพุทธศิลป์เชิงคุณค่า
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมงานพุทธศิลป์ของพระอารามหลวงในจังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

มีผู้กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ไว้หลายประเด็น สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้เป็นที่รวบรวมสรรพความรู้ต่าง ๆ ไว้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เช่น สวนสาธารณะ วนอุทยาน แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ห้องสมุด ศูนย์วิทยบริการ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ วัด อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ คือ วัดหลวงในจังหวัดนนทบุรีโดยเฉพาะงานพุทธศิลป์ที่ประชาชน พระมหากษัตริย์ราชวงศ์ร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชา

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาภาคเอกสารจากสำนักวิทยบริการของสถาบันการศึกษา ห้องสมุดประชาชนในพื้นที่ ข้อมูลภาคสนาม ศึกษาจากการสังเกตเชิงวิเคราะห์จากงานพุทธศิลป์ของวัดหลวงในจังหวัดนนทบุรี แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลขั้นต้นเกี่ยวกับงานพุทธศิลป์ จำนวน 23 คน โดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ได้แก่ พระสงฆ์ 3 รูป ครู/อาจารย์ของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่วัด จำนวน 6 คน ไวยาวัจกร 2 คน หัวหน้าชุมชน/ผู้แทน 6 คน และประชาชนในชุมชนที่วัดตั้งอยู่ 6 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมพุทธศิลป์เป็นแหล่งการเรียนรู้ตามอัครยาตย์ จำนวน 6 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปกรรม 2 คน ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2 คน และด้านการศึกษา 2 คน

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และการอภิปรายผล ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการสร้างงานพุทธศิลป์

1.1 จุดมุ่งหมายในการสร้างงานพุทธศิลป์ ช่างได้สร้างงานพุทธศิลป์ขึ้นเพื่อรับใช้งานทางพระพุทธศาสนา โดยสร้างขึ้นเป็นผลการศิลปะ (Art objects) ที่มีทั้งเนื้อหาเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา พระพุทธประวัติ วรรณกรรม วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ฯลฯ ที่มีความสวยงามเชิงศิลปะ (Aesthetic objects) ที่ปรากฏเป็นความสวยงามของรูปแบบต่าง ๆ ทางศิลปะ (Art and style) ตามความถนัดของผู้สร้างงานแต่ละคน ที่สื่อความหมายถึงสิ่งที่ตั้งงามทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี จึงนับเป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้ประชาชนเกิดการรับรู้และการเรียนรู้ตามอัครยาตย์อย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้พุทธศิลป์จึงได้รับการยอมรับว่าเป็นสื่อส่งเสริมการเผยแพร่สิ่งที่ตั้งงาม ที่ช่วยโน้มน้าว กลุ่มเกลาจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้เกิดความรัก ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ที่ส่งผลไปสู่พฤติกรรมจริยธรรมที่เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนที่เหมาะสมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา จุดมุ่งหมายในการพุทธศิลป์สรุปได้ดังนี้

(1) **พุทธศิลป์**สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมการสื่อสารเชิงเผยแพร่เนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พุทธปรัชญา พุทธประวัติของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะครั้งที่พระพุทธองค์เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์มานับพันชาติ ที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือเรื่องราวใน 10 พระชาติสุดท้าย ก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าที่เรียกว่า **ทศชาติชาดก** โดยเฉพาะพระชาติสุดท้ายที่เกิดเป็นพระเวสสันดร ผู้บำเพ็ญทานบารมีที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า **เวสสันดรชาดก** จนกล่าวกันว่าพุทธศิลป์เป็นสื่อการเรียนรู้ที่เข้าถึงประชาชนมากที่สุด ดังที่ บ้านจอมยุทธ์ (2560) กล่าวว่า ศิลปะไทยส่วนใหญ่สร้างขึ้นจากคติความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา จึงมีคุณค่าในการเผยแพร่ศาสนาและการสืบทอด เช่น การเขียนภาพจิตรกรรมหรือจำหลักเรื่องราวทางศาสนา ชาดก พุทธประวัติ หรือวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับความเลื่อมใสในเทพเจ้า เมื่อคนได้สัมผัสหรือเห็นก็จะเกิดความคุ้นเคยและซึมซับเรื่องราว ความเชื่อ คำ

สอนหรือข้อธรรมะที่แฝงอยู่ในผลงานนั้น ๆ ซึ่งในปัจจุบันพุทธศิลป์เหล่านี้ได้รับการเผยแพร่ไปพร้อม ๆ กับการแพร่ขยายพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปทั่วโลกและได้กลายเป็นแหล่งความรู้หรือแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศาสนา (Buddhist Learning Resource) ที่พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าศึกษาหาความรู้ได้เป็นอย่างดีจึงกลายเป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่สามารถศึกษาหาความรู้ได้ตามอัธยาศัย เมื่อพุทธศาสนิกชนได้สัมผัสกับพุทธศิลป์ดังกล่าวจะเกิดความเชื่อมโยงทางความคิดถึงคำสอนและคุณธรรมจริยธรรมที่งดงาม สามารถยกระดับความคิด จิตวิญญาณ เข้าถึงพระธรรม ละชั่วกลัวบาป กระตุ้นให้พุทธศาสนิกชนอยากสร้างคุณงามความดี จนเป็นหนทางให้เกิดมรรคญาณมุ่งตรงไปสู่ความสำเร็จเป็นอริยบุคคล สูงขึ้นไปถึงขั้นเกิดความสุขสูงสุด คือ นิพพาน (เสนาะ เทียรทอง, 2547) **(2) พุทธศิลป์สร้างขึ้นเพื่อเป็นองค์ประกอบของความเป็นวัด** โดยสร้างขึ้นในเขตปริณทลของวัด โดยเฉพาะเขตพุทธาวาส ที่ทำให้มีบรรยากาศของความเป็นวัดในพระพุทธศาสนา มีความศักดิ์สิทธิ์ น่าเชื่อถือ มีรูปแบบ รูปทรง ที่ทำให้วัดแตกต่างไปจากที่อยู่อาศัยของประชาชนทั่วไป พุทธศิลป์ทำให้ภาพรวมของวัดมีความสำคัญมากขึ้น และช่วยโน้มน้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้เกิดความศรัทธา เชื่อมมั่น ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตนในแนวทางที่เหมาะสมดีงามตามหลักธรรมของพระพุทธองค์ รู้จักกาลเทศะที่ควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมในขณะที่อยู่ในเขตวัด โดยเฉพาะการแต่งกายสุภาพ เรียบร้อยตามแบบแผนของวัฒนธรรมการเข้าวัดของสังคมไทย ซึ่งผู้เกี่ยวข้องพยายามที่จะรักษาขนบธรรมเนียมที่ดีเหล่านี้ไว้ **(3) พุทธศิลป์สร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชา** โดยมีความเชื่อว่าการร่วมกันสร้างพระพุทธรูป โบสถ์ วิหาร ฯลฯ ถวายวัดเป็นพุทธบูชาเป็นการสร้างกุศลสูงสุด ทำให้พุทธศาสนิกชนและช่างผู้สร้างงานเกิดแรงบันดาลใจ (Inspiration) อย่างแรงกล้าที่จะได้สร้างสิ่งที่ดีงามไว้ในพระพุทธศาสนาที่ตนศรัทธาเชื่อถือ โดยร่วมมือกันอุทิศทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ ร่วมกันในมิติต่าง ๆ เพื่อให้เกิดพุทธศิลป์ที่เหมาะสมสวยงามมากที่สุดเกิดขึ้นในวัดที่อยู่ในชุมชนของตน

2. สภาพความเป็นแหล่งเรียนรู้ของพุทธศิลป์ในวัดชนิดรวรวิหารในจังหวัดนนทบุรี

2.1 ความเป็นแหล่งเรียนรู้จากพุทธศิลป์ด้านสถาปัตยกรรม ความรู้จากพระอุโบสถ		
		
วัดปรมย์ยิกาวาสรวรวิหาร	วัดเฉลิมพระเกียรติรวรวิหาร	วัดบางไผ่
		
วัดบัวขวัญ	วัดชลประทานรังสฤษดิ์	วัดเขมาภิรตารามราช รวรวิหาร
<p>รูปแบบ รูปทรง ของพระอุโบสถ: พระอุโบสถของวัดปรมย์ยิกาวาสรวรวิหาร และวัดเฉลิมพระเกียรติรวรวิหาร เป็นพระอุโบสถที่สร้างขึ้นตามแบบพระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 3 มีเสานางเรียงด้านข้างหลายต้น รองรับน้ำหนักของชายคาที่ยื่นออกมาคลุมระเบียงด้านข้างของพระอุโบสถ เชื่อมต่อกันโดยรอบ พระอุโบสถวัดบางไผ่ (พระอารามหลวง) สร้างขึ้นตามแบบศิลปะไทยรัตนโกสินทร์ ยกฐานสูง ส่วนพระอุโบสถวัดบัวขวัญสร้างขึ้นใหม่เป็นแบบจตุรมุขและทำเป็นสองชั้นเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่าและสูงเด่นมากกว่าทางด่วนที่อยู่ด้านข้าง ส่วนพระอุโบสถวัดชลประทานรังสฤษดิ์เป็นแบบผสมผสานระหว่างพุทธศิลป์ไทยกับศิลปะตะวันตก เป็นแบบศิลปะไทยประยุกต์ จึงเน้นการก่อสร้างที่เรียบง่ายแต่ดูแข็งแรงมั่นคง ในขณะที่พระอุโบสถวัดเขมาภิรตารามราชรวรวิหารเป็นโบสถ์เก่าตามแบบศิลปะอยุธยา มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ สำหรับยกรางผึ้ง ตามแบบศิลปะไทยประเพณีนิยม สภาพแวดล้อมทั่วไป ด้านหลังพระอุโบสถของวัดปรมย์ยิกาวา</p>		

สรววิหารมีพระมหารามัญเจดีย์ เป็นเจดีย์แบบมอญตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสองตามแบบศิลปะอยุธยา วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหารมีพระเจดีย์ขาว วัดเขมาภิรตารามราชวรวิหารมีพระเจดีย์ขาวอยู่ด้านหลังเพื่อให้พุทธศาสนิกชนที่เข้ามากราบไหว้พระประธานในโบสถ์ได้กราบไหว้พระสารีริกธาตุที่อยู่ในพระเจดีย์ไปในขณะเดียวกัน

ความรู้จากหน้าบันพระอุโบสถ

		
วัดปรมัยยิกาวาสรวิหาร	วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร	วัดบางไผ่
		
วัดบัวขวัญ	วัดชลประทานรังสฤษดิ์	วัดเขมาภิรตารามราช วรวิหาร

หน้าบันโบสถ์: เป็นพื้นที่ในกรอบสามเหลี่ยมใต้หลังคาที่ยื่นคลุมออกมาปิดหัวปิดท้ายของอาคารที่เรียกว่าหน้าจั่ว ช่างจะมีการออกแบบตกแต่งให้มีความหมายและความสวยงามเป็นพิเศษ จัดเป็นทัศนสัญลักษณ์ที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่ง หน้าบันพระอุโบสถของวัดปรมัยยิกาวาสรวิหาร เป็นตราพระเกี้ยวหรือจุลมงกุฏ ล้อมด้วยลายเครือเถา เป็นงานประติมากรรมปูนปั้นแบบนูนสูง ลงรักปิดทอง ซึ่งเป็นพิจิตรเลขาประจำของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) หน้าบันหน้าบันพระอุโบสถของวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร เป็นแบบศิลปะพระราชนิยมในสมัยรัชกาลที่ 3 ให้ความสำคัญกับความสวยงามและความคงทน โดยทำเป็นลายดอกพุดตาน ประดับตกแต่งด้วยกระเบื้องเคลือบสีสดใสตามแบบศิลปะจีนซึ่งเข้ากันได้อย่างกลมกลืนเป็นอย่างดี หน้าบันพระอุโบสถวัดบางไผ่ ทำเป็นภาพพระปางลีลา ครั้งที่พระพุทธองค์เสด็จลงจากดาวดึงส์หลังจากแสดงพระธรรม

เทศนาโปรดพระพุทธมารดาและประยูรญาติ หน้าบันพระอุโบสถของ**วัดบัวขวัญ** ทำเป็นภาพพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณหรือช้าง 3 เศียร ที่สื่อถึงความเป็นมหาเทพที่ยิ่งใหญ่เหนือชีวิตของมนุษย์และสรรพสัตว์โดยทำหน้าที่ปกป้องดูแลโลกให้พ้นจากสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ทรงเป็นผู้นำเหล่าเทพเจ้าไปกำจัดอสูรร้าย ในศาสนาพุทธ พระอินทร์เป็นเทพผู้รักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่ยืนยงถึง 5,000 ปี หน้าบันพระอุโบสถของ**วัดชลประทานรังสฤษฎ์** ทำเป็นภาพพระพิรุณที่สื่อถึงความเป็นเทพแห่งฝนและน้ำ ผู้รักษาความสุขสวัสดิแห่งมนุษย์ทั้งปวง เป็นเจ้าแห่งน้ำ เป็นผู้ให้ฝน ทรงถือพระขรรค์ ทรงพญานาคหรือมกร เป็นพาหนะ ส่วนหน้าบันพระอุโบสถของ**วัดเขมาภิตารามราชวรวิหาร** ทำเป็นภาพพระนารายณ์ทรงครุฑ แสดงถึงพลังอำนาจของพระมหากษัตริย์ผู้สร้างหรือผู้อุปถัมภ์วัดแห่งนี้นิยมทำกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเชื่อว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระนารายณ์อวตารลงมาปราบทุกข์เข็ญในโลกมนุษย์ โดยมีพาหนะเป็นพญาครุฑ

ชุ้มและใบเสมา		
		
วัดปรมย์ยิกาวาสารวิหาร	วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร	วัดบางไผ่

		
วัดบัวขวัญ	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	วัดเขมาภิตารามราช วรวิหาร

ซุ้มและใบเสมา: เป็นประติมากรรมหินแกะสลักแบบลอยตัว ประดิษฐานอยู่ในซุ้ม ที่เรียกกันทั่วไปว่าซุ้มเสมา โดยใช้เป็นทัศนสัญลักษณ์ที่แสดงถึงขอบเขตพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือเป็นเขตพุทธาวาส ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการทำวัตร การอุปสมบท โดยนาคที่จะบวชต้องนั่งลงกราบใบเสมาเอกที่ตั้งอยู่หน้าพระอุโบสถ ก่อนเข้าพิธีอุปสมบทในโบสถ์ ใบเสมานี้มีทั้งที่เป็นใบเสมาเดี่ยว เสมาคู่ เช่น ที่วัดเขมาภิรตารามราชวรวิหาร วัดบางไผ่ (พระอารามหลวง) วัดชลประทานรังสฤษฎ์ และวัดบัวขวัญ ติดตั้งซุ้มเสมารอบพระอุโบสถ ในขณะที่วัดวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร ติดตั้งซุ้มบนกำแพงรอบโบสถ์ ทั้ง 4 มุม และมีซุ้มเสมาเอกอยู่ด้านหน้าพระอุโบสถ ส่วนที่วัดปรมย์ยิกาวาสวรวิหาร ใบเสมาจะฝังลงใต้ดินแล้วทำเป็นป้อมหรือซุ้มตั้งอยู่บริเวณตรงมุมทั้ง 4 ของกำแพงโบสถ์ตามธรรมเนียมของชาวมอญ

ความเป็นแหล่งเรียนรู้จากพุทธศิลป์ด้านประติมากรรม		
พระประธาน		
		
วัดปรมย์ยิกาวาสวรวิหาร	วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร	วัดบางไผ่
		
วัดบัวขวัญ	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	วัดเขมาภิรตารามราช

		รวรวิหาร
<p>พระพุทธรูป: เป็นพุทธศิลป์แขนงประติมากรรม ที่สร้างขึ้นเป็นพุทธสัญลักษณ์แทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยทั่วไปสร้างขึ้นด้วยการปั้น แกะสลักหล่อ จากวัสดุต่าง ๆ ทั้งที่เป็นไม้ หิน ปูน โลหะ พลาสติก ไพเบอร์ ฯลฯ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้กราบไหว้บูชาในพิธีกรรมต่าง ๆ แสดงถึงการระลึกถึงพระกรุณาธิคุณ ที่ทรงตรัสรู้ความจริงอันประเสริฐ แล้วนำมาสั่งสอนให้ชาวพุทธได้เรียนรู้ นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติไปสู่ความพ้นทุกข์ การได้กราบไหว้บูชาพระพุทธรูปโดยเฉพาะที่เป็นพระประธานของวัด ถือเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เช่น พระประธานในโบสถ์วัดปรมย์ยิกาวาสรวรวิหาร (ไม่ปรากฏนาม) มีพุทธลักษณะโดยเฉพาะใบหน้าคล้ายมนุษย์จริง ตามอิทธิพลจากศิลปะตะวันตก พระประธานในโบสถ์วัดเฉลิมพระเกียรติรวรวิหาร คือพระพุทธรูปพรตนมุณี หล่อด้วยโลหะทองแดงทั้งองค์ พระประธานในโบสถ์วัดบางไผ่ เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ศิลปะสมัยสุโขทัย พระประธานในโบสถ์วัดบัวขวัญ คือ พระพุทธรูปเมตตา ที่จำลองแบบมาจากพระพุทธรูปเมตตาที่ประดิษฐานในเจดีย์พุทธคยา ประเทศอินเดีย พระประธานในโบสถ์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ (ไม่ปรากฏนาม) เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ สร้างเมื่อ พ.ศ.2499 โดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี พระประธานในโบสถ์วัดเขมาภิรตารามรวรวิหาร มี 2 องค์ ประธานองค์ที่ 1 มีขนาดใหญ่ซึ่งสมเด็จพระศรีสุริเยนทราธิบดี ทรงสร้างครอบองค์เก่าที่เป็นพระพุทธรูปทองคำขนาดเล็กใน พ.ศ.2371 มีพระเพลากว้าง 2.90 เมตร ความสูงตลอดพระรัศมี 4 เมตร ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงสร้างพระอสีติมหาสาวกรูปพระประธาน 80 รูป แต่ละองค์มีชื่อสลักอยู่ที่ฐานอาสนะ ส่วนพระประธานองค์ที่ 2 เป็นพระพุทธรูปโลหะอัญเชิญจากวังจันทน์เกษม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระนามว่า รูปพระอินทร์แปลง</p>		
<p>ความเป็นแหล่งเรียนรู้ของพุทธศิลป์ด้านจิตรกรรมฝาผนัง</p>		
		
<p>วัดปรมย์ยิกาวาสรวรวิหาร</p>	<p>วัดเฉลิมพระเกียรติรวรวิหาร</p>	<p>วัดบางไผ่</p>

		
<p style="text-align: center;">วัดบัวขวัญ</p>	<p style="text-align: center;">วัดชลประทานรังสฤษฎ์</p>	<p style="text-align: center;">วัดเขมาภิรตาราม ราชวรวิหาร</p>
<p>จิตรกรรมฝาผนัง: เป็นงานพุทธศิลป์ที่มีความสวยงาม และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา พระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์โบราณคดี ศิลปะวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ฯลฯ ที่ส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ที่วัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร เขียนเป็นภาพพระภิกษุกำลัง กวาดพื้นทำความสะอาดบริเวณวัด กระตุ้นให้นึกถึงจริยะปฏิบัติที่ติงามของพระสงฆ์ เป็นงาน จิตรกรรมไทยผสมกับศิลปะแบบตะวันตก ที่วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร ที่ผนังโบสถ์ บานประตู หน้าต่างด้านใน เขียนเป็นภาพกลุ่มดอกไม้ในอุดมคติที่ดูคล้ายดอกบัว ดอกพุดตาล ขึ้นอยู่ในท้องน้ำที่มี ภาพสัตว์น้ำนานาชนิด ภาพเหล่านี้กระตุ้นให้เห็นความสวยงามของดอกไม้ ความอิสระของหมู่ปลา ที่ผนังโบสถ์วัดวัดบางไผ่ เขียนเป็นภาพหมู่ทวยเทพมาชุมนุมกันพร้อมดอกไม้เพื่อนำมาสักการะ พระพุทธเจ้า (พระประธาน) จัดเป็นจิตรกรรมไทยประยุกต์ ที่ผนังโบสถ์ของวัดบัวขวัญ มีงานพุทธ ศิลป์ที่แตกต่างไปจากวัดอื่น ๆ โดยสร้างเป็นศิลปะผสม (Mix media) ภาพเทพและนางฟ้ามีลักษณะ เป็นงานประติมากรรมแบบปูนสูง ระบายสีสีนสวยงามตามแบบงานจิตรกรรม ทำให้ดูเหมือนเทพและ นางฟ้ากำลังลอยออกมาจากผนังโบสถ์ ส่วนที่ผนังโบสถ์วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ไม่มีการเขียนภาพ ใด ๆ และที่วัดเขมาภิรตารามราชวรวิหาร เขียนเป็นภาพกลุ่มเทพชุมนุม แห่แห่น ล่องลอยมาบน ท้องฟ้า พร้อมกลุ่มดนตรีระโศม ดุสดชื่น สนุกสนาน ฝีมือชรัวอินโข่ง</p>		

3. แหล่งเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมที่ช่างผู้สร้างงานสอดแทรกไว้ในงานพุทธศิลป์ คุณธรรม จริยธรรม เป็นสภาพคุณงามความดีที่เป็นเครื่องประดับประดาใจให้บุคคลสร้างความดี เกียรติความ ชั่ว กลัวบาป กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกผิดชอบ เกิดจิตสำนึกที่ดี แสดงถึงความเป็นผู้มีคุณธรรมประจำ ใจที่ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติที่ดีที่เชื่อมโยงไปสู่ความเป็นคนเก่ง คนดี เป็นพลังสำคัญในการสร้าง ชาติ สร้างสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ในเรื่องนี้สถานศึกษาและวัดมีส่วนโดยตรงในการ ปลุกฝัง อบรมสั่งสอนให้เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรมเพียงพอแก่การสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนและ

สังคมส่วนรวม **ช่างหรือผู้สร้างงานพุทธศิลป์** เป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญในการสร้างงานสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ฯลฯ ในขณะที่สร้างงานจะสอดแทรกเนื้อหาเรื่องราวที่สะท้อนถึงคุณธรรมจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาปรับใช้ในวิถีชีวิต ผ่านงานพุทธศิลป์โดยเฉพาะงาน**จิตรกรรม**จะแสดงเนื้อหาเรื่องราวได้ลึกซึ้ง กว้างขวางกว่าสื่ออื่น ๆ โดยแสดงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ พุทธปรัชญาทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับสัจธรรมที่ว่าด้วยธรรมชาติของโลกและชีวิตกฎแห่งกรรม โดยเฉพาะคุณธรรมจริยธรรมทุกระดับ ทั้งที่เขียนบนฝาผนังโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ และบนสมุดไทย ถือเป็นสื่อในการสอนธรรมะที่อาจใช้แทนหนังสือที่หายากมากในอดีต ในขณะที่พุทธศิลป์ที่เป็นงาน**ประติมากรรม** ช่างจะสร้างเป็นพระพุทธรูปโดยมีรูปแบบรูปทรง ตามแบบมหาบุรุษลักษณะหรือลักษณะของมหาบุรุษ ซึ่งโดยภาพรวมพระพุทธรูปจะแสดงอาการสงบนิ่งสายตามองลงต่ำอย่างสุภาพ เหมือนอยู่ในสมาธิ ทำให้พุทธศาสนิกชนที่พบเห็นเกิดความรู้สึกสงบ เกิดสมาธิตามไปด้วย ส่วนพุทธศิลป์ที่เป็นงาน**สถาปัตยกรรม** เป็นสิ่งก่อสร้างซึ่งได้แก่ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ที่มีทั้งเจดีย์ทรงไทยที่เป็นทรงระฆังค้ำซึ่งพัฒนามาจากเจดีย์แบบลังกา และเจดีย์มอญหรือเจดีย์ทรงรามัญ ที่แสดงถึงความรักความศรัทธาในพุทธศาสนาของประชาชนทั่วไป จนปัจจุบันพุทธศิลป์ของวัดหลวงในจังหวัดนนทบุรีกลายเป็นแหล่งรวมใจของชาวไทยและชาวมอญให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข นอกจากนี้ผลงานพุทธศิลป์ยังแสดงถึงเนื้อหาเรื่องราวที่ส่งเสริมการคิดดี ทำดี ซึ่งถ่ายทอดออกมาจากจิตใจของช่างไทยอย่างประณีตบรรจง บนพื้นฐานของความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามแบบศิลปะไทย ซึ่งเป็นความเจริญงอกงามของจิตใจ ที่ส่งผลไปสู่การคิดดี ทำดี ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามของประชาชน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมไทยที่เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตตลอดมา ซึ่งในปัจจุบันนี้การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่พลเมืองดีไม่ทำให้สมาชิกในสังคมเดือดร้อนนับว่ายังไม่เพียงพอ ต้องปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ค่านิยม วัฒนธรรมที่ดีด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะคุณธรรมจริยธรรมเป็นบันไดสำคัญที่เชื่อมไปสู่ความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน (Sustainable) สิ่งเหล่านี้ควรปลูกฝังกันมาตั้งแต่ในระดับครอบครัว โดยพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ต่อเนื่องมาถึงระดับองค์กร หน่วยงาน โดยเฉพาะวัดและสถานศึกษาทุกระดับที่มีส่วนในการปลูกฝัง อบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง ดังทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976: 86) ที่แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม เป็นระดับที่เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับเพื่อประโยชน์และความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้ของหรือรางวัลตอบแทน 2) ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม เป็นพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับของกลุ่มหรือสังคม โดยเฉพาะเพื่อให้เป็นที่ชื่นชอบและยอมรับของเพื่อน 3) ระดับจริยธรรมที่มีวิจารณญาณ โดยการแปลความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณก่อนที่จะยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตาม รวมไปถึงหลักการคุณธรรมสากลด้วย

4) **ความเป็นแหล่งเรียนรู้พุทธศิลป์ด้านคุณค่า** การรับรู้คุณค่าของงานพุทธศิลป์เป็นการรับรู้เนื้อหาเรื่องราวและการตีความหรือการแปลความหมายที่ถูกต้องของผู้ดู โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่วัดตั้งอยู่ เพราะได้เห็น ได้รับรู้บ่อย ๆ จนเกิดความคุ้นเคย ทั้งที่ตั้งใจรับรู้ และรับรู้โดยบังเอิญ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจที่นำไปสู่การเห็นคุณค่า ซึ่งประกอบด้วย **1) คุณค่าของชิ้นงานที่ประกอบด้วย (1) คุณค่าด้านเนื้อหา (Content value)** เป็นเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ พระพุทธศาสนา พุทธปรัชญา ความเชื่อ พระธรรมคำสอน วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ฯลฯ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทำให้เกิดแนวคิดและแนวทางปฏิบัติที่ดีที่ถูกต้องตามแนวทางของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะที่วัดปรมย์ยิกาวาสมีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเจดีย์มอญหรือรามัญ วัดเฉลิมพระเกียรติมีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพระอุโบสถแบบอยุธยาตอนปลาย และมีจิตรกรรมแบบผสมผสานกับศิลปะตะวันตก **(2) คุณค่าทางด้านรูปแบบ รูปทรง (Aesthetic style value)** เป็นความสวยงามของรูปแบบรูปทรง ของงานพุทธศิลป์ ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดองค์ประกอบศิลป์ (Composition) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในงานทัศนศิลป์ที่เกิดจากการออกแบบอย่างเหมาะสม ลงตัว เข้ากับเนื้อหาเรื่องราวที่ช่างผู้สร้างงานต้องการนำเสนอ ความสวยงามของรูปแบบ มีทั้งความงามในภาพรวมของโครงสร้าง และความงามในรายละเอียด โดยพุทธศิลป์ที่เป็นงานจิตรกรรมประติมากรรมจัดเป็นรูปแบบกึ่งนามธรรม (Se-mi abstract) ที่ช่างสามารถปรับแต่งรูปร่างรูปทรงให้สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องราวได้เป็นอย่างดี ในขณะที่งานสถาปัตยกรรมจะเป็นรูปร่างรูปทรงอิสระที่สอดคล้องกับเนื้อหาและความเชื่อทางพุทธศาสนา วัสดุและเทคนิควิธีการก่อสร้าง ดังที่บ้านจอมยุทธ (2560) กล่าวว่า **คุณค่าทางด้านสุนทรียะหรือความงามของรูปแบบ รูปทรง** เป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก เช่น พระพุทธรูปปางลีลา ศิลปะสุโขทัย กล่าวกันว่าเป็นงานศิลปะที่สวยงามเป็นเลิศ มีลีลาที่อ่อนช้อย เลื่อนไหลอย่างนุ่มนวลทั้งองค์ทำให้เกิดความสงบ เยือกเย็น ก่อให้เกิดความศรัทธาและประทับใจ **2) คุณค่าต่อบุคคลและสังคม** การสร้างศิลปกรรมช่วยให้จิตใจของทั้งผู้สร้างงานและผู้ดูผู้ชม มีจิตใจละเอียดอ่อน สุขุม ประณีต บรรจง การที่พุทธศาสนิกชนได้สัมผัสกับผลงานพุทธศิลป์ที่ทรงคุณค่าทั้งด้านเนื้อหาเรื่องราวทางพุทธศาสนา และด้านความสวยงามของรูปแบบ รูปทรง จะช่วยกล่อมเกลาความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลให้เกิดความตระหนักในสิ่งที่ดีงามโดยเฉพาะการทำจิตใจให้ละชั่ว กลัวบาป มีจิตใจที่สงบบริสุทธิ์ ดังที่ เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ (2554) กล่าวว่า ศิลปะมีส่วนช่วยในการกล่อมเกลาในด้านคุณธรรมจริยธรรม มันเป็นเรื่องสำคัญที่สุดแล้ว ถ้าเราไม่รู้จักพูดถึงเรื่องอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) เราก็จะไม่รู้จักอารมณ์ความรู้สึก คนไทย เด็กไทยสมัยนี้ไม่ค่อยรู้จักอารมณ์ความรู้สึก รู้จักแต่ค่านิยมทางการเงิน คิดแต่เรื่องเงินทอง จึงเกิดการโกง คิดเอาเปรียบเพื่อให้ได้มาด้วยตัวเงิน เพราะขาดอารมณ์ความรู้สึก จิตสำนึกที่ดี ดังนั้น คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นตัวกล่อมเกลาจิตใจและจิตสำนึกของเรา...ในระดับโรงเรียน ครูต้องสอนทางด้าน EQ สอนในรูปอารมณ์ให้แก่เด็ก สอนให้เด็กมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม ต่อโรงเรียน ต่อสังคม และต่อ ประเทศชาติที่สำคัญต้องสอนให้

เยาวชนไม่คดโกง ร่วมกันต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันต่าง ๆ นอกจากนี้งานพุทธศิลป์ยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของมนุษย์ที่แสดงถึงความเจริญ ความมีอารยธรรมของแต่ละประเทศ ผลงานพุทธศิลป์แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่บุคคลสร้างขึ้นแต่ก็ได้ผ่านการรับรู้ การพิจารณา จนเป็นที่ยอมรับจากประชาชนในสังคม และศิลปินมีการปรับปรุงรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการ ทศนะหรือมุมมองของคนในสังคมจนได้รับการยอมรับกันไป กลายเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นเอกลักษณ์ของชาติ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน นับเป็นสิ่งที่ส่งเสริมความเข้าใจร่วมกันที่นำไปสู่ความเป็นเอกภาพของสังคมมากยิ่งขึ้น พุทธศิลป์จึงเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงคุณค่าที่มีอิทธิพลต่อพุทธศาสนิกชนจนทุกหมู่เหล่าจนกลายเป็นวัฒนธรรมสอดคล้องกับสำคัญของงานพุทธศิลป์ ที่เป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่คู่กับวัดมาโดยตลอด จึงมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องและกำลังเป็นที่สนใจของคนในสังคมเนื่องจากมีคุณค่าทั้งความสวยงามของรูปแบบและคุณค่าด้านเนื้อหาเรื่องราว ซึ่งล้วน แล้วแต่เป็นสื่อธรรมะที่สำคัญที่ใช้สอนคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้คนได้เป็นอย่างดี งานพุทธศิลป์มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดให้มีหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศิลปกรรมเพื่อให้พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่สนใจได้ศึกษาพุทธศิลป์เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาให้คงอยู่ตลอดไป งานพุทธศิลป์จึงทรงคุณค่าเชิงวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมไทยที่มีรากฐานมาจาก พระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ฯลฯ แม้กระทั่งลักษณะนิสัยใจคอ ของคนไทยก็มีพื้นฐานมาจากคุณธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้วย นอกจากนี้ พุทธศิลป์ยังทำหน้าที่คล้ายขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีการปฏิบัติ สืบเนื่องติดต่อกันมาจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เป็นผลรวมแห่งการดำเนินชีวิตของคนไทยที่แตกต่างไปจากวิถีของคนในวัฒนธรรมอื่น เมื่อได้สัมผัสกับงานพุทธศิลป์ดังกล่าวจะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ความประทับใจ และเห็นคุณค่า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างความมั่นคงสร้างอุดมการณ์ของชาติได้ ดังนั้นการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนางานพุทธศิลป์จึงเท่ากับเป็นการรักษาวัฒนธรรม การรักษาเอกลักษณ์ของชาติไปด้วย อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการผสมผสานเชิงรูปแบบกันอย่างไรก็ตาม พุทธศิลป์ของวัดหลวงที่ศึกษาก็ยังคงแสดงเนื้อหาเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ดังที่ สุธรรม ธีรภัทรธารง (2557: 21) กล่าวถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยว่าพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นหลักในการปฏิบัติโดยเฉพาะการทำบุญสร้างกุศลร่วมกันถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง การร่วมกันสร้างพุทธศิลป์จึงเป็นการส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่ที่ทำประโยชน์ให้คนแก่สังคม นอกจากพุทธศิลป์จะมีคุณค่าโดยตรงต่อศาสนาแล้วยังได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะการศึกษางานศิลปะในแต่ละยุคจะทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการ ช่วงเวลา การเชื่อมโยงด้านวัฒนธรรมของชุมชน เส้นทางการติดต่อคมนาคม จึงใช้เป็นหลักฐานเพื่อตรวจสอบว่าเป็นยุคสมัยใดเป็นข้อมูลที่ทำให้ศึกษาเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น ดังนั้นพุทธศิลป์ของวัดหลวงในจังหวัดนนทบุรีนี้ จึงจัดเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่ส่งเสริม

ความเป็นแหล่งเรียนรู้และการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่รวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับพุทธศิลป์ในชุมชน ความรู้เหล่านี้นำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้ ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน ให้รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ก่อให้เกิดชุมชนแห่งเรียนรู้ที่มุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเองที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

5. ข้อเสนอแนะเพื่อการส่งเสริมพุทธศิลป์เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย

จากข้อมูลภาคเอกสาร ภาคสนาม ที่ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการส่งเสริมพุทธศิลป์ เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย และได้รับการสัมภาษณ์เชิงตรวจสอบ พบว่า วัดจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน บทบาทใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทของคนในสังคมปัจจุบัน วัดมีงานพุทธศิลป์หลายอย่างเพียงพอที่จะ ทำอะไรได้มากกว่าการเป็นที่ประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะบทบาทในการเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับ ประชาชน กล่าวได้ว่าวัดเป็นพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ซึ่งคนทุกเพศทุกวัย สามารถเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันได้ ผู้วิจัยสรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมพุทธศิลป์เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย ดังนี้

5.1 ให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการพุทธศิลป์ ทั้งในลักษณะของการสร้าง ฐานข้อมูล (Data base) เพื่อการเก็บรักษาและการนำเสนอข้อมูล โดยชี้ให้เห็นว่าพุทธศิลป์มีส่วนสำคัญ ในการช่วยสืบสานงานพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและยังมีแนวโน้ม ต่อเนื่องไปในอนาคตด้วย ในยุคไทยแลนด์ 4.0 นี้ ควรนำเสนอผลงานพุทธศิลป์ให้เหมาะสมกับบริบท ของโลกยุคดิจิทัล (Digital ERA) โดยการพัฒนาพุทธศิลป์โดยต่อยอดจากรูปแบบที่เคยทำกันมาแต่เดิม เพื่อการปรับรูปแบบการสื่อความหมายของคุณธรรมจริยธรรมให้เข้ากับโลกเสมือนจริง (Visual world) ผ่านเครือข่ายไร้สาย (Internet) เพื่อดึงดูดให้คนเข้ามาเรียนรู้พุทธศิลป์มากขึ้น ด้วยการจัดการข้อมูลโดย ใช้ระบบบาร์โค้ด ที่เก็บและเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้อย่างกว้างขวาง โดยจัดทำข้อมูลเบื้องต้นติดอยู่ที่ ตัวพุทธศิลป์ เช่น ชื่อ เนื้อหาเรื่องราว รูปแบบ และควรมีประโยชน์เชิงชวนเพื่อกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ อยากรู เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้รู้ว่าพุทธศิลป์นั้นคืออะไร และมีแถบบาร์โค้ด เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ผ่านมือถือ (I-phone) หรือโน้ตบุ๊ก (Note book) ที่ทุกคนมีใช้กันอยู่ในประจำวัน ผู้สนใจจะได้รับรู้ ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของพุทธศิลป์ชิ้นนั้น ๆ คล้ายกับระบบบาร์โค้ดที่นำมาใช้กับโบราณวัตถุที่จัด แสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ทางวัดควรมีการพัฒนาข้อมูลให้เป็นแบบดิจิทัล มีเว็บหรือโฮมเพจของวัดเองโดยเฉพาะ ที่มี รายละเอียดของประวัติความเป็นมา พุทธศิลป์แต่ละชิ้น ในลักษณะของแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning Resources) สำหรับประชาชนผู้สนใจทั่วไป โดยเชื่อมโยง (Link) กับฐานข้อมูลของวัฒนธรรม จังหวัด มีการควบคุม กำกับดูแล และมีการปรับเปลี่ยนข้อมูลให้ทันสมัย (up-date) อย่างน้อย 6 เดือน หรือปีละ 1 ครั้ง จึงจะถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของคนไทยในปัจจุบันที่ นิยมใช้เวลาอยู่กับการท่องอินเทอร์เน็ต นานกว่า 6- 10 ชั่วโมง ต่อวัน การเป็นแหล่งข้อมูลในระบบบาร์

โค้ดจึงส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการ มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่มีกำหนดเกณฑ์ตายตัว เรียนรู้โดยการเลียนแบบ (Animate) เรียนรู้จากการทำงาน เรียนรู้จากการเล่น เรียนรู้จากการเข้าไปสัมผัสกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เรียนตามความสนใจ ตามสถานการณ์ ทั้งที่คาดหมายไว้และไม่คาดหมาย ส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ, 2554) ในกรณีที่เป็นพุทธศิลป์ชิ้นสำคัญ เช่น สถาปัตยกรรมพระอุโบสถ พระวิหาร เรียงกัน 3 หลัง ของวัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร ประติมากรรมพระประธาน งานจิตรกรรมฝาผนังแบบศิลปะตะวันตกและศิลปะไทยบนผนังโบสถ์ของวัดปรมัยยิกาวาสวรวิหาร จิตรกรรมกลุ่มเทพชุมนุมที่ผนังวัดเขมาภิรตารามราชวรวิหาร ฯลฯ ควรนำเทคโนโลยีเสมือนจริง (Super Virtual Reality) ซึ่งเป็นภาพที่มีความละเอียดและคมชัดสูงมาก ในการจัดทำข้อมูลและจำลองภาพเสมือนจริงมาใช้ในการนำเสนอภาพและเรื่องราว เผยแพร่กิจกรรม ความรู้ ที่ทันสมัย และสร้างแรงจูงใจในการเข้าชมและเรียนรู้ ในลักษณะของแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัย โดยการจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ไม่เป็นทางการโดย 1) จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้สนใจสามารถศึกษาค้นคว้าได้ตลอดเวลา โดยไม่จำกัด เพศ วัย 2) จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ให้บุคคลมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งที่เป็นบุคคล วัตถุ สิ่งของ สถานการณ์โดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม 3) จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนกำหนดการเรียนรู้ด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนจบ 4) ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินผลตนเองว่ามีทักษะความรู้ อะไร อย่างไร โดยไม่มีรูปแบบการประเมินที่แน่นอน 5) ผลของการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว เพราะเป็นการสั่งสม ไม่อาจคาดหวังได้ว่าผลการเรียนรู้จะเป็นอย่างไร จนกว่าจะนำมาปรับใช้เชื่อมต่อกับบริบทในชีวิตจริง

สิ่งเหล่านี้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยหรือตามความต้องการของบุคคลที่ต้องการจะพัฒนาตนเองในลักษณะของการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ถ้ามีแหล่งความรู้หรือแหล่งเรียนรู้ (Learning resources) ให้ศึกษาค้นคว้า มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งทอดความรู้ มีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ให้เข้าถึงความรู้และคนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ยังสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้มากขึ้น เมื่อเรียนรู้ได้มากขึ้นก็สามารถสร้างความรู้ใหม่ได้มากขึ้นด้วย ดังที่กล่าวกันทั่วไปว่าเมื่อนำสิ่งที่ได้เรียนรู้อบรมการกับความรู้เดิมที่มีอยู่ ก็จะเกิดความรู้ใหม่ขึ้นมาอีก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น เป็นวงจรที่ต่อเนื่องกันอย่างไม่สิ้นสุดเรียกว่า ”วงจรแห่งการเรียนรู้”

5.2 ควรสอนความรู้พื้นฐานของพุทธศิลป์ในสถานศึกษา ให้นักเรียนได้รู้เข้าใจงานพุทธศิลป์ แล้วช่วยหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากไปเห็นของจริงเพื่อให้มีประสบการณ์ตรงกับพุทธศิลป์ โดยมอบหมายให้ไปศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัด เช่น ประวัติความเป็นมา รูปแบบ รูปทรงของพุทธศิลป์ จัดกิจกรรมถ่ายภาพ แล้วมานำเสนอเชิงอภิปรายในชั้นเรียน นอกจากนี้ควรนำปราชญ์หรือวิทยากรพื้นบ้านมาร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเจริญงอกงามทางสติปัญญา

สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในท้องถิ่นอย่างปกติสุข บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพ
ภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา ความเชื่อ ปรัชญา วิถีท้องถิ่น

5.3 ควรจัดสิ่งแวดล้อมในวัดให้เหมาะสม ทั้งการจัดบริเวณและการทำความสะอาดวัด
ให้ร่มรื่น สบายใจแก่ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม และจัดบริเวณส่งเสริมการมองเห็นรูปลักษณะของพุทธศิลป์
ทั้งที่เป็นโบสถ์ วิหาร พระพุทธรูปในพระอุโบสถ จิตรกรรม ฯลฯ ได้อย่างชัดเจน เมื่อประชาชนที่เข้า
มาจะเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งที่โดยตั้งใจและบังเอิญ

**5.4 ควรจัดกิจกรรมเสริมความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่าง บ้าน วัด สถานศึกษา
ชุมชน** โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมร่วมกับงานพุทธศิลป์ โดยขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องให้ช่วยกัน
หันกลับมามองวัดในชุมชนของตน และช่วยกันคิดหาแนวทางการเสริมสร้างให้วัดกลับมาเป็น
ศูนย์กลางของชุมชนเชิงจริยธรรมอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะการสร้าง/พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางพุทธศิลป์
ในวัดสำคัญซึ่งได้รับการดูแลรักษามากกว่าวัดทั่วไป ให้เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความ
บกพร่องทางคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนในสังคมปัจจุบันให้ลดน้อยลงได้บ้าง

5.5 ควรมีทีมดูแลพุทธศิลป์ในวัด ที่ประกอบด้วยพระและฆราวาส โดยเฉพาะผู้ที่มี
ความรู้ทางพุทธศิลป์ในชุมชน ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชน ร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับพุทธศิลป์ รวมทั้ง
ชักชวน หรือรณรงค์ ให้มีการดูแลรักษา อนุรักษ์ สืบสานพัฒนาตามสมควร โดยวัดและชุมชนช่วยกัน
หาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการที่มีแนวทางปฏิบัติต่อพุทธศิลป์
อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรส่งเสริมให้เกิดการวิจัย ในประเด็นต่อไปนี้

1. ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการจัดระเบียบพุทธศิลป์ของวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของ
ชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ยุคไทยแลนด์ 4.0
2. ควรศึกษาแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบริบทของความเป็นวัดกับการเรียนรู้
ของประชาชนในชุมชนที่วัดตั้งอยู่

เอกสารอ้างอิง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย (2551). **พระราชบัญญัติส่งเสริม
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551.** กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.

“การศึกษาตามอัธยาศัย: อะไร? ทำไม?และอย่างไร?”. ค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2557, จาก
education.dusit.ac.th.

เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์. (2554). **ศิลปะมีส่วนช่วยในการกล่อมเกลาให้มีคุณธรรมจริยธรรม.** ค้นเมื่อ
วันที่ 13 ตุลาคม 2561, จาก <https://www.ombudsman.go.th>

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2554). **แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.** ค้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2561, จาก
www.vcharkarn.com

บ้านจอมยุทธ. (2560). **คุณค่าของศิลปะไทย.** ค้นเมื่อวันที่ 26 มกราคม 2560, จาก
<https://www.baanjommyut.com>

ปรีชา ชันทนันต์. (2557). **คนข้างวัด.** ค้นเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2559, จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/548679>

พระปฐมเจดีย์. (2549). ค้นเมื่อวันที่ 13 เมษายน 2560, <http://www.jedeethai.com/>

พุทธะ. (2552). **การแบ่งเขตพื้นที่ภายในวัด.** ค้นเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2560, จาก
<https://www.phuttha.com>

_____. (2556). **การใช้พื้นที่ของวัด.** ค้นเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2559, จาก
<http://www.phuttha.com/>

_____. (2558). **พระอุโบสถและวิหาร.** ค้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2560, จาก
<https://www.phuttha.com>

เสนาะ เทียรทอง. (2547).**การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพุทธศิลป์: ศึกษา
เฉพาะกรณีของ พระครูอุภัยภาดาทร (หลวงพ่อบุญ) วัดไผ่โรงวัว จังหวัดสุพรรณบุรี.**
วิทยานิพนธ์ พุทธศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

สุธรรม ธีรภัทรธารง. (2557). **การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทและกิจกรรมของวัดและพระสงฆ์ที่มี
ต่อการส่งเสริมสถานภาพของเด็กวัดในสังคมไทย.** วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
(ศาสนาเปรียบเทียบ).นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุเทพ มีแจ่ม. (2555). **แหล่งเรียนรู้.** ค้นเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2561, จาก [http://nmk.ac.th/
maliwan2/page/4_2librarysource.html](http://nmk.ac.th/maliwan2/page/4_2librarysource.html)

Kohlberg. L. (1976). **Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research.** New York: Russell Sage Foundation.

สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูใน
โรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1
School Principals' Competency Affecting on Performance Complying
with Professional Standard of Teachers in Group 5 Schools Under
Secondary Educational Services Area Office Bangkok 1

เยี่ยมพล พลเยี่ยม¹ อุไรรัตน์ แยมชุตี²

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, yiampol180334@gmail.com

²บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, gs@thonburi-u.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 1 2) การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 3) สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 284 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามแบบมาตรส่วนประเมินค่า สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยวิธีของเพียร์สัน และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ด้วยวิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับแรก คือ การตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ รองลงมา คือ การปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ การสื่อสาร 2) การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูผู้สอนโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับแรก คือ มาตรฐานการปฏิบัติตน รองลงมา คือ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ มาตรฐานการปฏิบัติงาน 3) สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารในด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ (X_d) ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 ภาพรวม (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยได้ดังนี้ $Y_{tot}=2.328 + 0.397(X_d)$

คำสำคัญ: สมรรถนะของผู้บริหาร การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู

Abstract

The current study aimed to 1) investigate competency of principals in Group 5 schools under Bangkok Secondary Educational Service Office Area 1, 2) performance of teachers in Group 5 schools under Bangkok Secondary Educational Service Office Area 1, and 3) principals' competency affecting on teachers' performance in Group 5 schools under Bangkok Secondary Educational Service Office Area 1. A sample group was 284 school teachers. A rating-scaled questionnaire was used as a research instrument. Data were analyzed by means of frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The findings revealed that 1) overall school principals' competency was at a high level. The highest averaged aspect was globalization awareness, followed by strategic performance, while the lowest averaged was communication. 2) Overall teachers' performance complying with teaching professional standards was at a highest level. When inspecting at individual aspects, it was found that the highest averaged aspect was self-behaving standard, followed by knowledge and professional training standard, while the lowest averaged aspect was job standard. 3) Principals' competence that affected on teachers' performance were competence on strategic performance (X_4), affecting on overall performance of teachers in Group.

Keywords: principals' competence, Performance complying with teacher professional standard

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะการบริหารจัดการศึกษาภายในโรงเรียนของตน แต่มีไข่ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้เหมือนกันทุกคน การบริหารจัดการสถานศึกษาใช้วิธีการบริหารจัดการที่หลากหลาย ที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพของสถานศึกษาจะมีความคล่องตัว สามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ทันต่อเหตุการณ์ผลงานที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของสถานศึกษาทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือ

การพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการการศึกษาในปัจจุบันเป็นการดำเนินการที่ประกอบด้วย การวางแผนการจัดรูปร่างและกำลังคน การจูงใจและการควบคุมการดำเนินงานของบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญ จึงสมควรมีสมรรถนะของ ผู้บริหารสถานศึกษา ในการที่จะบริหารจัดการโรงเรียนที่สามารถครอบคลุมภารกิจและบทบาทได้ การที่จะให้บรรลุได้ทั้งเป้าหมายขององค์กร และสนองต่อความต้องการ โครงสร้างการบริหารนโยบาย ทางด้านการศึกษาและสภาพแวดล้อมขององค์กรไม่ว่าจะเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหาร การจูงใจ การ ตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดหลักในการปฏิบัติงานมีผลกระทบต่อบรรยากาศขององค์กรเป็น อย่างมาก ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะต้องเป็นผู้นำทั้งทางด้านการบริหาร และ ในฐานะผู้ปกครองที่สร้างแรงจูงใจสร้างขวัญกำลังใจ ภายใต้การปกครองของตน ทำให้ครูเกิดพลังในการ พัฒนาการเรียนการสอน พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีสติปัญญาสูงขึ้น ผู้บริหารที่มีสมรรถนะจะสามารถทำ ให้การดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาประสบความสำเร็จ (สำนักงานเลขาธิการสภา, 2553)

นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้เกิด ประสิทธิภาพแล้ว ผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน คือ ครู เพราะ ครูเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาที่มีหน้าที่หลักในด้านการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา ครูจะต้องมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และส่งเสริมพัฒนาการ ด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของผู้เรียน ซึ่งการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครู จะเห็นได้ว่าครู มีบทบาทอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ของระบบการศึกษาในปัจจุบัน ครูต้องปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน วิชาชีพตามที่คุรุสภากำหนด เพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาให้สูงขึ้น อันเป็นผลต่อ ผู้รับบริการทางการศึกษาจะได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพทางการศึกษาได้รับ การยอมรับ เชื่อถือ ศรัทธา มีเกียรติและศักดิ์ศรีในสังคม การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของ ครูให้มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีคุณสมบัติตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ประกอบด้วย (1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ (2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน (3) มาตรฐาน การปฏิบัติตน เพื่อต้องการให้การประกอบวิชาชีพครูใช้เป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติงานเพื่อเป็นหลักประกัน ได้ว่าผู้เรียน ผู้ปกครอง และสังคมมีความเชื่อมั่นต่อการประกอบวิชาชีพของครูในการจัดการเรียนการ สอนอย่างมีมาตรฐานและมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2558)

จากสภาพปัญหาที่ผ่านมาผู้บริหารที่มีการปฏิบัติงานน้อยกว่าที่ควร ผู้บริหารขาดสมรรถนะ ด้านการสื่อสาร การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อมูลให้กับครูและบุคลากร ไม่สนใจครูผู้สอนและ บุคลากรของสถานศึกษา และครูในสถานศึกษายังมีปัญหาด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน เรื่องการ พัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่ยังขาดประสิทธิภาพ จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนใน สถานศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการการปฏิบัติงานของครูใน โรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 ได้สามารถนำแนว

ทางการนำมาปฏิบัติอย่างจริงจังและปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร และพัฒนาขับเคลื่อนสถานศึกษาที่ตนดูแลอย่างต่อเนื่อง อันนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดแก่ทุกภาคส่วนในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์แก่ผู้เรียน ซึ่งนับเป็นเมล็ดพันธุ์ในการดำรงและพัฒนาประเทศชาติสืบต่อไปในอนาคต

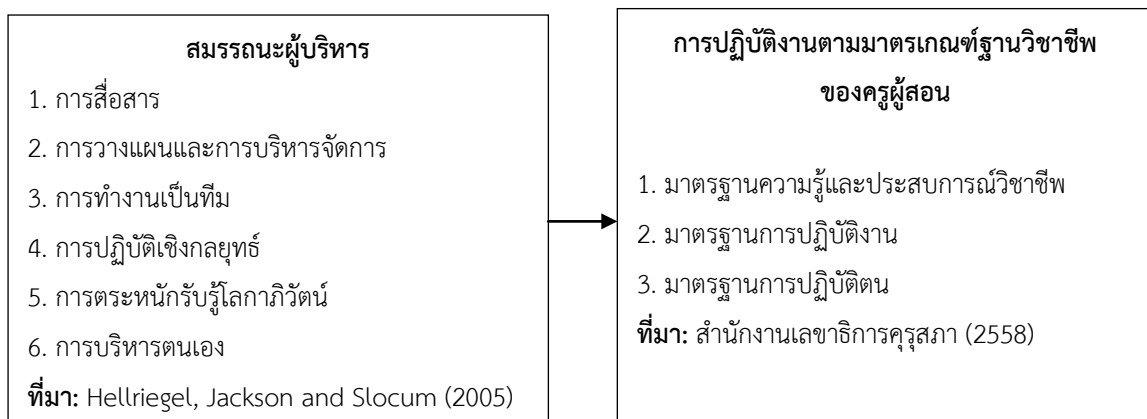
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1

สมมติฐานการวิจัย

สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 1 การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีวิธีดำเนินการตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 จากโรงเรียน จำนวน 11 โรงเรียน ประชากรทั้งสิ้น จำนวน 978 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษากลุ่มที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 ครู จำนวน 284 คน ซึ่งวิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีคุณลักษณะดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถามประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามสมรรถนะของผู้บริหาร มี ลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียน กลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี ถึงโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ส่งไปยังผู้บริหารและครูในโรงเรียนกลุ่มที่ 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตในการตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือแนะนำตัวไปยังโรงเรียนกลุ่มที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยการนำไปยื่นด้วยตัวเองและกำหนดวันรับคืนแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยตรวจสอบแบบสอบถาม ที่รับกลับคืนแล้วคัดเลือกเฉพาะแบบประเมินที่มีความสมบูรณ์ที่สุดเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนที่ 1 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 ซึ่งเป็นข้อมูลจากแบบสอบถามในส่วนที่ 2 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำค่าเฉลี่ยเลขคณิตที่คำนวณได้ไปวิเคราะห์และแปลความหมายคะแนนโดยใช้เกณฑ์ของ Best (1981)

3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นแปลความหมายของคะแนนค่าเฉลี่ยเลขคณิตเทียบตามเกณฑ์ ของ Best (1981)

4. การวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 284 คน พบว่า ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 72.54 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 51.76 และครูมีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี มากที่สุด จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 51.41

1. ผลการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

สมรรถนะของผู้บริหาร	\bar{X}	SD	แปลผล	ลำดับ
1. การสื่อสาร (X_1)	4.58	0.32	มากที่สุด	6
2. การวางแผนและการบริหารจัดการ (X_2)	4.71	0.27	มากที่สุด	3
3. การทำงานเป็นทีม (X_3)	4.70	0.25	มากที่สุด	4
4. การปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ (X_4)	4.71	0.24	มากที่สุด	2
5. การตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ (X_5)	4.72	0.31	มากที่สุด	1
6. การบริหารตนเอง (X_6)	4.69	0.29	มากที่สุด	5
รวม	4.69	0.26	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.69$, $SD=0.26$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับแรก คือ การตระหนักรับรู้โลกาภิวัตน์ ($\bar{x}=4.72$, $SD=0.31$) รองลงมา คือ การปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ($\bar{x}=4.71$, $SD=0.24$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ การสื่อสาร ($\bar{x}=4.58$, $SD=0.32$)

2. ผลการศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูผู้สอนโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูผู้สอนโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูผู้สอน	\bar{X}	SD	ระดับ	ลำดับ
1. มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ	4.80	0.18	มากที่สุด	2
2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน	4.76	0.20	มากที่สุด	3
3. มาตรฐานการปฏิบัติตน	4.81	0.47	มากที่สุด	1
ภาพรวม	4.79	0.27	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูผู้สอน
 โรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ใน
 ระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.79$, $SD=0.27$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับแรก คือ
 มาตรฐานการปฏิบัติตน ($\bar{x}=4.81$, $SD=0.47$) รองลงมา คือ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ
 ($\bar{x}=4.80$, $SD=0.18$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ มาตรฐานการปฏิบัติงาน ($\bar{x}=4.76$,
 $SD=0.20$)

3. การวิเคราะห์ สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูใน
 โรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการ
 วิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 3
ตารางที่ 3 การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน
 กลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ใน
 ภาพรวม

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	2.328	.071		22.137*	.000
การปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ (X ₄)	.397	.041	.239	2.352*	.000

ค่าคงที่=4.328, SE_{est}=± .266
 R=.539, R²=.719, R²_{adj}=.416, F=5.531, Sig.=.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ (X₄)
 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ในการทำนายการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม (Y_{tot}) เท่ากับ 0.539 ค่า
 สัมประสิทธิ์ในการทำนาย (R²) เท่ากับ 0.719 หมายความว่า สมรรถนะของผู้บริหารในด้านการปฏิบัติ
 เชิงกลยุทธ์ (X₄) สามารถทำนายการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมดีร้อยละ 71.90 ค่าประสิทธิภาพในการ
 ทำนายที่ปรับแล้ว (Adjusted R²) เท่ากับ 0.416 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย
 (Standard Error) เท่ากับ 0.071 ในลักษณะนี้แสดงว่า สมรรถนะของผู้บริหารในด้านการปฏิบัติเชิงกล
 ยุทธ์ (X₄) ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ภาพรวม (Y_{tot}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยได้ดังนี้ $Y_{tot}=2.328 + 0.397(X_d)$

สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถอธิบายตามลำดับของสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับแรก คือ การตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ รองลงมา คือ การปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ การสื่อสาร

1.1 ด้านการสื่อสาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hellriegel, Jackson, and Slocum (2005) ได้กล่าวว่า ในการสื่อสารเป็นความสามารถในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้บริหารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ทักษะการสื่อสารด้านการพูดและตอบคำถามต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมการเขียนได้ชัดเจน ตรงประเด็นและตอบสนองวัตถุประสงค์ตามที่องค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภารัตน์ หอเจริญ (2559) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์นโยบายขององค์การเพื่อกำหนดแผนงานของฝ่ายงาน และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับแนวคิดของ Bapat et al. (2101) ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารงาน ผู้บริหารสามารถใช้ความรู้และประสบการณ์ในการแนะนำบุคคลไปสู่การบรรลุเป้าหมาย มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การมอบหมายงานและการบริหารเวลาและทรัพยากร สามารถจัดอุปสรรคจากการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สฤณี เรืองแก้ว (2551) ได้ศึกษาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า สมรรถนะหลักด้านการบริหารที่ดี ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพัชร หินแก้ว (2555) ศึกษาเรื่องสมรรถนะหลักของ

ผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ด้านการบริการที่ดี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ งานวิจัยของ อาราพัต หัตถน (2562) ได้ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ด้านการบริการที่ดี อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการทำงานเป็นทีม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เกื้อกูลกันเกิดแรงจูงใจให้ ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในทีม เกิด ความรักในงาน เกิดความสามัคคี ร่วมกันทำงานให้สำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิด ของ Hellriegel, Jackson, and Slocum (2005) ได้กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม เป็นความสามารถของ ผู้บริหารในการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารที่จะต้องกำหนด เป้าหมายบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนตลอดจนมอบหมายงานให้แก่สมาชิกแต่ละคนอย่าง เหมาะสมสามารถสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เกื้อกูลกันเกิดแรงจูงใจให้ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุ เป้าหมายและมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสมาชิกของทีมได้ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ สฤชต์ เรืองแก้ว (2551) ได้ศึกษาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลการ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า สมรรถนะหลักด้านการทำงานเป็นทีม ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัย ของ กมลพัชร หินแก้ว (2555) ศึกษาเรื่องสมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ด้านการ ทำงานเป็นทีม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีรีศา มีศรี (2562) ได้ศึกษา สมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาราพัต หัตถน (2562) ได้ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ด้านการทำงาน เป็นทีม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปรับตัวอย่างทันท่วงทีเพื่อรองรับการ เปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดแผนปฏิบัติการบริหาร โครงการมาใช้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Hellriegel, Jackson, and Slocum (2005) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ เป็นความสามารถของผู้บริหารในการวิเคราะห์กลยุทธ์ของ องค์การ และปรับโครงสร้างของการทำงานให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม มี ความเข้าใจในภารกิจขององค์การอย่างถ่องแท้ โดยมีการกำหนดแผนปฏิบัติการโดยใช้หลักการบริหาร

โครงการการควบคุมติดตามและการประเมินผลกลยุทธ์ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภารัตน์ หอเจริญ (2559) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารกับการ ปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุทสาคร พบว่า ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อซึ่งเป็นไปตามที่ ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษารับรู้ถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ของโลกและ ผลกระทบต่อโลกที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้และความเข้าใจ วัฒนธรรมที่หลากหลายและสามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมเหล่านั้นได้อย่างกลมกลืน สอดคล้องกับ แนวคิดของ Hellriegel, Jackson, and Slocum (2005) ได้กล่าวว่า ในการตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ เป็นความสามารถของผู้บริหารในการปรับตัว ให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ องค์การจำเป็นต้องใช้ บุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ จากต่างประเทศมากขึ้นสามารถรับรู้ถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ของโลกและ ผลกระทบต่อโลกที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีความรู้และความเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลาย และสามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมเหล่านั้นได้อย่างกลมกลืนปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ กมลพัชร หินแก้ว (2555) ศึกษาเรื่องสมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ด้านการตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.6 ด้านการบริหารตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อองค์การ และผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กล่าวว่า การพัฒนา ตนเอง เป็นการศึกษาค้นคว้า หาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการและ วิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน และสอดคล้องกับแนวคิด ของ Hellriegel, Jackson, and Slocum (2005) ได้กล่าวว่า ในการบริหารตนเอง เป็นความสามารถของ ผู้บริหารในการรู้จักตัวตนของตนเองมีความกระตือรือร้นและแรงจูงใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้น ทุ่มเทและทำงานหนักเพื่อให้งานสำเร็จอดทนกับอุปสรรคและสามารถพลิกฟื้นสถานการณ์เมื่อต้องประสบ กับความล้มเหลวสามารถสร้างความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว รู้บทบาทหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ ต่อองค์การต่อตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชาและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Bapat et al. (2101) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารตนเอง ผู้บริหารที่ดีต้องรู้คุณค่า รู้จุดแข็งและข้อจำกัดของ ตนเอง สามารถที่จะควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ขอรับความ ช่วยเหลือ คำแนะนำ เมื่อจำเป็นและยอมรับเมื่อทำผิดพลาด สามารถปรับตัวให้เข้ากับความคิด ความ กตัตัน ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้และสามารถที่จะรักษาความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สฤชต์ เรืองแก้ว (2551) ได้ศึกษาสมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 พบว่า สมรรถนะหลักด้านพัฒนาตนเอง ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพัชร หินแก้ว (2555) ศึกษาเรื่องสมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ด้านการพัฒนาตนเอง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของปวีศา มีศรี (2562) ได้ศึกษาสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 พบว่า สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาราพัต หัดหน (2562) ได้ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ด้านการพัฒนาตนเอง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูผู้สอนโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับแรก คือ มาตรฐานการปฏิบัติตน รองลงมา คือ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ มาตรฐานการปฏิบัติงาน

2.1 ด้านมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 มีมาตรฐานประสบการณ์ด้านวิชาชีพตามที่คณะกรรมการคุรุสภา กำหนด และครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 1 มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2558) ได้กล่าวว่า มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ เป็นข้อกำหนดสำหรับผู้ที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพ จะต้องมีความรู้และมีประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอที่จะประกอบวิชาชีพจึงจะสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์พร้อมที่จะประกอบวิชาชีพทางการศึกษาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรวีรยา ธนชชาอัครสิริ (2561) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลลัพธ์แก่ผู้เรียนตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ และครูใน

โรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ตามความต้องการ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2558) ได้กล่าวว่า มาตรฐานการปฏิบัติงาน เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในวิชาชีพให้เกิดผลเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมทั้งมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญในการประกอบวิชาชีพ ทั้งความชำนาญเฉพาะด้านและความชำนาญตามระดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงาน หรืออย่างน้อยจะต้องมีการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ เพียงพอที่จะดำรงสถานภาพของการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพต่อไปได้หรือไม่ นั่นก็คือการกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพต่อไปได้หรือไม่ นั่นก็คือการกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องต่อใบอนุญาตทุก ๆ 5 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสา แผละหิม (2560) การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัย พบว่า ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพโดยภาพรวมและรายมาตรฐานอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร มีจรรยาบรรณวิชาชีพของตนเอง มีวินัย มีบุคลิกภาพ มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลง และครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร มีจรรยาบรรณของวิชาชีพ ได้แก่ การมีความรัก ความศรัทธา ความซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพครู สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2558) ได้กล่าวว่า มาตรฐานการปฏิบัติตน เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการประพฤติตนของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีจรรยาบรรณของวิชาชีพและแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง ฐานะเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ซึ่งแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพกำหนดเป็นข้อบังคับคุรุสภา หากผู้ประกอบวิชาชีพผู้ใดประพฤติผิดจรรยาบรรณของวิชาชีพ ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นจนได้รับร้องเรียนถึงคุรุสภาแล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุบล สิ้นธุโร (2554) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่าการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า มาตรฐานที่การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3. สมรรถนะของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารในด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อซึ่งเป็นไปตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนสำคัญในการกำหนด

ทิศทางที่ทำให้การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะที่รอบด้าน มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ย่อมทำให้การปฏิบัติงานของครูเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภารัตน์ หอเจริญ (2559) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรวีรยา ธนชชา อัครสิริ (2561) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีศา มีศรี (2562) ได้ศึกษาสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมีเพียงสมรรถนะเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ด้านการทำงานเป็นทีมและด้านการพัฒนาตนเอง โดยทั้งหมดร่วมกันส่งผลได้มากถึงร้อยละ 47 เฉพาะด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพียงสมรรถนะเดียวสามารถอธิบายได้มากถึงร้อยละ 39

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้บริหารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางขั้นตอนวิธีการทำงานและระยะเวลาในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองด้านการบริหารจนเป็นที่ยอมรับ
4. ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสามารถวิเคราะห์กลยุทธ์ขององค์กรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ
5. ด้านการตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวิเคราะห์โอกาสและภัยคุกคามของกระแสโลกาภิวัตน์ได้

6. ด้านการบริหารตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรยอมรับในจุดด้อยและนำไปพัฒนาแก้ไขปรับปรุงและเสริมจุดเด่นที่มีอยู่

7. ด้านมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 ควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น

8. ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 ควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

9. ด้านมาตรฐานการปฏิบัติตน ครูในโรงเรียนกลุ่ม 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร 1 ควรมีการจรรยาบรรณต่อเพื่อนครู

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ในสังกัดต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

กมลพัชร หินแก้ว. (2555). สมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์อุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.

ฉัตรวีรยา ธนัชชาอัครศิริ. (2561) สมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นภารัตน์ หอเจริญ. (2559). สมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปวีรศา มีศรี. (2562). สมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครปฐม เขต 1. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

- สฤษดี เรื่องแก้ว. (2551). “สมรรถนะทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็น
องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา
เขต 7. ปรินญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **คู่มือการประเมินสมรรถนะครู พ.ศ. 2553.**
กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2558). **การดำเนินงานการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตร
ทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ สกสค.ลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภา. (2553). **สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2552.** กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์พริกหวาน กราฟฟิค.
- อุบล สิ้นธุโร. (2554). **การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง
จังหวัดปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- อาราพัต หัตถน. (2562). **สมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3.** ปรินญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Bapat, Ashwini and other. (2015). **A Leadership Competency Model: Describing the
Capacity to Lead.** from <http://www.safiyahsatterwhite.com/wp-content>
- Hellriegel, D., Slocum, J. W., & Jackson, S. E. (2005). **Management: A competency-
based approach.** 10th ed. Mason, OH: Thomson/South-Western.
- Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis.** 3rd ed. New York. Harper
and Row Publications.

การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9
Factor Analysis of the 21st Century Characteristics of School Principals
under the Secondary Educational Service Office Area 9

วัชรพงษ์ เนาวรัตน์¹ ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา² วิเชียร อินทรสมพันธ์³

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี, k51131103033@gmail.com

²คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธนบุรี, gs@thonburi-u.ac.th.

³คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, i_wichian@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 การกำหนดขนาดตัวอย่างของโมเดลการวัดลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มี 6 องค์ประกอบ ตัวแปรสังเกตได้ 20 ตัวแปร กำหนดขนาดตัวอย่าง 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ ตามหลักการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Hair et al. (2006: 112-113) ทำให้ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 400 คน จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการกำหนดสัดส่วนของตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.932 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 6 องค์ประกอบเมื่อนำมาสร้างโมเดลสมมติฐานองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โครงสร้างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหารด้านการสื่อสาร ด้านคุณธรรมจริยธรรมด้านความคิดสร้างสรรค์และด้านมนุษยสัมพันธ์ ตามลำดับโดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 0.871 องศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 2, P-value เท่ากับ 0.647, ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.999

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

Abstract

The purposes of this survey study were to investigate confirmatory factors of characteristics of school principals in the 21st century under the Secondary Educational Service Office Area 9. A sample group was school principals and teachers under the Secondary Educational Service Office Area 9. A sample group was determined by a 6-factor evaluative model of principal's characteristics in the 21st century. Twenty variables were determined in this study, so the size of the sample group as determined by twenty times of the variables resulted in 400 participants. The participants were recruited by stratified random sampling based on school size ratio. A research instrument was a questionnaire with the reliability at 0.932. Data were analyzed by means of mean, percentage, standard deviation, and confirmatory factor analysis.

The findings revealed that bringing the six factors to set a hypothetical factor model of the characteristics of the principals in the 21st century, it was fit with the empirical evidence. The most important factor was visionary, followed by administrative competence, communication, moral and ethics, creativity, and human relations, respectively. This can be inspected from the Chi-square value of .871 (df=2), $p=.647$, and the GFI of .999.

Keywords: Factor Analysis, Characteristics of 21st century school principals.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และมีการดิ้นรนแข่งขันสูงตลอดเวลา ประชาชนจะต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและศักยภาพด้านต่าง ๆ อย่างพอเพียงจึงจะสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมนั้นได้อย่างสมดุล ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: 1) ได้กล่าวไว้ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558: 2) ที่กล่าวว่า สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 (ระหว่าง ค.ศ.2001-2100) มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์การและพลเมืองโลกหลายด้าน ได้แก่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจการเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลกการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว การปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศความเสี่ยงโรคมะเร็งของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภัยพิบัติทางธรรมชาติของโลกมีแนวโน้มเกิดความรุนแรง

มากขึ้นและผลกระทบอื่น ๆ อีกมากมาย ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้รับผลกระทบ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอด และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรจำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง และการเปลี่ยนแปลงองค์กรครั้งใหญ่เพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุลเพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่3) พ.ศ.2553 ใน มาตราที่ 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า สถาบันการศึกษาก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าสถาบันครอบครัว ซึ่งประชาชนที่ได้รับการศึกษามีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการนำความรู้ไปประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ กนกอร อุณสถานนท์ (2560: 99) ยังกล่าวว่า การศึกษายังทำให้ผู้ที่ได้รับการศึกษามีจริยธรรม คุณธรรม สร้างเสริมให้สังคมมีความสงบสุข เมื่อประชาชนมีความรู้ มีคุณธรรมก็ส่งผลให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองทัดเทียมกับอารยประเทศ รวมถึงความภาคภูมิใจในความเป็นไทยที่ทำให้ชาติไทยเฟื่องฟูมั่นคงต่อไป ซึ่งในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นผู้กำหนดทิศทางในการบริหารการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะขับเคลื่อนพัฒนาประเทศให้มุ่งไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะที่นำพาให้สถานศึกษามุ่งไปสู่ความสำเร็จก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 32) ได้กล่าวถึง มาตรฐานด้านผู้บริหารตามเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษาไว้อยู่ 5 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กรโครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองและปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน ซึ่งผลการปฏิรูปดังกล่าวนี้เป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วและความล้มเหลวจากการจัดการศึกษาเดิมที่ไม่สามารถสร้างคนให้มีจิตใจที่มีศักยภาพอย่างพอเพียง รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีที่แผ่กระจาย

ไปอย่างไม่มีขอบเขตจำกัดไปสู่สังคมสากลที่ต้องใช้วิธีการทางปัญญา เช่นนั้นแล้ว ในการบริหารสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีหลักและทฤษฎีในการบริหาร

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยนต์ เพาพาน (2559: 301-306) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะโดดเด่น เหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่คุณธรรมและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสนองต่อการแข่งขันและทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่น มีทักษะและบทบาทในการบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพการใช้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคต จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ สามารถกำหนดประเด็นศึกษาที่สำคัญ 4 ด้านหลัก ได้แก่ คุณลักษณะความเป็นผู้นำยุคใหม่ ทักษะยุคใหม่ บทบาทหน้าที่ และคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ ความสามารถทางวิชาการ การสื่อสาร และเทคโนโลยี การเป็นนักริเริ่มสร้างสรรค์และประกอบการนักสร้างพลังและแรงบันดาลใจเชิงบวก ตัวแบบที่ดี และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ ศศิธรดา แพงไทย (2559: 10-11) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำยอดเยี่ยมปรับเปลี่ยนองค์กรให้ทันสมัย พัฒนาทีมงานให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ พัฒนากระบวนการทัศน์ใหม่ให้เกิดขึ้นในองค์กร ขับเคลื่อนด้วยยุทธศาสตร์การบริหารจัดการใหม่ ๆ ส่งเสริมสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณสื่ออุปกรณ์อย่างเพียงพอ ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรและนอกองค์กร ให้ความสนใจต่อวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ปรับเปลี่ยนวิธีสอนของครูให้มีเทคนิคใหม่ๆ พัฒนาหลักสูตรส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการบูรณาการทักษะทางสังคม ทักษะชีวิตรวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง ชมรมศิษย์เก่า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนท้องถิ่น สถานประกอบการที่จะส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชีระ รุญเจริญ (2550: 34-36) ที่ว่า ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตำแหน่งที่สังคมคาดหวังให้เป็นผู้ผู้นำในสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้บริหารการศึกษามีอาชีพตามแนวที่กำหนดไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณ ด้านความสามารถ/ทักษะ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านทักษะการบริหาร

ในการศึกษาสถานภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 ด้านต่าง ๆ ในปัจจุบันสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 (2560: 37) ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายใต้กรอบกฎหมายที่กำหนด โดยมี

บทบาทหลักในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐด้านการศึกษาและเรียนรู้การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ทั้งยังมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินการนโยบายด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการบริหาร ราชการแผ่นดิน โดยจากการสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง ครู นักเรียน ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบพิจารณาจัดทำนโยบายการบริหารจัดการในระดับ เขตพื้นที่ และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ด้านผู้บริหารคุณภาพ โดยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารควรเป็นผู้มีความสามารถและพร้อมเสียสละเวลา แก่ราชการ มีความเที่ยงตรงยุติธรรม มีการตัดสินใจอย่างรวดเร็วและถูกต้อง เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทั้งศาสตร์และศิลป์ ให้ความร่วมมือในการทำงานได้กับทุกภาคส่วน มีการอบรมผู้บริหารให้ สามารถแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ผู้บริหารโรงเรียนควรมีเกณฑ์อยู่ในวาระ 3-4 ปี เพื่อมีการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ควรมีส่วนร่วมในการทำงานให้ผู้ร่วมงานรู้สึกเป็นหนึ่ง เดียวกันและศึกษาระยะเพื่อนำมาใช้ในการปกครอง มีความเข้าใจสภาพปัญหาความเป็นอยู่ตามบริบท ของบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครูและนักเรียน ทำงานอย่างมีคุณภาพ เข้าใจ รู้ใจ สนใจ เต็มใจ จริงใจในการทำงาน เป็นผู้ที่มีความกล้าตัดสินใจในเรื่องของงานไม่เอนเอียงต่อ บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ให้ความสำคัญกับผู้ร่วมงาน ยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็น ร่วมแก้ปัญหาและร่วมตัดสินใจ สามารถกระตุ้นและจูงใจให้เกิดความรักและความผูกพันใน โรงเรียน ส่งเสริมศักยภาพผู้บริหารให้มีความเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ โดยเน้นด้านวิชาการ และสมรรถนะ ในด้านต่าง ๆ เป็นกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานพัฒนานักเรียนและโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนและ สังคม ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิชาการ จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

จากความสำคัญดังกล่าว คุณลักษณะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีผู้ที่สนใจ ทำการศึกษาและวิจัยไว้อย่างหลากหลายและแตกต่างกัน แต่สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะอย่างไร และคุณลักษณะเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ซึ่งในการที่จะทำได้ข้อสรุปที่ชัดเจนขึ้น โดยมีแนวทางหนึ่ง คือ การใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ อันเป็นวิธีการทางสถิติ ที่นำมาใช้ในการรวมกลุ่มตัวแปร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ทำให้ทราบการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อ การส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมต่อไป เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารที่มี ประสิทธิภาพต่อไป อันจะก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้า และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จำนวน 3,704 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 การกำหนดขนาดตัวอย่างของโมเดลการวัด
ลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มี 6 องค์ประกอบ และงานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกต
ได้ 20 ตัวแปร กำหนดขนาดตัวอย่าง 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ ตามหลักการกำหนดขนาด
ตัวอย่างของ Hair et al. (2006: 112-113) ทำให้ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 400 คน จากนั้นใช้การสุ่ม
แบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการกำหนด
สัดส่วนของตัวอย่าง และใช้การจับสลากให้ได้มาซึ่งตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Opinionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ
ประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check-list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบ
มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ องค์ประกอบ 6 ด้าน มีข้อคำถามรวมจำนวน 68
ข้อ ดังนี้

1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม	12 ข้อ
2) ด้านความคิดสร้างสรรค์	9 ข้อ
3) ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร	10 ข้อ
4) ด้านการมีวิสัยทัศน์	13 ข้อ
5) ด้านการสื่อสาร	12 ข้อ
6) ด้านมนุษยสัมพันธ์	12 ข้อ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามโดยจำแนกตามขนาดสถานศึกษา 4 ขนาด ประกอบด้วย 1) ขนาดเล็ก
จำนวน 41 ฉบับ 2) ขนาดกลาง จำนวน 95 ฉบับ 3) ขนาดใหญ่ จำนวน 133 ฉบับ และ 4) ขนาดใหญ่

พิเศษ จำนวน 131 ฉบับ รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 ฉบับ พร้อมหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามโดยผู้วิจัยนำส่งและนัดเวลารับคืนแบบสอบถามจากสถานศึกษาแต่ละแห่งด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

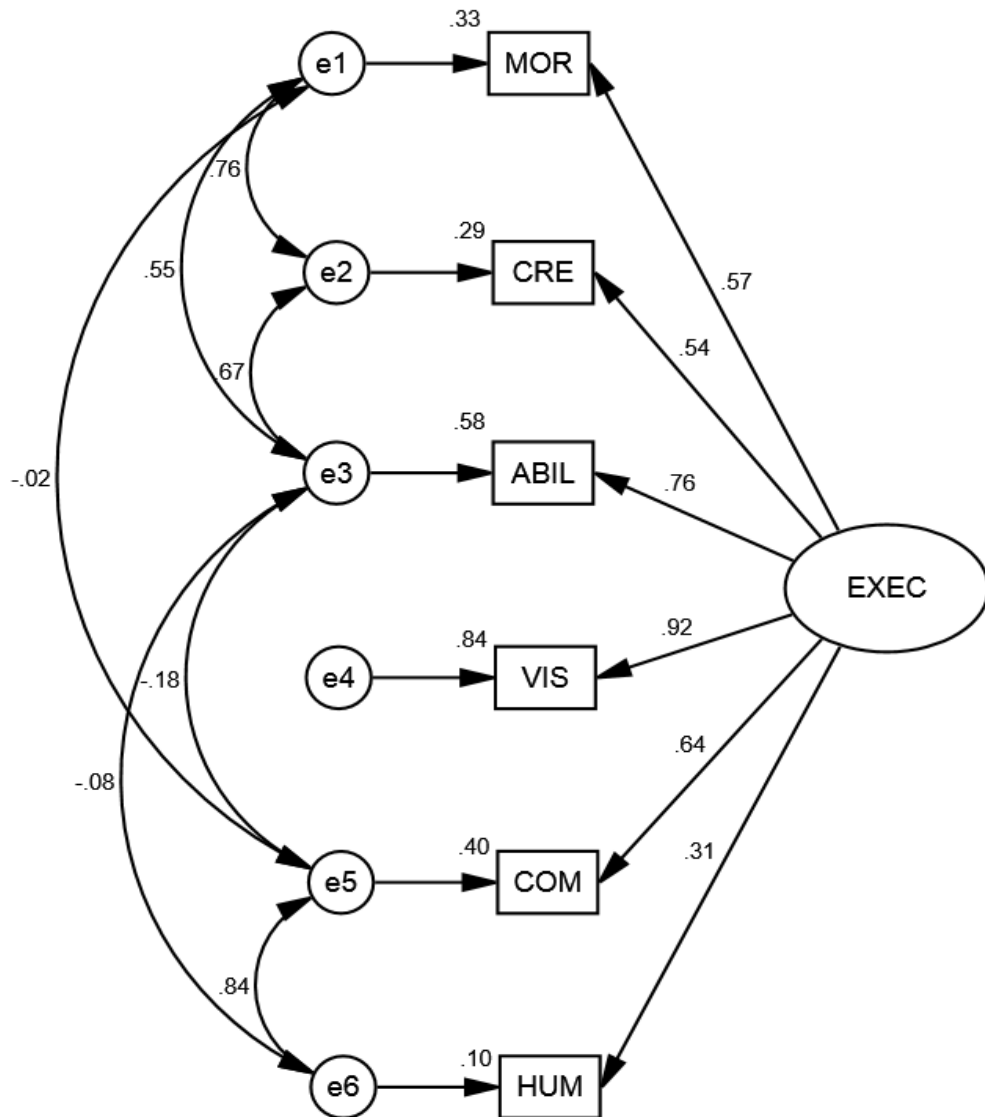
การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดระเบียบ ลงรหัส และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อตรวจสอบความกลมกลืนขององค์ประกอบแต่ละตัวแปรปัจจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หรือเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ซึ่งเป็นการทดสอบความสอดคล้องโมเดลองค์ประกอบตามแนวคิดทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การทดสอบความสอดคล้องโมเดลองค์ประกอบด้วยดัชนีวัดความสอดคล้อง ได้แก่ ค่าสถิติ ไค-สแควร์ (Chi-Square) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Good of Fit Index: GFI) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized root mean square residual: Standardized RMR) และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA)

ตารางที่ 1 ค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์การพิจารณา	แหล่งอ้างอิง
Chi-Square Statistics: X^2	p-value มากกว่า .05	(Hox, 2010: 40 - 51) (Kelloway, 2015: 52 - 61)
Relative Chi-Square: X^2/df	น้อยกว่า 2.0	(Hox, 2010: 40 - 51)
Root of Mean Square Residual: RMR	น้อยกว่า .05	(Hox, 2010: 40 - 51)
Root Mean Square error of Approximation: RMSEA	น้อยกว่า .05	(Hox, 2010: 40 - 51) (Kelloway, 2015: 52 - 61)
Goodness of Fit Index: GFI	มากกว่า .95	(Schumacker & Lomax, 2010: 85-88)
Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI	มากกว่า .95	(Schumacker & Lomax, 2010: 85-88)

ผลการวิจัย

Chi-square = .871 ,df = 2, p=.647, CMIN/DF =.435,
 RMSEA = .000, CFI = 1.000, GFI = .999, AGFI = .992, RMR = .002

ภาพที่ 1 โมเดลการวัดคุณลักษณะของผู้บริหาร

จากภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดคุณลักษณะของผู้บริหาร พบว่า โครงสร้างมีความสอดคล้องกับกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 0.871 องศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 2, P-value เท่ากับ 0.647 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.999 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักปัจจัย (factor loading) พบว่า ค่าน้ำหนักปัจจัยมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (ค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบเท่ากับ 0.918) รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.760) ด้านการสื่อสาร (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.636) ด้านคุณธรรมจริยธรรม (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.574) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.543) และด้านมนุษยสัมพันธ์ (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.308) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 6 องค์ประกอบ เมื่อนำมาสร้างโมเดลสมมติฐานองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โครงสร้างมีความสอดคล้องกับกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร ด้านการสื่อสาร ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ตามลำดับ โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 0.871 องศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 2, P-value เท่ากับ 0.647, ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.999

อภิปรายผล

ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ มีค่าเป็นบวกตั้งแต่ .308-.918 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อจัดลำดับองค์ประกอบที่เหมาะสมขององค์ประกอบคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สามารถลำดับตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบได้ดังนี้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.918) ด้านความรู้ความสามารถในการบริหาร (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.760) ด้านการสื่อสาร (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.636) ด้านคุณธรรมจริยธรรม (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.574) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.543) และด้านมนุษยสัมพันธ์ (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.308) ตามลำดับ ถือได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ มีความสำคัญต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนกร ต่อซอน (2561: 95-96) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ด้านคุณธรรมนำสังคม 3) ด้านบุกเบิกอย่างสร้างสรรค์ 4) ด้านวิสัยทัศน์ก้าวไกล และ 5) ด้านแรงบันดาลใจ สอดคล้องกับ Bottoms et al. (2003: 3) ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีศักยภาพสูงสำหรับบริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้บริหารงาน ที่มีประสิทธิภาพสูง มีพรสวรรค์ในการเป็นผู้นำเข้าใจงานทั้งหมดของโรงเรียนเพื่อ

พัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน รู้วิธีการทำงานร่วมกับคณะครูและบุคลากรของโรงเรียนเพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ ให้การสนับสนุน ส่งเสริมครูให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ Edmonson et al. (2009: 79-81) ได้ทำการวิจัย เรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้สรุปคุณลักษณะที่ดีไว้ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ 2) เป็นผู้มีความคิดและมองการณ์ไกล 3) มีความสามารถในการบริหาร 4) มีความสามารถในการกระตุ้นบุคคลอื่น 5) มีความสนใจบุคคลอื่น 6) มีความเป็นนักวิชาการ 7) มีความรู้ในวิชาชีพ 8) มีอุดมการณ์ในอาชีพและปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 สามารถนำองค์ประกอบที่ผ่านการวิเคราะห์ที่ยืนยันได้ด้วยข้อมูลทางสถิติไปใช้ในการฝึกอบรมเตรียมบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และใช้เป็นแบบประเมินคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำองค์ประกอบที่วิเคราะห์ที่ยืนยันได้ด้วยข้อมูลทางสถิตินี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณลักษณะเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา
3. สถานศึกษา ควรนำองค์ประกอบที่วิเคราะห์ที่ยืนยันได้ด้วยข้อมูลทางสถิตินี้ ไปสร้างเกณฑ์การประเมินหรือใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ในการบริหารงานและการวางแผนเชิงกลยุทธ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงประเมินและติดตามผลการนำองค์ประกอบไปใช้ในการประเมินคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาเครื่องมือให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา
2. ควรนำองค์ประกอบนี้ไปใช้ในการวิจัยและพัฒนา หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ได้ตัวองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมต่อการประเมินผู้บริหารสถานศึกษาอย่างครอบคลุม
3. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับองค์ประกอบเชิงยืนยันคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กนกอร อุ่ณสถานนท์ (2560). **คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21** **สู่การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา** การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แนวทางการนิเทศสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน: ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21. **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครุศาสตร์ ครั้งที่ 1**. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). **ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพรส.
- วัฒน์กร ต่อซอน. (2560). **คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศศิรดา แพงไทย. (2559). **บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21**. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 6(1) มกราคม-มิถุนายน 2559.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. (2560). **แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 (พ.ศ.2561-2563)**. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 สุพรรณบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). **แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงาน). (2558). **ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564)**. รายงานสรุปผลการประชุมประจำปี 2558 ณ ศูนย์แสดงการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี.
- Edmonson et al. (2009). James Bartlett and Francis L. Bacon. **The administration of the modern secondary school**. 4th ed. New York. Macmillan.
- Hair, J. F., Black, W. C., Bain, B. J., Anderson, R. E., and Tatham, R. L. (2006). **Multivariate data analysis**. 6th ed. Upper Saddle River. NJ: Pearson Education International.

การพัฒนาสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการ
เรียนรู้แบบสืบเสาะ รายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล ๓ “ยุติธรรมวิทยา”

The Development of Scaffolding Media using Motion Graphics
Techniques for Inquiry-Based Learning on Social Studies for Students
Mathayomsuksa I Thetsaban 3 “Yuttithamwittaya” Secondary School

ภานุขนาฏ นรินทร์¹ ธัญญรัตน์ น้อมพลกรัง² จิรพันธ์ ศรีสมพันธ์³ พุทธิดา สกุลวิริยกิจกุล⁴

¹นักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, s6102042810019@email.kmutnb.ac.th

²มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, thanyarat.n@fte.kmutnb.ac.th

³มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, jiraphan.s@fte.kmutnb.ac.th

⁴มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, puttida.s@fte.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา สาระ เศรษฐศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) พัฒนาสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ รายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 3) ประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น 4) ประเมินคุณภาพของสื่อเสริม ศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกที่ได้พัฒนาขึ้น 5) หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วย สื่อเสริมศักยภาพที่พัฒนาขึ้น 6) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลัง เรียนด้วยสื่อเสริมศักยภาพที่พัฒนาขึ้น และ 7) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยสื่อเสริม ศักยภาพที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล ๓ จำนวน 31 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยสื่อโมชันกราฟิกเสริมศักยภาพการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แบบทดสอบ ก่อนเรียนและหลังเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติในการวิจัยคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน คือ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ พัฒนาขึ้นมีคุณภาพในระดับดี 2) คุณภาพของสื่อเสริมศักยภาพที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดี 3) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเสริมศักยภาพที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพร้อยละ 80 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 5) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อเสริมศักยภาพที่พัฒนาขึ้นอยู่ ในระดับมาก

คำสำคัญ: สื่อโมชันกราฟิก การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ รายวิชาสังคมศึกษา

Abstract

The objective of this research was to 1) Develop a learning management plans social studies economics and geography Mathayomsuksa 1 2) Development of scaffolding media using motion graphics techniques for inquiry-based learning on social studies for students Mathayomsuksa 1 3) Assess the learning management plans developed 4) Assess the quality of media using motion graphics techniques for inquiry-based learning 5) Assess the effectiveness of learning management 6) Compare the learning achievement of students before and after learning and 7) Study the satisfaction of students. The sample group used consisted of 31 Mathayomsuksa 1 Thetsaban 3 “Yuttithamwittaya” secondary school by simple random sampling. Research tools include motion graphics, learning management plan, pre-test and post-test, satisfaction questionnaire. The statistics in the research were average, standard deviation and hypothesis testing statistic was t-test. The results showed that 1) The quality of designed lesson plans in was good 2) The quality of the developed media in was good 3) The efficiency of improving the potential of learning media using the motion graphic method in accordance with inquiry-based learning and lesson plans had an efficiency of 80 percent 4) The student's learning achievement after class is significantly higher than before class on a scale of 0.5 5) Student satisfaction with learning to improve the potential of learning media using motion graphics techniques was high.

Keywords: motion graphics, inquiry-based learning, social studies subject

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ระบุความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 9 มาตรา 66 เรื่อง เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กล่าวคือ ผู้เรียนมีสิทธิ์ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3, 2553) สืบเนื่องมาจากทางโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล ๓ “ยุติธรรมวิทยา” ได้มีการ

นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบ DLIT (Distance Learning Information Technology) เข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ลดช่องว่าง และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้ โดยที่ครูและนักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการ

รายวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล ๓ “ยุติธรรมวิทยา” ได้มีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สารหน้าที่พลเมือง และการดำเนินชีวิตในสังคม สารประวัติศาสตร์ สารเศรษฐศาสตร์ และสารภูมิศาสตร์ โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นกระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคมและแก้ปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของรายวิชาสังคมศึกษารูปแบบหนึ่งคือการใช้กระบวนการสืบเสาะ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนต้องค้นคว้าหาคำตอบด้วยวิธีต่าง ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้คิดหาคำตอบ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิด ปฏิบัติและใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือ (ธนาวุฒิ ทรัพย์สุข, 2559) ในการเรียนการสอนแบบสืบเสาะเป็นการสอนที่มีครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เน้นให้ผู้เรียนเรียนด้วยความเข้าใจไม่ใช่การท่องจำ ทั้งนี้ต้องใช้กิจกรรม กระบวนการ และทักษะต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงกับความรู้เดิมเพื่อนำไปสู่การแสวงหาความรู้ใหม่ได้

สื่อโมชันกราฟิก เป็นการนำเอาข้อมูลภาพ ข้อความ ตัวอักษร กราฟิก หรือภาพอินโฟกราฟิก มาสร้างให้เกิดการเคลื่อนไหว เหมาะกับการใช้ดึงดูดความสนใจ ซึ่งสามารถสื่อความหมายของข้อมูลทั้งหมดให้ผู้คนเข้าใจได้ในเวลาอันรวดเร็ว (อารีนา อารยะกุล, 2560) ซึ่งสื่อโมชันกราฟิกเป็นสื่อที่สามารถดึงดูดและสร้างแรงจูงใจได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการอธิบายเนื้อหาที่มีปริมาณมากหรือเนื้อหาที่มีความซับซ้อนให้สามารถเข้าใจได้อย่างง่ายดาย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้โมชันกราฟิกกลายเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน

จากการสอบถามครูผู้สอนในรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ยังไม่มีสื่อการสอนที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนที่นำรูปแบบ DLIT มาใช้ จึงมีความต้องการสื่อการสอนที่สอดคล้องกับนโยบายโรงเรียน พร้อมสอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของนักเรียน

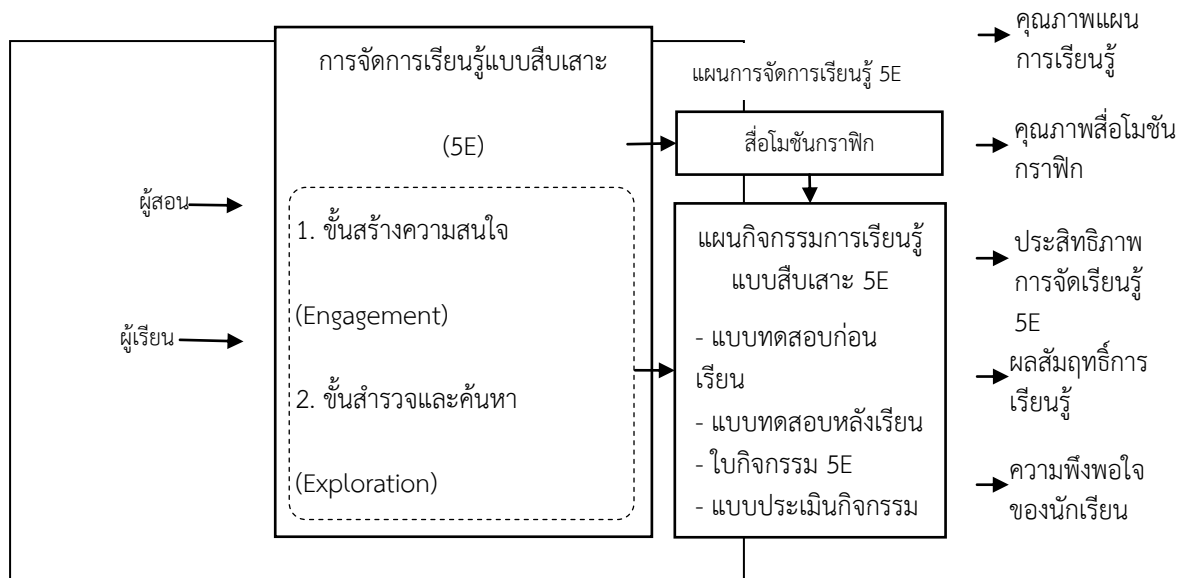
จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้พัฒนาสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ รายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สารเศรษฐศาสตร์ และสารภูมิศาสตร์ โดยการนำเสนอข้อมูลสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบโมชันกราฟิกที่เหมาะสม

กับการใช้ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนร่วมกับการเรียนรู้แบบสืบเสาะ โดยที่ผู้เรียนต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เข้าใจปัญหาและแก้ไขปัญหาได้ อันจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในการเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา สาระเศรษฐศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อพัฒนาสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ รายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา สาระเศรษฐศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ที่ได้พัฒนาขึ้น
4. เพื่อประเมินคุณภาพของสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกที่ได้พัฒนาขึ้น
5. เพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ รายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
6. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกที่ได้พัฒนาขึ้น
7. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกที่ได้พัฒนาขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล ๓ “ยุติธรรมวิทยา” จำนวน 6 ห้อง จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 190 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล ๓ “ยุติธรรมวิทยา” จำนวน 1 ห้อง จำนวน 31 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากห้องเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การสร้างเครื่องมืองานวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนของ ADDIE ดังนี้

1. การวิเคราะห์ (Analysis) มีกระบวนการวิเคราะห์ดังนี้

1.1 วิเคราะห์การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ผู้วิจัยได้เลือกขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5E มาใช้กับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) และ 5) ขั้นประเมินผล (Evaluation)

1.2 วิเคราะห์ข้อบ่งชี้เนื้อหาและวิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ประกอบด้วยสาระเศรษฐศาสตร์ มี 5 หน่วยการเรียนรู้ และสาระภูมิศาสตร์ มี 5 หน่วยการเรียนรู้

1.3 วิเคราะห์ผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงได้มีการนำสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้
ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะเข้ามาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้

1.4 วิเคราะห์กิจกรรมการใช้สื่อโมชันกราฟิกร่วมกับการเรียนรู้แบบสืบเสาะ โดยการ
กำหนดการใช้สื่อโมชันกราฟิกในชั้นสร้างความสนใจ และทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันตามลำดับ
ขั้นตอนการเรียนรู้แบบสืบเสาะในชั้นสำรวจและค้นหา ชั้นอธิบายและลงข้อสรุป ชั้นขยายความรู้และชั้น
ประเมินผล

2. การออกแบบ (Design)

2.1 ออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่ง
หลังจากออกแบบแล้วผู้วิจัยจะได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง ซึ่งแบบทดสอบที่ผ่าน
การประเมินจะถูกนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การออกแบบวัตถุประสงค์การเรียนรู้และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

สาระการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	แผนการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	แบบทดสอบ
สาระเศรษฐศาสตร์	5	14	35	66
สาระภูมิศาสตร์	5	9	13	77

2.2 ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5E ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบแผนการ
จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5E เพื่อแสดงกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5E

กิจกรรม	บทบาทนักเรียน	บทบาทครู	เครื่องมือ
ขั้นการปฐมนิเทศผู้เรียน			
ขั้นเตรียมความพร้อม	- เข้าร่วมฟังปฐมนิเทศ	ให้คำแนะนำใน	- สื่อโมชันกราฟิก
เพื่อให้ให้นักเรียนเข้าใจ	- ชมสื่อโมชันกราฟิก	กิจกรรมการเรียนรู้	- การสืบค้นข้อมูล
รูปแบบกิจกรรมในแต่ละ	- กิจกรรมถาม-ตอบ	สืบเสาะ	- การทำแบบทดสอบ
ละแผนการเรียนรู้			

ตารางที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5E (ต่อ)

กิจกรรม	บทบาทนักเรียน	บทบาทครู	เครื่องมือ
ขั้นตอนการเรียนรู้แบบสืบเสาะ			
1. สร้างความสนใจ (Engagement)	- ทำแบบทดสอบ - ชมสื่อโมชันกราฟิก - กิจกรรมถาม-ตอบ	- ตั้งประเด็นปัญหา - ตอบคำถาม - สังเกตพฤติกรรม	- แบบทดสอบก่อนเรียน - สื่อโมชันกราฟิก - ใบประเมินกิจกรรม5E
2. สำรวจและค้นหา (Exploration)	- ทำกิจกรรมกลุ่มสืบค้น ข้อมูลจากใบกิจกรรม		- แหล่งเรียนรู้ที่ เกี่ยวข้อง
3. อธิบายและลงข้อสรุป (Explanation)	- ร่วมอภิปรายกลุ่มสรุป ความรู้	- ให้คำแนะนำ - สังเกตพฤติกรรม	- ใบกิจกรรม - ใบประเมินกิจกรรม
4. ขยายความรู้ (Elaboration)	- นำเสนอผลการสืบค้น		5E
5. ประเมินผล (Evaluation)	- ร่วมแสดงความคิดเห็น - ทำแบบทดสอบ	- ประเมินผล - สังเกตพฤติกรรม	- แบบทดสอบหลังเรียน

2.3 ออกแบบใบกิจกรรม ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหากับแผนการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงสถานการณ์ปัจจุบันและความรู้ภายในท้องถิ่น เช่น สารระเหยศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ 6 จัดให้มีกิจกรรมสำรวจเส้นทางภายในท้องถิ่นด้วยเครื่องมือง่าย ๆ อย่าง Google Map หรือแผนที่จังหวัด

2.4 ออกแบบแบบประเมินที่ใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.4.1 แบบประเมินกิจกรรม 5E ซึ่งออกแบบให้ใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูปท เพื่อให้ประเมินความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกันของผู้เรียนในแต่ละขั้นของแต่ละกิจกรรมในหน่วยเรียน

2.4.2 แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ที่ใช้เกณฑ์การประเมินของ Likert 5 ระดับ รวมถึงแบบประเมินอย่างง่ายว่าชอบหรือไม่ชอบในกิจกรรมที่ออกแบบไว้ในการวิจัย

2.4.3 แบบประเมินคุณภาพแผนการเรียนรู้ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็นครูผู้สอนในรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระดับครูชำนาญการพิเศษ วุฒิกิจการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

2.4.4 แบบประเมินคุณภาพสื่อโมชันกราฟิกที่ใช้ในงานวิจัย ที่จะถูกประเมินโดยอาจารย์ผู้มีประสบการณ์ในการสอนด้านคอมพิวเตอร์ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.5 ออกแบบสื่อโมชันกราฟิก จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้มีการใช้สื่อโมชันกราฟิกใน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการปฐมนิเทศ มีจำนวน 3 เรื่อง คือ วิธีการสืบค้นข้อมูล วิธีทำแบบทดสอบก่อนเรียน และวิธีการ

ทำแบบทดสอบหลังเรียน และขั้นการเรียนรู้แบบสืบเสาะ โดยมีการออกแบบสื่อโมชันจำนวน 23 ตอนตามจำนวนแผนการเรียนรู้ โดยได้ออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแผนการเรียนรู้และสถานการณ์ปัจจุบันที่ใกล้ตัวผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันต่อไป โดยกำหนดให้ในแต่ละตอนมีระยะเวลาไม่เกิน 3 นาที

3. การพัฒนา (Development)

3.1 พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ และเครื่องมือที่ใช้ในแผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ใบกิจกรรม แบบทดสอบ แบบประเมินกิจกรรม 5E และแบบประเมินความพึงพอใจ

3.2 พัฒนาสื่อโมชันกราฟิกที่ใช้เป็นสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในงานวิจัยดังกล่าวในภาพที่ 2 เป็นตัวอย่างสื่อโมชันกราฟิกในแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่นำเสนอประเด็นปัญหาเรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์และการใช้งาน

3.3 พัฒนาแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ และแบบประเมินสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิก

4. การนำไปใช้ (Implement)

ก่อนการนำสื่อโมชันกราฟิกและแผนการจัดการเรียนรู้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทดลองใช้และประเมินคุณภาพ มีผลการประเมินดังนี้

4.1 การประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน โดยเป็นครูสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระดับครูชำนาญการพิเศษ ด้วยเครื่องมืองานวิจัยที่ประกอบด้วย แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้และ แบบประเมินความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และแบบทดสอบ

4.2 การประเมินคุณภาพสื่อโมชันกราฟิกที่เป็นนำสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในงานวิจัย ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้มีคุณวุฒิทางด้านเทคโนโลยีการสอน มีความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา และเป็นอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย

5. การประเมินผล (Evaluation)

5.1 ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่าคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ใน สาระที่ 1 สาระเศรษฐศาสตร์ ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.88$, $SD=0.33$) และสาระที่ 2 สาระภูมิศาสตร์ ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=4.88$, $SD=0.33$)

5.2 ผลการประเมินคุณภาพสื่อโมชันกราฟิกที่เป็นนำสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในงานวิจัย พบว่า สื่อที่ใช้ในชั้นปฐมนิเทศ มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ($\bar{X}=4.33$, $SD=0.47$) และสื่อที่ใช้ในขั้นการเรียนรู้แบบสืบเสาะ สาระที่ 1 สาระเศรษฐศาสตร์ มีผลการประเมินใน

ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับดี (\bar{X} =.27, SD =0.45) และ สารที่ 2 สารระงูมิศาสตร์ได้ทำการประเมินแบบ
ภาพรวม ภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับดี (\bar{X} =4.36, SD =0.48)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 1/2563
ระหว่างเดือนกันยายน-พฤศจิกายน 2563 และระยะที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2/2563 ระหว่างเดือน
พฤศจิกายน 2563-มกราคม 2564 โดยมีแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลรายสัปดาห์ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แผนการเรียนรายสัปดาห์

ระยะที่ 1: สารที่ 1 สารเศรษฐศาสตร์		ระยะที่ 2: สารที่ 2 สารระงูมิศาสตร์	
คาบที่	แผนการเรียนรู้	คาบที่	แผนการเรียนรู้
1-2	1. เศรษฐศาสตร์กับการดำรงชีวิต	1-4	15. แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์
3-4	2. ทฤษฎีการในทางเศรษฐศาสตร์	5-6	16. ระบบเวลา
5-6	3. การบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ	7-9	17. ลักษณะทั่วไปของทวีปเอเชีย
7-8	4. พฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมฯ	10-19	18. ภูมิภาคของทวีปเอเชีย
9-10	5. อุปสงค์ อุปทาน	20-21	19. ออสเตรเลีย
11-12	6. ทฤษฎีสินทางปัญญา	22-23	20. นิวซีแลนด์
13-14	7. ประเภทของสถาบันการเงิน	24-25	21. ปาปัวนิวกินี
15-16	8. สถาบันการเงินที่สำคัญ	26-27	22. โอเชียเนีย
17-18	9. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตฯ	28-29	23. วิฤตการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น
19-20	10. ลักษณะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย		
21-22	11. ปัญหาเศรษฐกิจของไทย		
23-24	12. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง		
25-26	13. เศรษฐกิจพอเพียงกับการดำรงชีวิต		
27-28	10. ลักษณะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย		

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ

4.2 สารบัญเนื้อหา

5. ศึกษานอกระบบ

1. วรรณคดีเรื่อง...
2. วรรณคดีเรื่อง...
3. บทที่ 17 เรื่อง...
4. ศึกษานอกระบบ...

6. ภาระงานที่นักเรียนต้องทำ

ภาระงาน	ภาระงานที่นักเรียนต้องทำ
1. ศึกษาบทเรียน	• ศึกษาบทเรียนและเนื้อหาบทเรียนที่มอบหมายให้ศึกษา
2. ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้	• ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษา
3. ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้	• ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษา
4. ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้	• ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษา
5. ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้	• ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษา

7. สิ่งที่ต้องทำ

1. บทเรียน
2. วรรณคดี
3. วรรณคดี
4. วรรณคดี
5. บทเรียน
6. วรรณคดี
7. วรรณคดี

8. ตารางประเมินผล

รายการประเมิน	วิธีการประเมินผล	เกณฑ์ประเมิน	ผลสัมฤทธิ์
บทเรียน	การสังเกตและสนทนาระหว่างเรียน	นักเรียนสามารถอธิบายเนื้อหาบทเรียนได้	นักเรียนสามารถอธิบายเนื้อหาบทเรียนได้
กิจกรรมการเรียนรู้	การสังเกตและสนทนาระหว่างเรียน	นักเรียนสามารถอธิบายเนื้อหาบทเรียนได้	นักเรียนสามารถอธิบายเนื้อหาบทเรียนได้
บทเรียน	การสังเกตและสนทนาระหว่างเรียน	นักเรียนสามารถอธิบายเนื้อหาบทเรียนได้	นักเรียนสามารถอธิบายเนื้อหาบทเรียนได้

ภาพที่ 2 แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ สารระที่ 2 สารระภูมิศาสตร์
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 ระยะเวลา

2. ผลของการพัฒนาสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ

ภาพที่ 3 สื่อโมชันกราฟิก สารระที่ 2 สารระภูมิศาสตร์
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์

3. ผลการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ที่ได้ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 3 คน ได้แก่ สารระที่ 1 สารระเศรษฐศาสตร์ มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก (\bar{X} =4.88, SD =0.33) และสารระที่ 2 สารระภูมิศาสตร์ มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก (\bar{X} =4.92, SD =0.28)

4. ผลของการพัฒนาคุณภาพสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ได้ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค จำนวน 3 คน ได้แก่ สื่อโมชันกราฟิกปฐมนิเทศมีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับดี (\bar{X} =4.33, SD =0.47) สารระที่ 1 สารระ

เศรษฐศาสตร์ มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ($\bar{x}=4.27$, $SD=0.45$) และสาระที่ 2 สาระภูมิศาสตร์ มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ($\bar{x}=4.36$, $SD=0.48$)

5. ผลการประเมินประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 สาระเศรษฐศาสตร์ และระยะที่ 2 สาระภูมิศาสตร์ โดยที่คะแนนได้มาจากการเก็บรวบรวมคะแนนจากกิจกรรมของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ลงในแบบบันทึกคะแนนการเรียนรู้แบบสืบเสาะรายกลุ่ม ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินผลประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ รายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	\bar{x}	SD	แผนการจัดการเรียนรู้ที่	\bar{x}	SD
ระยะที่ 1: สาระที่ 1 สาระเศรษฐศาสตร์			ระยะที่ 2: สาระที่ 2 สาระภูมิศาสตร์		
1. เศรษฐศาสตร์กับการฯ	96.46	2.89	13. เศรษฐกิจพอเพียงฯ	99.33	1.63
2. ทรัพยากรในทางฯ	97.83	3.13	14. การประยุกต์ใช้ฯ	97.58	3.04
3. การบริโภคอย่างมีฯ	95.97	3.16	ค่าเฉลี่ย	98.45	2.21
4. พฤติกรรมการบริโภคฯ	98.06	2.33	15. แผนที่และเครื่องมือฯ	98.68	1.90
5. อุปสงค์ อุปทาน	100	0.00	16. ระบบเวลา	98.51	2.29
6. ทรัพย์สินทางปัญญา	99.26	1.13	17. ลักษณะทั่วไปของฯ	98.83	2.04
7. ประเภทของสถาบันฯ	100	0.00	18. ภูมิภาคของทวีปฯ	99.51	0.78
8. สถาบันการเงินที่สำคัญ	97.64	2.39	19. ออสเตรเลีย	98.78	1.05
9. ความสัมพันธ์ระหว่างฯ	98.95	1.03	20. นิวซีแลนด์	98.92	1.11
10. ลักษณะทางเศรษฐกิจฯ	98.75	2.16	21. ป่าปวนิวกินี	99.42	0.97
11. ปัญหาเศรษฐกิจของฯ	100	0.00	22. โอเชียเนีย	99.75	0.61
12. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับฯ	98.42	2.73	23. วิฤตการณ์ทางฯ	99.83	0.41
			ค่าเฉลี่ย	99.14	1.37

6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ สาระที่ 1 สาระเศรษฐศาสตร์ และสาระที่ 2 สาระภูมิศาสตร์ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิค
โมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ รายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ระยะที่ 1: สาระที่ 1 สารเศรษฐศาสตร์					ระยะที่ 2: สาระที่ 2 สารภูมิศาสตร์				
หน่วย ที่	แบบ ทดสอบ	\bar{x}	SD	t	หน่วย ที่	แบบ ทดสอบ	\bar{x}	SD	t
1	ก่อนเรียน	3.35	1.08	16.89	6	ก่อนเรียน	3.58	1.26	17.67
	หลังเรียน	7.45	0.96			หลังเรียน	7.97	0.98	
2	ก่อนเรียน	9.61	3.12	11.94	7	ก่อนเรียน	3.58	1.29	17.42
	หลังเรียน	16.74	1.86			หลังเรียน	7.87	0.99	
3	ก่อนเรียน	4.16	1.81	9.41	8	ก่อนเรียน	4.06	1.91	10.91
	หลังเรียน	7.87	1.28			หลังเรียน	8.29	1.22	
4	ก่อนเรียน	4.58	2.47	8.49	9	ก่อนเรียน	4.32	2.18	10.63
	หลังเรียน	8.03	0.95			หลังเรียน	8.52	1.00	
5	ก่อนเรียน	4.68	8.32	11.06	10	ก่อนเรียน	4.45	1.82	11.04
	หลังเรียน	1.72	1.05			หลังเรียน	8.61	1.33	

7. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ด้านสื่อโมชันกราฟิกมีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{x}=4.37$, $SD=0.75$) ด้านเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{x}=4.42$, $SD=0.63$) โดยมีภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{x}=4.39$, $SD=0.70$)

สรุปผลการวิจัย

1. คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิก ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาระที่ 1 สารเศรษฐศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก ($\bar{x}=4.88$, $SD=0.33$) และสาระที่ 2 สารภูมิศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก ($\bar{x}=4.92$, $SD=0.28$)

2. คุณภาพของสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกที่ได้พัฒนาขึ้น ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสื่อปฐมนิเทศอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=4.33$, $SD=0.47$) สาระที่ 1 สารเศรษฐศาสตร์อยู่ในระดับดี ($\bar{x}=4.27$, $SD=0.45$) และสาระที่ 2 สารภูมิศาสตร์อยู่ในระดับดี ($\bar{x}=4.36$, $SD=0.48$)

3. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ สาระที่ 1 สารเศรษฐศาสตร์ ภาพรวมมีภาพรวมมีประสิทธิภาพร้อยละ 98.45 และสาระที่ 2 สารภูมิศาสตร์ ภาพรวมมีประสิทธิภาพร้อยละ 99.14

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$, $SD=0.70$)

อภิปรายผล

1. คุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิก ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ มีคุณภาพในระดับดีมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการได้มีการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยนำกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ 5E มาใช้ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ได้รับประสบการณ์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาวุฒิ ทรัพย์สุข (2559) การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสืบเสาะหาความรู้ออนไลน์ เรื่อง ภูมิศาสตร์ประเทศไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโป่งเหนือ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ผลการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสืบเสาะหาความรู้ออนไลน์ อยู่ในระดับมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X}=4.38-4.49$) ทั้งด้านมาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งและสื่อการเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล

2. คุณภาพของสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกที่ได้พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการสร้างสื่อโมชันกราฟิกให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ โดยสร้างตัวละครและดำเนินเรื่องให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน สอดคล้องกับ ปฐมพรพรณ รวยสำราญ (2560) การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกร่วมกับการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ผ่านสื่อและกิจกรรมพิเศษของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เรื่อง เต่าแม่เหล็กไฟฟ้า ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาและประเมินคุณภาพของสื่อโมชันกราฟิก สามารถสรุปผลการประเมินคุณภาพสำหรับผู้เชี่ยวชาญ ได้ดังนี้ ผลการประเมินด้านเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก ($\bar{X}=4.67$, $SD=0.35$) ผลการประเมินด้านสื่อการนำเสนออยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก ($\bar{X}=4.78$, $SD=0.35$)

3. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ มีประสิทธิภาพร้อยละ 80 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะทำให้นักเรียนเกิดการร่วมมือกันเรียนรู้ช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม และแสดงความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา อรัญทิศ (2560) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์รายวิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบเสาะ (Group Investigation: GI) ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์

โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสืบเสาะ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการเรียนแบบกลุ่มสืบเสาะมีผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์มี ประสิทธิภาพ 89.81/80.07 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา ประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนด้วยสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิค โมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ได้ ทำตามกระบวนการแบบสืบเสาะเป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถจดจำบทเรียนได้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ จันใต้ (2559) ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ สาระเศรษฐศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมี วิचारณญาณ และการนำตนเองในการเรียนรู้ โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดการสืบเสาะความรู้ ประกอบสถานการณ์จำลองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการประยุกต์ใช้แนวคิด การสืบเสาะความรู้ประกอบสถานการณ์จำลอง ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบการประยุกต์ใช้แนวคิดการสืบเสาะความรู้ประกอบสถานการณ์จำลองมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากสื่อเสริม ศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกสามารถสร้างความสนใจให้ผู้เรียน มีการสร้างเรื่องราวให้ สอดคล้องกันระหว่างแผนการจัดการเรียนรู้และชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผู้เรียนจึงเกิดการอยากเรียนรู้ ค้นหาลักษณะต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่สร้างความสนใจให้ผู้เรียนเกิดความอยาก รู้ เข้าใจปัญหาและแก้ไขปัญหาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นทีธร เอี่ยมทอง (2559) ผลการจัดการ เรียนรู้ เรื่อง ภูมิศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ร่วมกับวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพบทเรียนที่พัฒนาขึ้นเท่ากับ 52.32/68.55 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความพึงพอใจของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ
2. ครูผู้สอนควรเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมเพื่อใช้ในการเปิดสื่อการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเพิ่มเติมข้อมูลสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะตามสถานการณ์ปัจจุบัน
2. ควรมีการพัฒนาสื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ด้วยเทคนิคโมชันกราฟิกร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะในสาระอื่น ๆ ของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา อรรถพิศ. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์รายวิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือสืบเสาะ (Group Investigation: GI) ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2559). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สาระเศรษฐศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการนำตนเองในการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการสืบเสาะความรู้ประกอบสถานการณ์จำลองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนาวุฒิ ททรัพย์สุข. (2559). การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสืบเสาะหาความรู้ออนไลน์ เรื่อง ภูมิศาสตร์ประเทศไทย เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านโป่งเหนือ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นทีธร เอี่ยมทอง. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ร่วมกับวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ปรมาพรรณ รวยสำราญ. (2560). การพัฒนาสื่อโมชันกราฟิกร่วมกับการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ผ่านสื่อและกิจกรรมพิเศษของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เรื่อง เต่าแม่เหล็กไฟฟ้า. ปรินญาครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- อารีนา อารยะกุล. (2560). การพัฒนาสื่อแอปพลิเคชัน แบบโมชันกราฟิก ร่วมกับกลยุทธ์การเรียนรู้เกมมิฟิเคชัน เรื่อง ภาษาฝรั่งเศสที่ใช้ในการสื่อสารเกี่ยวกับการเดินทางในชีวิตประจำวัน. ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารระบบคุณภาพกับการสร้างองค์การนวัตกรรม ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี

The Relationship between Quality System Management and Innovative Organization Creating of Basic School in Nonthaburi Province

สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, samrerng2791@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดนนทบุรี 2) การสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารระบบคุณภาพกับการสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน รวมจำนวน 364 คน จากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 1 เขต 2 และสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด นนทบุรี จำนวน 91 โรงเรียนที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ตามหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวคิดการสร้างองค์การนวัตกรรมตามแนวคิดของทิตต์และเบสเซนท์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ผลลัพธ์ การมุ่งเน้นบุคลากร การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การจัดการกระบวนการและการนำองค์กร

2. การสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ บุคลากรหลัก โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศแห่งการสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมอย่างสูงในนวัตกรรม ความมั่นคงระยะยาว ขยายขอบเขตความสามารถในการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม

3. การบริหารระบบคุณภาพกับการสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีมีความสัมพันธ์แบบคล้อยตามกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การบริหารระบบคุณภาพ การสร้างองค์การนวัตกรรม สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The objectives of this research were to study 1) quality system management of basic schools in Nonthaburi Province 2) Innovation Organization Creating of basic schools in Nonthaburi Province 3) Relationship between quality system management and innovation organization of basic schools in Nonthaburi Province. The sample of this research were the administrators or deputy directors of school, the group leaders and teachers consisted of 364 from basic schools in Nonthaburi Province under the Office of Primary Educational Service Area 1, Area 2 and under the Nonthaburi Provincial Administrative Organization total 97 schools. The research instrument was a opinionnaire about the quality system management for world class standard schools of the Office of Basic Education Commission and creating innovative organization based on Tidd and Bessant concept. The statistics used to analyzed the data were frequency, percentage, mean, standard deviation. and Pearson Product moment correlation Coefficient.

The findings revealed as follows:

1. Quality system management of basic schools in Nonthaburi Province Overall and each aspect were at a high level ranking in descending order as follows: Performance results, faculty and staff focus, strategic planning, student and stakeholder focus, measurement, analysis and knowledge management, process management and leadership.

2. Creating innovation organization of basic schools in Nonthaburi Province as a whole and in each aspect were at a high level ranking in descending order as follows: Key individual, appropriate organizational structure, effective teamwork, creative climate, promotes creativity high participation in innovation, Beyond the steady state, Boundary Spanning and learning exchange, shared vision leadership and commitment to innovation.

3. Quality system management and innovation organization creation of basic schools in Nonthaburi Province were correlated with statistical significance at the .01 level.

Keywords: quality system management, creating innovation organization, basic schools

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกอย่างรวดเร็ว เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านวิทยาการ สังคม เศรษฐกิจ ฐานความรู้ (knowledge-based Economy) และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรม กลายเป็นสังคมดิจิทัลที่มีความเจริญและแผ่กระจายไปทุกแห่งไม่มีขอบเขตจำกัด โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด ที่เรียกกันว่า Digital Disruption ซึ่งหมายถึง สภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดนวัตกรรมรูปแบบธุรกิจขึ้นมาใหม่ นวัตกรรมและรูปแบบใหม่เหล่านี้สามารถส่งผลกระทบต่อมูลค่าของผลิตภัณฑ์และบริการที่มีอยู่ในอุตสาหกรรมแบบเดิมเป็นความท้าทายที่คนในยุคปัจจุบันจะก้าวผ่านเพื่อนำความสำเร็จมาสู่องค์การสร้างคุณภาพของคนในสังคมไทยให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่พึ่งตนเองได้ (นิตยา เงินประเสริฐศรี, 2555: 3) สังคมโลกในยุคปัจจุบันก็เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ทำให้ต้องคิด วิเคราะห์ แยกแยะ และมีการตัดสินใจที่รวดเร็ว เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นสังคมไทยก้าวเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก ทุก ๆ องค์การในประเทศต้องพร้อมรับมือและต้องมีการพัฒนาองค์การให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มีการสร้างนิสัยนวัตกรรมให้เกิดขึ้นกับคนในองค์กรเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ หากมีการดำเนินการตามแนวคิดดังกล่าวจะทำให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้กับการบริหารและการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2555) หรือโรงเรียนต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่ปรับตัวให้เท่าทันกับความต้องการของสังคมและการพัฒนาประเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ สถานศึกษาที่จะต้องมีความคิดริเริ่ม สร้างรูปแบบการทำงานสร้างสื่อการสอน และวิธีจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อพัฒนาสถาบันการศึกษา เพราะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ถือเป็นจุดกำเนิดของการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นภายในองค์กรเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ที่ไม่อาจจับต้องได้แต่มีค่ามหาศาลมากกว่าทรัพย์สินทางกายภาพ (Adams. & Bessant., 2006) การจัดการศึกษาไทยจึงต้องสร้างพื้นฐานด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นและพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้มีความเป็นสากลที่เป็นที่ยอมรับ พัฒนาความรู้ สติปัญญา ทักษะต่าง ๆ ความเป็นพลเมือง ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทั้งระบบ คุณภาพของผู้เรียนและโรงเรียนจึงเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาเพื่อให้มีศักยภาพมีความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตอบสนองต่อทิศทางการพัฒนาประเทศ (วีรยุทธ ชาติกาญจน์, 2556: 7) สถานศึกษาจำเป็นต้องมีโครงสร้าง กระบวนการ และยุทธศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยหลักการ วิธีการ และการบริหารองค์การทางการศึกษาเชิงกลยุทธ์ (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2555: 9) สามารถเป็นต้นแบบในการบูรณาการพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่ดี มีอุปกรณ์ครบ มีห้องสมุด มีการใช้นวัตกรรม สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตลอดจนการจัด

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ภาวะผู้นำและความเป็นมืออาชีพ เพื่อบริหารจัดการให้ระบบบริหาร และระบบสนับสนุนการเรียนรู้อื่น ๆ สร้างโอกาสที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างต่อเนื่อง ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพมุ่งสู่ความเป็นเลิศ สร้างความพึงพอใจในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (วีรยุทธ ชาตะกาญจน์, 2556: คำนำ) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเล็งเห็นความสำคัญของคุณภาพของการศึกษา จึงผลักดันจัดตั้งโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลขึ้นในปี พ.ศ.2553 โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) เป็นโรงเรียนในโครงการที่จัดหลักสูตรการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลมีการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพเป็นพลเมืองโลก (World Citizen) และมีคุณลักษณะ ความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารอย่างน้อยสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลงานอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก 2) ยกกระดับการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐาน สากล (World-Class Standard School) ทั้งด้านคุณภาพวิชาการ ด้านคุณภาพของครู และด้านวิจัยและพัฒนา 3) ยกกระดับการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management) โดยอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ของประเทศไทย (Thailand Quality Award: TQA) มาพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้มีวิธีปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลกเพราะระบบดังกล่าวมีพื้นฐานด้านเทคนิคและกระบวนการตัดสินรางวัลเช่นเดียวกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (Malcolm Baldrige National Quality Award: MBNQA) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 1-2) โดยจัดเป็นองค์ประกอบของระบบบริหารคุณภาพ 7 หมวด คือ 1) การนำองค์กร (Leadership) 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) 3) การมุ่งเน้นผู้เรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Student and Stakeholder Focus) 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management) 5) การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus) 6) การจัดการกระบวนการ (Process Management) 7) ผลลัพธ์ (Performance Results) ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบที่พัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารองค์กร มีวิธีปฏิบัติ และผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลก ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพสู่ระดับสากล (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2553: 6)

ด้านความเป็นองค์กรนวัตกรรม องค์การใตพยายามนำทรัพยากรทั้งหลายที่มีอยู่ที่ให้เกิดผลประโยชน์และผลิตผลต่อองค์การเพื่อให้ได้ผลตอบแทนและผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้นองค์การนั้นเป็นองค์กรนวัตกรรม (Innovative Organization) องค์การแห่งนวัตกรรมนั้นเป็นองค์การที่มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างนวัตกรรมในองค์การโดยมีการบริหารจัดการด้วยการริเริ่มสิ่งใหม่หรือการพัฒนาปรับปรุง

วิธีการปฏิบัติ ผลผลิต บริการ โครงสร้างองค์การและกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญจากการขับเคลื่อนองค์การด้วยผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรม การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทีมงานและการจัดการความรู้ มี โครงสร้างองค์การแบบแนวราบและยืดหยุ่น สามารถกระจายอำนาจได้อย่างทั่วถึง รวมไปถึง การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกองค์การที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การสู่ความ เป็นเลิศ (มรกต จันทร์กะพ้อ และ กฤษฎา เขียววัฒนสุข, 2562) เช่นเดียวกับที่ทิดด์ เบสแซนท์ และพาวิตต์ (Tidd, Bessant and Pavitt, 2005: 315) ที่กล่าวว่าองค์การนวัตกรรม คือองค์การที่มีการบูรณาการองค์ประกอบต่าง ๆ ให้ทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ทำให้นวัตกรรมแผ่ซ่านทั่วทั้งองค์การ องค์การใดที่เป็นต้นกำเนิดของนวัตกรรมหรือเป็นองค์การที่สนับสนุนการทำงานนวัตกรรมของบุคลากรภายในองค์การ การสร้างให้องค์การเป็นองค์การนวัตกรรมได้นั้นต้องมีการจัดการด้านการเปลี่ยนแปลง เพราะการเปลี่ยนแปลงทำให้องค์การมีความเคลื่อนไหว ผู้นำต้องกระตุ้นบุคลากรในองค์การให้ทำงาน และมีความมุ่งมั่นสร้างความภาคภูมิใจต่อองค์การในหมู่บุคลากรและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในงานที่ตนเองทำ (พลู เดชะรินทร์, 2555) องค์การนวัตกรรมจะนำมาซึ่งนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และจะมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางนวัตกรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อลูกค้าหรือผู้มารับบริการ เกิดจากกระบวนการในการบริหารองค์การ ตลอดจนผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายโดยผู้บริหาร บุคลากร จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีความสามารถ มีความต้องการจะปรับเปลี่ยนพัฒนาทั่วทั้งองค์การ ซึ่งทิดด์ และเบสแซนท์ (Tidd and Bessant, 2009: 101-155) ได้นำเสนอแนวคิดการสร้างองค์การนวัตกรรม สรุปได้เป็น 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม (Shared Vision, Leadership and the Will to Innovate) 2) โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม (Appropriate Organization Structure) 3) บุคลากรหลัก (Key Individual) 4) การมีส่วนร่วมในนวัตกรรมสูง (High Involvement in Innovation) 5) การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Team Working) 6) บรรยากาศสร้างสรรค์ (Creative Climate) 7) ขยายขยายขอบเขตความสามารถในการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่าย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Boundary Spanning and learning exchange) 8) ความมั่นคงระยะยาว (Beyond the steady state)

สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาและหรือขยายโอกาสในจังหวัดนนทบุรีทั้งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษนนทบุรีทั้งเขต 1 และเขต 2 และสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มิได้เข้าโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล (World Class Standard School) และยังมีได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับองค์การนวัตกรรม (Innovative Organization) ซึ่งการนำหลักการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจะเป็นการยกระดับคุณภาพโรงเรียนสู่มาตรฐานสากลและการดำเนินการตามหลักการขององค์การนวัตกรรม (Innovative

Organization) มุ่งหวังว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้องค์กรมีความเคลื่อนไหว ผู้นำต้องกระตุ้นบุคลากรในองค์กรให้ทำงานและมีความมุ่งมั่นสร้างความภักดีต่อองค์กร และบุคลากรและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในงานที่ตนเองทำ และเมื่อพิจารณาถึงความเป็นองค์กรนวัตกรรมผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคนที่มีความสำคัญจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อครูในการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการผลิต พัฒนาสื่อและ นวัตกรรมที่จะสนับสนุนการเรียนรู้และนำนวัตกรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา ทำให้ครูยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องผลักดันให้ครูยอมรับนวัตกรรมแล้วบูรณาการเข้าไปสู่ห้องเรียน เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนเพื่อเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม หรือสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม (อินย์ชนก ประยงค์กลิ่น สนั่น ประจงจิตร และ กานดา สกฤษณะศักดิ์ มัวร์, 2563)

จากงานวิจัย และผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 และ เขต 2 (2558: 65) พบว่ามีสิ่งที่ควรพัฒนา คือ

1. ผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการบริหาร รูปแบบการสื่อสาร และภาวะผู้นำของตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนวัตกรรม กำหนดยุทธศาสตร์ใหม่ๆ มาใช้บริหารสถานศึกษาริเริ่มนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการทำงาน สร้างขวัญกำลังใจแก่ครูที่ใช้นวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่ตอบสนองความต้องการของครูและองค์กร (เบญจมาศ ต้นสูงเนิน, 2564)

1. ควรเร่งรัดพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยการมีส่วนร่วมและระดมความคิดจากบุคลากรด้านการศึกษาทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มตามศักยภาพ

2. การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ควรพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพให้สูงขึ้น โดยเนนสถานศึกษาที่มีผลการประเมินยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

นอกจากนี้เมื่อศึกษา ผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) กลุ่ม สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีทั้งเขต 1 และเขต 2 ยังต้องได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และยังมีจุดที่ควรพัฒนาบางประการ ได้แก่ 1) ขาดการจัดกิจกรรมเน้นให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ที่หลากหลาย 2) ขาดการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3) ขาดการประสานงานเครือข่ายความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน (โรงเรียนทานสัมฤทธิ์วิทยา, 2560: ออนไลน์)

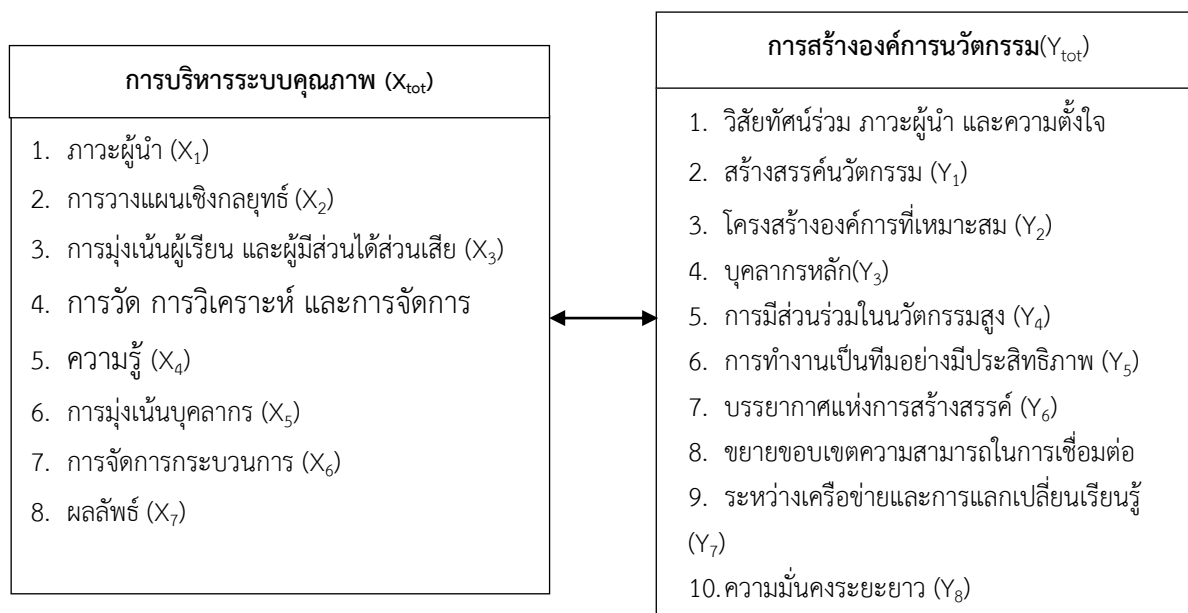
จากปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการศึกษาข้างต้นส่งผลกระทบต่อการบริหารระบบคุณภาพตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากล และการสร้างองค์การนวัตกรรมของโรงเรียนไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญที่จะศึกษา ระบบบริหารคุณภาพตามแนวทางโรงเรียนมาตรฐานสากลและการสร้างองค์การนวัตกรรมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี และสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับการสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารระบบคุณภาพกับการสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยมุ่งศึกษาตัวแปรต้น คือ การบริหารระบบคุณภาพตามหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553: 7-8) ประกอบด้วยองค์ประกอบของระบบคุณภาพ 7 หมวด คือ 1) การนำองค์กร (Leadership) 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) 3) การมุ่งเน้นผู้เรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Student and Stakeholder Focus) 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management) 5) การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus) 6) การจัดการกระบวนการ (Process Management) 7) ผลลัพธ์ (Performance Results) และศึกษาตัวแปรตาม คือ การสร้างองค์การนวัตกรรม ตามแนวคิดของทิดด์ และเบสเซนท์ (Tidd and Bessant, 2009: 101-155) ที่นำเสนอแนวคิดการสร้างองค์การนวัตกรรม ออกเป็น 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม (Shared Vision, Leadership and the Will to Innovate) 2) โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม (Appropriate Organization Structure) 3) บุคลากรหลัก (Key Individual) 4) การมีส่วนร่วมในนวัตกรรมสูง (High Involvement in Innovation) 5) การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Team Working) 6) บรรยากาศสร้างสรรค์ (Creative Climate) 7) ขยายขยายขอบเขตความสามารถในการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่าย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Boundary Spanning) 8) ความมั่นคงระยะยาว (Beyond the steady state) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขอบเขตของการวิจัย

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553: 7-8)

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) กำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากร คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 เขต 2 และสถานศึกษาสังกัดสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 129 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 เขต 2 และสังกัดสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ได้จากการเปิดตารางประมาณการขนาดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1973: 109) จำนวน 97 โรงเรียน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งประเภท (Stratified Random Sampling) ตามสังกัดของโรงเรียน แยกเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรีเขต 1 จำนวน 24 โรงเรียน นนทบุรี เขต 2 จำนวน 47 โรงเรียน และสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 26 โรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 4 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือหัวหน้างาน 1 คน ครู 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 388 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ผ่านการพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยเทคนิค IOC (The Index of Item-Objective

Congruence) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ดัชนีรายช้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 มีผลการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) จำนวน 30 ชุด จากโรงเรียนที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.982

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์สถานภาพผู้ให้ข้อมูลใช้ค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)
2. การวิเคราะห์การบริหารระบบคุณภาพ/การสร้างองค์การนวัตกรรมในสถานศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารระบบคุณภาพและการสร้างองค์การนวัตกรรมใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 364 ฉบับ จาก 91 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 93.81

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารระบบคุณภาพที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี

จากการวิเคราะห์การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากกลุ่มตัวอย่าง 364 คน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม (X_{tot})

ที่	การบริหารระบบคุณภาพ (X_{tot})	\bar{X}	SD	ระดับ
1	การนำองค์กร (X_1)	4.25	0.53	มาก
2	การวางแผนกลยุทธ์ (X_2)	4.32	0.49	มาก
3	การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (X_3)	4.32	0.52	มาก
4	การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (X_4)	4.30	0.51	มาก
5	การมุ่งเน้นบุคลากร (X_5)	4.33	0.57	มาก
6	การจัดการกระบวนการ (X_6)	4.28	0.56	มาก
7	ผลลัพธ์ (X_7)	4.36	0.50	มาก
รวม		4.31	0.46	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าการบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (\bar{x} =4.31, SD=0.46) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ผลลัพธ์ (X_7) (\bar{x} =4.36, SD=0.50) การมุ่งเน้นบุคลากร (X_5) (\bar{x} =4.33, SD=0.57) การวางแผนกลยุทธ์ (X_2) (\bar{x} =4.32, SD=0.49) การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (X_3) (\bar{x} =4.32, SD=0.52) การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (X_4) (\bar{x} =4.30, SD=0.51) การจัดการกระบวนการ (X_6) (\bar{x} =4.28, SD=0.56) และการนำองค์กร (X_1) (\bar{x} =4.25, SD=0.53)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี

ผลวิเคราะห์การสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean: \bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 364 คน แล้วนำไปเปรียบเทียบเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม (Y_{tot})

ด้าน	การสร้างองค์การนวัตกรรม	\bar{x}	SD	ระดับ
1	วิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม (Y_1)	4.26	0.58	มาก
2	โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม (Y_2)	4.34	0.56	มาก
3	บุคลากรหลัก (Y_3)	4.36	0.55	มาก
4	การมีส่วนร่วมอย่างสูงในนวัตกรรม (Y_4)	4.31	0.59	มาก
5	การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ (Y_5)	4.32	0.56	มาก
6	บรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (Y_6)	4.32	0.60	มาก
7	ขอบเขตความสามารถในการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Y_7)	4.28	0.61	มาก
8	ความมั่นคงระยะยาว (Y_8)	4.31	0.62	มาก
รวม (Y_{tot})		4.31	0.52	มาก

(n=364)

จากตารางที่ 2 พบว่า การสร้างองค์การนวัตกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม (Y_{tot}) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.31$ SD =0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับ ดังนี้ บุคลากรหลัก (Y_3) ($\bar{x}=4.36$, SD =0.55) โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม (Y_2) ($\bar{x}=4.34$, SD =0.56) การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ (Y_5) ($\bar{x}=4.32$, SD =0.56) บรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (Y_6) ($\bar{x}=4.32$, SD =0.60) การมีส่วนร่วมอย่างสูงในนวัตกรรม (Y_4) ($\bar{x}=4.31$, SD =0.59) ความมั่นคงระยะยาว (Y_8) ($\bar{x}=4.31$, SD =0.62) ขอบเขตความสามารถในการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่าย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Y_7) ($\bar{x}=4.28$, SD =0.64) วิสัยทัศน์ร่วมภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม (Y_1) ($\bar{x}=4.26$, SD =0.58)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์การนวัตกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารระบบคุณภาพ (X_{tot}) กับการสร้างองค์การนวัตกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี (Y_{tot}) ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson 's Product-Moment Correlation Coefficient) โดยภาพรวมปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการบริหารระบบคุณภาพกับตัวแปรการสร้างองค์การนวัตกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี

(n=364)

	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y ₇	Y ₈	Y _{tot}
X ₁	.608**	.749**	.721**	.749**	.655**	.674**	.679**	.619**	.712**
X ₂	.568**	.709**	.739**	.709**	.680**	.684**	.630**	.635**	.779**
X ₃	.593**	.679**	.709**	.654**	.749**	.707**	.681**	.675**	.739**
X ₄	.663**	.632**	.753**	.648**	.709**	.595**	.744**	.691**	.737**
X ₅	.559**	.639**	.775**	.615**	.679**	.714**	.681**	.620**	.774**
X ₆	.580**	.681**	.736**	.608**	.653**	.749**	.643**	.560**	.805**
X ₇	.720**	.767**	.706**	.713**	.680**	.625**	.702**	.727**	.863**
X _{tot}	.721**	.739**	.709**	.753**	.775**	.625**	.736**	.752**	.908**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการบริหารระบบคุณภาพ กับตัวแปรการสร้างองค์การนวัตกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม (Y_{tot}) มีความสัมพันธ์กันที่ $r=0.908$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปร X₁-X₇ มีกับ Y_{tot} มีค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $r=0.712-0.863$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า ตัวแปรการบริหารระบบคุณภาพทั้ง 7 ด้าน ($X_1 - X_7$) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรการสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี ($Y_1 - Y_8$) ทุกคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่าง $r=.559-.775$

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ผลลัพธ์ การมุ่งเน้นบุคลากร การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การจัดการกระบวนการและการนำองค์กร
2. การสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ บุคลากรหลัก โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศแห่งการสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมอย่างสูงในนวัตกรรม ความมั่นคงระยะยาว ขยายขอบเขตความสามารถในการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม
3. การบริหารระบบคุณภาพกับการสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีมีความสัมพันธ์แบบคล้อยตามกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะ การบริหารโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องใช้วิธีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ คำนึงถึงองค์การหรือโรงเรียนเป็นหลักการที่สถานศึกษาจะเกิดคุณภาพได้นั้นผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำโดยการนำ (Leading) บุคลากรในลักษณะของการมอบอำนาจ กระจายอำนาจ (Empowerment) ผู้บริหารที่ดีต้องรู้จักการควบคุมและประเมินผลงาน (Controlling) อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคปัจจุบันจะเป็นผู้มีทั้งความรู้และประสบการณ์ ผู้บริหารทุกคนจบการศึกษาขั้นต่ำปริญญาโททางด้านการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์การทำงานที่สำคัญคือได้รับการบ่มเพาะการฝึกประสบการณ์การบริหารจากหน่วยงานต้นสังกัดไม่ว่าจะเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานในระดับพื้นที่ คือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นซึ่งให้แนวปฏิบัติเดียวกัน การที่ผู้บริหารมีการฝึกประสบการณ์การบริหารจากสถานการณจริงทำให้มีความรู้เชิงประสบการณ์จากการปฏิบัติทั้งในแง่มุมของการใช้

กฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อการแก้ปัญหา และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่ดี ใช้กลยุทธ์สำคัญในการตัดสินใจ กระตุ้น สร้างพลังและกำลังใจที่จะส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง ทুমเท และเสียสละในการสร้างระบบคุณภาพเพื่อการพัฒนาโรงเรียนสู่ความสำเร็จคำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและโรงเรียนนำไปสู่ความเป็นโรงเรียนคุณภาพได้มาตรฐานสากล องค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ จังหวัดนนทบุรีเป็นเมืองแห่งการศึกษาทั้งภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาให้กับท้องถิ่นของตนอย่างเต็มกำลัง เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ อิชิกาวา และ ลู (Ishikawa and Lu, 1985) ที่กล่าวว่า คุณภาพ คือ คุณภาพของการทำงาน คุณภาพของการบริการ คุณภาพของกระบวนการ คุณภาพของบุคคล และคุณภาพของระบบ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้นำแนวทางการบริหารคุณภาพสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามแนวคิดของรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศไทย (Thailand Quality Award: TQA) มากำหนดเป็นระบบบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 เป็นต้นมา โดยมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเทียบเท่ามาตรฐานสากล โดยกำหนดองค์ประกอบของการบริหารระบบคุณภาพ 7 หมวด คือ 1) การนำองค์กร (Leadership) 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) 3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Student and Stakeholder Focus) 4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ (Measurement Analysis and Knowledge Management) 5) การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus) 6) การจัดการกระบวนการ (Process Management) 7) ผลลัพธ์ (Performance Results) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะกำหนดแนวทางดำเนินการ วิธีการให้สถานศึกษาได้ปฏิบัติ ผลจากการดำเนินตามกลยุทธ์ของโครงการประสบผลสำเร็จสูง มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับเอกชัย คำผล (2558) ที่วิจัยการบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า การบริหารระบบคุณภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านการจัดการ กระบวนการ และด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ และสอดคล้องกับยุภาวรรณ โมรัฐเถียร (2555) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครครอบคลุมแนวคิดการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ 6 ด้าน คือ การนำองค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตลาด การวัดผล การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นครูผู้สอนและบุคลากร ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. จากผลการวิจัยที่ พบว่า การสร้างองค์การนวัตกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารดำเนินการบริหารจัดการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ที่ให้ความสำคัญด้านการนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้เพื่อสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพบังเกิดผลดียิ่งขึ้น เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ที่เป็นยุคของดิจิทัลที่มีการสื่อสารเชื่อมต่อถึงกันอย่างไร้ขีดจำกัด ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการสร้างองค์การนวัตกรรมในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่ทำทนาย สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันกับบุคลากรและบุคลากรภายนอก กำหนดทิศทางและใช้กลยุทธ์ที่ชัดเจนพัฒนาสถานศึกษาอย่างมุ่งมั่นและทุ่มเทก่อให้เกิดนวัตกรรมภายในสถานศึกษา มีการพัฒนาโครงสร้างงานให้มีความยืดหยุ่นในระดับที่เหมาะสม ให้ความสำคัญกับบุคลากรหลักเพื่อขับเคลื่อนการทำงานให้ลุล่วงเพราะครูถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญ ผู้บริหารจะต้องมีการพัฒนาครูให้มีทักษะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีศักยภาพความรู้ความสามารถตามมาตรฐานที่กำหนดและสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนานักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ มีส่วนร่วมในการคิดสร้าง วางแผนการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานและการจัดการเรียนรู้ ต้องให้ความสำคัญกับทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่งเสริมบรรยากาศให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานด้วยตนเอง คำนึงถึงความต้องการของผู้ปกครองที่หวังคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การสร้างองค์การนวัตกรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการทำงานร่วมกัน และผู้บริหารและครูต้องมีความรู้และทักษะที่เหมาะสม ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรม มีความต้องการจะปรับเปลี่ยนพัฒนาทั่วทั้งองค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิพงษ์ ภักดีเหล่า (2554: 3) ที่ศึกษาคุณลักษณะขององค์การนวัตกรรม พบว่า คุณลักษณะขององค์การนวัตกรรม ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ กลยุทธ์และเป้าหมาย โครงสร้างองค์การ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การสื่อสาร การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ผู้นำ บุคลากร เครือข่าย วัฒนธรรมและค่านิยมร่วม อีกทั้งโรงเรียนฯ ต้องให้ความสำคัญกับการกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งเน้นทำงานเป็นทีม จัดตั้งทีมงาน ทีมข้ามสายงาน เพราะการทำงานเป็นทีมเป็นการรวมพลังในการทำงานคิดร่วมกัน ส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาแนวทางในการที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้มีการสร้างองค์การนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ กุศล ทองวัน (2553) วิจัยพบว่าการทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำไปสู่การสร้างองค์การนวัตกรรม และสอดคล้องกับที่ วันทนีย์ ชื่อสัตย์ (2549: 3) วิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์การ การทำงานเป็นทีม และวัฒนธรรมในการทำงานที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นให้บุคลากรได้คิดค้น พัฒนานวัตกรรม ส่งเสริมให้พัฒนาไปสู่องค์การนวัตกรรม

3. จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารระบบคุณภาพมีความสัมพันธ์กับการสร้างองค์การนวัตกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี เหตุที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา ดำเนินการบริหารการจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหาร มีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมุ่งมั่นในการบริหารจัดการศึกษา ได้ดำเนินการบริหารการจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งนำนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหาร เป็นผู้ริเริ่มการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนสู่ศตวรรษที่ 21 ในการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล ที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนการนำเทคโนโลยีการสื่อสารมาเสริมสร้างความเข้มแข็ง ปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) และส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้ได้มาตรฐานและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การจัดการกระบวนการ การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นบุคลากรและการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ โดยการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด มีการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาความเป็นเลิศในการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก (World Citizen) คือ เป็นเลิศด้านวิชาการ สื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของโรงเรียน ขับเคลื่อนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และพัฒนาความรู้ความสามารถของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนต์ชัย ปาณธูป (2556) และ เมธี ทองคำ (2558) ที่วิจัยพบว่า การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award) อันประกอบด้วย 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้ 5) การมุ่งเน้นบุคลากร 6) การจัดการกระบวนการ จากการดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การนวัตกรรม กล่าวคือ องค์การนวัตกรรมจะมุ่งเน้นความสำคัญของบุคลากรหลัก บุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้าง คัดค้านนวัตกรรม สถานศึกษามีความสามารถในการสร้างเครือข่ายเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม บรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ร่วม การมีส่วนร่วมในนวัตกรรม ผู้บริหารโรงเรียนจะให้ความสำคัญกับคนโดยเฉพาะคนที่เป็นบุคลากรหลักที่มีทักษะ ความรู้ความสามารถ คิดสร้างสรรค์นวัตกรรมนับเป็นบุคลากรที่ทรงค่ายิ่งขององค์กร อีกประการหนึ่งการกระตุ้นให้คนทำงาน

ร่วมกัน มุ่งเน้นทำงานเป็นทีม โดยมีการจัดตั้งทีมงาน ทีมข้ามสายงาน ทีมงานโครงการ และทีมงานแก้ปัญหา มากกว่าการทำงานในระดับปัจเจกบุคคล เนื่องจากการทำงานเป็นทีมเป็นการรวมพลังในการทำงาน มีการระดมพลังสมอง ส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถพัฒนาแนวทางในการที่จะพัฒนาสถานศึกษาให้มีการสร้างองค์การนวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเฮย์ กรุป (Hay Group, 2006) ศึกษาเรื่อง องค์การนวัตกรรม: บทเรียนจากบริษัทยอดเยี่ยม พบว่า ผู้นำต้องสร้างวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับปัจจุบัน และพัฒนาวัฒนธรรมไปสู่อนาคต วัฒนธรรมต้องสนับสนุนบุคคลและทีมงาน เพราะทั้ง 2 ปัจจัยเป็นแนวคิดพัฒนานวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทนีย์ ชื่อสัตย์ (2549) พบว่าการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์การ การทำงานเป็นทีม และวัฒนธรรมในการทำงานที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นให้บุคลากรได้คิดค้น พัฒนานวัตกรรม ความสามารถของบุคลากรในการทำงานเป็นทีม บรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการทำงาน และวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม เป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสถานศึกษาให้พัฒนาไปสู่องค์การนวัตกรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยผลลัพธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการนำองค์การมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ดังนั้น หน่วยงานบังคับบัญชา สพฐ. หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพิจารณาส่งเสริมการปฏิบัติด้านผลลัพธ์ ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารทั้ง 6 ด้าน การบริหารงบประมาณ ความพึงพอใจ โดยกำหนดเป็นนโยบายในลักษณะการกำกับดูแล การนิเทศ ส่วนด้านการนำที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น หน่วยงานบังคับบัญชาควรมีการพัฒนาด้านภาวะผู้นำสมัยใหม่ เช่น ผู้นำเชิงนวัตกรรม ดิจิทัล Disruption ที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า การสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยบุคลากรหลัก โครงสร้างองค์การที่เหมาะสมการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นสามลำดับแรก และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น หน่วยงานบังคับบัญชาจึงควรมีนโยบายส่งเสริมความเป็นองค์การนวัตกรรมโดยมุ่งเน้นพัฒนาบุคลากรหลัก จัดหรือปรับโครงสร้างโรงเรียนให้เอื้อต่อการสร้างองค์การนวัตกรรม เน้นการทำงานเป็นทีม ในขณะเดียวกันต้องมีการอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรมให้กับบุคลากรเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ก่อให้เกิดประโยชน์กับคุณภาพผู้เรียนและโรงเรียนโดยมุ่งทำไปพร้อมกันได้

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การบริหารระบบคุณภาพกับการสร้างองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรีมีความสัมพันธ์กัน แสดงให้เห็นว่าทั้งระบบคุณภาพและความเป็นองค์การนวัตกรรมมีความเชื่อมโยงกันสามารถพัฒนาและดำเนินการไปพร้อมกันเมื่อระบบคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม องค์การนวัตกรรมก็จะมีคุณภาพ ประสิทธิภาพดีขึ้น หน่วยงานบังคับบัญชาจึงควรมีนโยบายพัฒนาส่งเสริมทั้งระบบคุณภาพตามแนวทาง TQA หรือโรงเรียนมาตรฐานสากล และการสร้างองค์การนวัตกรรมไปพร้อมกันโดยนำนวัตกรรมดิจิทัล ระบบออนไลน์ แพลตฟอร์มไปพร้อมกัน โดยการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการทั้งเพื่อสร้างความเข้าใจ และนำสู่การปฏิบัติไปพร้อมกันจะเกิดประโยชน์สำคัญต่อผู้เรียนและโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ส่งผลต่อคุณภาพครู และคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
2. ควรวิจัยรูปแบบการพัฒนาความเป็นองค์การนวัตกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดต่าง ๆ
3. ควรวิจัย การบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การนวัตกรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). **การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทย์ชนก ประยงค์กลิ่น สนั่น ประจงจิตร และกานดา สกุทธนะศักดิ์ มัวร์. (2563). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2561 ของโรงเรียนในจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ฉบับออนไลน์**. 101-111.
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2555). **การบริหารคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เบญจมาศ ต้นสูงเนิน. (2564). **องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1. Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University**, 13(1) (January-June 2021): 22-40.
- พสุ เดชะรินทร์. (2555). **ยอดผู้นำยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์.

- ภาณุ ลิ้มมานนท์. (2549). **กลยุทธ์การจัดการนวัตกรรมทางธุรกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ควอลิตี้ ครีเอชั่น.
- มนต์ชัย ปาณรูป. (2558). **การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) ในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่พัฒนาอย่างเข้มข้น (Intensive School)**. การค้นคว้าส่วนบุคคลวิชาการหลักสูตรพัฒนานักบริหารระดับสูง สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- มรกต จันทร์กะพ้อ และ กฤษฎา เขียววัฒนสุข. (2562). **การสร้างองค์การแห่งนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศขององค์การ**. วารสารนักบริหาร. 39 (1) มกราคม-มิถุนายน: 52-66.
- เมธี ทองคำ. (2558). **การบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**.
- ยุภาวรรณ โมรัฐเถียร. (2555). **การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**.
- โรงเรียนทานสัมฤทธิ์วิทยา. (2560). **ปัญหา อุปสรรคการจัดการศึกษาของโรงเรียน**. Accessed 15 July 2017. Available from <https://www.facebook.com/tansumritwittaya/>
- วันทนีย์ ซื่อสัตย์. (2549). **แนวทางการพัฒนานวัตกรรมในองค์การ: กรณีศึกษาบริษัทแอดวานซ์ อินโฟร์เซอร์วิส จำกัด (มหาชน) และบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)**. ภาคนิพนธ์โครงการบัณฑิตศึกษากการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วีระยุทธ ชาทะกาลูจน์. (2556). **เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารการศึกษามืออาชีพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิพงษ์ ภักดีเหล่า. (2554). **ศึกษาคูณลักษณะขององค์การนวัตกรรม: กรณีศึกษาองค์การที่ได้รับรางวัลด้านนวัตกรรม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์และองค์การ บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **คู่มือการบริหารจัดการระบบคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2555). **แนวคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในทศวรรษที่ 21**. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 14 (2): 117-127.

เอกชัย คำผล. (2558). การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดส
นักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Adams, R. & Bessant, J. (2006). *Innovation management: A review*. **International Journal of Management Reviews**, 8 (10): 21-47.

Hay Group. (2006). *The Innovation Organization: Lessons Learned from Most Admired Companies*. **Hey Insight Selections**. Selection 8, (July 2006): 1-6.

Ishikawa, Kaoru., and David J. Lu, (1985). **What is Total Quality Control ? : The Japanese Way** What is total quality control ? : the Japanese way. New York: Prentice-Hall.

Tidd, Joe, John Bessant and Keith Pavitt. (2009). **Managing Innovation Integrating Technological and Organization Change**. 4th ed. West Sussex: John Wiley and Sons.

การประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
Needs Assessment of School Administration Strategy
under the Primary Educational Service Area Office

ศักดา สถาพรวงษา¹ เนติ เฉลยวาเรศ²

¹หลักสูตรการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจรัญ, nabangchang.s8882@gmail.com

²หลักสูตรหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, neti.chalaywares@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 379 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือ คือ แบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า $PNI_{Modified}$

ผลการวิจัย ความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เรียงลำดับ ความต้องการจำเป็นจากสูงสุด ไปต่ำสุด พบว่า ลำดับที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ($PNI_{Modified}=0.48$) ลำดับที่ 2 การควบคุมกลยุทธ์ ($PNI_{Modified}=0.47$) ลำดับที่ 3 การกำหนดทิศทาง ($PNI_{Modified}=0.46$) ลำดับที่ 4 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ ($PNI_{Modified}=0.44$) และ ลำดับที่ 5 การกำหนดกลยุทธ์ ($PNI_{Modified}=0.14$)

คำสำคัญ: การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา การประเมินความต้องการจำเป็น

Abstract

The purpose of this research was to study Needs Assessment of School Administration Strategy under the Primary Educational Service Area Office. The sample used in the study consisted of 379 school administrators under The Primary Educational Service Area Office, which determined sample size by Krejcie and Morgan's sample size table and randomly selected by multi-stage random sampling

method. The instrument implemented in collecting the data was five-point rating scale questionnaire. The instrument were assessed with content validity by Index of congruency: IOC which were between 0.80-1.00, reliability with α -Cronbach's alpha coefficient which was equal to 0.92. The statistics for analyzing the data were percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Priority Needs Index Modified ($PNI_{Modified}$)

The research findings were as follow:

Needs Assessment of School Administration Strategy under the Primary Educational Service Area Office. BY ordering stage with the highest to the lowest Priority Needs Index Modified, as followed: Environment Analyze ($PNI_{Modified}=0.48$), Strategy Controlling ($PNI_{Modified}=0.47$), Goal setting ($PNI_{Modified}=0.46$), Strategy Implementation ($PNI_{Modified}=0.44$) and Strategy Formulation ($PNI_{Modified}=0.14$)

Keywords: school administration strategy, needs assessment

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในทุกุระดับการศึกษา ทุกประเภทของการจัดการศึกษาและทุกสังกัดของการจัดการศึกษา ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาล โดยการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรา 9 ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการแก่สถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำขององค์กรจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติที่ได้กำหนดไว้ โดยมีเครื่องมือตัวหนึ่งที่น่าไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้นั้น คือ การบริหารเชิงกลยุทธ์และจัดทำแผนกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาของสถานศึกษาและของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่การจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าจะผ่านการปฏิรูปการศึกษามากหลายครั้งแล้วก็ตาม ประเทศไทยก็ยังพบปัญหาต่าง ๆ มากมาย ที่ยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียน พัฒนาสถานศึกษา และพัฒนาการศึกษาให้ไปถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการไว้ได้ ดังที่ ธีระ รุญเจริญ (2557) กล่าวไว้ว่า “สถานศึกษาซึ่งได้รับมอบหมายจากสังคมให้ทำหน้าที่พัฒนาศักยภาพและคุณภาพของคนในชาตินั้น ยังขาดความสามารถในการบริหารจัดการที่ดีมากกว่าตัวแปรอื่น และจากผลการประเมินการปฏิรูป

การศึกษาที่ผ่านมา ในด้านการบริหารจัดการยังไม่มีกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามเป้าหมาย รวมทั้งยังขาดการมีส่วนร่วม ในการบริหารและจัดการ จากทุกภาคส่วน สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560: 70) ที่กล่าวไว้ว่า “ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมา (พ.ศ.2552-2559) ยังไม่เหมาะสม และขาดความคล่องตัว เนื่องจากระบบการบริหารจัดการศึกษาของไทยยังมุ่งเน้นการบริหารตามกฎ ระเบียบ (Rule Driven) มากกว่าการบริหารเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (Management Driven) และยังไม่เชื่อมโยงกับการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบตามหลักธรรมาภิบาล การแยกบทบาทระหว่างผู้กำกับการศึกษา (Regulator) กับผู้จัดการศึกษา (Provider) เพื่อมิให้เกิดการขัดกันซึ่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest) ยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาภายใต้การแข่งขันที่เป็นธรรมค่อนข้างน้อย ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าและ ความไม่มีประสิทธิภาพของระบบการศึกษา ดังจะเห็นได้จากจำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กที่เพิ่มมากขึ้น ตามโครงสร้างประชากรวัยเรียนที่ลดลง อัตราส่วนนักเรียนต่อครูจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน การให้บริการการศึกษาที่มีปริมาณเกินกว่าความต้องการของผู้รับบริการ ซึ่งยังเป็น ปัญหาต่อเนื่องในการบริหารจัดการศึกษา”

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหา จึงนำมาซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ต่างๆ ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2) การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา (สทศ, 2560: ช-ฐ)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลสำคัญยิ่งที่ผู้วิจัยสนใจ และนำไปสู่การทำวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบเพื่อหาความแตกต่างของการบริหารเชิงกลยุทธ์และนำมาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น อันจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยสังเคราะห์การบริหารเชิงกลยุทธ์ ของนักวิชาการ ดังนี้ Certo and Peter (1991); Dess and Miller (1993); Wheelen and Hunger (1995); Johnson and Sholes (1997); Thompson and Strickland (2005); สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2542); พักต์ผจง วัฒนสินธุ์ และ พสุ เดชะรินทร์ (2542); สมยศ นาวิการ (2544); จินตนา บุญบงการ (2544); ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545) สรุปการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
2. การกำหนดทิศทาง
3. การกำหนดกลยุทธ์
4. การปฏิบัติตามกลยุทธ์
5. การควบคุมกลยุทธ์

วิธีการวิจัย

วิจัยนี้มีหน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) ได้แก่ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยการคำนวณหาดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index Modified: PNI_{Modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

ประชากรการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 28,281 แห่ง โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 379 แห่ง โดยผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 379 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970: 607-610) งานวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างการวิจัย 390 โรงเรียน ในเขตพื้นที่ศึกษาละ 65 โรงเรียน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage. Random Sampling) โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1. การกำหนดภาคตามหลักภูมิศาสตร์ 2. สุ่มจังหวัด 3. สุ่มเขตพื้นที่ และ 4. สุ่มโรงเรียน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การบริหารเชิงกลยุทธ์มาจากการสังเคราะห์จากทฤษฎีของนักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทย สรุปได้ มี 5 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดทิศทาง การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการควบคุมกลยุทธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ ขนาดสถานศึกษา ระดับการศึกษา วิชยฐานะ และประสบการณ์การบริหารของผู้บริหาร เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

เกณฑ์การแปลผลของสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์

ระดับ	ประเด็นการประเมิน	แปลผล
5	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัด สพป.	มากที่สุด
4	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัด สพป.	มาก
3	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัด สพป.	ปานกลาง
2	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัด สพป.	น้อย
1	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัด สพป.	น้อยที่สุด

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (The Index of Items-Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80–1.00 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน (นพพร ธนะชัยขันธ, 2555: 309–310)

2. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α -Cronbach's Alpha Coefficient) โดยไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่ม

ตัวอย่างการวิจัย 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าค่าที่ได้ไม่ต่ำกว่า 0.70 (นพพร ณะชัยขันธุ์, 2555: 312)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งระบบ E-mail/Google Forms และด้วยตนเอง หรือผู้ช่วยวิจัย โดยส่งไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งนัดวันรับแบบสอบถามกลับคืน
3. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) ความถี่ (frequency) 2) ร้อยละ (percentage) 3) ค่าเฉลี่ย (mean) 4) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) 5) Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified})

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1. ภาพรวมการประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และ 2. การประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา รายชั้นตอน (ดังตารางที่ 1-ตารางที่ 2)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลการประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลของผลการวิจัย ออกเป็น 2 ตอน คือ

1. ภาพรวมการประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตารางที่ 1 ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา: ภาพรวม

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	\bar{X}	SD	แปลผล	\bar{X}	SD	แปลผล		
1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	3.04	0.07	ปานกลาง	4.51	0.14	มากที่สุด	0.48	1
2. การกำหนดทิศทาง	3.22	0.24	ปานกลาง	4.71	0.14	มากที่สุด	0.46	3
3. การกำหนดกลยุทธ์	3.80	0.21	มาก	4.32	0.22	มาก	0.14	5
4. การปฏิบัติตามกลยุทธ์	3.16	0.21	ปานกลาง	4.56	0.10	มากที่สุด	0.44	4
5. การควบคุมกลยุทธ์	3.12	0.15	ปานกลาง	4.58	0.14	มากที่สุด	0.47	2
ภาพรวม	3.26	0.11	ปานกลาง	4.54	0.05	มากที่สุด	0.39	

จากตารางที่ 1 ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า

ภาพรวมค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ระหว่าง 0.14–0.48 เมื่อเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (PNI_{Modified}=0.48) ลำดับที่ 2 การควบคุมกลยุทธ์ (PNI_{Modified}=0.47) ลำดับที่ 3 การกำหนดทิศทาง (PNI_{Modified}=0.46) ลำดับที่ 4 การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (PNI_{Modified}=0.44) และ ลำดับที่ 5 การกำหนดกลยุทธ์ (PNI_{Modified}=0.14)

2. การประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นรายขั้นตอน

เรียงลำดับของดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น PNI Modified 3 ลำดับแรก

ตารางที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นรายขั้นตอน

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา/ประเด็นคำถาม	PNI Modified	ลำดับที่
1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (16 ประเด็น)	0.48	
1. สถานศึกษามีการวิเคราะห์ระบบย่อยด้านงานและโครงสร้างงาน	0.62	1
4. สถานศึกษามีการวิเคราะห์ความต้องการและความคาดหวังของผู้ปกครอง สังคม และชุมชน	0.61	2
5. สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจของประเทศ และสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครอง สังคม และชุมชน	0.61	2
15. สถานศึกษามีการวิเคราะห์ระบบย่อยด้านเป้าหมาย ค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร	0.58	3

ตารางที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นรายขั้นตอน (ต่อ)

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา/ประเด็นคำถาม	PNI Modified	ลำดับที่
2. การควบคุมกลยุทธ์ (7 ประเด็น)	0.47	
39. สถานศึกษาจัดทำปฏิทินการนิเทศฯ การนำกลยุทธ์ของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ	0.55	1
38. สถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการฯ ประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการนำกลยุทธ์ของสถานศึกษาไปปฏิบัติ	0.53	2
37. สถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการควบคุมกลยุทธ์ ดำเนินการนิเทศกำกับ ติดตามการนำกลยุทธ์ของสถานศึกษาไปปฏิบัติ	0.52	3
3. การกำหนดทิศทาง (6 ประเด็น)	0.46	
18. สถานศึกษากำหนด ปณิธาน ปรัชญาของสถานศึกษาที่ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพอนาคต	0.56	1
19. สถานศึกษานำสภาพอนาคต ปณิธาน ปรัชญา มากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถบรรลุผลสำเร็จ	0.48	2
20. สถานศึกษานำวิสัยทัศน์มากำหนดเป็นพันธกิจอย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้	0.46	3
4. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (6 ประเด็น)	0.44	
30. สถานศึกษาให้กลุ่มงานบริหารแปลงแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาและของกลุ่มงานบริหารไปสู่แผนปฏิบัติการประจำปี	0.54	1
29. สถานศึกษาให้กลุ่มงานบริหารแปลงกลยุทธ์ของสถานศึกษาไปเป็นกลยุทธ์ของแต่ละกลุ่มงานบริหาร	0.53	2
31. สถานศึกษาบริหารจัดการให้กลุ่มงานบริหารทุกจัดทำโครงการ และกิจกรรมการดำเนินงาน	0.49	3
5. การกำหนดกลยุทธ์ (5 ประเด็น)	0.14	
23. สถานศึกษากำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษาด้วยการระดมความคิด ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	0.48	1
27. สถานศึกษาให้กลุ่มงานบริหารนำกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รองกำหนดเป็นกลยุทธ์ของกลุ่มงาน	0.37	2
24. สถานศึกษาให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสนอทางเลือกที่หลากหลาย เลือกทางเลือกที่ดีที่สุดกำหนดเป็นกลยุทธ์ของสถานศึกษา ที่สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสถานศึกษา	0.34	3

จากตารางที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นรายขั้นตอน พบว่า

**1. ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของขั้นตอนการวิเคราะห์
สภาพแวดล้อม** มีค่าอยู่ระหว่าง 0.36–0.62 โดยภาพรวม มีค่า $PNI_{Modified}=0.48$ เรียง 3 อันดับแรก
ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 สถานศึกษามีการวิเคราะห์ระบบย่อยด้านงานและโครงสร้างงาน ($PNI_{Modified}$
 $=0.62$) ลำดับที่ 2 สถานศึกษามีการวิเคราะห์ความต้องการและความคาดหวังของผู้ปกครอง สังคม
และชุมชน ($PNI_{Modified}=0.61$) และ สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจของประเทศ และ
สภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครอง สังคม และชุมชน ($PNI_{Modified}=0.61$) และ ลำดับที่ 3 สถานศึกษามี
การวิเคราะห์ระบบย่อยด้านเป้าหมาย ค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร ($PNI_{Modified}=0.58$)

2. ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นขั้นตอนการควบคุมกลยุทธ์ อยู่
ระหว่าง 0.37–0.55 ภาพรวมมีค่า $PNI_{Modified}=0.47$ เรียง 3 อันดับแรก ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 สถานศึกษา
จัดทำปฏิทินการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการนำกลยุทธ์ของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ
($PNI_{Modified}=0.55$) ลำดับที่ 2 สถานศึกษาร่วมกับคณะกรรมการควบคุมกลยุทธ์ ประเมินผลลัพธ์ที่ได้
จากการนำกลยุทธ์ของสถานศึกษาไปปฏิบัติ ($PNI_{Modified}=0.53$) และลำดับที่ 3 สถานศึกษาร่วมกับ
คณะกรรมการควบคุมกลยุทธ์ ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม การนำกลยุทธ์ของสถานศึกษาไป
ปฏิบัติ ($PNI_{Modified}=0.52$)

**3. ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นขั้นตอนการกำหนดทิศทางของ
องค์กร** เท่ากับ 0.46 เรียงลำดับ 3 อันดับแรก ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 สถานศึกษากำหนด ปณิธาน ปรัชญา
ของสถานศึกษาที่ชัดเจน สอดคล้องกับภาพอนาคต ($PNI_{Modified}=0.56$) ลำดับที่ 2 สถานศึกษานำภาพ
อนาคต ปณิธาน ปรัชญา มากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ ($PNI_{Modified}=0.48$) ลำดับที่ 3 สถานศึกษานำ
วิสัยทัศน์มากำหนดเป็นพันธกิจของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ
ได้ ($PNI_{Modified}=0.46$)

4. ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ อยู่
ระหว่าง 0.34-0.54 ภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.44 เรียง 3 อันดับแรกได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 สถานศึกษา
บริหารจัดการให้กลุ่มงานบริหารทุกกลุ่มงาน แปลงแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาและของกลุ่มงาน
บริหารไปสู่การปฏิบัติด้วยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ($PNI_{Modified}=0.54$) ลำดับที่ 2
สถานศึกษาบริหารจัดการให้กลุ่มงานบริหารทุกกลุ่มงาน แปลงกลยุทธ์ของสถานศึกษาไปเป็นกลยุทธ์
หลักและกลยุทธ์รอง และลำดับที่ 3 สถานศึกษาบริหารจัดการให้กลุ่มงานบริหารทุกกลุ่มงาน
ดำเนินการจัดทำโครงการ และกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มงานบริหาร ($PNI_{Modified}=0.49$)

5. ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ อยู่
ระหว่างอยู่ระหว่าง 0.32-0.48 ภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.14 เรียงลำดับ ความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$)

3 อันดับแรก ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 สถานศึกษากำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษาด้วยการระดมความคิด ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารสถานศึกษา ($PNI_{Modified}=0.48$) ลำดับที่ 2 สถานศึกษาบริหารจัดการโดยให้กลุ่มงานบริหารนำกลยุทธ์หลักและกลยุทธ์รองไปกำหนดเป็นกลยุทธ์ของกลุ่มงานบริหารเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ไปในทิศทางเดียวกัน ($PNI_{Modified}=0.37$) และลำดับที่ 3 สถานศึกษาให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเสนอทางเลือกที่หลากหลายที่สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสถานศึกษา ($PNI_{Modified}=0.34$) สถานศึกษานำทางเลือกที่ได้รับการพิจารณาพร้อมกันแล้ว มากำหนดเป็นกลยุทธ์หลักและกลยุทธ์รองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ($PNI_{Modified}=0.34$)

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยศึกษาสภาพที่เป็นจริงของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินการเกี่ยวกับกลยุทธ์ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ขั้นตอน การกำหนดทิศทาง การปฏิบัติตามกลยุทธ์ การควบคุมกลยุทธ์ และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม มีการดำเนินการอยู่ในระดับ ปานกลาง ตามลำดับ ยกเว้น ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าในทุกขั้นตอนของการบริหารเชิงกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก ที่ซึ่งเป็นไปทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ คณินธิปริชต์ พรหมราชฎร์ และคณะ (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4” โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารโรงเรียน ที่มีประสิทธิผลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชจรินทร์ ปิ่นทอง และ มณฑา จำปาเหลือง (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10” โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาระดับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัย พบว่า ระดับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ด้านการกำหนดทิศทางองค์กร และด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสถานศึกษาทุกสถานศึกษามีความตระหนัก เห็นถึงความสำคัญของกลยุทธ์ที่สถานศึกษาจะปฏิบัติงาน

ให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและอย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การเป็นสถานศึกษาที่พัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว เทียบเท่าหรือสูงกว่าคู่แข่งชั้น ทางสถานศึกษาจึงดำเนินการจัดทำกลยุทธ์ของสถานศึกษาไว้ทุกปีอย่างเป็นปัจจุบัน เพื่อสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้ และสนองตอบต่อวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ แนวทางการดำเนินงาน รวมทั้งแผนงาน โครงการของสถานศึกษาของสถานศึกษาสูงสุด ดังที่ ฟิตส์และเลย์ (Fitts and Lei, 2000: 6) ได้กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์เป็นความคิด แผนงาน และการกระทำ ที่องค์การนำมาใช้ให้เกิดผลสำเร็จและได้เปรียบคู่แข่งชั้น และสอดคล้องกับ วิลเลน และ ฮังเกอร์ (Wheelen and Hunger, 2006: 3) กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การตัดสินใจและการปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้องค์การประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระยะยาว

2. จากผลการวิจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์ ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ พบว่า ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับต่ำ ($PNI_{Modified} = 0.14$) ทำให้มองเห็นภาพรวมของการบริหารของสถานศึกษา มีการกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่คาดว่าจะส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลทุกสถานศึกษา เพราะกลยุทธ์ถือเป็นวิธีการหรือแนวทางที่สถานศึกษาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นไปในทิศทางที่ดี ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพ และเป็นสถานศึกษาคุณภาพชั้นนำเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง สังคมและชุมชน ดังที่ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2545: 4) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม โดยคำนึงถึงจุดอ่อน จุดแข็งขององค์กร สอดคล้องกับ พิบูลทีปะปาล (2546: 45) ได้กล่าวถึงหลักของการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการกำหนดแนวทางหรือวิถีทางในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดแนวทางหรือทิศทางในการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำแผนงานดำเนินการที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ ธงชัย สันติวงษ์ (2546: 154) กล่าวว่า กลยุทธ์ คือ วิธีที่ชาญฉลาดที่ผู้บริหารคิดได้ซึ่งวิธีดังกล่าวนี้จะ เป็นวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานตามเป้าหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพสูงสุด จนบรรลุในวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ ดังที่สอดคล้องกับ เซอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn, 2002: 203) กล่าวว่า กลยุทธ์หมายถึงแผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการที่มีความสำคัญสำหรับองค์การเพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์ในการแข่งขัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทแรน (Teran, 1997) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวางแผนกลยุทธ์ระบบการศึกษาของโรงเรียนในเขตเมือง ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนดังกล่าวมี

ผลดีต่อโรงเรียนและทำให้ผู้บริหารมีความตั้งใจ กระตือรือร้นในการร่วมมือพัฒนางานกับผู้นำชุมชนมากขึ้น ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนในเขตเมือง คือ การคัดเลือกและการฝึกอบรมผู้รับผิดชอบและขนาดของกลุ่มใหญ่เกินไป

3. จากผลการวิจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์ ขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม พบว่า ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง ($PNI_{Modified} = 0.48$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่ง มีทั้งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกนั้น เพราะผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่สถานศึกษาได้รับนั้นเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นจริง ทันสมัย ครอบคลุมจากทุกกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และผลการวิเคราะห์ทำให้สถานศึกษาพบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่เป็นสภาพที่เป็นจริงของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับข้อเสนอทางเลือกที่หลากหลายเพื่อนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสถานศึกษา และผู้เรียนให้เกิดคุณภาพต่อไปได้อย่างถูกต้องทิศทางต่อไป ดังที่ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2545: 31) ได้ให้ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ การบริหารหรือการจัดการในลักษณะที่มีการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและธุรกิจ ทั้งในระยะสั้น และระยะยาวให้มีความสอดคล้องกับจุดอ่อนและจุดแข็งของธุรกิจ สอดคล้องกับ พสุ เดชะรินทร์ (2542) กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ การกำหนดภารกิจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว วางแผนจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานตามภารกิจและบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่อาจก่อให้เกิดโอกาสหรือข้อจำกัด องค์กรต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อสามารถหลีกเลี่ยงข้อจำกัดและใช้ประโยชน์จากโอกาสที่มีอยู่ ดังที่ อุทิศ ชาวเอียร (2546: 10) กล่าวว่า การวางแผนกลยุทธ์ คือ เครื่องมือเพื่อช่วยขึ้นำการบริหารขององค์กรที่เกิดจากกระบวนการระดมสมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วมโดยยึดหลักการวิเคราะห์ให้ทราบสถานะแวดล้อมให้ “รู้เขา รู้เรา” เพื่อชี้แนะเป้าประสงค์ (วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์หลักของแผน) และกลยุทธ์ กลวิธีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมและยังสามารถขึ้นำกลไกในการเร่งรัดผลักดันกระบวนการพัฒนาตลอดจนแนวทางการกำกับติดตามประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนให้เกิดการขึ้นำการดำเนินการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในสนามอย่างต่อเนื่อง ดังที่ วิลเลน และ ฮังเกอร์ (Wheelen and Hunger, 2006: 8) กล่าวไว้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ในขั้นตอนของ การตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) ไว้ว่า กระบวนการบริหาร เชิงกลยุทธ์ เริ่มต้นจากการศึกษาวิเคราะห์ ตรวจสอบ และประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบเผยแพร่ให้บุคคลสำคัญภายในบริษัทได้รับทราบโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อระบุ “ปัจจัยเชิงกล

ยุทธ์” (Strategic Factors) ทั้งปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายใน ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดอนาคต

4. จากผลการวิจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์ ขั้นตอนการควบคุมกลยุทธ์ พบว่า ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง ($PNI_{Modified} = 0.47$) ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการร่วมกับ คณะบุคลากรของสถานศึกษาดำเนินการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล กลยุทธ์ แผนงาน โครงการและกิจกรรมที่สถานศึกษาดำเนินการจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ในการประเมินผลการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติผู้ประเมินจะได้รับทราบข้อมูลที่เกิดขึ้นระหว่างการประเมินนั้น ซึ่งจะมีทั้งข้อมูลที่เป็นเชิงบวกและข้อมูลเชิงอุปสรรค ที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นข้อมูลหรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในการ ปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาเป็นจุดแข็งของสถานศึกษา กำหนดเป็นกลยุทธ์ แผนงาน โครงการ กิจกรรมในรอบปี การศึกษาใหม่ที่สมบูรณ์มากขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพต่อสถานศึกษาและผู้เรียนต่อไป ดังที่ พักต์ผจง วัฒนสินธ์ (2542: 65-66) กล่าวว่า 4) ผู้บริหารจะต้องทำความเข้าใจเรื่องปัจจัยย้อนกลับของผลที่ได้รับจากการปฏิบัติการกลยุทธ์ เป็นการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงหรือล้มเลิกการใช้กลยุทธ์ที่ตัดสินใจเลือกหรือเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินผลและนำผลข้อมูลย้อนกลับไปยังนโยบายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนถึงแผนการบริหารเชิงกลยุทธ์ สอดคล้องกับ ชนินทร์ ชุณหพันธ์รักษ์ (2545: 5-7) กล่าวว่า การประเมินและการควบคุมกลยุทธ์ มุ่งเน้นที่จะติดตามประเมินผล และการควบคุม เพื่อดูว่ากลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัติเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อที่จะได้ทำการปรับปรุง และมั่นใจว่า การปฏิบัติตามหน้าที่ต่าง ๆ เป็นไปอย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับ สุพานี สฤษฏ์วานิช (2546: 14) กล่าวว่า การติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ (Strategy Evaluation and Control) เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในแผนกลยุทธ์ ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขให้เหมาะสม สอดคล้องกับ Certo and Peter (1991) กล่าวว่า การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategy Control) โดยวิธีการติดตามผลการปฏิบัติงาน วิธีการประเมินผลกระบวนการ และประเมินผลสำเร็จขององค์กร และ สมยศ นารีการ (2544: 12) กล่าวว่า การควบคุมจะเกี่ยวพันกับการวัดผลงาน เปรียบเทียบระหว่างผลงานที่วัดได้และผลงานที่วางแผนไว้และการแก้ไขข้อแตกต่างที่เกิดขึ้น กระบวนการดังกล่าวนี้จะถูกใช้กับการควบคุมกลยุทธ์ขององค์กรเหมือนกัน เครื่องชี้ผลการดำเนินกลยุทธ์ขององค์กร การประเมินผลตอนแรกๆ จะมีความสำคัญไม่เพียงแต่เพื่อการดำเนินกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่เพื่อการปรับปรุงกลยุทธ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพขององค์กร ดังที่ วิลเลนและฮังเกอร์ (Wheelen and Hunger, 2006: 8) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and Control) เป็นการตรวจสอบกิจกรรมและผลการปฏิบัติงานทั้งหมดขององค์กร เพื่อเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงานจริง (Actual Performance) กับผลการดำเนินงานที่ตั้งความมุ่งหวังไว้ (Desired

Performance) บรรลุผลตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้จัดการทุกระดับจะนำข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินในขั้นนี้เพื่อนำไปแก้ไข (Take Corrective Action) และหาทางแก้ปัญหาคือต่อไป และดังที่ ทอมป์ สันและสตรีกแลนด์ (Thompson and Strickland, 1999: 3-4) กล่าวไว้ว่า การประเมินผลการดำเนินงานและการปรับปรุงแก้ไขเพื่อเริ่มต้นใหม่ (Evaluating Performance and Initiating Corrective Adjustment) การปรับปรุงแก้ไขจะเริ่มตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดทิศทางในการดำเนินงานระยะยาว การกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดทำกลยุทธ์ หรือการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติโดยพิจารณาจากประสบการณ์จริง และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ ความคิดใหม่และโอกาสที่เกิดขึ้นใหม่

5. จากผลการวิจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์ ขั้นตอนการกำหนดทิศทาง พบว่า ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง ($PNI_{Modified} = 0.46$) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ที่สถานศึกษาจำเป็นต้องมีโดยการกำหนดภาพอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดไว้ให้อยู่ในรูปของ พันธภาพ ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ แผนงาน โครงการ และหรือผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นอันจะนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังที่ รังสรรค์ มณีเล็ก (2544: 50) กล่าวว่า การกำหนดทิศทางสถานศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) และเป้าหมาย (Goal) ของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ เป็นภาพความต้องการในอนาคตที่ต้องการให้เกิดขึ้น พันธกิจ เป็นพันธสัญญาที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ เป้าหมาย หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับ บุญเลี้ยง คำชู (2544: 45) กล่าวว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย/ตัวชี้วัดความสำเร็จ (Goals and Key Performance Indicator) เป็นการสร้างความมุ่งหมายที่มีทิศทางมีขอบเขตของการปฏิบัติงานซึ่งความต้องการของหน่วยงานที่คาดการณ์ถึงผลสำเร็จล่วงหน้า ดังที่ ทอมป์ สันและสตรีกแลนด์ (Thompson and Strickland, 1999: 3-4) ได้กล่าวไว้ว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ (Setting Objectives) เป็นการเปลี่ยนวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ ให้เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานโดยเฉพาะเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

6. จากผลการวิจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์ ขั้นตอนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ พบว่า ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง ($PNI_{Modified} = 0.46$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามกลยุทธ์ เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งขั้นตอนหนึ่งในการจะนำเอากลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการที่ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกัน แปลงกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้ให้อยู่ในรูปของ แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันจนบรรลุผลสำเร็จ ดังที่ ธงชัย สันติวงษ์ (2546: 86-90) กล่าวว่า การปฏิบัติตามกลยุทธ์นั้นมีความสำคัญโดยตรงต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ ทั้งนี้เพราะกลยุทธ์ที่ดีนั้นจะบรรลุผลสำเร็จได้ย่อมต้องสามารถได้รับการปฏิบัติลุล่วงไป ปัจจัยที่สำคัญ

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทั้งหลาย คือ วัฒนธรรมองค์กรที่มีอยู่ โครงสร้างองค์กรที่จัดไว้และคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนความพร้อมและเหมาะสมของระบบและกระบวนการบริหารงาน เหล่านี้ต่างก็จะเป็นเครื่องมือให้ผู้บริหารที่เป็นผู้ทำงานทั้งหลาย ทั้งที่เป็นผู้บริหารระดับกลางและผู้บริหารที่อยู่ต่ำลงไปได้ใช้สำหรับการทำงานระหว่างกัน สอดคล้องกับ สุพานิ สถุขภูมิวนิช (2553: 9) กล่าวไว้ว่า การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy Implementation) ขั้นตอนนี้เป็น การวางแผนดำเนินงานและการนำแผนงานต่าง ๆ นั้นไปปฏิบัติ การดำเนินตามขั้นตอนนี้ให้บรรลุจะต้องเตรียมความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร โครงสร้างขององค์กร ระบบงานต่างที่จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกในการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ สอดคล้องกับ Johnson and Scholes (1997: 23-25) กล่าวว่า การดำเนินการกลยุทธ์และการควบคุมกลยุทธ์ เมื่อองค์กรได้วิเคราะห์ปัจจัยด้านต่าง ๆ กำหนดทิศทางขององค์กรและเลือกกลยุทธ์แล้วจะต้องนำเอากลยุทธ์มาดำเนินการประยุกต์ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งต้องมีการเสริมสร้างทักษะความสามารถบุคลากรทั้งในระดับบริหารและปฏิบัติการให้เหมาะสมกับกลยุทธ์องค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะการวิจัยตามผลการวิจัยในแต่ละขั้นตอนการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI modified) ใน 3 ลำดับแรก ดังนี้

1. การบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์ระบบย่อยด้านงานและโครงสร้างงาน ระบบย่อยด้านเป้าหมาย ค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์กร และนำมาออกแบบเป็นระบบใหม่ เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์การบริหารของสถานศึกษาที่สนองต่อความสำเร็จและความต้องการบุคลากรของสถานศึกษา สังคม ชุมชนอย่างแท้จริง

2. การบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านการควบคุมกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการควบคุมกลยุทธ์เชิงปฏิบัติอย่างจริงจังในทุก ๆ ขั้นตอนโดยมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลตามปฏิทินการนิเทศที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศ ติดตามผลมาจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อความร่วมมือในการประเมินและได้ผลการประเมินที่ตรงกับสภาพที่เป็นจริงอันจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้

3. การบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านการกำหนดทิศทาง ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดทิศทางของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดเป็นปณิธาน ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ให้สอดคล้องกับภาพอนาคต นำไปสู่การปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน อย่างแท้จริง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้อย่างยั่งยืนและสนองตอบต่อนโยบาย เป้าหมายของสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด ผู้ปกครอง สังคมและชุมชน

4. การบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้กลุ่มงานบริหาร แปลงแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาไปเป็นกลยุทธ์ของกลุ่มงานแผนงาน แผนปฏิบัติการ ประจำปี โครงการ และกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการให้บรรลุผลสำเร็จของสถานศึกษาที่กำหนดไว้

5. การบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการระดมความคิดเห็นมาจากทุกภาคส่วน เพื่อเสนอทางเลือกที่หลากหลาย วิเคราะห์ร่วมกันเพื่อกำหนดเป็นกลยุทธ์ของสถานศึกษา กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รองของสถานศึกษา กลยุทธ์ของกลุ่มงานบริหาร และฝ่ายงานต่าง ๆ ในสถานศึกษานำไปสู่การปฏิบัติให้ไปในทิศทางเดียวกันจน บรรลุผลสำเร็จของสถานศึกษาที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ดำเนินการวิจัยเชิงเปรียบเทียบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาในต่างสังกัด
2. ดำเนินการวิจัยแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หรือการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)
3. ควรดำเนินการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา
4. ตัวบ่งชี้การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา
5. ควรดำเนินการวิจัยเชิงพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา บุญบังการ. (2544) **การจัดการเชิงกลยุทธ์ Strategic Management**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2544). **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พิกัดผจง วัฒนสินธุ์ และ พสุ เดชะรินทร์. (2542). **การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2539). **การวางแผนเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมยศ นาวิการ. (2538). **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2544). **การบริหารเชิงกลยุทธ์: แนวคิดและทฤษฎี**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, J. W. (1981). **Research in Education**. 4th ed., New Jersey: Prentice-Hall.
- Certo, S.C. and Peter, J.P. (1991) **Strategic Management: Concept and Applications**. Singapore: McGraw-Hill.
- Cronbach, Lee J. (1984) **Essentials of psychological Testing**. 4th ed. New York: Harper & Row Publishers.
- Dess, G and Miller. (1993) **Strategic Management**. Singapore: McGraw-Hill.
- Fred R. David. (1997) **Strategic Management**. 5thed. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- James C. Simpson. (2005). **A study of faculty perceptions of administrative Competencies required in higher education administration**. Retrieved on 5 May 2005.
- Johnson, G. Scholes, K. (1997) **Exploring corporate strategy: Text and Case**. London: Prentice Hall.
- Krejcie, R.V., and Morgan, D.W. (1970). *Determining sample size for research activities*, **Educational and Psychological Measurement**.
- Thompson, Alonzo J. Strickland. (1992). **Strategic Management: Concepts and Cases International student edition**: Irwin

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวิกฤตของ
ความมั่นคงทางอาหารแบบมีส่วนร่วม
Climate Change Affecting Participatory Food Security Crisis
Management

วัชรินทร์ หลิมรัตน์¹ วาที ร.อ.นิเวศ ธรรมชัยชูศักดิ์²

¹สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, valimr@rpu.ac.th

²นักวิชาการอิสระ, chinjai@yahoo.com

บทคัดย่อ

แนวคิดความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงระหว่าง พ.ศ.2513- 2522 ซึ่งขณะนั้นทั่วโลกกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนธัญพืช ส่งผลให้เกิดวิกฤตด้านราคาอาหาร พร้อมกับภาวะวิกฤตราคาน้ำมัน การใช้คำว่าความมั่นคงทางอาหารอย่างเป็นทางการครั้งแรกเกิดขึ้นในการประชุมอาหารโลกปี พ.ศ.2517 จากผลการประเมินความมั่นคงทางอาหารในปี 2019 ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 52 จากการจัดลำดับทั้งหมด 113 ประเทศ ซึ่งประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรไม่เพียงพอ ส่วนในเรื่อง GDP กับคอร์รัปชัน อาจจะต้องใช้เวลาแก้ไขเชิงระบบอีกนาน แต่ในเรื่องของคุณภาพของอาหารนี้สามารถทำได้เลย จากการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2563-2564 ได้มีมติว่า ความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤตเป็นประเด็นที่สำคัญที่ต้องทำการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีการจัดการร่วมกัน เพื่อสร้างความมั่นใจว่าในทุกภาวะวิกฤต ประชาชนทุกคนในทุกพื้นที่ของประเทศไทยจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในอาหาร คือสามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ ได้อย่างเป็นธรรม ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางอาหารที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของปริมาณและการกระจายตัวของน้ำฝนระดับอนุภูมิภาคเฉลี่ยที่มีแนวโน้มสูงขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงฤดูกาลต่าง ๆ จะส่งผลกระทบต่อการผลิตสินค้าที่สำคัญที่มีบทบาทอย่างมากต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศ และจากนโยบายทางด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยยังเน้นภาพรวมของประเทศอยู่ และให้ความสำคัญกับผลกระทบกับความมั่นคงทางอาหารน้อยเกินไป อีกทั้งความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยและพัฒนาเพื่อนำไปประกอบการจัดทำนโยบาย ความไม่แน่นอนและไม่แม่นยำของแบบจำลองสภาพภูมิอากาศที่ยังมีข้อจำกัด เพราะฉะนั้นแล้วจะต้องมีการบูรณาการทั้งข้อมูล การวางแผน การวิเคราะห์ และการนำไปปฏิบัติเชิงวิชาการ ในเรื่องของความมั่นคงทางอาหารในบริบทชุมชน ซึ่งผลกระทบซึ่งกันและกันต่อความมั่นคงทางอาหารของบุคคลหรือครัวเรือน และในแต่ละบริบทพื้นที่ที่อาจให้

ความหมายแตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องอาจใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วมจากพื้นที่เป้าหมาย และไม่สามารถใช้มาตรฐานเดียวกันได้ เนื่องจากมีความหลากหลาย ซึ่งในบริบทระดับประเทศต้องมีการศึกษาและวิจัยไว้เพื่อสร้างมาตรฐานในการวางทิศทางของการวางแผน วิเคราะห์ และการนำไปปฏิบัติให้เป็นไปในทางเดียวกัน ผู้เขียนจึงให้ความสนใจที่จะทำการศึกษาและวิจัยให้เห็นถึงสภาพปัญหาและสะท้อนออกทางด้านงานวิชาการ เพื่อให้เกิดการรับรู้กับสิ่งที่จะภัยในอนาคตอันใกล้ และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และสามารถนำไปต่อยอดการพัฒนาเพื่อความมั่นคงของประเทศได้ในอนาคต

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความมั่นคงทางอาหาร การบริหารจัดการวิกฤต แบบมีส่วนร่วม

Abstract

Food security concept occurred from the period between 1970-1979, when the world was experiencing a shortage of grain. Resulting in a food price crisis along with the oil price crisis. The first official use of the term food security occurred at the 1974 World Food Conference. According to the food security assessment results in 2019, Thailand was ranked 52 out of 113 countries in the rankings. Because of Thailand still focuses on insufficient development of knowledge on agriculture, GDP, and corruption, it maybe It takes a long time to correct the system but in terms of the quality of food, this can be done by now. From the National Health Assembly 2020-2021, it was resolved that food security in a crisis is an important issue to study. By focusing on all sectors of society to be managed together and ensure that in every crisis, all people in all areas of Thailand will have food rights protection, have access to adequate, safe, and nutritious food and fairly. Which factors related to the main food security change is Climate Change, especially the change in the amount and distribution of rainwater. The average temperature level tends to rise, including seasonal changes It will directly affect the production of important products that play a huge role in the country's food security. Climate Change policy of Thailand still focuses on the overall picture of the country that underestimated the impact on food security as well as the credibility of research and development results for use in policy making, the uncertainty and inaccuracies of climate models are still limited. Therefore, data, planning, analysis, and academic implementation must be integrated. On food security in a community context which

have a mutual impact on the food security of individuals or households and in each context, the area may have different meanings. Therefore, a participatory approach may be required from the target area. That cannot use the same standard because of the diversity in a national context, studies and research are required to create a standard for laying down the direction of planning, analysis, and implementation to be in the same direction. The author therefore pays attention to study and research to see the problem and reflect on academic work. To create awareness of what will be the dangers soon and will be beneficial to those who are interested and can be used to further develop for the stability of the country in the future.

Keywords: climate change, food security, crisis management, participatory

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวคิดความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงระหว่าง พ.ศ.2513- 2522 ซึ่งขณะนั้นทั่วโลกกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนธัญพืช ส่งผลให้เกิดวิกฤตด้านราคาอาหาร พร้อมกับภาวะวิกฤตราคาน้ำมัน ซึ่งการใช้คำว่าความมั่นคงทางอาหารอย่างเป็นทางการครั้งแรกเกิดขึ้นในการประชุมอาหารโลกปี พ.ศ.2517 โดยที่ประชุมมองความมั่นคงทางอาหารว่าเป็นปัญหาที่เกิดมาจากความไม่พอเพียงทางด้านอุปทานของประเทศหรือภูมิภาคหนึ่ง

แนวคิดความมั่นคงทางอาหารได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีผู้นิยมความมั่นคงทางอาหารไว้เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามนิยามที่เป็นที่รู้จักและได้รับการอ้างอิงมากที่สุดมาจากการประชุมสุดยอดอาหารโลก (World Food Summit: WSF) ในปี พ.ศ.2539 ซึ่งระบุว่า ความมั่นคงทางอาหาร หมายถึง “คนทุกคนมีความสามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ ปลอดภัยและมีโภชนาการ ทั้งในทางกายภาพและเศรษฐกิจในการตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจทางอาหารของพวกเขา เพื่อให้เกิดชีวิตที่ประกอบด้วยความกระตือรือร้น และสุขภาวะ”

จากความหมายข้างต้น องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization: FAO) ได้แบ่งและให้ความหมายความมั่นคงทางอาหารออกเป็น 4 มิติย่อย ได้แก่

1. ความพอเพียง: ความพอเพียงของปริมาณอาหารในคุณภาพที่เหมาะสม ซึ่งอาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศหรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือทางอาหาร
2. การเข้าถึง: การเข้าถึงทรัพยากรที่พอเพียงของบุคคลเพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ทรัพยากรที่ว่าหมายความถึงความสามารถของบุคคลที่จะกำหนดควบคุมกลุ่มสินค้าหนึ่ง

ๆ ได้ ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่ รวมถึงสิทธิตามประเพณี เช่น การเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน

3. การใช้ประโยชน์: การใช้ประโยชน์ด้านอาหารผ่านอาหารที่เพียงพอ น้ำสะอาดและการรักษา สุขภาพและสุขอนามัยเพื่อที่จะเข้าถึงภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการซึ่งความต้องการทางกายภาพทั้งหมดได้รับการตอบสนอง โดยนัยยะนี้สัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าที่ไม่ใช่อาหารด้วย

4. เสถียรภาพ: เพื่อจะมีเสถียรภาพทางอาหาร ประชาชน คริวเรือนและบุคคลจะต้องเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการไม่เข้าถึงอาหารอันเป็นผลมาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจ หรือสภาพภูมิอากาศ หรือเหตุการณ์ที่เป็นไปตามวงจร เช่น ภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาล ในความหมายนี้จึงครอบคลุมถึงทั้งมิติความปลอดภัยและการเข้าถึงอาหาร

แม้ว่าความมั่นคงทางอาหารในแบบฉบับของ FAO จะเป็นที่ยอมรับและอ้างถึงมากที่สุด แต่ก็ได้รับ การวิพากษ์วิจารณ์ถึงจุดบกพร่อง ที่สำคัญคือคำนิยามข้างต้นเน้นเฉพาะเป้าหมายความมั่นคงทางอาหาร แต่ไม่ได้พูดถึงที่มาของอาหารกระบวนการผลิตอาหารและบริบทแวดล้อมอื่น ๆ ของความมั่นคงทางอาหาร ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษามิติอื่น ๆ ของความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งอาจไม่ใช่เรื่องของอาหารโดยตรง แต่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหาร เช่น สถานการณ์ความเสี่ยง ความเปราะบาง ประเด็นความเป็นธรรมทางสังคม การพึ่งพา ตนเองและการพัฒนาชุมชน เป็นต้น (ศจินทร์ ประชาสันต์, 2552)

ภาพที่ 1 องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ความมั่นคงทางอาหาร 4 มิติ

ที่มา: ประเสริฐ ปิ่นงาม (2563)

เมื่อมีการนำเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้ปรากฏว่าประเทศที่ไม่มีความมั่นคงทางอาหารกลับกลายเป็นประเทศผู้ส่งออกอาหารเป็นส่วนใหญ่ สำหรับประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 52 จากการ

จัดลำดับทั้งหมด 113 ประเทศ จากผลการประเมินความมั่นคงทางอาหารในปี ค.ศ.2019 โดยหัวข้อที่ประเทศไทยต่ำกว่าเกณฑ์มีหัวข้อที่น่าสนใจเพื่อนำมาเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงดังนี้คือ

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความมั่นคงทางอาหารในปี 2019

ผลการประเมินความมั่นคงทางอาหาร(2019)	ค่าคะแนน
ค่าใช้จ่ายภาครัฐในการทำวิจัยด้านเกษตรกรรม	5.9/100
ผลิตผลมวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP)	14.6/100
ต่อรายบุคคล	
คอร์ปชั่นหรือการโกงกินภายในประเทศ	25/100
คุณภาพโปรตีนของอาหาร	26.6/100
คุณค่าทางโภชนาการของธัญอาหารรอง	38/100

ที่มา: ประเสริฐ ปิ่นงาม (2563)

จากทั้ง 5 หัวข้อจะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเกษตรไม่เพียงพอ ส่วนในเรื่อง GDP กับคอร์ปชั่น อาจจะต้องใช้เวลาแก้ไขเชิงระบบอีกนาน แต่ในเรื่องของคุณภาพของอาหารนี้สามารถทำได้เลย (ประเสริฐ, 2563)

และเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2563 สมาชิกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติกว่า 2,000 คน เข้าร่วมงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 13 ประจำปี 2563 ภายใต้ประเด็นหลัก “พลังพลเมืองตื่นรู้ ... สู้วิกฤตสุขภาพ” และมีฉันทามติเป็นมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ โดยไม่มีผู้คัดค้านแม้แต่รายเดียว ประกอบด้วย มติที่หนึ่ง ความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต (Food Security in Crises) และมติที่สอง การบริหารจัดการวิกฤตสุขภาพแบบมีส่วนร่วม กรณีโรคระบาดใหญ่ (Participatory health crisis management for pandemics) ซึ่ง นพ.ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา ประธานกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2563-2564 เปิดเผยว่า

หลักการของมติที่ 1 ความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต คือการมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีการจัดการร่วมกัน เพื่อสร้างความมั่นใจว่าในทุกภาวะวิกฤต ประชาชนทุกคนในทุกพื้นที่ของประเทศไทยจะได้รับการคุ้มครองสิทธิในอาหาร คือสามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ ได้อย่างเป็นธรรม โดยมีมติครอบคลุม 5 ประเด็นย่อย ประกอบด้วย

1. สิทธิในอาหาร เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนในประเทศไทยที่ต้องได้รับการปกป้อง ดูแล และคุ้มครอง โดยเป็นหน้าที่ของรัฐและทุกภาคส่วนของสังคมที่จะดำเนินการร่วมกันด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูล และคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2. ใน 5 ปีข้างหน้า หรือภายใน พ.ศ.2568 ประเทศไทยมีความพร้อมและสามารถจัดการอาหารในภาวะวิกฤตได้

3. การพัฒนาระบบอาหารให้พร้อมรับภาวะวิกฤต ครอบคลุมเรื่องการผลิต การสำรอง การกระจาย การแลกเปลี่ยน และการแบ่งปันอาหาร

4. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบดูแลประชากรเปราะบาง และประชาชนที่ขาดความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต

5. การพัฒนาระบบการจัดการร่วมกันเพื่อความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต

มิติที่ 2 การบริหารจัดการวิกฤตสุขภาพแบบมีส่วนร่วมกรณีโรคระบาดใหญ่ มีหลักการสำคัญคือ โรคระบาดใหญ่เป็นปัญหาสาธารณสุขและสาธารณสุขภัยระดับโลก ทำให้เกิดผลกระทบในหลายมิติที่มีความซับซ้อนสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน จำเป็นต้องวางแนวทางตั้งรับอย่างเท่าทันและครอบคลุม ฉะนั้นมิติจึงครอบคลุมใน 5 ประเด็น ประกอบด้วย

1. ให้มีการบูรณาการด้านการบริหารจัดการ เตรียมความพร้อมศักยภาพและทรัพยากรของระบบบริการสุขภาพ มีการประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ และสร้างการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งจากทุกภาคส่วน ในการบริหารจัดการวิกฤตสุขภาพ โดยใช้บทเรียนจากการระบาดโรคโควิด-19

2. มีการบริหารจัดการด้านการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และระบบข้อมูล เพื่อให้เกิดการสื่อสารอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ทันเหตุการณ์

3. มีการจัดให้มีกำลังคน และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นให้เพียงพอทางสาธารณสุข เพื่อการเฝ้าระวัง สอบสวนโรค การชันสูตรโรค ป้องกัน รักษาและควบคุมการแพร่ระบาดของโรค และติดตามสถานการณ์และแนวโน้มการระบาดของโรค

4. มีการกำหนดมาตรการลดผลกระทบด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้น ทั้งในระหว่าง และหลังการเกิดวิกฤตสุขภาพ

5. มีการจัดให้มีกลไก นโยบายสนับสนุนส่งเสริมการจัดการความรู้ การวิจัย และพัฒนานวัตกรรม เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์ และนวัตกรรมในการป้องกันการป่วย การเสียชีวิตจากโรคระบาด (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2563)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางอาหาร

กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) (2537) ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หมายถึง “การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ซึ่งเป็นผลโดยตรงหรือโดยอ้อมจากกิจกรรมของมนุษย์ ที่เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของชั้นบรรยากาศโลก และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากความแปรปรวนทางสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นตาม

ธรรมชาติในช่วงเวลาเดียวกัน” (แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ.2558-2593)

ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลสำคัญต่อความมั่นคงทางการอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของปริมาณและการกระจายตัวของน้ำฝน ระดับอุณหภูมิเฉลี่ยที่มีแนวโน้มสูงขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงฤดูกาลต่าง ๆ จะส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการผลิตสินค้าที่สำคัญที่มีบทบาทอย่างมากต่อความมั่นคงทางการอาหารของประเทศ มูลนิธิชีววิถี (2555) ได้รวบรวมปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางการอาหารไว้ทั้งหมด 7 ปัจจัย ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกที่มีผลกระทบต่อการผลิตอาหาร
2. ผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าและความตกลงระหว่างประเทศต่อระบบอาหาร
3. ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรอาหาร
4. โรค แมลงศัตรูพืช และโรคระบาดสัตว์
5. ราคาของพลังงาน
6. การพัฒนาเทคโนโลยี
7. ผลตอบแทนต่อเกษตรกรผู้ผลิต

จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเปลี่ยนแปลงความมั่นคงทางการอาหาร ปัจจัยแรกที่น่าสนใจมาพิจารณาได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกที่มีผลกระทบต่อการผลิตอาหาร ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะความไม่มั่นคงทางการอาหารเกิดขึ้น

ปัญหา อุปสรรค และช่องว่างด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทย

เนื่องจากในปัจจุบันการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่วนใหญ่ยังใช้แนวคิดแบบเดิมในการวิเคราะห์และประเมินความเปราะบาง คือ พิจารณาการเปิดรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Exposure) ความอ่อนไหวต่อผลกระทบ (Sensitivity) และความสามารถในการปรับตัว (Adaptive Capacity) นำ ไปสู่การกำหนดมาตรการการปรับตัวที่ไม่สามารถรับมือได้ในระยะยาว

การผลักดันประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้าสู่นโยบายระดับประเทศ

สำหรับหน่วยงานระดับนโยบายเองก็มีการเริ่มนำ ประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศบูรณาการเข้ากับแผนนโยบาย เห็นได้จาก ข้อเสนอแนะไปใช้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายและแผน และการนำแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไปปฏิบัติในพื้นที่จริง เช่น งานวิจัยของ นเรศ ดำรงชัย (2554) ที่ได้วิเคราะห์การใช้เครื่องมือด้านการคาดการณ์อนาคตในการกำหนดนโยบายของประเทศไทย โดยที่วิเคราะห์เชิงนโยบายและการ

คาดการณ์อนาคตเพื่อการปรับตัวและการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยของมูลนิธิชีววิถี (2555) ที่ได้จัดทำ โครงการ ชุมชนกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งศึกษาบทเรียนจากพื้นที่และกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อใช้ในการผลักดันด้านนโยบาย ซึ่งที่เกี่ยวข้องคือผลักดันให้มีการกำหนดแผนและเป้าหมายของการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน เช่นพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศ เพื่อรับมือกับปัญหาวิกฤตพลังงานการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และวิกฤตอาหารไปพร้อมกัน

จากนโยบายทางด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยจะเห็นได้ว่ายังเป็นนโยบายที่เน้นภาพรวมของประเทศอยู่ และให้ความสำคัญกับผลกระทบกับความมั่นคงทางอาหารน้อยเกินไป อีกทั้งความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยและพัฒนาเพื่อนำไปประกอบการจัดทำนโยบาย ความไม่แน่นอนและไม่แม่นยำของแบบจำลองสภาพภูมิอากาศที่ยังมีข้อจำกัด การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศและปัจจัยจากการพัฒนาต่าง ๆ ในอนาคตทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อีกทั้งความเข้าใจเรื่องแบบจำลองและภาพถ่ายในอนาคตซึ่งในปัจจุบันมีความเข้าใจอยู่น้อยมาก ซึ่งมีส่วนสำคัญในการใช้กำหนดนโยบายให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะเกิดขึ้น ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบายได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งนโยบายที่ออกมาไม่สามารถนำไปใช้ได้ และจากการการประชุมสุดยอดผู้นำว่าด้วยระบบอาหารโลก (Food Systems Summit 2021) เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2564 ผ่านระบบการประชุมทางไกล ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา (กระทรวงการต่างประเทศ, 2564) จากถ้อยแถลงนายกรัฐมนตรีถึงการตอกย้ำว่าประเด็นในเรื่อง ความมั่นคงทางอาหารและทำให้สามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยและดีต่อสุขภาพ เพื่อจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย Sustainable Development Goals: SDGs สำหรับประเทศไทย เป็นประเด็นที่สำคัญมาก โดยได้นำวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” มากำหนดนโยบายเกษตรและอาหาร “3S” ที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยทางอาหาร หรือ Safety ความมั่นคง หรือ Security และความยั่งยืนของ ทรัพยากรและนิเวศการเกษตร หรือ Sustainability นอกจากนี้ประเทศไทยอยู่ระหว่างขับเคลื่อน โมเดลเศรษฐกิจ BCG ที่ย่อมาจาก

(B) = Bioeconomy ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

(C) = Circular economy ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์มากที่สุด

และ (G) = Green economy ระบบเศรษฐกิจสีเขียว มุ่งแก้ไขปัญหามลพิษ ลดผลกระทบต่อโลกอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความยั่งยืน สมดุล และครอบคลุมซึ่งทั้งหมดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ได้เน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ SDGs มาเป็นเข็มทิศนำทาง

ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ฉบับที่ 2 (ปี 2561-2579) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 4 ด้าน คือ

1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางอาหาร มีหลักการเพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน บริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
2. ยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพและความปลอดภัยด้านอาหาร มีหลักการคือ เพื่อดูแลคุณภาพและความปลอดภัยอาหารในห่วงโซ่อาหาร โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมการค้าทั้งในและต่างประเทศเป็นพื้นฐานของการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง
3. ยุทธศาสตร์ด้านอาหารศึกษามีหลักการคือ เน้นกระบวนการส่งเสริมพัฒนาและวิจัย เพื่อให้เกิดความรู้ ความตระหนักในการใช้ทรัพยากรเพื่อผลิตและกระจายอาหารในห่วงโซ่อาหารตลอดจนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการบริโภคอาหาร และ
4. ยุทธศาสตร์ด้านบริหารจัดการมีหลักการคือ พัฒนาการจัดการด้านอาหารของประเทศตลอดห่วงโซ่อาหารอย่างเป็นระบบให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงและภัยคุกคามต่าง ๆ และสอดคล้องกับกติกาการค้าสากล ยุทธศาสตร์เหล่านี้ ได้ส่งผลต่อระบบอาหารและโภชนาการ ซึ่งเชื่อมโยงทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิตอาหารจากภาคเกษตร การแปรรูป การบริการ สุขภาพโภชนาการสุขภาพทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ตลอดจนวัฒนธรรมการท่องเที่ยวและการค้า (มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย), 2564)

สำหรับการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการบริหารจัดการวิกฤตของความมั่นคงทางอาหารแบบมีส่วนร่วมที่ผ่านมา เริ่มมีความตระหนักเพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของศูนย์เครือข่ายงานวิเคราะห์วิจัยและฝึกอบรมการเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมสต็อกโฮล์มและเทศบาลเมืองเชียงคาน จังหวัดเลย อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2553) ได้ร่วมจัดทำการศึกษาปรับปรุงแนววิธีการมองอนาคตของการพัฒนาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเมืองเชียงคานขึ้น และ ธงชัย โรจนกนันท์ (2553) ได้เขียนบทความเรื่องผังเมืองเพื่อภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง โดยเปรียบเทียบถึงความพยายามในการนำ มาตราการผังเมืองมาลดและบรรเทาปัญหาโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศชี้ให้เห็นว่านโยบายการวางผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทยยังมีความไม่ชัดเจนในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่มีแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

เพราะฉะนั้นแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักวิจัยและนักวิชาการ ต้องมีการบูรณาการทั้งข้อมูล การวางแผน การวิเคราะห์ และการนำไปปฏิบัติเชิงวิชาการ จากนั้นจึงนำไปวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเหมาะสมกับอธิปไตยอาหาร บริบทวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อความ (ไม่) มั่นคงทางอาหารในบริบทชุมชน ซึ่งผลกระทบซึ่งกันและกันต่อความ (ไม่) มั่นคงทางอาหารของบุคคลหรือครัวเรือนซึ่งได้รับผลกระทบจากสิทธิด้านอาหารด้วยนั้น อีกทั้งในแต่ละบริบทพื้นที่อาจให้ความหมายที่แตกต่าง

กัน ดังนั้นจึงต้องอาจใช้วิธีการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจากพื้นที่เป้าหมาย ที่ซึ่งไม่สามารถใช้มาตรฐานเดียวกันได้เนื่องจากมีความหลากหลายในแต่ละบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งในบริบทระดับประเทศนั้นยังต้องมีการศึกษาและวิจัยไว้เพื่อสร้างมาตรฐานในการวางทิศทางของการวางแผน การวิเคราะห์ และการนำไปปฏิบัติให้เป็นไปในทางเดียวกันทั่วประเทศ ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาวิจัยการบริหารจัดการวิกฤตของความมั่นคงทางอาหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในระดับประเทศ เพื่อนำไปเริ่มต้นตั้งแต่บริบทชุมชน ไปจนถึงบริบทบุคคลหรือครัวเรือน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นความมั่นคงทางอาหาร และช่วยกันหาแนวทางเพื่อให้บุคคลหรือครัวเรือน ซึ่งเป็นหน่วยขนาดเล็กเกิดความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงทางอาหารของประเทศต่อไป

ดังนั้นแล้วเพื่อเป็นการตอบและสอดคล้องรับกับยุทธศาสตร์การจัดการความมั่นคงทางด้านอาหารอย่างมีส่วนร่วม และการรับมือปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ผู้เขียนจึงให้ความสนใจที่ทำการศึกษาและวิจัยให้เห็นถึงสภาพปัญหาดังกล่าว และสะท้อนออกทางด้านงานวิชาการ เพื่อให้เกิดการรับรู้และตระหนักถึงภัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ และจากบทความวิชาการนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และสามารถนำไปต่อยอดการพัฒนาเพื่อความมั่นคงของประเทศได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการต่างประเทศ. ถ้อยแถลงนายกรัฐมนตรี ในการประชุมสุดยอดผู้นำว่าด้วยระบบอาหารโลก (Food Systems Summit 2021). 23 กันยายน 2564. ค้นเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2564, จาก ถ้อยแถลงนายกรัฐมนตรี ในการประชุมสุดยอดผู้นำว่าด้วยระบบอาหารโลก (Food Systems Summit 2021) 23 กันยายน 2564 - กระทรวงการต่างประเทศ (mfa.go.th).

ธงชัย โรจนกนันท์. ผังเมืองเพื่อภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง. ค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.ppb.moi.go.th/midev07/upload/4.5.pdf>.

นเรศ ดำรงชัย. (2554). การวิเคราะห์เชิงนโยบายและการคาดการณ์อนาคตเพื่อการปรับตัวและการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ในรายงานการสังเคราะห์และประมวลสถานภาพองค์ความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของไทย ครั้งที่ 1; องค์ความรู้ด้านผลกระทบความถี่และผลกระทบ. คณะทำงานกลุ่มที่ 2 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และ อำนาจ ชิดไธสง (บรรณาธิการ).

- ประเสริฐ ปิ่นงาม. (2563). **สร้างความมั่นคงทางอาหารและสัมผัสธรรมชาติเพื่อต้านโควิด-19 แบบไทย ๆ**. ค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.terrabbk.com/articles/198374>.
- มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย). (2564). **ความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกรและชุมชนเกษตร**. ค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2564, จาก <http://climatesa.org/blog/2021/01/278>
- มูลนิธิชีววิถี. (2555). **ชุมชนกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ บทเรียนจากพื้นที่และข้อเสนอเชิงนโยบาย**. ค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2564, จาก <http://www.biothai.net/node/11294>.
- ศจินทร์ ประชาสันต์. (2552). **การพัฒนาดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร รายงานในโครงการขับเคลื่อนประเด็นเกษตรและอาหารเพื่อสุขภาพตามมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 1 พ.ศ.2551สู่การปฏิบัติ**. สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2563). **คลอไปแล้ว! 2 มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี 63 ‘ความมั่นคงอาหาร - จัดการโรคระบาดใหญ่’**. ค้นเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.nationalhealth.or.th/en/node/1449>.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). **แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ.2558-2593**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ศุภกร ชินวรรโณ และ วีระศักดิ์ วีระกันต์. (2547). **ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศต่อทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบนและปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์**. บทที่ 6 ในรายงานผลการศึกษา: โครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาแบบจำลองเพื่อบริหารและบูรณาการจัดการลุ่มน้ำเจ้าพระยาโดยใช้ข้อมูลจากโครงการวิจัย GAME-T. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

คลังทรัพยากรการเรียนรู้: สื่อการศึกษาออนไลน์ของครูภายใต้สถานการณ์ COVID-19 Learning Resource Bank: Online Teaching Aids for Teachers during COVID-19 Pandemic

นิติศักดิ์ ไพโรจน์

หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, nipair@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติในการรวบรวมและการเผยแพร่ทรัพยากรการเรียนรู้ เสนอรูปแบบและตัวอย่างคลังทรัพยากรการเรียนรู้ในหลากหลายวิชา ซึ่งเป็นตัวช่วยการสอนจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ของครูผู้สอน เพื่อตอบสนองนโยบายการจัดการเรียนการสอนในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้ครูผู้สอนไม่สามารถดำเนินการสอนในชั้นเรียนได้ โดยคลังทรัพยากรการเรียนรู้จะรวบรวมสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์รายวิชา และเนื้อหาสำคัญของบทเรียน รวมถึงสนับสนุนให้ผู้เรียนทักษะในการแสวงหาความรู้ของตนเองอีกด้วย โดยในบทความได้นำเสนอตัวอย่างคลังทรัพยากรการเรียนรู้ 5 รูปแบบ ที่มีความแตกต่างกันในด้านการรวบรวมและจัดประเภทของสื่อการเรียนรู้ รวมถึงการจำแนกหัวข้อของเนื้อหาและสื่อต่าง ๆ ให้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ในการใช้งาน

คำสำคัญ: คลังทรัพยากรการเรียนรู้ สื่อทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์ การจัดการเรียนการสอนในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

Abstract

The purposes of this article was Provide guidelines for collecting and disseminating learning resources. in a wide range of subjects. Which is an online teaching aids for teachers and comply with the teaching policy during the epidemic of COVID-19. As a result, teachers are unable to teach in the classroom. The learning resource Bank were collect various types of media that follow the course objectives. and the main content of the lesson as well as supporting learners' skills in their own pursuit of knowledge. The article presents an example of 5 learning resource bank that differ in the collection and classification of learning materials. Including the classification of the topic of content and media according to the purpose of use.

Keywords: learning resource bank, online learning resources, teaching in the age of COVID-19

บทนำ

นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2562 โลกได้เข้าสู่ภาวะโรคระบาดรุนแรง จากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือที่องค์การอนามัยโลก (WHO) บัญญัติชื่อของโรคนี้ว่าโควิด-19 โดยทุกประเทศในโลกได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้า จากข้อมูลล่าสุดขององค์การอนามัยโลก (WHO) ในเดือนตุลาคม 2564 มีผู้ติดเชื้อทั่วโลกราว 219 ล้านคน และเสียชีวิตมากกว่า 4 ล้านคน หากนับเฉพาะในประเทศไทย มีผู้ติดเชื้อมากกว่า 1.7 ล้านคน และเสียชีวิตเกือบ 2 หมื่นคน กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข (2563) กล่าวว่า ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เป็นตระกูลของไวรัสที่ก่อให้เกิดอาการป่วยตั้งแต่โรคไข้หวัดธรรมดาไปจนถึงโรคที่มีความรุนแรงมาก ซึ่งเป็นสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อนในมนุษย์ก่อให้เกิดอาการป่วยระบบทางเดินหายใจในคน และสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ โดยเชื้อไวรัสนี้พบครั้งแรกในการระบาดในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายปี พ.ศ.2562 หรือ ค.ศ. 2019 ผู้ป่วยมีอาการทั่วไป ได้แก่ อาการระบบทางเดินหายใจ มีไข้ ไอ หายใจถี่ หายใจลำบาก ในกรณีมีอาการรุนแรงมาก อาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น ปอดบวม ปอดอักเสบ ไตวาย หรืออาจเสียชีวิต โดยเชื้อโรคสามารถแพร่กระจายผ่านการสัมผัสกับผู้ติดเชื้อ ผ่านทางละอองเสมหะจากการไอ จาม น้ำมูก และน้ำลาย ส่วนการรักษาทำได้เพียงการรักษาแบบประคับประคองเพื่อบรรเทาอาการป่วยต่าง ๆ โดยปัจจุบันยังไม่มียาที่รักษาได้

ส่วนในประเทศไทยนั้นกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศแนวทางในการป้องกันการแพร่ระบาดว่าให้งดเว้นและหลีกเลี่ยงการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางสังคมจึงได้ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาซึ่งการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 นี้ส่งผลให้สถานศึกษาทุกระดับไม่สามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้ตามปกติ เพราะการเรียนในห้องเรียนหรือดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติที่มีความเสี่ยงให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มากขึ้นส่งผลให้ต้องปิดสถานศึกษาทั่วประเทศ

การจัดการเรียนการสอนในช่วงที่มีการแพร่ระบาด

กระทรวงศึกษาธิการ (2564) มีมาตรการให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่ปลอดภัยจากการติดเชื้อโดยมีคำสั่งให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ โดยระบุว่า “เนื่องจากการแพร่ระบาดรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในหลายพื้นที่ในประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความปลอดภัยในชีวิตของผู้เรียน ที่จะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดดังกล่าว อีกทั้งเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงและลดโอกาสการ

แพร่ระบาดของโรค COVID-19 จึงให้สถานศึกษาทุกแห่งทั้งของรัฐและเอกชน ทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งอยู่ในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ในพื้นที่ควบคุมสูงสุด ตามที่ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด 19 (ศบค.) กำหนดปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ ทั้งนี้ในระหว่างที่สถานศึกษาต้องปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษดังกล่าว ให้ส่วนราชการต้นสังกัด กำหนดแนวทางจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ เช่น การสื่อสารแบบทางไกล หรือด้วยระบบออนไลน์ อิเล็กทรอนิกส์ หากไม่สามารถจัดการเรียนการสอนโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ได้ สถานศึกษาอาจจัดการเรียนการสอนโดยใบสั่งงาน หรือมอบงานตามความเหมาะสม โดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน”

กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก นั่นจึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยแนวทางที่กระทรวงกำหนดให้เป็นทางเลือกในการจัดการเรียนการสอนในภาวะวิกฤตนี้คือการจัดการเรียนการสอนทางไกล และผ่านระบบออนไลน์ และเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ ทั้งการสื่อสารแบบทางไกล หรือด้วยระบบออนไลน์อิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2563) จึงได้มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยแนวทางปฏิบัติสำหรับครูและผู้ปกครอง หากจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนได้ตามปกติ ซึ่งต้องคำนึงถึงการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) และต้องคงมาตรการคัดกรองทางสาธารณสุขต่อไป การจัดการกิจกรรมที่โรงเรียนมีเงื่อนไขที่ต้องคำนึงถึง คือ จำนวนผู้เรียนและพื้นที่จัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสำหรับโรงเรียนที่มีจำนวนผู้เรียนน้อยและมีพื้นที่เพียงพอ สามารถจัดการเรียนการสอนตามปกติได้ สำหรับโรงเรียนที่มีจำนวนผู้เรียนมาก แต่พื้นที่น้อย ให้จัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ระหว่างการเรียนที่โรงเรียน (ON-SITE) การเรียนผ่านทีวี (ON-AIR) และการเรียนผ่านออนไลน์ (ONLINE) โดยให้ผู้เรียนสลับกันมาเรียน สลับกันมาสอบที่โรงเรียน โดยโรงเรียนออกข้อสอบคู่ขนาน (Parallel examination) เพื่อให้จำนวนผู้เรียนต่อห้องสอบลดลง

ทั้งนี้ได้มีการศึกษานำระบบการสื่อสารทางไกล และระบบออนไลน์มาใช้จัดการเรียนการสอนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ของต่างประเทศ โดย ภูมิภาค ภูมิภาค ภูมิภาค (2563) ได้ทำการศึกษายทเรียนจากต่างประเทศที่แก้ปัญหาการจัดการศึกษา พบว่า **ประเทศจีน** ใช้หลักคิดนอกรอบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า จัดการปัญหาโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ให้เหมาะสมกับจังหวะและโอกาส วางแนวทางการดำเนินการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเป็นการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อแก้ปัญหาและหาทางออกร่วมกัน **ประเทศเกาหลีใต้** มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ใน 3 รูปแบบ อันได้แก่ (1) การเรียนการสอนแบบ Real Time ผ่านการใช้ Video Conference (2) การเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระ โดยการใช้วิดีโอที่โรงเรียนเป็นผู้ผลิตเอง และ (3) การเรียนการสอนโดยอาศัยงานที่ได้รับมอบหมายเป็นฐาน ทั้งนี้ กระทรวงฯ ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียน

เลือกวิธีการที่เหมาะสมตามบริบทของแต่ละโรงเรียน **ประเทศญี่ปุ่น** ได้ยึดหลักการสำคัญ 2 ประการ อันได้แก่ (1) การบริหารจัดการโดยใช้วิธีเข้าเรียนแบบเหลื่อมเวลา “staggered attendance” ตามหลักการ 3 Cs คือ “หลีกเลี่ยงพื้นที่ปิด หลีกเลี่ยงพื้นที่แออัด และหลีกเลี่ยงการสื่อสารกันอย่างใกล้ชิด” (2) จัดให้มี “school attendance day” ในระยะเวลาที่มีการปิดเรียน โดยมอบหมายให้ผู้ปกครองดูแลผู้เรียนตามคำแนะนำของโรงเรียน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศญี่ปุ่นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งจากการสำรวจ พบว่า ครู ผู้เรียน รวมไปถึงประชากรของประเทศญี่ปุ่นยังมีทักษะการใช้เทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำ โรงเรียนรัฐบาลของญี่ปุ่นยังขาดความพร้อมในการจัดการด้านเทคโนโลยี ประกอบกับไม่มีแหล่งข้อมูลที่ต้องการประกอบการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ พยายามขุดเซยความขาดแคลนโดยจัดทำเนื้อหาหลักสูตรให้กับผู้เรียนในทุกระดับอุดมศึกษา ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเฉพาะที่เป็นประโยชน์ และการฝึกซ้อมการเรียนออนไลน์

ระบบออนไลน์กับการจัดการเรียนการสอน

จากแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการและผลจากการศึกษางานวิจัยเรื่องการจัดการเรียนการสอนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ของต่างประเทศทำให้เห็นว่าการนำระบบออนไลน์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้การจัดการศึกษานั้นสามารถเคลื่อนที่ไปข้างหน้าได้ โดยวิธีหรือรูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบออนไลน์นั้นก็มียุทธศาสตร์รูปแบบที่สำคัญคือเป็นลักษณะการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน โดยมีผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกมีการใช้อีเลิร์นนิง (E-Learning) ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเอง ตามความสามารถและความสนใจของตน โดยเนื้อหาของบทเรียนซึ่งประกอบด้วย ข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอและมัลติมีเดียอื่น ๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser โดยผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคน สามารถติดต่อ ปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยอาศัยเครื่องมือการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยโดยการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต จึงเป็นการเรียนสำหรับทุกคน เรียนได้ทุกเวลา และทุกสถานที่ โดยไม่จำเป็นต้องเรียนเฉพาะในห้องเรียนและในเวลาเรียนเท่านั้น ในปัจจุบันการศึกษาในระบบมีการใช้การเรียนการสอนออนไลน์มากขึ้นเพราะการศึกษาควรตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายดังนั้นการนำระบบออนไลน์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ไลบรารีออนไลน์ (Library Online) หรือสามารถเข้าถึงช่องทางการสื่อสารหลายช่องทางเช่น e-mail, web-board, Chat, Forum, Blog สื่อเหล่านี้จะช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในการเรียนรู้เชิงโต้ตอบ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งเครือข่ายผู้สอนและเครือข่ายผู้เรียน ในอันที่จะก่อให้เกิดการ

แบ่งปันความรู้ร่วมกัน (นุชนาถ อินทรวิจิตร, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนการสอนให้ศตวรรษที่ 21 ที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีความรู้ ทักษะ สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยี การศึกษาได้อย่างทั่วถึงโดยเฉพาะผู้เรียนที่จะสามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการใหม่ ๆ เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลาความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษา ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้นั้นจะเป็นการต่อยอดให้ผู้เรียน เตรียมพร้อมสำหรับอนาคต ตลอดจนนำความรู้ ความสามารถในการนำมาพัฒนาตนเองต่อไป

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีสื่อการเรียนรู้ในระบบออนไลน์หลากหลายมากยิ่งขึ้น การเลือกสื่อที่ตรงตามความต้องการของบทเรียนจึงสามารถทำได้สะดวกมากขึ้น อรพินท์ อัสรางชัย (2540) ยังได้เสริมอีกว่าสำหรับวีดิทัศน์ตามคำขอ (VDO-on-Demand) เป็นระบบการแพร่ภาพและเสียงจากคลังข้อมูล วีดิทัศน์ ที่มีศูนย์กลางการเก็บข้อมูลไว้จำนวนมาก โดยจัดเก็บในรูปแบบข้อมูลขนาดใหญ่ไว้ที่แม่ข่าย วีดิทัศน์ (Video Server) มีระบบฮาร์ดดิสก์ ซึ่งใช้เก็บข้อมูล (disk array) ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยอาศัยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Computer Network) ความเร็วสูง ข้อมูลจะถูกส่งผ่านเครือข่ายในลักษณะ real-time ไปยังเครื่องลูกข่าย (Video Client) เมื่อผู้ใช้ต้องการเลือกชมรายการใดก็เลือกได้จากฐานข้อมูล (Menu) ที่ต้องการ ผ่านอุปกรณ์สั่งการเพื่อใช้เลือกรายการ เช่น แป้นพิมพ์ จอภาพสัมผัส หรือเครื่องควบคุมระยะไกล (Remote Control) ทำให้ผู้ชมตามบ้านเรือนต่าง ๆ สามารถเลือกรายการ วีดิทัศน์ที่ตนเองต้องการชมได้โดยเลือกตามรายการ และเลือกชมได้ตลอดเวลาผ่านอินเทอร์เน็ต ระบบวีดิทัศน์ตามคำขอ (VDO-on-Demand) สามารถนำไปใช้กับงานบริการสื่อการศึกษา (Self Learning หรือ Instruction on Demand) เพื่อให้บริการวีดิทัศน์การเรียนการสอน การฝึกอบรม เผยแพร่คำบรรยาย สารคดี ข่าวสารที่สำคัญ ผ่านทางระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เพื่อให้การบริการมีประสิทธิภาพและได้ประโยชน์สูงสุด การนำเอาระบบ Video on Demand มาให้บริการ ถือเป็นการสนองตอบนโยบายการศึกษาที่การเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียน (Child Center) นอกจากนี้ยังเป็นระบบที่จะนำมาใช้ในเรื่องการเรียนการสอนทางไกลได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนหรือสนใจได้

คลังทรัพยากรการเรียนรู้

สิ่งที่ตามมาจากการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบออนไลน์นั้นก็คือการที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมพร้อมในเรื่องสื่อทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อตอบสนองทั้งวัตถุประสงค์ของรายวิชา เนื้อหาวิชา รวมถึงความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ซึ่งสิ่งที่จะสามารถเป็นตัวช่วยในการจัดการเรียนการสอนของครูก็คือการรวบรวมสื่อทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ จัดทำเป็นคลังสื่อทรัพยากรการเรียนรู้ ในรายวิชาหรือบทเรียนนั้น ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนการสอน เพราะการรวบรวมสื่อต่าง ๆ

เพื่อจัดทำคลังทรัพยากรการเรียนรู้นั้นเป็นการรวบรวมสื่อและทรัพยากรการเรียนรู้รูปแบบต่างเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับครูในนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างรวดเร็วและหลากหลายตามความต้องการ และตรงตามบริบทต่าง ๆ อันจะส่งผลให้เป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้สูงขึ้นได้อีกด้วย สอดคล้องกับที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2553) กล่าวว่า ทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์นั้นสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพราะแหล่งข้อมูลนั้นมีการเชื่อมโยงแบบไฮเปอร์มีเดีย (สื่อหลายมิติ) ทำให้เนื้อหาหรือข้อมูลที่ได้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น รวมทั้งตัวอักษรเสียง วิดีทัศน์ และการติดต่อสื่อสาร ณ เวลาจริง คุณสมบัตินี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกรูปแบบการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพต่อ การเรียนของตนมากที่สุด และครูผู้สอนก็สามารถเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับหลักสูตรมากที่สุดได้

โดยคลังทรัพยากรการเรียนรู้สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนในการเข้าถึงสาระความรู้ ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเข้าถึงข้อมูลทางปัญญา รวมถึงการขับเคลื่อนตัวเองให้มีความมั่นใจ ฉลาดใช้ข้อมูล สร้างวัฒนธรรม และความสามารถในการใช้ความหลากหลายของแหล่งทรัพยากร แหล่งที่มาและ รูปแบบของข้อมูลทางเทคโนโลยีให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ โดย Australian Library and Information Association (2012) สรุปไว้ว่า เมื่อโรงเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นช่องทางในการค้นหาข้อมูลได้ อย่างรวดเร็วเสมือนทางด่วนวิธีการที่ดีที่สุด คือ การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นฐานในการใช้หลักสูตร โดยให้โรงเรียนเชื่อมโยงไปยังแหล่งข้อมูลที่อุดมไปด้วยบริการด้านทรัพยากรในลักษณะเดียวกันกับสารานุกรมและฐานข้อมูล ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับผู้เรียน ในยุคปัจจุบัน ทั้งยังสามารถนำไปสู่เป้าหมายด้านการเรียนรู้ ตลอดชีวิตได้อีกด้วย

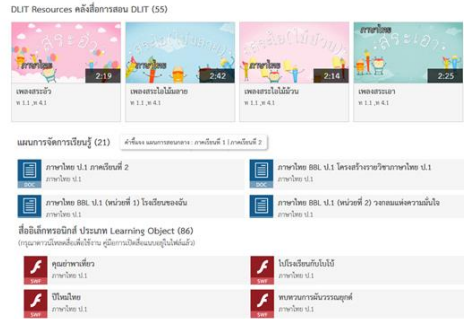
รูปแบบคลังทรัพยากรการเรียนรู้

มีผู้พัฒนาคลังทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาไว้หลากหลายรูปแบบ แต่มีรูปแบบที่พบเห็นแพร่หลาย อาทิเช่น

แบบที่ 1 คลังทรัพยากรการเรียนรู้ DLIT โดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (<http://www.dlit.ac.th>) คลังทรัพยากรการเรียนรู้ DLIT มีรูปแบบดังนี้

1. เรียบเรียงทรัพยากรการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระวิชา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา
2. แต่ละรายวิชาแยกออกตามระดับชั้นการเรียนรู้ คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

3. แต่ละรายวิชาจำแนกทรัพยากรการเรียนรู้ตามชนิดของสื่อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ วิดีโอ และภาพเคลื่อนไหว ไฟล์เอกสาร และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภท Learning Object ดังภาพ

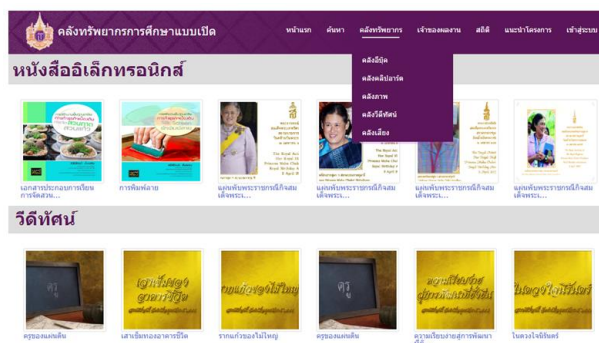

ภาพที่ 1 การจำแนกทรัพยากรการเรียนรู้ตามชนิดของสื่อของคลังทรัพยากรการเรียนรู้ DLIT

แบบที่ 2 คลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด ในโครงการระบบสื่อสาระออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกล เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (<https://oer.learn.in.th>) มีรูปแบบดังนี้

1. เรียบเรียงทรัพยากรการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระวิชา คือ การงานอาชีพและเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ ศิลปะ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และสุขศึกษาและพลศึกษา

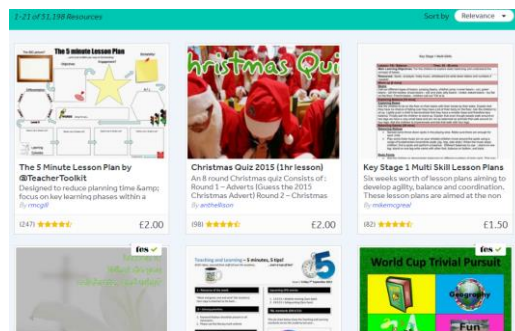
2. แต่ละรายวิชาจำแนกทรัพยากรการเรียนรู้ ตามชนิดของสื่อ โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ คลังหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คลังวีดิทัศน์ คลังคลิปอาร์ต คลังภาพ และคลังเสียง ดังภาพ

ภาพที่ 2 การจำแนกทรัพยากรการเรียนรู้ตามชนิดของสื่อของคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด ในโครงการระบบสื่อสาระออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ทางไกล

แบบที่ 3 คลังทรัพยากรของ TES ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่รวบรวมสื่อและทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน โดยเว็บไซต์นี้ดูแลโดยสถาบัน TES Global ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ตั้งในลอนดอน ประเทศอังกฤษ (<https://www.tes.com>) คลังทรัพยากรของ TES มีรูปแบบดังนี้

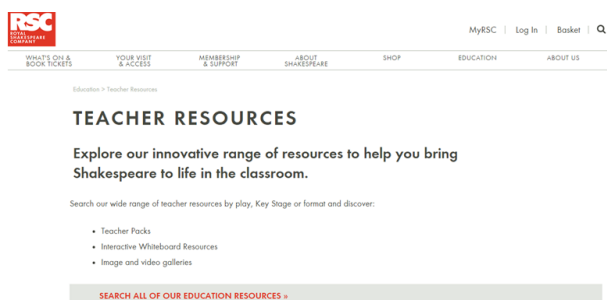
1. เรียบเรียงทรัพยากรการเรียนรู้ตามกลุ่มอายุและช่วงวัยของผู้เรียน รวมถึงความต้องการพิเศษของผู้เรียน คือประกอบด้วย Early Years Primary Secondary และ Special needs
2. เว็บไซต์นี้รวบรวมสื่อทรัพยากรการเรียนรู้ จำแนกตามหัวเรื่องอย่างหลากหลาย อาทิ เศษส่วน มุม ประวัติศาสตร์ คัดลายมือ เป็นต้น
3. ในแต่ละหัวเรื่องรวบรวมสื่อทรัพยากรการเรียนรู้หลากหลายประเภททั้งเป็นไฟล์เอกสาร ไฟล์ภาพ และภาพเคลื่อนไหว ดังภาพ

ภาพที่ 3 การรวบรวมสื่อทรัพยากรการเรียนรู้หลากหลายประเภทในแต่ละหัวเรื่องของคลังทรัพยากรของ TES

แบบที่ 4 คลังทรัพยากรของ RSC ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่รวบรวมสื่อและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและฝึกฝนในด้านศิลปะการแสดงที่เกี่ยวข้องกับบทประพันธ์ของ William Shakespeare โดยเว็บไซต์นี้ดูแลโดย Royal Shakespeare Company ซึ่งมีสำนักงานตั้งอยู่ในประเทศอังกฤษ (<https://www.rsc.org.uk>) คลังทรัพยากรของ RSC มีรูปแบบดังนี้

1. เรียบเรียงทรัพยากรการเรียนรู้ตามระดับชั้นของผู้เรียน (Key Stage) และบทประพันธ์ของ William Shakespeare
2. เรียบเรียงทรัพยากรการเรียนรู้ลักษณะการนำไปใช้ ประกอบด้วย ชุดการสอนตามบทประพันธ์ สื่อใช้กับการสอนบนกระดานไวท์บอร์ด และสื่อมัลติมีเดีย ดังภาพ

ภาพที่ 4 การเรียงเรียงทรัพยากรการเรียนรู้ตามกลุ่มอายุและช่วงวัยของผู้เรียน และจำแนกตามหัวเรื่องของคลังทรัพยากรของ RSC

แบบที่ 5 คลังทรัพยากร Learn English Kids ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่รวบรวมสื่อและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้ผู้เรียนวัยเด็ก โดยเว็บไซต์นี้ดูแลโดย British Council (<http://learnenglishkids.britishcouncil.org>) คลังทรัพยากร Learn English Kids มีรูปแบบดังนี้

1. เรียงเรียงทรัพยากรการเรียนรู้ตามกลุ่มวิชา /กิจกรรม ประกอบด้วย การฟังและการดู การอ่านและการเขียน การพูดและการสะกดคำ คำศัพท์และไวยากรณ์ เกมส์/กิจกรรม และศิลปะ/งานประดิษฐ์
2. ในแต่ละทักษะหรือหัวเรื่องจำแนกสื่อทรัพยากรการเรียนรู้หลากหลายประเภททั้งเป็นไฟล์ภาพ ภาพเคลื่อนไหว และไฟล์เสียง ดังภาพ

ภาพที่ 5 การเรียงเรียงทรัพยากรการเรียนรู้ตามทักษะและหัวเรื่องของคลังทรัพยากร Learn English Kids

ตัวอย่างคลังทรัพยากรการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาพบว่า มีผู้พัฒนาคลังทรัพยากรการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายระดับชั้น ดังนั้นขอยกตัวอย่างระดับชั้นละ 1 ตัวอย่าง

1. คลังทรัพยากรการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา

ศิริอัมพร เอี่ยมงาม (2562) ได้พัฒนาคลังหน่วยการเรียนรู้สุขศึกษาอิงเว็บระดับประถมศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา โดยในคลังจะรวบรวมเว็บไซต์ที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ด้านสุขศึกษา ระดับประถมศึกษาประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ วีดิทัศน์ และสื่อประเภทอื่น ๆ เช่น รูปภาพ โปสเตอร์ สไลด์ อิเล็กทรอนิกส์ ใบงาน ใบกิจกรรม แบบประเมินที่สอดคล้องตามสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ และตัวชี้วัด ของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ทั้งในเว็บไซต์นั้นมีสื่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบเพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการจัดทำแผนการสอนและจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ดังภาพ

ภาพที่ 6 คลังหน่วยการเรียนรู้สุขศึกษาอิงเว็บระดับประถมศึกษา

2. คลังทรัพยากรการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา

ทัศนพร กันพรหม (2561) ได้พัฒนาคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แหล่งทรัพยากรเป็นฐาน โรงเรียนในเครือเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ โดยพัฒนาขึ้นในรูปแบบเว็บไซต์ที่ซึ่งนำเสนอแหล่งทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดใน 3 ประเภทสื่อ คือ สื่อความรู้ (Knowledge) ได้แก่ เว็บไซต์ และคลิปวิดีโอ สื่อกิจกรรม (Activity) ได้แก่ บทเรียนออนไลน์ แบบฝึกหัดและแบบทดสอบ และสื่อสนับสนุนการสอน (Instructional Supplementary) ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ ใบงาน ใบความรู้ รูปภาพ แผนภูมิ ใน 6 รายวิชา วิทยาศาสตร์พื้นฐาน จำนวน 24 หน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งหมด 72 เว็บไซต์ นำเสนอผ่านแบบฟอร์ม การนำเสนอทรัพยากรการศึกษาแบบเปิด TASL: Title–Author–Source–License พร้อมคู่มือการใช้งานเว็บไซต์ 3 ส่วน 1) การใช้งานเว็บไซต์คลังทรัพยากร การศึกษาแบบเปิด ส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แหล่งทรัพยากร เป็นฐาน โรงเรียนในเครือเตรียม

อุดมศึกษาพัฒนาการ 2) การใช้งานเครื่องมือ และเพิ่มแพลตฟอร์มและบทเรียนแบบเปิด ของ OER Commons ระดับขั้นพื้นฐาน (K-12) และ 3) การส่งไฟล์ขึ้นบนเว็บไซต์ (Upload File)

โดยคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ฯ นำเสนอแหล่งทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดใน 3 ประเภทคือ สื่อความรู้ (Knowledge) ได้แก่ เว็บไซต์ และคลิปวิดีโอ สื่อกิจกรรม (Activity) ได้แก่ บทเรียนออนไลน์แบบฝึกหัด และ แบบทดสอบ และ สื่อสนับสนุนการสอน (Instructional Supplementary) ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ใบงาน ใบความรู้รูปภาพ แผนภูมิใน 6 รายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน จำนวน 24 หน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งหมด 72 เว็บไซต์ ดังภาพ

ภาพที่ 7 คลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ฯ

3. คลังทรัพยากรการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา

นิติศักดิ์ ไพโรจน์ (2563) พัฒนาคลังทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครูสำหรับจัดการเรียนการสอนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา โดยคลังทรัพยากรการเรียนรู้แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มนวัตกรรมการศึกษา ฐานข้อมูลและเครือข่ายการเรียนรู้ และการประเมินสื่อการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งในคลังทรัพยากรการเรียนรู้แต่ละกลุ่มนั้นยังจำแนกชนิดของสื่อไว้อย่างหลากหลายประเภท อันประกอบด้วยคลังเอกสารความรู้ คลังสไลด์และภาพเคลื่อนไหว คลังวีดิทัศน์ และคลังเว็บไซต์เพื่อตอบสนองการใช้จัดการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุมและเลือกใช้ได้เหมาะสมในทุกบริบทของการจัดการเรียนรู้ ดังภาพ

ภาพที่ 8 คลังทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

บทสรุป

จากบทความที่กล่าวมานั้นเห็นถึงความจำเป็นของการจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ตอบสนองการจัดการศึกษาในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รวมถึงการนำเสนอคลังทรัพยากรการเรียนรู้ซึ่งจะเป็นตัวช่วยในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนได้เป็นอย่างดีเพราะในคลังทรัพยากรการเรียนรู้นั้นจะประกอบด้วยสื่อการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบทั้งเอกสารความรู้ สไลด์ ภาพเคลื่อนไหว วิดีทัศน์ และเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียน ดังนั้นคลังทรัพยากรการเรียนรู้จึงมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นอย่างมาก ไม่เพียงเท่านั้นการใช้คลังทรัพยากรการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นสามารถให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้าความรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลาผ่านระบบออนไลน์จึงตอบโจทย์เรื่องการสอนในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรค และยังเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคตอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). การดูแลตนเองและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- ทัศนาวพร กันพรหม. (2561). การพัฒนาคลังทรัพยากรการศึกษาแบบเปิดส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้แหล่งทรัพยากรเป็นฐานโรงเรียนในเครือเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1).
- นิติศักดิ์ ไพโรจน์. (2563). การพัฒนาคลังทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

- นุชนาถ อินทรวิจิตร. (2556). การพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อทบทวน เรื่องตัวแปรและตัวดำเนินการในการเขียนโปรแกรมด้วยภาษาซีชาร์ป(C#). วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์. (2563). จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย. ค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2564, <https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic/>.
- ศิริอัมพร เอี่ยมงาม. (2562). การพัฒนาค้นห่วยการเรียนรู้อิงเว็บด้านสุขศึกษา ระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2563. แนวทางการจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2564. ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรพินท์ อัสรางชัย. (2540). *ระบบ VDO on Demand*. สาร Nectech, 4(6): 68.
- Australian Curriculum Assessment and Reporting Authority (ACARA). 2013. **The Australian Curriculum** Retrieved on 1st October 2021, from <http://www.australiancurriculum.edu.au/health-and-physical-education/rationale>. July 3,2021.

**ความต้องการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาด้านสื่อการเรียนการสอน
เพื่อขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาเข้าสู่ยุค 4.0
กรณีศึกษา สถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการ**
**The Need to Develop the Potential of Educational Personnel in
Teaching and Learning Materials to Drive Education Policies into the 4.0
Era: Case Studies, Higher Education Institutions of The Benjamitra
Academic Network**

ฉัตรทอง นกเข็ดชู

คณะเทคโนโลยีดิจิทัล สาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ, chnokc@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอน และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการ ทางผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยประชากรในการวิจัยได้แก่บุคลากรผู้ทำหน้าที่ทำการสอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ โดยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 70 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์สถิติคือแจกแจงความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไคสแควร์ (Chi-Square)

ผลการวิจัยพบว่า มีความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอน คือบุคลากรมีความต้องการสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน เพื่อตอบสนองการเรียนรู้ที่ดีของผู้เรียน และสถาบันยังมีความต้องการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านเทคนิคการสอนนั้นทางบุคลากรยังมีความต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นวิธีการสอนเพื่อพัฒนาด้านทักษะ ด้านความรู้ และกระบวนการคิด ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการ พบว่าปัจจัยภายนอกด้านอายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ส่วนปัจจัยภายนอกด้านประสบการณ์ หน้าที่ปฏิบัติ งบประมาณ ความพร้อมของอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สภาพปัญหา สื่อการเรียนการสอน บุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the need for teaching-learning materials and 2) to study the factors related to the need for the development of teaching-learning materials in higher education institutions under the Benjamit Academic Cluster. The population includes personnel who are responsible for teaching in computer-related disciplines. The quantitative data were collected from 70 people and qualitative data were collected from 8 people. The research instrument was questionnaires to collect quantitative data and qualitative data. Statistical analysis is frequency distribution, percentage, standard deviation, Chi-Square correlation coefficient.

The research showed that there is a need to use teaching-learning materials, that is personnel have a need for teaching-learning materials that are sufficient for the number of learners to meet the efficient teaching-learning. In addition, the institution also needs to promote the potential development in using of teaching-learning materials. In teaching technique, personnel also need to use technology as a teaching method to develop skills, knowledge and thinking processes. It was also found that the factors related to the need for teaching-learning material development of higher education institutions of the Benjamitra Academic Network, are the external factors of age that are related to the need for teaching media development. Conversely, the external factors of experience, responsibilities, budgets, and availability of premises and facilities, have no relationship with the need for teaching media development, statistically significant at the .05 level

Keywords: problem condition, teaching-learning material (TLM), educational personnel, potential development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสภาพการศึกษาในยุค 4.0 จะเน้นการเรียนการสอนที่เห็นผลสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทั่วโลกมาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่เคยให้ผู้เรียนได้คิดเองหรือทำเอง และที่สำคัญผู้เรียนส่วนใหญ่ยังคงใช้เวลาในโลกออนไลน์ เช่น การเล่นเกมส์ การแชท เฟซบุ๊ก ไลน์ และอินสตราแกรม

เมื่อมีการนำเทคโนโลยีเข้ามา มีบทบาทมากขึ้นและท้าทายของบุคลากรทางการศึกษาทำหน้าที่การเรียนการสอนในยุค 4.0 ได้เปลี่ยนไปโดยผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อการสอนทุกรูปแบบ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล ซึ่งจะเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการสืบค้นและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเอง แสวงหาความรู้ รู้เท่าทันสารสนเทศในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง คิดสร้างสรรค์ เรียนรู้เป็นผู้ประกอบการ และผู้ผลิต มุ่งความเป็นเลิศ ทำงานได้เป็นทีม มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม คำนึงถึงสังคม มีคุณธรรม ยึดมั่นในสันติธรรม และมีความเป็นไทย (ไพฑูรย์สินลาร์ตัน, 2557)

ทั้งนี้ทางผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวอย่างยิ่งจึงได้ทำการวิจัยในเรื่อง ความต้องการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาเข้าสู่ยุค 4.0 กรณีศึกษา สถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการ และศึกษาความต้องการการใช้สื่อการเรียนการสอนของสถาบันฯ และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของสถาบันฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางการในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านสื่อการเรียนการสอนเพื่อขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาเข้าสู่ยุค 4.0 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการ

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

สภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน มีนักวิชาการได้กล่าวถึงประเด็นปัญหาที่สำคัญไว้ ดังนี้

ชวลิต เกิดทิพย์ (2553) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา ในเขตภาคใต้พบปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณคน และการจัดการอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงทุกด้าน ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียนครูผู้สอน และผู้เรียนที่ควรได้รับการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก โรงเรียนควรให้ความสำคัญควบคู่กันทั้งในด้านทรัพยากรและการใช้เทคโนโลยีด้านบริหารการศึกษาและจัดการเรียนการสอน

ดังนั้น สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา มีข้อจำกัด
เงื่อนไข ความไม่พร้อมด้านอาคารสถานที่ ขาดงบประมาณ ผู้บริหารขาดการกำหนดเป็นนโยบายในการ
บริหารของโรงเรียน การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ โดยครูผู้สอนขาดความรู้
ความสามารถในการใช้งาน ซึ่งในบางครั้งครูผู้สอนได้รับการฝึกอบรมแต่ไม่สามารถนำความรู้ไปขยายผลได้
เนื่องจากมีปัจจัยข้อจำกัดหลายประการ เช่น วัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ มีไม่
เพียงพอต่อการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูผู้สอนขาดการฝึกฝน ขาดประสบการณ์ ความ
ชำนาญ และการเรียนรู้ในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ประเภทของสื่อการสอน ได้มีนักวิชาการกล่าว สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2550) ได้จำแนกประเภท
ของสื่อได้เป็น 6 ประเภทใหญ่ ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ มีทั้งพิมพ์ที่จัดทำขึ้นเพื่อสนองการเรียนรู้ตามหลักสูตรโดยตรง เช่น หนังสือเรียน
คู่มือครู แผนการเรียนรู้อ่านหนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบฝึกกิจกรรม ใบงาน ใบความรู้ และสื่อ
สิ่งพิมพ์ทั่วไปที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ เช่น วารสาร นิตยสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์
จดหมายข่าว โปสเตอร์ แผ่นพับ แผ่นภาพ เป็นต้น

2. สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด และวิธีปฏิบัติตนไปสู่
บุคคลอื่น นับเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการโน้มน้าวจิตใจของนักเรียน สื่อ
บุคคลอาจเป็นบุคลากรที่มีอยู่ในสถานศึกษา เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา หรืออาจเป็น
บุคลากรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ

3. สื่อวัสดุ เป็นสื่อที่เก็บสาระความรู้ไว้ในตัวเอง จำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ วัสดุประเภทที่
สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์ช่วย เช่น รูปภาพ หุ่นจำลอง เป็น
ต้น และวัสดุประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้โดยตนเองจำเป็นต้องอาศัยอุปกรณ์อื่นช่วย เช่น ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง ซีดีรอม แผ่นดิสก์ เป็นต้น

4. สื่ออุปกรณ์ หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางหรือตัวผ่าน ทำให้ข้อมูลหรือความรู้ที่บันทึกในวัสดุ
สามารถถ่ายทอดออกมาให้เห็นหรือได้ยิน เช่น เครื่องฉายแผ่นโปร่งใส เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉาย
ภาพยนตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

5. สื่อบริบท เป็นสื่อที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ สภาพแวดล้อม และ
สถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยาการหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เช่น ห้องสมุด
หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในรูปของสิ่งมีชีวิต เช่น พืชผัก ผลไม้ สัตว์ชนิดต่าง ๆ หรืออยู่ในรูป
ของปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่มีอยู่หรือเกิดขึ้นรอบตัว ตลอดจนข่าวสารด้านต่าง ๆ เป็นต้น

6. สื่อกิจกรรม เป็นกิจกรรมหรือกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้
ให้กับนักเรียน ได้แก่ การแสดงละคร บทบาทสมมติ การสาธิต สถานการณ์จำลอง การจัดนิทรรศการ การ
ไปทัศนศึกษาออกสถานที่ การทำโครงงาน

การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อจะต้องพิจารณาเนื้อหาในบทเรียน เลือกสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาสอดคล้องกับเนื้อหา และทักษะด้านผู้เรียน ในขณะเดียวกันผู้สอนควรพิจารณาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่นำมาพัฒนาศักยภาพหรือต่อยอดความคิดของผู้เรียน หากพิจารณาแล้วครูผู้สอนได้พบข้อบกพร่อง สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาดังกล่าว ควรได้รับการพัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด มีนักวิชาการได้กล่าวถึงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

ณัฐกร สงคราม (2554) ได้อธิบายการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน กระบวนการพัฒนา และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน โดยมีลำดับการพัฒนาแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นรากฐานสำหรับขั้นตอนต่อไป โดยผู้พัฒนาสื่อจะต้องระบุเป้าหมาย ความต้องการหรือปัญหาและทำการวิเคราะห์ผู้เรียน ทรัพยากร งบประมาณ ระยะเวลาปฏิบัติงาน

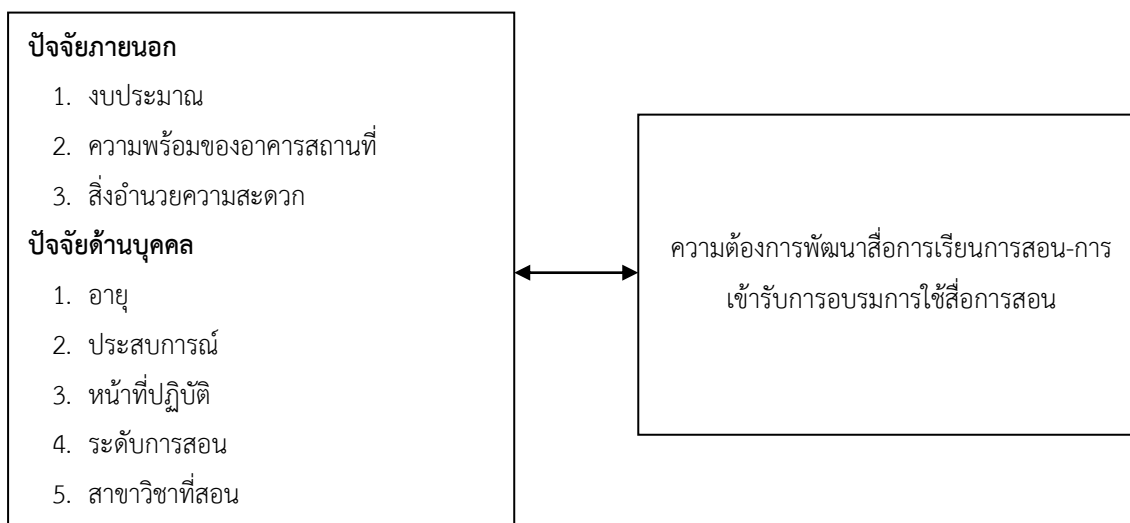
2. การออกแบบ (Design) ขั้นตอนการออกแบบเป็นการใช้ผลลัพธ์จากขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อวางแผนกลยุทธ์สำหรับพัฒนาสื่อการเรียนการสอนโดยจะต้องเริ่มจากการระบุวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงกำหนดกลยุทธ์ของการเรียนการสอนและออกแบบโครงสร้างของสื่อ

3. การพัฒนา (Development) เป็นการต่อยอดมาจากขั้นตอนการออกแบบ เพื่อเป็นต้นแบบให้ฝ่ายผลิตทำการผลิตสื่อตามแบบที่กำหนดไว้ ตั้งแต่การจัดหาส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น ภาพ กราฟิก เสียง จากนั้นจึงเข้าสู่การติดต่อหรือการเขียนโปรแกรม ซึ่งหากมีการวางแผนและออกแบบที่ดีแล้ว การปฏิบัติงานในขั้นนี้ก็จะเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว

4. การนำไปใช้ (Implement) เป็นการนำสื่อไปใช้งานจริง โดยเริ่มจากการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านสื่อพิจารณาความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ความเหมาะสมของสื่อ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองในลักษณะนำร่อง (Pilot Testing) กับกลุ่มตัวอย่างเพียงไม่กี่คน แล้วจึงนำไปทดลองภาคสนาม (Field Testing) กับกลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่

5. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการวัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสื่อการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และความคิดเห็นที่มีต่อการเรียน เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขสื่อให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือบุคลากรผู้มีหน้าที่ทำการสอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ของสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 8 แห่ง โดยมีอาจารย์ผู้สอนทั้งหมด จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรผู้มีหน้าที่ทำการสอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 70 คน ผู้วิจัยมีการกำหนดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1967 อ้างถึงใน บรรจง ภาสตา, 2545)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ทางผู้วิจัยได้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งจะประกอบด้วย การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนั้นข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับ อายุ ประสบการณ์ หน้าที่ปฏิบัติ ระดับการสอน วิชาที่สอนเข้ารับการอบรมการใช้สื่อการสอน ซึ่งลักษณะข้อคำถามเป็นข้อคำถามแบบสอบถามรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านสื่อการเรียนการสอน ลักษณะข้อคำถามเป็นคำถามแบบสอบถามรายการ (Check List)

ประกอบด้วยข้อคำถาม ซึ่งมีเนื้อหา 3 ด้าน คือ งบประมาณ ความพร้อมของอาคารสถานที่ และ สิ่งอำนวยความสะดวก

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความต้องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยใน เครือข่ายเบญจมิตร 8 แห่ง ลักษณะข้อคำถามแบบสอบถามรายการ (Check List) ประกอบด้วยข้อ คำถามซึ่งมีเนื้อหา 3 ด้าน ประกอบด้วย การใช้สื่อการเรียนการสอน เทคนิคการสอน และการพัฒนา สื่อการเรียนการสอน

ส่วนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured Interview) ของผู้บริหารของ สถาบันอุดมศึกษา จำนวน 8 คน ซึ่งในประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับสภาพปัญหาและศักยภาพในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของสถาบันในเครือข่าย โดยมี ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (The Open Form)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ทางผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากสำนักงานนวัตกรรมและงานวิจัย ถึงอธิการบดีของ สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังสถาบัน และขอความร่วมมือในการทำวิจัยไปถึงอธิการบดี ของสถาบันอุดมศึกษา
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) ไปเก็บข้อมูลกับบุคลากรที่มีทำหน้าที่ ทำการสอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ได้ จำนวน 70 ฉบับ

ส่วนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ผู้วิจัยทำการติดต่อกับผู้บริหาร หรือ ตัวแทนผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษา
2. ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อการทำสัมภาษณ์ตามวัน และเวลา ที่กลุ่มตัวอย่างได้กำหนดไว้ จำนวน 8 คน
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการสรุปและอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม สำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไคสแควร์ (Chi-Square)

ความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.51-5.00	ระดับคะแนนมากที่สุด
3.51-4.50	ระดับคะแนนมาก
2.51-3.50	ระดับคะแนนปานกลาง
1.51-2.50	ระดับคะแนนน้อย
1.00-1.50	ระดับคะแนนน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลวิเคราะห์ระดับปัจจัยภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านความพร้อมของอาคารสถานที่ และด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการทั้ง 3 ด้าน

ความต้องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในเครือข่ายเบญจมิตรฯ	\bar{x}	SD	ระดับ
1. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน	3.36	0.51	ปานกลาง
2. ด้านเทคนิคการสอน	3.70	0.71	มาก
3. การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน	3.33	0.55	ปานกลาง
รวม	3.46	0.59	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาและศักยภาพของบุคลากรด้านสื่อการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายเบญจมิตรวิชาการ มีความรุนแรงของปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 โดยมีปัญหาด้านเทคนิคการสอนมีระดับมากเป็นอันดับแรก โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.70 รองลงมาคือ ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 และด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยภายนอกกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านใช้สื่อการเรียนการสอน

ปัจจัยภายนอกในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านสื่อการเรียนการสอน	\bar{x}	SD	ระดับ
1. ด้านงบประมาณ	3.09	0.29	ปานกลาง
2. ด้านความพร้อมของอาคารสถานที่	3.13	0.67	ปานกลาง
3. สิ่งอำนวยความสะดวก	3.13	0.51	ปานกลาง
รวม	3.12	0.49	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยภายนอกกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านใช้สื่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในเครือเบญจมมิตรวิชาการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.12 โดยปัจจัยภายนอกที่มีด้านความพร้อมของอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.13 รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 3.09

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกด้านบุคคลกับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน ดังตารางที่ 3-8

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกกับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน จำแนกตามอายุ

ความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน	จำแนกตามอายุ					χ^2	p-value
	30-35 ปี	36-40 ปี	41-45 ปี	46-50 ปี	มากกว่า 50 ปี		
	2	28	14	18	1	7.976	0.005
	3.2%	44.4%	22.2%	28.6%	1.6%		

จากตารางที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมของอายุมีความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกกับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับปัจจัยภายนอกกับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอนทุกด้านคือ ด้านงบประมาณ ด้านความพร้อมของอาคารสถานที่ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกกับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอนจำแนกตามประสบการณ์สอน

ความต้องการ พัฒนาศักยภาพ ในการใช้สื่อการเรียนการสอน	จำแนกตามประสบการณ์สอน			X ²	p-value
	ต่ำกว่า 5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี		
	29	22	12	0.655	0.200
	46.03%	34.92%	19.05%		

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยภาพรวมประสบการณ์สอนมีความสัมพันธ์กับกับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประสบการณ์สอนมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอนทุกด้านคือ ด้านงบประมาณ ด้านความพร้อมของอาคารสถานที่ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกกับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอนจำแนกตามหน้าที่ปฏิบัติ/สัปดาห์/ภาคการศึกษา

ความต้องการ พัฒนาศักยภาพ ในการใช้สื่อการเรียนการสอน	จำแนกตามหน้าที่ปฏิบัติ/สัปดาห์/ภาคการศึกษา						X ²	p-value
	3 ชม.	6 ชม.	9 ชม.	12 ชม.	15 ชม.	มากกว่า 15 ชม.		
	10	16	17	3	16	1	0.554	0.350
	15.9%	25.4%	26.9%	4.8%	25.4%	1.6%		

จากตารางที่ 5 พบว่าโดยภาพรวมหน้าที่ปฏิบัติ/สัปดาห์/ภาคการศึกษามีความสัมพันธ์กับกับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า หน้าที่ปฏิบัติ/สัปดาห์/ภาคการศึกษามีความสัมพันธ์กับกับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอนทุกด้าน ด้านงบประมาณ ด้านความพร้อมของอาคารสถานที่ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอก (ด้านงบประมาณ) กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน

ความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน	ปัจจัยภายนอก (ด้านงบประมาณ)			X ²	p-value
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
	49	11	3	0.931	0.007
	77.78%	17.46%	4.76%		

จากตารางที่ 6 แสดงถึงโดยภาพรวมปัจจัยภายนอก (ด้านงบประมาณ) มีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยภายนอกด้านงบประมาณมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านเทคนิคการสอน และด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอก (ด้านความพร้อมของอาคารสถานที่) กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน

ความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน	ปัจจัยภายนอก (ด้านความพร้อมของอาคารและสถานที่)			X ²	p-value
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
	9	35	19	0.113	2.515
	14.29%	55.56%	30.16%		

จากตารางที่ 7 แสดงถึงโดยภาพรวมปัจจัยภายนอก (ด้านความพร้อมของอาคารและสถานที่) มีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยภายนอกด้านงบประมาณมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านเทคนิคการสอน และด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอก (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก) กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน

ความต้องการพัฒนา ศักยภาพในการใช้สื่อ การเรียนการสอน	ปัจจัยภายนอก (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก)			X ²	p-value
	น้อย	ปานกลาง	มาก		
	9 14.29%	35 55.56%	19 30.16%	0.655	0.200

จากตารางที่ 8 แสดงถึงโดยภาพรวมปัจจัยภายนอก (ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก) มีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยภายนอกด้านงบประมาณมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านเทคนิคการสอน และด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

ความต้องการพัฒนาการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า บุคลากรทางการศึกษามีความต้องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 นอกจากนี้ยังมีความต้องการพัฒนาเทคนิควิธีการสอน โดยบุคลากรมีความต้องการปรับปรุงเทคนิคการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและสภาพแวดล้อมปัจจุบันและตัวผู้เรียน อีกทั้งบุคลากรมีความต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นวิธีการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะ ความรู้ และกระบวนการคิด

ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเครือเบญจมิตรวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายนอกส่วนบุคคลด้านอายุมีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน ในส่วนของปัจจัยภายนอกด้านประสบการณ์การสอน หน้าที่ปฏิบัติ งบประมาณ ความพร้อมของอาคารและสถานที่ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนาศักยภาพในการใช้สื่อการเรียนการสอน

อภิปรายผล

จากสภาพปัญหาและความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่า บุคลากรมีความต้องการสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอต่อผู้เรียน และสถาบันมีความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอนมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในการใช้สื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะเกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ประพันธ์ ดั่งอินทร์ (2545) และงานวิจัยของ อรุณ จันทวงษ์ (2545) พบว่า ปัญหาการใช้เครื่องมือได้แก่ อุปกรณ์ไม่เพียงพอกับความต้องการ และบุคลากรยังมีความต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นวิธีการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะ ความรู้ และกระบวนการคิด

ในส่วนของการพัฒนาการใช้สื่อการเรียนการสอน พบว่าบุคลากรทางการศึกษามีความต้องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลงานของ สมพร นาสมโภชน์ (2549) พบว่าบุคลากรมีความต้องการด้านเทคโนโลยีการศึกษา นอกจากนี้ยังมีความต้องการพัฒนาเทคนิควิธีการสอน บุคลากรมีความต้องการปรับปรุงเทคนิคการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ปัจจุบัน ยังมีบุคลากรมีความต้องการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในทักษะ ความรู้ และกระบวนการคิด สอดคล้องกับผลงานของ คมเดช ราชเหนือ (2545) พบว่าบุคลากรในการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองในระบบการเรียนการสอนสมัยใหม่

ส่วนของอายุปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนของสถาบันพบว่าบุคลากรส่วนใหญ่ของสถาบันเครือข่ายเปิดดำเนินการมานานแล้ว ยังต้องการบุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่ ซึ่งมีความรู้ และความชำนาญในการใช้สื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลงานของ คมเดช ราชเหนือ (2545) ยังคงเห็นว่าควรมีการพัฒนาบุคลากรรุ่นใหม่ในการใช้สื่อการเรียนการสอนมากขึ้น และในส่วนของการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรยังต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีองค์ความรู้มากขึ้น โดยจัดให้มีการฝึกอบรมกับบุคลากรอย่างต่อเนื่องในทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของ บรรจง ภาสตา (2545) พบว่า ยังมีความต้องการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาในประเด็นการส่งเสริมและให้มีโครงการอบรมสัมมนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านเทคนิคการสอน และด้านการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาและทำการเปรียบเทียบพฤติกรรมและการนำเทคนิคการสอนของบุคลากรทางการศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาเครือข่ายหรือเบญจมิตรวิชาการ เนื่องจากรูปแบบพฤติกรรมและเทคนิคการสอนในแต่ละสถาบันที่มีรูปแบบที่แตกต่างกันไป
2. ควรศึกษาและนำผลการใช้สื่อการเรียนการสอนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากจะต้องนำผลของการใช้สื่อการเรียนการสอนทุกสถาบันมาเปรียบเทียบเพื่อให้ผลงานวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น
3. ควรศึกษาระดับความพึงพอใจของบุคลากรด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน เนื่องจากในงานวิจัยครั้งนี้ยังไม่ได้สำรวจระดับความพึงพอใจของบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

- เกษม เมฆินทรีย์. (2559). **ยุทธศาสตร์และการปฏิรูปสู่การเป็นไทยแลนด์ 4.0**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงาน.
- คมเดช ราชเหนือ. (2545). **การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 7 จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชวลิต เกิดทรัพย์. (2553). **ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้บริหารเพื่อการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง (2552-2561)**. ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ณัฐกร สงคราม. (2554). **การออกแบบและพัฒนาโมเดลมีเดียเพื่อการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- บรรจง ภาสตา. (2545). **ปัญหาและความต้องการเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาในโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ประพันธ์ ดวงอินทร์. (2545). **สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการเทคโนโลยีและนวัตกรรมในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเขตการศึกษา 11**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2557). **ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมพร นาสมโภชน์. (2549). **สภาพปัญหาความต้องการและการยอมรับนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีการศึกษาโรงเรียนต้นแบบในฝันและโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1**. หลักสูตรปริญญาการศึกษาามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สิริพัชรี เจษฎาวิโรจน์. (2550). **การสอนในระดับประถมศึกษา 2 พิมพ์ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อรุณ จันทวงษ์. (2545). **สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนการสอนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น**. ปริญญาการศึกษาามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กลุ่มมนุษยศาสตร์

**การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อจำแนกเกษตรกรชาวนฉลาดในพื้นที่การเกษตรชุมชนของ
ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม**

**Analysis of Smart Farmer Qualification for Identifying Smart Farmers'
Potential in Bang Luang Sub-District Agricultural Area in Bang Len
District, Nakhon Pathom Province**

จิรวุฒิ เชิญเกียรติประดับ

คณะบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ, jichea@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสอดคล้องของคุณสมบัติของเกษตรกรชาวนฉลาดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) วิเคราะห์องค์ประกอบลำดับแรกเชิงยืนยันศักยภาพเกษตรกรชาวนฉลาดสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปีมากที่สุด รองลงมาจะอยู่ในช่วงอายุ 20-30 และช่วงอายุ 41-50 ปี ในขณะที่ช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุ 51-60 ปี มีจำนวนเท่ากันคิด ส่วนด้านของระดับการศึกษาระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าจำนวนมากที่สุด รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ลำดับต่อมาาระดับปริญญาตรี ต่อมาาระดับสูงกว่าปริญญาตรี และระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าที่มีจำนวนน้อยที่สุด ส่วนการประกอบอาชีพทำนามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การทำไร่ ทำสวน และการเลี้ยงสัตว์น้อยที่สุด แรงจูงใจมีผลทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรชาวนฉลาดให้ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับมาก คุณสมบัติน้องประกอบคุณสมบัติน้องศักยภาพเกษตรกรชาวนฉลาดทั้ง 6 ด้านมาจัดลำดับ พบว่าเกษตรกรชาวนฉลาดมีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกรจัดอยู่ในลำดับแรก และการมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจจัดอยู่ในลำดับที่สอง ส่วนคุณสมบัติความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคมจัดอยู่ในลำดับที่สาม และมีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่จัดอยู่ในลำดับที่สี่ ส่วนคุณสมบัติเกษตรกรชาวนฉลาดมีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดจัดอยู่ในลำดับที่ห้า และเกษตรกรชาวนฉลาดมีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภคจัดอยู่ในลำดับที่หก และการทดสอบสมมุติฐานพบว่าศักยภาพองค์ประกอบเชิงยืนยันเกษตรกรชาวนฉลาดของเกษตรกรในอำเภอบางเลนจังหวัดนครปฐมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: เกษตรกรชาวนฉลาด

Abstract

This research objectives were to; 1) study the consistency of intelligent farmers' elements and empirical data 2) confirm the first elements to confirm the potential of Chan farmers. Intelligent, consistent with empirical data.

The results of the research showed that Most of the respondents were female more than male. Most were between 31-40 years, followed by 20-30 and 41-50, while under 20 and 51-60 were equal. As for the aspects of education, education at the high school level or the most equivalent Next to lower secondary school level or equivalent. Next, undergraduate level Later, the postgraduate level And at the elementary school level or equivalent, the least As for the occupation of rice farming the most Followed by farming, gardening and animal husbandry, followed by the least. Motivation has resulted in the development of smart farmers' potential to succeed at a high level. Qualifications, Qualifications, Potential, Wisdom Farmers 6 aspects come to rank Found that intelligent farmers are proud of being a farmer, ranked first And having the information to support the decision ranked second While the environmental / social responsibility qualification is ranked third. And having knowledge of the things that are done, arranged in the fourth order As for the intelligent farmers' qualifications, product and market management is ranked fifth. And smart farmers are aware of product quality and consumer safety ranked in the sixth .And the hypothesis testing found that the potential, confirmatory factors, intelligent farmers of farmers in Bang Len District, Nakhon Pathom Province are completely consistent with empirical data.

Keyword: smart farmer

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันบริบทของสภาพสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมนั้นได้พัฒนาตามหลักการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่1 พ.ศ.ปี 2504 เป็นต้นมาจะพบว่าได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนากิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับที่ 12 พ.ศ.2560 ถึง พ.ศ.2564 ซึ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะมนุษย์จัดเป็นหัวใจหลักสำคัญของการสร้างพลังสู่

การขับเคลื่อนพัฒนาในทุกมิติ นอกจากนั้นยังได้มีแนวทางการพัฒนาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการพัฒนาตามระบอบของประชาธิปไตย โดยยึดหลักดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2559) ซึ่งประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมปัญญาประดิษฐ์ จากผลพวงของการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้น จึงทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการของการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เข้าใจและสามารถที่จะนำองค์ความรู้มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับนวัตกรรมที่ล้ำสมัยในยุคดิจิทัล เพื่อที่จะสามารถพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นอาจส่งผลกระทบหลายด้านต่อตัวผู้พัฒนาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการพัฒนา เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ อาจจะก่อให้เกิดต้นทุนการบริหารจัดการที่สูงขึ้น หรือ ลดลง และ ผู้ที่ไม่ปรับเปลี่ยนหรือผู้ที่ยึดถือวิธีแบบเดิม ๆ ทางเกษตรแบบเดิมอาจได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี เนื่องด้วยเกษตรกรไม่พัฒนาปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงอาจได้รับผลกระทบทางการเกษตร เนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอัน ได้แก่ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สอดคล้องงานวิจัยของ (กาญจนา บุญยัง, 2558) ที่ได้กล่าวถึง “การที่ชาวนาฆ่าตัวตายโดยสาเหตุเกิดจากภาครัฐบาลประกอบกับโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวนาไม่สามารถที่จะพัฒนาตนเองให้เข้ากับสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาสู่ปัจจุบันจึงทำให้เกิดความเครียด และถึงขั้นฆ่าตัวตายเพื่อหนีปัญหาที่เกิดขึ้น” ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนแปลงนั้นจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เกษตรชุมชน เพื่อส่งผลให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ทางการเกษตรได้ด้วยการมีส่วนร่วมของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเอง ดังพระราชดำริของในหลวง รัชกาลที่ 9 ทรงตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” นั้นหมายถึงการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน มิใช่การนำความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัวเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

ตำบลบางหลวงจัดเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนอยู่ในเขตอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีพื้นที่ทั้งหมด 1.5 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 21 หมู่บ้าน ประกอบด้วยหมู่บ้าน หมู่ 1 บ้านบางหลวง หมู่ 2 บ้านบางหลวง หมู่ 3 บ้านบางหลวง หมู่ 4 บ้านบางหลวง (บางอ้อ) หมู่ 5 บ้านไผ่หัววัว หมู่ 6 บ้านบางหลวง หมู่ 7 บ้านลาดหลวง หมู่ 9 บ้านไผ่คอกเนื้อ หมู่ 10 บ้านไผ่ลาด หมู่ 11 บ้านบางน้อยใน หมู่ 12 บ้านบางน้อยใน หมู่ 13 บ้านบางน้อยใน หมู่ 14 บ้านบางน้อยใน หมู่ 15 บ้านหน้าตลาดบางหลวง หมู่ 17 บ้านบางหวาย (หนองโดน) หมู่ 19 บ้านหนองมะม่วง หมู่ 20 บ้านปากกะทา

หมู่ 21 บ้านวัดใหม่ โดยตำบลบางหลวงเมื่อมีการวัดระยะทางจะพบว่าอยู่ห่างจากจังหวัดนครปฐม ประมาณ 56 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอบางเลนประมาณ 14 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 90 กิโลเมตร มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 2 เมตร ภูมิประเทศของชุมชนที่ตำบลบางหลวงตั้งอยู่เป็นที่ราบริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ซึ่งไหลจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ จากสุพรรณบุรีผ่านชุมชนบางหลวง ไปยังจังหวัดสมุทรสาครเนื่องด้วยมีแม่น้ำท่าจีนที่ไหลผ่านจึงทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบางหลวงนิยมทำอาชีพเกษตรกรรม เพราะความอุดมสมบูรณ์ทรัพยากรในการทำเกษตรที่ต้องมีความจำเป็นอาศัยแหล่งน้ำทำการเกษตร กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่การเกษตรเป็นอย่างมาก เพราะคนเป็นทรัพยากรสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนและเสริมสร้างความเจริญแก่ชุมชนไปได้อย่างรวดเร็ว และมีการวัดศักยภาพตามเกณฑ์สู่การพัฒนาให้เป็นเกษตรกรชาวนฉลาด และการวัดศักยภาพของเกษตรกรชาวนฉลาดต้องวัดตามคุณสมบัติ 6 ข้อ ประกอบด้วย 1) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ 2) มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ 3) มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด 4) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกรซึ่งเป็นนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ต้องการให้เกษตรกรแบบเก่าได้มีการปรับเปลี่ยนแนวความคิดด้วยการมาทำการเกษตรสมัยใหม่ที่เข้ากับยุคการเจริญเติบโตของเทคโนโลยีที่สร้างความปั่นป่วน (disruptive technology) ที่เรียกกันแบบสมัยนิยมว่าเป็นยุคแห่งดิจิทัลด้วยกรอบคุณสมบัติที่กำหนดโดยกรมส่งเสริมการเกษตรและต้องมีเครื่องมือสมัยใหม่ที่เป็นเทคโนโลยีเข้ามาจำแนกคุณสมบัติเกษตรกรที่สามารถวิเคราะห์คุณสมบัติที่เข้าใจได้ง่าย วัดได้จริง สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งชุมชนในตำบลบางหลวงเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ประกอบอาชีพการเกษตรกรรม มาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงปัจจุบันก็ยังทำการเกษตรแบบดั้งเดิม ด้วยการใช้สารเคมีที่มีต้นทุนที่สูงและผลผลิตจากการทำการเกษตรแบบดั้งเดิมมาจำหน่ายในราคาที่สูงจึงส่งผลให้ผลผลิตไม่สามารถขายได้เท่าที่ตั้งใจไว้และขาดทุนจากการทำการเกษตรและปัญหาที่พบค้นพบหนึ่งประเด็นจากการลงพื้นที่ เกษตรกรที่อยู่ในตำบลบางหลวงยังคงมีฐานคิดแบบเก่าไม่ยอมปรับเปลี่ยนฐานคิดในการพัฒนาศักยภาพตนเองจึงทำให้เกิดปัญหาที่เรียกว่า การด้อยพัฒนาทางศักยภาพ การปรับเปลี่ยนฐานคิดจากการทำการเกษตรแบบเก่ามาเป็นการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรชาวนฉลาดตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรจะสามารถแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตให้ลดลงได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้นปัญหาที่ชุมชนขาดการพัฒนาและเกษตรกรเผชิญปัญหาที่เรียกว่าการด้อยพัฒนาทางศักยภาพจึงเป็นปัญหาที่ชุมชนต้องเผชิญ เนื่องด้วยเกษตรกรรุ่นเก่ายังยึดติดกับกรอบแนวคิดแบบเดิมการพัฒนาให้เกษตรกรรุ่นเก่าปรับเปลี่ยนวิธีคิดมาเป็นเกษตรกรชาวนฉลาดให้เข้ากับยุคดิจิทัลจึงต้องการวิเคราะห์องค์ประกอบศักยภาพเกษตรกรชาวนฉลาดพื้นที่การเกษตรชุมชน ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความเจริญเติบโตเป็นเกษตรกร

ชาวนฉลาดในบริบทของยุคดิจิทัลที่สอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรสู่การเป็นเกษตรกรชาวนฉลาด (Smart Farmer)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของคุณสมบัติของเกษตรกรชาวนฉลาดกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบลำดับแรกเชิงยืนยันศักยภาพเกษตรกรชาวนฉลาดสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

H₀: องค์ประกอบของเกษตรกรชาวนฉลาดเชิงยืนยันไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

H₁: องค์ประกอบของเกษตรกรชาวนฉลาดเชิงยืนยันสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบศักยภาพเกษตรกรชาวนฉลาด พื้นที่การเกษตรชุมชน ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม อธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบเส้นตรงระหว่างตัวแปรที่เป็นสาเหตุหรือเรียกว่า ตัวแปรแฝงภายนอก (exogenous latent variable) ตัวแปรแฝงคั่นกลาง (intervening latent variable) ตัวแปรแฝงภายใน (endogenous latent variable) แต่ด้วยข้อกำหนดของโปรแกรมลิสเรลได้กำหนดให้ ตัวแปรคั่นกลางและตัวแปรภายในรวมเรียกว่า ตัวแปรภายใน และการศึกษาตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจัดกลุ่มตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ตามตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่

คุณสมบัติเกษตรกรชาวนฉลาดที่เป็นตัวแปรต้น ตัวแปรต้นประกอบด้วยด้านทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ 2) มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ 3) มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด 4) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม 6) มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร

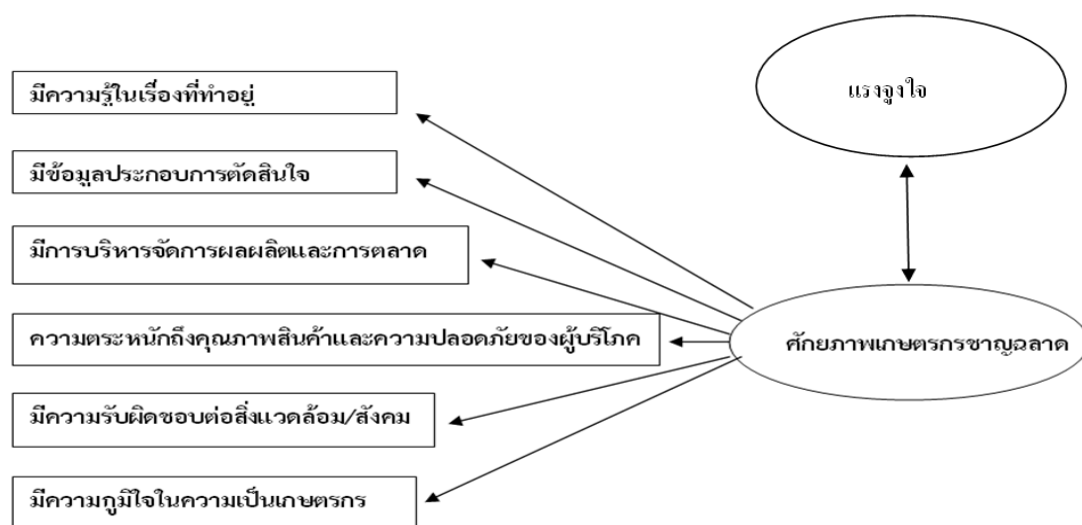
ตัวแปรตาม คือ ศักยภาพเกษตรกรชาวนฉลาด

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในตำบลบางหลวง อำเภอบางเลนจังหวัดนครปฐม 7,367 คน (ระบบสถิติทางการทะเบียน, 2018: ออนไลน์)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยจึงได้เขียนกรอบแนวคิดองค์ประกอบศักยภาพเกษตรกรชาวนุถลาดของเกษตรกรตามกรอบของกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อเป็นโมเดลในการวัดว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์จึงทำให้เกิด ตัวแปรต้น ได้แก่ 1) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ 2) มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ 3) มีการบริหารจัดการการผลิตและการตลาด 4) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม 6) มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร ตัวแปรตาม คือ ศักยภาพเกษตรกรชาวนุถลาด

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร (2560)

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบศักยภาพเกษตรกรชาวนุถลาดพื้นที่การเกษตรชุมชนตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Methodology) ระหว่างรูปแบบเชิงปริมาณที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และ การใช้รูปแบบเชิงคุณภาพที่ใช้แบบ การวิจัยเล่าเรื่อง (Normative Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยศึกษาเชิงปริมาณโดยการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในตำบลบางหลวง อำเภอบางเลนจังหวัดนครปฐม 10,651 คน (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย: ออนไลน์) การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่รู้จำนวนประชากรที่แน่นอนสามารถที่จะคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุดที่จะยอมรับได้ว่ามากพอที่จะใช้เป็นตัวแทนของประชากรได้ด้วยตามสูตรของ Taro Yamane (1973: 727-728) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนในการ

ประมาณค่าที่ระดับความเชื่อมั่นในการเลือกตัวอย่าง 95% โดยยอมให้เกิดความผิดพลาดได้ไม่เกิน 5% จากการคำนวณได้ตัวอย่างจำนวนประมาณ 380 แต่ในงานวิจัยนี้จะใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน เพื่อกันข้อผิดพลาดจากการสุ่มตัวอย่างและเพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยสถิติที่ใช้ในการประมวลผลผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) และจัดทำโครงสร้างสมการขั้นสูงและทำการประมวลผลด้วยโปรแกรม LISREL ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนเพื่อหาความสอดคล้องของข้อมูลเพื่อยืนยันสัมพันธด้วยสมการเชิงโครงสร้างด้วยการ CFA (Confirmatory Factor Analysis) การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบศักยภาพเกษตรกรชาวนาดำเนินจำนวน 16 คน โดย วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยจะนำเทปที่สัมภาษณ์มาทำการถอดคำพูดเพื่อหาคำตอบที่มีคำตอบเหมือนกัน หรือคล้ายกันมาทำการวิเคราะห์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีเดลฟาย (Delphi technique) ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเกษตรเป็นผู้ตรวจสอบคัดกรองและความถูกต้องของคำถามการสัมภาษณ์ มีจำนวน 3 คน เกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร การวิเคราะห์และยืนยันของข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation) โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการศึกษาจากเอกสาร (Document Research) เพื่อทำการยืนยันความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปีมากที่สุด รองลงมาจะอยู่ในช่วงอายุ 20-30 ปี และช่วงอายุ 41-50 ปี ในขณะที่ช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี และอายุ 51-60 ปี มีจำนวนเท่ากันคิด ส่วนด้านของระดับการศึกษาระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าจำนวนมากที่สุด รองลงมาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ลำดับต่อมาระดับปริญญาตรี ต่อมาระดับสูงกว่าปริญญาตรี และระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่าที่มีจำนวนน้อยที่สุด ส่วนการประกอบอาชีพทำนามากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การทำไร่ ทำสวน และการเลี้ยงสัตว์น้อยที่สุด และมีรายได้อยู่ในระหว่างช่วง 40,000-50,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาจะมีรายได้ในช่วงมากกว่า 50,000 บาท รายได้ช่วง 30,001-40,000 บาท รายได้ในช่วง 20,000-30,000 บาท และน้อยกว่า 20,000 บาท มีจำนวนเท่ากัน ส่วนแรงจูงใจมีผลทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรทำให้ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$, $SD=0.95$) รายได้และสวัสดิการที่ได้รับมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรอยู่

ในระดับมาก ($\bar{x}=4.50$, $SD=0.60$) ความมั่นคงในอาชีพมีผลต่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.15$, $SD=0.63$) ความรักในอาชีพเกษตรกรสามารถสร้างศักยภาพเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.22$, $SD=0.63$) การได้รับการยอมรับในอาชีพเกษตรกร สร้างความพึงพอใจในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.64$, $SD=0.60$) เกษตรกรมีใจรักในการเรียนรู้ ส่งผลทำให้มีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.31$, $SD=0.78$) การจัดฝึกอบรมต่าง ๆ ในชุมชน ทำให้มีการพัฒนาสู่การเป็นเกษตรกรชาวนฉลาดอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.41$, $SD=0.78$) วิธีการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาเกษตรกรชาวนฉลาดของชุมชน เช่น การให้ความสำคัญการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรในชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.43$, $SD=0.62$) ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถานที่อบรม เช่น การจัดสถานที่แสงสว่าง อุณหภูมิ ระบายอากาศ และ เสียง จะทำให้มีแรงจูงใจในการอบรมพัฒนาเกษตรกรชาวนฉลาดอยู่ในระดับ ($\bar{x}=4.51$, $SD=0.62$) การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการอบรมพัฒนาเกษตรกร ทำให้มีแรงจูงใจในการพัฒนาต่อเกษตรกรอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.47$, $SD=0.63$) แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของแรงจูงใจกับศักยภาพเกษตรกรชาวนฉลาดพื้นที่การเกษตรชุมชน ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ลำดับ	แรงจูงใจ	\bar{x}	SD	ความหมาย
1	แรงจูงใจมีผลทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้ประสบความสำเร็จ	3.77	0.95	มาก
2	รายได้และสวัสดิการที่ได้รับมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร	4.50	0.60	มาก
3	ความมั่นคงในอาชีพมีผลต่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกร	4.15	0.63	มาก
4	ความรักในอาชีพเกษตรกรสามารถสร้างศักยภาพเกษตรกร	4.22	0.63	มาก
5	การได้รับการยอมรับในอาชีพเกษตรกร สร้างความพึงพอใจในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร	4.64	0.60	มากที่สุด
6	เกษตรกรมีใจรักในการเรียนรู้ ส่งผลทำให้มีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง	4.31	0.78	มาก
7	การจัดฝึกอบรมต่าง ๆ ในชุมชนทำให้มีการพัฒนาสู่การเป็นเกษตรกรชาวนฉลาด	4.41	0.73	มาก

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของแรงจูงใจกับศักยภาพเกษตรกรชาวนครราชสีมาพื้นที่การเกษตรชุมชน ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม (ต่อ)

ลำดับ	แรงจูงใจ	\bar{X}	SD	ความหมาย
8	วิธีการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาเกษตรกรชาวนครราชสีมาของชุมชน เช่น การให้ความสำคัญการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรในชุมชน	4.43	0.62	มาก
9	ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถานที่อบรม เช่น การจัดสถานที่แสงสว่าง อุณหภูมิ ระบายอากาศ และเสียง จะทำให้มีแรงจูงใจในการอบรมพัฒนาเกษตรกรชาวนครราชสีมา	4.51	0.62	มากที่สุด
10	มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการอบรมพัฒนาเกษตรกร ทำให้มีแรงจูงใจในการพัฒนาต่อเกษตรกร	4.47	0.63	มาก
รวม		4.34	0.67	มาก

ส่วนคุณสมบัติองค์ประกอบคุณสมบัติศักยภาพเกษตรกรชาวนครราชสีมาทั้ง 6 ด้าน พบว่ามีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกรจัดอยู่ในลำดับแรก (\bar{X} =3.39, SD=0.74) การมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจจัดอยู่ในลำดับที่สอง (\bar{X} =3.37, SD=0.81) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคมจัดอยู่ในลำดับที่สาม (\bar{X} =3.17, SD=0.82) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่จัดอยู่ในลำดับที่สี่ (\bar{X} =3.05, SD=0.58) มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาดจัดอยู่ในลำดับที่ห้า (\bar{X} =3.03, SD=0.61) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภคจัดอยู่ในลำดับที่หก (\bar{X} =3.97, SD=0.80) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสรุปคุณสมบัติองค์ประกอบคุณสมบัติศักยภาพเกษตรกรชาวนครราชสีมาทั้ง 6 ด้าน

ลำดับ	องค์ประกอบของเกษตรกรชาวนครราชสีมา	\bar{X}	SD	ความหมาย
1	มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่	3.05	0.58	ปานกลาง
2	มีข้อมูลประกอบ การตัดสินใจ	3.37	0.81	ปานกลาง
3	มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด	3.03	0.61	ปานกลาง
4	มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค	2.97	0.80	ปานกลาง
5	มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม/สังคม	3.17	0.82	ปานกลาง
6	มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร	3.39	0.74	ปานกลาง
รวม		3.16	0.73	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพองค์ประกอบเชิงยืนยันยืนยันศักยภาพเกษตรกรชาวนครในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า มีศักยภาพองค์ประกอบ 6 ด้านประกอบด้วย 1) มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ (A) 2) มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ (B) 3) มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด (C) 4) มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค (D) 5) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (E) และ 6) มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร (F) เมื่อวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม LISREL version 8.72 พบว่า $\chi^2=0.00$, $df=0$, $P\text{-value}=1.000$, $RMSEA=0.000$, $GFI=1.00$, $AGFI=1.00$, $PGFI=0.095$, $\Phi=1.000$ และ λX (A=0.91, B =1.01, C=0.91, D=0.67, E=0.85, F=0.84) แสดงดังตารางที่ 3

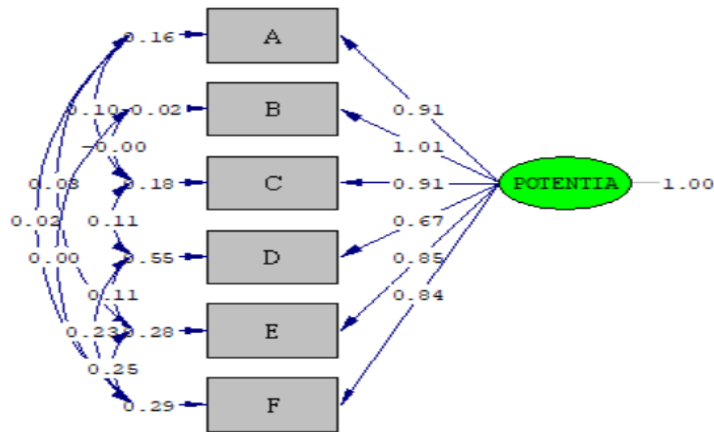
ตารางที่ 3 ผลทดสอบศักยภาพองค์ประกอบเชิงยืนยัน

ตัวแปรสังเกตได้	คุณสมบัติของเกษตรกรชาวนคร				
	b	β	SE.	t	R ²
1. มีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ (KNWG)	0.91	0.91	0.04	23.69	0.84
2. มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ (INFO)	1.01	1.01	0.04	28.27	1.02
3. มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด (MANG)	0.91	0.91	0.04	23.39	0.82
4. มีความตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค (SATF)	0.67	0.67	0.04	15.26	0.45
5. มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (RESE)	0.85	0.85	0.04	20.98	0.72
6. มีความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร (POUD)	0.84	0.84	0.04	20.75	0.71

$\chi^2=0.00$, $df=1$, $P\text{-value}=1.000$, $RMSEA=0.000$, $GFI=1.00$, $AGFI=1.00$, $PGFI=0.095$, $\Phi=1.000$ ประกอบด้วย $\chi^2=0.000$, $df=1.000$, $P\text{-value}=0.000$, $TLI=1.000$, $RMSEA=0.000$, $SRMR=0.000$, $CFI=1.000$ / $df=0.000$, λX (KNWG=0.91, INFO =1.01, MANG=0.91, STAF =0.67, RESE =0.85, POUD=0.84)

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่าองค์ประกอบเชิงยืนยันคุณสมบัติของเกษตรกรชาวนครของเกษตรกรในอำเภอบางเลนจังหวัดนครปฐม สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพกราฟที่ 2 โดยเมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลผ่านโปรแกรม LISREL จะปฏิเสธ H_0 ศักยภาพองค์ประกอบเชิงยืนยันเกษตรกรชาวนครของเกษตรกรในอำเภอบางเลนจังหวัดนครปฐมไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ยอมรับ H_1 ศักยภาพองค์ประกอบเชิงยืนยันเกษตรกรชาวนครของเกษตรกรในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงสามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพองค์ประกอบเชิงยืนยันเกษตรกรชาวนครของเกษตรกรในอำเภอบางเลนจังหวัดนครปฐม สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างสมบูรณ์ดังภาพที่ 2

Chi-Square=0.00, df=0, P-value=1.00000, RMSEA=0.000

ภาพที่ 2 ศักยภาพองค์ประกอบเชิงยืนยันยันเกษตรกรชาวนุถลาดของเกษตรกรในอำเภอบางเลน
 จังหวัดนครปฐมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผล

เกษตรกรชาวนุถลาดมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้ภาคเกษตรของไทยก้าวข้ามปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ตามแนวคิดของการพัฒนาการเกษตรเพื่อวางรากฐานภาคเกษตรกรรมไทยไปสู่ยุคที่มีความก้าวหน้า แข็งแรง และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง จุดเริ่มต้นของการเป็นเกษตรกรชาวนุถลาด (Young Smart Farmer) เริ่มมีตั้งแต่ปี 2558 โดยเริ่มจากการเป็นเกษตรกรคลื่นลูกใหม่ (New Wave Farmer) และกรมส่งเสริมการเกษตรได้ฟื้นฟูและได้ปรับเปลี่ยนมาเป็น Young Smart Farmer ซึ่งได้กำหนดให้แต่ละเขตมีประธานเขต ได้ 1 คน ซึ่งทั่วประเทศมีทั้งหมด 9 เขตโดยประธานมีหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน เชื่อมโยงภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้กับทางกลุ่มเกษตรกรชาวนุถลาดเท่านั้น ซึ่งเกษตรกรชาวนุถลาดจะมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในสายอาชีพของตนเองเพราะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งทางกลุ่มของจะมีการจัดกิจกรรมพบสมาชิกภายในกลุ่มประมาณ 2 เดือนครั้งด้วยการสัญจรไปเยี่ยมบ้านเพื่อนในระดับจังหวัดและระดับเขตเพื่อทำการถอดบทเรียนความสำเร็จทางการเกษตรและแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน แต่ละพื้นที่ การรวมตัวเป็นเครือข่ายเกษตรกรชาวนุถลาด สามารถพัฒนาให้มีความเข้มแข็งได้โดยการ จัดตั้งองค์กรที่เป็นนิติบุคคล นอกจากนี้เกษตรกรชาวนุถลาดได้มีการรับเชิญเป็นวิทยากรในการถ่ายทอด ความรู้และให้คำปรึกษาในเรื่องการเกษตรสมัยใหม่ โดยเกษตรกรชาวนุถลาดยังได้มีการถ่ายทอดองค์ ความรู้ต่าง ๆ ของตนสู่สมาชิกภายในกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่และนอกกลุ่ม เนื่องจากเกษตรกรชาวนุถลาดทราบ ถึงผลเสียของการใช้สารเคมีในการทำเกษตร จึงหันมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์เป็นส่วนใหญ่และก็ รมรงค์ให้สมาชิกนอกกลุ่มหันมาใช้ร่วมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พชรพลย์ เอี่ยมอาภรณ์ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ในความรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและ พัฒนาเกษตรเขต 6 จังหวัดเชียงใหม่ ในส่วนของกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐานของ GAP

GMP ของเกษตรกรอินทรีย์จะพบว่าเกษตรกรชาวนาขนาดใหญ่จะปลูกพืชที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสินค้าการเกษตรที่จะนำไปขายหรือจำหน่ายในห้างค้าปลีกจะกำหนดให้ต้องไม่มีสารเคมีตกค้างที่ตรงตามหลักการของ GMP ของสำนักงานองค์การอาหารและยาของกระทรวงสาธารณสุขอยู่แล้ว ในส่วนความภาคภูมิใจในการเป็นเกษตรกรนั้นพบว่าเกษตรกรรุ่นใหม่จะมีความภาคภูมิใจในการเป็นเกษตรกรของกลุ่ม Smart Farmer ส่วนกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมนั้นเกษตรกรชาวนาขนาดใหญ่ที่อยู่ในกลุ่ม Young Smart Farmer มีวิธีในการจัดการผลิตด้วยการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แต่ปัญหาของเกษตรกรชาวนาขนาดใหญ่จะมีปัญหาคล้าย ๆ กันคือ จะประกอบด้วย 4 ประเด็นที่ต้องปรับปรุงการพัฒนาไปสู่ภาคการเกษตรชาวนาอย่างแท้จริงซึ่งปัญหาแรก คือวิถีคิดและการทำงานของทั้งภาครัฐและทั้งเกษตรกรยังขาดการประสานงานที่ดีพอ ปัญหาที่สองคือเกษตรกรไม่รู้เรื่องการทำแผน ปัญหาที่สามของเกษตรกรชาวนาขนาดใหญ่คือเรื่องของภูมิปัญญา นวัตกรรม และการเคารพสิทธิบัตร และปัญหาสุดท้ายที่เกษตรกรชาวนาขนาดใหญ่จะต้องปรับปรุงหรือพัฒนาในเรื่องความอดทนและองค์ความรู้ทางการเกษตรซึ่งสอดคล้องกับ สุเกียรติ์ ด่านพิชญพันธ์ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ศักยภาพของเกษตรกรชาวนาว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญด้านใดเพื่อนำผลสู่การพัฒนาเกษตรกรชาวนาในอนาคต
2. ภาครัฐควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้นักวิจัยได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพเกษตรกรชาวนาอย่างลุ่มลึกเพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรจะทำการศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุของการเป็นเกษตรกรชาวนาว่าอะไรคือสาเหตุของการเป็นเกษตรกรชาวนา

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา บุญยัง. (2558). **ชวานาฆ่าตัวตาย: รัฐ โครงสร้างเศรษฐกิจ และความรุนแรง**. ดุษฎีนิพนธ์ รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- พชรวัลย์ เอี่ยมอาภรณ์. (2557). **แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมใหม่ในความรับผิดชอบของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาเกษตรเขต 6 จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ เกษตรศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มัลลิกา บุณนาค. (2551). **สถิติเพื่อการวิจัยและตัดสินใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564**. ค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562, จาก https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักนายกรัฐมนตรี. (2540). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544**. ค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2562, จาก https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สุเกียรติ์ ด่านพิษณุพันธ์. (2549). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่**
- Cronbach LJ. (1969). **Validation of educational measures**. Proceedings of the 1969 Invitational Conference on Testing Problems. Princeton, NJ: Educational Testing Service.
- Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York: Harper and Row Publications.

ความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

Beliefs and Rituals Tradition of “Sat Duan Sip” in Prik Subdistrict, Thung Yai District, Nakhon Si Thammarat Province

จุฑาทิพย์ ไกรนรา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, juthathip.g@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) ศึกษาพิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับแนวคิดพฤติกรรมสัญลักษณ์และวัตถุสัญลักษณ์ในพิธีกรรม ทฤษฎีสัญลักษณ์นิยม ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม และทฤษฎีหน้าที่นิยม มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในพิธีกรรม มีการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์กับความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบ ได้แก่ พระสงฆ์ มัคทายก และผู้ประกอบพิธีรวมถึงชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธี ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 3 ความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับจิตวิญญาณ ความเชื่อที่ว่าผู้ทำกรรมโดยอ้อมได้รับกรรมนั้น และความเชื่อที่ว่าเมื่อทำบุญอุทิศทานไปให้ผู้ตาย ผู้ตายจะได้รับผลจากการอุทิศนั้น

2. พิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 5 พิธีกรรม ได้แก่ การจัดหมรับและการยกหมรับ การแห่จาด การฉลองหมรับ และการบังสุกุล การตั้งเปรตและการชิงเปรต และการบูชาบรรพบุรุษ

คำสำคัญ: ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี สารทเดือนสิบ

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the beliefs that appear in the Sat Duen Sip tradition, Prik Sub-district, Thung Yai District, Nakhon Si Thammarat Province and 2) to study the rituals that appearing in the Sat Duen Sip Tradition, Prik Sub-district, Thung Yai District. Nakhon Si Thammarat Province by using a qualitative research

methodology together with the concept of symbolic behavior and symbolic objects in rituals. , symbolic Interactionism, structural functionalism and functionalism. Information was collected by both participant and non-participant observations in the ritual. Interviews were conducted with information from people who had knowledge and experience with beliefs and rituals in the Sat Duan Sip tradition, including monks, greeting, and the people who performed the ceremony, including the villagers who attended the ceremony. The results showed that

1. Beliefs that appear in the festival of Sat Duen Sip, Prik Subdistrict, Thung Yai District Nakhon Si Thammarat Province has 3 beliefs : beliefs about spirituality the belief that any karma will receive that karma and the belief that when making merit and giving alms to the deceased The deceased will be affected by that dedication.

2. Rituals that appear in the festival of Sat Duen Sip, Prik Sub-district, Thung Yai District Nakhon Si Thammarat Province has 5 ceremonies, arranging and lifting, parade of Jad, celebrating the hymn and lifting the hymn , setting up jinn and ancestor worship.

Keywords: belief, ritual, tradition, Sat Duan Sip

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การทำบุญสารทเดือนสิบ เป็นประเพณีที่ชาวนครศรีธรรมราชได้ถือปฏิบัติด้วยศรัทธามาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ เนื่องจากในช่วงปลายเดือนสิบของแต่ละปีเป็นระยะที่พืชพันธุ์ธัญญาหารในท้องถื่นออกผล ประกอบกับความเชื่อที่ว่าในช่วงเดือนสิบนั้นบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วกลายเป็นเปรตจะถูกปล่อยออกจากนรกภูมิเพื่อให้กลับมาหาญาติพี่น้องและลูกหลาน ชาวพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงปลูกฝังให้ลูกหลานมีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษโดยการไปทำบุญที่วัดเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ดังที่ ขวน เพชรแก้ว (2559: 123) กล่าวว่า ประเพณีและพิธีกรรมเดือนสิบ เป็นงานบุญใหญ่ของชาวนครศรีธรรมราชที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สารทเดือนสิบเกิดจากพื้นฐานจิตใจของชาวนครศรีธรรมราชที่ตระหนักในความสำคัญของความกตัญญูต่อบรรพบุรุษว่าเป็นคุณธรรมสำคัญยิ่งของมนุษย์ที่ทุกคนควรมีต่อบรรพบุรุษของตนทั้งภพนี้และภพหน้า มุมมองดังกล่าวก่อให้เกิดลักษณะเด่นของชาวนครศรีธรรมราชในแง่คติชนวิทยา นั่นคือประเพณีและพิธีกรรมสารทเดือนสิบ บ่งบอกถึงความรักความผูกพันและความกตัญญูในกลุ่มเครือญาติของชาวนครศรีธรรมราช โดยชี้ถึงความสามัคคีในชุมชนท้องถื่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช อีก

ทั้งที่ยั่งยืนถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างพุทธศาสนาอันเชื่อมโยงกับวิถีคิดและวิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราชอีกด้วย

ประเพณีสารทเดือนสิบมีส่วนสำคัญในการสะท้อนความเชื่อและพิธีกรรมของชาวนครศรีธรรมราชได้เป็นอย่างดี แม้ว่าในปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะมีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ดังที่ ชวน เพชรแก้ว (2559: 123) กล่าวว่า อนึ่งแม้ว่าสังคมในปัจจุบันจะมีความก้าวหน้า มีเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาอย่างมากมาย แต่คนนครศรีธรรมราชจำนวนมากก็ยังให้ความสำคัญกับประเพณีสารทเดือนสิบที่เคยปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ประเพณีกับพิธีกรรมสารทเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราชยังคงเป็นประติมากรรมทางคติชนวิทยาที่มีความสำคัญต่อชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นงานบุญใหญ่ที่คนภายนอกก็รู้จักกันเป็นอย่างดี

ชาวตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีสารทเดือนสิบอย่างแน่นแฟ้น โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องเปรต และขนมประจำประเพณีสารทเดือนสิบ โดยมีความเชื่อว่าเปรตเป็นผีบรรพบุรุษที่มีรูปร่างสูงเท่าต้นตาล ผมหยาว คอยาว ผอมโซ ผิดำ ท้องโต มือเท้าใบตาล แต่มีปากเท่ารูเข็ม และเปรตจะหิวอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากกินอะไรไม่ได้ จึงขอมาขอส่วนบุญในงานบุญต่าง ๆ โดยเฉพาะประเพณีสารทเดือนสิบ ซึ่งเมื่อสะสมบุญได้แล้วเมื่อไปเกิดใหม่ชาติหน้าจะได้ไม่ต้องทุกข์ทรมานอย่างที่เป็นอยู่ ดังที่ กลิ่น คงเหมือนเพชร (2542: 4747-4751) กล่าวว่า ผีเปรตเป็นผีประเภทหนึ่งจำพวกบรรพบุรุษ ที่ต้องเสวยกรรมมาทนทุกข์ทรมานในภพภูมิต่าง ๆ ต้องอดอยากผอมโซ ปากเท่ารูเข็ม ตัวสูง คอยาว ส่งเสียงร้องกรีด ๆ เรียกว่าเปรตมาขอส่วนบุญ

ความเชื่อเกี่ยวกับเปรตและขนมประจำประเพณีสารทเดือนสิบนั้น นำมาซึ่งพิธีกรรมที่ชาวตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ยึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน เพื่อเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว อีกทั้งเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษ (เปรต) ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 44) กล่าวว่า ประเพณีสารทเดือนสิบเป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก เนื่องจากเชื่อว่าเป็นประเพณีทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วและไปเกิดเป็นเปรตในนรกภูมิ จึงเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีต่อบรรพบุรุษ และถือเป็นช่วงเวลาที่ยุติพันธุ์น้อมได้มาพบปะสังสรรค์พูดคุย เสริมสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์กันในครอบครัวเป็นอย่างดี ทำให้ความเชื่อเรื่องเปรตที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบเปรียบเสมือนสิ่งที่คอยยึดโยงให้ลูกหลานสืบสานประเพณีสารทเดือนสิบต่อไป

นอกจากนี้พิธีกรรมชิงเปรต ก็เป็นอีกพิธีกรรมหนึ่งที่แสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษเช่นเดียวกัน ซึ่งพิธีกรรมนี้จะจัดขึ้นเมื่อเสร็จจากการฉลองหมรับและถวายภัตตาหารแล้ว การชิงเปรตจะเริ่มหลังจากตั้งเปรตเสร็จแล้ว ช่วงนี้เป็นช่วงที่เรียกว่า “ชิงเปรต” ทั้งผู้ใหญ่และเด็กจะวิ่งกันเข้าไปแย่งขนมกันอย่างคึกคัก เพราะความเชื่อว่าของที่เหลือจากการเซ่นไหว้บรรพบุรุษนั้น หากใครได้

ไปรับประทานก็จะได้กุศลแรง เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และครอบครัว ดังที่ พรศักดิ์ พรหมแก้ว (2544: 68) กล่าวว่า ประเพณี ชิงเปรตนี้ถือได้ว่าเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญมากที่สุดพิธีกรรมหนึ่งของชาวไทยพุทธภาคใต้ ในโอกาสที่จัดให้มีพิธีกรรมนี้ ชาวไทยพุทธภาคใต้ที่ไปทำงานหรืออาศัยอยู่ในต่างจังหวัดหรือในภูมิภาคอื่นจะหาโอกาสมาร่วมพิธีกรรมกับครอบครัวของตนเองให้ได้ เพราะถือว่าเป็นวันสำคัญในรอบปีที่จะได้มีโอกาสแสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตากับหมู่เครือญาติ ในพิธีกรรมนี้ชาวภาคใต้จะเรียกว่าเป็น “วันซุมญาติ” คือหมายถึงวันที่ญาติพี่น้องซึ่งอยู่แยกกัน ณ ที่ต่าง ๆ ได้มารวมตัวพบปะกันในวันจัดพิธีกรรมนี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารและภาคสนาม เพื่อจะได้ทราบถึงความเชื่อและพิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจในอัตลักษณ์ของพิธีกรรมอันจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจกลุ่มชนนี้ได้ดียิ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามและสืบต่อประเพณีประจำจังหวัดที่เปรียบดั่งสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของจังหวัดนครศรีธรรมราชให้คงอยู่ตลอดไป อีกทั้งผู้สนใจยังสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับใช้ในการทำวิจัยของตน และใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาพิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. **แนวคิดพฤติกรรมสัญลักษณ์และวัตถุประสงค์สัญลักษณ์ในพิธีกรรม** จากการศึกษาพบว่า ทฤษฎีนี้มีมุมมองว่าพิธีกรรมเป็นรูปแบบสำคัญในการสื่อความหมายสำคัญทางวัฒนธรรม และสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมเป็นตัวส่งผ่านแก่นสำคัญนั้น (นภสมน นิจนิรันดร์, 2550: 12-18) ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดพฤติกรรมสัญลักษณ์และวัตถุประสงค์สัญลักษณ์ในพิธีกรรมในการสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ร่วมพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบว่ามีความเหมือน หรือเป็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากชุมชนหรือท้องถิ่นอื่นมากน้อยเพียงใด รวมถึงวิเคราะห์วัตถุประสงค์ที่เป็นสัญลักษณ์ในการประกอบพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบอีกด้วย

2. ทฤษฎีสัญลักษณ์นิยม (Symbolic Interactionism) จากการศึกษาพบว่าทฤษฎีนี้มุ่งอธิบายการจัดระเบียบทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม เน้นถึงการกระทำร่วมกันของสมาชิกในสังคมเนื่องจากสัญลักษณ์ รวมทั้งพฤติกรรม ประเพณี และพิธีกรรม จนสร้างเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมขึ้น ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีสัญลักษณ์นิยมเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ความหมายในเชิงสัญลักษณ์ของขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่างในการจัดหมักรับและตั้งเปรต รวมถึงศึกษาความหมายในเชิงสัญลักษณ์ของจาด และโหงงโหงงในประเพณีสารทเดือนสิบอีกด้วย

3. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural Functionalism) จากการศึกษาพบว่า ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเป็นแบบ Mechanical Solidarity คือการยึดถือค่านิยม จารีต ประเพณีเดียวกัน มีความคิด ความเชื่อ และทัศนคติต่าง ๆ แบบเดียวกัน แต่ในสังคมที่ซับซ้อนการยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเป็นแบบ Organic Solidarity คือการยึดเหนี่ยวตามบทบาทหน้าที่ของตนโดยที่แต่ละบุคคลจะมีค่านิยม ความเชื่อ ความคิด ที่แตกต่างกันออกไป การที่สังคมจะอยู่รอดได้ก็เพราะบุคคลปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของสังคม (สนธยา พลศรี, 2542: 192) ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางในการศึกษาบทบาทและโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านทางสถาบันที่มีส่วนเกี่ยวข้องในความเชื่อและพิธีกรรมที่ทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงวัดกับชุมชน อันส่งผลให้มีการรัก ห่วงแหน และอนุรักษ์ประเพณีและพิธีกรรมอันดีงามของท้องถิ่นไว้ไม่ให้สูญหาย

4. ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) จากการศึกษาพบว่า ศิริพร ณ ถลาง (2557: 359) กล่าวว่า การศึกษาคติชนด้านบทบาทหน้าที่เป็นการศึกษาคติชนโดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่าง (text) กับบริบททางสังคมของคติชน (social context of folklore) เพื่อวิเคราะห์ว่า คติชนในฐานะที่เป็นข้อมูลวัฒนธรรมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางด้านจิตใจและช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงทางวัฒนธรรมให้แก่สังคม ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีนี้ในการศึกษาว่าความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบบทบาทและหน้าที่ในการยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมอย่างไร และความเชื่อและพิธีกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับบริบทของสังคมอย่างไร

งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม

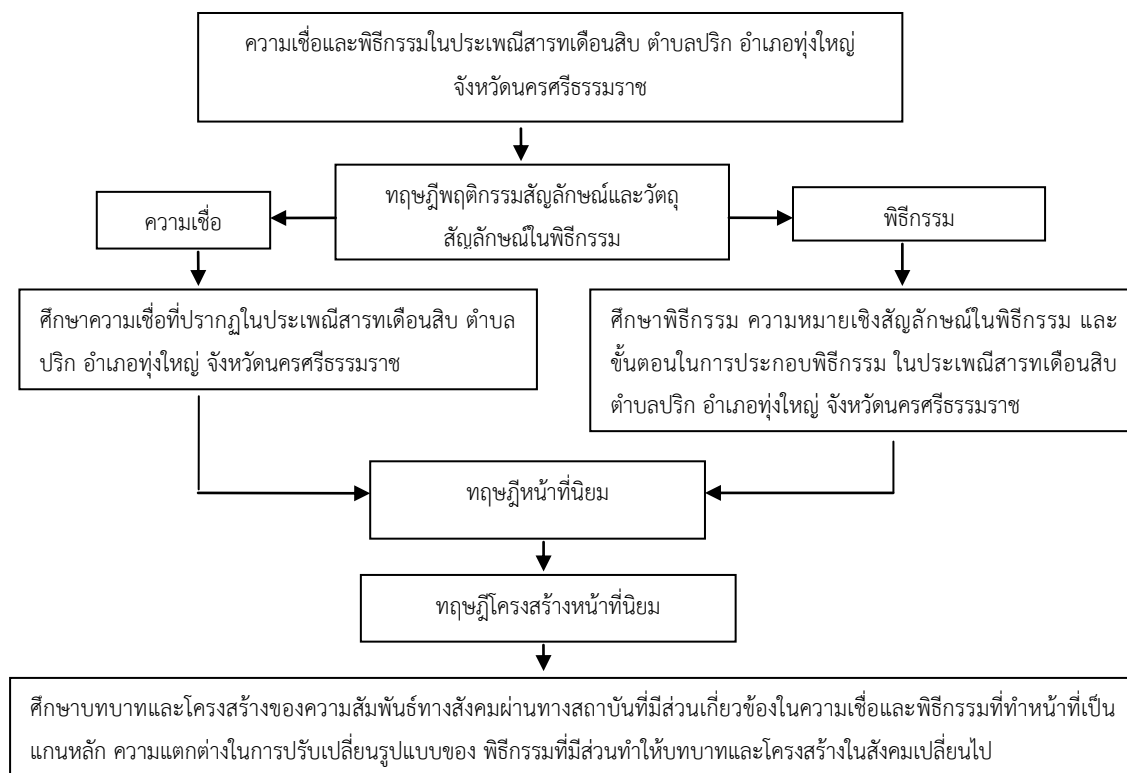
นิวัฒน์ หนังกะหม (2557) ได้ศึกษาความเชื่อเรื่องผีปู่ตาภาคอีสาน: กรณีศึกษา บ้านครบุรี ตำบลครบุรีใต้ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านครบุรี มีความเชื่อว่าผีปู่ตาเป็นผีบรรพบุรุษที่ยังคงห่วงใย และคอยดูแล ปกป้องคุ้มครอง รักษาชาวบ้านครบุรีให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ทุกปีชาวบ้านครบุรีจะมีการประกอบพิธีกรรมการเลี้ยงผีปู่ตา โดยมีร่างทรงอาวุโสของหมู่บ้านเป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับผีปู่ตาด้วยการเชิญผีปู่ตาเข้าร่างทรง วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านครบุรี เป็นลักษณะของสังคมชนบทที่ยังคงพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการทำมาหากินเลี้ยงชีพ มีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ อำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของผีปู่ตา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

มนิรัตน์ กำลังเกื้อ (2561) ได้ศึกษาพิธีกรรมและประเพณีประดิษฐ์สารทเดือนสิบ ตำบลสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพิธีกรรมในประเพณีที่สำคัญของพื้นที่มาตั้งแต่อดีต และเป็นวิถีปฏิบัติของคนมาจนถึงปัจจุบัน พิธีกรรมสารทเดือนสิบมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ทั้งในเรื่องของขนมในพิธีกรรม การจัดหมรับ และการชิงเปรต เมื่อพิจารณาประเพณีสารทเดือนสิบกับการปรับเปลี่ยนเป็นประเพณีประดิษฐ์ของตำบลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าสิ่งที่ปรับเปลี่ยนไป คือ สถานที่และกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม และขบวนแห่หมรับ ทั้งนี้ประเพณีสารทเดือนสิบของตำบลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังมีบทบาทที่เด่นชัดในแง่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นอีกด้วย

ณรัตน์จุฑา ไชยสวัสดิ์ (2562) ได้ศึกษาความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษของคนไทยถิ่นใต้: ฝึเปรต และทวด ผลการวิจัยพบว่า ตำนานเรื่องเล่าท้องถิ่นไทยภาคใต้หลายเรื่องๆ ได้กล่าวถึงความเคารพนับถือที่ผู้คนมีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะเกิดอีกภพภูมิหนึ่งอาจเป็นผี เป็นเปรต เป็นเทวดา ที่ปรากฏอยู่ในรูปของคนบ้าง สัตว์บ้าง ต้นไม้บ้าง ซึ่งล้วนแล้วแต่มีอิทธิฤทธิ์สามารถแสดงปาฏิหาริย์ ตลบั่นดาลสิ่งดี-ร้าย ให้เกิดแก่ลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ลูกหลานที่มีชีวิตอยู่จึงแสดงความกตัญญูตทเวที่ต่อบรรพบุรุษของตนด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ตลอดจนการสักการะบูชาด้วยเครื่องเช่นสรวงพิเศษต่าง ๆ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม พบว่า จะมีการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผี ปูตา เป็นส่วนใหญ่ ยังไม่ค่อยปรากฏงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจกลุ่มชนนี้ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งผู้ที่สนใจยังสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปปรับใช้ในการทำวิจัยของตน และใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย
 - 1.1 แบบสังเกต (Observation) แบ่งเป็น 2 แบบ คือ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
 - 1.2 แบบสัมภาษณ์ (Interviews) แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
 - 1.3 กล้องถ่ายรูป ใช้เพื่อบันทึกภาพนิ่งในขณะที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ไปสังเกตขั้นตอนและกระบวนการในการประกอบพิธีกรรมแบบไม่มีส่วนร่วม
2. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การวิจัย คือ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล ซึ่งมีอายุ 50 ปีขึ้นไป เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลในเชิงลึกและสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อ และพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบของตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่สามารถจะให้ข้อมูลได้เที่ยงตรง ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดพรหมนิมิตโพธิ์ธาราม (วัดหนองคล้า) และมีคหบดีประจำวัดพรหมนิมิตโพธิ์ธาราม (วัดหนองคล้า)

2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ได้แก่ ชาวตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยกำหนด ที่เป็นผู้ปฏิบัติพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบเป็นประจำทุกปี จำนวน 5 คน

2.3 กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง (General Informants) ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อ และเคยเข้าร่วมพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบของตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วยชาวบ้านที่ภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 11 คน

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม รวมทั้งข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประเพณีสารทเดือนสิบ

3.2 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยสัมภาษณ์คนในพื้นที่ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในประเพณีสารทเดือนสิบ ทั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) การสังเกต โดยผู้วิจัยสังเกตแบบมีส่วนร่วมในประเพณีสารทเดือนสิบในฐานะพุทธศาสนิกชนเพื่อให้เห็นภาพรวมของการประกอบพิธีกรรม รวมทั้งสังเกตผู้เข้าร่วมและบรรยากาศของการประกอบพิธีกรรม 2) การสัมภาษณ์ใช้ 2 วิธี คือ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นการโดยการพูดคุยแบบไม่กำหนดประเด็นล่วงหน้า และการสัมภาษณ์แบบเป็นการโดยการตั้งคำถามอย่างละเอียด ซึ่งประเด็นหลักที่ผู้วิจัยใช้ในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ความเชื่อ ที่มาของพิธีกรรม และขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยและกรอบแนวคิดในการวิจัย และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัด นครศรีธรรมราช

จากการศึกษาพบว่าชาวตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีสารทเดือนสิบทั้งหมด 3 ประการ ดังนี้

1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับจิตวิญญาณ ชาวตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อว่าหลังจากที่มนุษย์เราตายไปแล้วก็จะเป็นวิญญาณ สามารถไปเกิดในร่างใหม่ หรือภพภูมิใหม่ได้ หากกระทำความดีก็ได้ไปเกิดในร่างใหม่ที่สมบูรณ์พร้อม เกิดในที่ใหม่ที่สุขสบาย หรือกลายเป็นเทวดานางฟ้าเสวยสุขอยู่บนสวรรค์ แต่หากกระทำความไม่ดีไว้เมื่อตอนมีชีวิตอยู่ เมื่อตายไปก็จะกลายเป็นเปรต ที่มีชื่อว่า “ปรตตูปชีวีเปรต” จึงเป็นเหตุที่ทำให้มนุษย์ต้องทำการเช่นไหว้จนเกิดเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และถือเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ดังที่ วิญญูชน เสาตระกูล (2560: 11) กล่าวว่า ชาวนครศรีธรรมราชมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะไปขอใช้กรรมในนรก ซึ่งบรรพบุรุษที่ได้กระทำความชั่วในขณะที่ยังเป็นมนุษย์ได้เสียชีวิตไปจะไปเกิดเป็นเปรตในนรกและได้รับความทุกข์ทรมาน ทำให้ลูกหลานที่มีชีวิตอยู่ได้เกิดความห่วงหาอาทรว่าบรรพบุรุษของตนจะใช้ชีวิตอยู่อย่างไร จึงเกิดประเพณีสารทเดือนสิบขึ้นมาเพื่อให้ลูกหลานได้ร่วมกันทำบุญเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้บรรดาเปรตเหล่านั้น พระสุนทร โชติโก รักษาการเจ้าอาวาสวัดพรหมนิมิตโพธิ์ธาราม (2564: สัมภาษณ์) เล่าว่าเมื่ออย่างเข้าสู่เดือนสิบ ในขณะที่ท่านทำสมาธิและแผ่เมตตาตามกิจของสงฆ์ในทุกๆ วัน จะนิมิตเห็นวิญญาณหญิงชายจำนวนหนึ่งมาปรากฏตัวให้เห็น แต่ก็ไม่ได้พูดอะไร ซึ่งแต่ละคนร่างกายซูบผอม ตัวสูง บ่งบอกถึงความอยู่ไม่มีความสุขในภพภูมินั้น ท่านก็ทราบว่าจะดวงวิญญาณเหล่านั้นมาขอส่วนบุญ ท่านจึงแผ่เมตตาและอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ ดวงวิญญาณเหล่านั้นก็หายไป พอถึงวันพระท่านจึงเล่าเหตุการณ์นี้ให้ญาติโยมฟัง ชาวบ้านก็เชื่อว่าเป็นเปรตหรือไม่ก็ดวงวิญญาณของเจ้าเปรตมาขอส่วนบุญทุกคนก็ต่างทำบุญและกวาดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้ดวงวิญญาณเหล่านั้นให้มีความสุขมากขึ้น

1.2 ความเชื่อที่ว่าผู้ทำกรรมใดย่อมได้รับกรรมนั้น ชาวตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อว่าทำดีได้ไปสวรรค์ ทำชั่วตกนรก โดยเฉพาะคนที่ทำร้ายทุบตีพ่อแม่ ตา ทอพ่อแม่ ทำให้พ่อแม่ได้รับทุกข์เวทนา คนเหล่านี้เมื่อตายไปจะกลายเป็นเปรต ดังที่ประหยัด เกษม (2552: 63) กล่าวว่า ชาวนครศรีธรรมราช เชื่อว่าทำชั่วตกนรก ทำดีได้ไปสวรรค์ “ปรตตูปชีวีเปรต” เป็นเปรตพวกเดียวที่ดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยการอุปการะของผู้อื่น เพราะเป็นผู้ที่มีอกุศลเบาบาง เปรตพวกนี้เมื่อเป็นมนุษย์ได้ประกอบกรรมดีและกรรมชั่วคละปะปนกันไป เช่น พวกแอบกินอาหารของพระภิกษุก่อนทั้ง ๆ ที่ตนเองตั้งใจนำของเหล่านั้นมาถวาย หรือเคยเป็นผู้มีศีลธรรมจรรยา แต่บางขณะก็ได้ทำความชั่วเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น แกล้งผู้อื่นให้ได้รับความอับอาย เตือดร้อน เป็นต้น นอกจากนี้บุญ

มี ชำนาญกิจ (2564: สัมภาษณ์) เล่าว่า การที่ตนมาทำบุญในวันสารทเดือนสิบและจัดหมรับมาถวายพระเป็นประจำทุกปีนั้น เพื่อจะอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้กับพ่อแม่และญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วให้มีความสุข ได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดี หากไปเกิดในภพภูมิที่ติดอยู่แล้วก็จะมีความสุขสวัสดิ์ยิ่งขึ้นไป และเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่เวทีต่อบรรพบุรุษอีกด้วย

1.3 ความเชื่อที่ว่าเมื่อทำบุญอุทิศทานไปให้ผู้ตาย ผู้ตายจะได้รับผลจากการอุทิศนั้น ชาวตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อในช่วงวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ จนถึงแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ หากลูกหลานทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วโดยเฉพาะคนที่ตายไปเป็นเปรตก็จะได้รับส่วนบุญส่วนกุศลนั้นอย่างเต็มที่ เนื่องจากยมบาลได้ปล่อยให้เปรตเหล่านั้นขึ้นมาเยี่ยมญาติบนโลกมนุษย์ และสามารถรับส่วนบุญส่วนกุศลที่ลูกหลานทำให้ได้ ซึ่งการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้เปรตนั้นนิยมนำอาหารใส่ปิ่นโต และนำขนมเดือนสิบ 5 อย่าง ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมบ้า ขนมดีซำ และขนมกง จัดเป็นหมรับและนำไปถวายพระที่วัด และจะมีการบังสุกุล เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้วและเปรตด้วย ดังที่ประหยัด เกษม (2552: 65-66) กล่าวว่า เมื่อเชื่อว่าหากทำบุญอุทิศทานไปให้ผู้ตายแล้ว ผู้ตายก็จะได้รับผลจากการอุทิศทานนั้น ลูกหลานก็จะทำบุญอุทิศทานไปให้เปรตและบรรพบุรุษ ซึ่งในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบจะมีการทำบุญรับตายาย และในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ถือเป็นวันที่เปรตชนทั้งหลายต้องกลับนรกตามเดิม ลูกหลานก็ต้องทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เปรตอีกครั้งเป็นการ “ส่งตายาย” ซึ่งขนมเดือนสิบที่ใช้ทั้งหมดนั้น (ขนมพอง ขนมลา ขนมบ้า ขนมดีซำ และขนมกง) มุ่งมั่นที่จะใช้แปรเป็นกระแสดิจ เพื่ออุทิศแก่จิตวิญญาณทั้งหลายตามจุดมุ่งหมายของลูกหลาน คือจัดขนมพองที่มีลักษณะพองฟูลอยได้นี้ให้ใช้แทนพาหนะสำหรับเดินทาง จัดขนมลาที่สานกันอย่างประณีตแทนเสื้อผ้าที่ใช้สวมใส่ จัดขนมบ้าที่มีลักษณะแบนกลมคล้ายสะบ้าแทนเครื่องเล่นนันทนาการคลายเหงา และจัดขนมดีซำที่มีลักษณะกลมและมีรูตรงกลางเหมือนเงินตราที่เคยใช้มาตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อให้ท่านมีเงินพอแก่การใช้จ่ายใช้สอย โดยเอาใจใส่ตกแต่งด้วยจิตผูกพันในบรรพบุรุษ ปลายสุดของกรวยจะใช้แก้วน้ำใส่น้ำไว้เพื่อเป็นสื่อสำหรับส่งทานเหล่านี้ไปให้ถึงบรรพบุรุษทั้งหลายเหล่านั้น กระทำกันเสร็จแล้วก็จะยกไปถวายพระที่วัดในวันแรม 15 ค่ำ เรียก “วันยกหมรับ” วันนี้จะมีการทำบุญ ถวายสังฆทาน อุทิศส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษ ส่วนวันสุดท้ายคือวันแรม 15 ค่ำ เรียกว่า “วันบังสุกุล” หรือ “วันส่งตายาย” ลูกหลานที่ได้ทำบุญในวันนี้จะรู้สึกอิ่มเอิบใจ สบายใจ ที่ได้ระลึกถึงคุณความดีของบรรพบุรุษ และได้มอบน้อมตอบแทนคุณ นอกจากนี้ สุภาณี ชำนาญกิจ (2564: สัมภาษณ์) เล่าว่าตนได้จัดหมรับมาถวายพระถวายสังฆทาน และกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วในวันสารทเดือนสิบเป็นประจำทุกปี และมั่นใจว่าบุญกุศลที่ตนอุทิศไปนั้นจะไปถึงญาติพี่น้องและบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วอย่างแน่นอน เนื่องจากเคยฝันว่าญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วมีที่อยู่อาศัยที่สุขสบาย ใบหน้าอิ่มเอิบ และมีกายที่ไม่ได้เจ็บป่วยเหมือนตอนที่เสียชีวิตแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ตนจึงหมั่นเข้าวัดทำบุญ ไม่ใช่

เฉพาะช่วงเดือนสิบเท่านั้น แต่จะทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องและบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ในทุกวันพระหรือทุกครั้งที่มีโอกาส เพื่อเป็นการส่งต่อแต้มบุญให้กับบรรพบุรุษและญาติพี่น้องให้มีความสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไปนั่นเอง

2. พิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัด นครศรีธรรมราช

จากการศึกษา พบว่า ชาวตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพิธีกรรมเกี่ยวกับ ประเพณีสารทเดือนสิบ 5 พิธีกรรม ดังนี้

2.1 การจัดหมรับและการยกหมรับ เอียง บุญขำ (2563: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การจัดหมรับ มักจะจัดเฉพาะครอบครัว หรือจัดรวมกันในหมู่ญาติ และจัดเป็นกลุ่ม ภาชนะที่ใช้จัดหมรับจะใช้กาละมัง ทั้งที่เป็นกาละมังพลาสติก และกาละมังอลูมิเนียม กระบุง หรือเข่งสานด้วยด้ายดอไม้ไผ่ขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของเจ้าของหมรับ การจัดหมรับจะเป็นการนำสิ่งของ ข้าวสารอาหารแห้ง ขนมเดือนสิบ ฯลฯ ใส่ลงภายในภาชนะที่เตรียมไว้ ซึ่งมีลักษณะในการจัด ดังนี้

- 1) ชั้นล่างสุด จัดบรรจุสิ่งของประเภทอาหารแห้งลงไว้ที่ก้นภาชนะ ได้แก่ ข้าวสาร แล้วใส่ พริก เกลือ หอม กระเทียม กะปิ น้ำปลา น้ำตาล และเครื่องปรุงอาหารที่จำเป็น
- 2) ชั้นที่สอง จัดบรรจุอาหารประเภทพืชผักที่เก็บไว้ได้นาน ใส่ขึ้นมาจากชั้นแรก ได้แก่ หัวมันทุกชนิด ก้อยแก่ ตะไคร้ รวมทั้งพืชผักอื่นที่มีในเวลานั้น
- 3) ชั้นที่สาม จัดบรรจุสิ่งของประเภทของใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ เข็ม ด้าย และยาสามัญ ประจำบ้าน
- 4) ชั้นบนสุด ใช้บรรจุและประดับประดาด้วยขนมอันเป็นสัญลักษณ์ของสารทเดือนสิบ เป็นสิ่งสำคัญของหมรับ ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมกง (ขนมไข่ปลา) ขนมบ้า ขนมดีซำ และขนมที่บรรพบุรุษและญาติที่ล่วงลับได้นำไปใช้ประโยชน์

เมื่อจัดหมรับเรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการนำเทียนไข 1 เล่ม มาปักบนหมรับ และตกแต่งด้วย ดอกไม้ แล้วใช้ไม้ไผ่ หรือก้านกรูเงินเป็นปักจายถวายพระสงฆ์อีกด้วย

ส่วนการยกหมรับนั้น ในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ชาวบ้านจะนำหมรับที่จัดเตรียมไว้ไป ทำบุญอุทิศส่วนกุศลที่วัด โดยเลือกวัดที่อยู่ใกล้บ้าน หรือวัดที่บรรพบุรุษของตนนิยม วันนี้เรียกว่า “วันยกหมรับ” การยกหมรับไปวัดเป็นขบวนแห่หรือไม่มีขบวนแห่ก็ได้ โดยนำหมรับและภัตตาหารไปถวายพระด้วย

ภาพที่ 2 หมรับ

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2563

2.2 การแห่จาด ชาวตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช นิยมแห่จาดในประเพณีสารทเดือนสิบเป็นประจำทุกปี ประสงค์ บุญข้า (2563: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การแห่จาดในประเพณีสารทเดือนสิบนั้น เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำไม้ไผ่บ้านมาทำเป็นโครงสี่เหลี่ยมลักษณะคล้ายฐานของเจดีย์ แล้วตกแต่งประดับประดาด้วยกระดาษและสติ๊กเกอร์สีต่าง ๆ อย่างสวยงาม เพื่อใช้บรรจุขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่างและของกินต่าง ๆ เพื่อนำไปถวายพระที่วัด ซึ่งการแห่จาดของตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช นั้น ชาวบ้านมักทำโหงเทง (ชื่อเรียกตามภาษาถิ่น) ให้มีลักษณะเหมือนเปรต มีลำตัวสูงใหญ่ โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงคล้ายส้มครอบไก่ เพื่อให้คนเข้าไปอยู่ข้างในได้ และถือว่าโหงเทงนี้คือเปรตที่ยอมบาลปล่อยจากยมโลกให้มารับเอาส่วนบุญจากญาติพี่น้องที่อุทิศไปให้ เมื่อถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ชาวบ้านทั้งหญิงชายจะแห่จาดพร้อมด้วยโหงเทงเข้าวัด แล้วเวียนรอบพระอุโบสถจำนวน 3 รอบ ระหว่างที่มีการแห่จาดและโหงเทงนั้นก็จะมี การบรรเลงกลองยาวประกอบไปด้วยเพื่อความสนุกสนาน ชาวบ้านทั้งหญิงชายจะมีการร่ำหน้าจาด เพราะเชื่อว่าจะได้บุญแรง เมื่อลาโลกนี้ไปก็จะได้เป็นเกิดเป็นเทวดาหรือนางฟ้าบนสวรรค์ ส่วนพระสงฆ์ก็จะเริ่มพิธีสวดชัยยันโตและให้พร การแห่จาดเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้คนทำความดี มีศีลธรรมเกรงกลัวการกระทำผิด เชื่อถือว่าการกระทำที่ผิดจารีต ประเพณีศีลธรรมเป็นบาปและอาจต้องได้รับผลบาปตามวิถีกรรมที่กระทำไว้ นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมให้คนเกิดความรักในบรรพบุรุษ ให้ระลึกถึงคุณความดีที่บรรพบุรุษได้กระทำมาแก่ชนรุ่นหลังอีกด้วย

ภาพที่ 3 การแห่จาด

ภาพที่ 4 การแห่จาดและโหงเทง

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2563

2.3 การฉลองหมรับและการบังสุกุล ในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ซึ่งเป็นวันสารทเรียกว่า “วันฉลองหมรับ” ชาวตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จะมีการทำบุญเลี้ยงพระ และบังสุกุล การทำบุญวันนี้เป็นการส่งบรรพบุรุษและญาติพี่น้องให้กลับไปยังเมืองนรก นับเป็นวันสำคัญวันหนึ่ง ซึ่งเชื่อกันว่าหากไม่ได้กระทำพิธีกรรมในวันนี้ บรรพบุรุษและญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว จะไม่ได้รับส่วนกุศล ทำให้เกิดทุกข์เวทนาด้วยความอดอยาก ลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ก็จะกลายเป็นคนอกตัญญูไป เมื่อฉลองหมรับและทำพิธีบังสุกุลเสร็จก็จะมีการกรวดน้ำซึ่งเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่เปรตและบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วซึ่งพระสงฆ์ท่านก็จะปรารภผลทานขณะที่เรากรวดน้ำว่า “ยถา วาริวหา ปุราปาริปูเรนติ สาคร”

2.4 การตั้งเปรตและการชิงเปรต เมื่อเสร็จจากการฉลองหมรับและถวายภัตตาหารแล้ว ชาวตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช นิยมนำขนมอีกส่วนหนึ่งไปวางไว้ตามบริเวณวัด โคนไม้ใหญ่ หรือกำแพงวัด เรียกว่า “ตั้งเปรต” เป็นการแผ่ส่วนกุศลให้เป็นสาธุทานแก่ผู้ล่วงลับที่ไม่มีญาติหรือญาติไม่ได้มาร่วมทำบุญ บางวัดนิยมสร้างร้านขึ้น เพื่อสะดวกแก่ตั้งเปรต เรียกว่า “หลาเปรต” (ศาลาเปรต) เมื่อตั้งขนม ผลไม้ และและเงินทำบุญเสร็จแล้ว ก็จะนำสายสิญจน์ที่ได้บังสุกุลแล้วมาผูกเพื่อแผ่ส่วนกุศลด้วย เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์ ก็จะเก็บสายสิญจน์ การชิงเปรตจะเริ่มหลังจากตั้งเปรตเสร็จแล้ว ช่วงนี้เป็นช่วงที่เรียกว่า “ชิงเปรต” พอพระชักสายสิญจน์ที่พาดโยงไปยังอาหารที่ตั้งเปรตเสร็จ ทั้งผู้ใหญ่และเด็กจะวิ่งกันเข้าไปแย่งขนมกันอย่างคึกคัก เพราะความเชื่อว่าจะได้ที่เหลือจากการเซ่นไหว้บรรพบุรุษถ้าใครได้ไปกินก็จะได้กุศลแรง เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวต่อไป

ประสงค์ บุญข้า (2563: สัมภาษณ์) กล่าวว่า การตั้งเปรตของชาวตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช นั้น มีแค่ 2 ประเภทเท่านั้น คือ การตั้งเปรตนอกวัด ซึ่งเป็นการนำอาหารและขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่าง และเศษเงินจำนวน 3 บาท 5 บาท ตามแต่ความสมัครใจของผู้ตั้งเปรตไปวางไว้บริเวณทางเข้าวัด ริมกำแพงวัด หรือโคนต้นไม้ใหญ่ข้างรั้ววัด เพื่อแผ่ส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับหรือเปรตที่บุญน้อย ไม่สามารถเข้าวัดได้ หรือญาติไม่ได้มาทำบุญ ให้ได้กินของที่ตั้งเปรตและนำของที่ตั้งเปรตนั้นติดไม้ติดมือกลับไปยังยมโลกโลกเพื่อไม่ให้อับอายเปรตคนอื่น และอีกประเภทหนึ่งคือ การตั้งเปรตหลาเปรต ซึ่งเป็นการตั้งเปรตในบริเวณลานวัด โดยมีการตั้ง “หลาเปรต” ให้สูงพอสมควรประมาณระดับหน้าอก เพื่อที่ชาวบ้านจะได้นำอาหารและขนมเดือนสิบมาวางรวมกันได้สะดวก และเพื่อสะดวกในการที่เด็ก ๆ จะปีนขึ้นไปชิงเปรตอีกด้วย

ภาพที่ 5 การตั้งเปรตนอกวัด

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2563

ภาพที่ 6 การตั้งเปรตหลาเปรต

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2563

จากคำสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมทำให้เห็นเชิงประจักษ์ว่าการตั้งเปรตของชาวตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเพียง 2 ประเภทเท่านั้น คือ การตั้งเปรตนอกวัดและการตั้งเปรตหลาเปรต ซึ่งถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของตำบล เมื่อเปรียบเทียบกับอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือของอำเภออื่น ๆ จะมีการตั้งเปรต 3 ประเภท คือ การตั้งเปรตนอกวัด การตั้งเปรตงานบิณฑิ และการตั้งเปรตหลาเปรต แต่ในส่วนของวัตถุประสงค์และพิธีกรรมในการตั้งเปรตนั้นเหมือนกัน

นอกจากนี้นายประสงค์ จันดี (สัมภาษณ์: 2563) กล่าวว่า การชิงเปรตของตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จะกระทำโดยการนำขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่าง ขนมในท้องถื่น และผลไม้ไปตั้งที่หลาเปรต จากนั้นมีการโยงสายสิญจน์และจุดเทียนที่หลาเปรตเพื่อให้พระสงฆ์สวดบังสุกุล และให้สาธุชนตั้งจิตอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ญาติและบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อเสร็จพิธีผู้คนที่หญิงชาย ไม่เว้นแม้แต่เด็ก ๆ ก็จะปีนขึ้นไปบนหลาเปรตเพื่อแย่งเอาขนมเดือนสิบบนหลาเปรตให้ได้มากที่สุด ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวของชาวบ้านข้างต้น เรียกว่า “ชิงเปรต” เพราะมีความเชื่อว่าหากใครชิงเปรตได้ขนมเดือนสิบจำนวนมาก และได้กินขนมเดือนสิบที่เหลือจากการเซ่นไหว้บรรพบุรุษนี้จะได้บุญแรง ไม่เจ็บไม่ไข้ ประหนึ่งว่าได้รับพรอันวิเศษจากบรรพบุรุษนั่นเอง

ภาพที่ 7 พิธีกรรมชิงเปรต

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2563

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมของผู้วิจัยทำให้เห็นเชิงประจักษ์ว่าพิธีกรรมชิงเปรตของตำบลปรัก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จะมีความแตกต่างจากอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชด้วยกัน กล่าวคือ จะมีการตั้งเปรตบนเสาเปรตที่มีความสูงประมาณหน้าอกเท่านั้น เพื่อให้ชาวบ้านหญิงชายรวมถึงเด็กสามารถหยิบหรือปีนขึ้นไปเอาขนมบนเสาเปรตได้ง่ายขึ้น ต่างจากอำเภออื่นๆ ที่มีการสร้างเสาเปรตโดยใช้ไม้ไผ่ 1 ต้นตั้งเป็นเสาให้มีความสูงประมาณ 5 เมตร ที่ปลายยอดไม้ไผ่จะทำเป็นร้านเพื่อตั้งขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่าง และให้ผู้ที่จะชิงเปรตผู้ชายปีนขึ้นไปเอาขนมเดือนสิบนั้นลงมาหลังจากมีการทำพิธีเสร็จ บางอำเภอมีการชูปูน้ำมันที่เสาเสาเปรตเพื่อเพิ่มความยากในการปีนขึ้นไปชิงเปรต ผู้ชายที่จะชิงเปรตจึงมีการต่อกันหรือใช้กลวิธีเหมือนการปีนต้นตาลหรือต้นมะพร้าวเพื่อที่จะขึ้นไปชิงเปรตบนเสาเปรตที่มีความสูงให้ได้ เพียงเพราะเชื่อว่าหากได้กินขนมที่เป็นเดนขานจากบรรพบุรุษจะได้บุญแรงนั่นเอง

2.5 การบูชาบรรพบุรุษ เป็นการเซ่นไหว้ตายายหรือบรรพบุรุษที่นับถือในบ้าน ด้วยมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษเหล่านั้นอาจเป็นเปรต ไม่สามารถเข้าวัดได้ ลูกหลานจึงจัดหมรับเล็ก ไว้ในงานจำนวน 5 งาน เพื่อบูชาบรรพบุรุษ ค้าง เพ็ชรอาวุธ (2563: สัมภาษณ์) เล่าว่า ทุก ๆ เดือนสิบ ตนจะมีการเซ่นไหว้ บรรพบุรุษในบ้าน ซึ่งจะทำพิธีกรรมนี้ในห้องครัว เพื่อให้ผีแม่หน้อยหรือหม่อมแม่ทาน (ผีบรรพบุรุษที่เชื่อว่าเป็นผีผู้หญิง ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่จะเป็นหม่อมตาแย ช่วยทำคลอดหรือผดุงครรภ์ให้กับชาวบ้าน) มารับเครื่องเซ่นไหว้นี้ด้วย โดยการจัดหมรับเล็กจำนวน 5 หมรับ ใส่จาน ซึ่งในแต่ละจานได้ใส่ขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่าง คือขนมพอง ขนมลา ขนมบ้า ขนมดีซำ และขนมกงไว้เหมือนกัน จากนั้นตนจะจุดเทียนไว้ที่หมรับใดหมรับหนึ่งแล้วเริ่มพิธีกรรมด้วยการกล่าวว่า “วันนี้วันดีเป็นวันเดือนสิบ ลูกหลานจัดหมรับไว้พร้อมสรรพแล้ว ขอเชิญตายาย ครูหม่อม หม่อมแม่ทาน ผีบรรพบุรุษทั้งหลายที่เข้าวัดไม่ได้มารับเอาหมรับนี้จากลูกหลานเถิด” เมื่อพูดจบก็นำใบพลูมาจุ่มน้ำในขันน้ำ แล้วประพรมไปที่หมรับทั้ง 5 หมรับ รอเวลาประมาณ 3 นาทีประหนึ่งว่าบรรพบุรุษกินขนมในหมรับเรียบร้อยแล้ว จากนั้นก็จับใบพลูใบเดิมที่หัวและท้าย ใบพลูเพื่อดับเทียบในหมรับ แล้วพูดว่า “เมื่อกินหมรับอย่างอิม

หน้าสำราญแล้ว ให้ท่านกลับไปอยู่ตามที่ตามทางของท่าน ปีนี้ทำให้กินแล้วอย่าได้ทักได้ทอลูกหลาน
ให้ได้รับความเดือนร้อนนะและช่วยปกป้องรักษาลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุขด้วย” เป็นอันเสร็จพิธี

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัด
นครศรีธรรมราช มี 3 ความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับจิตวิญญาณ ความเชื่อที่ว่าผู้ทำกรรมใดย่อม
ได้รับกรรมนั้น และความเชื่อที่ว่าเมื่อทำบุญอุทิศทานไปให้ผู้ตาย ผู้ตายจะได้รับผลจากการอุทิศนั้น
2. พิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัด
นครศรีธรรมราช มี 5 พิธีกรรม ได้แก่ การจัดหมรับและการยกหมรับ การแห่จาด การฉลองหมรับ
และการบังสุกุล การตั้งเปรตและการชิงเปรต และการบูชาบรรพบุรุษ

อภิปรายผล

1. ความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัด
นครศรีธรรมราช มี 3 ความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับจิตวิญญาณ ความเชื่อที่ว่าผู้ทำกรรมใดย่อม
ได้รับกรรมนั้น และความเชื่อที่ว่าเมื่อทำบุญอุทิศทานไปให้ผู้ตาย ผู้ตายจะได้รับผลจากการอุทิศนั้น ซึ่ง
จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 ความเชื่อนั้นเป็นคติธรรมความเชื่อที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา เพื่อเป็น
การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว อีกทั้งเป็นการสอนลูกหลานชนรุ่นหลังที่มี
ชีวิตอยู่ให้ก่อปรแตกรรมดี หมั่นทำบุญรักษาศีล เพื่อไม่ให้ตนตกไปเป็นเปรต และมีความกตัญญูรู้คุณ
ต่อบรรพบุรุษทั้งที่มีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้ว นอกจากนี้ความเชื่อทั้ง 3 ความเชื่อข้างต้นยังเป็น
สื่อกลางที่ทำให้คนในชุมชนรู้ผิดชอบชั่วดี ปฏิบัติตนเป็นลูกหลานที่มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ
ผู้ล่วงลับไปแล้ว ช่วยให้เห็นคุณค่าและหวงแหนประเพณีและพิธีกรรมอันดีงามของท้องถิ่น และ
เป็นการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีและพิธีกรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่ตลอดไปอีก
ด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่เมื่อถึงช่วงเทศกาลเดือนสิบ ลูกหลานของชาวตำบลปริก อำเภอทุ่งใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่ว่าจะไปทำงานไกลถิ่นฐานบ้านเกิดแค่ไหนก็ต้องกลับมาร่วมประเพณีสารท
เดือนสิบนี้เป็นประจำทุกปี และความเชื่อทั้ง 3 ความเชื่อข้างต้นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของพระ
สมพงษ์ จนทวโสี (จันสิตา) (2558: 118) ที่ว่าผลจากการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่เปรตชนหรือผู้
ล่วงลับไปแล้วนั้น เป็นคติธรรมความเชื่อที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมในทางศาสนา เพื่อเป็นการอุทิศส่วน
บุญให้แก่ผู้ล่วงลับ เป็นการสงเคราะห์อนุเคราะห์แก่ญาติผู้วายชนม์ให้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ เป็น
การแสดงออกถึงน้ำใจที่ดีงาม การแสดงออกถึงน้ำใจต่อกันมี 3 ยาม คือ ยามจน ยามเจ็บ และยาม

จาก คติธรรมอันนี้ในทางศาสนามีตัวอย่างเกี่ยวกับการทำบุญให้ผู้ตาย จึงเป็นแบบอย่างในการทำบุญให้ผู้ตายจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งสอดคล้องกับคำกล่าวของประหยัด เกษม (2552: 69) ที่ว่า ความทุกข์ทรมานของเปรตน่าจะเป็นสิ่งเตือนใจให้คนกลัวบาปกลัวกรรมได้ และเป็นการเตือนสติไม่ให้เราตกไปเป็นเปรต หมั่นทำตนให้ถึงพร้อมด้วยปัญญา บริจาคทาน สร้างบุญกุศลเพื่อเป็นทุนแก่ตนในวันหน้า ด้วยใจที่หนักแน่นมั่นคง

2. พิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ ตำบลปรึก อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 5 พิธีกรรม ได้แก่ การจัดหมรับและการยกหมรับ ซึ่งในการจัดหมรับนั้นจะเห็นได้ว่าจำเป็นต้องใส่ขนมเดือนสิบทั้ง 5 อย่างลงไปด้วย เนื่องจากเชื่อว่ามี ความหมายเชิงสัญลักษณ์สื่อถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เปรตต้องใช้ในการข้ามห้วงมหรณพเพื่อกลับไปยังนรกภูมิ กล่าวคือ “ขนมพอง” เป็นสัญลักษณ์แทน “แพ” ซึ่งเป็นพาหนะที่เปรตใช้ข้ามแม่น้ำในการเดินทางกลับจากโลกมนุษย์ไปยังยมโลก เพราะขนมพองมีน้ำหนักเบาสามารถลอยน้ำได้ ดังนั้นขนมพองจึงเป็นสัญลักษณ์แทนความห่วงใยของลูกหลานที่มีต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วให้มีความสะดวกและปลอดภัยในการเดินทางกลับนรกภูมิ “ขนมลา” เป็นสัญลักษณ์แทน “เครื่องนุ่งห่ม แพรพรรณ” เนื่องด้วยสมัยก่อนทั้งชายและหญิงจะใช้ผ้าขาวม้าเป็นเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งลักษณะทั่วไปของผ้าขาวม้าจะสานเป็นเส้นแนวขวางเหมือนกันกับลักษณะของขนมลาที่มีการสานเป็นเส้นแนวขวางเช่นเดียวกัน อีกทั้งขนมลายังมีรูปทรงเหมือนผ้าที่ทอซึ่งสามารถพับเป็นผืนได้ ดังนั้นขนมลาจึงเป็นสัญลักษณ์แทนความรักความห่วงใยที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วให้มีเสื้อผ้า แพรพรรณ ที่สวยงามสวมใส่กลับไปยังนรกภูมิ “ขนมบ้า” เป็นสัญลักษณ์แทน “สะบ้า” ซึ่งเป็นการละเล่นของคนในอดีต ใช้เล่นต้อนรับประเพณีสงกรานต์ เนื่องจากในอดีตมีต้นสะบ้าอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีการนำลูกสะบ้ามาเล่นร่วมกัน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะไม่มีลูกสะบ้าแล้ว แต่ขนมบ้ายังเป็นสัญลักษณ์ที่ทำให้ชาวบ้านนึกถึงการละเล่นของบรรพบุรุษ เพราะขนมบ้ายมีรูปทรงคล้ายลูกสะบ้า ดังนั้นขนมบ้ายจึงเป็นสัญลักษณ์แทนความรักความปรารถนาดีต่อบรรพบุรุษได้มีของเล่นไว้เล่นในนรกภูมิ “ขนมติ๋ม” เป็นสัญลักษณ์แทน “เงิน เบี้ย” เนื่องจากในอดีตมีการใช้เบี้ยเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและใช้สอย ซึ่งลักษณะโดยทั่วไปของเบี้ยเป็นวงกลมและมีรูตรงกลางเหมือนขนมติ๋ม ดังนั้นขนมติ๋มจึงเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งของที่ลูกหลานมอบให้กับบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วให้นำไปใช้ในนรกภูมิ และ “ขนมกงหรือขนมไข่ปลา” เป็นสัญลักษณ์แทน “เครื่องประดับ” ซึ่งลักษณะทั่วไปของขนมไข่ปลาจะมีลักษณะคล้ายกับสร้อยคอต่างหู และกำไล ลูกหลานจึงมีการทำขนมไข่ปลาเพื่อที่จะให้บรรพบุรุษใช้เป็นเครื่องประดับในนรกภูมิ เมื่อจัดหมรับเรียบร้อยแล้วลูกหลานก็จะยกหมรับไปที่วัดเพื่อทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้บรรพบุรุษต่อไป

การแห่จาด เป็นอีกพิธีกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญไม่แพ้การจัดหมรับและการยกหมรับ เนื่องจากเป็นพิธีกรรมที่มีความพิถีพิถันตั้งแต่การทำจาด ซึ่งชาวบ้านหญิงชายจะช่วยเหลือกันในการทำจาดตาม

ความสามารถของตน ผู้ชายจะทำโครงจาดด้วยไม้ไผ่ เมื่อเสร็จแล้วผู้หญิงก็ช่วยตกแต่งประดับประดาจาดด้วยดอกไม้ประดิษฐ์ กระจดาช และลูกปัดอย่างสวยงาม ประสงค์ จันดี (2563: สัมภาษณ์) กล่าวว่า “...จาดถือเป็นสัญลักษณ์ของรักความปรารถนาดีที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ที่ต้องการให้บรรพบุรุษมีของกินของใช้ไว้ใช้ในนรกภูมิตลอดทั้งปี อีกทั้งการทำจาดนั้นยังแสดงออกถึงความรัก ความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันในการสร้างสรรค์สิ่งดีงาม และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และพิธีกรรมอันดีงามของชุมชนอีกด้วย...” นอกจากนี้ในการแห่จาดนั้นจะเห็นได้ว่ามีการแห่โทองเทงไปพร้อมกับการแห่จาดด้วย ซึ่งโทองเทงสร้างจากวัสดุในท้องถิ่นและวัสดุเหลือใช้ในครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็นลูกมะพร้าวที่ใช้ทำหัวของโทองเทง ใช้กระจดาชที่ขูดเป็นลูกกลมๆ ทำเป็นตาของโทองเทง ใช้ไม้ไผ่มาสานเป็นลักษณะคล้ายส้มไก่เพื่อทำโครงของลำตัวและแขนของโทองเทง เป็นต้น พระสุนัน โชติโก (2563: สัมภาษณ์) กล่าวว่า โทองเทง เป็นสัญลักษณ์แทนเปรต ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่ายมบาลได้ปล่อยให้ขึ้นมารับส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้องบนโลกมนุษย์ได้ และอีกนัยหนึ่งชาวบ้านใช้โทองเทงเป็นสื่อในการสั่งสอนลูกหลานไม่ให้ประพฤดิชั่ว ให้เกรงกลัวต่อบาป และกตัญญูรู้คุณต่อบิดามารดาและบุพการีผู้มีพระคุณ เพราะหากไม่กระทำเช่นนั้น ตายไปแล้วกลายเป็นเปรต รูปร่างหน้าตาน่าเกลียดน่ากลัวเหมือนโทองเทงที่ชาวบ้านแห่มากับจาด นอกจากนี้ ละออง เชื้อบ้านเกาะ (2563: สัมภาษณ์) กล่าวว่า ตนชอบเข้าร่วมพิธีแห่จาด และชอบรำหน้าจาดเสมอ เพราะจังหวะของกลองยาวมีความสนุกสนาน อีกทั้งเชื่อว่าการรำหน้าจาดจะได้บุญแรง ตายไปแล้วไปเกิดเป็นนางฟ้าอยู่บนสวรรค์ และเป็นการสืบสานประเพณีและพิธีกรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป

การฉลองหมรับและการบังสุกุล การตั้งเปรตและการชิงเปรต และการบูชาบรรพบุรุษพิธีกรรมเหล่านี้ ได้รับความเชื่อมาจากศาสนาพราหมณ์ที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่เป็นเปรตในนรกภูมิให้ได้รับผลบุญ และได้หลุดพ้นจากทุกเวทนาทั้งปวง อีกทั้งเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีที่ลูกหลานมีต่อบรรพบุรุษอย่างไม่เสื่อมคลาย ดังที่ขุนอาเทศคดี (2525: 49) กล่าวว่า การประกอบพิธีกรรมในประเพณีสารทเดือนสิบจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ (วันรับตายาย) และในวันแรม 15 ค่ำเดือนสิบ (วันส่งตายาย) โดยที่ทั้งสองวันจะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันก็คือการทำบุญอุทิศให้กับบรรพบุรุษเพื่อแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูตเวที หลังจากประกอบพิธีกรรมลูกหลานจะร่วมกันทำความสะอาดบริเวณที่บรรจุกระดูกของบรรพบุรุษและร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ เอี่ยม อุบลพันธุ์ (2537: 13) ที่ว่าการสวดมาติกาบังสุกุลในพิธีบุญวันสารท มีวัตถุประสงค์คือแสดงความกตัญญูตเวที บำเพ็ญทักษณานุปัตานอุทิศให้บุพการีชนที่ล่วงลับไปแล้วซึ่งมีชื่อเรียกว่า “บุพเปตพลี” การสวดมาติกาบังสุกุลหรือสวดบทอื่นบางบท จึงเป็นหัวใจหรือสุดยอดของพิธีกรรมในวันสารท

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ความเชื่อและพิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบแต่ละอำเภอในจังหวัด นครศรีธรรมราช มีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างกันออกไป ดังนั้นควรมีการศึกษา เปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัด นครศรีธรรมราชด้วย เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนหรือความแตกต่างของความเชื่อและพิธีกรรมใน ประเพณีสารทเดือนสิบของแต่ละท้องถิ่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และเผยแพร่ความเชื่อ และพิธีกรรมของท้องถิ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีอื่น ๆ ของจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีสวดด้วน ประเพณีให้ทานไฟ เป็นต้น เพื่อให้เห็นมุมมองที่แปลกใหม่ ของความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีของจังหวัดนครศรีธรรมราชมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในภูมิภาคอื่น ๆ ของไทย เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ในระดับที่กว้างขึ้น และสามารถนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อ ความมั่นคงทางวัฒนธรรมในระดับประเทศต่อไป
3. ควรมีการนำแนวคิดเรื่องประเพณีประดิษฐ์ไปศึกษาประเพณีในท้องถิ่นอื่น ๆ ของประเทศ ไทย เพื่อเป็นเผยแพร่และอนุรักษ์ประเพณีไทยให้คงอยู่คู่สังคมไทยสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กลิ่น คงเหมือนเพชร. (2542). *ผี: ความเชื่อในภาคใต้*. ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 10. หน้า 4747-4751. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ขุนอาเทศคดี. (2525). *ความเป็นมาของงานเดือนสิบของจังหวัดนครศรีธรรมราช*. ใน วิรัตน์ ธีรกุล (บรรณาธิการ). *เดือนสิบ'25 ที่ระลึกในการจัดงานเทศกาลเดือนสิบประจำปี 2525*. (หน้า 49-55). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- คณิง เพ็ชรอาวุธ. สัมภาษณ์. 18 กันยายน 2563.
- ชวน เพชรแก้ว. (2559). *แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล: มรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ*. กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ณรัตน์จุฑา ไชยสวัสดิ์. (2562). *ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษของคนไทยถิ่นใต้: ผี เปรตและเทวดา*. *วารสารวิจิตรวัฒนธรรม*, 3(2): 81-98 ค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.tci-thaijo.org>.

- นภสมน นิจันรัตน์. (2550). **โนรา: สัญลักษณ์ พิธีกรรม ตัวตนคนใต้รอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ยุคโลกาภิวัตน์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.tci-thaijo.org>.
- นิวัฒน์ หนองเกษม. (2557). **ความเชื่อเรื่องผีปูดภาคอีสาน บ้านครบุรี ตำบลครบุรีใต้ จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.tci-thaijo.org>.
- บุญมี ชำนาญกิจ. สัมภาษณ์. 17 กันยายน 2563.
- ประสงค์ จันดี. มัคทายกประจำวัดพรหมนิมิตโพธิ์ธาราม. สัมภาษณ์. 17 กันยายน 2563.
- ประสงค์ บุญข้า. สัมภาษณ์. 17 กันยายน 2563.
- ประหยัด เกษม. (2552). **คุณค่าภูมิปัญญาชาวใต้ในบุญสารทเดือนสิบ**. นครศรีธรรมราช: สารนครศรีธรรมราช ฉบับพิเศษที่ระลึกในการจัดงานประเพณีเทศกาลเดือนสิบ ประจำปี 2552.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2544). **ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีกับบทบาททางสังคมของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้**. รายงานการวิจัย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. ค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2564, จาก <http://research.culture.go.th>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระสมพงษ์ จันทวิไล (จันสีดา). (2558). **ศึกษาความเชื่อเรื่องเปรตที่ปรากฏในประเพณีแห่นางแมวของจังหวัดบุรีรัมย์**. วารสารวณิฆองแหกรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 2(1), 117-126. ค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.tci-thaijo.org>.
- พระสุนัน โชติโก. รักษาการเจ้าอาวาสวัดพรหมนิมิตโพธิ์ธาราม. สัมภาษณ์. 17 กันยายน 2563.
- มณีรัตน์ กำลังเกื้อ. (2561). **พิธีกรรมและประเพณีประดิษฐ์สารทเดือนสิบ ตำบลลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.tci-thaijo.org>.
- ละออง เชื้อบ้านเกาะ. สัมภาษณ์. 17 กันยายน 2563.
- วิญญูชน เสา่ตระกูล. (2560). **ศึกษาความเชื่อเรื่องเปรตในประเพณีสารทเดือนสิบ: กรณีศึกษาประชากรตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 6(2), 9-18. ค้นเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.tci-thaijo.org>.
- ศิริพร ณ ถกลาง. (2557). **ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิถีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนธยา พลศรี. (2542). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สุภาณี ชำนาญกิจ. สัมภาษณ์. 17 กันยายน 2563.

เอียง บุญขำ. สัมภาษณ์. 1 กันยายน 2563.

เอี่ยม อุบลพันธ์. (2537). เทศกาลเดือนสิบ เทศกาลรวมญาติของคนนครฯ. ใน วิชม ทองสงค์ (บรรณาธิการ). **เดือนสิบ'39 ที่ระลึกในการจัดงานประเพณีเทศกาลเดือนสิบประจำปี 2541 จังหวัดนครศรีธรรมราช.** (หน้า 10–15). สุราษฎร์ธานี: อุดมลาภ.

การสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนะของผู้ติดตามสื่อออนไลน์ของผู้ทรง
อิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ้าใส พึงอุดม
Personal Branding According to the Viewpoint of Online Media
Followers of a Health Influencer: Case Study of Fahsai Puengudom

ชนิภรณ์ แก้วโชติ

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, eve.chaniporn.5932@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนะของผู้ติดตามสื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ้าใส พึงอุดม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแนวทางในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการค้นคว้าหลักฐานจากเอกสารต่าง ๆ (Documentary Research)

ผลการวิจัย พบว่า การสร้างภาพลักษณ์แบรนด์ของ ฟ้าใส พึงอุดม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน
1. การสำรวจ พบว่า มีลักษณะทรงผมที่ตั้ง การแต่งกายส่วนใหญ่คือเสื้อโปโลสีดำของฟิตจิ้งจัน มีรูปร่างหน้าตาที่ดูดีและสมส่วน ทำให้รู้สึกถึงความเป็นเจนเทิลแมน (Gentlemen)
2. การสร้าง พบว่า มีความเข้าใจผู้อื่น โดยภาพลักษณ์ที่สังเกตได้ คือ ใบหน้าที่ยิ้มแย้มอยู่ตลอดเวลาและทรงผมทรงตั้ง น้ำเสียงที่นุ่มนวลน่าฟัง มีประสบการณ์ร่วมกับแบรนด์จากการติดตามรายการช่องยูทูบ (YouTube)
3. การสื่อสาร พบว่า วิธีการสื่อสารที่เข้าใจง่ายสะท้อนถึงความจริงใจ ช่องทางที่พบบ่อยสุด คือ เฟซบุ๊ก (Facebook) และยูทูบ (YouTube)
4. การดูแลรักษาให้คงไว้ พบว่า ความเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริงและมีความสม่ำเสมอทำให้รับรู้ถึงความจริงใจที่สื่อสารออกไปโดยไม่หวังผลประโยชน์

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์แบรนด์บุคคล ผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ

Abstract

The objective of the study was to study personal branding according to the viewpoint of online media followers of a health influencer: case study of Mr.Fahsai Puengudom. The research methodology was qualitative research, used as a study guideline. The study collected data by using focus group, participant observation, and documentary research.

Results indicated that building an image for a personal brand of Mr.Fahsai Puengudom consists of 4 steps as follows. 1) Surveying indicated that he has a spiky hairstyle; he mainly wears black polo shirts of Fit Junctions; he is good-looking and his body is slender; therefore, these things make people feel the gentleman. 2) Building indicated that he understands other people—the apparent images are his smiling face, spiky hairstyle, and soft and pleasant voice. People have experience with the brand from following the program on YouTube. 3) Communication indicated that the simple communication method reflects sincerity. The channels, which people can see him most often, are Facebook and YouTube. 4) Maintenance indicated that his true individuality and consistency make people feel the sincerity, which is communicated without expecting any benefits.

Keywords: personal branding, influencer, viewpoint

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีสุขภาพที่ดี เป็นอีกหนึ่งปัจจัยขั้นพื้นฐานในความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการดำรงชีวิตเพื่ออยู่รอด ผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญต่อเรื่องการดูแลสุขภาพเป็นอย่างมากเพราะร่างกายของเรามีเพียงแค่ร่างกายเดียวจึงไม่สามารถเปลี่ยนองค์ประกอบร่างกายได้บ่อยครั้ง และเมื่อสถานการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น สถานการณ์โรคระบาดจากเชื้อไวรัสโควิด-19 และฝุ่น PM 2.5 ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในทุกด้าน อีกทั้งพฤติกรรมการใช้ชีวิตถูกเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะพฤติกรรมในเรื่องของการดูแลสุขภาพ

เทรนด์สุขภาพประจำปี 2021 จึงไม่ใช่แค่การออกกำลังกายรูปแบบใหม่ อาหารที่ดีต่อสุขภาพ (Healthy food) ที่กำลังมาแรง สูตรการลดน้ำหนัก (Diet) แห่งยุค หรือการมาถึงของแกดเจ็ต (Gadget) ล้ำสมัย หากแต่เป็นการใช้ชีวิตอย่างไรให้ปลอดภัยจากเชื้อโรคเทรนด์ Home Wellness เมื่อผู้คนหันมาใช้ชีวิตอยู่บ้านมากขึ้น และไม่มั่นใจที่จะออกไปทำกิจกรรมนอกบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกิจกรรมที่ต้องเสียเหงื่อในสถานที่ปิดอย่างสถานออกกำลังกาย (Fitness) หรือแม้แต่สวนสาธารณะกลางแจ้งที่มีคนพลุกพล่าน การออกกำลังกายภายในบ้านจึงถือเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยมากที่สุด (The standard, จับตา 5 เทรนด์สุขภาพมาแรงในปี 2021, 2564: ออนไลน์)

หลายธุรกิจจึงปรับตัวสู่การเป็นธุรกิจด้านสุขภาพ เพราะปัจจุบัน มูลค่าตลาดสุขภาพโดยรวมอยู่ที่ 65,000 ล้านบาท คาดว่าปีนี้มูลค่าตลาดรวมจะโตขึ้น 6.30% และถึงแม้สถานการณ์ปัจจุบันทำให้มีข้อจำกัดในการออกกำลังกายแต่ความต้องการที่จะมีสุขภาพดีของผู้บริโภคมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

พฤติกรรมในการออกกำลังกายของผู้บริโภคจึงต้องมีปรับตัวโดยหันมาออกกำลังกายผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์ ค้นหาคลิปสอนออกกำลังกาย ความต้องการในการออกกำลังกายของผู้บริโภคในพื้นที่กรุงเทพฯ จะเติบโตต่อเนื่องเป็นไปในทิศทางเดียวกับรายงานคำค้นหายอดนิยมประจำปี 2563 ‘A Year in Search 2020 Thailand’ โดย Think with Google พบว่า ปีที่ผ่านมามีการค้นหาคลิปโยคะบนยูทูปมากกว่าปี 2562 ถึง 70% ในขณะที่เวลาในการรับชมวิดีโอออกกำลังกายบนยูทูปเพิ่มขึ้นถึง 80% (ธนาคารกรุงเทพ, ‘ธุรกิจออกกำลังกายออนไลน์’ กับโอกาสเติบโตช่วงโควิด, 2564: ออนไลน์)

ความต้องการในการที่จะมีสุขภาพที่ดีมีเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคสามารถค้นหาข้อมูล เรื่องสุขภาพจากช่องทางสื่อออนไลน์ได้หลากหลาย เช่น ช่องทางยูทูป (YouTube) และช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) และหนึ่งในช่องยูทูปที่ผู้บริโภคให้ความสนใจ ได้แก่ ช่องฟิตจังก์ชัน (Fitjunctions) ของ ฟ้าใส ฟิงอูดม ที่มีการดำเนินรายการ ผ่านตัว ฟ้าใส ฟิงอูดม เป็นช่องที่ให้ความรู้ในเรื่องสุขภาพ โภชนาการ และการออกกำลังกาย ที่มีการสื่อสารที่เข้าใจง่าย ทำให้ปัจจุบันช่อง ฟิตจังก์ชัน มีผู้ติดตาม 9.58 แสนคน

ในปี 2020 ผู้ที่ได้รับรางวัล ผู้ทรงอิทธิพล จากงาน “Thailand Influencer Awards 2020 presented by Tellscore” งานประกาศรางวัลผู้ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อผู้ติดตามและแบรนด์ ผลงานสร้างสรรค์ตลอดปี 2563 และในปีนี้ สาขา Best Health & Sports Influencer นั่นคือ “ฟ้าใสฟิงอูดม” หรือที่คนทั่วไปรู้จักในนาม “โค้ชฟ้าใส Fit Junctions” เทรนเนอร์และยูทูปเบอร์ชื่อดังผู้ก่อตั้งและออกแบบหลักสูตร Fit Junctions Academy สถาบันสอนออกกำลังกายและโภชนาการชั้นนำของไทย (แนวหน้า, ส่อง 6 อินฟลูเอนเซอร์ชื่อดัง ปี’63 คอนเทนต์ปังจนมลง, 2564: ออนไลน์)

จุดเริ่มต้นเมื่อกลับมาจากนิวซีแลนด์ ได้เกิดกระแสรักสุขภาพขึ้นในประเทศไทย จึงนำไดอารี่ (Diary) ที่เขียนเก็บไว้ นำมาถ่ายทอดลงบนโซเชียลมีเดีย (Social media) โดยเริ่มจากอินสตราแกรม (Instagram) เล่าเรื่องราวต่าง ๆ เช่น วันนี้กินอย่างไร ออกกำลังกายอย่างไร จนทำให้มีผู้ติดตามเพิ่มขึ้นและเป็นที่รู้จักอย่างรวดเร็ว และได้ขยายช่องทางการติดตามไปยัง เฟซบุ๊ก (Facebook) และยูทูป (YouTube)

ฟ้าใส ฟิงอูดม กลายเป็นที่รู้จักและถูกพูดถึงเป็นอย่างมากในกลุ่มผู้บริโภคที่มีความสนใจด้านสุขภาพ แรงบันดาลใจให้ความรู้ในเรื่องออกกำลังกายและผู้บริโภคจำนวนมากได้ให้ ฟ้าใส ฟิงอูดม เป็นต้นแบบของการมีสุขภาพดีอย่างยั่งยืน และมีผู้ติดตามผลงานและชื่นชอบในผลงานและตัวบุคคลของ ฟ้าใส ฟิงอูดม จำนวนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี จากจุดเริ่มต้นของการนำเสนอเนื้อหาให้ความรู้ด้านสุขภาพปัจจุบันกลายเป็นแบรนด์บุคคลผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพที่ผู้บริโภครู้จักมากที่สุดคนหนึ่ง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนะของผู้ติดตามสื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ้าใส ฟิงอูดม เพื่อให้ทราบถึงทัศนะของผู้ติดตามสื่อออนไลน์มีความคิดเห็นต่อแบรนด์อย่างไรและเป็นแนวทางแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ

ด้านสุขภาพ ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจด้านสุขภาพสามารถนำผลวิจัยที่ได้นำไปปรับปรุงพัฒนาการสร้างแบรนด์บุคคล เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในยุคปัจจุบันที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อเรื่องการมีสุขภาพที่ดีเป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนะของผู้ติดตามสื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ่ำใส ฟิงอุดม

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนะ

ทัศนะ ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า “Viewpoint” แปลว่า ความรู้สึก ความเห็น ในทางจิตวิทยาถือว่า ทัศนะเป็นตัวแปรหนึ่งที่ไม่ได้สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย อาจจะต้องอาศัยการศึกษาและค้นคว้าในวิธีที่ซับซ้อน ความหมายในงานวิจัยนี้ ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็นหรือความรู้สึกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยสามารถเป็นในทางที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจก็ได้และการจะมีทัศนะกับสิ่งนั้นต้องผ่านการมีประสบการณ์ร่วม ซึ่งมีการไตร่ตรองที่ดีแล้วก่อนแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่สามารถสังเกตได้ และยังส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์อีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบรนด์บุคคล

กระบวนการสร้างแบรนด์บุคคล (The Personal Branding Process: DCCM) Schawbel, D (2008) 1. การสำรวจค้นหา (Discover) 2. การสร้าง (Create) 3. การสื่อสาร (Communicate) 4. การรักษาให้คงไว้ (Maintain)

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคล

Kotler (1997) องค์ประกอบ 4 อย่างด้วยกัน 1. Attributes คือ รูปร่างหน้าตาภายนอกที่ทำให้เกิดการจดจำ 2. Benefits คือ การบอกถึงคุณประโยชน์ 3. Values คือ การสร้างคุณค่าให้รู้สึกใช้แล้วภาคภูมิใจ ไว้วางใจ 4. Personality คือ การมีบุคลิกภาพ เช่น ใช้แล้วแสดงถึงความเป็นวัยรุ่นใช้แล้วทำให้ดูเป็นคนทันสมัยจากการศึกษาผู้วิจัยจึงศึกษาการสร้างภาพลักษณ์แบรนด์ โดยอาศัยองค์ประกอบทั้ง 4 ในทัศนะของผู้ติดตามสื่อออนไลน์เพื่อให้ได้ข้อมูลในมุมมองของผู้บริโภคเป้าหมายโดยตรง

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ทรงอิทธิพลสื่อออนไลน์

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงศึกษา ฟ่ำใส ฟิงอุดม ซึ่งเป็นผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพในกลุ่มเมกาอินฟลูเอนเซอร์และทำการศึกษาทางช่องทางสื่อออนไลน์ ได้แก่ช่องทาง เฟซบุ๊กแฟนเพจ (Facebook fanpage): Fit junctions และยูทูป (YouTube): Fitjunctions

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิลินดา นนทมาตร์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสร้างแบรนด์บุคคลในธุรกิจเพลงลูกทุ่ง กรณีศึกษา หญิงลี ศรีจุมพล” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการสื่อสารแบรนด์บุคคลในธุรกิจเพลงลูกทุ่งเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของ และศึกษาถึงภาพลักษณ์ของนักร้องลูกทุ่งหญิงยอดนิยม หญิงลี ศรีจุมพล ผลการวิจัย พบว่า การสร้างแบรนด์บุคคลมีการวางแผนกลยุทธ์สื่อสารในการสร้างแบรนด์บุคคล และการดูแลภาพลักษณ์ของศิลปินมาใช้ส่งเสริมภาพลักษณ์ให้มีความโดดเด่นชัดเจน ด้านผู้บริโภค มีมุมมองเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของหญิงลี ศรีจุมพล ว่าเป็นศิลปินรุ่นใหม่ที่มีความอ่อนหวาน ร่าเริง สนุกสนาน อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีทรงผมที่เป็นเอกลักษณ์คือ ทรงกันหอย

ผู้ศึกษาได้นำการศึกษาเรื่อง “การสร้างแบรนด์บุคคลในธุรกิจเพลงลูกทุ่ง กรณีศึกษา หญิงลี ศรีจุมพล” มาประกอบเป็นแนวคิดประเด็นคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนในการสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคล

ณัฐชยา ใจจูน (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ตราสินค้า อันได้แก่ ชื่อตราสินค้า เครื่องหมายตราสินค้า เครื่องหมายรับรองคุณภาพ ประเทศผู้ผลิตสินค้า และปัจจัยด้าน การรับรู้คุณค่า ได้แก่ สิ่งเร้า อวัยวะสัมผัส ประสบการณ์เดิม ทศนคติ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ผู้ศึกษาได้นำการศึกษาเรื่อง “ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร” ในประเด็นการสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์บุคคล

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนะของผู้ติดตามสื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ้าใส ฟิงอูม” ผู้ศึกษาเลือกวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ร่วมสนทนากลุ่ม มีการ

สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และมีการค้นคว้าหลักฐานจากเอกสารต่าง ๆ (Documentary Research) เพื่อให้ได้ข้อสรุปตรงตามประเด็นของการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในการเป็นผู้เข้าร่วมสนทนา กลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยผู้เข้าร่วมสนทนามีลักษณะเป็นผู้ที่ติดตามและชื่นชอบ (แฟนคลับ) ผลงานของ ฟ้าใส ฟิงอุตม สามารถจดจำและให้รายละเอียดถึงภาพลักษณ์ของ ฟ้าใส ฟิงอุตม ได้อย่างชัดเจน มีประสบการณ์ทางตรงกับแบรนด์ ในบทบาทของการเป็นผู้ติดตามมาในระยะหนึ่งและเป็นนักเรียนที่ลงคอร์สเรียนด้านสุขภาพของ ฟ้าใส ฟิงอุตม ที่ติดตามสื่อออนไลน์ช่องทางเดียวกัน คือ เฟซบุ๊ก (Facebook): Fit junctions และยูทูป (YouTube): Fitjunctions จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนะของผู้ติดตามสื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ้าใส ฟิงอุตม” ผู้ศึกษาต้องการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นแก่นแท้ของเนื้อหาอย่างแท้จริงจึงเลือกการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาจึงได้เลือกใช้เครื่องมือที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) และการค้นคว้าหลักฐานจากเอกสารต่าง ๆ (Documentary Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “การสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนะของผู้ติดตามสื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ้าใส ฟิงอุตม” ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บข้อมูลมาจาก 2 แหล่ง ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ คือ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลของ ฟ้าใส ฟิงอุตม บทสัมภาษณ์ เทปบันทึกการสนทนา บทความต่างๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการค้นหาข้อมูล และการสืบค้นข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ต
2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ คือ การศึกษาค้นคว้านี้เก็บข้อมูลการจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการสนทนาในประเด็นหัวข้อที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงเวลาเดียวกับการเก็บข้อมูล โดยรวบรวมและเรียบเรียงบทสนทนากลุ่มจากการถอดเทปการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) และสมุดบันทึกการสังเกตการณ์ (Field-Notes) รวมถึงเอกสารต่าง ๆ ที่ได้มาจัดเป็น

หมวดหมู่และค้นหาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา จากข้อมูลที่ทำกรถอดเทป นำมาลดทอนข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลมีพิจารณาและคัดกรองเนื้อหาในประเด็นที่มีความหมายตรงกัน และความหมายแฝงหรือความหมายที่แตกต่างกันจากบทสนทนาของผู้ให้ข้อมูล เช่น ทักษะการสร้าง ภาพลักษณ์แบรนด์ บุคคล ถ้ามีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยจะจัดเป็นหมวดหมู่เดียวกัน แต่หากข้อมูลที่มีทักษะแตกต่างกันจากผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บไว้และนำประเด็นที่สำคัญมาทำการ วิเคราะห์อีกครั้งเพื่อค้นหาความสำคัญและความหมายที่ซ่อนอยู่ในบทสนทนา หลังจากนั้นตีความและ นำประเด็นเหล่านั้นมาวิเคราะห์และทำการสรุปการศึกษาเพื่อเป็นการตรวจสอบแสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

การสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทักษะของผู้ติดตามสื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้าน สุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ่ำไอ ฟิ่งอุดม ผลการวิจัยพบว่า

ส่วนที่ 1 การสำรวจ

ผลการวิจัย พบว่า ฟ่ำไอ ฟิ่งอุดม มีลักษณะทรงผมที่ตั้ง การแต่งกายส่วนใหญ่สวมใส่เสื้อโปโล สีดำของ ฟิตเนสชั้นมีรูปร่างหน้าตาที่ดูดีและสมส่วน กล้ามเนื้อที่ดูสมบุรณ์ดูไม่ใหญ่จนเกินไปทำให้รู้สึก ถึง ผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ มีท่าทางการเดินที่ดูสุขภาพ ดูเป็นลักษณะของความเป็น Gentlemen ดูดี และมีความฉลาดรอบรู้ และเป็นตัวของตัวเองที่เรียบง่ายและจริงใจ ลักษณะที่ใส่ใจและดูแลผู้อื่น ทั้ง ในเรื่องการตอบคำถามในปัญหาที่ผู้ติดตามกำลังหาทางออก ทำให้รู้สึกอบอุ่นสามารถเข้าถึงได้มีความ เป็นกันเองเปรียบเสมือนให้ความเป็นพี่น้อง ลักษณะการพูดที่ดูมีเสน่ห์ด้วยเนื้อเสียงที่นุ่มนวลและ สุขภาพแต่มีพลัง ด้านการถ่ายทอดสามารถทำเรื่องที่ยากจะเข้าใจถ่ายทอดออกมาให้กลายเป็นเรื่องที่ คนธรรมดาสามารถเข้าใจได้

ส่วนที่ 2 การสร้าง

ประกอบไปด้วย 2 ประเด็น ดังนี้

1. ภาพลักษณ์แบรนด์บุคคล

ผลการวิจัย พบว่า ในทักษะของผู้ติดตามมีความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของ ฟ่ำไอ ฟิ่งอุดม ความเป็นผู้ทรงอิทธิพลที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความพยายามที่จะเข้าใจในความรู้สึก ของผู้อื่นโดยเฉพาะในเรื่องของการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพ ทำให้ผู้ติดตามรู้สึก ว่า ฟ่ำไอ ฟิ่งอุดมเปรียบเสมือนคนที่คอยดูแลผู้อื่นและพร้อมจะให้คำปรึกษาในเรื่องสุขภาพและความคิดอยู่ ตลอดเวลาอีกทั้งยังใส่ใจปัญหาของคนอื่น โดยใช้วิธีการพูดคุยด้วยถ้อยคำที่เห็นอกเห็นใจและส่งต่อ สร้างกำลังใจให้แก่ผู้อื่น

ด้านการสื่อสารมีการใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวล น่าฟัง ให้อารมณ์ดี เนื้อหาที่นำมาเผยแพร่ยังมีการสอดแทรกแนวคิดหรือทัศนคติที่เป็นบวกส่งผลให้ผู้ติดตามได้รับพลังด้านบวกกลับมา และมีความสามารถในถ่ายทอดเนื้อหาที่เป็นเรื่องที่ยากจะเข้าใจอย่าง เนื้อหาเชิงวิชาการ สื่อสารออกมาทำให้ผู้ติดตามสามารถเข้าใจได้ง่ายแม้อาจไม่ได้มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ มาก่อน จากสิ่งที่ถ่ายทอดออกมาทำให้เป็นเสน่ห์ที่ดูน่าสนใจน่าค้นหาและรู้สึกเข้าถึงได้ แม้ในบทบาทของการผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพในช่องทางยูทูป (YouTube) เป็นอันดับหนึ่งในเรื่องการออกกำลังกายและฟิตเนส

2. ประสบการณ์ร่วม

ผลการวิจัย พบว่า จากทัศนคติผู้ติดตามที่เข้าร่วมเป็นผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้ให้ความเห็นว่ามีประสบการณ์ร่วมกับแบรนด์จากการติดตามรายการทางช่องทางยูทูป (YouTube) ในสมัยก่อนที่ยังเป็นรายการวอดเดอะแฟต (WHAT THE FAT?!) สมัยนั้นยังไม่มีรายการทางยูทูปที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพเท่ากับในปัจจุบันนี้ ทำให้กลายเป็นเหมือนผู้บุกเบิกยูทูปเบอร์ด้านสุขภาพคนแรก ๆ จนมาถึงปัจจุบัน ผู้ติดตามที่เป็นผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวนมากได้ผันตัวสู่การเป็นนักเรียนของคุณ ฟ้า ใส ฟิงอุดม ในสถาบันฟิตจังก์ชัน (Fit Junctions) เกิดเป็นสังคมของการเรียนรู้และการให้ความรู้ในด้านสุขภาพซึ่งกันและกัน

ส่วนที่ 3 การสื่อสาร

การสื่อสารแบรนด์

ผลการศึกษาเกี่ยวกับแบรนด์บุคคลของฟ้า ใส พบว่า ฟ้า ใส ฟิงอุดม มีวิธีการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจสามารถอธิบายในเรื่องที่ยากจะสื่อสารออกมาทำให้คนธรรมดาสามารถเข้าใจได้ง่าย ๆ จากการสื่อสารได้สะท้อนออกมาถึงความจริงใจของแบรนด์ในการเป็นแบรนด์ที่ให้อีกก่อน ด้านเนื้อหาที่มีคุณค่าให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ติดตามอยู่เสมอเพราะจากการที่แบรนด์มีการพัฒนาและหาความรู้อย่างสม่ำเสมอในการนำเสนอรูปแบบของเนื้อหา (Content) ที่ใช้ในการสื่อสารแบรนด์ออกมาและมีการนำงานวิจัยและวิทยาศาสตร์มาอ้างอิงส่งผลให้คอนเทนต์มีความน่าเชื่อถืออย่างมากและไม่ว่าจะเป็นคอนเทนต์ฟรีก็สามารถให้ความรู้ได้อย่างคุ้มค่าจนผู้ติดตามอยากจะเปลี่ยนไปสนับสนุนคอนเทนต์ที่มีค่าใช้จ่าย ช่องทางในการสื่อสารที่พบที่ที่สุดคือช่องทางเฟซบุ๊กที่มีการนำเสนอคอนเทนต์ที่เข้าใจง่ายและมีความถี่ในการลงเกือบทุกวัน ทั้งรูปแบบบทความและไลฟ์สดทำให้ผู้ติดตามเกิดความรู้สึกที่ใกล้ชิดกับแบรนด์ของ ฟ้า ใส ฟิงอุดม หรือที่ทุกคนเรียก “พี่ฟ้า” มากขึ้น ด้านทางช่องทางยูทูปที่มีการลงคลิปวิดีโอที่ให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอในรูปแบบที่คนธรรมดาก็สามารถเข้าใจได้

ส่วนที่ 4 การดูแลรักษาให้คงไว้

การดูแลรักษาให้คงไว้

ผลการวิจัย พบว่า การที่จะรักษาแบรนด์ให้คงไว้นั้น แบรินด์บุคคลต้องมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริงและผู้ติดตามต้องสามารถสัมผัสได้ถึงความจริงใจของแบรนด์และควรสื่อสารออกไปโดยไม่หวังผลประโยชน์ และอีกสิ่งที่สำคัญคือความต่อเนื่องที่สม่ำเสมอของแบรนด์ในการที่จะสื่อสารความเป็นแบรนด์ของการเป็นผู้ให้ความรู้ในด้านสุขภาพและรูปแบบความคิดในเรื่องของการออกกำลังกายรวมถึงโภชนาการที่บุคคลทั่วไปสามารถทำตามได้ง่ายจากวิธีการสื่อสารของแบรนด์ที่ทำเรื่องยากให้กลายเป็นเรื่องง่ายสามารถทำได้อย่างยิ่งยืนจนทำให้แบรินด์บุคคล ฟ่ำใส พังอุตม เป็นต้นแบบของผู้ที่ติดตามหลาย ๆ คนทั้งในด้านความคิดและการดำเนินชีวิตของคนรักสุขภาพ

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การสำรวจ

ผลการวิจัย พบว่า ฟ่ำใส พังอุตม มีลักษณะทรงผมที่ตั้ง การแต่งกายส่วนใหญ่สวมใส่เสื้อโปโลสีดาของ พิตจิงชั่นมีรูปร่างหน้าตาที่ดูดีและสมส่วน กล้ามเนื้อที่ดูสมบูรณ์ดูไม่ใหญ่จนเกินไปทำให้รู้สึกถึง ผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ มีท่าทางการเดินที่ดูสุขภาพ ดูเป็นลักษณะของความเป็น Gentlemen ดูดีและฉลาดรอบรู้ และเป็นตัวของตัวเองที่เรียบง่ายและจริงใจ ลักษณะที่ใส่ใจและดูแลผู้อื่น มีความเป็นกันเองเปรียบเสมือนให้ความเป็นพี่น้อง ลักษณะการพูดที่ดูมีเสน่ห์ด้วยเนื้อเสียงที่นุ่มนวลและสุภาพ แต่มีพลัง ด้านการถ่ายทอดวิชา ที่สามารถทำเรื่องที่ยากจะเข้าใจถ่ายทอดออกมาให้กลายเป็นเรื่องที่คนธรรมดาสามารถเข้าใจได้

ส่วนที่ 2 การสร้าง

1. ภาพลักษณ์แบรินด์บุคคล

ผลการวิจัย พบว่า ในทัศนะของผู้ติดตามมีความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของ ฟ่ำใส พังอุตม ความเป็นผู้ทรงอิทธิพลที่มีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นโดยเฉพาะในเรื่องของการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพทำให้ผู้ติดตามรู้สึกว่ ฟ่ำใส พังอุตมเปรียบ เสมือนคนที่คอยดูแลผู้อื่นและจะให้คำปรึกษาในเรื่องสุขภาพและความคิดอยู่ตลอดเวลา โดยภาพลักษณ์ที่สังเกตเห็นได้ คือ ใบหน้าที่มีการยิ้มแย้มอยู่ตลอดเวลาและทรงผมที่มีการจัดทรงให้ผมตั้ง ๆ ทำให้จดจำได้ง่าย ทางด้านการแต่งกายสวมใส่เสื้อผ้าที่มีลักษณะสีทึบไม่ฉูดฉาดแต่ให้ความรู้สึกสุขภาพ ส่งเสริมให้มีภาพลักษณ์เป็นบุคคลมีกาลเทศะในทุกสถานการณ์ ด้านการสื่อสารในการใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวล น่าฟัง รู้สึกสุขภาพ เนื้อหามีการสอดแทรกแนวคิดหรือทัศนคติที่ดีส่งผลให้ผู้ติดตามได้รับพลังด้านบวกกลับมา มีความสามารถในถ่ายทอดเนื้อหาที่เป็นเรื่องที่ยากจะเข้าใจอย่างเนื้อหาเชิงวิชาการ สื่อสารออกมาให้ผู้ติดตามสามารถเข้าใจได้

ง่ายรู้สึกเข้าถึงได้ถึงบทบาทของการผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพในช่องทางยูทูป (YouTube) เป็นอันดับหนึ่งในเรื่องการออกกำลังกายและฟิตเนส

2. ประสบการณ์ร่วม

ผลการวิจัย พบว่า มีประสบการณ์ร่วมกับแบรนด์จากการติดตามรายการทางช่องทางยูทูป (YouTube) ในสมัยก่อนที่ยังเป็นรายการวอดเดอะแฟต (WHAT THE FAT?!) สมัยนั้นยังไม่มีรายการทางยูทูปที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพเท่ากับในปัจจุบันนี้ ทำให้กลายเป็นเหมือนผู้บุกเบิกยูทูปเบอร์ด้านสุขภาพคนแรก ๆ จนมาถึงปัจจุบัน ผู้ติดตามที่เป็นผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวนมากได้ผันตัวสู่การเป็นนักเรียนของคุณ ฟ่ำไอ ฟิงอุดม ในสถาบันฟิตจังก์ชัน (Fit Junctions) เกิดเป็นสังคมของการเรียนรู้และการให้ความรู้ในด้านสุขภาพซึ่งกันและกัน

ส่วนที่ 3 การสื่อสาร

การสื่อสารแบรนด์

ผลการวิจัย พบว่า ฟ่ำไอ ฟิงอุดม มีวิธีการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจสามารถอธิบายในเรื่องที่ยากจะสื่อสารออกมาทำให้คนธรรมดาสามารถเข้าใจได้ง่าย ๆ สะท้อนออกมาถึงความจริงใจของแบรนด์ในการเป็นแบรนด์ที่ให้ผู้อื่นก่อนด้านเนื้อหาที่มีคุณค่าให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ติดตามอยู่เสมอเพราะจากการที่แบรนด์มีการพัฒนาและหาความรู้อย่างสม่ำเสมอในการนำเสนอรูปแบบเนื้อหาในการสื่อสารแบรนด์ (Content) และมีการนำงานวิจัยและวิทยาศาสตร์มาอ้างอิงส่งผลให้คอนเทนต์มีความน่าเชื่อถืออย่างมากและไม่ว่าจะเป็นคอนเทนต์ฟรีก็สามารถให้ความรู้ได้อย่างคุ้มค่าจนผู้ติดตามอยากจะเปลี่ยนไปสนับสนุนคอนเทนต์ที่มีค่าใช้จ่าย ช่องทางในการสื่อสารที่พบที่ดีที่สุด คือ ช่องทางเฟซบุ๊กที่มีการนำเสนอคอนเทนต์ที่เข้าใจง่ายและมีความถี่ในการลงเกือบทุกวัน ทำให้ผู้ติดตามเกิดความรู้สึกที่ใกล้ชิดกับแบรนด์ของ ฟ่ำไอ ฟิงอุดม หรือที่ทุกคนเรียก “ฟ่ำฟ่ำ” มากขึ้น ด้านทางช่องทางยูทูปที่มีการลงคลิปวิดีโอที่ให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอนำเสนอในรูปแบบที่คนธรรมดาก็สามารถเข้าใจได้

ส่วนที่ 4 การดูแลรักษาให้คงไว้

การดูแลรักษาให้คงไว้

ผลการวิจัย พบว่า การที่จะรักษาแบรนด์ให้คงไว้นั้น แบรนด์บุคคลต้องมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริงและผู้ติดตามต้องสามารถสัมผัสได้ถึงความจริงใจของแบรนด์และควรสื่อสารออกไปโดยไม่หวังผลประโยชน์ และอีกสิ่งที่สำคัญคือความต่อเนื่องที่สม่ำเสมอของแบรนด์ในการที่จะสื่อสารความเป็นแบรนด์ของการเป็นผู้ให้ความรู้ในด้านสุขภาพและรูปแบบความคิดในเรื่องของการออกกำลังกายรวมถึงโภชนาการที่บุคคลทั่วไปสามารถทำตามได้ง่ายจากวิธีการสื่อสารของแบรนด์ที่ทำให้เรื่องยากให้กลายเป็นเรื่องง่ายสามารถทำได้อย่างยั่งยืนจนทำให้แบรนด์บุคคล ฟ่ำไอ ฟิงอุดม เป็นต้นแบบของผู้ที่ติดตามหลาย ๆ คนทั้งในด้านความคิดและการดำเนินชีวิตของคนรักสุขภาพ

อภิปรายผล

ส่วนที่ 1 การสำรวจ

ผลการวิจัย พบว่า ฟ้าใส พิงอุดม มีลักษณะทรงผมที่ตั้ง การแต่งกายส่วนใหญ่สวมใส่เสื้อโปโล สีดำของ ฟิตจิ้งจกมีรูปร่างหน้าตาที่ดีและสมส่วน กล้ามเนื้อที่ดูสมบูรณ์ดูไม่ใหญ่จนเกินไปทำให้รู้สึกถึง ผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ มีท่าทางการเดินที่ดูสุขภาพ ดูเป็นลักษณะของความเป็น Gentlemen ดูดี และฉลาดรอบรู้ และมีเป็นตัวของตัวเองที่เรียบง่ายและจริงใจ ลักษณะที่ใส่ใจและดูแลผู้อื่นเปรียบเสมือนให้ความเป็นพี่น้องลักษณะการพูดที่ดูมีเสน่ห์ด้วยเนื้อเสียงที่นุ่มนวลและสุขภาพ ด้านการถ่ายทอดวิชาที่สามารถทำเรื่องที่ยากจะเข้าใจถ่ายทอดออกมาให้กลายเป็นเรื่องที่คนธรรมดาสามารถเข้าใจได้ สอดคล้องกับแนวคิด เสริมยศ ธรรมรักษ์ (2554) ที่กล่าวว่า ขั้นตอนการสำรวจนั้นจะต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนจากหลาย ๆ คนที่อยู่รอบข้างรวมถึงการทัศนคติของคนทั่วไปที่มีต่อบุคคลคนนั้น ในขั้นตอนนี้ยังรวมถึงการสำรวจตัวเองในด้านบุคลิกภาพ ซึ่งสามารถตรวจสอบตัวเอง เพื่อให้ทราบว่าเรามีจุดเด่น จุดด้อยในส่วนใด เพื่อที่จะได้นำไปสู่การพัฒนาแบรนด์บุคคลต่อไป

ทั้งนี้จากบทสัมภาษณ์ในการศึกษารั้งนี้ ฟ้าใส พิงอุดม กล่าวว่า “ที่รู้สึกคำว่าสร้างภาพลักษณ์เนี่ย มันไม่ใช่สิ่งที่พี่ทำเลย มันเป็นการนำเสนอสิ่งที่เราเป็นอยู่แล้วนำเสนอให้ดีที่สุดนี่เป็น KEY หลักเลยนะ” โดยแนวทางแบรนด์บุคคลในทัศนะของ ฟ้าใส พิงอุดม คือ การนำสิ่งที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของตัวเราโดยไม่ผ่านการปรุงแต่งและนำเสนอความเป็นตัวตนออกมาให้ได้มากที่สุด ทำให้ผู้ติดตามเกิดทัศนคติที่ดีต่อแบรนด์และรับรู้ได้ถึงความจริงใจในตัวตนของแบรนด์อย่างธรรมชาติ เพราะถ้าแบรนด์เริ่มต้นจากการปรุงแต่งตัวตนขึ้น เมื่อระยะเวลาผ่านไปตัวตนที่แท้จริงจะประจักษ์สู่สายตาคน

ส่วนที่ 2 การสร้าง

1. ภาพลักษณ์แบรนด์บุคคล

ผลการวิจัย พบว่า ในทัศนะของผู้ติดตามมีความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของ ฟ้าใส พิงอุดม เป็นผู้ทรงอิทธิพลที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความพยายามที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น โดยเฉพาะในเรื่องของการออกกำลังกายและการดูแลสุขภาพ ทำให้ผู้ติดตามรู้สึกที่ ฟ้าใส พิงอุดม เปรียบเสมือนคนที่คอยดูแลผู้อื่นและพร้อมจะให้คำปรึกษาในเรื่องสุขภาพและความคิดอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังใส่ใจปัญหาของคนอื่น โดยใช้วิธีการพูดคุยด้วยถ้อยคำที่เห็นอกเห็นใจและส่งต่อสร้างกำลังใจให้แก่ผู้อื่น

สอดคล้องกับแนวคิด Kotler (1997) ที่ได้ให้องค์ประกอบในการแบรนด์ 4 อย่าง

1. Attributes คือ รูปร่างหน้าตาภายนอกที่ทำให้เกิดการจดจำ
2. Benefits คือ การบอกถึงคุณประโยชน์
3. Values คือ การสร้างคุณค่าให้รู้สึกใช้แล้วภาคภูมิใจ ไว้วางใจ
4. Personality คือ การมีบุคลิกภาพ เช่น ใช้แล้วแสดงถึงความเป็นวัยรุ่นใช้แล้วทำให้ดูเป็นคนทันสมัย ดังนั้นแบรนด์บุคคลของ ฟ้าใส พิงอุดม มีการสร้างคุณค่าหลักคือ การเป็นผู้ให้และทั้งช่วยเหลือทำความเข้าใจปัญหาของคนรักสุขภาพอย่างแท้จริง โดยภาพลักษณ์ที่สังเกตเห็นได้ คือ การมีบุคลิกภาพที่ดี มีใบหน้าที่มีการยิ้มแย้มอยู่ตลอดเวลาและทรงผมที่มี

การจัดทรงให้ผมตั้ง ๆ ทำให้จดจำได้ง่ายและดึงดูดความสนใจผู้ที่พบเห็น มีการแต่งกายสวมใส่เสื้อผ้าที่มีลักษณะสีทึบ ส่งเสริมให้มีภาพลักษณ์ที่เป็นบุคคลที่ดูดีดูมีกาลเทศะในทุกสถานการณ์ สอดคล้องกับแนวคิด ปฐมະທີพຍ หมั่นประพฤติ (2551) กล่าวว่า บุคลิกภาพส่วนตัว ถือว่าเป็นสิ่งแรกและสำคัญที่สุดสำหรับการสร้างภาพลักษณ์ให้เกิด การยอมรับ ความประทับใจ

ด้านการสื่อสารในการใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวล น่าฟัง ทำให้รู้สึกสุภาพ เนื้อหาที่นำมาเผยแพร่ยังมีการสอดแทรกแนวคิดที่เป็นบวกส่งผลให้ผู้ติดตามได้รับพลังด้านบวกกลับมา และมีความสามารถในถ่ายทอดเนื้อหาที่เป็นเรื่องที่ยากให้เข้าใจง่าย สอดคล้องกัน ปฐมະທີพຍ หมั่นประพฤติ (2551) กล่าวว่า การสร้างภาพลักษณ์อยู่ที่พรสวรรค์และเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ในปัจจุบันนอกจากบุคลิกลักษณะด้านหน้าตาดีและความสามารถแล้ว ยังต้องมีความคิด สร้างสรรค์ และอาศัยความร่วมมือในทุกกระบวนการทำงาน ทั้งนี้เพราะ ฟ้ำใส ฟิงอุดม มีการพัฒนาทักษะความสามารถในการสื่อสารอยู่ตลอดเวลา ยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ที่ ฟ้ำใส ฟิงอุดม กล่าวว่า “น้ำเสียงไม่ได้ต่างกันเลยนะแต่ว่าวิธีการที่ตอบสนองกับคำถาม อันนี้แหละครับที่เรียกว่า Attitude ของคนในวงการฟิตเนส พี่คิดว่าอันนี้สำคัญเพราะว่ามันช่วยให้เขาได้ฐานแฟนคลับแล้วก็ฐานลูกค้าตามมา

2. ประสบการณ์ร่วม

ผลการวิจัย พบว่า จากทัศนะผู้ติดตามที่ได้ให้ความเห็นว่า มีประสบการณ์ร่วมกับแบรนด์จากการติดตามรายการทางช่องทางยูทูป (YouTube) ในสมัยก่อนที่ยังเป็นรายการวอดเดอะแพต (WHAT THE FAT?!) สมัยนั้นยังไม่มีรายการทางยูทูปที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพเท่ากับในปัจจุบันนี้ ทำให้กลายเป็นเหมือนผู้บุกเบิกยูทูปเบอร์ด้านสุขภาพคนแรก ๆ จนมาถึงปัจจุบัน ผู้ติดตามที่เป็นผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวนมากได้ผันตัวสู่การเป็นนักเรียนของคุณ ฟ้ำใส ฟิงอุดม ในสถาบันฟิตจังก์ชัน (Fit Junctions) เกิดเป็นสังคมของการเรียนรู้และการให้ความรู้ในด้านสุขภาพซึ่งกันและกัน สอดคล้อง แนวคิดของ วิรัช ลภีรัตนกุล (2544) กล่าวถึงความหมายของ “ภาพลักษณ์” ว่าเป็นภาพที่ได้กำเนิดขึ้น ภายในจิตใจของบุคคล (Mental Picture) ของคนภาพภายในจิตใจนั้น อาจเกิดขึ้นจากความประทับใจ แท้จริงของบุคคล (True Impression) ซึ่งจะมีผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งนั้น โดย ภาพลักษณ์ของบุคคลเกิดจากประสบการณ์ทั้ง 2 แบบ ดังนี้ประสบการณ์โดยตรง (Direct Experience) คือ การที่ประสบหรือสัมผัสกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตัวเอง และประสบการณ์ทางอ้อม (Indirect Experience) คือ การที่ไม่ได้ประสบหรือสัมผัสกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยตัวเองแต่ได้ยินหรือรับข่าวสารมาจากการบอกเล่าของบุคคลอื่นที่ประสบหรือสัมผัสและสามารถเชื่อถือได้ เพราะการที่มีประสบการณ์ร่วมกับแบรนด์ทำให้ผู้ติดตามรู้จักตัวตนและภาพลักษณ์แบรนด์ที่แท้จริง

ส่วนที่ 3 การสื่อสาร

3. การสื่อสารแบรนด์

ผลการศึกษา พบความคิดเห็นว่าแบรนด์บุคคลของ ฟ้าใส พังอุตม มีการสื่อสารที่เข้าใจง่ายน่าสนใจจากเรื่องยากสื่อสารออกมาให้คนธรรมดาเข้าใจได้ง่าย ๆ สะท้อนออกมาเป็นความจริงใจของแบรนด์ที่ให้ผู้อื่นก่อน ด้านช่องทางที่พบบ่อยสุดทางช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่มีการทำคอนเทนต์ (content) ที่เข้าใจง่ายและลงบ่อย ๆ เกือบทุกวัน และช่องทางยูทูป (YouTube) ที่มีการลงคลิปวิดีโอการให้ความรู้ สอดคล้องแนวคิดของ ดิวมาสเตอร์ (2563) กล่าวว่า ผู้ทรงอิทธิพลในสื่อออนไลน์เป็นผู้ที่ทำคอนเทนต์เผยแพร่ตามแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ และมีความสามารถในการนำเสนอเนื้อหาให้ผู้บริโภคคล้อยตามหรือพูดโน้มน้าวใจผู้บริโภคได้ เป็นบุคคลที่ผู้บริโภครู้สึกถึงความใกล้ชิดและจริงใจส่งผลให้ผู้ทรงอิทธิพลในสื่อออนไลน์มักจะมีผู้ติดตามจำนวนมาก และจากข้อมูลที่ปรากฏ พบว่า ฟ้าใส พังอุตม มีการสื่อสารทางช่องทางเฟซบุ๊กด้วยความถี่จำนวนมากในทุก ๆ วัน เพราะเป็นการสื่อสารที่ง่ายและสะดวกทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยเนื้อหาในเพจมีการสื่อสารที่สามารถเข้าใจได้ง่ายและกระชับมีความน่าสนใจ

ส่วนที่ 4 การดูแลรักษาให้คงไว้

การดูแลรักษาให้คงไว้

ผลการวิจัย พบว่า การที่จะรักษาแบรนด์ได้อย่างยั่งยืนนั้น ต้องมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริงและมีความสม่ำเสมอโดยสัมผัสได้ถึงความจริงใจของแบรนด์ที่จะสื่อสารออกไปโดยไม่หวังผลประโยชน์เป็นต้นแบบที่ดี ทางความคิด และการดำเนินชีวิตของคนรักสุขภาพ สอดคล้อง กับแนวคิดของ Blackwell and Stephan (2004: 293) ได้กล่าวว่า “ภาพลักษณ์ทั้งหมดของ บุคคลที่ปรากฏผ่านสื่อมวลชนให้สังคมรับรู้ถึงความเป็นตัวตนของคน ๆ นั้นที่แตกต่างจากบุคคลอื่น ตามแต่ความรู้สึกนึกคิดของคนแต่ละกลุ่มในสังคมหรือตามแต่ละกลุ่มเป้าหมายจะถูกเรียกว่าเป็น “แบรนด์” ของคน ๆ นั้น” และยังสอดคล้องกับแนวคิด ทรชนกจิต ยุตยรรยง (2558) ที่ได้กล่าวว่า “การรักษาแบรนด์บุคคล สำคัญมากและจำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดเวลาเพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับธุรกิจของตัวเอง และสิ่งสำคัญ คือ ความจริงใจในการสื่อสาร การรักษาคำมั่นสัญญาและรักษาคุณภาพของแบรนด์ นอกจากนี้มีหลักสำคัญ 3 ประการในการสร้างแบรนด์บุคคล คือ ความแตกต่าง ความชัดเจน และความต่อเนื่อง คือหัวใจสำคัญ” สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ในการขอข้อมูลเพิ่มเติมโดย ฟ้าใส พังอุตม ได้กล่าวว่า “นำเสนอในสิ่งที่เป็นตัวเราแต่แรกอย่างนั้นแต่ทำให้มันสม่ำเสมอมากที่สุดคือไม่มีการว่าเป็นสิบปีก็คือ สิบปีเป็นยังไงก็ต้องเป็นแบบนั้นเลย เสมอ สมมุติว่าเราโตขึ้นใช้ไหม ทุกปีที่เราโตขึ้นมีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เราก็ต้องเปิดรับตรงนี้เช่น สมมุติว่าสิ่งที่เราเคยเชื่อมั่นเปลี่ยนไป เราก็ต้องกล้าพูดด้วยว่าเมื่อก่อนผมก็เคยเชื่อว่า “กินโปรตีน 4 กรัม มันดีกว่า 2 กรัม” เราก็ต้องกล้านำเสนอคือต้องพูดให้โปร่งใส กล้ายอมรับในสิ่งที่เราเคยเป็น เพราะว่าแฟนคลับต้องอยู่กับเรานาน เพราะว่า

แฟนคลับที่ พี่คิดว่าจะต้องอยู่กับพี่ต่อไปจนพี่ตาย ถึงวันนึงถ้าพี่กลายเป็นลุงขึ้นมาลุงฟ้าใส พี่ไม่ใช่คน เดิมแน่ ๆ แต่มันโตในรูปแบบของความเรียล (Real) มันเหมือนเป็นไทม์แมชชีน (Time machine) ที่คน อยากรู้ว่าพี่คิดยังไงก็กลับไปอ่านของเก่า แต่ต้องบอกว่าปัจจุบันเราไม่ใช่คนแบบนั้น เพราะว่าแบบเรา โตไปเรื่อย ๆ ถูกไหม ซึ่งสิ่งนี้แหละเป็นคีย์ (Key) หลักของการทำเพอร์โซนอลแบรนด์ดิ้ง (Personal Branding) ที่พี่ว่าสำคัญ” ดังนั้นเมื่อการสร้างแบรนด์บุคคลเริ่มต้นจากการทำแบรนด์ที่จริงจังต่อตัวตน ของแบรนด์และจริงจังต่อผู้ติดตามและมีความต่อเนื่อง ไม่ว่าจะผ่านไปกี่ 10 ปี ผู้ติดตามก็ยังคงติดตาม อยู่และสามารถรับรู้ถึงความเป็นตัวตนที่จริงใจอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกศึกษาเพียงการสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนะของ ผู้ติดตามสื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ้าใส พิงอุดม เท่านั้น ดังนั้นเพื่อให้ ทราบการสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลและสามารถประยุกต์ใช้จริงกับธุรกิจด้านสุขภาพได้ ผู้ศึกษา จึงเสนอแนะให้ศึกษาในแง่มุมของผู้รับสารในกลุ่มอื่น ๆ หรือกลยุทธ์การสร้างแบรนด์บุคคลด้าน สุขภาพของธุรกิจอื่น ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสร้างแบรนด์บุคคลเพื่อต่อยอดความได้เปรียบ ทางการแข่งขันในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเจาะลึกเรื่องกลยุทธ์แบรนด์บุคคลของ ฟ้าใส พิงอุดม เพื่อนำข้อมูล เผยแพร่เป็นวิทยฐานะประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาวิจัยแบรนด์บุคคลในอนาคต
2. การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “การสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนะของผู้ติดตาม สื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ้าใส พิงอุดม” เป็นการศึกษาจากกลุ่ม ตัวอย่างที่เป็นผู้ติดตามและชื่นชอบ ฟ้าใส พิงอุดม ผู้ศึกษาจึงเสนอให้ทำการศึกษาทั้งในแง่ของผู้ที่ ติดตามและชื่นชอบแบรนด์เปรียบเทียบในแง่ของความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างที่รู้จักแบรนด์เพียงผิวเผิน ว่ามีการสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคลตามทัศนะสื่อออนไลน์ของผู้ทรงอิทธิพลด้านสุขภาพ: กรณีศึกษา ฟ้าใส พิงอุดมแตกต่างกันอย่างไร โดยใช้วิธีสนทนากลุ่มเพื่อเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในมุมมองความรู้สึกที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นข้อมูลใหม่และสามารถนำไปเป็นประโยชน์ต่อ แบรนด์บุคคลของ “ฟ้าใส พิงอุดม”

เอกสารอ้างอิง

ภัทรศยา เชาว์รัศมีกุล. (2564). **จับตา 5 เทรนด์สุขภาพมาแรงในปี 2021**. ค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2564, จาก <https://thestandard.co/5-healthy-trends-of-2021>

- ธนาคารกรุงเทพ. (2564). **ธุรกิจออกกำลังกายออนไลน์’ กับโอกาสเติบโตช่วงโควิด**. ค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/online-fitness-business-during-covids>
- ช่องยูทูป (YouTube) ฟิตจังก์ชัน (Fitjucntion). (2564). **Fitjucntions**. ค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.YouTube.com/c/fitjunctions/channels>
- แนวหน้า. (2564). **ส่อง 6 อินฟลูเอนเซอร์ชื่อดัง ปี’63 คอนเทนต์ปังจนมลง**. ค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2564, จาก: <https://www.naewna.com/lady/542870>
- ฟ้าใส ฟิ่งอุดม. 18 กรกฎาคม 2564. **การสร้างภาพลักษณ์แบรนด์บุคคล**. สนทนากลุ่ม.
- Kotler, P. (1997). **Marketing management**. 9th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Schawbel, D. (2008). **An Introduction into the World of Personal Branding**. Retrieved 12th August 2021, from <http://www.personalbrandingblog.com/an-introduction-into-the-world-of-personalbranding>

การออกแบบจุดสัมผัสผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่อุดม Customer Touchpoint Design of “Muangthai Yaiudom” Agriculture News Programme

จักรพงศ์ โกไสยกานนท์¹ กัญยิกา ขอว์²

คณะนิเทศศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, ckb.0728@gmail.com

คณะนิเทศศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, kanyikasha@pim.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบจุดสัมผัสผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่อุดม ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก หรือ ททบ. 5 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) 3 กลุ่ม จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 ท่าน ได้แก่ ผู้ผลิตรายการเมืองไทยใหญ่อุดม 2 ท่าน เกษตรกร 4 ท่าน และประชาชนทั่วไปในเขต กรุงเทพมหานคร 4 ท่าน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่อุดม มีจุดสัมผัสลูกค้ามาจากการผลิตรายการโทรทัศน์ โดยขั้นตอนเตรียมการถ่ายทำมีการใช้สถานที่ที่ใช้ถ่ายทำรายการนอกสตูดิโอเป็นการไปถ่ายทำที่สวนไร่ นา ของเกษตรกร ขั้นตอนผลิตรายการมีการเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้ามามีประสบการณ์ตรงกับรายการในการนำเสนอขายสินค้าเกษตรของตนเองในรายการได้ และมีการวิดีโอคอลเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรในประเด็นต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการใช้เฟซบุ๊กเพื่อเพิ่มช่องทางในการเผยแพร่ นำเสนอเนื้อหาหารายการเมืองไทยใหญ่อุดม เพื่อความสะดวก รวดเร็ว สามารถดูย้อนหลังได้ ช่วยการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี และในขั้นตอนการดำเนินงานหลังการถ่ายทำ มีกิจกรรมลุ้นรับของรางวัล ในการเล่าเรื่องข้ามสื่อมีการสร้างจุดสัมผัสลูกค้า โดยการเล่าเรื่องทั้งแบบเส้นตรงและแบบไม่เป็นเส้นตรง เพื่อเน้นให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาการนำเสนอในรายการ พิธีกรจะมีการใช้คำที่แสดงความเป็นพวกเดียวกัน มีการเล่าเรื่องและยกตัวอย่างเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของผู้ชม มีการใช้สีเขียวเป็นสีหลัก และใช้เพลงพื้นบ้าน ในมิติการเล่าเรื่อง มีการนำเสนอภาพกราฟิกขณะเล่าข่าว เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจของผู้ชม เพื่อให้ผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่อุดมมีความรู้สึกร่วมในการนำเสนอของรายการ

คำสำคัญ: ข่าวเกษตร รายการโทรทัศน์ จุดสัมผัสลูกค้า

Abstract

This research aims to study customer touchpoint design of “Muangthai Yaiudom” Agriculture news programme, broadcast on Royal Thai Army Radio and

Television, TV5 HD. The study used purposive sampling technique to select 10 informants: 2 programme producers, 4 agriculturists who are target audiences and 4 audiences living in Bangkok. The study found that the programme applied 3 touchpoint strategies, namely functional customer touchpoint, emotional customer touchpoint and communicational customer touchpoint. The functional touchpoint aimed to create experience and knowledge through using real place for shooting, linear and non-linear story-telling, tie-in product promotion by farmers and VDO interview during the live programme. The emotional touchpoint used special prize draw, language use as well as theme color and song, and farmer-related-experience examples. The communicational touchpoint came from the use of Facebook as an extra channel so the audience can watch the show at their convenience, hence increase interaction.

Keyword: agriculture news, television programmes, customer touchpoint

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการแข่งขันกันของรายการโทรทัศน์ และการเพิ่มขึ้นของผู้ใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Smartphone) ซึ่งมีการเข้าถึงรายการโทรทัศน์ได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยในปี 2564 มีผู้ใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่เพิ่มสูงขึ้นจากปี 2563 มาอยู่ร้อยละ 98.90 หมายความว่าประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของโทรศัพท์เคลื่อนที่ ในปี 2564 ประชาชนเป็นเข้าร่วมดูออนไลน์ (Streaming TV) มากถึงร้อยละ 8.40 โดยสถิติการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยในปี 2564 พบว่า คนไทยเข้าใช้งานออนไลน์ผ่านมือถือวันละ 5 ชั่วโมง 7 นาที ในขณะที่ช่วงการออนไลน์ของคนไทยก็ไปเพิ่มในส่วนอื่น ๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นฟังเพลงหรือเล่นเกม หรือการดูทีวีทางออนไลน์ ทั้งนี้ประชากรไทยร้อยละ 75 ใช้โซเชียลมีเดีย ค่าเฉลี่ยทั่วโลกอยู่ที่ร้อยละ 49 ต่อจำนวนประชากรในประเทศ โดยร้อยละ 54 ใช้โซเชียลมีเดียสำหรับทำงาน ทั้งนี้ เฟซบุ๊กยังคงเป็นอันดับ 1 ของโซเชียลแพลตฟอร์มที่มีจำนวนผู้ใช้งานเยอะที่สุด (การตลาดวันละตอน, 2564)

รายการเล่าข่าวในประเทศไทยมีการนำรายการเล่าข่าวแบบอเมริกามาปรับใช้ และได้นำความบันเทิงมาผสมผสานกับการเล่าข่าวโดยพัฒนารูปแบบการเล่าข่าวให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น มีการสร้างจุดดึงดูดความสนใจ เช่น การใช้ผู้ประกาศมาเป็นจุดขาย การนำดารานักแสดงมานั่งเล่าข่าวโดยการใช้อารมณ์ น้ำเสียง การแสดงทัศนะของผู้เล่า การสนทนาหยอกล้อกันระหว่างผู้เล่าข่าว เพื่อสร้างบรรยากาศให้มีความเป็นกันเองเหมือนคนในครอบครัวมาเล่าให้ฟัง ขณะที่ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างรายการเล่าข่าวเกษตรที่มีความเหมือน ความแตกต่างในแต่ละรายการ นอกจากนี้ การดึงดูดความสนใจ

ของผู้ชม จำเป็นต้องคำนึงถึงกลยุทธ์การผลิตรายการโทรทัศน์อื่น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันยิกา ชอว์ และ จุฬารัตน์ ม่วงแก้ว (2559) ที่ได้วิจัยเรื่อง ‘ภูธร 4 จี’ อัตลักษณ์ข่าวสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ในยุคโทรทัศน์ดิจิทัล พบว่า การพัฒนาอัตลักษณ์ให้เข้ากับยุคปัจจุบันจะทำให้รายการได้รับความสนใจจากผู้ชม ซึ่งช่อง 7 ได้มีการขยายอัตลักษณ์ของรายการข่าว ทั้งในด้าน ภาพ เสียง และพฤติกรรม โดยแก่นอัตลักษณ์ที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 กำหนดไว้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงตามสมัย เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของช่อง ได้แก่ ความเป็นชาวบ้าน น่าเชื่อถือสุภาพ เป็นผู้ใหญ่ เรื่องราวหลากหลาย เอาใจคนส่วนใหญ่ เป็นมิตร และอนุรักษ์นิยม แต่เพื่อการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับผู้ชมปัจจุบัน จึงได้มีการปรับเปลี่ยนส่วนขยายอัตลักษณ์ที่ช่อง 7 พยายามปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภค ได้แก่ การเปลี่ยนจากการนำเสนอข่าวเครื่องขีมิ เป็นทางการ ในช่วงแอนะล็อกมาสู่ความทันสมัย กระฉับกระเฉง เป็นกันเอง

นอกจากการปรับปรุงอัตลักษณ์รายการซึ่งเป็นการเน้นจุดสัมผัสลูกค้า ที่ผู้ชมสามารถสัมผัสเอกลักษณ์ของรายการ ไม่ว่าจะผ่านพิธีกร แสง เสียง ภาพแล้ว ผู้ผลิตรายการข่าวยังนำเสนอสังคมออนไลน์ อาทิ เฟซบุ๊ก มาใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารร่วมกับการออกอากาศทางโทรทัศน์ด้วย เพราะพฤติกรรมผู้ใช้งานที่มีการใช้งานสื่อโซเชียลมีเดียมากขึ้น ซึ่งการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ จะเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความเร่งรีบ และเป็นการลดข้อจำกัดของสื่อโทรทัศน์ในเรื่องของเวลารับชม กล่าวคือผู้ชมต้องรับชมที่หน้าจออุปกรณ์โทรทัศน์ ซึ่งมีขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ประจำบ้าน และไม่สามารถพกพาได้ แต่สำหรับสื่อโซเชียลมีเดีย นั้น พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลาและสะดวกสบายรับชมได้ทุกที่ ทุกเวลา ทำให้ไม่พลาดข่าวสาร ในปัจจุบันผู้คนหันมาดูข่าวในโซเชียลมีเดียมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางเฟซบุ๊ก หรือ ยูทูป ทวิตเตอร์ เห็นได้จากการเข้าชม กดไลค์ กดแชร์รายการเมืองไทยใหญ่สุดม ผ่านช่องทางเฟซบุ๊กแฟนเพจ TV5HD1 และเฟซบุ๊กแฟนเพจ รายการเมืองไทยใหญ่สุดม ให้ความรู้กับเกษตรกรผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดียอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การออกแบบจุดสัมผัสผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่สุดม ซึ่งออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก หรือ ททบ. 5 ผ่านการทำวิจัยเรื่อง “การออกแบบจุดสัมผัสผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่สุดม” เพื่อทราบกลยุทธ์รายการในปัจจุบัน และสามารถวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค สามารถเสนอแนะกลยุทธ์ที่รายการสามารถนำไปปรับปรุงการผลิตรายการได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการออกแบบจุดสัมผัสผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่สุดม ผ่านทางโทรทัศน์และเฟซบุ๊ก

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

ทฤษฎีการผลิตรายการโทรทัศน์

ในการจัดทำรายการโทรทัศน์ มีองค์ประกอบที่ผู้ผลิตรายการจะต้องคำนึงถึง ทั้งสิ้น 7 ประการ ดังนี้ (ชยพล สุทธิโยธิน, 2550) 1) ประเภทของรายการที่นำเสนอเป็นประเภทใด 2) เนื้อเรื่องจะนำเสนอในรายการเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด 3) รูปแบบและวิธีนำเสนอในรายการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดรายการ 4) ผู้นำเสนอที่เป็นหลักในการดำเนินรายการ ดำเนินเรื่องราวของรายการ 5) สถานที่ที่เล่าเรื่องราวของรายการ 6) เวลาที่ใช้ในการดำเนินรายการ 7) ภาพรวมของรายการที่แสดงความหมายทางอารมณ์และความรู้สึกกับผู้ชมเพื่อส่งอารมณ์การรับชมไปยังผู้ชมให้มีความรู้สึกร่วมกับรายการ นอกจากนี้ ในการผลิตรายการโทรทัศน์ จะต้องมีกระบวนการวางแผนการผลิตเพื่อวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนและสามารถจัดเตรียมการถ่ายทำให้เป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ ดังนั้น จะต้องมีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (สหศักดิ์ กลิ่นสุวรรณ, 2548) 1) ขั้นตอนเตรียมการ (Pre-production) เป็นขั้นตอนการกำหนดแนวทางการถ่ายทำ ตั้งแต่การวางแผน การเตรียมข้อมูล การเตรียมการถ่ายทำ การเลือกผู้ดำเนินงาน 2) ขั้นตอนผลิตรายการ (Production) เป็นขั้นตอนการถ่ายทำรายการ โดยการถ่ายทำด้วยการบันทึกรายการลงเพื่อทำการออกอากาศในภายหลัง หรือการถ่ายทอดสด เป็นการถ่ายทำและออกอากาศในเวลาเดียวกัน 3) ขั้นตอนการดำเนินงานหลังการถ่ายทำ (Post-production) เป็นขั้นตอนการตัดต่อตกแต่งภาพและเสียงหลังการถ่ายทำ

แนวคิดการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่อง (Storytelling) เป็นวิธีการเล่าเรื่องผ่านหลากหลายรูปแบบและสื่อสารไปบนช่องทางที่หลากหลาย (กาญจนาพิชญ์ ศิริภูวนิชย์, 2557) รูปแบบการเล่าเรื่องแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (อศินา พรวิคิน และ สกุลศรี ศรีสารคาม, 2555 อ้างอิงใน สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, 2555) ได้แก่ 1) การเล่าเรื่องแบบเส้นตรง ตั้งแต่ต้นจนจบ แบบเรียงลำดับ 2) การเล่าเรื่องแบบไม่เป็นเส้นตรง เล่าเรื่องแบบสลับไปมา ไม่เรียงต่อกันตั้งแต่ต้นจนจบ Henry Jenkins (อ้างอิงใน ทศนา พุทธประสาธ, 2562) กล่าวถึงหลักการของการเล่าเรื่องมี 7 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการแพร่กระจายได้อย่างกว้างขวางในหลากหลายช่องทางการสื่อสาร และเปิดโอกาสให้ผู้รับสารเจาะลึกเข้าเข้าถึงรายละเอียดของเนื้อหามากกว่า 2) ความต่อเนื่องเชื่อมโยงในมิติของเรื่องเล่าและความหลากหลายที่มีอยู่ในเรื่องราวหรือตัวละคร 3) การเล่าเรื่องที่พยายามให้ผู้รับสารเข้าใจและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราว 4) การสร้างมิติเรื่องเล่าที่ผู้ส่งสารสร้างขึ้นประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ 5) การสร้างเรื่องราวเป็นเนื้อหาหลักและกระจายเนื้อหาดังกล่าว 6) การเล่าเรื่องผ่านมุมมองใหม่ 7) การเล่าเรื่องที่สนับสนุนให้ผู้รับสารที่มีส่วนร่วมในการออกแบบการเล่าเรื่อง นอกจากนี้ Robert Pratten (อ้างอิงใน ทศนา พุทธประสาธ, 2562) ได้สรุปลักษณะของการเล่าเรื่องตามที่ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของการเล่าเรื่องในมุมมองที่มุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของผู้รับสาร โดยสามารถสรุป

ได้ ดังนี้ 1) การเล่าเรื่องจะต้องสามารถเผยแพร่ไปได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกช่องทาง และทุกเครื่องมือการสื่อสาร 2) การนำเสนอเรื่องราวที่ดำเนินเรื่องและพัฒนาต่อไปอย่างเป็นปัจจุบัน 3) เรื่องราวที่สามารถทำให้ผู้รับสารมีส่วนร่วม 4) เนื้อหาการเล่าเรื่องที่เปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้ตีความสารเพื่อให้ประสบการณ์การรับสารมีความเป็นเฉพาะส่วนตัวมากขึ้น 5) กลุ่มเรื่องราวต่าง ๆ ที่ร้อยเรียงกันเป็นระบบ เพื่อประสบการณ์รับสารที่ต่อเนื่อง 6) มีช่องทางการเข้าถึงที่หลากหลาย 7) การเล่าเรื่องที่อยู่ในเครือข่ายการสื่อสารและไม่อยู่บนเฉพาะสื่อเดียว

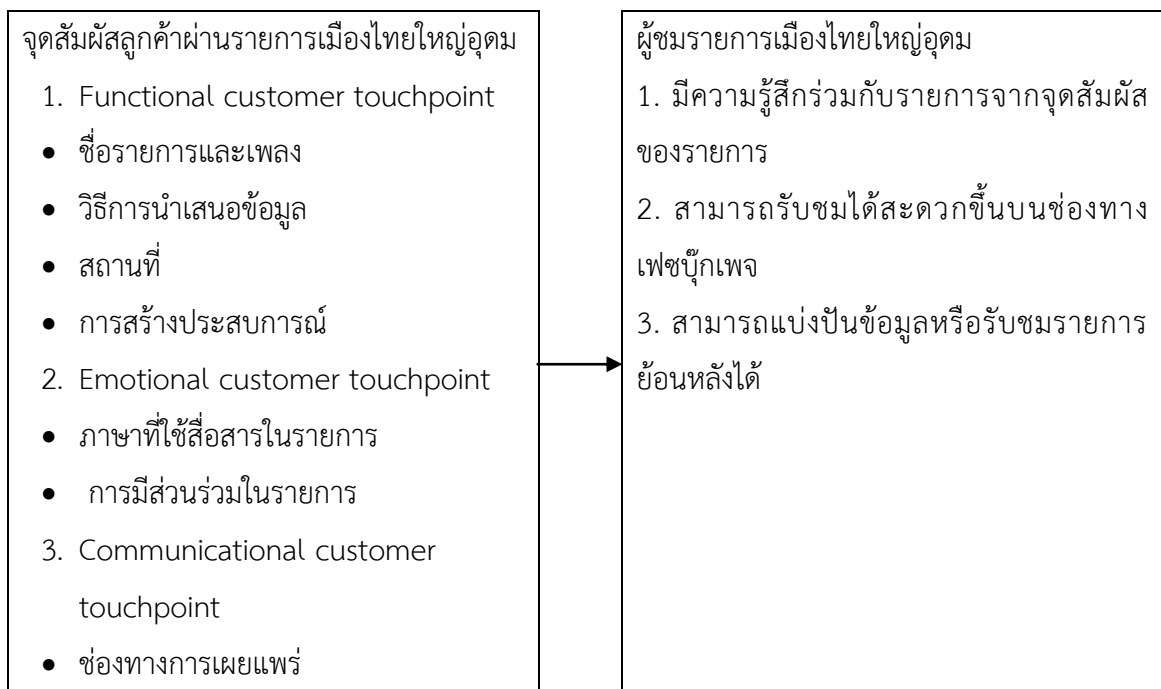
3) แนวคิดเกี่ยวกับจุดสัมผัสลูกค้า (Customer touchpoint)

Customer touchpoints คือ จุดสัมผัสลูกค้าใด ๆ ที่เป็นจุดที่ลูกค้าได้มีโอกาสสัมผัสและสร้างประสบการณ์ร่วมกับตราสินค้า (Kotler and Keller, 2016) โดย ธีรยุทธ สารศรีธิ (2557) แบ่ง Customer touchpoints ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ประสบการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของสินค้าและตราสินค้าโดยตรง (Functional customer touchpoint) เป็นประสบการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของสินค้าและตราสินค้าโดยตรง เช่น ประสิทธิภาพและคุณภาพการใช้งาน 2) ประสบการณ์และข้อมูลที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมาย (Emotional customer touchpoint) เป็นประสบการณ์และข้อมูลที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมาย เช่น การออกแบบ เรื่องราว 3) ช่องทางในการสื่อสารข้อมูลและประสบการณ์ของตราสินค้า (Communicational customer touchpoint) คือ ช่องทางต่าง ๆ ในการสื่อสารข้อมูลและประสบการณ์ของตราสินค้า ทั้งที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติและที่มีผลต่อจิตใจ

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า ทฤษฎีการผลิตรายการโทรทัศน์ แนวคิดการเล่าเรื่อง เป็นวิธีการที่ผู้ผลิตรายการสร้างจุดสัมผัสลูกค้าผ่านรายการเมืองไทยใหญ่อุดม (customer touchpoint) ในลักษณะต่าง ๆ ไปยังผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่อุดม โดยสามารถนำแนวคิด ทฤษฎี ดังกล่าว มาสร้างเป็นกรอบรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

เมื่อนำแนวคิดจุดสัมผัสลูกค้า มารวมกับการออกแบบรายการเล่าข่าวเกษตร เพื่อเผยแพร่ทั้งสื่อโทรทัศน์และเฟซบุ๊กแล้ว งานวิจัยนี้จึงมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม จำนวนรวมทั้งสิ้น 10 ท่าน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อทำการเก็บข้อมูลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ โดยแบ่งเป็น

1. กลุ่มผู้ผลิตรายการเมืองไทยใหญ่อุดม จำนวน 2 ท่าน

2. กลุ่มเกษตรกร จำนวน 4 ท่าน แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

2.1 เกษตรกรที่รับชมรายการเมืองไทยอุดมอยู่เป็นประจำ โดยรับชมตั้งแต่ 4 ครั้ง ขึ้นไปต่อสัปดาห์ จำนวน 2 ท่าน

2.2 เกษตรกรที่ไม่ได้รับชมรายการเมืองไทยอุดม แต่รับชมรายการเกษตรช่องอื่น

3. กลุ่มประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) สร้างคำถามสัมภาษณ์ผู้ผลิตรายการเมืองไทยใหญ่อุดมโดยการประยุกต์ใช้ ทฤษฎีการผลิตรายการโทรทัศน์ และแนวคิดการเล่าเรื่องข้ามสื่อ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด (Open-Ended Interview) เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ โดยคำถามสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น 3 ฉบับ

เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน 3 กลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในช่วงเดือน กรกฎาคม-กันยายน 2564 ซึ่งเป็นวันและเวลาที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะดวก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดการ โดยการคัดแยกและจัดระเบียบข้อมูลเพื่อจำแนกข้อมูลเป็นตารางตามแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย แล้วทำการสรุปผลที่ได้ แล้วจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์เป็นผลของการวิจัย

ผลการวิจัย

รายการเมืองไทยใหญ่อุดมเป็นรายการประเภทรายการเล่าข่าวเกษตรแบบ News variety โดยมีเรื่องราวและรูปแบบการนำเสนอเนื้อหารายการแบ่งออกเป็น 8 ช่วง หรือ 8 เบรก ซึ่งเนื้อหาในเบรกที่ 1 จะเป็นการนำเสนอข่าวเกษตร เนื้อหาในเบรกที่ 2 เป็นการนำเสนอสถานการณ์สำคัญที่สังคมให้ความสนใจ มีความทันต่อเหตุการณ์ ในเบรกที่ 3 เป็นการนำเสนอสินค้าเกษตรจากเกษตรกรในลักษณะของการจำหน่ายสินค้า และมีชื่อช่วงว่า “ช่วงตลาดเกษตรสนามเป้า” เบรกที่ 4 และเบรกที่ 5 มีชื่อช่วงว่า “ช่วงพลังงานไทยใหญ่อุดม” เป็นการนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับพลังงานนวัตกรรม เทคโนโลยี ที่ช่วยให้โลกน่าอยู่ยิ่งขึ้น และเนื้อหาในเบรกที่ 6-8 ชื่อช่วง ช่วงหุ้นไทยใหญ่อุดม” เป็นการนำเสนอเนื้อหาการวิเคราะห์หุ้น วิเคราะห์เศรษฐกิจภาพรวมของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวที่นำเสนอ ในบางครั้งจึงมีการใช้การนำเสนอแบบกราฟิกเข้ามาเพื่อช่วยสร้างความเข้าใจให้กับผู้ชม ออกอากาศใน วันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 08.00-10.00 ระยะเวลา 2 ชั่วโมงรวมโฆษณาแล้ว มีผู้นำเสนอ หรือ พิธีกรในรายการ 6 ท่าน ซึ่งมีการแบ่งหน้าที่การนำเสนอในแต่ละช่วงอย่างชัดเจน รายการมีการถ่ายทำทั้งในสตูดิโอและนอกสตูดิโอ ในการถ่ายทำในสตูดิโอนั้นจะมีการจัดฉากเพื่อถ่ายทำรายการโดยเฉพาะ คือ เน้นสีเขียวที่แสดงความเป็นเกษตรและธรรมชาติ ในการถ่ายทำนอกสตูดิโอ จะเป็นการจัดฉากนอกสถานที่และการลงพื้นที่เพื่อทำสื่อบข่า รายการมีเนื้อหาภาพรวมที่แสดงความหมายเพื่อส่งผ่านทางอารมณ์และความรู้สึกให้กับผู้ชม คือ การใช้เสียงด้วยเพลงเข้ารายการ และพิธีกรที่ต้องสวมใส่เสื้อสุภาพในการดำเนินรายการ

กระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ 3 ขั้นตอน 1) ขั้นตอนเตรียมการถ่ายทำ (Pre-production) กลุ่มเป้าหมายของรายการ คือ เกษตรกรช่วงอายุ 25-50 ปี ที่อยู่ต่างจังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการช่วยเหลือและส่งเสริมการเกษตรไทย โดยการเปิดพื้นที่สื่อให้เกษตรกรได้มานำเสนอขายสินค้าของตนเอง แนวทางและวิธีการในการผลิตรายการเป็นไปในลักษณะของการเตรียมงานทุกวัน ซึ่งการเตรียมงานในแต่ละวันเพื่อนำเสนอในวันถัดไป และงบประมาณในการผลิตรายการมาจากบริษัทที่ปรึกษาที่มาลงทุน การเตรียมเนื้อหารายการ เนื้อหาข้อมูลส่วนใหญ่จะมาจากผู้สื่อข่าวท้องถิ่น (Stinger) เป็นหลัก และมีการหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือ คือเว็บไซต์ข่าวที่เชื่อถือได้ บรรณาธิการข่าว

เป็นผู้เขียนสคริปต์เนื้อหาในรายการด้วยตนเอง โดยบรรณาธิการข่าวเป็นพิธีกรดำเนินรายการอีกด้วย กล่าวคือ ในแต่ละช่วงเบรกที่นำเสนอ บรรณาธิการข่าวจะเป็นผู้เตรียมเนื้อหาและนำเสนอในช่วงนั้น ๆ ทำให้มีความเข้าใจเนื้อหาข่าวอย่างดีเยี่ยมและนำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ขั้นตอนผลิตรายการ (Production) รายการมีการถ่ายทำทั้งในและนอกสตูดิโอ โดยนอกสตูดิโอมีการจัดฉากรายการขึ้นมา และการเดินทางไปถ่ายทำในสถานที่จริง รายการมีการเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์ก่อนการถ่ายทำทุกครั้ง แต่ไม่มีการซักซ้อมก่อนถ่ายทำจริง ทั้งนี้ ไม่มีขั้นตอนที่ 3) การดำเนินงานหลังการถ่ายทำ (Post-production) เนื่องจากรายการเมืองไทยใหญ่อุดมเป็นรายการสด ทำให้ไม่มีการตัดต่อหลังจากที่รายการถ่ายทำจบแล้ว

รูปแบบและองค์ประกอบการเล่าเรื่อง รายการเมืองไทยใหญ่อุดมมีการเล่าเรื่องทั้งแบบเส้นตรงและแบบไม่เป็นเส้นตรง คือ การเล่าเรื่องแบบเป็นเส้นตรงกรณีที่ต้องการนำเสนอข่าวสารที่มีความเป็นทางการ และต้องการลำดับเหตุการณ์ให้ผู้ชมเข้าใจถึงความเป็นมา ในขณะที่การเล่าเรื่องแบบไม่เป็นเส้นตรงจะใช้ในการนำเสนอเนื้อหาข่าวที่ไม่เป็นทางการเพื่อเล่าข่าวที่น่าสนใจ นำเสนอเรื่องเล่าที่เป็นนำเสนอเนื้อหาข่าวและข้อเท็จจริง ตลอดจนสถานการณ์ปัจจุบัน ผ่านช่องทางสื่อโทรทัศน์ และเฟซบุ๊กเพจ โดยผู้รับสารหลักของรายการ คือ เกษตรกร รายการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้รับสารหรือผู้ชมผ่านสื่อออนไลน์ คือ การตอบกลับการแสดงความคิดเห็นบนเฟซบุ๊กเพจ โดยมีหลักการเล่าเรื่อง ด้านการเผยแพร่มีการทำให้เนื้อหาการเล่าข่าวของรายการเผยแพร่ไปได้กว้าง ทุกที่ ทุกเวลา ด้วย เฟซบุ๊กเพจ โดยที่สื่อโทรทัศน์มากที่สุดโดยวัดจาก Rating ของรายการ มีการเกริ่นนำถึงเนื้อหาในช่วงถัดไป เพื่อเป็นการลำดับความต่อเนื่องในการเล่าเรื่องราว ด้านความหลากหลายของรูปแบบการเล่าเรื่อง เป็นไปในลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นประเด็นหลักในการนำเสนอ ทำให้แนวทางในการเล่าเรื่องแตกต่างกันในแต่ละช่วงเบรก การสร้างความรู้สึกร่วมกับรายการ โดยพิธีกรจะมีการใช้คำที่แสดงความเป็นพวกเดียวกัน เช่น “เรา” และใช้คำที่แสดงออกถึงความเข้าใจในผู้รับสาร เช่น “ผมเข้าใจนะ” ในการนำข้อมูลไปใช้ในชีวิตประจำวันจะเป็นลักษณะของการเล่าเรื่องและยกตัวอย่างเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน เช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 “จะมีการใช้คำว่า “เรา” เพื่อแสดงความเป็นพวกเดียวกันระหว่างพิธีกรและผู้ชม เช่น การเล่าข่าวผู้ที่ทำงานในกรุงเทพฯ แล้วยังไม่ประสบความสำเร็จ โดยพิธีกรจะเล่าข่าวและแสดงความคิดเห็นว่า เรากลับไปทำเกษตรที่บ้านดีไหม เป็นต้น จะมีการเล่าเรื่องและยกตัวอย่างเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน เช่น โควิด 19” (จิตพงษ์ ช่างเสนาะ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 กันยายน 2564) มิติการเล่าเรื่องมีการนำเสนอภาพกราฟิกขณะเล่าข่าว โดยไม่มีการสร้างเนื้อหาหลักและทำเป็นเนื้อหาที่เชื่อมโยงต่อไปถึงกัน ในด้านการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของบุคคลอื่น จะเป็นการเล่าเรื่องในมุมมองของเกษตรกร มุมมองของแขกรับเชิญ มุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ในรายการ การสนับสนุนให้ผู้ชมมีส่วนร่วมกับรายการ มีการจัดกิจกรรมชิงรางวัล “มุมมองการเล่าข่าวในรายการจะมีทั้ง 2 มุม ทั้งพิธีกรและ

ผู้ร่วมรายการท่านอื่น เพราะจะมีช่วงสัมภาษณ์แขกรับเชิญ ซึ่งแขกรับเชิญจะได้พูดถึงมุมมองของตนเอง ในการสร้างการมีส่วนร่วมกับคนดู มีการแจกของรางวัลให้ร่วมสนุกกับรายการ” (รัฐรุจน์ สกุลวัชรอนันต์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 กันยายน 2564)

จุดสัมผัสลูกค้า (Customer touchpoint) รายการเมืองไทยใหญ่อุดมมีจุดสัมผัสลูกค้า 3 ประเภท คือ 1) ประสบการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของสินค้าและตราสินค้าโดยตรง (Functional Customer touchpoint) เกษตรกรที่รับชมรายการเมืองไทยใหญ่อุดมมีประสบการณ์ตรงในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการออกอากาศในรายการ เพราะการนำเสนอของรายการในเบรกที่ 3 เป็นการนำเสนอสินค้าเกษตรจากเกษตรกรในลักษณะของการจำหน่ายสินค้า และมีชื่อช่วงว่า “ช่วงตลาดเกษตรสนามเป้า” ซึ่งทำให้เกษตรกรได้เข้ามามีประสบการณ์ตรงกับรายการในการนำเสนอขายสินค้าเกษตรของตนเอง นอกจากนี้รายการยังมีการวิดีโอคอลเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรในประเด็นต่าง ๆ อีกด้วย ทำให้การสร้าง touchpoint กับเกษตรกรมีทั้งแบบที่เป็นการมาร่วมรายการด้วยตนเอง และการใช้เทคโนโลยีเข้ามาอำนวยความสะดวกเพื่อที่จะไม่ต้องเดินทางมาด้วยตนเอง เกษตรกรจึงได้มีโอกาสมีประสบการณ์ตรงกับรายการด้วยตนเอง และสามารถบอกต่อไปยังผู้ชมเกษตรกรท่านอื่นได้อย่างตรงไปตรงมาที่สุด

2) ประสบการณ์และข้อมูลที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมาย (Emotional Customer touchpoint) รายการเมืองไทยใหญ่อุดมมีการสร้างประสบการณ์และข้อมูลที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมผ่านการใช้สีหลักของรายการ คือ สีเขียว เพื่อตอกย้ำความอุดมสมบูรณ์และความเป็นเกษตรกร ที่มีสีเขียวเป็นสีที่สื่อถึงความเป็นธรรมชาติ ตลอดจนมีผู้นำเสนอที่มีบุคลิกภูมิฐาน น่าเชื่อถือ ผ่านการแต่งกายด้วยชุดสุทสุภาพมาเป็นผู้ดำเนินรายการ “เอกลักษณ์ของบุคคล เป็นสิ่งหนึ่งที่ดึงดูดให้รับชมรายการ คือ ถ้าพิธีกร มีการนำเสนอที่น่าสนใจ มีเอกลักษณ์การพูดการถ่ายทอดเรื่องราวที่โดดเด่น สามารถดึงดูดคนดูไว้ได้ ก็จะทำให้เกิดความต้องการรับชมรายการเล่าข่าวเกษตร” (อภิสิทธิ์ พงษ์พันธ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 กันยายน 2564) นอกจากนี้ยังมีารสร้าง Emotional customer touchpoint ด้วยดนตรีเข้ารายการ ที่แสดงถึงความเป็นเกษตร เป็นดนตรีที่เรียบง่าย แต่มีความสุข ทำนองพื้นบ้าน เนื่องจากผู้ผลิตรายการมองว่าเกษตรกรชอบความเรียบง่าย ไม่หวือหวา และดนตรีควรสื่อถึงลักษณะของรายการ และ 3) ช่องทางในการสื่อสารข้อมูลและประสบการณ์ของตราสินค้า (Communicational customer touchpoint) รายการเมืองไทยใหญ่อุดมมี 2 ช่องทางหลักที่เป็นสื่อของรายการ คือ สื่อโทรทัศน์ และ สื่อออนไลน์ คือ เฟซบุ๊กเพจ โดยสื่อโทรทัศน์ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก หรือ ททบ. วันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 08.00-10.00 น. ระยะเวลา 2 ชั่วโมง (รวมโฆษณา) ในขณะที่สื่อออนไลน์ เฟซบุ๊กเพจ 2 เพจ คือ “TV5HD1” และ “รายการ เมืองไทยใหญ่อุดม” มีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมรายการเพื่อให้เกิด Communicational customer touchpoint “ไปคุยกับเพื่อน ๆ ที่รู้จักที่สนิทกัน คุยกับคนที่ทำ

เกษตรกร เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กัน มีเข้ากลุ่ม Facebook มีไปดลกเเพจ” (พงษ์ศักดิ์ วรรณศรี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 กันยายน 2564) เปิดให้ผู้ชมสามารถส่ง Comment มาทางรายการสด (Facebook live) ทางรายการจะมีการไปตอบ Comment ของผู้ชม โดยหากเป็นสื่อโทรทัศน์จะมีการหยิบยก Comment ทางรายการสดขึ้นมาอ่านหรือพูดถึงบ้าง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมร่วมสนุกเพื่อลุ้นรับของรางวัลกับทางรายการ เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ให้ผู้ชมรู้สึกมีส่วนร่วมกับการผ่านช่องทางทั้งสื่อโทรทัศน์ และเฟซบุ๊กเเพจ

ตารางที่ 1 สรุปจุดสัมผัสผู้ลูกค้า (Customer touchpoint) ของผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่สุดม

รายการเมืองไทยใหญ่สุดม	จุดสัมผัสผู้ลูกค้า	จุดประสงค์ของจุดสัมผัส
กระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์		
1. ขั้นเตรียมการถ่ายทำ (Pre-production)	สถานที่ที่ใช้ถ่ายทำรายการนอกสตูดิโอ ที่เป็นการไปถ่ายทำที่สวน ไร่ นา ของเกษตรกร ทำให้ต้องมีการเตรียมสถานที่ถ่ายทำร่วมกันกับเกษตรกร	Functional touchpoint
2. ขั้นตอนผลิตรายการ (Production)	1. เปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้ามา มีประสบการณ์ตรงกับรายการในการนำเสนอขายสินค้าเกษตรของตนเอง 2. มีการวิดีโอคอลเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรในประเด็นต่าง ๆ 3. ใช้สีเขียวเป็นหลักและเปิดเพลงพื้นบ้าน	Functional touchpoint Emotional touchpoint
3. ขั้นตอนการดำเนินงานหลังการถ่ายทำ (Post-production)	มีกิจกรรมร่วมสนุกกับรายการเพื่อลุ้นรับของรางวัล ผ่านเฟซบุ๊ก ไม่มี post-production สื่อโทรทัศน์	Emotional touchpoint
การเล่าเรื่อง		
1. รูปแบบและองค์ประกอบการเล่าเรื่อง	การเล่าเรื่องทั้งแบบเส้นตรงและแบบไม่เป็นเส้นตรง เพื่อเน้นให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาการนำเสนอในรายการ	Functional touchpoint

ตารางที่ 1 สรุปจุดสัมผัสผู้ลูกค้า (Customer touchpoint) ของผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่สุดม (ต่อ)

รายการเมืองไทยใหญ่สุดม	จุดสัมผัสผู้ลูกค้า	จุดประสงค์ของจุดสัมผัส
2. หลักการเล่าเรื่อง	1. รายการมีการทำให้เนื้อหาการเล่าข่าวของรายการเผยแพร่ไปได้กว้าง ทุกที่ ทุกเวลาด้วย Facebook page 2. มีการสร้างความรู้สึกร่วมกับรายการ โดยพิธีกรจะมีการใช้คำที่แสดงความเป็นพวกเดียวกัน 3. พิธีกรเล่าเรื่องและยกตัวอย่างเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของผู้ชม 4. ในมิติการเล่าเรื่อง มีการนำเสนอภาพกราฟิกขณะเล่าข่าว เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจของผู้ชม	Communicational touch point Emotional touchpoint Functional touchpoint Functional touchpoint
3. ลักษณะของการเล่าเรื่อง	พิธีกรมีการถามคำถามย้อนกลับไปยังผู้ชม และการฝากไว้ให้ผู้ชมคิดต่อ เช่น “คุณผู้ชมคิดว่ายังไงบ้าง”	Emotional touchpoint

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้สามารถสรุปได้ว่า ผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่สุดม มีจุดสัมผัสผู้ลูกค้า (Customer touchpoint) มาจากการผลิตรายการโทรทัศน์และการเล่าข่าวของรายการ ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ได้แก่

การผลิตรายการโทรทัศน์ มีการสร้าง touchpoint กับผู้ชมรายการทั้ง 3 ประการ คือ ประการที่ 1 Functional customer touchpoint ประการที่ 2 Emotional customer touchpoint และประการที่ 3 Communicational customer touchpoint โดยขั้นเตรียมการถ่ายทำ (Pre-production) มีการสร้าง touchpoint ช่องทางในการสื่อสารข้อมูลและประสบการณ์ของตราสินค้า (Communicational customer touchpoint) คือ สถานที่ที่ใช้ถ่ายทำรายการนอกสตูดิโอ ที่เป็นการไปถ่ายทำที่สวน ไร่ นา ของเกษตรกร ทำให้ต้องมีการเตรียมสถานที่ถ่ายทำร่วมกันกับเกษตรกร ขั้นตอนผลิตรายการ (Production) มีการสร้าง touchpoint ประสบการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของสินค้าและตราสินค้าโดยตรง (Functional customer touchpoint) โดยการเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้ามา

ประสบการณ์ตรงกับรายการในการนำเสนอขายสินค้าเกษตรของตนเองในรายการได้ และมีการวิดีโอคอลเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรในประเด็นต่าง ๆ เกษตรกรจึงได้มีโอกาสมีประสบการณ์ตรงกับรายการด้วยตนเอง และสามารถบอกต่อไปยังผู้ชมเกษตรกรท่านอื่นได้อย่างตรงไปตรงมาที่สุด และในขั้นตอนการดำเนินงานหลังการถ่ายทำ (Post production) มีกิจกรรมร่วมสนุกกับรายการเพื่อลุ้นรับของรางวัล

การเล่าเรื่อง มีการสร้าง touchpoint กับผู้ชมรายการ 2 ประการ คือ Emotional customer touchpoint รูปแบบและองค์ประกอบการเล่าเรื่อง มีการประสบการณ์และข้อมูลที่มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมาย (Emotional customer touchpoint) การเล่าเรื่องทั้งแบบเส้นตรงและแบบไม่เป็นเส้นตรง เพื่อเน้นให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาการนำเสนอในรายการมีการสร้างความรู้สึกร่วมกับรายการ ในด้านหลักการเล่าเรื่อง มีการสร้าง touchpoint โดยพิธีกรจะมีการใช้คำที่แสดงความเป็นพวกเดียวกัน เช่น “เรา” และใช้คำที่แสดงออกถึงความเข้าใจในผู้รับสาร เช่น “ผมเข้าใจนะ” มีเล่าเรื่องและยกตัวอย่างเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของผู้ชมในมิติการเล่าเรื่อง มีการนำเสนอภาพกราฟิกขณะเล่าข่าว เพื่อช่วยสร้างความเข้าใจของผู้ชม นอกจากนี้ยังมีลักษณะของการเรื่องเล่า พิธีกรมีการถามคำถามย้อนกลับไปให้ผู้ชม และการฝากไว้ให้ผู้ชมคิดต่อ เช่น “คุณผู้ชมคิดว่ายังไงบ้าง” เพื่อให้ผู้ชมรายการเมืองไทยใหญ่อุดมมีความร่วมรู้สึกในการนำเสนอของรายการ นอกจากนี้ยังใช้สีเขียวที่เน้นความเป็นไร่นาและเพลงพื้นบ้าน เพื่อเน้นความเป็นพวกเดียวกัน ความคุ้นเคยด้วย

นอกจากนี้แล้วการใช้เฟซบุ๊กเพื่อเพิ่มช่องทางในการเผยแพร่แนะนำเสนอเนื้อหารายการเมืองไทยใหญ่อุดม ยังเป็นช่องทางที่ได้ผลดี เพราะเกษตรกรมีการเข้าถึงและใช้งานเฟซบุ๊ก เป็นช่องทางที่สะดวก รวดเร็ว สามารถรับชมย้อนหลังได้ ช่วยในด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมในลักษณะ Communicational customer touchpoint ทั้งนี้ ผู้ชมยังมีการแสดงความคิดเห็นและพูดคุยสื่อสารกันขณะที่รายการเผยแพร่ผ่านทางรายการสด (Facebook live) อีกด้วย

อภิปรายผล

การสร้างประสบการณ์ตรงโดยการให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนผลิตรายการ (Production) รายการเมืองไทยใหญ่อุดมมีการสร้าง touchpoint ประสบการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของสินค้าและตราสินค้าโดยตรง (Functional customer touchpoint) โดยที่รายการมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกร จึงมีการเน้นนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเกษตร พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้ามามีประสบการณ์ตรงกับรายการในการนำเสนอขายสินค้าเกษตรของตนเองในรายการได้ และมีการวิดีโอคอลเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรในประเด็นต่าง ๆ เกษตรกรจึงได้มีโอกาสมีประสบการณ์ตรงกับรายการด้วยตนเอง และสามารถบอกต่อไปยังผู้ชมเกษตรกรท่านอื่นได้อย่างตรงไปตรงมาที่สุด สอดคล้องกับ อชิระดวงหอม (2559) ได้ศึกษา พฤติกรรมการเปิดรับชม ความต้องการ และความพึงพอใจต่อทีวีดิจิทัลของ

ผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ผู้ชมรายการจะมีความพึงพอใจในการรับชมรายการ เป็นอย่างมากหากได้มีส่วนร่วมกับการรายการ

ในขั้นตอนการดำเนินงานหลังการถ่ายทำ (Post production) มีการสร้าง Touchpoint ในลักษณะของ Emotional customer touchpoint คือ รายการกิจกรรมร่วมสนุกกับรายการเพื่อลุ้นรับของรางวัลเนื่องจากรายการเป็นรายการสดที่จะมีการนำเสนอบนเฟซบุ๊กเพจแบบ LIVE สด ขณะเวลาเดียวกันที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ สอดคล้องกับ ปัญญาสลีชา เจริญพูล (2561) ที่ได้ศึกษารูปแบบและวิธีการการถ่ายทอดสดผ่านเฟซบุ๊กของร้านขายสินค้าแฟชั่นออนไลน์ พบว่า การถ่ายทอดสดบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้ชมสามารถเข้าถึงได้ผ่านสมาร์ทโฟนซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้ชมปัจจุบันที่ต้องการความสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงได้ทุกที่ นอกจากนี้การมีกิจกรรมแจกของรางวัลยังช่วยสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ พรชัย แผ่นชัยภูมิ (2558) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมมารับชมและความพึงพอใจรายการกับข่าวครบประเด็นของสถานีโทรทัศน์ โมเดิร์นไนน์ทีวี ของผู้รับชมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในรายการจะส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ชมและยังส่งเสริมให้ผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วมในรายการมากยิ่งขึ้น ดังนั้นรายการเมืองไทยใหญ่อุดมเมื่อออกอากาศทางโทรทัศน์จะมีการถ่ายทอดสดไปที่เฟซบุ๊กเพจและผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมในรายการโดยการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ถ่ายทอดสดของรายการได้ในเวลานั้น ๆ จึงทำให้ผู้ชมได้รู้สึกมีประสบการณ์ร่วมกับรายการ ซึ่งสอดคล้องกับ ดวงนภา เลิศกิจวิน (2562) ที่พบว่า การทำการตลาดออนไลน์ผ่านทางรายการสด (Facebook live) ของบริษัทปุ๋ยเคมีเป็นช่องทางการสื่อสารที่เกษตรกรเข้าถึง ให้ความสนใจ และใช้งานมากเป็นพิเศษ เพราะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง สามารถโต้ตอบกลับได้ทันที และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการโปรโมทสินค้าเกษตรในลักษณะการบอกเล่า พูดคุย สนทนาถึงผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตร ซึ่งตรงกับข้อค้นพบของ นรภัทท์ อร่ามเรือง (2560) รายการข่าวเที่ยงวันทันเหตุการณ์ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ที่มีรายการสดผ่านเฟซบุ๊กนั้น ผู้ชมสามารถแสดงความคิดเห็นได้ทันที และรายการสามารถนำความคิดเห็นของผู้ชมมาปรับปรุงเนื้อหาในรายการให้ตรงตามความต้องการของผู้ชม และเป็นช่องทางที่ตรงกับพฤติกรรมผู้ชมในปัจจุบัน

การเล่าเรื่องของรายการเมืองไทยใหญ่อุดม มีการสร้าง Emotional customer touchpoint ในลักษณะการเล่าเรื่องและยกตัวอย่างเรื่องราวที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันของผู้ชม สอดคล้องกับ ชวัลเกษมเนตร (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การนำเสนอรายการโทรทัศน์ “เอส เอ็ม อี ที แดก” และผลกระทบที่มีต่อธนาคารกสิกรไทยและผู้ประกอบการ SME ที่เข้าร่วมรายการ ที่พบว่า กลยุทธ์ในการเลือกนำเสนอเนื้อหาของรายการควรเลือกรื่องนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้ชม เพราะจะเป็นเรื่องให้ผู้ชมให้ความสนใจ และผู้ชมจะรู้สึกว่าการได้รับชมรายการจะสามารถนำข้อมูลความรู้ที่ได้จากรายการไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ และยังสอดคล้องกับ สุรฤทธิ สุวรรณรัตน์ (2553) ที่พบว่า การนำเสนอเนื้อหาของรายการเกษตรจะต้องนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเกษตร เพราะจะทำให้ผู้ชมมีความสนใจ

และตรงกับความต้องการรับชมรายการของกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากรายการเกษตรมีกลุ่มเป้าหมาย คือ เกษตรกร นอกจากนี้ การเลือกช่วงเวลาออกอากาศก็เป็นปัจจัยสำคัญเพราะเกษตรกรจะมีการเปิดรับชมรายการในช่วงเช้า ดังนั้นรายการเกษตรจึงควรนำเสนอในช่วงเช้า จากความสอดคล้องนี้จะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยที่พบว่า รายการเมืองไทยใหญ่อุดมซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรมีการออกอากาศวัน จันทร์-วันศุกร์ เวลา 08.00-10.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเช้า ถือเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับข้อค้นพบดังกล่าว

ในมิติการเล่าเรื่องของรายการเมืองไทยใหญ่อุดม มีการนำเสนอภาพกราฟิกขณะเล่าข่าวเพื่อช่วยสร้างความเข้าใจของผู้ชม ในกรณีที่เรื่องราวมีรายละเอียดมากหรือยากต่อความเข้าใจ สอดคล้องกับ วลัยพร วัฒนศิริบุญสิทธิ์ (2553) ที่สรุปว่า การใส่ภาพประกอบในรายการ ภาพ VTR (Video Television Recorder) จะช่วยให้ผู้ชมเห็นภาพ เกิดความเข้าใจและได้รรถรสในการรับชม และ ตปากร พุทธเกษตร (2558) ได้ศึกษาโครงการการผลิตรายการโทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ตชุดการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่กรณีศึกษาการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนของชาวนาในพื้นที่จังหวัดชัยนาท พบว่า การใช้เทคนิคสมัยใหม่คือ ข้อมูลกราฟิกเคลื่อนไหว (Motion graphic) และนิยมใช้กับสื่อออนไลน์ ไม่ได้มีปัญหากับผู้ชมซึ่งเป็นชาวนา ชาวไร่ แต่อย่างใด ในทางกลับกันผู้ชมที่เป็นเกษตรกรมีการรับรู้ในเชิงบวก มีความเข้าใจในเนื้อหาดี ตีความการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ญาณิศา ไชยศรีหา (2557) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การสร้างสรรครายการเพื่อนำเสนอทางสถานีโทรทัศน์ผ่านอินเทอร์เน็ต กรณีศึกษารายการ VRZO การเลือกภาพ การลำดับภาพ โดยการประยุกต์ใช้สัญลักษณ์แสดงอารมณ์ ดนตรี และเสียงประกอบต่าง ๆ มาประกอบในเนื้อหา จะช่วยส่งเสริมการสื่ออารมณ์ให้มีความสุขสนุกสนานและมีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น รู้สึกร่วมต่อรายการมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ประเภทเฟซบุ๊กเพิ่มช่องทางในการเผยแพร่เนื้อหารายการ เพราะช่วยเพิ่มจุดสัมผัสระหว่างรายการและผู้ชมมากขึ้น เนื่องจากเป็นช่องทางที่เข้าถึงรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้ชมปัจจุบัน และควรเน้นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ชม เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้สื่อสารกับรายการ

2. ควรสร้าง touchpoint กับผู้ชมรายการทั้ง 3 ประการ คือ Functional customer touchpoint คือ ประสบการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรายการเกษตรโดยตรง Emotional customer touchpoint คือ เน้นให้ผู้ชมรายการได้มีความรู้สึกร่วมกับรายการ และ Communicational customer touchpoint คือ ให้ผู้ชมเข้าถึงช่องทางหารเผยแพร่รายการได้อย่างสะดวก อันจะเป็นประโยชน์ในการทำให้ลูกค้าได้มีโอกาสสัมผัสและสร้างประสบการณ์ร่วมกับรายการเพื่อให้เกิดการติดตามรับชมรายการอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปเสนอแนะให้ผู้สนใจ ศึกษากลยุทธ์การผลิตรายการข่าวเกษตรรายการอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและหากลยุทธ์สำคัญที่จำเป็นต้องมีในรายการประเภทเดียวกันได้
2. การวิจัยครั้งต่อไปเสนอแนะให้ผู้สนใจ ศึกษาและวิเคราะห์ผู้ชมรายการ ถึงกลยุทธ์การผลิตรายการ การเล่าเรื่อง ตลอดจนจุดสัมผัสที่ผู้ชมเข้าถึง เพื่อให้การวิจัยครั้งหน้ามีประโยชน์ต่อผู้ผลิตรายการเกษตรยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กันยิกา ซอว์ และ จุฬารัตน์ ม่วงแก้ว. (2559). 'ภูธร 4จี' อัตลักษณ์ข่าวสถานีโทรทัศน์สีทองทัพบก ช่อง 7 ในยุคโทรทัศน์ดิจิทัล. วารสารปัญญาภิวัฒน์. (8)3: 216-228. ค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2564, จาก <https://so05.tcithaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/73270/58989>
- กาญจนพิชญ์ ศิริภูวนิชย์. (2557). การเล่าเรื่องข้ามสื่อในการ์ตูนไทยของเอกสิทธิ์ ไทรัตน์ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- การตลาดวันละตอน. (2564). รายงานสถิติ Thailand Digital Stat 2021 จาก We Are Social. ค้นเมื่อ 20 กันยายน 2564, จาก <https://www.everydaymarketing.co/knowledge/thailand-digital-stat-2021-we-are-social/>
- ชยพล สุทธิโยธิน. (2550). เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์ หน่วยที่ 1-5. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชวัล เกษมเนตร. (2557). กลยุทธ์การนำเสนอรายการโทรทัศน์ เอส เอ็ม อี ดีแตก และผลกระทบต่อมีต่อธนาคารกสิกรไทยและผู้ประกอบการ SME ที่เข้าร่วมรายการ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ญาณิศา ไชยศรีหา. (2557). กลยุทธ์การสร้างสรรค์รายการเพื่อนำเสนอทางสถานีโทรทัศน์ผ่าน อินเทอร์เน็ต กรณีศึกษารายการ VRZO. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ดวงนภา เลิศกิจจกวิน. (2562). ศึกษาการทำการตลาดออนไลน์ผ่าน Fan Page บน Facebook ของบริษัทปุ๋ยเคมีต่อเกษตรกร. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ตปากร พุทธเกส. (2558). โครงการการผลิตรายการโทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ตชุด การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ กรณีศึกษาการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนของชาวนาในพื้นที่จังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- ทัศนาศ พุทธประสาท. (2562). **การใช้แนวคิดการเล่าเรื่องข้ามสื่อกับการสร้างสรรค์นวนิยายขนาดสั้นกรณีศึกษานวนิยายผลิตเอง Mobius.** สารนิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรยุทธ สารศรีธิ. (2557). **ความคิดเห็นของลูกค้าต่อการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ของ ธนาคารกรุงไทย สาขาเชียงใหม่.** สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นรภัทท์ อร่ามเรือง. (2560). **การกำหนดประเด็นข่าวและการตอบสนองของผู้ชมผ่านเฟซบุ๊ก ไลฟกรณีกศึกษา รายการข่าวเที่ยงวันทันเหตุการณ์ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.**
- ปัญญาสุลีชา เจริญพูล. (2561). **รูปแบบและวิธีการการถ่ายทอดสดผ่านเฟซบุ๊กของร้านขายสินค้าแฟชั่นออนไลน์.** สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พรชัย แผ่นชัยภูมิ. (2558). **พฤติกรรมการรับชม และความพึงพอใจรายการคืบข่าวครบประเด็นของสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวีของผู้รับชมในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.**
- วัลย์พร วันธนัทธัญญสิทธิ์. (2553). **การบริหารการผลิตรายการครอบครัวเดียวกันของสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ. (2555). **สภาการหนังสือพิมพ์ฯ ยุคหลอมรวมสื่อ.** กรุงเทพฯ: สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ.
- สหศักดิ์ กลิ่นสุวรรณ. (2548). **การผลิตรายการโทรทัศน์สมัยใหม่สไตล่ออเมริกัน.** กรุงเทพฯ: อี.ที.พี.บลิชซิง.
- สุรฤทธิ สุวรรณรัตน์. (2553). **ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตและเผยแพร่รายการโทรทัศน์เชิงเกษตรในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- อชิระ ดวงหอม. (2559). **พฤติกรรมการเปิดรับชม ความต้องการ และความพึงพอใจต่อทีวีดิจิทัลของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). **Marketing Management.** Boston: Pearson.

พฤติกรรม ความคาดหวัง และความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน

Working-age Women's Behaviors, Expectations and Satisfaction towards Using Tinder Application

อวยพร พานิช¹ รัตนาภรณ์ กิตติชนงวัตร²

¹ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, uapani@rpu.ac.th

² คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, rakitt@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรม ความคาดหวัง และความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับความคาดหวังในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder 3) ศึกษาความคาดหวังกับความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจต่อการใช้แอปพลิเคชัน Tinder โดยมีสมมติฐานการวิจัยสองประการคือ พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder เพื่อหาคู่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน และความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน ผ่านช่องทางโทรศัพท์มือถือในช่วงเวลา 17.00-24.00 น. มากที่สุด แต่ละครึ่งใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง โดยใช้เพื่อแชทกับเพศตรงข้ามเพื่อหาคู่มากที่สุด

ความคาดหวังการใช้แอปพลิเคชัน Tinder กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังด้านการแชร์ข้อมูลข่าวสาร คาดหวังที่จะหาคู่ได้ อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือแอปพลิเคชัน Tinder ทำให้มีความสุขกับคนที่กลุ่มตัวอย่างได้คุย และคาดหวังว่าจะได้พบรักจากแอปพลิเคชัน Tinder รองลงไป ด้านการโพสต์รูปหรือวิดีโอ กลุ่มตัวอย่างคาดหวังว่าการโพสต์รูป หรือ ข้อความเป็นการบอกเล่าแสดงถึงความเป็นตัวเองมากที่สุด รองลงมาคือมีพื้นที่ส่วนตัวในการโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นกับเพศตรงข้าม

ส่วนความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชัน Tinder กลุ่มตัวอย่างความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ในด้านการสนทนาโต้ตอบกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจจากการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มากที่สุดคือ ได้มีการสนทนากับเพื่อนต่างเพศผ่านข้อความ รองลงมาคือ การส่งอีโมจิหากัน แสดงความรู้สึก ด้านการใช้ประโยชน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้แอปพลิเคชัน Tinder เพื่อช่วยให้เจอคนที่ชอบ รองลงมาคือ การเล่นแอปพลิเคชัน Tinder ช่วยให้ฝึกภาษาได้ในการค้นหาชาวต่างชาติมา

แลกเปลี่ยนการสนทนา และด้านเอกลักษณ์ส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้แอปพลิเคชัน Tinder เพื่อช่วยสนับสนุนความเชื่อมั่นในตนเอง รองลงมาคือใช้แอปพลิเคชัน Tinder เพื่อช่วยให้คลายเหงา

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder เพื่อหาคู่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน พบว่าพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มาก ก็จะมี ความคาดหวังต่อการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มากตามไปด้วย และสมมติฐานการวิจัยที่ 2 ความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน พบว่าความคาดหวังต่อการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการ ใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: พฤติกรรม ความคาดหวัง ความพึงพอใจ แอปพลิเคชัน Tinder

Abstract

The current study is a survey research which aims to study working-age women's behaviors, expectations, and satisfaction towards using Tinder application. The two research hypotheses are as follows. First, there is a significant correlation between the working-age women's behaviors to find a partner through the application and their expectations they hold. Second, there is also a strong correlation between their expectations and satisfaction towards using Tinder application.

Research results show that the majority of research participants used Tinder on their phone from 5 pm to 12 pm. They usually took approximately one to two hours to chat with the opposite sex users to find a partner.

In terms of the working-age women's expectation towards the use of Tinder, the expectation that they hoped to find a partner was rated at the highest level, followed by the expectation that the application made them happy with the people they exchanged messages with, and the expectation to find love on Tinder. The participants posted their pictures or videos on the application because they expected to express their true selves the most, followed by to have private space to post their messages or exchange messages with the opposite sex users.

As for the working-age women's satisfaction towards using Tinder, in terms of interactions between them and other users, they had the highest level of satisfaction towards the use of the application to talk to the opposite sex users, followed by to send emojis to the male users to express their feelings. Regarding their satisfaction towards benefits of the application, they were highly satisfied with the app because it helps them to find a partner, followed by to practice foreign languages to be able to exchange messages with foreigners. In terms of the personal identity of the Tinder users, it was found that they use the application to boost their confidence; followed by the make them feel less lonely.

Given the first hypothesis, there was a significant correlation between the working-age women's behaviors to find a partner on Tinder and their expectations. It was found that their behaviors of using Tinder were correlated with their expectations and the correlation is statistically significant at 0.01. It can be seen that this finding satisfied the hypothesis. It means that the higher the frequency of the working-age women's use of Tinder, the higher expectations of the application they held. As for the second hypothesis, there is a strong correlation between the working-age women's expectations and their satisfaction towards their use of Tinder. It was found that such correlation exists and is statistically significant at 0.01

Keywords: behaviors, expectations, satisfaction, Tinder application

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตช่วงที่ยังไม่มีเทคโนโลยีเข้ามาในสังคมไทย การที่จะติดต่อสื่อสารพูดคุยหรือหาคู่ชายและหญิงที่ชอบพอกันจะต้องไปพบกันตามเทศกาลงานต่าง ๆ เช่น งานวัด งานบุญ งานกาชาด และงานประเพณีต่าง ๆ อาทิ สงกรานต์ ลอยกระทง รวมถึงการสื่อสารพูดคุยโดยใช้จดหมายและโทรศัพท์บ้าน หรือมีญาติผู้ใหญ่เพื่อนฝูงชักนำหาคู่ให้ แต่ด้วยเทคโนโลยีที่ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันในปัจจุบัน ทำให้การหาคู่ของผู้ชายและหญิงได้ก้าวกระโดดเข้าสู่โลกออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ อย่างเช่นแอปพลิเคชัน Tinder

ปัจจุบันการทำงานที่ต้องแข่งขันกันมากขึ้นทำงานกันหนักขึ้นเพื่อสร้างรายได้เพื่อให้ฐานะดีขึ้นความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจึงทำให้ประชากรวัยทำงานหมดเวลาไปกับการทำงานทั้งหมด ส่งผลให้ไม่มี

เวลาหาคู่ครองหรือหาคนคู่ใจที่พร้อมจะอยู่เคียงข้างกันและกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีการสร้างแอปพลิเคชันหาคู่กันมากขึ้นและเริ่มเป็นที่สนใจมากขึ้น

ในปัจจุบันแอปพลิเคชันหาคู่จะช่วยแก้ปัญหาสำหรับคนที่ต้องการใครสักคนเข้ามาในชีวิตเพื่อจะมอบความรักให้แก่กันและกัน ได้ทำความรู้จักคบหาคุยกันและยังเลือกได้ว่าต้องการคุยกับคนแบบไหนประเภทไหน พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาคุณั้นจึงกลายเป็นที่นิยมสำหรับหนุ่มสาวที่ต้องการหาคู่โดยเฉพาะกลุ่มคนวัยทำงาน แอปพลิเคชันที่กำลังเป็นที่นิยมตอนนี้คือ Tinder ผู้หญิงในปัจจุบันได้มีการเลือกคู่ผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์มากขึ้นเลือกคนที่ตนเองพอใจแล้วอยากแซทคุยทำความรู้จักถ้าถูกใจคุยกันไปได้ดีก็คุยต่อถ้าไม่ถูกใจก็ยังสามารถหาต่อไปได้เรื่อยๆ

แอปพลิเคชัน Tinder เป็นเครือข่ายการหาคู่ออนไลน์เปิดตัวครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 กันยายน พุทธศักราช 2555 ในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่อนุญาตให้ผู้ใช้ปิดนิ้วเพื่อชอบหรือไม่ชอบโปรไฟล์ที่โพสต์ของผู้ใช้รายอื่น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะประกอบด้วยรูปถ่าย ชีวิตประวัติสั้นๆ และรายการความสนใจส่วนตัวของพวกเขา เมื่อผู้ใช้ 2 คน “จับคู่” แล้ว พวกเขาสามารถแลกเปลี่ยนข้อความสนทนาได้ (<https://g.co/kgs/3asb6j>) แต่เพียงปิดซ้ายปิดขวาง่ายๆไม่ถูกใจก็ปิดเปลี่ยนคนไปได้เลย แล้วความสำคัญของแอพหาคู่นี้คือเป็นช่องทางสำคัญของกลุ่มคนโสดหรือคนที่กำลังหาได้มีโอกาสได้พูดคุย ในสมัยนี้ผู้หญิงส่วนมากยังคงโสดพอกับผู้ชาย แอพหาคู่จึงจำเป็นมาก ๆ และในอนาคตคิดว่ามีความจำเป็นและมีคนสนใจมากขึ้นกว่าเก่าหลายร้อยเท่า ท่ามกลางความนิยมของเว็บไซต์ และแอปพลิเคชันหาคู่เดทจากทั่วโลก และหนึ่งในแอพฯ ที่มีความโดดเด่นในขณะนี้คือ Tinder จากการจับคู่เดทกว่าพันล้านคู่ ทำให้ Tinder กลายเป็นแอพฯ ยอดนิยมและจากสถิติล่าสุด Tinder มีผู้ใช้ 10 อันดับสูงสุดในประเทศสหรัฐอเมริกา บราซิล สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส แคนาดา ออสเตรเลีย เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ เม็กซิโกและอาร์เจนตินาตามลำดับ มีอัตราการใช้งานเฉลี่ย 77 นาทีต่อคนต่อวัน มีการปิดซ้าย-ขวาไปวันละ 1.6 พันล้านครั้ง และมีคู่ match กัน 25 ล้านคู่ต่อวัน ซึ่งตอนนี้นับรวมมีคู่ match กันแล้วกว่า 6 พันล้านคู่ สาเหตุที่ทำให้ Tinder ดัง คงเป็นเพราะลูกเล่นในการใช้งานที่คัดกรองคนที่ถูกใจและตรงสเปกโดยคำนวณถึงเรื่อง mutual interest และระยะทางที่อยู่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้ผู้ใช้พบคนที่มีแนวโน้มตรงใจสูงขึ้นกว่าการหาคู่ด้วยวิธีธรรมชาติที่รุกเข้าหาโดยขาดกลยุทธ์ เช่น ไม่รู้ว่าเธอชอบอะไร-ไม่ชอบอะไร ซึ่ง Tinder ก็ช่วยหิ้ง hint ตรงนี้ให้ไป “ทำการบ้านต่อ” กันได้บ้าง สำหรับผู้ใช้บางรายที่ผูกบัญชี Instagram เข้ามาด้วย เราก็สามารถจด username ได้ด้วย (ที่มา: <https://www.blognone.com/node/73061>)

ในสังคมไทยโอกาสการหาคู่ของผู้หญิงวัยทำงานยากยิ่งกว่าผู้ชาย จากงานวิจัยของ สมิทธิ์ บุญชุตินา (2561) กล่าวว่าผู้หญิงวัยทำงานอายุ 15-60 ปี มีบทบาทนอกเหนือจากการทำงานในการดูแลคนรอบข้าง 1 ต่อ 2 คน ดูแลแม่มากที่สุดรองลงมาคือดูแลลูกและสามีตามลำดับ โดย 91.5% เข้าถึงไลน์ เฟซบุ๊กและยูทูปผ่านโทรศัพท์มือถือเป็นประจำทุกวัน ทำให้ผู้หญิงวัยทำงานไม่มีเวลาหา

คู่ครองของตนเอง ขณะเดียวกันก็มีเวลาในการใช้เครือข่ายออนไลน์ในการดูแลคนรอบข้างเป็นประจำอยู่แล้ว หากจะเพิ่มการพูดคุยเพื่อหาคุณและผ่อนคลายจากภาระต่างๆ จึงไม่ใช่สิ่งที่ไม่เกิดความคาดหมาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงในวัยทำงาน
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงในวัยทำงาน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงในวัยทำงาน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน

Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน

Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ความคาดหวังและความพึงพอใจในการหาคู่ออนไลน์ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี มีดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavior)
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับความคาดหวัง (Expectation)
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ (Satisfaction)
4. ทฤษฎีสัญญะวิทยา (Semiology)
5. แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงวัยทำงาน
6. แนวคิดเกี่ยวกับแอปพลิเคชัน Tinder
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Questionnaire) ซึ่งได้จัดลำดับเนื้อหา แบบสอบถามให้ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการ โดยแบ่งเป็น 5 ตอนซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลด้านลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้
2. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน
3. ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังจากการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน
4. ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจจากการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเฉพาะกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน ที่มีอายุระหว่าง 25-40 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งได้มาจากการค้นคว้า การดัดแปลงจากแนวความคิด และงานวิจัยที่ใกล้เคียงที่มีผู้เคยวิจัยมาก่อนหน้านี้ เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุดโดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด (Close-ended Questionnaire) โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเพียง 1 คำตอบ (Nominal Scale)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ได้แก่ วัตถุประสงค์ ความบ่อยครั้งในการใช้ เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Interval Scale)

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความคาดหวังในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder เป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Interval Scale)

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder เป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Interval Scale)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสร็จอย่างสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดเตรียมแบบสอบถามและกำหนดรหัสหมายเลขแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบการเก็บแบบสอบถาม
2. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 2 วิธี คือ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และ 2) เก็บข้อมูลแบบออนไลน์โดยใช้ Google Forms เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้คำถามคัดกรองกับกลุ่มตัวอย่าง ที่เคยใช้แอปพลิเคชัน Tinder และให้กลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และรอรับแบบสอบถามกลับคืนเมื่อผู้ตอบแบบสอบถามเสร็จสิ้นแล้ว
3. รวบรวมแบบสอบถามกลับคืนและตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่จะนำมาประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ แสดงตารางแบบร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ การหาค่าเฉลี่ยเพื่ออธิบายข้อมูลการแสวงหาข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากการใช้แอปพลิเคชัน Tinder

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Analysis) ใช้สถิติการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน” มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปประชากรศาสตร์ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือเพศหญิงมีจำนวนทั้งสิ้น 425 คน อายุ 25-27 ปี มีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 47.0 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 28-30 ปี ร้อยละ 41.0 และกลุ่ม 38-40 ปี มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 12.0 การศึกษาระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 51.0 รองลงมาคือการศึกษาในระดับ ปวช./ปวส. ร้อยละ 47.0 และสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวนน้อยที่สุดคือร้อยละ 2.0 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 66.0 รองลงมา คือ ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 30.0 และกลุ่มมีจำนวนน้อยที่สุดคือรับราชการร้อยละ 4.0 และมีรายได้ 15,001-20,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 58.0 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 40.0 และมีรายได้ 20,001-30,000 บาท มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 2.0

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder

กลุ่มตัวอย่างใช้แอปพลิเคชัน Tinder มากที่สุด คือร้อยละ 82.0 รองลงมา คือ หาเพื่อนคุยร้อยละ 10.0 และเหงา มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 8.0 ช่วงเวลาในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder 17.00–24.00 น. มีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 72.0 รองลงมา คือ 14.00–16.00 น. มีจำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 19.0 จำนวนชั่วโมงการใช้แอปพลิเคชัน Tinder 1-2 ชั่วโมง มีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 43.0 รองลงมาคือ มากกว่า 2–3 ชั่วโมง ร้อยละ 14.0 กิจกรรมที่ทำตอนเล่นแอปพลิเคชันแชท มีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 91.0

1. ความคาดหวังในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังจากการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ความคาดหวังที่มีต่อการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.85) โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังที่มีต่อการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงานมากที่สุด คือ การมีความคาดหวังที่จะหาคู่ได้และอยากรู้จักคนอื่นมากขึ้นมีระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.30) รองลงมา คือ คาดหวังว่าจะพบรักจากแอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิง

วัยทำงาน มีระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.13) และกลุ่มตัวอย่างการแชร์และแลกเปลี่ยนข่าวสารกับเพื่อนในแอปพลิเคชัน Tinder มีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.29)

2. ความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชัน Tinder

กลุ่มตัวอย่างความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ในด้านต่างๆดังนี้

ความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน โดยรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.11) โดยกลุ่มตัวอย่างความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มากที่สุดคือการเล่น Tinder สามารถแบ่งปันข่าวสาร ความรู้ได้ มีระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.96) รองลงมาคือความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder คือการเล่น Tinder ช่วยสนับสนุนความเชื่อมั่นในตนเอง มีระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.80) และกลุ่มตัวอย่างความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มีจำนวนน้อยที่สุดคือ การส่งอีโมจิหากันแสดงความรู้สึก ระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 2.74)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรม ความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน”

พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder

กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder โดยใช้ผ่านช่องทางโทรศัพท์มือถือในช่วงเวลา 17.00–24.00 น. มากที่สุด (ร้อยละ 72) โดยในแต่ละครั้งใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง (ร้อยละ 43) โดยใช้เพื่อแชทกับเพศตรงข้ามเพื่อหาคู่มากที่สุด (ร้อยละ 82)

ความคาดหวังการใช้แอปพลิเคชัน Tinder

กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังจากการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการแชร์ข้อมูลข่าวสาร กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังที่จะหาคู่ได้ อยู่ในระดับสูง (4.30) รองลงมาคือแอปพลิเคชัน Tinder ทำให้มีความสุขกับคนที่กลุ่มตัวอย่างได้คุย (4.13) และคาดหวังว่าจะได้พบรักจากแอปพลิเคชัน Tinder รองลงไป (4.05)

2. ด้านการโพสต์รูปหรือวิดีโอ กลุ่มตัวอย่างคาดหวังว่าการโพสต์รูป หรือ ข้อความเป็นการบอกเล่าแสดงถึงความเป็นตัวเองมากที่สุด (3.82) รองลงมา คือ มีพื้นที่ส่วนตัวในการโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นกับเพศตรงข้าม (3.29)

ความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชัน Tinder

กลุ่มตัวอย่างความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการสนทนาโต้ตอบกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจจากการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มากที่สุดคือ ได้มีการสนทนากับเพื่อนต่างเพศผ่านข้อความ (3.96) รองลงมาคือ การส่งอีโมจิหากันแสดงความรู้สึก (3.80)

2. ด้านการใช้ประโยชน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้แอปฯ Tinder เพื่อช่วยให้เจอคนที่ชอบ (3.96) รองลงมา คือ การเล่นเกม Tinder ช่วยให้ฝึกภาษาได้ในการค้นหาชาวต่างชาติมา แลกเปลี่ยนการสนทนา (3.46)

3. ด้านเอกลักษณ์ส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้แอปฯ Tinder เพื่อช่วยสนับสนุนความเชื่อมั่นในตนเอง (3.80) รองลงมา คือ ใช้แอป Tinnder เพื่อช่วยให้คลายเหงา (3.56)

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder เพื่อหาคู่มิ ความสัมพันธ์กับความคาดหวังของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน

พบว่าพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการใช้อปพลิเคชัน TINDER ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มากก็จะมี ความคาดหวังต่อการใช้อปพลิเคชัน TINDER มากตามไปด้วย

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการใช้อปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน

พบว่าความคาดหวังต่อการใช้อปพลิเคชัน Tinder มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการใช้อปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ความคาดหวังในการใช้อปพลิเคชัน Tinder มากก็จะมี ความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับหลังการใช้อปพลิเคชัน Tinder มากตามไปด้วย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการใช้อปพลิเคชัน Tinder ความคาดหวังและความพึงพอใจในการใช้อปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน” มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้อปพลิเคชัน Tinder กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้อปพลิเคชัน Tinder โดยผ่านช่องทางโทรศัพท์มือถือ ในช่วงเวลา 17.00–24.00 น. มากที่สุด โดยในแต่ละครั้งใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง โดยใช้เพื่อแชทกับเพศตรงข้ามเพื่อหาคู่มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญพร สุวัจจนพรพงศ์ ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว และ วราพรพรรณ อภิศุภะโชค (2562) ที่กล่าวว่าในปัจจุบันผู้คนล้วนมีอุปกรณ์สื่อสารที่สามารถติดต่อกับคนอื่น ๆ ได้สะดวกและรวดเร็ว เช่น ใช้โทรศัพท์ใช้สื่ออินเทอร์เน็ต และโซเชียลมีเดียในการติดต่อซึ่งกันและกัน ในสังคมปัจจุบันที่โลกออนไลน์และโลกแห่งความเป็นจริงแทบจะกลายเป็นใบเดียวกัน ทำให้ปฏิเสธไม่ได้ว่าโซเชียลมีเดีย คือ ส่วนหนึ่งของชีวิตที่ขาดไม่ได้คนยุคดิจิทัลที่นิยมใช้ชีวิตบนโลกออนไลน์มากขึ้น โดยมีการพัฒนาของเทคโนโลยีของแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือมาตอบโจทย์ ความต้องการของคนยุคนี้

2. ความคาดหวังในการใช้แอปพลิเคชัน Tinder กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังจากการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านการแชร์ข้อมูลข่าวสาร กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังที่จะหาคู่ได้ อยู่ในระดับสูง รองลงมาคือแอปพลิเคชัน Tinder ทำให้มีความสุขกับคนที่กลุ่มตัวอย่างได้พูดคุยสนทนา และคาดหวังว่าจะได้พบรักจากแอปพลิเคชันTinder สอดคล้องกับงานวิจัยของ โกสินทร์ รัตนคร (2552) ที่ว่ากระบวนการของการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการพัฒนาความสัมพันธ์ของการหาคู่ครองมีการใช้เว็บไซต์ การสมัครสมาชิกและสร้างประวัติข้อมูลส่วนบุคคล (Profile) การค้นหาเพื่อนสมาชิก การแนะนำตัว การสนทนาและการสร้างความไว้วางใจ การตัดสินใจนัดพบและการพัฒนาความสัมพันธ์ ขั้นตอนการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อหาคู่ครองนี้มีการกำหนดลักษณะที่เข้มงวดและเป็นทางการเพื่อสร้างเงื่อนไขให้เกิดความไว้วางใจ (Trust) ในการใช้บริการของกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ด้านการโพสต์รูปหรือวิดีโอ กลุ่มตัวอย่างคาดหวังว่าการโพสต์รูป หรือ ข้อความเป็น การบอกเล่าแสดงถึงความเป็นตัวเองมากที่สุด รองลงมาคือมีพื้นที่ส่วนตัวในการโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นกับเพศตรงข้ามสอดคล้องกับแนวคิดของ Pierce (1991) ในทฤษฎีสัญญาวิทยาที่ว่า สัญญารูปเหมือนซึ่งจะใช้ รูปถ่ายจริง ภาพตนเองเพื่อเป็นการนำเสนอตัวเองผ่านทางรูปถ่ายในอิริยาบถต่างๆ กันไป ซึ่งแต่ละรูปที่นำเสนอจะอยู่บนพื้นฐานของความชื่นชอบของตัวเองและความดูดี ดูสวยของรูปถ่ายนั้น ๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของอีแวนส์ Evans (1962) ได้ให้คำอธิบายว่า ความคาดหวังเป็นความรู้สึกที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของคน ในการที่จะตีความต่อสภาพแวดล้อมเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ยุบล เบญจรงค์กิจ (2534) ที่ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจ เนื่องจากก่อนที่มนุษย์จะลงมือทำอะไรจะต้องวาดภาพไว้ในใจก่อนแล้วว่านี้คือสิ่งที่ตนต้องการจะทำ นอกจากนี้มนุษย์มีแรงจูงใจบางอย่างอยู่ภายใน แต่เราควรเลือกศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่ผู้รับสารสามารถอธิบายความหมายและวัตถุประสงค์ที่แสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ออกมา

3. ความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชัน Tinder กลุ่มตัวอย่างความพึงพอใจการใช้แอปพลิเคชัน Tinder ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ด้านการสนทนาตอบตอบโต้กัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจจากการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มากที่สุดคือได้มีการสนทนากับเพื่อนต่างเพศผ่านข้อความ รองลงมาคือ การส่งอิโมจิหากันแสดงความรู้สึก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญพร มาขำ (2543) ที่ว่าความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นได้ เมื่อผู้ใช้แอปพลิเคชันต้องการสนทนาเพื่อค้นหาความรู้สึกจึงเกิดความพึงพอใจเนื่องจากอิโมจิและข้อความสนทนาสามารถตอบสนองความต้องการนั้น ๆ ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2541) ที่กล่าวว่า

ความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นความรู้สึกที่ดีของบุคคลที่ได้รับการตอบสนองเมื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในสิ่งที่ต้องการ และ คาดหวัง ความพึงพอใจเป็นความชอบของแต่ละบุคคล ซึ่งระดับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อม แตกต่างกันไป อาจเนื่องจากพื้นฐานทางการศึกษา ทางด้านเศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม

3.2 ด้านการใช้ประโยชน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้เพื่อช่วยให้เจอคนที่ชอบ รองลงมาคือการเล่นแอปพลิเคชัน Tinder ช่วยให้ฝึกภาษาได้ในการค้นหาชาวต่างชาติมาแลกเปลี่ยนการสนทนา สอดคล้องกับผลการสำรวจของเว็บไซต์หาคู่ Zoosk ที่ว่า ผู้ใช้เว็บ 80 เปอร์เซ็นต์นิยมใช้เทคโนโลยีสื่อสารเพื่อบอกรัก โพสต์รูปภาพ วิดีโอหวาน และเน้นการคุยกันสองต่อสอง สอดคล้องกับ สีดลาชาญวิเศษ (2557) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างจะพัฒนาความสัมพันธ์จากรู้จักศึกษา สู่กระชับความสัมพันธ์ และตัดสินใจคบหาดูใจกันที่สุดในที่สุด ในประเด็นช่วยฝึกภาษาสอดคล้องกับธัญพร สุวัจนพรพงศ์ และคณะ (2562) ที่ว่าแอปพลิเคชันหาคู่ออนไลน์เป็นช่องทางในการสร้างความสัมพันธ์กับคนที่ตนเองถูกใจและยังเป็นช่องทางแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศอีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับโกสินทร์ รัตนคร (2552) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้แอปพลิเคชันหาคู่ออนไลน์เพราะอยากเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและอยากทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่

3.3 ด้านเอกลักษณ์ส่วนบุคคล พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้แอปพลิเคชัน Tinder เพื่อช่วยสนับสนุนความเชื่อมั่นในตนเอง รองลงมาคือใช้แอปพลิเคชัน Tinder เพื่อช่วยให้คลายเหงา สอดคล้องกับบทความ <https://www.mangozero.com/7-benefits-of-dating-app/> (2560) ที่กล่าวว่าแอปหาคู่เพิ่มความเชื่อมั่นตนเองจากที่ไม่กล้าสนทนากับผู้คนที่ให้พูดเก่งขึ้น และเพิ่มความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้เพื่อนเที่ยว รวมถึงได้โปรโมทธุรกิจของตัวเองอีกด้วย

4. พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder เพื่อหาคู่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน พบว่า พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการใช้แอปพลิเคชัน TINDER ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน Tinder มากก็จะมี ความคาดหวังต่อการใช้แอปพลิเคชัน TINDER มากตามไปด้วย สอดคล้องกับยุบล เบญจรงค์กิจ (2534) ในทฤษฎีและแนวคิดความคาดหวังจากสื่อที่ว่า การใช้สื่อเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมาย และเหตุผลตามหลักการที่ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจ เนื่องจากก่อนที่มนุษย์จะลงมือทำอะไรจะต้องวาดภาพไว้ในใจก่อนแล้วนี่คือสิ่งที่ตนต้องการกระทำ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟิลลิป วี เลวิส (Phillips V.Lewis,1987) ที่กล่าวถึงทฤษฎีความคาดหวังของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นส่วนประกอบให้บุคคลนั้นเลือกที่จะปฏิบัติเช่นใดในเวลานั้น ในการติดต่อสื่อสารผู้รับสารต่างคาดหวังและคาดคะเนซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมการสื่อสาร

5. ความคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน พบว่า ความคาดหวังต่อการใช้ออปพลิเคชัน Tinder มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการใช้ออปพลิเคชัน Tinder ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า ความคาดหวังในการใช้ออปพลิเคชัน Tinder มากก็จะความพึงพอใจต่อผลที่ได้รับหลังการใช้ออปพลิเคชัน Tinder มากตามไปด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของ Katz and Other (1974) ที่กล่าวว่าสภาพทางสังคมและจิตใจที่แตกต่างกัน เป็นสาเหตุให้มนุษย์มีความต้องการที่แตกต่างกันออกไปซึ่งทำให้แต่ละคนคาดหวังหรือคาดคะเนจากการใช้สื่อแต่ละประเภทต่างกัน สามารถสนองความพึงพอใจได้ต่างกันด้วย ดังนั้นลักษณะการใช้สื่อของบุคคลที่มีความต้องการไม่เหมือนกันเหล่านี้ จะแตกต่างกันออกไป ขึ้นสุดท้ายคือ ความพอใจที่ได้รับจากการใช้สื่อก็จะแตกต่างกันไปตามความคาดหวังของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเคอร์รี่ และ เวด (Curry and Wade, 1968) เกี่ยวกับการเลือกอย่างมีเหตุผลว่า มนุษย์ต่างเลือกประพจน์ ปฏิบัติ หรือตัดสินใจในทางที่จะให้ความพึงพอใจสูงสุดแก่ตน ซึ่งความพึงพอใจสูงสุดมิใช่เป็นการบรรลุถึงปริมาณที่มากที่สุด แต่เป็นความชอบและการได้รับประโยชน์มากที่สุด เหมือนดังเช่นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรศึกษาวิจัยการหาคู่ออนไลน์ในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น เพศชาย และกลุ่มหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) เนื่องจากจากลักษณะประชากรที่แตกต่างกันออกไป จะมีประสบการณ์สิ่งแวดล้อม ความต้องการและความคาดหวังแตกต่างกันออกไป

2. ควรศึกษาผลต่อเนื่องหลังการใช้ออปพลิเคชันต่าง ๆ ในการหาคู่ในกลุ่มตัวอย่างได้พบคู่ครองและสร้างครอบครัวจากแอปพลิเคชันเหล่านี้มาน้อยเพียงใด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาต่อไปควรศึกษาพฤติกรรมการคาดหวังและความพึงพอใจของผู้หญิงวัยทำงานในการใช้ออปพลิเคชันหาคู่อื่น ๆ เช่น แอปพลิเคชัน Badoo แอปพลิเคชัน OK.Cupid เป็นต้น

2. ควรนำผลการวิจัยที่ได้มาวางแผนการออกแบบสารการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ที่แทรกอยู่ในแอปพลิเคชันหาคู่ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

โกสินทร์ รัตนคร. (2552). การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารของการเลือกคู่ครอง
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ขวัญจิรา ดลปัญญาเลิศ และ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2558). *การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการหาเพื่อนผ่านสื่อออนไลน์ วารสารศาสตรมหาบัณฑิต. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ชาลินี โชติจรัส. (2556) *การวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้หญิงไทยกับผู้ชายต่างชาติบนเว็บไซต์บริการจัดหาคู่* ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉันทพร สุวัจนพรพงศ์ ศรีณย์ธร ศศิชนาการแก้ว และ วราพรพรรณ อภิกุฎะโชค. *ปัจจัยมีผลต่อการยอมรับและพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันหาคู่ออนไลน์ของกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน. ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- บุหงา ทองดีวงษ์. (2560). *กลยุทธ์สื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่มีต่อธุรกิจจัดหาคู่และต่อยอดธุรกิจให้กับบริษัท The Love Agency. คณะนิเทศศาสตร์ สาขาการบริหารธุรกิจบัณฑิต และการผลิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.*
- ยุบล เบญจรงค์กิจ. (2534). *การวิเคราะห์ผู้รับสาร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- รัตนา บุญมัสยะ. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงไทยกับสามีชาวต่างชาติงาน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).*
- สีตลา ชาญวิเศษ.(2557) *บทบาทเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการพัฒนาความสัมพันธ์แบบโรแมนติก. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุเมธ พลภักดี.(2552). *ทัศนคติและความคาดหวังของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตต่อธุรกิจบริการจัดหาคู่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- อัฐพร มาข้า.(2543). *ความพึงพอใจในงานของตำรวจสายตรวจจราจรยานยนต์ในสังกัดกองบังคับการตำรวจภูธร จังหวัดปทุมธานี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- 7 ประโยชน์ของ “แอปหาคู่” ที่เราอาจนึกไม่ถึง. ค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2564, จาก www.mangozero.com/7-benefits-of-dating-app/
- Evans, Patricia A. (1981, January). *Attitudes of Parents toward Handicapped children and Their Integration.* Dissertation Abstracts International, 51(12) A: 4083.
- Katz and other,(1974). *Utilization of mass communication by the individual. The Uses of Mass Communication.* Beverly Hills, sage.
- Oskamps, S. (1984). *Applied Social Psychology.* Englewood Cliffs, New Jersey: PrenticeHall Inc.

- Pierce, L.V. (1991). **Effective Schools for National Origin Language Minority Students**. Washington, DC : The Mid Atlantic Equity Center
- Tinder (ทินเดอร์) แอปค้นหาเพื่อนหาแฟน ค्यू จีบ. ค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2564, จาก [ttps : //www.blognone.com/node/73061](https://www.blognone.com/node/73061) รู้จัก Tinder แอปคนเหงาขอปิดขวา มองหารักแท้. ค้นเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2564, จาก <https://g.co/kgs/3asb6j>
- Victor Vroom. (1964). **Theory of Vroom's Expectations**. PhD University of Michigan, MPs. Sc. McGill University.

อัตลักษณ์พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี

The Identity of the Senior Monks in Nonthaburi

พิทักษ์ ลีนาลาด

มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ คณะศิลปศาสตร์, phleen@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องอัตลักษณ์พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงสำรวจทางประวัติศาสตร์พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสร้างอัตลักษณ์ของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี และคำถามการวิจัยคือ วิธีการสร้างอัตลักษณ์ของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีเป็นอย่างไร

ผลการวิจัย พบว่า พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นศาสตร์เฉพาะด้าน เช่น วิชาหมอยาสมุนไพร วิชาช่าง เป็นต้น และที่สำคัญคือวิชาพุทธศาสตร์จากบูรพาจารย์ ต่อจากนั้น จึงได้ฝึกฝนตนเองในการปฏิบัติกรรมฐาน ทั้งที่เป็นสมถกรรมฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน จนบรรลุธรรมขั้นสูงแล้ว จึงได้เมตตาสั่งสอนผู้ศรัทธาโดยใช้หลักพุทธคุณและหลักพุทธธรรม มีการสร้างวัตถุมงคลเพื่อเป็นสื่อหรือเครื่องมือเพื่อเป็นแรงจูงใจให้บุคคลเข้าสู่พุทธวิถี ซึ่งวัตถุมงคลนั้นสามารถนำผู้บูชาไปสู่พุทธมงคลที่สูงขึ้นได้โดยไม่ยาก

พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี มีรูปแบบและวิธีการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตน เป็นบุคคลต้นแบบที่มีคุณค่า พัฒนาตนและนำความสุขมาสู่สังคมชุมชนท้องถิ่น ทางวัดได้อนุญาตให้ชุมชนมาใช้พื้นที่ในการจำหน่ายสินค้าของชุมชนและของที่ระลึกต่าง ๆ หรือเรียกทั่วไปว่าตลาดน้ำ ตลาดชุมชนหรือตลาดนัดประจำวัน ทำให้ชุมชนมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว ก่อให้เกิดความมั่นคงในการดำรงชีวิต มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

อัตลักษณ์พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการสร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่ปรากฏชัดเจน ได้แก่ 1) ความมีเมตตากรุณาที่สูงจนสามารถพัฒนาตัวเองและสังคมชุมชนท้องถิ่นได้ดี 2) มีความเคร่งครัดพระธรรมวินัยตามแบบของเพศบรรพชิต 3) ความจิตใจใฝ่สงเคราะห์ช่วยเหลือสังคมชุมชนท้องถิ่น 4) ความเป็นผู้ไม่ยึดติดในตัวตนและสิ่งรอบข้างภายนอก คือเป็นผู้สมณะและสันโดษ 2. ด้านการสร้างอัตลักษณ์ทางวัตถุมงคล

วัตถุมงคลของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี ได้สร้างคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเป็นพุทธศิลป์ และมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ผู้ที่ได้ครอบครอง เป็นที่มาของความมั่งคั่งและยั่งยืนของผู้มีไว้บูชา วัตถุมงคลของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี มีลักษณะเฉพาะตนที่โดดเด่น เช่น พระปิดตา ตะกรุด รูปเหมือนหนุมาน และเหรียญชนิดต่าง ๆ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่มีมูลค่าสูงเป็นที่ต้องการของประชาชนทั่วไป

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ พระเกจิอาจารย์ เมืองนนทบุรี

Abstract

The research on the identity of the senior monks in Nonthaburi is qualitative research and historical survey of monks in Nonthaburi from past to present. The purpose of this research was to study methods for creating the identity of the senior monks in Nonthaburi, and the research question is how methods for creating the identity of the senior monks in Nonthaburi are.

The results of this research indicated that: the senior monks in Nonthaburi had been through the process of learning by various sciences both a specific science such as herbal medicine, technician, etc. and more importantly, Buddhism-science from parents. After that, the senior monks had also accomplished and sharpened themselves in mentalities and meditations until achieving high morals. Therefore, have mercy to teach the believers by using the Buddha's principles virtues, or attributes of the Dhamma. Sacred objects are created as media or tools to motivate people to enter the Buddhist way, which sacred objects can lead worshipers to higher auspicious Buddha images without difficulty.

As for the senior monks in Nonthaburi, there were methods for creating a unique identity who was a valuable role model, self-development, and bring happiness to the local community society, in order to allow the community to use the area to sell community products and souvenirs or commonly known as floating markets, community markets, or daily markets. Thus, people in the community have gained the income to support themselves and their families causing stability in life, prosperity, and sustainability of the economy.

The identity of the senior monks in Nonthaburi was divided into two aspects:

1. Personal identity creation (the obvious one) includes: 1) Having a high level of compassion and loving-kindness is developing yourself and the local community 2) Having strictly in the discipline of the priesthood. 3) The spirit of caring to help the local community society. 4) Being independent of one's self and surroundings who is modest and secluded.
2. Identity creation of sacred object.

The sacred objects of senior monks in Nonthaburi have created historical value, Buddhist art, and economic value to those who worship. It is the source of stability, prosperity, and sustainability. These sacred objects are outstanding characteristics such as Phra Pidta amulets, Takrut, a figure similar to Hanuman, and various kinds of coins, which are of high value and are in demand by the general public.

Keywords: identity, the senior monks, Nonthaburi

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระภิกษุสงฆ์ถือว่าเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย อันประกอบไปด้วย พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ และพระสังฆรัตนะ มีหน้าที่ศึกษาปฏิบัติธรรมและเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าตลอดถึงต้องสืบทอดพระพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์จึงต้องมีคุณธรรมและเป็นแบบอย่างแก่คนทั่วไป พระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ เป็นกำลังหลักสำคัญมากในการสืบทอดพระพุทธศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2546: 224-225) ได้กล่าวถึงคุณของพระสงฆ์ โดยสรุป มี 9 ประการ เรียกว่า สังฆคุณ

ในพระไตรปิฎก (2560: 198-204) กล่าวถึงหลักปฏิบัติในฐานะที่พระภิกษุเป็นทิศเบื้องบน มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน และสืบทอดพระพุทธศาสนาโดยตรง มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติ มีหน้าที่ 6 อย่าง ได้แก่ 1. ห้ามปรามโดยสอนให้เว้นจากความชั่ว 2. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี 3. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี 4. ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ ไม่เคยฟัง 5. ชี้แจงอธิบาย ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง 6. บอกทางสวรรค์ คือ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ สุข ความเจริญในชีวิต

พระภิกษุสงฆ์ยังมีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อพระภิกษุประพฤติปฏิบัติชอบตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วย่อมนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและยังต้องสงเคราะห์สังคมชุมชนท้องถิ่น เช่น ช่วยสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ ส่งเสริมสนับสนุนสัมมาอาชีพ และกิจกรรมตามประเพณีและศาสนพิธีในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่บ้าน ชุมชน สังคม ซึ่ง พระราชมุนี (ป.อ. ปยุตโต) (2527: 6) ได้กล่าวว่า สำหรับหลักความประพฤติอันดีงามที่ต้องปฏิบัติหรือทำหน้าที่ของพระภิกษุ ทั้งโดยตรง และจำต้องมีความเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ คือ การอนุเคราะห์ชาวบ้าน

เมืองนนทบุรี (ออนไลน์) หรือจังหวัดนนทบุรีในปัจจุบัน มีคำขวัญประจำจังหวัดว่า “ทุเรียนเหนือชั้น เครื่องปั้นดินเผา เมืองเก่าวัดงาม ตลาดน้ำน่าชม รื่นรมย์สวนสมเด็จ เกาะเกร็ดงามตา พุทธยานานาพันธุ์ บ้านจัดสรรเป็นเลิศ” มีประเพณี ศิลปะ และวัฒนธรรมอันเก่าแก่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาเป็นเวลานานนับหลายร้อยปี เป็นแหล่งของพระอริยสงฆ์ที่ประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสมากมายหลายท่านมีทั้งที่มรณภาพแล้ว และยังมีชีวิตอยู่ พระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังและเป็นที่เคารพศรัทธาของผู้เลื่อมใสมีด้วยกันหลายรูป เช่น หลวงปู่เอี่ยม ปฐมนาม วัดสะพานสูง เป็นพระเกจิอาจารย์ที่ดังที่สุดในจังหวัดนนทบุรี เรียกได้ว่าเป็นเทพแห่งคลองพระอุดม จังหวัดนนทบุรี โด่งดังมากในเรื่องพระปิดตาหลวงปู่กลีน วัดสะพานสูง เป็นศิษย์เอกหลวงปู่เอี่ยมร่วมกับอาจารย์แปลก ร้อยบาง ที่ขึ้นชื่อเรื่องตะกรุด ท่านได้สืบสานตำนานพระปิดตาวัดสะพานสูง หลวงพ่อทองสุข เจ้าอาวาสวัดสะพานสูง ท่านได้ศึกษาวิชาจากหลวงปู่กลีนโดยตรง หลวงพ่อสุน และหลวงปู่เผือก วัดสาละโว้ เป็นตำนานอีกท่านหนึ่งในคลองพระอุดม

พระเกจิอาจารย์เหล่านี้ได้สร้างความศรัทธาและผลงานไว้ให้ประชาชนได้เคารพศรัทธามากมายและแต่ละท่านต่างมีความสามารถที่แตกต่างกันไปคนละด้านความแตกต่างในความถนัดของตัวเอง จนเป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนปรากฏว่าบาทของพระสงฆ์ได้มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ กิจกรรมหลายกิจกรรมพระสงฆ์มีส่วนเข้าร่วมในการพัฒนาสังคมชุมชนท้องถิ่น

พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นที่เคารพและศรัทธาของพระสงฆ์และประชาชนด้วยเหตุผลและความสำคัญของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี ปรากฏมีผลงานและเป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชน มีชื่อเสียงไปทั่วประเทศไทยและต่างประเทศจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสร้างเอกลักษณ์ การสร้างความเลื่อมใสศรัทธา และการสร้างความมั่นคงของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีที่มีต่อสังคมชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ทราบถึงความนิยมศรัทธา ความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี และการประพฤติปฏิบัติของเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีในการประกอบศาสนกิจต่าง ๆ ที่ปรากฏตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการสร้างอัตลักษณ์ของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี

วิธีการวิจัย

1. ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาอัตชีวประวัติและวัตถุมงคลของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีในอดีตและปัจจุบัน จากเอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัย พระไตรปิฎก วรรณกรรม และจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี ที่มีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขาน ซึ่งท่านได้มรณภาพแล้วและบางรูปยังมีชีวิตอยู่ การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิง

คุณภาพ ไม่ใช่การวิจัยวัตถุมงคลของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีอย่างลึกซึ้ง เช่น การหาตำหนิ หรือ ลักษณะพิเศษของวัตถุมงคล แต่เป็นการศึกษาอัตชีวประวัติที่เป็นอัตลักษณ์ และวัตถุมงคลของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีที่โดดเด่นเท่านั้น โดยการศึกษาเอกสาร และสำรวจ ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนาม (field study) กับกลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือที่ใช้คือ จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) จำนวน 40 คน/รูป ที่เป็นเจ้าอาวาสหรือตัวแทนเจ้าอาวาสวัด ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือ ประชาชนประจำวัด ผู้เกี่ยวข้องในวัด และผู้ที่มีความรู้ของวัดนั้น ๆ

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) ใช้สำรวจพื้นที่ในการวิจัยเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน วัด ด้านการเข้าถึงข้อมูล และด้านภูมิศาสตร์ทางกายภาพ

1.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี

2) การรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่สร้างขึ้นได้แก่ แบบสำรวจเบื้องต้น แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม ประกอบกับการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) ผู้วิจัยสำรวจพื้นที่ในการวิจัยเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน วัด ด้านการเข้าถึงข้อมูล และด้านภูมิศาสตร์ทางกายภาพ โดยการจดบันทึกและบันทึกภาพ

2.2 การสังเกต (Observation)

2.2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยเข้าไปร่วมกับกลุ่มผู้ปฏิบัติ โดยการสังเกตพฤติกรรมของพุทธศาสนิกชนทั่วไปและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยไม่เข้าร่วมกับกลุ่มผู้ปฏิบัติแต่จะสังเกตอยู่ห่าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเอกลักษณ์ของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี

2.3 การสัมภาษณ์ (Interview)

1. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ และผู้ปฏิบัติธรรม โดยใช้ข้อคำถามบางข้อคำถามจากแบบสัมภาษณ์และที่ไม่มีในแบบสัมภาษณ์ และใช้วิธีการจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป แทนคำตอบการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย มาทำการจำแนกข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งประเด็นไว้ และตรวจสอบดูอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้นั้นมีความเชื่อถือได้และมีความครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป การนำข้อมูลทั้งหมดที่วิเคราะห์และสรุปเสร็จเรียบร้อยแล้วมาจัดเรียงเรียงเพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) พร้อมภาพประกอบบางตอน

4) การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้ว นำเสนอข้อมูลที่ได้อธิบายสรุปผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า พระเกจิอาจารย์เมื่อนันทบุรี มีรูปแบบและวิธีการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตน เป็นบุคคลต้นแบบที่มีคุณค่า พัฒนาตนและพัฒนาสังคมชุมชนท้องถิ่นเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำความสุขมาสู่สังคมชุมชนท้องถิ่น ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีอาชีพที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

ซึ่งอัตลักษณ์พระเกจิอาจารย์เมื่อนันทบุรี แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

- 1) การสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัว ประกอบด้วย
 - 1.1 ความมีเมตตาพัฒนาตัวเองและสังคมชุมชนท้องถิ่น
 - 1.2 มีความเคร่งครัดพระธรรมวินัย
 - 1.3 ความจิตใจใฝ่สงเคราะห์สังคมชุมชนท้องถิ่น
 - 1.4 ความเป็นผู้ไม่ยึดติดในตัวตนและวัตถุสิ่งของภายนอก

- 2) การสร้างอัตลักษณ์ด้านวัตถุมงคล

1. สร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล

ในด้านการสร้างอัตลักษณ์บุคคล พระเกจิอาจารย์เมื่อนันทบุรีมีอัตลักษณ์ที่สามารถอธิบายได้ ดังนี้

- 1) ความมีเมตตาพัฒนาตัวเองและสังคมชุมชนท้องถิ่น

จากผลการวิจัยพบว่า พระเกจิอาจารย์เมื่อนันทบุรีมีอัตลักษณ์ด้านความเมตตากรุณาต่อประชาชนทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง มีข้อเปรียบเทียบได้ว่า “วัตถุมงคลหรือของขลังที่มีเมตตาตามหานิยมเป็นเมฆ

จิตที่มีเมตตาเป็นบรรยากาศความชื่น เมื่อมีเมฆผ่านความชื่นที่มีจะทำให้เกิดสายฝนโปรยลงมาได้” พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีจึงต้องสร้างเมตตาให้มีในจิต ผู้ที่มีเมตตาจะไม่ประทุษร้ายและจะไม่ใช้ให้ผู้อื่นกระทำสิ่งนั้นแทนตน เมื่อถูกให้ร้ายหรือทำร้ายก็ไม่ให้ร้ายหรือทำร้ายตอบ โอกาสของความรุนแรงจึงลดลง เมื่อผู้ใดมีเมตตา ผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะได้รับบรรยากาศแห่งความสุขซึ่งเท่ากับช่วยรักษาอารมณ์ของผู้อื่นในขณะเดียวกัน กระแสของเมตตาทั้งในระดับของจิตและพฤติกรรมที่สืบเนื่องกันจึงมีผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคม สังคมรอบข้างย่อมมีความสุขสงบและมีมิตรไมตรีตามไปด้วย

ความเมตตา รวมทั้งความกตัญญูจัดว่าเป็นความดีงาม การเจริญภาวนาที่ระลึกถึงเมตตา และกตัญญูจึงเป็นสุภกรรมฐาน การแผ่เมตตาเริ่มที่มารดาบิดาและผู้มีพระคุณก่อนผู้ใกล้ชิดและผู้อื่น จากนั้นจึงขยายวงออกไปถึงประเภทบุคคลและสัตว์โลกที่มองไม่เห็น จิตที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข และพ้นทุกข์นั้นย่อมเป็นที่สรรเสริญ แม้ว่าเทวดาและอมนุษย์จะมีได้จัดอยู่ในภพของมนุษย์ซึ่งโลกสมัยใหม่ถือเป็นเรื่องเหนือความจริง การแผ่เมตตาต่อเทวดาและอมนุษย์ก็จะช่วยให้รู้สึกมั่นคงปลอดภัยและไม่หวาดระแวง เทวดาและอมนุษย์ที่รับรู้ได้ย่อมมีสาธุการด้วย

สอดคล้องกับ พระครูสังฆรักษ์คุณ ศิริสำราญ (สุภาจาโร) มนตรี ศรีราชเลา และ ชีระพงษ์ มีไธสง (2562: 279) ที่ว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของพระเกจิอาจารย์อีสานใต้ ผลการวิจัยพบว่า พระเกจิอาจารย์อีสานใต้ โดยมากเป็นพระที่มีความเมตตา...กระบวนการสร้างพลังศรัทธาแต่ละรูปมีความจำเพาะที่แตกต่างกันออกไป ทั้งมีพลังสมาธิจิตสูง ทั้งข้อวัตรปฏิบัติธรรม และการสร้างคุณประโยชน์ สาธารณประโยชน์ไว้มากมายหลายอย่าง จนกลายเป็นรูปธรรม เป็นที่มาแห่งความศรัทธาเชื่อถือ

นอกจากนั้นแล้ว พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรียังได้สร้างศรัทธาความเชื่อความเลื่อมใสให้แก่ประชาชนเป็นอย่างมาก จนต้องสร้างวัดมุงมคดต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อมอบให้แก่พุทธศาสนิกชนที่มาพบและกราบไหว้บูชา สอดคล้องกับ กิตติ ภิญโญ (2560) ว่า ความเชื่อ เป็นสิ่งแรกและสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้พระเครื่องเกิดความนิยม พระเครื่อง ได้เริ่มต้นขึ้นมาจากความเชื่อที่เป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตของคนในอดีต เช่นการเชื่อ เรื่องผีสิง การเชื่อเรื่องดวง หรือการเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์ สิ่งเหล่านี้ทำให้ความเชื่อเหล่านี้ ได้มาผูกกับพระเครื่อง จึงทำให้ความเชื่อ มีความสำคัญที่สุดในการสร้างความนิยม

2) เครื่องศรัทธาธรรมวินัย

จากผลการวิจัยพบว่า พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีมีอัตลักษณ์ด้านเป็นพระสุปฏิปันโน คือพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และชอบเดินธุดงค์เพื่อปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานตามสถานที่ต่าง ๆ โดยการเดินเที่ยวจาริกไปตามที่ต่าง ๆ เพื่อฝึกฝนอบรมตนจากครูบาอาจารย์และจากสำนักต่าง ๆ เมื่อฝึกฝนอบรมตนเองดีแล้วจึงกลับมาสั่งสอนประชาชนต่อไป

สอดคล้องกับ พระครูสังฆรักษ์คุณ ศิริสำราญ (สุภาจาโร) มนตรี ศรีราชเลา และ ชีระพงษ์ มีไธสง (2562: 281) ว่า ...สร้างพลังศรัทธาแต่ละรูปมีความจำเพาะที่แตกต่างกันออกไป ทั้งมีพลัง

สมาธิจิตสูง ทั้งข้อวัตรปฏิบัติธรรม และการสร้างคุณประโยชน์ สาธารณประโยชน์ไว้มากมายหลาย
อย่าง จนกลายเป็นรูปธรรมเป็นที่มาแห่งความศรัทธาเชื่อถือ

เมื่อพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีได้ปฏิบัติภารกิจสมณธรรมฐาน ทำให้ได้ประโยชน์
สูงสุด เรียกว่าโลกียอภิญา เป็นปัญญาที่รู้อารมณ์ทั้งหลายในโลกอย่างพิเศษ 6 ประการ หรือเรียกว่า
รู้อภิญา

จะสังเกตได้ว่า พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี เป็นผู้มีความวิเศษ นั่นคือเป็นผู้มีคำพูดหรือ
วาจาที่เอ่ยจากปากแล้วสำเร็จเป็นไปตามที่กล่าว เพราะอานุภาพแห่งด้วยศีล สมาธิ และปัญญา หรือ
ไตรสิกขาที่ท่านประพฤติปฏิบัติ

สอดคล้องกับ ภัทรพร สิริกาญจน (2553: 38) ที่กล่าวว่า ความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือ
ธรรมชาติ อิทธิปาฏิหาริย์และพฤติกรรมทางไสยศาสตร์ต่าง ๆ เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ประชาชน
พยายามแก้ปัญหาสร้างความสันติสุขให้แก่ตนเองและชุมชน

3) จิตใจใฝ่สงเคราะห์

จากผลการวิจัยพบว่า พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีมีการพัฒนาวัดโดยการสร้างถาวรวัตถุ
และเสนาสนะสถานต่าง ๆ ให้มีความเจริญงอกงามไพบุลย์คู่กับพระพุทธรูปศาสนา ทั้งในอดีตและ
ปัจจุบันพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี ได้ทำหน้าที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านการศึกษา ทั้งส่วนที่จัด
การศึกษาเองโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ทางรัฐบาลไม่สามารถจัดการศึกษาบริการได้ทั่วถึง
ได้แก่ กลุ่มประชากรที่ด้อยโอกาสทางสังคม ด้อยโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้ด้อยโอกาสทาง
การศึกษา ก็ได้อาศัยพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีให้การศึกษา และอนุเคราะห์ด้วยเงินและอุปกรณ์
ต่าง ๆ โดยไม่ต้องใช้งบประมาณจากรัฐบาล แต่ใช้ทุนจากประชาชนโดยตรง ทั้งที่อยู่อาศัย อาหาร
และในการใช้จ่าย โดยที่รัฐไม่ต้องลงทุน หากมองอย่างนี้แล้วจะเห็นได้ว่าพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี
ได้ช่วยเหลือสงเคราะห์รัฐบาลด้วย ไม่เพียงแต่ได้ช่วยอนุเคราะห์กับประชาชนกลุ่มที่ด้อยโอกาสเพียง
ฝ่ายเดียว แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี อาจมองได้ทั้งที่เป็นระบบ คือ จัดตั้ง
โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอน มีหลักสูตรที่แน่นอน และอีกที่จัดอย่างไม่เป็นระบบ เป็นลักษณะ
การให้ทุนสนับสนุนการศึกษา การให้ทุนในสร้างอาคารเรียน ให้ทุนซื้อสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์
ทางการศึกษา ให้ทุนการศึกษากับครูเพื่อพัฒนาครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลน ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้
ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นต้น

บทบาทของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีในด้านการพัฒนาชุมชน ยิ่งเห็นได้ชัดเจนว่า
พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี ที่มีบารมีมีเอกลาภมาก พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีไม่ได้เก็บไว้เพียง
ตัวท่านเอง หากแต่ได้ช่วยสร้างโรงพยาบาล ที่ว่าการอำเภอ อนามัยประจำตำบล ศาลาที่ประชุม
ศาลาพักริมทาง ทำบ่อน้ำ ทำสะพาน เป็นต้น

หากมองลึกลงไปถึงการพัฒนาในด้านจิตใจ พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีได้พัฒนาจิตใจของคนในชุมชน จากคนที่ติดยาเสพติดให้เลิกยาเสพติด จากที่เคยติดเหล้าให้เลิกเหล้า จากที่เคยติดการพนันให้เลิกจากการพนัน จากที่เคยลุ่มหลงในไสยศาสตร์ ที่เคยมงายให้รู้ใช้สติปัญญา จากความเห็นผิด (มิจฉาทิฐิ) ให้มีความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี พัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้ขยันหมั่นเพียรในการทำมาหาเลี้ยงชีพ คือ แสวงหาและสอนให้ขยันเก็บออม ประหยัดใช้จ่ายอย่างรู้คุณค่า ไม่ฟุ่มเฟือย หลูหลา หลงตามค่านิยมที่ผิด ๆ (ค่านิยมที่ไม่่นานิยม) สอนให้คนที่อยู่สังคม แต่สอนให้รู้จักเลือกคบคน โดยให้เลือกคบกับบัณฑิต ให้หลีกเลี่ยงจากคนพาล และสอนให้วางตนให้เหมาะสมกับภาวะแห่งตน รู้จักฐานะของตน

นอกจากนั้น พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรียังเป็นหมอยาสมุนไพร คือการศึกษาหาความรู้เฉพาะทาง แล้วนำวิชาหมอยาสมุนไพรเหล่านั้นมารักษาประชาชน

สอดคล้องกับ พระครูสังฆรักษ์คุณ ศิริสำราญ (สุภาจาโร) มนต์รี ศรีราชเลา และ ธีระพงษ์ มีโรจน (2562: 282) ว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของพระเกจิอาจารย์อีสานใต้ พบว่า ...รู้ศาสตร์ในด้านการรักษา และบรรเทาทุกข์ของประชาชนได้

นอกจากนั้น พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรียังได้พัฒนาชุมชน โดยพบว่า ทุกวัดที่พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีจำพรรษาอยู่ ปัจจุบันมีตลาดนัดชุมชนจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นนำสินค้าและผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นมาวางขายให้ประชาชนได้ซื้อหา ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการงานของเจ้าอาวาสและผู้เกี่ยวข้อง จนเป็นแลนด์มาร์คหรือจุดเช็คอินที่สำคัญ

สอดคล้องกับแนวคิดของ นิลรัตน์ กลนิลจันทร์ ประยูร สุขะใจ และพระมหานภดล เตชธมโม (2552: 271) ว่า การให้ศาสนสถานดำรงอยู่ได้อย่างยาวนานขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ จากการศึกษาผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสซึ่งการบริหารจัดการของผู้รับผิดชอบจะแตกต่างกันตามลักษณะความสำคัญของวัด

4) ไม่บ่มเพาะอิตตา

จากผลการวิจัยพบว่า พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี มีหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้องตามหลักการของพระพุทธศาสนา นั่นคือ การไม่ยึดติด ไม่ยึดมั่นถือมั่นในตัวตนหรือวัตถุต่าง ๆ ภายนอก และบางรูปเมื่อท่านมรภาพแล้วก็มีสิริระสังขารที่ไม่เน่าเปื่อย คำสอนของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี ล้วนเป็นกุศโลบายในการสอน แม้ท่านให้วัตถุมงคลเพื่อความเป็นสิริมงคลก็จริง แต่ก็ยังกล่าวว่าการประพฤติตนในศีล สมาธิ และปัญญา ต้องมีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ

พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีผู้เมตตาจิตเมื่อมีความประจักษ์แจ้งในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ รวมถึงมาที่จิตว่า “พระพุทธเจ้าท่านเห็นแจ้งเช่นนี้ หรือพระธรรมเป็นเช่นนี้ หรือพระอริยสงฆ์บริสุทธิ์หมดสิ้นอวิชชาเป็นเช่นนี้ ทั่วโลกธาตุสรรพสิ่งทั้งหลายล่มสลายลงหมดไม่เหลือ มีแต่จิต

แห่งพุทธะที่สว่างจ้าเด่นดวงบริสุทธิ์ ธรรมะนี้ยากยิ่งที่สัตว์โลกจะละวางกิเลสให้สิ้น” พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีผู้เป็นพระอริยสงฆ์ผู้บรรลุธรรมท่านจึงเหลือแต่เมตตาสงสารสัตว์โลก เห็นทุกข์ทั้งหลายที่สัตว์โลกเห็นดีเห็นงามหยิบฉวยเอาไว้แสวงหาอยู่ร่ำไป หนทางเห็นแจ้งสู่ความเป็นหนึ่งแห่งจิตพุทธะเห็นแจ้งต่อพระนิพพานที่ยากเข็นลำบากนักหนา ความบริสุทธิ์จะมีได้ก็ด้วยปัญญาล้างความเห็นผิดธรรม เจริญมรรคผลนิพพานและด้วยเมตตาเท่านั้น จึงจะช่วยเหลือเพื่อนเหล่ามนุษย์เหล่าเทวดาให้แจ้งหนทางแห่งธรรมนี้

สอดคล้องกับ พระธรรมธัชสิทธิ์ ชยธมฺโม (ศรชัย) (2561: 99-100) ว่า การบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนา ด้านละความชั่วแม้ในสังคมไทยจะมีมุมมองต่อสถานะและบทบาทของวัตถุมงคลในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะเครื่องรางของขลัง ในฐานะปูชนียวัตถุทางศาสนา หรือในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม วัตถุมงคลคือการรักษาศีลดังจะเห็นได้ในข้อห้ามในการใช้วัตถุมงคลและทุกกระบวนการขั้นตอนของการสร้างหากเป็นฆราวาสก็ต้องนุ่งขาวห่มขาว สมาทานศีล 5 หรือ ศีล 8 หากเป็นพระสงฆ์ก็ต้องปลงอาบัติ สรรวมในศีลให้บริสุทธิ์จึงจะสามารถดำเนินการสร้างวัตถุมงคลอย่างสมบูรณ์บริสุทธิ์ถูกต้องตามแบบแผนของการสร้างวัตถุมงคลของโบราณจารย์ซึ่งเท่ากับว่าผู้สร้างวัตถุมงคลทุกคนนั้นย่อมมีโอกาสได้ปฏิบัติธรรม ด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ การทำความดีคือวัตถุมงคลเป็นอุบายที่จะโน้มน้าวทั้งผู้สร้างวัตถุมงคลรวมทั้งผู้ใช้วัตถุมงคลเองให้หันมาสู่การปฏิบัติธรรม และเมื่อได้มาแล้ว นำมาบูชาก็กราบไหว้นอบน้อมทั้งตื่นและก่อนนอน เวลาห้อยติดตัวไปไหน ก็นำมาจับเหนือหัวกราบไหว้บูชา สวดมนต์อาราธนาด้วยความนอบน้อมอยู่เสมอ ทำจิตใจให้ผ่องใสคือการบูชาวัตถุมงคลและการกราบไหว้นอบน้อมบูชาพระเกจิอาจารย์ต่าง ๆ ที่วัดเพื่อขอหรือเช่าบูชาพระเครื่องมาบูชา ซึ่งผู้ใช้พระเครื่องได้มีโอกาสปฏิบัติอบรมปัญญา ยกจิตขั้นสู่วิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งกับตนอย่างลึกซึ้ง โดยการสวดมนต์ภาวนาบทพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณต่าง ๆ ในการอาราธนาพระเครื่องอันเป็นพุทธานุสสติ ัมมานุสสติ สังฆานุสสติ ซึ่งเป็นการฝึกสมาธิในการใช้พระเครื่องที่เป็นพื้นฐานที่จะช่วยผลักดันจิตของผู้ใช้พระเครื่องให้ยกขั้นสู่การปฏิบัติวิปัสสนา อบรมปัญญาความรู้แจ้งให้เกิดแก่ตน สุดท้ายใจของผู้ใช้พระเครื่องนั้นก็กลายเป็นพระที่แท้จริงคือเป็นใจของผู้ที่หมดสิ้นซึ่งกิเลสเหตุแห่งทุกข์โดยสิ้นเชิงไปในที่สุด เมื่อใจผู้ใช้พระเครื่องกลายเป็นใจพระอย่างแท้จริง

2. การสร้างอัตลักษณ์ทางวัตถุมงคล

ในด้านการสร้างอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของวัตถุมงคลของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี ได้สร้างคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเป็นพุทธศิลป์ และมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ผู้ที่ได้ครอบครอง อันเป็นการสร้างความมั่งคั่งและยั่งยืนของผู้มีไว้บูชา วัตถุมงคลของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี มีลักษณะเฉพาะเช่น พระปิดตา ตะกรุด รูปเหมือนหนุมาน และเหรียญชนิดต่าง ๆ เป็นต้น ล้วนเป็นที่ต้องการของประชาชนทั่วไป

ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี ได้สร้างวัตถุมงคลตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันที่มีราคาสูงและไม่ตกยุคเป็นที่นิยมกันมาก ทั้งมีคุณค่าและราคาสูง บางรุ่นไม่สามารถหาเช่าบูชาได้ นำมาซึ่งความมั่งคั่งและยั่งยืนแก่ผู้มีไว้ครอบครอง และเป็นที่ใสสะอาดหาของผู้ที่อยากได้

สอดคล้องกับแนวคิดของ ญัฐกานต์ แน่พิมาย (2557: 82) ว่า การรับเอาความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับพระเครื่องไทยจึงเป็นเรื่องไม่ยากนัก สำหรับความศักดิ์สิทธิ์ของเกจิอาจารย์และพระเครื่องไทยถูกถ่ายทอดผ่านสิ่งที่เรียกว่า “เรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์” ที่แพร่หลายในสังคมผ่านการบอกเล่าของผู้คนรวมถึงสื่อต่าง ๆ เช่น นิตยสาร หนังสือ เป็นต้น โดยเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับเกจิอาจารย์และพระเครื่องแพร่หลายในไทยก่อนนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา และต่อมาจึงแพร่กระจายสู่ชาวมาเลเซียเชื้อสายจีน ส่งผลให้พระเครื่องไทยเป็นที่นิยมในมาเลเซีย ซึ่งเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์นับเป็นทุนทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของพระเครื่องที่ส่งผลต่อการเกิดมูลค่าของพระเครื่องและมูลค่าที่สูงขึ้นของพระเครื่องด้วย

ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติ ภิญโญ (2560: 124) ว่า พระเครื่องถือเป็นวัตถุที่สร้างขึ้นมากเพื่อเป็นตัวแทนของพระพุทธรูป เพื่อระลึกถึงคุณของพระพุทธรูป ต่อมาได้มีการสร้างรูปตัวแทนของพระเกจิอาจารย์ที่มีผู้คนนับถือมาก จึงเกิดความนิยมที่จะหาวัตถุมงคลที่พระเกจิอาจารย์ที่เคารพเป็นผู้จัดสร้าง และเมื่อการความนิยมมากขึ้น ผู้คนที่นำไปบูชาได้มีประสบการณ์ต่าง ๆ ในการบูชาวัตถุมงคลชิ้นนั้น ๆ จึงทำให้เพิ่มความนิยมมากขึ้นจนทำให้เกิดการเช่าพระเครื่อง (ซื้อ - ขาย) เพื่อครอบครองพระเครื่องที่ตนต้องการ พระเครื่ององค์ใดที่มีความหายากและเก่าแก่มาก ยิ่งเป็นพระที่เก่าแต่ยังมีความสวยงามเชิงศิลป์ของตัวพระอยู่ ยิ่งทำให้พระเครื่ององค์นั้นมีมูลค่ามาก จึงเกิดการสร้างพระเกี๋ย หรือพระปลอมขึ้นมา เพื่อหวังหลอกลวงประชาชนทำให้เกิดการดูพระเครื่องและเกิดเขียนพระเครื่องขึ้น เป็นบุคคลที่ซื้อไปขายพระเครื่องว่า พระเครื่ององค์นั้นเป็นของแท้หรือของปลอม มีความสวยงามมากน้อยเท่าใด เขียนพระเครื่องส่วนใหญ่จึงมีรายได้จากการทำกำไรพระเครื่องสูง เพราะสามารถหาพระเครื่องราคาถูกและทำมาขายต่อในราคาแพง และเมื่อเกิดการวัดความสวยงามเชิงศิลป์ของพระเครื่องขึ้น จึงเกิดการประกวดพระเครื่องขึ้น มีจุดประสงค์หลักเพื่อแข่งขันความสวยงามของพระเครื่อง พระเครื่องที่ได้รับรางวัลจากการประกวดจะทำให้พระเครื่องมีราคาเพิ่มขึ้นอีก เกิดจากการการันตีของกรรมการงานประกวดว่า พระเครื่องที่ได้รับรางวัลคือพระเครื่องที่เป็นของแท้และมีความสวยงามระดับงานประกวด และเมื่อพระเครื่องมีการสร้างมูลค่ามากขึ้น จึงทำให้ผู้คนหันมาสนใจพระเครื่องมากขึ้น

อภิปรายผล

1. พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีความเชื่อมโยงทางสังคมและความสัมพันธ์กันในรูปแบบจากอาจารย์ถ่ายทอดมาถึงศิษย์ และแบบเครือญาติ เช่น หลวงปู่เอี่ยม วัด

สพานสูง เป็นอาจารย์หลวงปู่กลั่น วัดสพานสูง และหลวงปู่กลั่นเป็นลูกศิษย์ หลวงพ่อทองสุข วัดสพานสูง เป็นต้น ความสัมพันธ์เหล่านี้ก่อให้เกิดรูปแบบการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน เป็นต้นแบบของความกตัญญูตเวทีย

ตรงกับหลักพุทธธรรมที่เรียกว่า คารวะ หรือคารวตา 6 คือ ความเคารพ หรือการถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วยความเอื้อเฟื้อ หรือด้วยความหนักแน่นจริงจัง การมองเห็นคุณค่าและความสำคัญแล้วปฏิบัติต่อบุคคลหรือสิ่งนั้นโดยถูกต้อง ด้วยความจริงใจ (พระไตรปิฎก เล่มที่ 22/303/368)

2. พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีความเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์หมายความว่า วัดที่ท่านจำพรรษามีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน สามารถไปหาหาสูกันได้ง่ายไม่ลำบาก เช่น วัดสพานสูง วัดอินทาราม วัดบางจาก อยู่ในอาณาบริเวณที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ง่ายต่อการไปศึกษาหาความรู้ ซึ่งตรงกับหลักพุทธธรรมที่ว่าเรียกว่า สัปปายะ 7 หมายถึง สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย (พระไตรปิฎก เล่มที่ 1/524)

3. พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีวัดอุ้มงคลที่เด่นโด่งดังเป็นการเฉพาะ เช่น พระปิดตา หนูมาน ตะกรุดแล่น เหยียดประภทต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีความเชื่อว่าเข้มขลังมีคุณค่าทางจิตใจ พร้อมไปด้วยพุทธคุณทุกด้านเช่น เมตตามหานิยม แคล้วคลาดหนังเหนียว คงกระพันชาตรี และมีมูลค่าในการซื้อขายที่มาก เป็นที่ตองตาตองใจของประชาชนทั่วไป แม้แต่ปัจจุบันก็เป็นทีเสาะแสวงหาของประชาชนทั่วไป แต่มีคุณค่าที่เหนือกว่าราคานั้นคือคุณค่าทางจิตใจ ซึ่งวัดอุ้มงคลเหล่านี้ถือว่าเป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธองค์ ที่เรียกว่า พุทธานุสสติ และเป็นการระลึกถึงพระสงฆ์ ที่เรียกว่า สังฆานุสสติ การระลึกถึงสิ่งเหล่านี้เรียกว่าอนุสสติ 10 คือ ความระลึกถึง หรืออารมณ์อันควรระลึกถึงเนื่อง ๆ (พระไตรปิฎก เล่มที่ 20/179-180)

4. การสร้างนวัตกรรมด้านภาษาบาลี

ในบทคาถาบูชารูปหล่อหรือคาถาอาราธนาวัดอุ้มงคล มีการสร้างคำภาษาบาลีเป็นบทคาถาใหม่ เพื่อบูชาพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี และวัดอุ้มงคลที่สร้างขึ้น และมีการผสมผสานประยุกต์กันเข้าระหว่างภาษาบาลีกับภาษาไทย ที่นักภาษาศาสตร์รับได้และไม่ปฏิเสธ บทคาถาต่าง ๆ นี้ ถือว่าเป็นการสวดมนต์เพื่อเจริญจิตภาวนาแบบหนึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิดของ อธิเทพ ฆาธา (2560: 699-700) ว่า การสวดพระพุทธรูปมนต์นั้นมีคุณค่าต่อสังคมไทย คือ

1. มีคุณค่าต่อการพัฒนาชีวิต คือ ทำให้เกิดศรัทธาและเร่งเร้าให้สร้างชาติ
2. มีคุณค่าในด้านการพัฒนาสติปัญญา คือ การสวดมนต์ทำให้จิตใจสงบและหากพิจารณาตามบทสวดมนต์ก็สามารถสร้างเสริมสติปัญญาได้

3. มีคุณค่าในการศึกษาหลักคำสอน คือ การกระตุ้นให้สังคมเกิดความสนใจในคำสอนที่ปรากฏในบทสวดมนต์แต่ละบทนั้น
4. มีคุณค่าในด้านการพัฒนาจิตใจ คือ การสวดมนต์ถือว่าการทำสมาธิอย่างหนึ่ง เมื่อจิตสงบย่อมมีผลต่อการกระทำในด้านอื่น ๆ ได้
5. มีคุณค่าในการพัฒนาสังคม คือ การสวดมนต์ถือว่าเป็นกิจกรรมของชุมชนหรือสังคมที่มีการจัดเตรียมสถานที่และพิธีกรรมมีการมาร่วมกันสวดมนต์ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่มีส่วนสร้างความสามัคคีให้เกิดกับชุมชนอย่างหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. โครงการ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการความสัมพันธ์ตามโครงการ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน)
2. ผู้ที่สนใจในเรื่องความเชื่อ ความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในตัวของพระสงฆ์ และวัดอุ้มงคลสามารถนำไปปรับใช้ได้
3. ผลการวิจัยเรื่องอัตลักษณ์พระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรี สามารถนำไปประชาสัมพันธ์จุดเด่นของจังหวัดนนทบุรี เพื่อสนับสนุนการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรให้มีการวิจัยเกี่ยวกับเสขียวัตรของพระสงฆ์ไทยกับการเผยแพร่ทางสื่อในยุคดิจิทัล
2. ควรให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดเก็บบันทึกข้อมูลของพระเกจิอาจารย์เมืองนนทบุรีในระบบฐานข้อมูล
3. ควรให้มีการวิจัยเกี่ยวกับพิธีกรรมและขั้นตอนของการจัดทำวัตถุมงคลรูปแบบเฉพาะพระเกจิอาจารย์สายเมืองนนทบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ภิบุญญ. (2560). **ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมพระเครื่องของประชาชนที่มีความสนใจพระเครื่องในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา ศูนย์พระเครื่อง ห้างสรรพสินค้าพันธุ์ทิพย์พลาซ่า งามวงศ์วาน. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารธุรกิจบัณฑิตและการผลิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.**
จังหวัดนนทบุรี. ค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2564, จาก <https://sites.google.com/site/5430500518aew/khwam-samarth->

- ณัฐกานต์ แน่พิมาย. (2557). **อุตสาหกรรมความศรัทธา: การค้าพระเครื่องข้ามชาติระหว่างไทยและมาเลเซีย**. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- นิลรัตน์ กลนิลจันทร์ ประยูร สุยะใจ และ พระมหานภดล เตชธมโม (2553). **ศึกษาศาสนสถานที่สำคัญต่อการอนุรักษ์การท่องเที่ยวของวัดในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการคณะสงฆ์) มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์คุณ ศิริสำราญ (สุภาจาโร) (2562). **พระเกจิอาจารย์อีสานใต้: กระบวนการสร้างอัตลักษณ์พลังศรัทธา และความมั่นคงของชุมชน**. ดุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระธรรมธัชชัยสิทธิ์ ชยธมโม (ศรชัย) (2561). **ศึกษาการบูชาวัตถุมงคลเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดีในทางพระพุทธศาสนาของประชาชนอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชมนูณี (ป.อ. ปยุตโต). (2527). **สถาบันพระสงฆ์กับการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 1, 11, 20 และ 22**.
- อริเทพ ผาตา (2560). **การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของการสวดพระพุทธรูปที่มีต่อสังคมไทย**. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มจร. 6(2) (ฉบับพิเศษ) เมษายน-มิถุนายน 2560.

ลักษณะของผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ The Characteristics of Buddhist social entrepreneurs

พิทักษ์ ลีนาลาด

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, phleen@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะของผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ และมีคำถามการวิจัย คือ ลักษณะของผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธเป็นอย่างไร

ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ มีลักษณะ 6 ประการ ดังนี้

1. สาธารณโภคี (To share any lawful gains with virtuous fellows) หมายถึง ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ต้องมีจิตใจไม่ต้องการให้หรือมองเห็นความสำคัญของการให้แก่ผู้อื่น และสังคมโดยไม่มีเงื่อนไข เมื่อได้ทรัพย์สินสิ่งของใดมาก็แบ่งปัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาแม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันแจกจ่ายเพื่อช่วยเหลือสังคม ซึ่งการให้มิทั้งให้เป็นสิ่งของ ให้ความรู้ และให้อภัย

2. จักขุมา (Shrewd) หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล หมายความว่า ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ต้องรู้ว่าซื้อสินค้าที่ไหนได้ราคาถูก แล้วนำไปขายที่ไหนจึงได้กำไร ต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คน ลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับคำว่า Conceptual Skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิด

3. วิธูโร (Capable of administering business) หมายถึง ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ต้องมีการบริหารจัดการสถานประกอบการได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ผู้ประกอบการร้านเพชรต้องสามารถดูออกกว่าเป็นเพชรแท้หรือเพชรปลอม แพทย์ผู้เป็นหัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัด ลักษณะนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิค

4. นิสสัยสัมปันโน (Having good credit rating) หมายถึง ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ต้องมีการพึ่งพาอาศัยผู้อื่นได้ด้วยการเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น ผู้ประกอบการทางสังคมเดินทางไปติดต่อธุรกิจต่างๆ ก็มิเพื่อนนักธุรกิจให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงินเพราะมีเครดิตดี ผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธที่ดีต้องผูกใจคนไว้ ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

5. การอำนวยการ (Directing) หมายถึง ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ต้องกำกับสั่งการและมอบหมายให้แต่ละฝ่ายได้ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้

6. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ต้องติดตามดูว่าแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานไปถึงไหน มีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นที่ใด และที่สำคัญคือการป้องกันไม่ให้อ่อนแอต่อหน้าที่ละทิ้งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่

การรู้จักให้และแบ่งปัน จึงเป็นหลักการสำคัญข้อแรกของลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ส่วนที่เหลือเป็นหลักการของผู้ประกอบการในสถานประกอบการทั่วไป

คำสำคัญ: ลักษณะ ผู้ประกอบการทางสังคม พุทธ

Abstract

The research on the characteristics of Buddhist social entrepreneurs, which is a qualitative research. The objective of this research was to study the characteristics of Buddhist social entrepreneurs, and the research question is how are the characteristics of Buddhist social entrepreneurs?

The results of this research indicated that: there are 6 characteristics of Buddhist social entrepreneurs as follows:

1. Sadharanabhogi (To share any lawful gains with virtuous fellows) refers to the characteristics of Buddhist social entrepreneurs, who dedicate themselves to giving or realizing the importance of giving to others without conditions. When you got some properties, you should give or share with others that is when you got even a small thing. You can share and distribute among contributing to society by giving as a gift, giving knowledge, and forgiving.

2. Chakhuma (Shrewd) refers to wisdom and far-sighted, which means the characteristics of Buddhist social entrepreneurs know where to buy at a low cost and then sell them anywhere to make a profit, must be able to plan and be smart in using people. This first characteristic corresponds to the word “conceptual skill” which is the skill of thinking.

3. Vithuro (Capable of administering business) refers to the characteristics of Buddhist social entrepreneurs. Must be able to have good management of the establishment. Having specific expertise, for example, a diamond shop operator must be able to determine whether it is a real diamond or a fake diamond. The surgeon

who is the head of the surgeon must specialize in surgery. This characteristic corresponds to the word “Technical Skill”, which is technical expertise.

4. Nissaya Sampanno (Having good credit rating) refers to the characteristics of Buddhist social entrepreneurs. Must be able to rely on others by being a good human relationship, such as social entrepreneurs traveling to do business. There are also businessmen who provide accommodation or loans because of good credit. A good Buddhist social entrepreneur must reach into people's hearts. This item corresponds to the word “Human Relationship Skill”, which is the skill of human relations.

5. Directing refers to the characteristics of Buddhist social entrepreneurs. Must direct and assign each department to operate according to the plan.

6. Controlling refers to the characteristics of Buddhist social entrepreneurs. Must follow up to each department about works, problems, or obstacles, and the key is to prevent compromising on duty, neglect, or malpractice.

Giving and sharing is the first essential principle of Buddhist social entrepreneurship. The rest are general entrepreneurial principles.

Keywords: characteristics, social entrepreneur, Buddhist

ความเป็นมาและสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการเป็นผู้ประกอบการทางสังคมกำลังเป็นที่สนใจ (ดวงใจ รุ่งโรจน์เจริญกิจ เดชรัต สุขกำเนิด พุทธิธนา นันทะวรการ และ ศิริวัฒน์ แดงซอน, 2558: 1) แต่ในต่างประเทศหรือทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ นักวิชาการ หรือองค์กรเอกชนได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการประกอบการทางสังคมว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของพลเมืองในสังคมไทย โดยประโยชน์จากการดำเนินการทางสังคมยังเป็นผลจากการสร้างสรรค์ของสมาคม องค์กรพัฒนาเอกชน หรือมูลนิธิจำนวนมาก ซึ่งหากพิจารณาถึงสาเหตุของการขยายตัวของประกอบการทางสังคมนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัญหาทางสังคมที่นับวันยิ่งมีความสลับซับซ้อนที่มากขึ้น จึงมองเห็นว่าการประกอบการทางสังคมคือหนทางที่จะสร้างความสุขสู่ชุมชน ประกอบกับปัญหาสังคมที่เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังมีความซับซ้อนและรุนแรง ส่งผลให้ภาครัฐไม่อาจที่จะเป็นผู้แก้ไขปัญหาได้เองทั้งหมด ด้วยเหตุนี้แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการทางสังคม จึงถือกำเนิดขึ้นและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเพราะนอกจากกำไรที่เป็นตัวเงินแล้ว ผู้ประกอบการทางสังคมยังมีกำไรเป็นคุณภาพของชีวิตและสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

ลักษณะการประสานระหว่างความคล่องตัว ความมีประสิทธิภาพและความสามารถในการสร้างนวัตกรรมแบบผู้ประกอบการ ผสมรวมกับการมีจิตสำนึกต่อสังคมแบบนักพัฒนาสังคม ทำให้มีความพิเศษ เพราะผู้ประกอบการจะมีความสามารถในการบริหารธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ และสนใจปัญหาสังคมโดยพร้อมที่จะเข้าไปช่วยแก้ไขด้วยการใช้ธุรกิจของตนเป็นเครื่องมือดำเนินการให้บรรลุภารกิจทั้งสอง ไปพร้อมกัน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ของไทยนับถือ มีหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยลักษณะของผู้ประกอบการและผู้ประกอบการทางสังคม ที่ผู้ประกอบการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการในสถานประกอบการของตน ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้สามารถใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัยในสังคม แต่ทั้งนี้การดำเนินธุรกิจของสถานประกอบการในปัจจุบัน จะเป็นการดำเนินงานเพียงแค่มุ่งหวังการสร้างผลกำไรสูงสุดอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมไม่ได้ เนื่องจากสังคมในยุคนี้ได้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายที่ต้องอาศัยการร่วมมือจากหลากหลายภาคส่วนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่าง ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ และสิ่งที่สำคัญคือศักยภาพของทุนมนุษย์และความสามารถเชิงพลวัต

ด้วยเหตุนี้ จึงได้เกิดแนวความคิดการส่งเสริมให้เกิดการประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurs) ซึ่งเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้ มีบทบาทแก้ไขปัญหาสังคมร่วมด้วยก่อเกิดการขยายตัวของแนวคิดอย่างกว้างขวางทั่วโลก และมีหลักการดำเนินงานโดยเน้นเสรีภาพความเสมอภาค ความยุติธรรมมีความเอื้ออาทรต่อการเพื่อ มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและยกมาตรฐานความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งการดำเนินงานให้สำเร็จได้นั้นภาวะผู้นำของผู้ประกอบการนั้นล้วนเป็นสิ่งสำคัญ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550: 7)

จากปรากฏการณ์ข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะการวิเคราะห์การเป็นผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ด้วยการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการทางสังคมนวมถึงการวิเคราะห์การเป็นผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ โดยการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์เพื่อสร้างลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ และเพื่อจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาให้ผู้ประกอบการทั่วไป ที่สนใจที่จะเป็นผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธอย่างสมบูรณ์ การบูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยสังคมปัจจุบัน สามารถทำได้โดยนำหลักพุทธจริยศาสตร์ระดับต้นมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลทั่วไป ได้แก่ นิสิตนักศึกษา ครูอาจารย์ ข้าราชการ นักธุรกิจ และนักการเมือง (พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์, 2555: 5)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะของผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์การเป็นผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary researcher) ในการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการทางสังคม โดยวิธีการสังเคราะห์ (Content Analysis) เป็นเทคนิคการวิจัย (Research technique) เพื่อใช้อธิบายถึงเป้าหมาย (Objective) และจำนวนของเนื้อหา (Content) ของการสื่อสารที่เห็นได้เด่นชัดอย่างเป็นระบบ ซึ่งกระบวนการในการตีความเพื่อการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเริ่มจากการใช้ ทฤษฎี (Thesis) หรือองค์ความรู้หลักที่ใช้เป็นฐานในการพิสูจน์เพื่อใช้ในการสังเคราะห์ผู้ประกอบการทางสังคม

ต่อมาคือ ขั้นตอนการสังเคราะห์ วิเคราะห์ คิดและตีความ (Synthesis) จากนั้น คือ ขั้นตอนการสรุปผลที่ได้ว่าขัดแย้งหรือสอดคล้องกับทฤษฎี (Antithesis) โดยหลักสำคัญในการตีความ (Content Analysis) ได้แก่ การให้ความสำคัญกับความคิดรวบยอด ที่สรุปออกมาว่ามีเนื้อหาที่สำคัญที่สุดจากประเด็นที่ปรากฏในการแยกประเด็น อาจจำแนกเป็นข้อ ๆ ตามเนื้อหา จากนั้นจึงตีความตามความจริงที่คาดว่าจะมีนัยยะ หรือสื่อเค้าว่าจะเป็นอย่างที่ให้ความหมายไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร ตำรา ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย มาทำการจำแนกข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามแต่ละประเภทตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งประเด็นไว้ และตรวจสอบดูอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มา มีความเชื่อถือได้และมีความครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป การนำข้อมูลทั้งหมดที่วิเคราะห์และสรุปเสร็จเรียบร้อยแล้วมาจัดเรียงเรียงเพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยแล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้นำสรุปอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ มีลักษณะความเป็นผู้รู้ เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม รู้จักบุคคล หรือที่เรียกว่า สัตบุรุษ หรือสัปปริสธรรมเป็นคุณธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นคนดี โดยไม่ขึ้นอยู่กับชาติกำเนิด ฐานะ ความเป็นอยู่ หรือความมีการศึกษาสูง บุคคลใดเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักความพอดี รู้จักเวลา รู้จักชุมชนหรือสังคม และรู้จักเลือกคบคน

บุคคลนั้นก็สามารถที่จะเป็นคนดี เป็นมนุษย์สมบูรณ์แบบ หรือเรียกว่า เป็นคนเต็มคน คนดีที่แท้ ซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติ

ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธที่ทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีถ้ามีคุณลักษณะดังที่ปรากฏในหลักสาราณียธรรม และที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในทศตยปาปนิกสูตร ดังนี้

1. สาธารณโภคี (To share any lawful gains with virtuous fellows) หมายถึง ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธต้อง ต้องมีจิตใจไม่ต่อการให้หรือการบริจาคแก่ผู้อื่นและสังคมโดยไม่มีเงื่อนไข ได้ทรัพย์สินสิ่งของใดมาก็แบ่งปัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาแม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียวนำมาแบ่งปันแจกจ่ายเพื่อช่วยเหลือสังคม ซึ่งการให้มิทั้งให้สิ่งของ ให้ความรู้ และให้อภัย สอดคล้องกับ สุภากร ภิญญัตตวจินดา (2561: 668) ว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการสังคมจะต้องเป็นคุณลักษณะในเชิงบวกคือต้องเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง และจะต้องเป็นผู้ที่มีความมีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อส่วนรวมด้วยความเต็มใจ จึงจะสามารถดำเนินกิจการให้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

2. จักขุมา (Shrewd) หมายถึง มีปัญญา มองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจต้องรู้ว่าซื้อสินค้าที่ไหนได้ราคาถูก แล้วนำไปขายที่ไหนจึงได้ราคาแพง ในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือจะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไป ต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill คือความชำนาญในการใช้ความคิด สอดคล้องกับแนวคิดของ มัทนา วัฒนอมศักดิ์ (2556: 205) ว่า ทักษะเชิงความคิดรวบยอด (conceptual skills) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และตีความข้อมูลและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบระบบสามารถมองเห็นภาพรวมขององค์กรมองเห็นภาพพา หน่วยงานย่อย ๆ ในองค์กรมีความสัมพันธ์กันเช่นไร กระแสไหลเวียนของงานเป็นอย่างไร สามารถคาดการณ์ อนาคตและวางแผนล่วงหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการมองเห็นปัญหา เข้าใจสาเหตุของปัญหาและทางเลือก ในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม รวมถึงความสามารถในการมองเห็นอุปสรรคและโอกาสก้าวหน้าของหน่วยงาน ตรงกลับหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยลักษณะสัตบุรุษ คือ ธรรมของสัตบุรุษธรรม ที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติของคนดี คำว่า สัตบุรุษ หมายถึง คนที่มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ คือมีพฤติกรรมถูกต้องตามทำนองคลองธรรมหรือเรียบร้อยดีไม่มีโทษ เป็นผู้มีจิตสงบระงับจากบาปอกุศลธรรม ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน (พระไตรปิฎก เล่มที่ 11/331/264; 439/312) ข้อที่ 3 ได้แก่ อัตตัญญูตา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัดและคุณธรรม เป็นต้น ของตนว่ามีสภาพอย่างไร แล้วประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมและทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกจุดที่จะสัมฤทธิ์ผลตลอดจนพร้อมแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามถึงความสมบูรณ์อันยิ่งขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ ความสามารถมองเห็นตนเองออก ว่าตนเองเป็นใคร มีฐานะและภาวะอย่างไร กำลังต้องการอะไร เมื่อมอง

ออกแล้วก็พยายามปรับตนเองให้เป็นอย่างที่คุณเป็นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม พยายามวางตนให้เหมาะสมกับฐานะและภาวะของตนและใช้กำลังความรู้ความสามารถของตนพัฒนาตนเองให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการในทางที่ชอบ รวมถึงความรู้จักหยุดยั้งความต้องการอันเกินขอบเขตกำลังความรู้ความสามารถของตน และหยุดยั้งการแสวงหาอันเกินกำลังหรือในทางที่มีขอบธรรม อันจะทำให้ตนเดือดร้อนในภายหลัง และข้อที่ 4 มัตตัญญูตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประมาณ หมายถึง ความรู้จักพอดีในสิ่งต่าง ๆ เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคและการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักความพอเหมาะในการพูด การปฏิบัติกิจและทำการต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนนอนหลับและการสนุกสนานรื่นเริงทั้งหลาย ทำการงานทุกอย่างด้วยความเข้าใจวัตถุประสงค์เพื่อผลดีแท้จริงที่พึงต้องการ โดยมีใช้เพียงเพื่อเห็นแก่ความพอใจ ชอบใจ หรือเอาแต่ใจของตน แต่ทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัย หรือองค์ประกอบทั้งหลายที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญา

ความรู้จักประมาณในสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นต้องเป็นไปใน 3 ขณะ คือ ในขณะแสวงหา ในขณะรับ และในขณะบริโภคใช้สอย โดยความรู้จักประมาณในขณะแสวงหาย่อมเป็นเหตุให้ประกอบอาชีพโดยทางที่ชอบธรรมไม่ใฝ่สูง ทะเยอทะยานจนเกินประมาณ อันจะก่อให้เกิดการแสวงหาในทางทุจริตต่อมา ความรู้จักประมาณในขณะรับย่อมเป็นที่ยินดีและเลื่อมใสของบุคคลผู้ให้ และไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนในภายหลัง ทั้งเป็นที่สรรเสริญของบุคคลผู้อื่นด้วย

ส่วนความรู้จักประมาณในขณะบริโภคใช้สอย โดยการพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วบริโภคอาหารหรือใช้สอยพัสดุสิ่งของต่าง ๆ ให้พอเหมาะพอควร ไม่ให้มากเกินไป ไม่ให้พุ่มเพี้ยงนัก ก็จักเป็นเหตุให้เกิดความเจริญ เช่น เมื่อบริโภคอาหารพอเหมาะพอดี ก็จะก่อให้เกิดความมีสุขภาพ ดีแก่ร่างกาย และเมื่อร่างกายปราศจากโรคแล้ว หากต้องการฝึกอบรมจิตให้เป็นสมาธิหรือให้เกิดปัญญา ก็ทำได้ง่ายขึ้น เป็นต้น

3. วิรูโระ หมายถึง จัดการธุรกิจได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชรต้องดูออกว่าเป็นเพชรแท้หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัด คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิค สอดคล้องกับ จตุพร จุ้ยใจงาม (2557: 140) ว่า ชุดความรู้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดการความรู้ของกิจการเพื่อสังคมที่ผู้ประกอบการทางสังคมจะนำมาใช้ในการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการทางสังคมในประเทศไทยนั้นต้องมาจากความรู้ของผู้ประกอบการทางสังคมที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากเพื่อนร่วมงาน การนำตัวอย่างที่เป็นเลิศ (Best Practice) มาพัฒนาใช้การลองผิดลองถูก (Lesson Learn) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมของกิจการ (Stakeholder) และจากสภาพแวดล้อม (Environmental) ในการทำงาน ซึ่งไม่เพียงแต่ความรู้ที่มีอยู่ภายในบริษัทแต่ยังต้องอาศัยความรู้จากภายนอกบริษัทที่มาจากสื่อต่าง ๆ เป็นความรู้ทางด้านข่าวสาร เทคโนโลยี สภาพเศรษฐกิจ ความรู้ที่ได้รับของผู้ประกอบการมีผลโดยตรงต่อระดับการพึ่งพิงต่อความรู้ในการนำไปใช้ในการทำงาน

ตรงกับหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยลักษณะสัตบุรุษ (พระไตรปิฎก เล่มที่ 11/331/264; 439/312) ข้อที่ 1 ธัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ หมายถึง ความเป็นผู้รู้หลัก คือความเป็นผู้รู้ว่าสิ่งนี้เป็นเหตุของสิ่งนั้น สิ่งนั้นเป็นเหตุของสิ่งนี้ เช่นรู้ว่า เมื่อคนเราขาดอิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพทำมาหากิน หรือในการทำกิจต่าง ๆ ก็จะไม่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ ความเป็นผู้รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้อง ในการดำเนินชีวิต ในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการต่าง ๆ โดยรู้เข้าใจสิ่งที่ตนจะต้องประพฤติ ปฏิบัติตามเหตุผล เช่น ชาวพุทธรู้ว่าหลักธรรมเพื่อการสร้างตนให้มีหลักฐานมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือหลักการแสวงหาทรัพย์ในทางที่ชอบคืออะไร มีอะไรบ้าง ผู้นำประเทศทราบถึงหลักการปกครองประเทศที่ดีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุนี้ ๆ หรือกระทำตามหลักการนี้ ๆ จึงจะให้เกิดผลที่มุ่งหมายหรือต้องการนั้น ๆ เป็นต้น ตลอดจนขั้นสูงสุดคือรู้เท่าทันกฎธรรมดาหรือหลักความจริงของธรรมชาติเพื่อปฏิบัติต่อโลกและชีวิตได้อย่างถูกต้อง มีจิตเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุ

ตรงกับหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยลักษณะสัตบุรุษ (พระไตรปิฎก เล่มที่ 11/331/264; 439/312) ข้อที่ 2 คือ อตถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล หมายถึง ความเป็นผู้รู้ว่า ผลอันนี้เกิดจากเหตุอันนี้ เช่นเมื่อไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพทำมาหากินในทางสุจริต การศึกษาเล่าเรียน หรือในการทำกิจต่าง ๆ ก็รู้ว่าเป็นเพราะขาดหลักอิทธิบาท 4 กล่าวคือ ไม่มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในการประกอบอาชีพนั้น ในการศึกษาเล่าเรียนนั้น หรือในการทำงานนั้น เป็นต้น

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ ความเป็นผู้รู้จักอรรถคือ ความหมายหรือความมุ่งหมายของหลักการที่ตนต้องปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจประโยชน์ที่ประสงค์หรือวัตถุ ประสงค์ของกิจการที่ตนทำ รู้ว่าสิ่งที่ตนทำอยู่อย่างนั้น ๆ ดำเนินชีวิตอย่างนั้นเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร หรือควรจะได้บรรลุผลอะไร รวมถึงรู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่อง จากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือพุทธศาสนสุภาษิตข้อนั้น ๆ มีความหมายว่าอย่างไร การที่ตนกระทำอยู่อย่างนั้นมีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง ดังนี้ เป็นต้น ตลอดจนถึงขั้นสูงสุดคือรู้ความหมายของคติธรรมดา และประโยชน์ที่เป็นจุดหมายแท้จริงของชีวิต

4. นิสสัยสัมปันโน (Capable of administering business) หมายถึง การพึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้น ๆ ให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะมีเครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะที่สามนี้สำคัญมาก “นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2555: 11) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) เป็นความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้าง ความสัมพันธ์ และความร่วมมือในการทำงาน การสร้างแรงจูงใจ พัฒนางาน ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ลักษณะของผู้บริหาร ได้แก่ มีความเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้อื่น ให้ความสำคัญกับทุกคน มีความจริงใจ

ต่อผู้อื่น มีอารมณ์ขัน มองโลกในแง่ดี มีคุณธรรม ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และคอยปรับปรุงบุคลิกภาพของตน อยู่เสมอทักษะ ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น มีความชำนาญในการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี สามารถจูงใจผู้อื่น สร้างความรู้สึกที่ดี และสร้างความจงรักภักดีต่อองค์กรให้เกิด ขึ้นกับคนงาน

ตรงกับ หลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยลักษณะสัตบุรุษ (พระไตรปิฎก เล่มที่ 11/331/264; 439/312) ข้อที่ 6 ปริสัญญูตา คือ ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักถิ่น รู้จักที่ ชุมชน รู้จักสังคม คือรู้จักว่า ชุมชนหรือสังคมนั้นเป็นอย่างไร จะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะเหมาะกับ สังคมนั้นเพื่อให้สามารถเข้ากับชุมชนนั้น โดยไม่เก้อเจินหรือประหมา เช่น เมื่อไปร่วมพิธีงานศพ จะต้องแต่งกาย จะพูดและจะทำอย่างไร เมื่อเข้าวัดไปในพิธีทำบุญต่าง ๆ จะต้องปฏิบัติตัวอย่างไร จึง จะเหมาะสม จะวางตัวอย่างไรเมื่อพูดคุยกับพระสงฆ์ เป็นต้น

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ ความรู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมนุมและต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรทำกริยาอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มี วัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้อง ควรสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ควรรับ ใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์อย่างนี้ ๆ เป็นต้น

ตรงกับหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยลักษณะสัตบุรุษ ข้อที่ 7 คือ ปุคคลปิโรปริญญูตา ความเป็นผู้รู้ จักเลือกคบบุคคล หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือรู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดย อัจฉริยะ ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคล นั้น ๆ ว่าควรคบหรือไม่ จะใช้ จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี เป็นต้น

คุณลักษณะทั้ง 3 ประการ มีความสำคัญมากน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับระดับของผู้ประกอบการ ทางสังคม ถ้าเป็นนักบริหารระดับสูงที่ต้องรับผิดชอบในการวางแผนและควบคุมคนจำนวนมาก หลัก แห่งการใช้คนให้เหมาะกับงานจากความรู้เกี่ยวกับทักษะการบริหาร ผู้บริหารสามารถที่จะนำความรู้ ทางด้านทักษะในการบริหาร มาบริหารงานทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเรื่อง สังคหวัตถุ 4 คือ ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน, ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หมายถึง หลักการครองใจคน หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้ วิธีทำให้คน รัก หลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน เหมือนลิมสลักรถที่ตรึงตัวรถไว้มิให้ชิ้นส่วน กระจายไป ทำให้รถแล่นไปได้ตามที่ต้องการ

1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเพื่อแบ่งปันของ ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่ บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว

2) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ แปลว่า วาจาเป็นที่รัก วาจาสุดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม

3) อุตถจริยา แปลว่า การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

4) สมานัตตา แปลว่า ความมีตนเสมอ ทำตนเสมอด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลายและเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี (พระไตรปิฎก เล่มที่ ที.ปา. 11/140/167; 267/244)

5. การอำนวยการ (Directing) คือ ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ต้องกำกับสั่งการและมอบหมายให้แต่ละฝ่ายได้ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ สอดคล้องกับ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549: 3-4) กล่าวถึง การบริหาร เป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี 5 ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ ...D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการ ดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

ตรงกับหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยเรื่องพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้า คือ

1. สันทัสสนา (แจ่มแจ้ง) หมายถึง อธิบายขั้นตอนของการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน แจ่มแจ้งช่วยให้สมาชิกปฏิบัติตามได้ง่าย

2. สมာทปทา (จูงใจ) หมายถึง อธิบายให้เข้าใจและเห็นชอบกับวิสัยทัศน์จนเกิดศรัทธา และความรู้สึกว่าต้องฝืนให้ไกลและไปให้ถึง

3. สมุตเตชชา (แก้วักล้า) หมายถึง ปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย

4. สัมปหังสนา (ร่าเริง) หมายถึง สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตร ซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการทำงาน

นอกจากนั้นยังตรงกับหลักพุทธธรรมที่ว่าด้วยเรื่องสาราณียธรรม คือ คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติของผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ขนาดเล็ก เช่น ครอบครัวไปจนถึงระดับประเทศ หรือแม้กระทั่งในระดับโลกมีอยู่ 6 ประการ ดังนี้

1. เมตตากายกรรม ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้า และลับหลังคือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า และลับหลัง

2. เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้า และลับหลัง

3. เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

4. สาธารณโภคิตา ได้สิ่งของใดมาก็แบ่งปัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมา แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

5. สีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือมีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ

6. ทัภฐิสามัญญตา มีทัภฐิตีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้น ลื่นทุกข์ ขจัดปัญหา

จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงเน้นให้ผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ หรือทำงานร่วมกัน จะต้องมีความเมตตา คือ ความหวังดีต่อกัน ไม่ริษยากัน ไม่ชิงดี ชิงเด่นต่อกันและกัน ไม่ว่าจะด้วยการกระทำหรือจะด้วยการพูด หรือแม้กระทั่งการคิดใน 3 ประการแรก ส่วน 3 ประการหลัง เป็นการวางเงื่อนไขหรือกติกาในการอยู่ร่วมกัน โดยกำหนดให้ผู้ที่อยู่ร่วมกันต้องรู้จักการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และจะต้องมีความประพฤติอันดีงามเสมอภาคกัน และที่สำคัญที่สุดคือ จะต้องมีความคิดเห็นถูกต้อง และเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับผู้อื่น

6. การควบคุม (Controlling) คือ ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ ต้องติดตามดูว่าแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานไปถึงไหน มีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นที่ใด และที่สำคัญคือการป้องกันไม่ให้ย่อหย่อนต่อหน้าที่ละทิ้งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่

สอดคล้องกับสมานชัย กิจวิจารณ์ (2563: 61-62) ว่า Controlling คือ การกำกับดูแล เป็นการควบคุม คุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร ซึ่งผู้บริหารต้องมีหน้าที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1) การวางแผน (Planning) คือ การคิดการล่วงหน้า

2) การจัดองค์กร (Organizing) คือ การจัด โครงสร้างของสายงาน ตำแหน่งงานและอำนาจหน้าที่ต่าง ๆ

3) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) คือ การดูแลสั่งการให้งานเป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อย

4) การประสานงาน (Coordinating) คือ การดูแลควบคุมและอำนวยความสะดวกให้ผู้ทำงาน สามารถทำงานได้โดยสะดวกเต็มความสามารถ

5) การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางเอาไว้ สำหรับแผนยุทธศาสตร์หมายถึง ทิศทางหรือ แนวทางปฏิบัติตามพันธกิจและภารกิจ (Mission) ให้

สัมฤทธิ์ผลตามวิสัยทัศน์(Vision) และ เป้าประสงค์ขององค์การ (Corporate Goal) แผนยุทธศาสตร์ ที่ดีนั้น จะต้องถูกกำหนดขึ้น ตามวิสัยทัศน์ขององค์การ อันเป็นผลผลิตทางความคิดร่วมกันของ สมาชิกในองค์การที่ได้ ทำงานร่วมกันหรือจะทำงานร่วมกัน โดยวิสัยทัศน์นี้เป็นความเห็นพ้องต้องกัน ว่าเป็นจุดหมาย ปลายทางที่องค์การประสงค์จะไปให้ถึง และวิสัยทัศน์นี้มีการแปลงออกมาเป็น วัตถุประสงค์ (Objective) ที่เป็นรูปธรรม และสามารถวัดได้

อภิปรายผล

ลักษณะผู้ประกอบการเชิงพุทธ ประกอบด้วย

1. การรู้จักตน หมายถึง ลักษณะผู้ประกอบการเชิงพุทธต้องคำนึงถึงประโยชน์ 3 อย่าง (พระไตรปิฎก เล่มที่ 30/673/333; 455/389) ซึ่งเป็นจุดหมายของชีวิตเป็น 3 ระดับ และ 3 ด้าน (อรรถ 3) คือ

1) ประโยชน์ปัจจุบัน เรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ คือประโยชน์อย่างที่เราเห็น ๆ กันอยู่ในปัจจุบัน เป็นเรื่องการค้าในชีวิต การเป็นอยู่ที่ปรากฏทางวัตถุที่เห็นกันได้ เช่น การมีปัจจัย 4 มีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย มีฐานะ มีลาภ มีเกียรติ มียศ มีสรรเสริญ เรื่องชีวิตคู่ครอง ความมีมิตรไมตรี อะไรต่าง ๆ ในชีวิตปัจจุบันนี้ นี่เป็นประโยชน์ปัจจุบัน ซึ่งพระพุทธศาสนาสอนว่าเป็นจุดหมายประการหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ หรือการปฏิบัติตามธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสำคัญ แต่ไม่ใช่จุดหมายเดียวเท่านั้นของการมีชีวิต

2) ประโยชน์เบื้องหน้า เรียกว่า สัมปรายิกัตถะ คือประโยชน์ที่ต่อออกไป ได้แก่ สิ่งที่เป็นหลักประกันชีวิตในเบื้องหน้า หมายถึงสิ่งที่ลึกเข้าไปทางจิตใจ คือ พ้นจากเรื่องทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การมีฐานะ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ ชั้นภายนอกแล้วก็มาถึงเรื่องจิตใจ คือคุณธรรมต่าง ๆ การที่จะมีจิตใจที่สุขสบาย มีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ มีศรัทธา มีความประพฤติซึ่งทำให้มั่นใจตนเอง มีศีล มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความรู้ได้เล่าเรียนศึกษา และมีปัญญา มีความเข้าใจรู้จักสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

3) ประโยชน์สูงสุด เรียกว่า ปรมัตถะ คือ ความมีใจเป็นอิสระ ความมีจิตหลุดพ้นจากการถูกบังคับงชีวิตด้วยอำนาจของความอยากได้ อยากมี อยากเป็น จึงมีจิตใจปลอดโปร่งผ่องใสเบิกบานอยู่เป็นพื้นฐาน เพราะปราศจากกิเลส

2. การรู้จักให้ หมายถึง ลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เป็นด้าน ๆ เรียกว่าอรรถะ หรือประโยชน์ระหว่างตนเองและผู้อื่น มี 3 ด้าน คือ (พระไตรปิฎก เล่มที่ 30/673/333; 755/389)

1. ประโยชน์ตน เรียกว่า อตตัตถะ
2. ประโยชน์ผู้อื่น เรียกว่า ปรัตถะ

3. ประโยชน์ร่วมกัน เรียกว่า อุกฤษฏ์ถละ

ความหมายของประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่นนั้นชัดเจนในตัว คือการทำประโยชน์ 3 ระดับข้างต้น ให้เกิดขึ้น แก่ตน และแก่ผู้อื่น ส่วนประโยชน์ร่วมกัน นั้นต่างจาก 2 ข้อแรกอย่างไร

ประโยชน์ร่วมกัน หรือประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย หมายถึงสิ่งที่เกื้อกูล เป็นคุณแก่ชีวิตของตนและของผู้อื่น ช่วยให้เป็นอยู่กันด้วยดี พากันประสบประโยชน์ทั้ง 3 ระดับ ยิ่งขึ้นไป นั่นจึงหมายความว่าต่างไปจาก 2 ข้อแรก ที่มองประโยชน์ของตน กับ ประโยชน์ของผู้อื่น แยกต่างหากจากกัน แต่ในข้อที่ 3 นั้น เป็นประโยชน์ที่เกิดแก่ทั้งตนและผู้อื่น โดยมองเห็นชัดว่าตนและผู้อื่นนั้นเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่แยกขาดต่างหาก หรือตรงข้ามกัน มิใช่ว่า ถ้าเราได้ประโยชน์ คนอื่นก็จะเสีย หรือถ้าผู้อื่นได้ เราก็จะอด เพราะหากมองอย่างนั้น การแก่งแย่ง แข่งขัน ต่อสู้ ก็จะเกิดขึ้น แม้จะพยายามทำประโยชน์ทั้ง 3 ระดับ ให้ดี ในด้านใดด้านหนึ่ง แต่ถ้ามองเห็นตนและผู้อื่นสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกัน ประโยชน์ทั้ง 3 ระดับ ก็จะเกื้อกูลส่งเสริม ทั้งในระดับบุคคลและสังคม และนำพาซึ่งกันและกันให้เจริญในประโยชน์ทั้ง 3 ด้าน ยิ่งขึ้นสืบไป ตัวอย่างเช่น การมีการมีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงในวงงานของตน จะมองว่าเป็นประโยชน์ตนก็ได้ ถ้ามุ่งไปที่ผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ (แต่ก็อาจหลงลืมที่จะมองคุณค่าที่แท้ที่งานนั้นมีต่อสังคม) หรือถ้ามองในแง่ว่าผู้ทำงานทำประโยชน์ให้แก่สังคมด้วยตำแหน่งหน้าที่นั้นก็นับได้ว่าเป็นประโยชน์เพื่อผู้อื่น (แต่บางครั้งอาจเสียประโยชน์ของตน หรือเบียดเบียนตนเอง ทำให้ตนเองไม่มีสุขภาพทางกาย ทางใจที่ดี) แต่ถ้ามองเห็นหน้าที่การงานนั้นเป็นประโยชน์ร่วมกันได้ ก็จะสามารถทำให้เกิดผลดี เกิดการพัฒนาตนเองด้วย และก็เป็นปัจจัยในการเกื้อกูลแก่โลกด้วย อย่างสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่เกิดการขัดแย้งหรือเบียดเบียนด้านใดด้านหนึ่ง

3. การเป็นผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธที่ดี ซึ่งในพระไตรปิฎก (2539: 18/631-643/408-415) ได้กล่าวถึงความเป็นผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธเรียกว่า กามโกศ 10 หมายถึง ผู้บริโภคมกาม ผู้ครองเรือน คุณุหัสส หรือขราวาส โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม 10 พวก ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้แสวงหาไม่ชอบธรรม

1. พวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยไม่ชอบธรรม โดยทารุณขมขี้ ได้มาแล้วไม่เลี้ยงตนให้อิ่มหน้าเป็นสุข ทั้งไม่แจกจ่ายแบ่งปันและไม่ใช้ทำกรรมดี

2. พวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยไม่ชอบธรรม โดยทารุณขมขี้ ได้มาแล้วเลี้ยงตนให้อิ่มหน้าเป็นสุข แต่ไม่แจกจ่ายแบ่งปัน และไม่ใช้ทำกรรมดี

3. พวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยไม่ชอบธรรม โดยทารุณขมขี้ ได้มาแล้ว เลี้ยงตนให้อิ่มหน้าเป็นสุขด้วย แจกจ่ายแบ่งปัน และใช้ทำกรรมดีด้วย

สรุปได้ว่า พวกที่ 1 ควรตำหนิทั้ง 3 สถาน; พวกที่ 2 ตำหนิ 2 สถาน ชม 1 สถาน; พวกที่ 3 ตำหนิ 1 สถาน ชม 2 สถาน

กลุ่มที่ 2 ผู้แสวงหาขอบธรรมบ้าง ไม่ขอบธรรมบ้าง

4. พวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยขอบธรรมบ้างไม่ขอบธรรมบ้าง ทารุณข่มขี้บ้างไม่ทารุณข่มขี้บ้าง ได้มาแล้วไม่เลี้ยงตนให้อิ่มหน้าเป็นสุข ไม่แจกจ่ายแบ่งปันและไม่ใช้ทำกรรมดี (เหมือนพวกที่ 1)

5. พวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยขอบธรรมบ้าง ไม่ขอบธรรมบ้าง ทารุณข่มขี้บ้างไม่ทารุณข่มขี้บ้าง ได้มาแล้วเลี้ยงตนให้อิ่มหน้าเป็นสุข แต่ไม่แจกจ่ายแบ่งปันและไม่ใช้ทำกรรมดี (เหมือนพวกที่ 2)

6. พวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยขอบธรรมบ้าง ไม่ขอบธรรมบ้าง โดยทารุณข่มขี้บ้าง ไม่ทารุณข่มขี้บ้าง ได้มาแล้วเลี้ยงตนให้อิ่มหน้าเป็นสุข ทั้งแจกจ่ายแบ่งปัน และใช้ทำกรรมดี (เหมือนพวกที่ 3)

สรุปได้ว่า พวกที่ 4 ควรตำหนิ 3 สถาน ชม 1 สถาน; พวกที่ 5 ตำหนิ 2 สถาน ชม 2 สถาน; พวกที่ 6 ตำหนิ 1 สถาน ชม 3 สถาน

กลุ่มที่ 3 ผู้แสวงหาขอบธรรม

7. พวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยขอบธรรม ไม่ทารุณข่มขี้ ได้มาแล้วไม่เลี้ยงตนให้อิ่มหน้าเป็นสุข ไม่แจกจ่ายแบ่งปัน ไม่ใช้ทำความดี (เหมือนพวกที่ 1)

8. พวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยขอบธรรม ไม่ทารุณข่มขี้ ได้มาแล้วเลี้ยงตนให้อิ่มหน้าเป็นสุข แต่ไม่แจกจ่ายแบ่งปัน และไม่ใช้ทำความดี (เหมือนพวกที่ 2)

9. พวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยขอบธรรม ไม่ทารุณข่มขี้ ได้มาแล้วก็เลี้ยงตนให้อิ่มหน้าเป็นสุขด้วย ทั้งแจกจ่ายแบ่งปันและใช้ทำความดีด้วย แต่เขายังจิตยังสยบมัวเมา ยังหมกมุ่น บริโภคโภคะเหล่านั้นโดยไม่รู้เท่าทันเห็นโทษ ไม่มีปัญญาทำตนให้เป็นอิสระหลุดพ้นเป็นนายเหนือโภคทรัพย์ (เหมือนพวกที่ 3)

สรุปได้ว่า พวกที่ 7 ควรตำหนิ 2 สถาน ชม 1 สถาน; พวกที่ 8 ตำหนิ 1 สถาน ชม 2 สถาน; พวกที่ 9 ชม 3 สถาน ตำหนิ 1 สถาน

กลุ่มที่ 4 แสวงหาขอบธรรม และใช้อย่างรู้เท่าทันเป็นอิสระ

10. พวกหนึ่งแสวงหาโภคทรัพย์โดยขอบธรรม ไม่ทารุณข่มขี้ ได้มาแล้วก็เลี้ยงตนให้อิ่มหน้าเป็นสุข แจกจ่ายแบ่งปันและใช้ทำความดีด้วย ไม่สยบมัวเมา ไม่หมกมุ่น บริโภคโภคะเหล่านั้น โดยรู้เท่าทันเห็นโทษ มีปัญญาทำตนให้เป็นอิสระหลุดพ้น เป็นนายเหนือโภคทรัพย์

สรุปได้ว่าพวกที่ 10 นี้ พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญว่าเป็นผู้เลิศ ประเสริฐ สูงสุด ควรชมทั้ง 4 สถาน นั่นคือลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธที่สมบูรณ์ เป็นต้นแบบของลักษณะผู้ประกอบการทางสังคมที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. นิสิตนักศึกษาหรือบุคคลทั่วไปที่มีความคิดจะเป็นผู้ประกอบการ สามารถนำไปบูรณาการใช้เพื่อการเป็นผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ
2. ผู้ประกอบการในสถานประกอบการทั่วไปสามารถนำไปปรับใช้ได้
3. ผลการวิจัยเรื่องเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับผู้ประกอบการทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะต่างจากผู้ประกอบการทางสังคมโดยทั่วไป เพราะเป็นการดึงหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างชัดเจน และประเมิณผลได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยคุณลักษณะและความตั้งใจที่จะเป็นผู้ประกอบการทางสังคมของ นิสิตนักศึกษาที่สนใจอยากจะเป็นผู้ประกอบการสู่ความเป็นผู้ประกอบการทางสังคมเชิงพุทธ
2. ควรมีการทำการศึกษาเชิงลึกหรือการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการเชิงพุทธที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ และช่วยเหลือสังคม
3. ควรศึกษาวิจัยบุคคลต้นแบบที่นำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารจัดการสถานประกอบการ
4. ควรมีการศึกษาผู้ประกอบการทางสังคมในอุตสาหกรรมอื่น ๆ เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบรูปแบบของการเป็นผู้ประกอบการทางสังคมสำหรับนำมาพัฒนาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้ประกอบการทางสังคมต้นแบบ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). **สร้างผู้ประกอบการเพื่อสังคม เพื่อแก้ปัญหาสังคม**. ค้นเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2563, จาก <http://socialenterprise.in.th/?p=322>.
- จตุพร จุ้ยใจงาม. (2557). **วารสาร HROD**. Volume 6 Number 2 July - December 2014.
- ดวงใจ รุ่งโรจน์เจริญกิจ เดชรัตน์ สุขกำเนิด พุทธิธมา นันทะวรการ ศิริวัฒน์ แดงซอน. (2558). **ถึง ... (ว่าที่) ผู้ประกอบการทางสังคม**. มุลินธิเพื่อสุขะภาวะ. กรุงเทพฯ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2555). **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์). (2555). **บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมปัจจุบัน**. **วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร**. 5(1) (มกราคม-มิถุนายน 2557).
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). **พุทธวิธีการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 11, 18 และ 30.**

มีทนา วังถนอมศักดิ์. (2556). **ลักษณะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหาร การศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, 3(2) มกราคม-มิถุนายน 2556.**

สมานชัย กิจวิจารณ์. (2563). **การบริหารงานตามแผนยุทธศาสตร์. Journal of Roi Kaensarn Academic, 5(1) January-June 2020.**

ความคิดเห็นของผู้บริโภคกับนวัตกรรมการไว้อาลัยในวิถีชีวิตใหม่ Opinion of Consumers on the Innovation of Mourning for the New Normal Era

จิรเมธ ไพศาลอนันตกิจ¹ กัญยิกา ขอวี²

¹ คณะนิเทศศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, jiramate.pha@gmail.com

² คณะนิเทศศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, kanyikasha@pim.ac.th

บทคัดย่อ

ในงานศพของชาวพุทธนั้น มีธรรมเนียมการส่งพวงหรีดเพื่อแสดงความเสียใจและเคารพต่อผู้ที่จากไป แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไปและสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้วิจัยจึงสำรวจความคิดเห็นของผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 415 คน ผ่านแบบสำรวจออนไลน์ (Google Forms) เพื่อทราบถึงแนวโน้มการเลือกใช้นวัตกรรมการไว้อาลัยในวิถีชีวิตใหม่ ผลการศึกษาพบว่า นวัตกรรมการจัดการจัดงานไว้อาลัยที่กลุ่มเป้าหมายต้องการมากที่สุด คือ การจัดงานศพรูปแบบใหม่ ๆ โดยนำเอานวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ รองลงมา คือ การจัดงานศพแบบ New Normal เฉพาะช่วง COVID-19 และกลับไปจัดตามประเพณีดั้งเดิมเมื่อสถานการณ์ปกติ และน้อยที่สุด คือ การโอนเงินทำบุญให้กับเจ้าภาพหรือบริจาคให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนนวัตกรรมการไว้อาลัยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสนใจ ได้แก่ พวงหรีดพัดลม และพวงหรีดที่หักรายได้ส่วนหนึ่งไปบริจาค ส่วนการบริการหุ่นยนต์พระที่สามารถนำสวดในงานศพเป็นนวัตกรรมที่กลุ่มเป้าหมายสนใจน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ความแตกต่างด้านอายุ และอาชีพมีผลต่อระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรม ผลการศึกษายังพบอีกว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการยอมรับนวัตกรรมการไว้อาลัย ได้แก่ การพัฒนารูปแบบพวงหรีด การงดรับพวงหรีดของวัดและเจ้าภาพ โดยรับบริจาคให้โรงพยาบาลแทน การปรับรูปแบบการสวดอภิธรรมศพและการฌาปนกิจศพให้มีความเคร่งครัด และการแสดงความเสียใจแบบ New Normal เช่น การโพสต์แสดงความเสียใจผ่านช่องทาง Social media

คำสำคัญ: นวัตกรรมการไว้อาลัย วิถีชีวิตใหม่ของงานศพ นวัตกรรมพวงหรีด

Abstract

There is a tradition of sending wreaths to express condolences and respect to those who have passed away in the Buddhist funeral. With the changing era and the

pandemic situation of the coronavirus disease 2019 (COVID-19) causing entrepreneurs and consumers to inevitably adapt to the situation. The researcher therefore surveyed 415 consumers living in Bangkok through Google form to know the opinions upon the use mourning innovations trend. The results showed that the first three ranks of desired innovative funeral arrangements are 1) funeral arrangements by using involved innovation, 2) New Normal funeral arrangements only during COVID-19 and return to traditional traditions when the situation is normal and 3) transferring merit money to the host or donating to various agencies. As for the mourning innovations that most of the sample groups are interested in are fan wreaths and wreaths with a portion of the proceeds deducted for donations. The service of robot monks that can be used to pray at funerals is the innovation that the target audience is least interested in. It was also found that age difference and the profession affects the level of feelings towards innovation. Factors leading to the acceptance of mourning innovations include 1) the development of wreath patterns, 2) refraining from receiving wreaths of temples and hosts by accepting donations to hospitals instead, 3) adjusting the form of funeral prayer and funeral to be strictly and 4) New Normal condolences, such as posting condolences via social media channels.

Keyword: mourning innovation, New Normal funeral, wreath innovation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินชีวิตของผู้คนในปัจจุบันนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งทางเศรษฐกิจ การรับขนบธรรมเนียมประเพณีหรือแนวปฏิบัติรวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจากต่างประเทศผู้ประกอบการหรือนักธุรกิจพยายามคิดค้นแนวทางที่จะตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้คนให้มีความสะดวกสบายและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างธุรกิจที่สามารถแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงจากทางด้านเทคโนโลยี ประกอบกับการพัฒนาของนวัตกรรม คือ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการไว้อาลัย โดยในอดีตที่ผ่านมา ผู้คนมักจะมอบพวงหรีดให้กับญาติผู้วายชนม์ เพื่อเป็นการให้เกียรติและแสดงความเสียใจแก่เจ้าภาพ ด้วยการสั่งซื้อพวงหรีดจากร้านค้า หรือสั่งซื้อทางโทรศัพท์ เมื่อวันเวลาผ่านไป นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาช่องทางสั่งซื้อ รวมถึงพัฒนาสินค้าและบริการให้ตอบโจทย์ผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เช่น การสั่งซื้อพวงหรีดออนไลน์ การซื้อพวงหรีดที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้ เช่น พวงหรีดพัดลม หรือจะเป็นรูปแบบพวงหรีดที่ผลิตจากกระดาษ

รีไซเคิลและกระดาษจากป่าปลูกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยังสามารถนำยอดส่งซื้อส่วนหนึ่งไปบริจาคแก่องค์กรการกุศลต่าง ๆ อีกด้วย

ยิ่งไปกว่านั้นสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด และการปรับรูปแบบสินค้าและบริการให้ตอบโจทย์ผู้บริโภคในยุค New Normal ประกอบกับที่รัฐบาลมีมาตรการลดการแพร่ระบาดของ COVID-19 โดยให้งดการจัดกิจกรรมรวมคนจำนวนมากและในกรณีที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการจัดงาน เช่น การจัดงานศพ ให้ปฏิบัติตามข้อควรปฏิบัติในการจัดงานฌาปนกิจศพอย่างเคร่งครัด เพื่อความปลอดภัยต่อตัวเองและส่วนรวม

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในประเด็นความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัยในรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ซึ่งจะสามารถนำผลการวิจัยไปพิจารณาประกอบการพัฒนาสินค้าและบริการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับงานศพได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวโน้มการเลือกใช้นวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่ของผู้บริโภค
2. เพื่อศึกษาลักษณะด้านประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการเลือกใช้นวัตกรรมการไว้อาลัย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเลือกใช้นวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ ลักษณะด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางครอบครัว ขนาดครอบครัว และรายได้ต่อเดือน ซึ่งลักษณะด้านประชากรศาสตร์ดังกล่าวนิยมใช้ในการแบ่งส่วนการตลาด ช่วยในการกำหนดตลาดเป้าหมาย โดยผู้ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาที่ต่างกัน และจะมีอิทธิพลต่อการรับและวิเคราะห์สาร ตัวแปรดังกล่าวประกอบด้วย

1. เพศ มีงานวิจัยที่พบว่า เพศหญิงและเพศชายยังมีความแตกต่างกันในเรื่องความคิดเห็น ค่านิยม และทัศนคติ เนื่องจากวัฒนธรรมและสังคมมีการกำหนดบทบาทและกิจกรรมทางสังคมของทั้งสองเพศไว้แตกต่างกัน (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2538) แต่บางงานวิจัยก็พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีการสื่อสารและการรับสื่อไม่แตกต่างกัน (พรทิพย์ วรกิจโกคาทร, 2529)

2. อายุ ความแตกต่างทางอายุส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรม ผู้ที่มีอายุมากส่วนใหญ่จะเป็นพวกอนุรักษ์นิยมทางความคิด มีความระมัดระวังในการใช้ชีวิตหรือรับข่าวสาร (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2538)

3. การศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความคิด ค่านิยม ทักษะคิด และพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะเป็นผู้รับสารที่ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ เนื่องจากมีข้อมูลหรือความรู้ที่กว้าง สามารถเข้าใจสาร และมีทักษะในการคิด วิเคราะห์ แยกแยะได้ดี (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2538)

4. สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ หมายถึง อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ รวมถึงภูมิหลังของครอบครัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2538) งานวิจัยของ สุเมธ ต้นสกุล (2536) พบว่า ปัจจัยระดับสังคมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเจ้าภาพกล่าวคือเจ้าภาพฐานะร่ำรวยหรือสถานภาพทางสังคมสูงจะพยายามจัดงานศพให้ยิ่งใหญ่และสมเกียรติ ส่วนงานวิจัยของ สุรชาติพิทย์ รุสิดานนท์ (2554) ก็พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริโภคมักมีผลต่อการตัดสินใจซื้อพวงหรีด และพบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจเลือกซื้อ เช่น คุณค่าของตัวผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าที่ช่วยลดภาระการกำจัดขยะของทางวัด มีประโยชน์การใช้งาน ส่วนปัจจัยช่องทางการจัดจำหน่ายทุกช่องทางไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมามากนัก

แนวคิดที่สองที่ประยุกต์ในงานวิจัยคือแนวคิดและทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม ซึ่งกล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรม (Innovation Decision Process) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นความรู้ (Knowledge) เป็นการรับทราบและเข้าใจการทำงานของนวัตกรรม ขั้นชักชวนหรือสนใจ (Interest) เป็นทัศนคติต่อนวัตกรรม ขั้นตัดสินใจ (Decision) เป็นการตัดสินใจที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรม และขั้นยืนยัน (Confirmation) เป็นการแสวงหาแรงเสริม (Reinforcement) เพื่อยอมรับการใช้งานนวัตกรรม

ทั้งนี้กระบวนการยอมรับข้างต้น สามารถนำไปใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบและวิธีการส่งเสริมให้ผู้คนได้รู้จักพวงหรีดรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ อย่างไรก็ตาม การยอมรับนวัตกรรมยังขึ้นกับลักษณะของบุคคลที่ยอมรับนวัตกรรม ซึ่ง Roger (1962 อ้างถึงใน วัชรพล คงเจริญ, 2557) แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) กลุ่มผู้แนะนำนวัตกรรม (Innovator) เป็นกลุ่มสร้าง 2) กลุ่มผู้ยอมรับนวัตกรรมง่าย (Early Adopters) เป็นกลุ่มคนที่ชอบลองสิ่งใหม่ ๆ 3) กลุ่มผู้ยอมรับเร็ว (Early Majority) เป็นกลุ่มคนทั่วไปที่มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจสูง 4) กลุ่มผู้ยอมรับช้า (Late Majority) มักเป็นพวกอนุรักษ์นิยม จะยอมรับนวัตกรรมเมื่อมีความจำเป็นด้านเศรษฐกิจหรือมีความจำเป็นต้องการใช้งานจริง ๆ และ 5) กลุ่มล่าช้า (Laggard) เป็นกลุ่มผู้คล้อยตามยอมรับนวัตกรรมช้าที่สุด หรือกลุ่มสุดท้ายในสังคม มักใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเมื่อตกรุ่นไปแล้ว คนกลุ่มนี้จะเลือกซื้อหรือรับฟังข่าวสารจากคนรอบข้าง

ส่วนแนวคิดและแผนธุรกิจเกี่ยวกับพวงหรีด สรุปได้ว่าประเทศไทยรับวัฒนธรรมการเคารพศพโดยการส่งพวงหรีดหรือดอกไม้ในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเน้นความเรียบง่ายและเป็นการแสดงออกถึงความเคารพอย่างแท้จริง แต่ปัจจุบันพวงหรีดได้กลายเป็นสัญลักษณ์ จนก่อให้เกิดธุรกิจร้านพวงหรีด (ร้านดอกไม้ลูกปลา, 2561) ซึ่งมีการแข่งขันสูง ธุรกิจรายใหม่เข้าออกตลาดตลอดเวลา ซึ่งธุรกิจร้านพวงหรีดที่อยู่ได้ จะต้องมีการวางแผนและดำเนินการที่ดี ต้องพัฒนานวัตกรรมการทำงานให้ย่นระยะเวลาการจัดให้เร็วขึ้นและพัฒนาารูปแบบสินค้าให้แปลกใหม่เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง

การศึกษาเอกสาร Thai Publica (2554) พบว่า ปัญหาการแข่งขันของธุรกิจพวงหรีดทำให้เกิดขยะขึ้นจากพวงหรีดดอกไม้ที่ย่อยสลายได้ยาก เมื่อรสนิยมของลูกค้าเปลี่ยนไปตามแนวคิดเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมและโลกร้อน ทำให้ร้านพวงหรีดต้องปรับตัวรับกับสภาพแวดล้อมใหม่ พวงหรีดจึงมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น พวงหรีดดอกไม้จันทร์ พวงหรีดต้นไม้ม พวงหรีดจักรยาน พวงหรีดเครื่องใช้สำหรับนักเรียนหรือที่เรียกว่า “กล่องนาบุญ” และพวงหรีดที่เป็นของใช้ เช่น หม้อหุงข้าว กระจกน้ำร้อน พัดลม เป็นต้น

บทสัมภาษณ์คุณแบ่ง นนทิกานต์ อัครัสกร เจ้าของธุรกิจ “ลูก พวงหรีดเสื้อ” (พัชรพร องค์สรณะคมกุล, 2563) เล่าว่า ไอเดียในการนำเสื้อมาทำเป็นพวงหรีด มาจากการที่เธอเห็นว่า พวงหรีดในงานศพ มักจะต้องนำไปทิ้งไม่สามารถนำไปทำประโยชน์อะไรต่อได้ ประกอบกับธุรกิจเสื้อของเธอ มีคอนเซ็ปต์ที่อยากทำให้เสื้อเป็นมากกว่าเสื้อและมีเป้าหมายที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการรีไซเคิลและสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่ดีขึ้นหรือการ upcycling จึงกลายมาเป็นไอเดียในการทำพวงหรีดเสื้อเพื่อลดปริมาณขยะจากพวงหรีดดอกไม้สดลง

ข้อมูลจาก The Cloud (2562) รายงานว่า ร้าน Carenation ที่คำนึงถึงปัญหาพวงหรีดที่มักประกอบด้วยพลาสติกและโฟม เป็นขยะที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือ Carbon Footprint ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของภาวะโลกร้อน จึงเป็นที่มาของการสร้างสรรค์พวงหรีดกระดาษรีไซเคิลและกระดาษจากป่าปลูกซึ่งเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ การศึกษาจากเอกสารและสื่อออนไลน์พบว่า นวัตกรรมการจัดงานศพในหลายประเทศก็เปลี่ยนไป ตัวอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่นได้พัฒนาการรูปแบบการบริการสำหรับแขกผู้มาร่วมงานศพ โดย Japan Times เผยว่า Kankon Sousai Aichi Group เปิดให้บริการงานด้านรับจัดงานศพแบบ Drive-Thru ซึ่งแขกสามารถมาร่วมงานได้โดยไม่ต้องลงจากรถ เพียงขับรถมาที่บริเวณงานและเปิดกระจกเพื่อเขียนข้อความแสดงความอาลัยจากภายในรถ อีกทั้งยังสามารถลงชื่อบนหน้าจอตัสกรีนได้เลย รวมถึงมีรูปไฟฟ้าไว้คอยให้บริการ ในกรณีที่แขกอยากจะเคารพศพผู้เสียชีวิตอีกด้วย (ณรงค์กร มโนจันทร์เพ็ญ, 2561) สำหรับในประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดงานศพในช่วงสถานการณ์ COVID-19 โดยให้ปฏิบัติตามข้อแนะนำของกระทรวงวัฒนธรรม เช่น จัดให้มี

จุดคัดกรองและตรวจวัดไข้ผู้เข้าร่วมงาน ให้ผู้เข้าร่วมงานและพนักงานทุกคนสวมใส่หน้ากากอนามัย และให้เว้นระยะห่างการนั่งหรือยืน ไม่น้อยกว่า 1 เมตร เป็นต้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสำรวจความคิดเห็นในประเด็นแนวโน้มนวัตกรรมของการไว้อาลัยรูปแบบใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 415 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสำรวจออนไลน์ (Google form)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โพลล์แบบสำรวจความคิดเห็นออนไลน์ ผ่าน Google Forms โดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 28 พฤษภาคม ถึง 2 มิถุนายน 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics)

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่ 1 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาของนวัตกรรมการไว้อาลัยหรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการไว้อาลัยในอนาคตที่ผู้บริโภคต้องการมากที่สุด คือ อยากให้มีการจัดงานศพรูปแบบใหม่ ๆ โดยใช้นวัตกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 48.2 รองลงมา คือ มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย โดยมีนวัตกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ต้องคำนึงถึงประเพณีดั้งเดิมด้วย จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 รองลงมา คือ มีการจัดงานศพแบบ New Normal เนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 แต่หากกลับสู่สถานการณ์ปกติอยากให้ประเพณีดั้งเดิมยังคงอยู่ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 และน้อยที่สุด คือ การเปลี่ยนจากการมอบพวงหรีดเป็นการโอนเงินทำบุญให้กับเจ้าภาพ หรือโอนเงินบริจาคให้กับหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของความคิดเห็นต่อการพัฒนาของนวัตกรรมการไว้อาลัยหรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการไว้อาลัยในอนาคตของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาของนวัตกรรมการไว้อาลัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. มีการใช้นวัตกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องจัดงานศพรูปแบบใหม่ ๆ	200	48.2
2. มีการจัดงานศพแบบ New Normal ช่วง COVID-19 แต่หากกลับสู่สถานการณ์ปกติอยากให้ประเพณีดั้งเดิมยังคงอยู่	51	12.3
3. มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย โดยมีนวัตกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ต้องคำนึงถึงประเพณีดั้งเดิมด้วย	62	14.9
4. เปลี่ยนจากการมอบพวงหรีดเป็นการโอนเงินทำบุญให้กับเจ้าภาพ หรือโอนเงินบริจาคให้กับหน่วยงานต่าง ๆ	16	3.9

ตารางที่ 1 จำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละของความคิดเห็นต่อการพัฒนาของนวัตกรรมการไว้อาลัย หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการไว้อาลัยในอนาคตของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาของนวัตกรรมการไว้อาลัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. มีการจัดงานแบบเรียบง่าย รวดเร็ว ค่าใช้จ่ายน้อย	21	5.1
6. ประเพณีดั้งเดิมดีอยู่แล้ว ไม่อยากเปลี่ยนแปลง เป็นการให้เกียรติผู้ล่วงลับ	22	5.3
7. ไม่มีความคิดเห็น	43	10.4
รวม	415	100.0

ข้อค้นพบที่ 2 นวัตกรรมการไว้อาลัยที่ผู้บริโภครส่วนใหญ่ให้ความสนใจมากที่สุด คือ พวงหรีดพัดลม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.03 รองลงมา คือ พวงหรีดที่หักรายได้ส่วนหนึ่งไปบริจาค มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.85 รองลงมา คือ พวงหรีดดิจิทัลและพวงหรีดเสื่อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.11 และน้อยที่สุด คือ บริการหุ่นยนต์พระที่สามารถนำสวดในงานศพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.87 ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่

ระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่	\bar{X}	SD	การแปลผล
1. พวงหรีดกระดาษ	2.84	1.309	ปานกลาง
2. พวงหรีดดิจิทัล	3.11	1.381	ปานกลาง
3. พวงหรีดพัดลม	4.03	0.955	มาก
4. พวงหรีดที่หักรายได้ส่วนหนึ่งไปบริจาค	3.85	1.194	มาก
5. พวงหรีดเสื่อ	3.11	1.162	ปานกลาง
6. บริการจัดงานศพแบบ Drive-Thru	2.44	1.387	น้อย
7. บริการเช่าพระสงฆ์และนักบวชออนไลน์ เพื่อให้ไปประกอบพิธีทางศาสนาถึงที่บ้าน	2.29	1.328	น้อย
8. บริการหุ่นยนต์พระที่สามารถนำสวดในงานศพ	1.87	1.217	น้อย
9. App. เคารพหลุมศพออนไลน์	2.12	1.274	น้อย
10. บริการเก็บเก้าอี้กระดูก เลือกบทสวด สถานที่ลอยอังคารผ่านช่องทางออนไลน์	2.16	1.343	น้อย
รวม	2.78	0.806	ปานกลาง

ข้อค้นพบที่ 3 ในประเด็นลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ผู้บริโภคที่มีอายุและอาชีพที่แตกต่างกันมีระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามตารางที่ 3-6

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างทางเพศกับระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่

ระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัย รูปแบบใหม่	\bar{X}		t-test	ระดับ นัยสำคัญ
	ชาย	หญิง		
1. พวงหรีดกระดาษ	3.03	2.77	1.769*	0.079
2. พวงหรีดดิจิทัล	3.16	3.10	0.388	0.698
3. พวงหรีดพัดลม	3.76	4.12	-3.330	0.001
4. พวงหรีดที่หักรายได้ส่วนหนึ่งไปบริจาค	3.64	3.92	-1.908*	0.58
5. พวงหรีดเสื้อ	2.96	3.15	-1.444	0.150
6. บริการจัดงานศพแบบ Drive-Thru	2.47	2.43	0.260	0.795
7. บริการเช่าพระสงฆ์และนักบวชออนไลน์ เพื่อให้ไปประกอบพิธีทางศาสนาถึงที่บ้าน	2.49	2.23	1.698	0.090
8. บริการหุ้ยนยนต์พระที่สามารถนำสวดใน งานศพ	2.03	1.82	1.370*	0.173
9. App. เคารพหลุมศพออนไลน์	2.22	2.08	0.940	0.348
10. บริการเก็บเถ้ากระดูก, เลือกบทสวด, สถานที่ลอยอังคารผ่านช่องทางออนไลน์	2.45	2.07	2.304*	0.023
รวม	2.82	2.77	0.549	0.583

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างทางอายุกับระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้
อาลัยรูปแบบใหม่

ระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้ อาลัยรูปแบบใหม่	\bar{X}			F-test	ระดับ นัยสำคัญ
	25 – 35 ปี	36 – 50 ปี	51 ปีขึ้นไป		
1. พวงหรีดกระดาษ	3.44	2.92	2.50	15.80*	0.000
2. พวงหรีดดิจิทัล	3.61	3.15	2.85	8.74*	0.000
3. พวงหรีดพัดลม	3.46	4.21	4.13	19.62*	0.000
4. พวงหรีดที่หักรายได้ส่วนหนึ่งไป บริจาค	3.90	3.93	3.77	0.86	0.422
5. พวงหรีดเสื้อ	2.91	3.28	3.04	3.04	0.048
6. จัดงานศพแบบ Drive-Thru	3.24	2.42	2.09	20.55*	0.000
7. บริการเช่าพระสงฆ์และนักบวช ออนไลน์ เพื่อให้ไปประกอบพิธีทาง ศาสนาถึงที่บ้าน	3.31	2.21	1.92	36.45*	0.000
8. บริการหุ้ยนนต์พระที่สวดศพ	2.80	1.85	1.47	39.19*	0.000
9. App. เคารพหลุมศพออนไลน์	2.79	2.07	1.85	16.05*	0.000
10. บริการเก็บเถ้ากระดูก เลือก บทสวด สถานที่ลอยอังคารผ่าน ช่องทางออนไลน์	3.06	2.10	1.82	26.95*	0.000
รวม	3.25	2.81	2.54	23.85*	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างทางอาชีพกับระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้
อาลัยรูปแบบใหม่

ระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรม การไว้อาลัยรูปแบบใหม่	\bar{X}				F-test	ระดับ นัยสำคัญ
	ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน เอกชน	ธุรกิจ ส่วนตัว	อื่น ๆ		
1. พวงหรีดกระดาษ	3.24	2.87	2.65	2.84	2.56	0.055
2. พวงหรีดดิจิทัล	3.31	3.25	2.93	3.07	1.66	0.174
3. พวงหรีดพัดลม	4.16	4.03	3.91	4.15	1.46	0.225

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างทางอาชีพกับระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้
อภัยรูปแบบใหม่ (ต่อ)

ระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรม การไว้อภัยรูปแบบใหม่	\bar{X}				F-test	ระดับ นัยสำคัญ
	ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน เอกชน	ธุรกิจ ส่วนตัว	อื่น ๆ		
4. พวงหรีดที่หักรายได้ส่วน หนึ่งไปบริจาค	3.86	3.99	3.63	3.97	2.55	0.055
5. พวงหรีดเสื่อ	3.37	3.20	2.98	3.00	1.96	0.119
6. งานศพแบบ Drive-Thru	2.57	2.71	2.22	2.25	3.72*	0.011
7. บริการเช่าพระสงฆ์และ นักบวชออนไลน์ เพื่อให้ไป ประกอบพิธีที่บ้าน	2.22	2.58	2.04	2.26	4.03*	0.008
8. บริการหุ้ยนยนต์พระที่สวด ในงานศพ	1.86	2.13	1.62	1.83	4.24*	0.006
9. App. เคารพหลุมศพ ออนไลน์	2.14	2.34	1.91	2.04	2.80*	0.039
10. บริการเก็บเถ้ากระดูก เลือกบทสวด สถานที่ลอย อังคารผ่านช่องทางออนไลน์	2.22	2.45	1.94	2.01	3.85*	0.010
รวม	2.89	2.95	2.58	2.74	5.56*	0.001

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างทางรายได้กับระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้
อภัยรูปแบบใหม่

ระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้ อภัยรูปแบบใหม่	\bar{X}				F-test	ระดับ นัยสำคัญ
	ต่ำกว่า 18,000 บาท	18,001 - 50,000 บาท	50,001 - 85,000 บาท	85,001 บาท ขึ้นไป		
1. พวงหรีดกระดาษ	2.78	2.85	2.93	2.73	0.328	0.805
2. พวงหรีดดิจิทัล	3.02	3.22	3.08	2.95	0.760	0.517
3. พวงหรีดพัดลม	3.89	3.99	4.24	4.07	2.017	0.111

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างทางรายได้กับระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้
อาลัยรูปแบบใหม่ (ต่อ)

ระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้ อาลัยรูปแบบใหม่	\bar{X}				F-test	ระดับ นัยสำคัญ
	ต่ำกว่า 18,000 บาท	18,001 - 50,000 บาท	50,001 - 85,000 บาท	85,001 บาท ขึ้นไป		
4. พวงหรีดที่ห้กรายได้ส่วนหนึ่งไป บริจาค	3.78	3.81	3.91	4.04	0.691	0.558
5. พวงหรีดเสื่อ	3.14	3.04	3.25	3.07	0.680	0.558
6. บริการจัด งานศพแบบ Drive-Thru	2.24	2.42	2.64	2.50	1.225	0.300
7. บริการเช่าพระสงฆ์และนักบวช ออนไลน์ เพื่อให้ไปประกอบพิธีที่ บ้าน	2.29	2.27	2.35	2.29	0.077	0.972
8. บริการหุ้ยนต์พระสวดในงาน ศพ	1.78	1.99	1.80	1.70	1.306	0.272
9. App. เคารพหลุมศพออนไลน์	1.94	2.19	2.29	1.88	1.953	0.120
10. บริการเก็บเถ้ากระดูก เลือกลง บพสวด สถานที่ลอยอังคารผ่าน ช่องทางออนไลน์	2.00	2.23	2.33	1.95	1.488	0.217
รวม	2.69	2.80	2.88	2.71	0.992	0.396

ข้อค้นพบที่ 4 ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยอมรับกับแนวโน้มนวัตกรรมการไว้อาลัยที่อาจจะเปลี่ยนไป
ซึ่งมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ 1) การพัฒนาของรูปแบบพวงหรีดที่หลากหลาย ทำให้ในอนาคตอาจมี
แนวโน้มที่พวงหรีดรูปแบบเดิม ๆ ไม่ได้ได้รับความนิยม 2) การงดรับพวงหรีดของวัดและเจ้าภาพโดย
เปลี่ยนเป็นการรับบริจาคให้โรงพยาบาลแทน 3) การปรับรูปแบบการสวดอภิธรรมศพและการ
ฌาปนกิจศพให้มีความเคร่งครัดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 และ 4) การแสดงความ
เสียใจแบบ New Normal เช่น การโพสต์แสดงความเสียใจผ่านช่องทาง Social Media หรือการโอนเงิน
ไปช่วยทำบุญแก่เจ้าภาพ โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริโภคประกอบไปด้วย มีความคิดเห็นว่า
“เห็นด้วย” เฉลี่ยอยู่ที่ 292 คน หรือร้อยละ 71.37 มีความคิดเห็นว่า “เฉย ๆ” เฉลี่ยอยู่ที่ 94 คน
หรือร้อยละ 22.7 มีความคิดเห็นว่า “ไม่เห็นด้วย” เฉลี่ยอยู่ที่ 24 คน หรือร้อยละ 5.92 ตามตารางที่

ตารางที่ 7 ความความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อแนวโน้มการเลือกใช้นวัตกรรมการไว้อาลัยและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตทางสังคม

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาของนวัตกรรมการไว้อาลัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การพัฒนาของรูปแบบพวงหรีดที่หลากหลาย ทำให้ในอนาคตอาจมีแนวโน้มที่พวงหรีดรูปแบบเดิม ๆ เช่น พวงหรีดดอกไม้สด และพวงหรีดดอกไม้ประดิษฐ์นั้น ไม่ได้รับความนิยม		
1.1 เห็นด้วย	218	52.5
1.2 เฉยๆ	151	36.4
1.3 ไม่เห็นด้วย	46	11.1
รวม	415	100.0
2. การงดรับพวงหรีดของวัด และเจ้าภาพ โดยเปลี่ยนเป็นการรับบริจาคให้โรงพยาบาลแทน		
2.1 เห็นด้วย	322	77.6
2.2 เฉยๆ	79	19.0
2.3 ไม่เห็นด้วย	14	3.4
รวม	415	100.0
3. การปรับรูปแบบการสวดอภิธรรมศพ และการฌาปนกิจศพ ให้มีความเคร่งครัดมากยิ่งขึ้น เนื่องจากสถานการณ์ COVID-19		
3.1 เห็นด้วย	361	87.0
3.2 เฉยๆ	45	10.8
3.3 ไม่เห็นด้วย	9	2.2
รวม	415	100.0
4. การแสดงความเสียใจแบบ New Normal เช่น การโพสต์แสดงความเสียใจผ่านช่องทาง Social media หรือการโอนเงินไปช่วยทำบุญแก่เจ้าภาพ		
4.1 เห็นด้วย	284	68.4
4.2 เฉยๆ	102	24.6
4.3 ไม่เห็นด้วย	29	7.0
รวม	415	100.0

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยด้านอายุ และปัจจัยด้านอาชีพ มีผลต่อระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่
2. รูปแบบการจัดงานศพที่กลุ่มตัวอย่างต้องการ ได้แก่ 1) การใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการจัดงานศพ 2) ใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ แต่ยังคงประเพณีดั้งเดิมตามความเหมาะสม
3. นวัตกรรมการไว้อาลัยที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ ได้แก่ 1) พวงหรีดพัดลม 2) พวงหรีดที่หักขายได้ส่วนหนึ่งไปบริจาค
4. นวัตกรรมการไว้อาลัยที่กลุ่มตัวอย่างสนใจน้อยที่สุด คือ บริการหุ่นยนต์พระที่สามารถนำสวดในงานศพ
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้นวัตกรรมการไว้อาลัย และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตทางสังคม ได้แก่ 1) การพัฒนารูปแบบของพวงหรีด 2) การงดรับพวงหรีดของวัดหรือเจ้าภาพ 3) เกณฑ์การจัดงานศพช่วง COVID-19 4) การแสดงความเสียใจแบบ New Normal

อภิปรายผล

แม้การพัฒนาของนวัตกรรมและเทคโนโลยีส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ชีวิต แต่งานวิจัยนี้พบว่าผู้คนที่ยังให้ความสำคัญกับประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ที่สืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่มีอายุแตกต่างกันมีผลต่อระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่แตกต่างกัน โดยผู้บริโภคที่มีอายุมากจะมีมุมมองความรู้สึกแบบอนุรักษ์นิยม ยังยึดติดกับ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อดั้งเดิม ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต ส่วนผู้บริโภคที่มีอายุน้อยจะมีมุมมองความรู้สึกที่สามารถเปิดรับกับนวัตกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับประชากรศาสตร์ ที่ระบุไว้ว่าความแตกต่างทางอายุส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรม ผู้ที่มีอายุมากส่วนใหญ่จะเป็นพวกอนุรักษ์นิยมทางความคิด มีความระมัดระวังในการใช้ชีวิตหรือรับข่าวสาร (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2538) ต่อมาผลการวิจัยยังพบว่าผู้บริโภคที่มีอาชีพแตกต่างกันมีผลต่อระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่แตกต่างกัน โดยผู้บริโภคที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเลือกใช้สินค้าและบริการที่เป็นนวัตกรรมรูปแบบใหม่ เช่น บริการหุ่นยนต์พระที่สวดในงานศพ และ App. แครพหลุมศพออนไลน์ มากกว่าผู้บริโภคที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุธาทิพย์ รุสิดานนท์ (2554) ก็พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริโภค มีผลต่อการตัดสินใจซื้อพวงหรีด ในทางกลับกันจากผลการวิจัยพบว่าผู้บริโภคที่มีเพศและรายได้แตกต่างกันมีผลต่อระดับความรู้สึกที่มีต่อนวัตกรรมการไว้อาลัยรูปแบบใหม่ไม่แตกต่างกัน ซึ่ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ วรกิจโกคาทร (2529) พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีการสื่อสารและการรับสื่อไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ยังพบว่าการที่ผู้บริโภคมีระดับการยอมรับนวัตกรรมต่างกันนั้น สอดคล้องกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน โดยผู้บริโภคที่มีอายุมากมักจะอยู่ในกลุ่มผู้รับนวัตกรรมประเภท Late Majority หรือ Laggards ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มักจะมีการยอมรับนวัตกรรมที่ช้ากว่ากลุ่มอื่น ๆ และมีความอนุรักษ์นิยมมากกว่า จึงมีแนวโน้มที่จะยอมรับสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการไว้อาลัยที่อาจจะคงประเพณีดั้งเดิมอยู่บ้าง เช่น พวงหรีดพัดลม และพวงหรีดที่หักรายได้ส่วนหนึ่งไปบริจาค ส่วนนวัตกรรมที่ค่อนข้างแตกต่างจากประเพณีดั้งเดิม เช่น หุ่นยนต์พระ หรือ App. เคารพ หลุมศพ กลุ่มคนเหล่านี้จะยังไม่เปิดรับ สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม Roger (1962 อ้างถึงใน วัชรพล คงเจริญ, 2557) ที่ระบุไว้ว่า กลุ่มผู้ยอมรับช้า (Late Majority) มักเป็นพวกอนุรักษ์นิยม จะยอมรับนวัตกรรมเมื่อมีความจำเป็นด้านเศรษฐกิจหรือมีความจำเป็นต้องการใช้งานจริง ๆ และกลุ่มล่าหลัง (Laggard) เป็นกลุ่มผู้คล้อยตามยอมรับนวัตกรรมช้าที่สุด หรือกลุ่มสุดท้ายในสังคม มักใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเมื่อตก runt ไปแล้ว คนกลุ่มนี้จะเลือกซื้อหรือรับฟังข่าวสารจากคนรอบข้าง แต่ถ้าหากมีสถานการณ์จำเป็นจริง ๆ ตัวอย่างเช่น สถานการณ์ COVID-19 ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะสามารถยอมรับนวัตกรรมที่เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการไว้อาลัยได้ ซึ่งทำให้กลุ่มของบุคคลที่ยอมรับนวัตกรรมสามอันดับแรก รวมถึงกลุ่มผู้ยอมรับช้าจำเป็นต้องปรับตัวกันทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การวิจัยพบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่อยากให้มีการจัดงานศพรูปแบบใหม่ๆ โดยใช้นวัตกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นธุรกิจที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องพัฒนาในรูปแบบสินค้าและบริการให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น
2. การวิจัยพบว่านวัตกรรมการไว้อาลัยที่ผู้บริโภคยอมรับ 3 อันดับแรก ได้แก่ พวงหรีดพัดลม พวงหรีดที่หักรายได้ส่วนหนึ่งไปบริจาค และพวงหรีดเสื่อตามลำดับ ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลในส่วนนี้ไปต่อยอดในการวางแผนพัฒนาสินค้า เพื่อเป็นทางเลือกแก่ผู้บริโภคในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะผู้บริโภคที่อาศัยในกรุงเทพมหานครเพียงเท่านั้น ซึ่งมีวิถีการดำเนินชีวิตต่างจากผู้บริโภคที่อยู่ในชุมชนต่างจังหวัดที่อาจจะยังมีความเชื่อในประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาความคิดเห็นในกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เช่น ระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศ เป็นต้น

2. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสำรวจข้อมูลในช่วงสถานการณ์ COVID-19 โดยผู้บริโภคจำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในการร่วมไว้อาลัย ซึ่งอาจทำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมการไว้อาลัยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันมากกว่าปกติ

3. เพื่อให้การวิจัยครั้งหน้าสามารถทดสอบสมมติฐานการวิจัยได้อย่างแม่นยำมากขึ้น ผู้วิจัยควรแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ให้มีจำนวนใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (5 กรกฎาคม 2561). **วธ. แนะนำควรปฏิบัติงานบวช-งานแต่ง-งานศพ ทั่วโลกโควิด-19** ค้นเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.m-culture.go.th/th/article_view.php?nid=34976
- ณรงค์กร มโนจันทร์เพ็ญ. (5 กรกฎาคม 2561). **เทรนด์ใหม่ในญี่ปุ่น รับจัดงานศพแบบ Drive-Thru ประหยัดเวลาและรองรับสังคมผู้สูงอายุ**. ค้นเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://thestandard.co/funeral-drive-thru-service>
- พรทิพย์ วรกิจโกศาทร. (2529). **เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชรพร องค์กรณะคมกุล. (25 กันยายน 2563). **สาวเจนวายต่อยอดธุรกิจครอบครัว ผุดไอเดีย ทำ “พวงหรีดเสื้อ” ออร์เดอร์ปัง สร้างรายได้งาม**. ค้นเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.sentangedtee.com/exclusive/article_125392
- ร้านดอกไม้ลูกปลา. (20 เมษายน 2561). **ร้านพวงหรีด ธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงอะไรคือจุดแข็งและสิ่งที่ควรจะเป็นในการดึงดูดลูกค้าเข้าร้าน**. ค้นเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.lookpar-florist.com/wreath-shop-for-business>
- วัชรพล คงเจริญ. (2557). **ปัจจัยการยอมรับนวัตกรรมที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการธนาคาร ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ในเขตกรุงเทพมหานคร**. การค้นคว้าอิสระ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2538). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- สุธาทิพย์ รุสิดานนท์. (2554). **แนวโน้มการตัดสินใจซื้อพวงหรีดพัดลมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร**. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุเมธ ต้นสกุล. (2536). **พฤติกรรมการหารายได้ของบุคคล ร้านค้า และองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานศพในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Thaipublica. (3 ตุลาคม 2556). **ธุรกิจงานศพ (3) : พวงหรีดธุรกิจ 4 พันล้าน ! พลิกจากสร้าง
ขยะ-รับกระแสโลกร้อน**. ค้นเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2563, จาก [https://
thaipublica.org/2011/10/funeral3](https://thaipublica.org/2011/10/funeral3)

The cloud. (18 ตุลาคม 2562). **The Cloud x ไทยประกันชีวิต แรงแบนตาลใจในการใช้ชีวิตจาก
พลังเล็ก ๆ สู่อการสร้างคุณค่าที่ยิ่งใหญ่ให้โลกใบนี้**. ค้นเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2563, จาก
<https://readthecloud.co/carenation-paper-wreath>

ลักษณะสำคัญและปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดของนักศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Characteristics and Factors for Choosing to Follow Marketing Influencers of Ubon Ratchathani University Students

วิชุดา สายสมุทร¹ นริศรา แสงเทียน² อ้นมัย³

¹หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, saivijit.s@gmail.com

²หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, nsangtian@hotmail.com

³หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, teanmai@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยสำรวจความคิดเห็น (Questionnaire) จากนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่ติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 200 คน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การนำเสนอเนื้อหาและความน่าสนใจ รองลงมาคือ ทักษะและความเชี่ยวชาญ เป็นผู้มีความรู้ลึก รู้จริงในเรื่องที่สื่อสาร และความมีเสน่ห์ มีบุคลิกที่น่าสนใจ

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดมากที่สุด คือ เทคนิคการนำเสนอที่สื่อสารเข้าใจง่าย รองลงมาคือ เทคนิคการติดต่อ ภาพและวิดีโอและมีความจริงใจต่อผู้ติดตาม ไม่นำเสนอสินค้าเกินจริง แต่ผลการวิจัยก็พบว่า อิทธิพลของผู้ที่มีอิทธิพลทางการตลาดไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อถึงร้อยละ 63

คำสำคัญ: ลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด กลุ่มผู้มีอิทธิพลทางการตลาด อุบลราชธานี

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the main characteristics of influencer marketing and 2) to study the factors determining Ubon Ratchathani University students to follow social media influencers. This research is quantitative research using a specific random sampling method. Questionnaire surveys were used with 200 students who had followed social media influencers. The results showed

that the key characteristics of influencer marketing were the interesting content presented, the influencer's skills and expertise, the influencer's deep knowledge in the presented subject, and the influencers charismatic personality.

The factors affecting the students' decision to follow influencers in marketing were ranked as follows: easy-to-understand presentation techniques, editing techniques for pictures and videos, and sincerity for the followers. However, it was found that 63% of the students indicated that their purchasing decisions were not affected by marketing influencers.

Keywords: characteristics of marketing influencers, influencer marketing strategies, Ubon Ratchathani

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (social media) มักมีบัญชีการใช้งานมากกว่าหนึ่งแอดเดสส์ และเลือกใช้แพลตฟอร์มในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อบอกเล่าเรื่องราวของตน หรืออัปเดตข่าวสารและส่งต่อในพื้นที่ออนไลน์อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม หรือไลน์ รวมทั้งยูทูบซึ่งเป็นแหล่งดูและแชร์คลิปวิดีโอที่เข้าถึงง่าย และทวิตเตอร์ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มผู้นำเทรนด์แฮชแท็กสร้างกระแสในโลกออนไลน์ ด้วยความหลากหลายของช่องทางจึงทำให้โลกของการสื่อสารใกล้กันมากขึ้น

รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563 โดยสำนักงานพัฒนาทางธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2564) ระบุว่า การเก็บข้อมูลของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในภาพรวมใช้เวลาในอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย วันละ 11 ชั่วโมง 25 นาที ในปี 2563 โดยใช้เวลาใช้โซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม คิดเป็นร้อยละ 95.3 รายงานยังระบุว่า สื่อสังคมออนไลน์อย่างตึกตอกได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วโดยมีผู้ใช้บริการถึงร้อยละ 35.8

การอัปเดตและเข้าถึงความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของเพื่อนในเครือข่ายสังคมออนไลน์ รวมถึงข้อมูลที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ลักษณะสำคัญของข้อมูลข่าวสารที่ถูกแชร์แพร่กระจายในโซเชียลมีเดียอย่างรวดเร็ว และมีความทันท่วงที (real time) มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภค (Bjurling and Ekstam, 2018)

พฤติกรรมของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตสามารถอธิบายตามแนวคิดการใช้และความพึงพอใจของผู้รับสาร (uses and gratifications approach) ได้ว่า ผู้รับสารปัจจุบันมีความกระตือรือร้นในการใช้สื่อ (active users) โดยเลือกรับข่าวสารจากช่องทางสื่อที่หลากหลาย มีความตั้งใจแสวงหาข่าวสาร

และรับข่าวสารอย่างมีเป้าหมายว่าต้องการข้อมูลเหล่านั้นเพื่อตอบโจทยความต้องการของตนเองอย่างไร (กาญจนา แก้วเทพ, 2553) ดังนั้น ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายในมือของผู้บริโภค แต่ละสื่อเป็นเพียง “หนึ่งในตัวเลือก” ที่มีอยู่มากมาย โดยผู้ที่มีอำนาจในการเลือกเสพ ชมและแชร์จึงอยู่ในมือผู้บริโภค

ธูรู (Thurau et al., 2013 อ้างถึงใน Bjurling and Ekstam, 2018) กล่าวว่า ข้อมูลที่ถูกแชร์อย่างรวดเร็วในสื่อโซเชียลมีเดียได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะการให้ข้อมูลในรูปแบบของโฆษณาของตราสินค้าต่าง ๆ ในสื่อโซเชียลมีเดีย แต่ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานของโฆษณาคือ ผู้บริโภคมักกดข้ามโฆษณาในเฟซบุ๊กหรือยูทูป นั่นหมายความว่าผู้บริโภคไม่อยากรับเสียงโฆษณา ทำให้เป็นโจทย์ใหญ่ของนักการตลาดที่ว่า ในเมื่อผู้บริโภคไม่สนใจโฆษณา และต้องทำอะไรเพื่อดึงความสนใจให้กลับมาอีกได้ ดังนั้น เทคนิคที่นักการตลาดนำมาใช้เพื่ออำพรางการโฆษณาแบบตรง ๆ คือ ผู้มีอิทธิพลทางการตลาด (Elli, 2017)

ผู้มีอิทธิพลทางการตลาด (marketing influencer) มีวิธีการนำเสนอตัวตนในสื่อสังคมออนไลน์อย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ ยังเป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิด รูปแบบการดำเนินชีวิต ให้แก่ผู้ติดตาม โดยมีจำนวนผู้ติดตามตั้งแต่หลักร้อยไปจนถึงหลักแสน

ในแง่ของการตลาด ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดเหล่านั้นเป็นเสียงที่ผู้บริโภคให้ความสนใจมากกว่าโฆษณา เพราะมีวิธีการผลิตเนื้อหาที่เข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้ชม และสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดตามได้อย่างตรงไปตรงมา ในทำนองเดียวกัน แนวคิดผู้มีอิทธิพลทางการตลาดเป็นกลยุทธ์ที่นักการตลาดนิยมนำมาใช้ในการสื่อสารตราสินค้าเพื่อสร้างการรับรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์และความภักดีต่อตราสินค้ากับผู้บริโภคในยุคการตลาดโซเชียลมีเดีย (Elli, 2017)

การที่ตราสินค้าให้ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์จริงมาเล่าประสบการณ์จริงนั้น มีบทบาทสำคัญในการสร้างชื่อเสียงที่ดีให้กับตราสินค้า และส่งผลกระทบต่อการบรรลุผลทางธุรกิจของบริษัทได้ เช่นเดียวกันกับผู้มีอิทธิพลในโซเชียลมีเดียในฐานะผู้สนับสนุนตราสินค้า ด้วยการให้ผลิตภัณฑ์แล้วนำมาบอกเล่าในพื้นที่โซเชียลมีเดียของตน ได้มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคในวงกว้าง (Lim et al., 2017)

กลยุทธ์ทางการตลาด คือ การใช้ผู้มีชื่อเสียง ได้รับความนิยมในสื่อออนไลน์ ด้วยการจ่ายค่าจ้างตามอัตราความนิยมของผู้มีอิทธิพลนั้น ๆ โดยวัดจากจำนวนผู้ติดตามหรือจำนวนเพื่อนในโซเชียลมีเดีย ทั้งนี้ ตราสิน้ามองว่าพวกเขาสามารถส่งเสียงของตราสินค้าไปยังกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดได้ และได้รับการยอมรับจากกลุ่มเป้าหมาย (Charlesworth, 2018)

ผลจากผู้มีอิทธิพลทางการตลาดทำให้เกิดเหตุการณ์ขึ้น 2 ลักษณะ คือ หนึ่งตราสินค้าต่าง ๆ ใช้ กลยุทธ์ผู้มีอิทธิพลทางการตลาด เพื่อทำหน้าที่บอกเล่าผลิตภัณฑ์และบริการของตนเองด้วยการเข้าถึงผู้บริโภคอย่างแนบสนิท และสองคือ การเกิดขึ้นของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์อย่างมากมาย

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด เพื่อการใช้กลยุทธ์ผู้มีอิทธิพลทางการตลาด และปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยวิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจความคิดเห็น (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่ได้ติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 200 คน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิยามของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด

ปัจจุบันโฆษณาไม่ได้มีอิทธิพลต่อผู้รับสารมากเหมือนที่ผ่านมา การที่ตราสินค้าจะนำเสนอข้อมูลผลิตภัณฑ์และบริการของตัวเองให้ผู้บริโภคเชื่อหรือคล้อยตามจึงเป็นเรื่องยากขึ้น แต่เสียงที่ผู้บริโภคให้ความสนใจคือ ความคิดเห็นของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก เช่นเดียวกันกับการที่บุคคลที่มีชื่อเสียงอย่างนักแสดง นักร้องที่ใช้พื้นที่ในสื่อสังคมออนไลน์ของตนเองนำเสนอเรื่องราวส่วนตัวในชีวิตประจำวันและสอดแทรกการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ เมื่อผู้ติดตามได้เห็นการใช้สินค้าก็เกิดแรงจูงใจให้ทดลองซื้อสินค้าใช้ตามบุคคลที่ตนชื่นชอบ นั่นจึงเป็นช่องทางที่นักการตลาดมองเห็นวิธีการสร้างความสนใจใหม่ ๆ นอกเหนือจากการโฆษณาแบบตรง ๆ ที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่าที่ควร Gurkaynak et al. (2018 อ้างถึงใน Bjurling and Ekstam, 2018) กล่าวว่าผู้บริโภคฟังเสียงของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในโซเชียลมีเดียเพราะเชื่อว่า พวกเขาไม่ได้พยายามขายสินค้า จึงเป็นเหตุผลที่ว่าทำไมผู้มีอิทธิพลทางการตลาดถึงเป็นที่นิยม ซึ่งนับเป็นกลยุทธ์การตลาดที่มีความท้าทายตรงที่ตราสินค้าต่าง ๆ มีเทคนิคการเลือกใช้ ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดอย่างไรที่จะสามารถสื่อสารตราสินค้ากับผู้บริโภคได้

Elli (2017) ระบุว่า ผู้บริโภคเชื่อบุคคลที่สามมากกว่าตราสินค้า ซึ่งเป็นผู้พูดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการของตัวเอง ดังนั้น แนวคิดผู้มีอิทธิพลทางการตลาด จึงมีพื้นฐานมาจากการบอกต่อแบบปากต่อปาก (word of mouth) คือ การที่บุคคลเกิดการบอกต่อกันปากต่อปากไปเรื่อย ๆ ในลักษณะของการกระจายข่าวสารต่าง ๆ

Bjurling and Ekstam (2018) ให้นิยามว่า ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดมีความสามารถในการนำผู้คนมารวมตัวกันเพื่อแบ่งปันความสนใจและสิ่งที่พูดคุยกันโซเชียลมีเดีย และเป็นสิ่งที่น่าสนใจของนักการตลาด

Wong (2014 อ้างถึงใน Lischkova, 2017) ผู้มีอิทธิพลทางการตลาด คือการตลาดรูปแบบหนึ่ง เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่มุ่งสร้างและระบุความสัมพันธ์กับบุคคลที่มีความสามารถในการจูงใจผู้บริโภคด้วยการผลิตเนื้อหาและเกิดการแพร่กระจายเนื้อหา เพื่อการสื่อสารการตลาดที่ประสบความสำเร็จ

Elli (2017) กล่าวว่า ความสามารถของบุคคลที่มีส่วนช่วยสนับสนุนตราสินค้าและกระจายความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อตราสินค้านั้นไปยังผู้ติดตามบนโซเชียลมีเดีย

นอกจากนี้ ยังมีอีกคุณลักษณะเด่นของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในพื้นที่โซเชียลมีเดียตามที่ Glucksman (2017) สรุปไว้ว่า ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดตามอย่างสม่ำเสมอ เช่น การโต้ตอบในสื่อสังคมออนไลน์ หรือมีกิจกรรมร่วมกับผู้ติดตาม คือเทคนิคการสื่อสารแบบโต้ตอบไปมา ทำให้รู้สึกถึงการมีส่วนร่วม

แนวคิดนี้ได้กลายเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสำหรับตราสินค้าในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภคผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญ

ลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด เพื่อการใช้กลยุทธ์ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์

จุดเด่นของการใช้ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดเพื่อสื่อสารตราสินค้าไปยังผู้บริโภคคือรูปแบบของการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอิทธิพลทางการตลาดซึ่งเป็นตัวแทนของตราสินค้า และเหล่าผู้ติดตามซึ่งเป็นผู้บริโภค ด้วยการสร้างความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจ เพื่อสร้างสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อสินค้าและบริการให้แก่ผู้บริโภค

Bjurling and Ekstam (2018) อธิบายว่า การนำเสนอของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดต้องมีบุคลิกภาพที่ดี มีความจริงใจ มีทักษะความสามารถ มีทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์และสามารถสร้างความสนใจให้กับผู้บริโภคได้

Lisichkova et al. (2017) กล่าวว่า ผู้บริโภคเลือกผู้มีอิทธิพลทางการตลาดที่มีความมั่นใจ น่าเชื่อถือ แสดงความคิดเห็นต่อสินค้าอย่างซื่อสัตย์ และเป็นส่วนสำคัญในการเสริมภาพลักษณ์ของตราสินค้า นอกจากนี้ปัจจัยด้านทักษะความรู้ ความสามารถในการสื่อสารข้อมูลสินค้า เพื่อแสดงออกถึงความเป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้รู้ลึกจริง จะทำให้ผู้บริโภคเชื่อถือได้ ถือเป็นจุดแข็งของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด เพราะความน่าเชื่อถือนี้มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคสูง

ส่วนอภิสลา รุ่งนันทรัตน์ ชรินทร์สาร (2561) กล่าวถึงลักษณะของผู้ส่งสารที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารว่า ต้องมีความเชี่ยวชาญและมีความน่าเชื่อถือเพื่อผู้บริโภคเกิดความคล้อยตาม และมีความน่าดึงดูด เช่น ความสวย ความมั่นใจ ความสามารถในด้านต่าง ๆ

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและนำข้อมูลข้างต้นมาสรุปเป็นลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด สำหรับการใช้กลยุทธ์ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้

1. ความน่าเชื่อถือ (credibility) คือ พฤติกรรมที่ผู้มีอิทธิพลแสดงออกในเชิงบวก เป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความไว้วางใจ สร้างความเชื่อมั่น เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการโน้มน้าวให้ผู้ติดตามมีทัศนคติที่ดีต่อผู้มีอิทธิพล

2. ทักษะและความเชี่ยวชาญ มีความรู้ลึก รู้จริงในเรื่องที่สื่อสาร (knowledge and proficiency) คือ การแสดงออกถึงการเป็นผู้มีทักษะ ความรู้ ให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและแสดงออกถึงการเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่ง รวมถึงความทักษะด้านการสื่อสารข้อเท็จจริง (fact) ของสินค้า และทักษะในการชักจูง (persuade) ผู้ติดตามเพื่อไปให้ถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อสารการตลาด

3. ความมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของสาธารณชน (celebrity) คือ ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดที่มีชื่อเสียงในวงกว้าง เช่น ดารา นักแสดง นักร้องที่สาธารณชนรู้จัก เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพเฉพาะตัวที่คนทั่วไปจดจำได้

4. ความมีเสน่ห์ มีบุคลิกที่น่าสนใจ (attractive and good personality) คือ บุคลิกภาพรูปร่าง หน้าตาและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี แสดงออกถึงความมีเสน่ห์ น่าเข้าใกล้ มีผลต่อการรับรู้ของผู้ติดตามในเชิงบวก

5. ความเหมาะสมกับตราสินค้า (product match up) คือ บุคลิกภาพ (personality) และวิถีชีวิต (lifestyle) ของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด มีความเหมาะสม หรือคล้ายคลึงกับบุคลิกภาพของตราสินค้า สามารถสื่อสารและส่งเสริมภาพลักษณ์ของตราสินค้าได้

ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ

Rish and Bandyopadhyay (2018 อ้างถึงใน Sharma, 2018) กล่าวว่า การเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์ พิจารณาเลือกจากปัจจัยด้านบุคลิกภาพที่โดดเด่น การนำเสนอตัวตน ความคิดที่น่าสนใจ รวมถึงมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการที่บุคคลนั้นโพสต์ในสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นการใช้กลยุทธ์ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดอย่างแพร่หลายนั้น มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อ

กระบวนการตัดสินใจซื้อ แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2550)

1. การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการซื้อสินค้า จากการใช้กลยุทธ์โฆษณาโดยการใช้ผู้มีอิทธิพลในการจูงใจ จากที่ไม่สนใจหรือไม่รับรู้ปัญหา แต่กลยุทธ์เหล่านี้ที่นักการตลาดเป็นผู้ออกแบบสามารถทำให้เกิดความต้องการสินค้าขึ้นได้ ทั้ง ๆ ที่ผู้บริโภคอาจไม่ได้ต้องการตั้งแต่ตอนแรก

2. เมื่อต้องการแก้ปัญหาความต้องการของตนเอง ผู้บริโภคจึงต้องแสวงหาข้อมูล เพื่อช่วยในการตัดสินใจ แบ่งเป็น การหาข้อมูลภายใน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์หรือความทรงจำของตนเองที่เคยมีกับผลิตภัณฑ์นั้น ๆ และการหาข้อมูลภายนอก คือการหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ เช่น สอบถามกับพนักงานขาย เข้าไปทดลองใช้สินค้าที่หน้าร้านหรือโฆษณา รวมถึงการดูรีวิวสินค้าจากยูทูเบอร์

3. การประเมินทางเลือก เป็นขั้นตอนการพิจารณาทางเลือก โดยพิจารณาหลังจากที่ผู้บริโภคได้หาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อเป็นที่พอใจแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ เช่น เปรียบเทียบคุณสมบัติ ราคา การบริการ เป็นต้น

4. การตัดสินใจซื้อ เป็นขั้นตอนการตัดสินใจว่าจะซื้อสินค้าหรือไม่ โดยเลือกว่าจะซื้อยี่ห้ออะไร ซื้อที่ไหน ซื้ออย่างไร มีความคุ้มค่าในการซื้อหรือไม่

5. ทศนคติหลังการซื้อ-การใช้ หลังจากที่ได้ลองใช้สินค้าแล้ว ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกพึงพอใจต่อสินค้านั้นอย่างไร หรือที่เรียกว่า ทศนคติหลังการซื้อ (post-attitudes) ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อใช้ครั้งต่อไป หากใช้แล้วรู้สึกดีมาก จะเกิดพฤติกรรมการซื้อใช้อีก เพราะใช้แล้วดีแก้ปัญหาได้ และเกิดการบอกต่อคนรอบข้างให้ซื้อใช้ (word of mouth)

กระบวนการตัดสินใจซื้อที่มีความซับซ้อน รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเข้ามาประกอบ (Sethna & Blythe, 2016) เช่น โอกาสในการซื้อ ความพร้อมในการซื้อ รวมถึงทัศนคติของผู้บริโภคต่อสินค้า เป็นต้น ทั้งนี้ โมเดลการตัดสินใจซื้อได้ถูกนำมาพัฒนาเข้ากับยุคสมัยและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะการสื่อสารในสื่อสังคมออนไลน์

หากพิจารณาการทำงานของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด เปรียบเป็นการทำโฆษณาชนิดหนึ่ง โดยใช้บุคคลเป็นผู้นำเสนอสินค้า ในกระบวนการตัดสินใจซื้อ คือขั้นตอนการแสวงหาข้อมูลและประเมินทางเลือก ศิวารัตน์ ณ ปทุม และคณะ (2550) อธิบายการประเมินค่าทางเลือกก่อนซื้อว่า ก่อนที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อ เขาจะทำการพิจารณาสินค้า เปรียบเทียบ หรือตรวจสอบคุณสมบัติสินค้า เพื่อค้นหาความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในความสนใจ

การพิจารณาสินค้านั้นก่อนการซื้อเป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคกระทำไปพร้อม ๆ กัน ทั้งการกำหนดเกณฑ์สินค้าในการประเมิน ซึ่งเลือกสินค้าจากความชอบ ความสนใจ และกำหนดคุณสมบัติการเลือก พิจารณาว่าสินค้าใดที่ตอบสนองความต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่กำลังประสบอยู่ได้

ปัจจัยหลักที่ผู้บริโภคใช้ในการประเมินทางเลือกก่อนการซื้อ เช่น ความคุ้มค่าของราคาสินค้า ราคาสินค้าที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ สะท้อนรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค รวมถึงแรงจูงใจด้านอื่น ๆ เช่น ความจำเป็นในการซื้อใช้ ความสะดวกในการซื้อ หรือข้อมูลประกอบของสินค้าที่ผู้บริโภคสืบค้นจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบ เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้แนวคิดกลยุทธ์ผู้มีอิทธิพลทางการตลาด (influencer marketing) และแนวคิดกระบวนการตัดสินใจซื้อ (buying decision process) เป็นกรอบในการศึกษาเพื่ออธิบายลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด สำหรับการใช้กลยุทธ์ผู้มีอิทธิพลทางการตลาด และปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลในสื่อสังคมออนไลน์

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จำนวน 200 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะผู้ที่เลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยนำแนวคิดกลยุทธ์ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาสรุปลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด สำหรับการใช้กลยุทธ์ผู้มีอิทธิพลทางการตลาด เพื่อสร้างเครื่องมือในการศึกษาเป็นแบบสำรวจความคิดเห็น (Questionnaire) ซึ่งมีโครงสร้างรายละเอียดคำถามที่มีคำตอบชัดเจน เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 21-29 มกราคม 2564 แบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ และชั้นปี

ตอนที่ 2 ประเภทเนื้อหาที่ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดนำเสนอในสื่อสังคมออนไลน์

ตอนที่ 3 ช่องทางการติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาด

ตอนที่ 4 ลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด

ตอนที่ 5 ปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาด

ตอนที่ 6 ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา แสดงข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การประเมินผลและการแปรผลตามรายละเอียด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.26 – 4.00 แสดงว่ามีความสำคัญมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.25 แสดงว่ามีความสำคัญมาก

ค่าเฉลี่ย 1.76 – 2.50 แสดงว่ามีความสำคัญน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.75

แสดงว่ามีความสำคัญน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยเป็น 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง 2) ลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด และ 3) ปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามลำดับดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็นเพศชาย 80 คน (ร้อยละ 40) เพศหญิง 102 คน (ร้อยละ 51) และกลุ่มเพศหลากหลาย 18 คน (ร้อยละ 9)

ประเภทเนื้อหาที่ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดนำเสนอในสื่อสังคมออนไลน์ที่กลุ่มตัวอย่างติดตามมากที่สุด 3 ลำดับ คือ ท่องเที่ยว (ร้อยละ 56.36) รองลงมาคือ ความงามและแฟชั่น (ร้อยละ 50.53) และอาหารและเครื่องดื่ม (ร้อยละ 49.66) ส่วนเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างติดตามน้อยที่สุด คือ สายบริการ มีเพียงร้อยละ 3.10

เมื่อแยกเพศและประเภทเนื้อหาตามความสนใจแล้ว ผลวิจัยพบว่า เพศชายสนใจเกมส์ มากที่สุด (ร้อยละ 58.75) เพศหญิงสนใจท่องเที่ยวมากที่สุด (ร้อยละ 67.65) ส่วนเพศหลากหลาย (LGBTQ) สนใจความงามและแฟชั่น มากที่สุด (ร้อยละ 77.78)

ส่วนช่องทางการติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดนั้น กลุ่มตัวอย่างเลือกติดตามทางยูทูบมากที่สุด (ร้อยละ 85.37) รองลงมา คือ เฟซบุ๊ก (ร้อยละ 83.89) อินสตาแกรม (ร้อยละ 57.11) และ ทวิตเตอร์ (ร้อยละ 30.34) และอื่น ๆ 6.97% ตามลำดับ

1. ลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีให้ความสำคัญกับ 1) เนื้อหาและความสนใจต่อเนื้อหาและตราสินค้าในระดับ ‘มากที่สุด’ (ค่าเฉลี่ย 3.41) 2) ทักษะ/ความเชี่ยวชาญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดที่มีความรู้ลึก รู้จริงในเรื่องที่สื่อสาร (ค่าเฉลี่ย 3.40) และ 3) ความมีเสน่ห์ มีบุคลิกที่น่าสนใจ เท่ากับบุคลิกของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดที่มีความเหมาะสมกับการสื่อสารตราสินค้า (ค่าเฉลี่ย 3.35) ส่วนความน่าเชื่อถือและความมีชื่อเสียงถูกให้ความสำคัญในระดับ ‘มาก’ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.24 และ 3.22 ตามลำดับ แต่โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.33) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด

ลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด	\bar{x}	SD	การแปรผล
1. เนื้อหาและความสนใจ เช่น สนใจเนื้อหา สนใจตราสินค้า	3.41	0.59	มากที่สุด
2. ทักษะ/ความเชี่ยวชาญ มีความรู้ลึก รู้จริงในเรื่องที่สื่อสาร	3.40	0.56	มากที่สุด
3. ความมีเสน่ห์ มีบุคลิกที่น่าสนใจ เช่น การแต่งกาย/รูปร่าง หน้าตาดี/สื่อสารเข้าใจง่าย	3.35	0.61	มากที่สุด
4. บุคลิกของผู้มีอิทธิพล มีความเหมาะสมกับตราสินค้า	3.35	0.57	มากที่สุด
5. ความน่าเชื่อถือของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด	3.24	0.54	มาก
6. ความมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด	3.22	0.58	มาก
รวม	3.33	0.39	มากที่สุด

2. ปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีส่วนใหญ่เลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในด้านเทคนิคการสื่อสารมากที่สุด ทั้งเทคนิคการนำเสนอที่สื่อสารเข้าใจง่าย (ร้อยละ 35) รองลงมาคือเทคนิคการตัดต่อ ภาพ และวิดีโอของสื่อที่น่าเสนอ (ร้อยละ 29.5) ต่อมาคือมีความจริงใจต่อผู้ติดตาม ไม่นำเสนอสินค้าเกินจริง (ร้อยละ 14.5) การนำเสนอข้อมูลใหม่อย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ 12) มีช่องทางให้ติดตามที่หลากหลาย (ร้อยละ 5) ส่วนการเล่นเกมแจกสินค้าในเพจให้ผู้ติดตามถูกเลือกโดยกลุ่มเป้าหมายน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 4 เท่านั้น รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปริมาณและร้อยละปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์

ปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาด	จำนวน	ร้อยละ
1. เทคนิคการนำเสนอ สื่อสารเข้าใจง่าย	70	35%
2. เทคนิคการตัดต่อ ภาพ และวิดีโอ	59	29.5%
3. มีความจริงใจต่อผู้ติดตาม ไม่นำเสนอสินค้าเกินจริง	29	14.5%
4. มีการนำเสนอข้อมูลใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ	24	12%
5. มีช่องทางให้ติดตามที่หลากหลาย	10	5%
6. การเล่นเกมแจกสินค้าในเพจให้ผู้ติดตาม	8	4%

นอกจากนี้ จากการศึกษาถึงผลของผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63) เชื่อในผู้มีอิทธิพลทางการตลาดแต่ไม่มีผล

ต่อการตัดสินใจซื้อ รองลงมาคือ เชื่อมากและซื้อแน่นอน (ร้อยละ 20) ร้อยละ 10.5 ไม่เชื่อแต่ซื้อและมีเพียงร้อยละ 6.5 ที่ไม่เชื่อและไม่ซื้อ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลปริมาณและร้อยละของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ

ผลของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้อ	จำนวน	ร้อยละ
1. เชื่อ แต่ไม่ซื้อ	126	63
2. เชื่อมาก ซื้อแน่นอน	40	20
3. ไม่เชื่อ แต่ซื้อ	21	10.5
4. ไม่เชื่อ ไม่ซื้อ	13	6.5
รวม	200	100

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีอิทธิพลทางการตลาดนั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญทั้งการจัดการเนื้อหาและความน่าสนใจของเนื้อหาที่สื่อสาร ประกอบด้วย ทักษะ ความเชี่ยวชาญ รู้ลึก รู้จริงในเรื่องที่สื่อสาร รวมทั้งลักษณะสำคัญทางบุคลิกภาพ ความมีเสน่ห์ รวมทั้งความน่าเชื่อถือและความมีชื่อเสียงของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับ Bjurling and Ekstam (2018) ที่ระบุว่า ผู้บริโภคจะรู้สึกมีส่วนร่วมกับสินค้าก็ต่อเมื่อสินค้านั้นสามารถตอบสนองความต้องการ หรือสร้างคุณค่าให้กับเขาได้ ขณะที่ Elli (2017) กล่าวว่า ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าจากการแนะนำของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด โดยพิจารณาจากความน่าเชื่อถือ เพราะมีผลต่อทัศนคติในการเลือกซื้อสินค้า และเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกติดตาม (follow) ของผู้บริโภคในโลกสื่อสังคมออนไลน์

ส่วนปัจจัยการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์นั้น ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีให้ความสำคัญกับเทคนิคการสื่อสาร การนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ตามด้วยเทคนิคการติดต่อภาพและวิดีโอ ตามด้วยความจริงใจต่อผู้ติดตาม ไม่นำเสนอเนื้อหาเกินจริง ซึ่งสอดคล้องกับ Elli (2017) ที่ระบุว่า ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดเหล่านั้นเป็นเสียงที่ผู้บริโภคให้ความสนใจมากกว่าโฆษณา เพราะมีวิธีการผลิตเนื้อหาที่เข้าถึง เข้าใจความต้องการที่แท้จริงของผู้ชม และสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ติดตามได้อย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับ วิทสุตา ทูมวงศ์ (2556 อ้างถึงใน กานติมา ฤทธิ์วีระเดช, 2560) ที่ระบุว่า ทัศนคติทางด้านเนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ และบุคลิกภาพของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดมีความสัมพันธ์ กับแนวโน้มความตั้งใจในการเปิดรับข่าวสารและแนวโน้มความตั้งใจซื้อสินค้า

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับบทความในเว็บไซต์ Smart SME (2556) ระบุว่า เทคนิคของการเป็นผู้มีอิทธิพลทางการตลาดต้องมีความจริงใจกับคนดู นำเสนอข้อมูลสินค้าตามความจริง สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ติดตาม และมีวิธีการสื่อสารจากเรื่องยากให้เข้าใจง่าย ทำให้เนื้อหาที่นำเสนอมี

ความน่าสนใจ รวมทั้งสอดคล้องกับสิ่งที่ Lim et al. (2017) ได้สรุปไว้ว่า ผู้มีอิทธิพลทางการตลาดที่สื่อสารเนื้อหาโฆษณาได้ดีและเข้าใจง่ายส่งผลต่อระดับการตั้งใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคสูงมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผู้ที่มีอิทธิพลทางการตลาดนั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญทั้งการจัดการเนื้อหาและความน่าสนใจของเนื้อหาที่สื่อสาร ประกอบด้วย ทักษะ ความเชี่ยวชาญ รู้ลึก รู้จริงในเรื่องที่สื่อสาร รวมทั้งลักษณะสำคัญทางบุคลิกภาพ ความมีเสน่ห์ รวมทั้งความน่าเชื่อถือและความมีชื่อเสียงของผู้มีอิทธิพลทางการตลาด ดังนั้นผู้ที่มีอิทธิพลทางการตลาดควรรักษาทักษะ ความเชี่ยวชาญ รู้ลึก รู้จริงในเรื่องที่สื่อสาร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

นอกจากลักษณะสำคัญของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดและปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกติดตามผู้มีอิทธิพลทางการตลาดในโซเชียลมีเดียแล้ว ควรศึกษาอิทธิพลของผู้มีอิทธิพลทางการตลาดหรือกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคเพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ของการสื่อสารการตลาดในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). **สื่อสารมวลชน ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กานติมา ฤทธิวีระเดช. (2560). **กลยุทธ์ผู้ทรงอิทธิพลไมโครอินฟลูเอนเซอร์ที่ส่งผลการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางอแกนิคผ่านสื่อออนไลน์ของเพศหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ศิวารัตน์ ฌ ปทุม และคณะ. (2550). **พฤติกรรมผู้บริโภคขั้นสูง**. กรุงเทพฯ: พิฆเณศ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์.
- สมาร์ทเอสเอ็มอี. (2562). **เทคนิคการเป็น Influencer ยอดปัง ปั่นแบรนด์ให้ดังในยุคออนไลน์ 100%**. ค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.smartsme.co.th/content/220847>
- สำนักงานพัฒนาทางธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2564). **ผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563**. ค้นเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/publications/Thailand-Internet-User-Behavior-2020.aspx>

- อลิสรา รุ่งนนทรรัตน์ ชรินทร์สาร. (2561). **การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ**. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- Bjurling, L., and Ekstam, V. (2018). *Influencer Marketing's Effect on Brand Perceptions—A Consumer Involvement Perspective*. **School of Economics and Management**, 2018, Retrieved on October 15th, 2020, from <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/8949706>
- Charlesworth, L. (2018). **Digital Marketing**. 3rd ed. United states of America: Wearsers Ltd.
- Elli, D.M. (2017). *The Phenomenon and rise of Influencer Marketing and How it Affects Customer Opinion and Helps or Damages Brands*. **School of Science&Technology**, 2017.
- Glucksman, G. (2017). *The Rise of Social Media Influencer Marketing on Lifestyle Branding: A Case Study of Lucie Fink*. **Elon Journal of Undergraduate Research in Communications**, 2017: 77.
- Lim, X.J. et al., (2017). *The Impact of Social Media Influencers on Purchase Intention and the Mediation Effect of Customer Attitude*. **Asian Journal of Business Researcher**, 2017: 19.
- Lisichkova et al., (2017). *The Impact of Influencers on Online Purchase Intent*. **School of Business, Society & Engineering**, 2017 (May): 1.
- Sethna, Zubin., Blythe, J. (2016). **Consumer Behaviour**. London: Sage Publications.
- Sharma, R. (2018). *Like-Influencer Framework*. in Rishi, B and Bandyopadhyay, S (editor), **Contemporary Issues in Social Media Marketing** (258). New York: Routledge.

การวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนาวพล อารังรัตนฤทธิ์ Female Characters Analysis in the Films of Nawapol Thamrongrattanarit

สุรศักดิ์ บุญอาจ

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, surasak.b@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนาวพล อารังรัตนฤทธิ์ ทั้งหมด 6 เรื่อง มีกระบวนการวิเคราะห์ตัวบทของภาพยนตร์ในรูปแบบวีดิทัศน์ภาพยนตร์และออนไลน์ แหล่งข้อมูลประเภทเอกสารและเว็บไซต์

ผลการวิจัยพบว่า นาวพลมีการออกแบบตัวละครผู้หญิงที่แสดงถึงความเป็นประพันธกรของผู้กำกับภาพยนตร์ ซึ่งเกิดจากนิสัยส่วนตัวที่สนิทสนมกับเพื่อนผู้หญิง จึงมีการออกแบบตัวละครผู้หญิงได้อย่างลึกซึ้ง เริ่มจากทนาย ผู้หญิงวัยทำงานในเรื่อง 36 (2555) แมรี่ เด็กนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนปลายในเรื่อง Mary is happy, Mary is happy (2556) อิม ผู้หญิงที่เป็นหมอม และ เจ้ ผู้หญิงที่ทำงานด้านกราฟิก ในเรื่องฟรีแลนซ์..ห้ามป่วย ห้ามพัก ห้ามรักหมอ (2558) ผู้หญิงที่หลากหลายและมีลักษณะเชิงสัญลักษณ์ ในเรื่อง Die Tomorrow (2560) เด็กวัยรุ่นหญิงล้วนทั้ง 26 คน ในเรื่อง BNK48: Girls Don't Cry (2561) และจิ้น ผู้หญิงที่เพิ่งเรียนจบและกำลังจะทำงาน ในเรื่องฮาวทูทิ้ง..ทิ้งอย่างไรไม่ให้เหลือเธอ (2562)

ตัวละครผู้หญิงโดยส่วนใหญ่จะเป็นตัวละครเอก มีลักษณะกลมหลายมิติหรือเห็นได้รอบด้าน มีความขัดแย้งภายในและภายนอกตนเอง มีระดับความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก มีความขัดแย้งกับธรรมชาติคือความตาย นอกจากนี้ยังพบว่าตัวละครผู้หญิง ที่มีลักษณะตัวละครเอกแบบกลุ่ม ตัวละครมีลักษณะเชิงสัญลักษณ์ ที่สื่อความหมายในเรื่องของอำนาจและความตาย รวมถึงมีลักษณะนิสัยเหมือนผู้ชาย

ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนาวพล จึงเป็นการถ่ายทอดหรือดัดแปลงมาจากชีวิตจริง ซึ่งจะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้เท่าทันจิตใจ เห็นภาพชีวิตภายในของตนเองผ่านตัวละคร ช่วยให้เกิดความเข้าใจผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตนเอง และก่อให้เกิดคุณค่าของการสร้างตัวละครผู้หญิงในศิลปะแห่งภาพยนตร์

คำสำคัญ: ตัวละครผู้หญิง การวิเคราะห์ ภาพยนตร์ไทย นาวพล อารังรัตนฤทธิ์

Abstract

The study was qualitative research aims to analyze female characters in the films of Nawapol Thamrongrattanarit's six featured films. The films' text analysis process was derived from DVDs and online films, document sources, and websites.

The results of the research were as follows: Nawapol has a female character design that represents the auteur of a film director. Which is caused by personal habits that are intimate with female friends Thus, the design of the female characters was profound, starting with Sai, a working woman in 36 (2012), Mary, a high school girl in Mary is happy, Mary is happy (2013), Im, a woman who is a doctor and Je, a woman working in graphics in Heart Attack (2015), diverse and symbolic women in Die Tomorrow (2017), all 26 teenage girls in BNK48: Girls Don't Cry (2018) and Jean, women who have just graduated and are working in Happy Old Year (2019).

Most of the female characters are the protagonists. It has a multidimensional or round character. There are inner and outer conflicts. There is a degree of personal conflict. There is a conflict with nature, namely death. It was also found that there was a plural-protagonist, multi-protagonist, symbolic character that conveys the meaning of power and death including having masculinity traits.

Female characters in Nawapol's films, it is created or adapted from real life. Which will make the audience self-aware, visualize your inner life through the characters. Help to understand others who are different from yourself and the realization of the value of creating female characters in the art of cinema.

Keyword: female characters, analysis, Thai Films, Nawapol Thamrongrattanarit

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพยนตร์ถือเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง การที่ศิลปะของภาพยนตร์จะดำรงอยู่ตามความคาดหวังของสังคม ศิลปินผู้สร้างงานภาพยนตร์ก็ต้องคำนึงถึงศิลปะในการสร้างสรรค์ผลงานหลากหลายด้านทั้งในด้านบทภาพยนตร์ การผลิตภาพยนตร์ การเล่าเรื่อง และวิธีการนำเสนอบุคลิกลักษณะของตัวละคร (Character) ในภาพยนตร์

Syd Field (2005) อธิบายว่า ตัวละคร (Character) คือการกระทำ เพราะสิ่งที่ตัวละครได้กระทำคือสิ่งที่ตัวละครเป็น ไม่ใช่สิ่งที่ตัวละครพูด (Action is character. What a person does is

what he is, not what he says.) ดังนั้น ตัวละครจึงเป็นผู้ที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นผู้กระทำ และได้รับผลจากการกระทำที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์

สำหรับภาพยนตร์ไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่า นวพล อารังรัตนฤทธิ์ มีการออกแบบตัวละคร ผู้หญิงที่น่าสนใจและได้รับการกล่าวถึงในวงกว้าง เขาเป็นผู้กำกับที่มีเทคนิคในการผลิตภาพยนตร์เพื่อสื่อความหมายผ่านบุคลิกภาพของตัวละครผู้หญิงให้เห็นอย่างโดดเด่น เขาเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารผ่านตัวละครผู้หญิงกับกลุ่มผู้ชมวัยรุ่นด้วยรูปแบบการเล่าเรื่องที่สดใหม่ สะท้อนประเด็นความสนใจและความรู้สึกของคนร่วมสมัย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งในฐานะผู้สร้างสรรค์ผลงาน ผู้กำกับภาพยนตร์ ผู้นำเสนอเนื้อหา รวมถึงผลงานภาพยนตร์หลายเรื่องทั้งในกระแสและนอกกระแสล้วนทำรายได้ระดับดี มีรางวัลยืนยันถึงคุณภาพ ประสบความสำเร็จในวงกว้างทั้งระดับชาติและนานาชาติ

ภัทรทิวา บุษชะ (2561) ศึกษาถึงการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ที่กำกับโดยนวพล อารังรัตนฤทธิ์ พบว่าภาพยนตร์ของเขานั้นตัวละครผู้หญิง (Female Character) ส่วนใหญ่มีลักษณะกลมหรือเห็นได้รอบด้าน (Round Character) และความขัดแย้ง (Conflict) ส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเอง นอกจากนี้งานวิจัยของ อุษมา สุขสวัสดิ์ (2559) ยังพบว่าวิธีการเล่าเรื่องของนวพลจะมีการวางกรอบโครงสร้างที่แปลกใหม่ ซึ่งตอบสนองล้อเลียนไปกับเนื้อหาที่เขากำลังพูดถึง การแสดงของตัวละครจะแสดงออกน้อยคล้ายคนจริง หรือบางครั้งมีการสร้างอารมณ์ขันแบบหน้าตาย เย็นชา หรือมีการแสดงออกทางอารมณ์ไม่มากนัก และตัวละครเอกที่มักเป็นหญิงสาว เป็นเหมือนคนในสังคมร่วมสมัยที่ยังคงสับสนกับชีวิตที่พยายามค้นหาพื้นที่ที่ลงตัวให้กับตนในโลกปัจจุบัน

เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงประพันธกรและรูปแบบการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ของนวพล อารังรัตนฤทธิ์ บทความวิจัยเรื่องนี้จึงนำเสนอการวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงว่าเพราะเหตุใดตัวละครผู้หญิงของนวพล จึงมีลักษณะกลม และมีมิติรอบด้าน ส่วนใหญ่มีความขัดแย้งในจิตใจตนเอง และการแสดงออกที่สมจริง เช่น ตัวละครผู้หญิงชื่อ “จिन” ตัวละครเอก (Protagonist) ในภาพยนตร์เรื่องฮาวทูทิ้ง.. ทิ้งอย่างไรไม่ให้เหลือเธอ: Happy Old Year (2562) หญิงสาวที่กำลังจัดบ้านใหม่ทำให้เธอต้องทิ้งของลงถุงดำ แต่ของบางชิ้นเธอต้องนำส่งคืนเจ้าของ เธอจึงได้กลับไปพบกับเอ็ดมอนด์คุกกี้ ทั้งคู่จึงต้องกลับมาพบกันเพื่อสะสางเรื่องราวด้วยการส่งคืนของที่เป็นสัญลักษณ์ของความทรงจำ ซึ่งการวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในงานของนวพล จะทำให้เกิดความเข้าใจถึงความเป็นผู้หญิงในเชิงลึกผ่านการสร้างตัวละครในภาพยนตร์มากขึ้น (สุรศักดิ์ บุญอาจ, 2564)

ผู้วิจัย จึงหวังว่าผลงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจในด้านการออกแบบตัวละครผู้หญิงของนวพล อารังรัตนฤทธิ์ เพราะในอีกแง่มุมหนึ่งตัวละครบางตัวละครนั้นถูกถ่ายทอดหรือดัดแปลงมาจากชีวิตจริง ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความรู้เท่าทันจิตใจ เห็นภาพชีวิตภายในของตนเองผ่านตัวละครยังช่วยให้เกิดความเข้าใจผู้อื่นที่มีความแตกต่างจากตนเองด้วย อีกทั้งยังส่งเสริมการรับชมภาพยนตร์ที่

น่าสนใจ การขยายกลุ่มของผู้ชมในวงกว้าง ซึ่งถือเป็นกรณีศึกษาของผู้กำกับภาพยนตร์ไทยที่ผลิตภาพยนตร์ในกระแสและนอกกระแส ซึ่งล้วนประสบความสำเร็จในระดับชาติและนานาชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนวพล ชำรงรัตนฤทธิ์

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการวิเคราะห์สื่อภาพเคลื่อนไหว ตามองค์ประกอบตามแนวคิดของ Louis D. Giannetti (2001) ในการวิเคราะห์สื่อภาพเคลื่อนไหว (Moving image) ประกอบไปด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงเรื่อง (Plot) ความขัดแย้ง (Conflict) ตัวละคร (Character) แก่นความคิดของเรื่อง (Theme) ฉาก (Setting) สัญลักษณ์ (Symbol) และมุมมองของการเล่าเรื่อง (Point of view) โดยจะเน้นในเรื่องของการวิเคราะห์ตัวละครและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับตัวละคร

การวิเคราะห์ตัวละครด้วยการพิจารณาประเภทของตัวละครด้วยการแบ่งตามมิติเป็น 2 มิติ คือ ตัวละครแบนมิติเดียว (Flat Character) หมายถึงตัวละครที่มองเห็นได้เพียงด้านเดียว ลักษณะนิสัยตายตัว มองเห็นบุคลิกเพียงด้านเดียว มักจะมีลักษณะเด่นเพียงอย่างเดียว การสร้างความเป็นแบบฉบับของคนประเภทนั้น ๆ จนจัดเป็นสูตร (Formula) เรียกว่ามีลักษณะแบบเดียวกันหมด (Stereotypes) Boggs and Petrie (2008) อธิบายว่า ลักษณะแบบเดียวกันเป็นการมองตัวละครแบบเหมารวม เช่น ผู้หญิงที่สวยงามต้องขาว รูปร่างดี หรือมนุษย์ป่าคือผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน เป็นต้น

ตัวละครกลมหลายมิติ (Round Character) หมายถึงตัวละครที่มีมิติ มีความซับซ้อน มีความเป็นมนุษย์ มีส่วนดีเลวปะปนกันอยู่ มีเหตุผลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตัวละครมีพัฒนาการและมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถสร้างความประหลาดใจให้แก่ผู้ชมภาพยนตร์ และการกระทำของตัวละครนั้นไม่อาจคาดเดาได้ ตัวละครกลมจึงต้องมีความสมจริง มีความชัดเจน ทำให้ผู้ชมภาพยนตร์ได้เห็นตัวละครในทุกแง่มุม ภูมิหลัง นิสัยใจคอ ความใฝ่ฝัน เรื่องฝังใจ ความเชื่อ และระดับศีลธรรมจริยธรรม

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะตัวละครในโลกภาพยนตร์ Laurie Hutzler (2016) อธิบายว่าประกอบไปด้วยหลักแห่งการกระทำและจิตวิทยา (Psychology) และนำเสนอด้านความลึกทางอารมณ์ (Emotional Depth of Field) ซึ่งเปรียบเสมือนภาพหนึ่งภาพ ที่มีทั้งพื้นหลัง (Background) พื้นกลาง (Middle ground) และพื้นหน้า (Foreground)

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กรอบแนวความคิดของการวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงการวิเคราะห์ตัวละคร

ผู้หญิงในภาพยนตร์ของนवल อารังรัตนฤทธิ ทั้งหมด 6 เรื่อง ได้แก่ 36 (2555) Mary is happy, Mary is happy (2556) ฟรีแลนซ์..ห้ามป่วย ห้ามพัก ห้ามรักหมอ (2558) Die Tomorrow (2560), BNK48: Girls Don't Cry (2561) และสาวทุทัง.. ทั้งอย่างไรไม่ให้เหลือเธอ (2562)

เครื่องมือการวิจัย (Research Instrument) ผู้วิจัยได้ออกแบบตารางบันทึกข้อมูล (Coding Sheet) เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลด้านการวิเคราะห์ ทำการศึกษาตัวบทของภาพยนตร์ (Textual Analysis) โดยมีวิธีการขจัดความลำเอียง (Bias) ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ของการตรวจสอบคุณภาพงานวิจัยในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการเปรียบเทียบข้อค้นพบ (Finding) ของปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษา (Phenomenon) เพื่อเป็นแนวทางการยืนยันความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของข้อมูลหรือสิ่งที่ค้นพบ ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อภาพยนตร์ซึ่งบันทึกลงในดีวีดีภาพยนตร์ (DVD) ออนไลน์ (Online) และแหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ บทสัมภาษณ์ของผู้สร้างภาพยนตร์ บทวิจารณ์ภาพยนตร์ที่ตีพิมพ์ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาพยนตร์ของนवल อารังรัตนฤทธิ ซึ่งผู้วิจัยจะทำการนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนา (Descriptive Analysis)

การรวบรวมข้อมูล (Data Collection) ทำการวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวบทของภาพยนตร์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนवल อารังรัตนฤทธิ

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) แบ่งออกเป็นวิเคราะห์ตามแนวคิดทางด้านทฤษฎีประพันธ์กร (Auteur Theory) ของ Andrew Sarris (2013) ทั้งด้านเทคนิคของผู้กำกับ บุคลิกภาพที่โดดเด่นของผู้กำกับและความหมายที่ปรากฏอยู่ในงานภาพยนตร์ และแนวคิดการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ (Narrative in Film) เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์หลัก ซึ่งจะมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับตัวละครผู้หญิง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการพิจารณาประเภทของตัวละคร (Types of Character) ที่จะมีการแบ่งประเภทของตัวละครตามบทบาท หน้าที่ มิติ และการเปลี่ยนแปลง (Syd Field, 2005) ผู้วิจัยเลือกเฉพาะสิ่งที่น่าสนใจอย่างเด่นชัดในประเด็นของตัวละครผู้หญิงจากภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่อง จึงนำแยกวิเคราะห์เป็นรายเรื่อง และนำมาสรุปผลการวิจัยในภาพรวม

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนवल อารังรัตนฤทธิ ผลการวิจัยพบว่ามีการสะท้อนเรื่องราวชีวิตผู้หญิงที่หลากหลาย จึงขอนำเสนอผลวิจัยด้วยการพรรณนา ทั้ง 6 เรื่อง ดังนี้

1. ภาพยนตร์เรื่อง 36 (2555) ตัวละครผู้หญิง คือ “ทราย” ตัวละครเอก (Protagonist) อายุประมาณ 25-30 ปี รูปร่างสมส่วน ผิวสองสี ผมขี้อม ทรายคือหญิงสาว อาชีพในการจัดหาสถานที่เพื่อถ่ายทำภาพยนตร์ เธอชื่นชอบและหลงใหลในเทคโนโลยีของกล้องดิจิทัล โดยมีเหตุผลว่าสามารถถ่ายรูป

ได้มากเพราะมีหน่วยความจำ (Memory) มาก จึงเป็นสิ่งที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่การทำงานและประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่า

ลักษณะตัวละครกลมหลายมิติ (Round Character) ทั้งการเอาชนะเรื่องความเห็นที่ไม่ตรงกันกับอ้อม จนเมื่อเขาหายไปเธอก็เกิดความโหยหาอดีต (Nostalgia) เสียหายรูปที่อยู่ฮาร์ดดิสก์ จนทำให้นึกถึงความทรงจำช่วงปี 2008 เธอจึงต้องพยายามกู้ไฟล์ภาพนั้นกลับมา

มีลักษณะของความขัดแย้งภายในตนเอง (Inner Conflict) เพราะทรายเลือกจะเก็บความรู้สึกที่ดีต่ออ้อมไว้ในใจ มีเพียงภาพถ่ายที่ทั้งคู่ถ่ายร่วมกันที่ระลึก เวลาผ่านไป 2 ปี ทรายพยายามหาไฟล์ภาพจากฮาร์ดดิสก์แต่ฮาร์ดดิสก์เสีย จึงเป็นเรื่องน่าแปลกช่วงเวลาที่ผ่านมาเธอไม่ใส่ใจกับภาพถ่ายนั้นเลย เมื่อรู้ว่ากำลังจะเสียมันไปกลับพยายามกู้ความทรงจำคืนมา เธอแค่เสียตายหรือยังไม่พร้อมจะเริ่มต้นความสัมพันธ์ในครั้งนั้นจึงเป็นความขัดแย้งภายในตนเองที่ชัดเจน

ความขัดแย้งภายนอกตนเอง (Outer Conflict) ระดับความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก (Personal Conflict) เป็นความขัดแย้งระหว่างทรายกับอ้อม เริ่มต้นจากความชอบส่วนตัวระหว่างกล้องฟิล์มที่อ้อมชอบแต่ทรายชอบกล้องดิจิตอล จึงเป็นเรื่องที่ทำให้เกิดบทสนทนาระหว่างทั้งสองคนและทำให้ได้รู้จักกันมากยิ่งขึ้น

2. ภาพยนตร์เรื่อง Mary is happy, Mary is happy (2556) ตัวละครผู้หญิง คือ “แมรี มาโลนี่” ตัวละครเอก (Protagonist) ผู้หญิงอายุประมาณ 18 ปี กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย บุคลิกของเธอเป็นชอบตั้งคำถาม ช่างสังเกต ช่างฝันเปี่ยมไปด้วยจินตนาการและชอบทดลองทำในสิ่งแปลกใหม่ เช่น เธอสั่งซื้อแมงกะพรุนจากระบบออนไลน์มาเลี้ยง เพราะคำแนะนำจากซูริซึ่งเป็นเพื่อนสนิท การเอาครีมนักแคตมาทาแผลแทนยาทาแผล เป็นต้น

ลักษณะตัวละครกลมหลายมิติ (Round Character) เนื่องจากภาพยนตร์นำเสนอข้อความจากทวิตเตอร์ (Twitter) จำนวน 410 ทวิต ทำให้มีประโยคที่สะท้อนลักษณะตัวละครกลมหลายมิติ เช่น ทุกวันที่ทำต้องมีความหมาย แมรีอยากไปปารีสเพื่อหาแรงบันดาลใจ บางอย่างทำไปไม่มีเหตุผล ไม่มีเหตุผลว่าทำไมอยากกินกล้วยเดี่ยว เป็นต้น รวมถึงการเจอเอ็มชายหนุ่มที่เธอหลงรักแล้วทำตัวไม่ถูก สิ่งที่เราทำได้คือนั่งห่าง ๆ และก้มหน้า

มีลักษณะของความขัดแย้งภายในตนเอง (Inner Conflict) เนื่องจากแมรีอยู่ในช่วงวัยรุ่นต่อระหว่างเด็กวัยรุ่นกับผู้ใหญ่ จึงมีความสับสนระหว่างพฤติกรรมทำตามอำเภอใจแบบเด็กกับความมีเหตุผลแบบผู้ใหญ่ จึงเกิดเป็นความสับสนอยู่ในจิตใจ แม้บุคลิกลักษณะภายนอกจะเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง แต่หากประสบปัญหาพบกับความพ่ายแพ้ ผิดหวัง เศร้าโศกเสียใจ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เธอขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก (Personal Conflict) เป็นความขัดแย้งที่ส่งผลทำให้เกิดการตั้งคำถามถึงความถูกต้องและเหมาะสม เหตุใดจึงต้องมีบอกให้ทุกคนทำดี การที่ต้องท่องจำประวัติของ

ผู้อำนวยการโรงเรียนมีประโยชน์อย่างไร ทำไมต้องล้างรถให้ผู้อำนวยการโรงเรียน ทั้งผู้อำนวยการโรงเรียนและอาจารย์จึงเปรียบเสมือนผู้นำในระบบเผด็จการ (Dictatorship) เป็นการสะท้อนวิธีการปกครองแบบเผด็จการที่ซ่อนอยู่ในระบบการศึกษาไทย รวมถึงตำราเรียนที่มีหลักการเหตุผลนั้นไม่สามารถนำมาแก้ปัญหาชีวิตของเธอได้ และคำถามบางคำถามมีวัตถุประสงค์อะไรในการสอบ เช่น จงอธิบายว่าทำไมชีวิตวัยเด็กของผมถึงชอบกินมังคุด เป็นต้น

3. ภาพยนตร์เรื่อง ฟรีแลนซ์..ห้ามป่วย ห้ามพัก ห้ามรักหมอ: Heart Attack (2558) แม้ส่วนใหญ่จะมีการเล่าเรื่องของยุ่น ฟรีแลนซ์หนุ่มที่ทำงานด้านกราฟิก แต่ภาพยนตร์มีการออกแบบตัวละครผู้หญิงที่โดดเด่นและมีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อตัวละครยุ่น ทั้งหมด 2 คน คือ “หมอมิม” ตัวละครเอก (Protagonist) เธอเป็นหมอโรงพยาบาลผิวหนังของรัฐบาล ทำหน้าที่รักษาผื่นของยุ่นซึ่งเขาได้แอบชอบเธอ และ “เจ้” ที่มีลักษณะของตัวละครประเภทผู้ช่วยเหลือ (The Helper) เพื่อนผู้หญิงรุ่นน้องคนสนิทผู้ทำหน้าที่จัดหาและประสานงานด้านกราฟิกให้กับยุ่น มีความขัดแย้งภายนอกตนเองที่เจ้กลัวยุ่นส่งงานไม่ทัน เจ้พูดว่า “ถ้าพี่ป่วย หนูไม่ส่งงานให้นะ” ซึ่งเป็นลักษณะของแง่มุมทางจิตวิทยาการสื่อสาร และในตอนท้ายเรื่องเธอก็จะแต่งงานกับแฟนหนุ่มที่เป็นทหาร ทั้ง ๆ ที่เคยบอกว่าจะอยู่เป็นโสดด้วยกัน

นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังพบว่าการออกแบบตัวละครหมอมิมยังเกิดจากด้วยความชอบส่วนตัว นวพล อารังรัตนฤทธิ์ (2563) ได้ให้สัมภาษณ์ประเด็นนี้ในวิดีโอเบื้องหลังการถ่ายทำและได้ออกแบบตัวละครหมอมิมให้มีลักษณะบางอย่างคล้ายเด็กผู้ชาย (Boy) ส่วนตัวละครผู้ชายก็มีความเป็นเด็กผู้หญิง (Girly) ซึ่งช่วงหลังนวพลไม่ได้คิดเรื่องเพศของตัวละคร เพียงรู้สึกชอบตัวละครประเภทนี้แบบนี้ โดยเฉพาะตัวละครผู้หญิงบางทีก็มีความเป็นชายอยู่ในนั้น จึงเป็นตัวอย่างของการศึกษาตัวละคร (Character Study) เพื่อนำมาสร้างเป็นตัวละครให้มีมิติและสมจริง

ฉากที่น่าเสนาะมิติของตัวละครในลักษณะดังกล่าว ปรากฏในฉากของยุ่นที่ได้พยายามปลอมประโลมใจหมอมิมที่ถูกคนไข้ตำหนิว่าวินิจฉัยโรคผิด แม้ยุ่นจะคิดถึงความสัมพันธ์ที่ไปไกลเกินกว่าคนไข้กับหมอ สีหน้าแววตาของเขาแสดงความห่วงใยอย่างลึกซึ้ง แต่ปฏิกิริยาของหมอมิมเป็นปกติทั้งน้ำเสียงและภาษาท่าทางให้ความรู้สึกเหมือนเพื่อนผู้ชายคุยกันเพื่อปรับทุกข์ มากกว่าจะให้ความรู้สึกแบบโรแมนติก ตัวละครหญิงจึงมีความเป็นชายในลักษณะดังกล่าว

4. ภาพยนตร์เรื่อง Die Tomorrow: พรุ่งนี้ตาย (2560) ตัวละครเอกผู้หญิงที่หลากหลาย (Multi-Protagonist) เป็นตัวละครที่มีลักษณะเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Character) มีคุณลักษณะเพียงหนึ่งเดียวคือ ความตาย ซึ่งถึงแม้จะมีเพียงมิติเดียวแต่ไม่ได้หมายความว่าไม่มีความน่าสนใจ เพราะหน้าที่ของตัวละครประเภทนี้คือการนำเสนอแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ที่ชัดเจนเพียงหนึ่งเดียว ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้แก่การดำเนินเรื่องราวในภาพยนตร์สั้นทั้ง 6 เรื่องประกอบกัน

ตัวละครผู้หญิงทุกตัวในภาพยนตร์เรื่องนี้มีความเชื่อมโยงคือ การที่ทุกคนรู้สึกหดหู่จากการที่คนตายไป พี่น้องเพื่อนฝูงคนในครอบครัวมีการเชื่อมโยงเพราะเป็นเหตุการณ์ของการจากไปโดยที่ไม่คาดคิด รู้สึกหดหู่ไปกับอารมณ์ร่วมทั้ง ๆ ที่ไม่มีฉากคนตาย

ตัวอย่างเช่น ตัวละครคู่รักในภาพยนตร์สั้นเรื่อง A Passport นำเสนอความไม่แน่นอนของชีวิตผ่านคู่รักคู่หนึ่ง ตัวละครผู้หญิงเป็นมะเร็ง ในขณะที่ฝ่ายชายสุขภาพแข็งแรงดี ในฉากต่อมากลับกลายเป็นว่าคนที่จากไปคือฝ่ายชาย นั่นคือความไม่แน่นอนของชีวิตเพราะไม่มีใครล่วงรู้วันตายของตน จึงเป็นการตีความของตัวละครตามพื้นฐานประสบการณ์ (Field of Experience) ความตายเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ จึงไม่เห็นฉากคนตาย เพราะความตายเกิดขึ้นได้ตลอด

ความขัดแย้ง (Conflict) มีลักษณะของความขัดแย้งภายในตนเอง (Inner Conflict) ที่เห็นได้ชัดคือเรื่อง The Lion King ตัวละครผู้หญิง คือ “เมย์” นักแสดงสาว เธอได้ยื่นเรื่องให้พาริงนักแสดงสาวรุ่นพี่ประสบอุบัติเหตุ เธอได้แต่นิ่งเงียบ ไม่มีใครรู้ว่าเธอคิดอะไรอยู่ จนกระทั่งเธอร้องให้ออกมา ทุกคนต่างเข้าใจว่าเธอร้องให้เรื่องพาริง แต่ก็ยังไม่มีใครหยั่งรู้ได้ถึงความรู้สึกและความนึกคิดที่แท้จริงของเธอ ในระหว่างที่เมย์ร้องไห้ แวดตาเธอดูสับสนราวกับกำลังต่อสู้กับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของตนเอง เธออาจกำลังผิดหวังที่รู้สึกดีใจกับการเสียชีวิตของรุ่นพี่นักแสดง เพราะนั่นทำให้คู่แข่งทางวงการบันเทิงหายไป และเธอก็จะเข้ามาแทนที่รุ่นพี่ด้วยการได้เป็นพริเซนเตอร์โพมล้างหน้า จึงเป็นผลประโยชน์จากความตายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก (Personal Conflict) เนื่องจากภาพยนตร์มีการนำเสนอรูปแบบของสารคดี (Non-fiction) ได้มีการสัมภาษณ์คุณปู่ที่มีอายุ 102 ปี ในขณะที่คุณปู่บอกว่าอยากให้ถึงวันที่เขาอยากตายเร็ว ๆ มากกว่า เพราะอยู่มานานแล้วได้มีประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลายเพียงพอ แต่ครอบครัวลูกหลานอยากให้คุณปู่มีสุขภาพแข็งแรงอายุยืนนานและยังจัดงานวันเกิดอายุครบ 103 ปีให้กับคุณปู่อีกด้วย จึงเป็นระดับของความขัดแย้งของคุณปู่กับบุคคลภายนอกซึ่งหมายถึงบุคคลในครอบครัว

ความขัดแย้งกับธรรมชาติ เป็นระดับที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับความตายซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง สำหรับบทสัมภาษณ์รูปแบบของสารคดี บุคคลผู้ให้สัมภาษณ์คือวัยเด็กและวัยชรามาพูดในหัวข้อประเด็นเดียวกันแต่ต่างกันตรงที่ว่าความตายนั่นไม่ได้น่ากลัวเป็นเรื่องธรรมชาติ บางคนอาจมีเหตุผลในการตายบางคนอาจจะไม่มี แต่มีคนตายอยู่ทุกวินาที ในขณะเดียวกันโลกก็ยังคงดำเนินต่อไปไม่ได้หยุดแค่นั้น การตายก็คงเหมือนกับการนอนหลับพักผ่อน เหมือนตัวละครในเรื่องที่นอนหลับและเสียชีวิตจึงเป็นการตายอย่างสงบโดยธรรมชาติ แม้จะเป็นความขัดแย้งแต่ความจริงคือไม่มีใครสามารถเลือกวิธีการตายหรือหนีกฎธรรมชาติอย่างความตายได้

5. ภาพยนตร์สารคดีเรื่อง BNK48: Girls Don't Cry (2561) ตัวละครกลมหลายมิติ (Round Character) ตัวละครผู้หญิง คือ “สมาชิกของวง BNK48 จำนวน 26 คน” จัดอยู่ในประเภทนี้เพราะมี

ลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมหลากหลาย แต่ละลักษณะอาจขัดแย้งกันและคาดเดายาก มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงนิสัยหรือทัศนคติได้ตามเหตุการณ์ ตัวอย่างที่น่าสนใจ คือการตอบคำถามเมื่อนวลถามว่า เจน BNK48 “วันที่รู้สึกดีที่สุดคือวันใด” เธอกลับมีสีหน้าหลากหลายอารมณ์ พร้อมตอบด้วยน้ำตาว่า “วันที่รู้สึกดีที่สุดคือวันที่ได้พบแฟนคลับ” หรือที่เรียกว่าวันจับมือ เพราะเธอจะมีโอกาสได้เจอแฟนคลับที่พร้อมจะให้กำลังใจและอยู่เคียงข้าง เธอบอกว่าในวันที่ท้อก็จะนึกถึงแฟนคลับ ดังนั้นเมื่อถูกถามถึงสถานการณ์นี้ ความรู้สึกที่เก็บไว้มานานจึงเอ่อล้นออกมาทั้งทางคำพูดและน้ำตา แม้เธอจะไม่ได้ถูกเลือกให้เป็นแชมป์แต่ก็ได้อยู่ในซิงเกิ้ลก็ตาม เจนจึงเป็นภาพของมนุษย์ที่มีเศร้าโศก เสียใจ แต่ในท้ายที่สุดการที่มีคนบางกลุ่มชื่นชอบก็เป็นกำลังใจสำคัญให้ได้เห็นคุณค่าตนเอง

ตัวละครเอกที่รวมตัวกันเป็นกลุ่ม (Plural-Protagonist) คือ ตัวละครที่เป็นกลุ่มก้อนใหญ่ ตัวละครเหล่านี้ประกอบด้วยสมาชิกของวง BNK48 จำนวน 26 คน พวกเขาพร้อมตัวกันเป็นกลุ่ม มีเงื่อนไข 2 ประการ คือ ประการที่ 1 ตัวละครแต่ละคนต้องมีความปรารถนาเดียวกันคือการได้ออกซิงเกิ้ลเพลง ประการที่ 2 ในการต่อสู้เพื่อบรรลุเป้าหมายมีความปรารถนา พวกเขาได้รับความทุกข์ทรมานและผลตอบแทนร่วมกัน สมาชิกที่ออกซิงเกิ้ลแล้วประสบความสำเร็จทุกคนก็ได้รับผลตอบแทนด้วยเช่นเดียวกัน ตลอดจนผลของแรงกระตุ้นการกระทำ

ความขัดแย้ง (Conflict) มีลักษณะของความขัดแย้งภายในตนเอง (Inner Conflict) จากการที่ภาพยนตร์ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ ทำให้เห็นเรื่องราวของสมาชิกแต่ละคนที่แทนภาพความนิยมในแต่ละระดับ จีบ BNK48 เป็นภาพแทนของความนิยมระดับสูง เธอให้สัมภาษณ์ที่ทำให้เห็นภาพความขัดแย้งภายในตนเองว่า “ยังอยู่สุดท้าย รู้ว่ายังไงเราก็ไม่ติด เพราะอยู่อันดับล่าง ๆ อะไรนิด ๆ หน่อย ๆ ก็รู้สึกแค่บอกว่าให้พูดเยอะ ๆ ก็เครียดเป็นไม่ได้ตามที่เขาบอกบท บางอย่างทำให้เขาไม่ได้ ความพยายามไม่เคยทำร้ายใคร แต่หนูพยายามมากพอไหม มาซ้อมเพื่ออะไร ทำอะไรก็ไม่ได้ จะแกรดดีไหมหนูหน้าตาไม่ดีเหมือนคนอื่น เป็นคนชอบกดตนเอง เรามาอยู่ตรงนี้ทำไม”

ในขณะที่เธอปรากฏ BNK48 เป็นภาพแทนของความนิยมระดับสูง บทสัมภาษณ์ก็ทำให้เห็นภาพความขัดแย้งภายนอก (Outer Conflict) ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกวง BNK48 ได้เกิดขึ้นแล้ว “ได้รับความนิยมคนชื่นชม ชอบที่ตัวบุคคลแทน คนในวงอยากให้มอง BNK48 ที่เป็นกรุป รู้แล้วว่าทำทุกอย่างให้เต็มที่ที่สุด กลุ่มคนที่มองเธอ เป็นเธอต้องทำให้ดีที่สุด แล้วถ้าเขาได้เขาจะทำแบบนั้นไหม การได้เป็นกับต้น ไม่ได้เลือก ข้างบนคือคนที่เลือก ถ้ามอบแล้วต้องให้ดีที่สุด คนเราไม่ได้เสมอภาคกันอยู่แล้ว ลัทธิธรรมของมนุษย์อยู่แล้ว หากคำตอบไม่ได้ว่าทำไมโลกของเราเป็นแบบนี้ ไม่สามารถรับผิดชอบความรู้สึกของทุกคนได้ขนาดนั้น ปัจจุบันหนูไม่ได้เงินเยอะกว่าคนอื่น (ร้องไห้) อะไรคือการแลกหรือไม่แลก หนูรักวงอยากให้วงที่จะเติบโต หนูไม่รู้ว่าจะอะไรดีที่สุด แต่ตอนนี้ทำเต็มที่แล้ว” (ภาพยนตร์เรื่อง BNK48: Girls Don't Cry, 2561)

6. ภาพยนตร์เรื่อง ฮาวทูทิ้ง.. ทิ้งอย่างไรไม่ให้เหลือเธอ: Happy Old Year (2562) จีน ตัวละครเอก (Protagonist) ผู้หญิงอายุประมาณ 26-27 ปี บุคลิกภาพภายนอก “ทรงผม” ในช่วงวัยรุ่นที่จีนยังมีความร่าเริง ทรงผมของเธอเป็นผมยาวตรงของเด็กสาว แต่ปัจจุบันทรงผมของเธอสั้นในระดับเลขหุมนิดหน่อย “เสื้อผ้า” เธอมักใส่เสื้อสีขาวกับกระโปรงหรือกางเกงสีน้ำตาลตลอดทั้งเรื่อง ส่วนวิธี “การพูด” ของจีนจะมีลักษณะจมจ่า มีการพูดในจังหวะที่ช้า-เร็ว หรือระดับการพูดตั้ง-เบา เพราะเกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพภายในที่จีนต้องการเก็บซ่อนบางอย่างเอาไว้ เช่น การร้องไห้ การเจ็บ จีนไม่ต้องการให้ใครเห็นว่าตนเองพังหรือว่าพังแค่ไหน ตัวละครอื่น ๆ จะไม่มีใครรู้ แต่จะมีเพียงแต่จีนเท่านั้นที่รู้ จีนจึงเป็นตัวละครที่มีลักษณะกลมหลายมิติ (Round Character)

ลักษณะตัวละครกลมหลายมิติ จีนคือหญิงสาวที่บอกลาแฟนที่สนามบินแล้วไม่ติดต่อเขากลับไปอีกเลย เธอเหมือนคนไม่มีหัวใจที่สามารถโยนทุกสิ่งลงถุงดำแล้วใช้ชีวิตต่อไปได้ กุลวดี ทองไพบูลย์ (2563) อธิบายว่า จากการตั้งสมมติฐานว่าในอดีตจีนคงเจ็บปวดมากกับการถูกคุณพ่อทิ้ง ครอบครัวเคยมีช่วงเวลาดี ๆ ร่วมกัน พอวันที่คุณพ่อจากไปซึ่งเป็นช่วงที่เธอกำลังเป็นวัยรุ่นหรือช่วงวัยเด็กพอดี เด็ก ๆ มักเกิดการตั้งคำถามว่า “การที่คุณพ่อจากไปเป็นเพราะฉันหรือเปล่า ฉันมีส่วนผลทำให้เขาต้องเดินออกไปจากชีวิตหรือเปล่า” จึงเป็นความรู้สึกที่จีนแบกไว้ เพราะฉะนั้นการที่จีนไขว่คว้าไปเรียนต่อก็เพื่อเขียนเรื่องราวของตนเองขึ้นมาใหม่ว่ามันเกิดอะไรขึ้นกับชีวิตของตนเอง เธอจึงเลือกที่จะเป็นฝ่ายทิ้งก่อน จะได้ไปต่อได้โดยไม่ต้องรับรู้ความเจ็บปวด

หากมองในเชิงจิตวิทยาสิ่งที่จีนทำคือกลไกการป้องกันตนเอง (Defense Mechanism) แบบหนึ่ง เธอจึงเป็นตัวละครกลมหลายมิติเพราะมีการใช้เหตุผลมาอธิบายสิ่งที่ตนเองทำ (Rationalization) เช่น การไปเรียนต่อเพื่ออนาคตที่ดีกว่า เอ็มซึ่งเป็นแฟนเก่าจะอยู่ได้ ดีแล้วที่เธอไม่มีเรา ซึ่งอาจเป็นกลไกการป้องกันตนเองอีกแบบของจีน ซึ่งมันไม่ใช่สิ่งที่แย่ ทุกคนมีเหมือนกันหมด เพราะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะปกป้องตัวตน (Self) ของตนเองหรืออีโก้ (Ego) เวลาารู้สึกไม่ดี มนุษย์อยากปกป้องตัวตนของตนเองไม่ให้เกิดความเจ็บปวด เพื่อไม่ให้รู้สึกไม่ดีกับสิ่งที่ทำ การที่จีนตัดสินใจเอาของไปคืนคนอื่น ๆ ในชีวิตได้ รวมถึงการเอากล่องฟิล์มไปคืนเอ็มด้วยตนเองเพราะถูกไปรษณีย์ตีกลับเนื่องจากผู้รับไม่ยอมรับ เธอจึงต้องใช้พลังอย่างมากในการผลักดันให้ตนเองสามารถทำได้ เพราะจีนมีปมบางอย่างที่ยังก้าวข้ามไม่ได้

ความขัดแย้ง (Conflict) มีลักษณะของความขัดแย้งภายในตนเอง (Inner Conflict) เมื่อจีนเริ่มจัดบ้านจากร้านซ่อมเครื่องดนตรีให้เป็นสตูดิโอออฟฟิศสไตล์มินิมอล (Minimal) เธอต้องการลบความทรงจำกับผู้คนในอดีต ตั้งแต่เพื่อน อดีตคนรักและพ่อของเธอ เพราะเธอเชื่อว่าบุคคลเหล่านี้ไม่มีผลต่อชีวิตของเธออีกต่อไป การจัดบ้านจึงถูกนำมาใช้เป็นข้ออ้างและความชอบธรรมในการชะล้างประวัติศาสตร์ นำมาซึ่งความขัดแย้งภายในตัวของเธอเอง เพราะสุดท้ายก็เป็นเพียงการหลอกตนเอง เพื่อให้เธอได้เดินต่อไป (Move on)

ความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก (Personal Conflict) จากความขัดแย้งภายในตนเองส่งผลต่อความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก เริ่มจากสิ่งของที่เงินเริ่มทิ้งลงถุงดำ เธอมองตุ๊กตาทมิถุ์ฟิล์ม ซีดีที่เธอบอกว่าจะไม่ใช้แล้ว แต่แท้จริงซีดีแผ่นนั้นเป็นแผ่นที่ พิงค์ เพื่อนสนิทของเธอมอบให้วันเกิด พิงค์เป็นเพื่อนสนิทที่มาช่วยเธอจัดบ้าน ซีดีแผ่นนั้นมีโน้ตเขียนไว้ว่า “ให้เงิน เห็นอยากได้เลยหามาให้... พิงค์” พิงค์บอกกับเงินว่า “มึงไม่เอา เพราะมึงไม่แคร์ เคยถามคนอื่นใหม่ ว่าเขาลืมไปกับมึงหรือเปล่า” แม้เงินไม่พูดขอโทษในครั้งแรกแต่เธอก็ใช้วิธีโทรศัพท์ไปหาเมื่อรู้ว่าเพื่อนเสียใจ พิงค์คาดคั้นอยู่นานจึงได้ยินคำว่าขอโทษจากปากของเงิน “ใช้วิธีการโทรหาเพื่อ...” หรือแท้จริงแล้วคนต้องลืมหืมด้วยถึงจะจบ ยิ่งเมื่อพี่ชายเอาผ้าพันคอใหม่พรมที่เงินเคยทักให้ทิ้งไป เธอจึงเริ่มเข้าใจความรู้สึกของการถูกทิ้ง

สรุปผลการวิจัย

ผลวิจัยพบว่า ภาพยนตร์ทั้ง 6 เรื่องของนวนิยายนำเสนอเรื่องราวของผู้หญิง ตั้งแต่เรื่องแรกคือ ทนาย ผู้หญิงวัยทำงานในเรื่อง 36, แมรี่ เด็กนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาปลายในเรื่อง Mary is happy, Mary is happy, อิม ผู้หญิงที่เป็นหมอลและ เจ้ ทำงานด้านกราฟิก ในเรื่องฟรีแลนซ์.. (2558) ตัวละครเอกผู้หญิงที่หลากหลายที่มีลักษณะเชิงสัญลักษณ์ ในเรื่อง Die Tomorrow: พรุ่งนี้ตาย (2560) ตัวละครไอดอล (Idol) ผู้หญิงล้วนทั้ง 26 คน ในเรื่อง BNK48: Girls Don't Cry และภาพยนตร์ฮาวทูทั้ง (2562) นำเสนอเรื่องราวของเงิน ผู้หญิงที่เพิ่งเรียนจบและกำลังจะทำงาน สรุปเป็นตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปการวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนวนิยาย อารมณ์ขันฤทธิ์

ตัวละครผู้หญิง/ชื่อภาพยนตร์	ผลที่ได้/ประเภทของตัวละคร/ความขัดแย้ง
ทนาย/ภาพยนตร์เรื่อง 36 (2555)	ตัวละครเอก/ลักษณะกลมหลายมิติ/ความขัดแย้งภายในและภายนอกตนเอง/ระดับความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก
แมรี่ มาโลนี/ภาพยนตร์เรื่อง Mary is happy, Mary is happy (2556)	ตัวละครเอก/ลักษณะกลมหลายมิติ/ความขัดแย้งภายในและภายนอกตนเอง/ระดับความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก
หมอลอิม/เจ้/ภาพยนตร์เรื่อง ฟรีแลนซ์.. ห้ามป่วย ห้ามพัก ห้ามรักหมอล: Heart Attack (2558)	ตัวละครเอกมีลักษณะเชิงสัญลักษณ์/ผู้ช่วยเหลือ/ลักษณะกลมหลายมิติ/ความขัดแย้งภายนอกตนเอง/ระดับความขัดแย้งกับบุคคลภายนอก

ตารางที่ 1 สรุปการวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนวพล อัครรัตนฤทธิ (ต่อ)

ตัวละครหญิง/ชื่อภาพยนตร์	ผลที่ได้/ประเภทของตัวละคร/ความขัดแย้ง
ตัวละครเอกผู้หญิงที่หลากหลาย/ ภาพยนตร์เรื่อง Die Tomorrow: พุ่มนี้ตาย (2560)	ตัวละครที่มีลักษณะเชิงสัญลักษณ์/มีคุณลักษณะในแนวคิด เกี่ยวกับความตาย/ความขัดแย้งภายในตนเอง/ระดับความ ขัดแย้งกับบุคคลภายนอก/ความขัดแย้งกับธรรมชาติคือ ความตาย
ตัวละครเอกแบบกลุ่ม /ภาพยนตร์ เรื่อง BNK48: Girls Don't Cry (2561)	ตัวละครเอก/ตัวละครกลมหลายมิติ/ความขัดแย้งภายใน ตนเองและภายนอกตนเอง
จีน/ภาพยนตร์เรื่อง ฮาวทูทิ้ง.. ทิ้ง อย่างไรไม่ให้เหลือเธอ (2562)	ตัวละครเอก/ตัวละครกลมหลายมิติ/ความขัดแย้งภายใน ตนเองและภายนอกตนเอง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การวิเคราะห์ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนวพล อัครรัตนฤทธิ ผู้วิจัยจึง
ขอนำเอาผลการศึกษามาอภิปรายตามแนวทางแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

**1. การออกแบบตัวละครผู้หญิงที่แสดงถึงความเป็นประพันธ์กร (Auteur) ของผู้กำกับ
ภาพยนตร์** ผลการวิจัยพบว่าความเป็นประพันธ์กรของนวพล ปรากฏให้เห็นอย่างโดดเด่นและส่งผล
ต่อการผลิตภาพยนตร์ ด้วยการสะท้อนเรื่องราวชีวิตผู้หญิงผ่านภาพยนตร์ 4 เรื่อง ตั้งแต่เรื่องแรก คือ
ทราย ผู้หญิงวัยทำงานในเรื่อง 36, แมรี่ เด็กนักเรียนหญิงในเรื่อง Mary is happy, Mary is happy,
วงไอดอลผู้หญิงล้วนทั้ง 26 คน ในเรื่อง BNK48: Girls Don't Cry และ จีน หญิงสาวที่ต้องการจัด
บ้านให้เป็นออฟฟิศสไตล์มินิมอล (Minimal) ในเรื่อง ฮาวทูทิ้ง.. ซึ่งทั้งหมดเป็นการสะท้อนเรื่องราว
ชีวิตหญิงสาววัยรุ่นที่หลากหลาย

โดยเฉพาะตัวละครเอก (Protagonist) ในภาพยนตร์เรื่อง Mary is happy, Mary is happy
“แมรี่ มาโลนี่” เด็กสาวอายุประมาณ 18 ปี กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย บุคลิกของ
เธอเป็นชอบตั้งคำถาม ช่างสังเกต ช่างฝันเปี่ยมไปด้วยจินตนาการและชอบทดลองทำในสิ่งแปลกใหม่
เธอจึงเป็นเด็กสาวในสังคมร่วมสมัยที่ยังคงสับสนกับชีวิตและพยายามค้นหาพื้นที่ให้กับตนเอง นวพลมี
การออกแบบตัวละครเด็กผู้หญิงรุ่นใหม่ได้อย่างมีมิติและลงลึกในรายละเอียด ซึ่งสะท้อนให้เห็นความ
เป็นประพันธ์กรของนวพลที่ส่งผลต่อการสร้างตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ
เชมพัทธ์ พัชรวิชัย (2558) พบว่า การที่นวพลมองเห็นรายละเอียดในบุคลิกเพศหญิงได้ดี เกิดจาก
นิสัยส่วนตัวของผู้กำกับที่สนิทสนมกับเพื่อนผู้หญิง ทำให้เป็นเรื่องปกติที่ภาพยนตร์ของนวพลจะมีการ

เล่าเรื่องของผู้หญิงเพราะเขามีเพื่อนสนิทเพศหญิงหลายคน เขาจึงหยิบยกเรื่องราวของคนใกล้ตัวที่เป็นผู้หญิงนำเสนอผ่านตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ได้อย่างลึกซึ้ง

2. ตัวละครผู้หญิงที่มีลักษณะเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Character) ผลการวิจัยพบว่าสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการสื่อถึงอำนาจของผู้หญิง ตัวละครผู้หญิง คือ “หมอมิม” ในภาพยนตร์เรื่องปริแลนซ์.. ที่สื่อความหมายในเชิงอำนาจ ฉากการตรวจร่างกายของยู่นโดยหมอมิม กล่าวโดยทั่วไปโดยปกติหมอมิมอำนาจเหนือผู้ป่วย เพียงแค่การตรวจร่างกายเบื้องต้นอย่างโรคผิวหนัง หมอมิมก็มียอำนาจในการตรวจทั้งภายในและภายนอกอย่างเต็มที่และอำนาจเหล่านั้นเป็นอำนาจอันชอบธรรมอย่างที่คุณใช้มีอาจปฏิเสธหรือต่อรองได้ ยู่นตัวละครผู้ชายในเรื่องก็ไม่อาจรอดพ้นอำนาจนั้น เมื่อหมอมิมอวยวะเพศของยู่นว่าผื่นหรือตุ่มได้ขึ้นในบริเวณนั้นหรือยัง เขาพยายามต่อรองแต่ไม่เป็นผล ซึ่งทำให้ยู่นลำบากใจและพยายามพูดเพื่อให้รอดพ้นจากการถูกจ้องมองของสำคัญของเพศชาย ซึ่งเป็นไปตามวิถีของอำนาจเมื่อการเจรจาต่อรองล้มเหลว จากนั้นจึงมีด้วยเสียงพูดในหัวของตัวละคร (Internal Monologue) ทำนองราวกับว่าตนเองกำลังถูกข่มขืน และพบว่ามีการใช้มุมกล้องต่ำ (Low angle) เพื่อสื่อความหมายให้เห็นถึงอำนาจของหมอมิมที่เป็นเพศหญิงอีกด้วยด้วย

จากการออกแบบตัวละครหมอมิมในลักษณะดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของกฤษดา เกิดดี (2563) อธิบายว่า ภาพเหตุการณ์ในฉากดังกล่าวเป็นการสื่อความหมายถึงสัญลักษณ์ในเชิงอำนาจระหว่างหมอกับคนไข้ โดยเฉพาะการที่หมอมิมเป็นสตรีที่ยังสาวและสวย เป็นผู้ออกคำสั่งเพื่อขออวยวะเพศ หรือกล่าวในทางกลับกันว่าตัวละครที่เป็นชายได้รับคำสั่งให้เปิดเผยอวยวะเพศชายต่อหน้าสตรี จึงเป็นสถานการณ์ที่กระทบต่อความเป็นชายอย่างที่สุด ซึ่งเป็นไปได้อย่างมากว่าผลกระทบที่รบกวนความเป็นชายคือการตกอยู่ใต้อำนาจของหมอมิมเป็นสตรี ทั้งยังเป็นสตรีที่เยาว์วัยและดูเหมือนไร้ประสบการณ์ ตัวละครผู้หญิงของนวนิพลจึงมีลักษณะเชิงสัญลักษณ์ที่เป็นการสื่อถึงอำนาจของผู้หญิง

3. ตัวละครผู้หญิงที่มีลักษณะกลมหรือเห็นได้รอบด้าน (Round Character) ผลการวิจัยพบว่า ตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนวนิพลโดยส่วนใหญ่มีลักษณะกลม เช่น ตัวละครผู้หญิง “จิน” ในเรื่อง ฮาวทูทิ้ง.. หญิงสาวที่กำลังจัดบ้านใหม่ทำให้เธอต้องทิ้งของลงถุงดำ แต่ของบางชิ้นเธอต้องนำส่งคืนเจ้าของ เธอจึงได้กลับไปพบกับเอ็มอดีตคู่รัก ทั้งคู่จึงต้องกลับมาพบกันเพื่อสะสางเรื่องราวด้วยการส่งคืนของที่เป็สัญลักษณ์ของความทรงจำ

จินเลือกวิธีก้าวข้ามผ่านความทรงจำที่เลวร้ายลงถุงดำและเข้าไปจัดการความทรงจำของแม่กับพี่ชายด้วยการปรับปรุงบ้าน (Renovate) จากร้านซ่อมเครื่องดนตรีให้เป็นสตูดิโอออฟฟิศสไตล์มินิมอล (Minimal) จินเป็นตัวละครที่สำคัญที่สุดของเรื่อง เป็นผู้ที่มีความขัดแย้งหลักทำให้เรื่องราวขับเคลื่อนไปข้างหน้า เป็นตัวละครที่มีบุคลิกภาพโดดเด่นและน่าสนใจ เริ่มจากบุคลิกภาพภายนอก ตั้งแต่ทรงผม เครื่องแต่งกายเสื้อผ้าสไตล์มินิมอล ส่วนบุคลิกภาพภายในที่จินต้องการเก็บซ่อนผ่านการกระทำ ทั้งร้องไห้หรือนิ่งเงียบ เธอไม่ต้องการให้ใครเห็นว่ามีอารมณ์มากแค่ไหน แง่มุมทางจิตวิทยา

ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบตัวละครของ Laurie Hutzler (2016) อธิบายว่า ลักษณะตัวละครในโลกภาพยนตร์ตามหลักแห่งการกระทำและจิตวิทยา (Psychology) จะต้องมีการนำเสนอ ด้านความลึกทางอารมณ์ ซึ่งเปรียบเสมือนภาพหนึ่งภาพที่มีทั้งพื้นหลัง พื้นกลาง และพื้นหน้า จึงจะทำให้ผู้ชมรู้สึกและมีอารมณ์ร่วมไปกับชะตากรรมของตัวละคร สอดคล้องกับแนวคิดของ Syd Field (1984) อธิบายว่า ผู้ผลิตภาพยนตร์ต้องมีการสร้างเรื่องราวชีวิตของตัวละครให้ผู้ชมได้เห็นทั้งภายใน (Interior) และภายนอก (Exterior) โดยให้มีลักษณะกลมหรือเห็นได้รอบด้าน หากทำได้จะส่งผลให้ผู้ชมรู้สึกและมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละคร ซึ่งงานวิจัยนี้พบว่าตัวละครผู้หญิงในภาพยนตร์ของนवलได้ถูกออกแบบให้มีลักษณะดังกล่าว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาถึงตัวละครผู้หญิงด้วยการใช้แนวสตรีนิยม (Feminist) เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า นवलมีการออกแบบตัวละครผู้หญิงที่สะท้อนให้เห็นถึงแง่มุมทางจิตวิทยาได้อย่างรอบด้าน และแสดงให้เห็นความเท่าเทียม เนื่องจากภาพยนตร์เป็นทั้งกระจกเงาสท้อนสถานภาพของสตรี และยังเป็นทั้งสำนักของสังคมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสตรีด้วย เพื่อที่จะมองภาพที่ปรากฏออกมาอย่างซับซ้อนจากกระจกเงานั้น ดังนั้นการใช้แนวสตรีนิยมมาใช้เพื่อวิเคราะห์งานวิจัยในอนาคต จะตั้งประเด็นมุมมองเอาไว้ 2 อย่าง คือ ชะตากรรมของตัวละครหญิงนั้นเป็นอย่างไร นอกจากนั้นแนวสตรีนิยมสามารถมองจากการวิเคราะห์นवलซึ่งมีฐานะเป็นผู้ส่งสาร หรือมองในแง่ตัวสารคือเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ หรือมองในแง่ตัวสื่อคือการวิจารณ์ในแง่เทคนิคการสร้าง เช่น การใช้โทนสี มุมกล้อง การจัดภาพ และการวิจารณ์ในแง่ผู้รับสาร เช่น ผลกระทบต่อผู้รับสาร เป็นต้น

2. ควรทำการวิเคราะห์มุมมองของนवल อารังรัตนฤทธิ ในด้านการเป็นนักการตลาด (Marketing) เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า นवलมีคุณสมบัติความคิดสร้างสรรค์ทางการเล่าเรื่องผ่านตัวละครที่โดดเด่นและการประชาสัมพันธ์ บุคลิกภาพของเขาปรากฏให้เห็นอย่างโดดเด่นเรียกว่า นवलสไตล์ (Style) เพราะมีความเป็นนักเล่าเรื่องและนักการตลาดที่เก่ง โดยมีภาพยนตร์ที่สร้างแรงบันดาลใจ หล่อหลอมตัวตน และส่งผลต่อวิถีทำงานของนवल เช่น ภาพยนตร์เรื่อง Songs from the Second Floor (2000) กำกับโดย Roy Andersson ที่มีการประกอบสร้าง ตัวละครหน้าขาว มีการสร้างฉาก เป็นภาพยนตร์แนวสังเกตการณ์ (Observe) เช่นเดียวกับภาพยนตร์เรื่อง Elephant (2003) กำกับโดย Gus Van Sant ซึ่งผลงานของนवलทำให้เกิดการถกเถียงในวงกว้าง เกิดการตอบรับจากผู้ชมในหลายแง่มุม ประกอบกับการที่เขาผลิตผลงานโฆษณาหลายชิ้น เขาจึงมีทักษะในการสื่อสารเชิงธุรกิจ เขามีความเป็นผู้กำกับและนักการตลาดอยู่ในตัว ทั้งวิธีการเล่าเรื่อง การออกแบบตัวละคร และการประชาสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์และสร้างความน่าสนใจ และหากนำแนวคิด ทฤษฎี

หลักการตลาดมาวิเคราะห์จะทำให้เห็นมิติในด้านการเป็นนักตลาดของเขาอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา เกิดดี. (2563). **ภาพยนตร์กลวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.
- กุลวดี ทองไพบูลย์. (2563). **สาวทู่ทึ่ง: มอง “ตัวละคร” ผ่านเลนส์จิตวิทยา เมื่อเราต่างมี “สาวทู่” จัดการความสัมพันธ์ในแบบของตัวเอง**. ค้นเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2563, จาก <https://thepotential.org/life/how-to-ting/>
- เขมพัทธ์ พิชรวิชญ์. (2558). **ภาพยนตร์ไทยนอกกระแสกับภาพสะท้อนปัญหาสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์นิสิตปริญญาเอก คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นवल ชำรงรัตนฤทธิ์. (2563). **กฎของ สาวทู่ห้ามทึ่ง..ฉบับ “เต๋อ-นवल” โดย อชิตพนธ์ เพียรสุข ประเสริฐ**. ค้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563, จาก <https://www.sarakadeelite.com/faces/happy-old-year-movie/>. สัมภาษณ์.
- ภัทรทิวา บุษชะ. (2561). **การเล่าเรื่องในภาพยนตร์ที่กำกับโดยนवल ชำรงรัตนฤทธิ์**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ภาพยนตร์เรื่อง BNK48: Girls Don't Cry. (2561). **BNK48: Girls Don't Cry**. ค้นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.netflix.com/th/title/81059444>
- สุรศักดิ์ บุญอาจ. (2564). **ประพันธ์กรรมและรูปแบบการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ของนवल ชำรงรัตนฤทธิ์**. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- อุสุมา สุขสวัสดิ์. (2559). **การศึกษาวิเคราะห์ภาพยนตร์ไทยนอกกระแสที่ได้รับรางวัลระหว่าง พ.ศ. 2543-2555**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Boggs, Joseph M. & Petrie, Dennis W. (2008). **The Art of Watching Films**, 8th ed. New York: McGraw-Hill.
- Field, Syd. (1984). **Four Screenplays: Studies in the American Screenplay**. New York: Dell Publishing.
- Field, Syd. (2005). **Screenplay: The Foundations of Screenwriting**. New York: A Division of Random House, Inc.
- Giannetti, Louis. (2001). **Understanding Movies**. 9th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Hutzler, Laurie. (2016). **Nine Character Types**. Retrieved on December 7, 2020, from <https://www.etbscreenwriting.com/nine-character-types>.

Sarris, Andrew. (2013). **Condensed Notes to “Notes on The Auteur Theory In 1962”**.
Retrieved on November 21, 2020, from <https://anthologyfilmarchives.tumblr.com/post/43758490902/condensed-notes-to-notes-on-the-auteur-theory-in>

นวัตกรรมการพัฒนาวาทวิทยาด้วยการแสดง Innovation in Developing Rhetoric by Acting

จิณัฐชะญา จิณัฐกาญจน์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, jeenatchaya.j@ubu.ac.th

บทคัดย่อ

เมื่อผู้พูดอยู่ในสถานการณ์การสื่อสารในที่ชุมชนที่มีคนฟังเป็นจำนวนมาก หรือเมื่อต้องพูดทางวิทยุหรือโทรทัศน์ มักเกิดความกดดันและเกิดปัญหาในการพูดตามมา ทั้งนี้ปัญหาหลายประการสำหรับการพูดในที่ชุมชนและการพูดทางสื่อมวลชน สามารถพัฒนาแก้ไขได้ด้วยทักษะการแสดง ซึ่งการพูดและการแสดงมีจุดร่วมเหมือนกันในสองประการคือ การพูดและการแสดงต่างก็ใช้สื่อบุคคลเป็นตัวหลักในการสื่อสาร ส่วนอีกประการคือการพูดและการแสดงล้วนต้องมีความจริงใจ (Sincerity) เป็นพื้นฐานสำคัญ โดยเฉพาะประการที่สองนี้ หากผู้พูดหรือนักแสดงขาดซึ่งความจริงใจในการพูดหรือการแสดง มักจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย

ความจริงใจที่นักแสดงให้กับบทบาทเป็นความจริงภายใน (Inner Realism) ผู้แสดงก็ต้องมีความจริงใจต่อบทบาทที่ตนแสดง เช่นเดียวกับการพูด ผู้พูดก็ต้องแสดงให้เห็นว่ามีความจริงใจต่อคนฟัง ต้องการพูดเรื่องนั้นอย่างแท้จริง ซึ่งความจริงภายในจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้พูดเข้าใจในบทบาทก่อน จากนั้นค่อยพูดด้วยความเข้าใจจากข้างในอย่างแท้จริง เป็นความเชื่อมโยงสำคัญที่จะนำหลักการแสดงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาด้านการพูด

ปัญหาเรื่องการวาง **สมาธิผิดที่** ก็เป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญของการแสดง และจากความเชื่อมโยงปัญหานี้ก็สามารถนำมาอธิบายปัญหาในการแสดงสีหน้าท่าทางประกอบการพูดได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ แทนที่นักแสดงจะมุ่งสมาธิไปที่การตั้งใจเปลี่ยนสีหน้าแววตา กิริยาท่าทางของตน มาเป็นการมุ่งสมาธิจดจ่อที่ความจริงภายใน การแสดงบทบาทที่ออกมาจะมีความสมจริงมากขึ้น

ในทำนองเดียวกัน หากผู้พูดวางสมาธิผิดที่ โดยมุ่งสมาธิไปจดจ่อที่การจะทำสีหน้าท่าทางประกอบการเรื่องราวเป็นหลัก แทนที่จะทำสมาธิกับเรื่องราวนี้อาหาที่พูดอย่างจริงใจ สีหน้าท่าทางก็จะ เป็นไปอย่างปลอม ๆ เช่นกัน

ดังนั้นการใช้หลักการแสดงเพื่อพัฒนาวาทวิทยา สามารถนำไปใช้ได้ จะเห็นได้ว่าทั้งนักแสดงและผู้พูดควรที่สุดคือความจริงใจที่เป็นกุญแจสำคัญทั้งสำหรับการแสดงและการพูดที่ดีที่ควรฝึกให้มีเป็นอันดับแรก แล้วเป้าหมายของการเป็นนักแสดงและนักพูดที่ดีก็จะอยู่ใกล้แค่เอื้อม

คำสำคัญ: นวัตกรรม การพัฒนาวาทวิทยา การแสดง

Abstract

When the speakers are in situations where they have to speak in front of a crowd or on the radio or television broadcast, they tend to be stressed and have difficulty speaking. Many problems in public speaking can be solved with acting skills. There are two things in which speaking and acting are the same: they both use people as the primary means of communication, and the key to success is sincerity. If the speakers or performers lack sincerity in speaking or acting, it often causes many problems.

The sincerity that actors give to their roles is an Inner Realism. Actors must be sincere in their roles. In terms of speaking, the speakers must show that they are sincere to the listeners and genuinely want to talk to them. The inner truth can only be formed when the speakers understand the matter and speak it with a true inner understanding. This is an essential link to applying acting principles in developing speaking skills and solving speaking problems.

Concentrating in the wrong place is another major problem. This connection can be used to explain the issues of facial expressions. In other words, if they focus on the truth within, their actions will be more realistic.

For public speaking, if the speakers concentrate on the wrong place by focusing mainly on making facial expressions instead of speaking the story content honestly, the facial expressions will be fake.

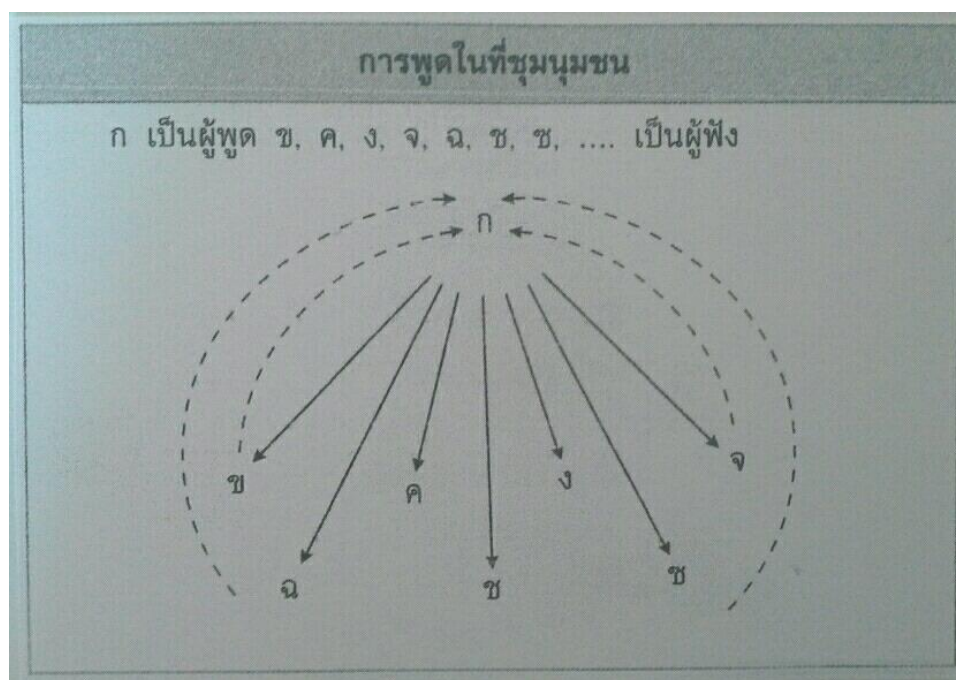
Therefore, the use of acting principles to develop rhetoric is practical. Sincerity is the key to success for both actors and speakers. Good acting and speaking should be practiced first, then the goal of being a good actor and speaker will be within reach.

Keywords: innovation, developing rhetoric, acting

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพูดเป็นกระบวนการในการสื่อสารของมนุษย์ ซึ่งถ้าหากไม่นับรวมการสื่อสารกับตนเองแล้ว การสื่อสารของมนุษย์อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารในกลุ่ม การสื่อสารในที่ชุมชน และการสื่อสารมวลชน ซึ่งในที่นี้จะเน้นกล่าวถึงการสื่อสารในที่ชุมชน และการสื่อสารมวลชน เนื่องจากการสื่อสารสองประเภทนี้ ผู้คนมักให้ความสนใจเรียนรู้เป็นพิเศษ โดยจะเห็นได้จากองค์กรส่วนใหญ่มักจัดให้มีการฝึกอบรมในเรื่องของการพูดในที่ชุมชนให้กับ

พนักงานอยู่เป็นประจำ และในองค์กรด้านสื่อสารมวลชนเองก็มักจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมการพูดทางวิทยุและโทรทัศน์ให้กับบุคคลภายนอกที่ใฝ่ฝันจะก้าวเข้ามาสู่อาชีพสื่อมวลชนอยู่บ่อยครั้ง ทุกครั้งมักมีการเรียกเก็บค่าอบรมในอัตราที่สูง แต่ก็ยังมีผู้ให้ความสนใจ จนอาจกล่าวได้ว่าผู้คนทั้งสนใจและมีความเป็นกังวลเกี่ยวกับการพูดทั้งสองประเภท ซึ่งอาจเป็นเพราะจำนวนของผู้ฟังที่มีมากเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดปัญหาในการพูด ดังแผนภาพด้านล่างนี้

ภาพที่ 1 การพูดหน้าในที่ชุมนุมชน

ที่มา: สวนิตย์ ยมาภัย และ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2547: 16)

จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้พูดอยู่ในสถานการณ์การสื่อสารในที่ชุมนุมชนที่มีคนฟังเป็นจำนวนมาก หรือเมื่อต้องพูดทางวิทยุหรือโทรทัศน์ที่มีผู้รับฟังรับชมมากมาย จากที่เคยพูดได้เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ก็มักเกิดความกดดันและเกิดปัญหาในการพูดตามมาในทันที ทั้งนี้ปัญหาหลายประการสำหรับการพูดในที่ชุมนุมชนและการพูดทางสื่อมวลชน สามารถพัฒนาแก้ไขได้ด้วยทักษะการแสดง เพราะวาทวิทยา หรือศาสตร์ที่ว่าด้วยการพูดเป็นศาสตร์ที่มีจุดร่วมเดียวกับศาสตร์ด้านการแสดง คือมุ่งเน้นที่ตัวบุคคลเป็นหลัก แต่ยังไม่มีการนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกันอย่างตรงไปตรงมา จึงน่าศึกษาว่าหลักการแสดงสามารถนำมาใช้เป็นตัวช่วยสำคัญในการพัฒนาวาทวิทยาให้ดียิ่งขึ้นได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาอวัจนภาษาเพื่อการพูดด้วยหลักการแสดง
2. เพื่อศึกษาแก้ไขปัญหาการพูดที่ไม่สื่อสารด้วยหลักการแสดง
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาการฟังเพื่อการพูด และเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ ตลอดจนบรรยากาศในการพูดด้วยหลักการแสดง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดด้านวาทวิทยาหรือวาทนิเทศ

วาทวิทยาหรือวาทนิเทศ (Speech Communication) หมายถึง วิชาที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์ด้วยการพูดทุกประเภทและทุกระดับ โดยเน้นกระบวนการหรือผลของกระบวนการอันเป็นปฏิสัมพันธ์ของสัญลักษณ์ที่ใช้พูด (Spoken Symbolic Interaction) ซึ่งประกอบด้วยภาษา และท่วงท่าลีลาต่าง ๆ ทั้งที่เป็นถ้อยคำ (Verbal) และไม่เป็นถ้อยคำ (Nonverbal) ควบคู่กันไปในเวลาเดียวกัน (จำนง วิบูลย์ศรี, 2538)

การพูด หมายถึง (สวณิต ยมาภัย และ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์, 2547) พฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “การใช้ถ้อยคำ” น้ำเสียง รวมถึงกิริยาอาการ (เพื่อ) ถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความรู้สึก และความต้องการของผู้พูด ให้ผู้ฟังรับรู้และเกิดการตอบสนอง

จากนิยามข้างต้น เราอาจให้ความหมายของการพูดที่ดีได้ดังนี้

การพูดที่ดี คือ การใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง รวมทั้งกิริยาอาการอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามจรรยาบรรณและประเพณีนิยมของสังคม เพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความรู้สึก และความต้องการที่เป็นคุณประโยชน์สัมฤทธิ์ผลตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้พูด

ทั้งนี้การพูดและการแสดงมีจุดร่วมที่เหมือนกันในสองประการ คือ

ประการแรก การพูดและการแสดงต่างก็ใช้สื่อบุคคลเป็นตัวหลักในการสื่อสาร

ประการที่สอง การพูดและการแสดงล้วนต้องมีความจริงใจ (Sincerity) เป็นพื้นฐานสำคัญ

แนวคิดเรื่องความจริงใจการแสดง

นักแสดง (องอาจ สิงห์ลำพอง, 2557) หรือผู้เริ่มศึกษาวิชาการแสดง ที่มักทำการแสดงอย่างการพยายามแกล้งทำให้เป็นเช่นนั้น ล้วนมีสาเหตุส่วนใหญ่จากความเข้าใจผิดว่า การแสดงคือการเสแสร้งแกล้งแสดงออกมาให้แตกต่างไปจากชีวิตจริง คนทั่วไปมักจะใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่แปลว่า “แสดง” โดยใช้คำว่า “To Act” และใช้คำว่า “Acting” โดยแปลว่า “การแสดง” ซึ่งแปลให้มีความหมายในทางที่เป็นการแสร้งแกล้งทำ จึงทำให้คนส่วนใหญ่มักยึดถือความคิดที่ว่าเป็นการ “แสดง” ไม่ใช่ความจริง หรือเป็นการ “เล่นละคร” ไม่ใช่ชีวิตจริง นักแสดงจึงมักแสดงอารมณ์ วาจา

สีหน้า กิริยาท่าทางด้วยความรู้สึกและการกระทำที่ไม่เป็นธรรมชาติ จึงเกิดความ **งจใจ** แสดงให้เห็น
ลักษณะการแสดงที่ไม่มีความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่พึงแสดงออกมา

ในด้านความจริงใจการแสดงนั้น สดใส พันธุมโกมล (2542) ได้อธิบายเกี่ยวกับ ความจริงใจ
(Sincerity) กับการแสดง (Acting) ไว้ดังนี้

1. ความจริงใจที่นักแสดงให้กับบทบาท

เป็นความจริงภายใน (Inner Realism) ที่นักแสดงจะต้องให้กับทุกบทบาทที่ตนแสดง ไม่
ว่าการแสดงนั้นจะเป็นการแสดงในแนวใด แม้แต่การแสดงในแนวที่ไม่ได้ลอกเลียนอกกับกิริยาท่าทาง
จากชีวิตจริง เช่น การแสดงละครสมัยใหม่ประเภท “ต่อต้านสำนิยม” (Anti-Realism) ซึ่งอาจใช้ท่า
รำยรำ การเต้นรำ การร้องเพลง หรือการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสื่อความหมายต่อผู้ชม
แทนการแสดงอย่างเป็นทางการเหมือนในชีวิตจริงนั้น ผู้แสดงก็ต้องมีความจริงใจต่อบทบาทที่ตน
แสดง มิใช่เสแสร้งทำหรือโอ้อวดโชว์ฝีมือ แต่ต้องสามารถทำให้ผู้ชมเห็นและเชื่อได้ว่า การเคลื่อนไหว
ที่ประดิษฐ์ขึ้นนั้นเป็นการเคลื่อนไหวที่เป็นของตัวละครในเรื่องจริง ๆ ความจริงใจที่นักแสดงให้แก่
บทบาทนั้น จะทำให้การแสดงน่าเชื่อถือ น่าประทับใจและจะสามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ชมละคร
อยู่ให้คล้อยตามหรือประจักษ์ในสิ่งที่ผู้แสดงต้องการจะสื่อสารต่อผู้ชม นับว่าเป็นศิลปะของการแสดง
อย่างแท้จริง ตรงกันข้ามกับการแสดงที่เต็มไปด้วยการเสแสร้งแกล้งทำ การจงใจทำตลกเพื่อเรียกเสียง
หัวเราะ จงใจตีหน้า ทำท่า จงใจแสดงความน่ารักน่าเอ็นดู ความหล่อ ความเก๋ ความเจ้าชู้ หรือจงใจ
เสนออารมณ์เป็นชุด ๆ นับตั้งแต่อารมณ์รัก อารมณ์ริษยา อารมณ์โกรธ อารมณ์เศร้า ไปจนถึงการจง
ใจบิบน้ำตา เพื่อเรียกร้องความเห็นอกเห็นใจจากผู้ชมนั้น ล้วนเป็นการแสดงที่ขาดความแนบเนียน
ลึกซึ้ง ขาดศิลปะในแง่ของการแสดง ซึ่งนักแสดงจำเป็นต้องเรียนรู้ฝึกฝนจนสามารถแยกแยะได้ว่า
การแสดงอย่างไรเรียกว่าเป็นการแสดงที่จริงใจและอย่างไรเป็นการแสดงอย่างจงใจหรือเสแสร้งแกล้ง
ทำ และทำอย่างไรนักแสดงจึงจะสามารถแก้ปัญหาของการแสดงแบบเสแสร้ง และนำความจริงใจมาสู่
บทบาทการแสดงของตนได้

2. ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “การแสดง” (Acting)

ข้อผิดพลาดของนักแสดงที่แสดงอย่างเสแสร้งแกล้งทำนั้น มักมีสาเหตุมาจากความเข้าใจ
ผิดว่า การแสดงคือการเสแสร้งปั้นแต่งกิริยาให้ผิดแผกไปจากชีวิตจริง คนไทยทั่ว ๆ ไปนั้นมักจะใช้
คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่แปลว่า “แสดง” ทับศัพท์ว่า “แอ็กต์” (To Act = แสดง: Acting = การแสดง)
โดยเข้าใจว่าหมายถึง เสแสร้งแกล้งทำ หรือทำอะไรที่เกินกว่าธรรมชาติ ดังนั้นเมื่อพูดถึง “การแสดง”
(Acting) หรือ “การเล่นละคร” (Play Acting) คนส่วนใหญ่จึงมักคิดว่าการ “แสดง” ไม่ใช่ความจริง
หรือเป็นการ “เล่นละคร” ไม่ใช่ชีวิตจริง ซึ่งความคิดหรือความเชื่อดังกล่าวจะนำไปสู่การแสดงที่เส
แสร้งแกล้งทำ การตีหน้า ทำท่า การใส่อารมณ์ที่เกินกว่าขอบเขตของความเป็นจริง หรือการพูดเป็น
จังหวะที่ทำเสียงเศร้า เสียงหวาน เสียงตวาด เสียงขู่ ฯลฯ จงใจแสดงความรู้สึกต่าง ๆ โดยปราศจาก

ความจริงภายใน เช่น จงใจตีหน้าเศร้าโดยที่ผู้แสดงเองก็ไม่ได้คิดด้วยซ้ำว่าตัวละครเศร้าเรื่องอะไร เรียกว่าเป็น “การจงใจเสนออารมณ์” โดยปราศจากความจริงใจภายใน แล้วเมื่อแสดงในลักษณะ เช่นนี้ตาม ๆ กันจนเป็นที่ยอมรับ ก็กลายเป็นบรรทัดฐานที่ผิด ๆ ยึดถือต่อกันไปไม่สิ้นสุด

3. ความแตกต่างระหว่างความจริงใจ (Sincerity) ในบทบาทการแสดง กับการแสดงความเป็นธรรมชาติอย่างจอมปลอม (Faked Naturalism)

ความเป็นธรรมชาติอย่างจอมปลอม (Faked Naturalism) หมายถึง การจงใจทำเป็นธรรมชาติโดยขาดความเป็นจริงของบทที่แสดง ส่วนความจริงใจ (Sincerity) ในการแสดงนั้น หมายถึง ความจริงภายใน (Inner Realism) ที่นักแสดงต้องให้กับบทบาทที่ตนแสดง ไม่ว่าจะแสดงนั้นจะเป็นการแสดงแนวใด โดยนักแสดงจะต้องมีความจริงใจที่ให้การเคลื่อนไหวจนกระทั่งกลายเป็น “ธรรมชาติ” ซึ่งจะแตกต่างจากการแสดงความเป็นธรรมชาติอย่างจอมปลอม เช่น เวลานั่งเก้าอี้รับแขก ก็เอาหมอนอิงมาถือเล่น นั่งโต๊ะทำงานก็หยิบแฟ้มมาพลิกไปพลิกมา เขี่ยโน้ตฉบับนี้ เคลื่อนไหวอย่างไม่เคอะเขิน มุ่งเน้นแต่ความเป็นธรรมชาติ แต่ไม่คิดไปตามบทบาทของตัวละคร ก็กลายเป็นการแกล้งทำอยู่ดี กลายเป็นการแสดงความเป็นธรรมชาติอย่างจอมปลอมโดยปราศจากความจริงใจภายใน ทั้งยังไม่ได้ให้สมานกับคู่แสดงและเหตุการณ์ที่ตัวแสดงกำลังเผชิญอยู่ ไม่ได้มีความต้องการของตัวละครที่กำลังแสดง มีแต่ความเป็นธรรมชาติจอมปลอม ทำให้การแสดงขาดความเข้มข้น (Intensity) และขาดพลัง (Energy) ในการแสดงในด้านความจริงใจในการพูดนั้น อริสโตเติล นักปราชญ์ชาวกรีกที่นับถือกันโดยทั่วไปให้เป็นบิดาทางวาทวิทยา ได้กล่าวถึงการสื่อสารในที่ชุมชน เกี่ยวกับบุคลิกของผู้พูดกับการพูดไว้ว่า

บุคลิกของผู้พูดกับการพูด (Ethical Appeals) วาทะที่กล่าวโดยผู้พูดต่างคนกันยังได้รับความเชื่อถือไม่เหมือนกัน การที่ผู้พูดจะโน้มน้าวใจผู้ฟังได้ ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีสติปัญญาลึกซึ้งเฉียบแหลม มีไหวพริบเขวี้ยงปัญญากอปรด้วยวิจรรณญาณเป็นอย่างดี นอกเหนือจากด้านสติปัญญาแล้ว ผู้พูดต้องแสดงให้เห็นว่า**มีความจริงใจ**ต่อคนฟัง มีไมตรีจิต และมีความปรารถนาดี มาถึงตรงนี้ ความจริงใจที่กล่าวถึงข้างต้น ล้วนแต่เป็นพื้นฐานสำคัญของการพูดและการแสดง นั่นเป็นความเชื่อมโยงสำคัญที่จะนำหลักการแสดงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและแก้ปัญหาด้านการพูด ในที่นี้จะได้ชี้แจงอธิบายให้เห็นปัญหาการแสดงที่ขาดความจริงใจในแง่มุมที่สามารถฉายให้เห็นถึงปัญหาที่จะตามมาในทำนองเดียวกันหากพูดโดยขาดความจริงใจ ดังนี้

ดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วว่า การแสดงที่ “จงใจเสนออารมณ์” แสสร้างแกล้งทำ ปราศจากความจริงใจ (Sincerity) จะนำไปสู่การตีหน้า ทำท่า ทำเสียงเศร้า จงใจแสดงความรู้สึกเศร้าให้ปรากฏทางดวงตา สีหน้า โดยที่ผู้แสดงเองก็ไม่ได้คิดด้วยซ้ำว่าตัวละครเศร้าเรื่องอะไร มุ่งแต่จะแสดงความรู้สึกเศร้าให้ปรากฏแก่สายตาของผู้ชมเท่านั้น เหล่านี้หากเกิดขึ้นกับการพูดในทำนองเดียวกัน อาทิ การกล่าวของผู้นำองค์กรในโอกาสแสดงความเสียใจเมื่อเกิดกรณีสูญเสียใด ๆ หรือการที่ผู้ประกาศ พิธีกร

ต้องพูดถึงความสูญเสียในรายการประเภทชีวิตรันทนต์ ให้เสียงบรรยายรายการที่มีเนื้อหาเศร้าโศก หรือ แม้แต่การพูดผ่านสื่อวิทยุในรายการร้องทุกข์ต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้พูดที่ต้องพูดเกี่ยวกับเรื่องราวที่น่าเศร้า สลด โดยปราศจากความจริงภายใน จะพูดไปทั้งที่ไม่ได้รู้สึกอะไรกับเรื่องที่กำลังพูด ก็จะเกิดการพูดที่ มุ่งแต่เพียงการทำเสียงเศร้า ตีหน้าเศร้าเห็นอกเห็นใจ ที่สุดก็จะนำไปสู่การทำสัมเสียดเห็นอกเห็นใจ เศร้าสลดแบบปลอม ๆ (Fake Naturalism) ผลคือคนฟังจะรู้สึกได้ว่าผู้พูดไม่มีความจริงใจ หลอกลวง การพูดนั้น ๆ ก็จะกลายเป็นการพูดที่ไม่ดี ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิผล ความประทับใจใด ๆ

แนวคิดเรื่องอวัจนภาษา หรือภาษาไม่ใช่ถ้อยคำ (Nonverbal language)

อวัจนภาษา หรือภาษาไม่ใช่ถ้อยคำ (Nonverbal language) หมายถึง กิริยาอาการต่าง ๆ ที่ ปรากฏออกมาตอบสนอง อาจเรียกว่า ภาษากาย ภาษาเจียบ หรือภาษาท่าทาง ส่วนใหญ่แล้วมักจะบ่ง บอกรู้สึกและบุคลิกลักษณะของผู้คน เช่น อาการยิ้มแย้มแจ่มใสบนใบหน้า จะบ่งบอกถึง ความรู้สึกพึงพอใจ หรืออาการสั่นศีรษะ จะบ่งบอกถึงความไม่เห็นด้วย เป็นต้น (จำนง วิบูลย์ศรี, 2538)

ประเภทของอวัจนภาษา สอนิต ยมาภัย ได้แบ่งลักษณะต่าง ๆ ของอวัจนภาษาออกเป็น 7 ประเภทด้วยกัน ดังต่อไปนี้

1. เทศภาษา (Proxemics) หมายถึง อวัจนภาษาที่ปรากฏขึ้นจากลักษณะของสถานที่ที่ บุคคลทำการสื่อสารกันอยู่ รวมทั้งจากช่วงระยะที่บุคคลทำการสื่อสารอยู่ห่างจากกัน
2. กาลภาษา (Chronemics) หมายถึง อวัจนภาษาที่ใช้เวลาเป็นเครื่องสื่อความหมาย แบ่ง ออกเป็นสองลักษณะที่สำคัญ คือ เวลา ณ จุดใด และ ช่วงเวลาที่ใช้
3. เนตรภาษา (Oculistics) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้ดวงตาหรือสายตาเพื่อสื่อ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความประสงค์ และทัศนคติบางประการในตัวผู้พูดหรือผู้ส่งสาร
4. สัมผัสภาษา (Haptics) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้อาการสัมผัสเพื่อสื่อสาร ความรู้สึกและอารมณ์ ของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร
5. อากาษา (kinesics) หมายถึง อวัจนภาษาที่อยู่ในรูปของการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อ การสื่อสาร ได้แก่ การเคลื่อนไหวศีรษะ แขน ขาและลำตัว เป็นต้น
6. วัตถุภาษา (Objectives) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้และการเลือกวัตถุมาใช้ เพื่อแสดงความหมายบางประการให้ปรากฏ คำว่า “วัตถุ” ในที่นี้หมายถึงสิ่งของทุกขนาดทุกลักษณะ รวมทั้งเครื่องแต่งตัว
7. ปริภาษา (Vocalics หรือ Paralanguage) หมายถึง อวัจนภาษาที่เกิดจากการใช้น้ำเสียง ประกอบถ้อยคำที่พูดออกไป น้ำเสียงที่เปล่งออกไปนั้นไม่ใช่ถ้อยคำ แต่แนบสนิทอยู่โดยรอบถ้อยคำ จนยากที่จะแยกออกจากกัน

ตามปกติแล้ว ปรวิภาษาหรือน้ำเสียงยังสามารถแบ่งเป็นมิตยย่อย ๆ ได้อีก เช่น ความดัง-ค่อย ความเร็ว-ช้า จังหวะ ความชัดเจน และคุณภาพ ซึ่งแต่ละมิติเหล่านี้ ผู้ใช้น้ำเสียงสามารถจะบังคับให้สารที่ส่งออกไปมีความหมายพิเศษ และผันแปรไปได้ไม่น้อยทีเดียว

แนวคิดเรื่องหลักวิธีการนำเสนอข่าวอ่าน

หลักวิธีการนำเสนอข่าวอ่าน (จิราภรณ์ สุวรรณวาจกกสิกิจ, 2556) มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. อ่านด้วยสำเนียงการพูด การอ่านข่าวต้องไม่อ่านแบบ “นกแก้วนกขุนทอง” หรืออ่านแบบนักเรียนประถมหัดอ่าน แต่เป็นการเปล่งเสียงอ่านข้อความนั้น ๆ ด้วยน้ำเสียงที่เชื่อมั่น
2. กระดับกระแวง มีชีวิตชีวา ความกระดับกระแวงมีชีวิตชีวา ทำให้ข่าวนั้นชวนฟัง ดังนั้นผู้อ่านข่าวจึงต้องระมัดระวัง ไม่ใช้น้ำเสียงที่แสดงความเหนื่อยเรื้อย ๆ
3. ถูกต้อง ข่าวเป็นเรื่องของข้อเท็จจริง จึงต้องมีความถูกต้อง เมื่อเกิดความผิดพลาดในการอ่าน ต้องแก้ไขทันที พร้อมทั้งขอภัยผู้ฟัง
4. กระชับ ชัดเจน ข่าวเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงที่คนฟังคนชมต้องการรับรู้อย่างชัดเจนว่าอะไรเป็นอย่างไร ไม่ชักช้า การอ่านข่าวจึงต้องกระชับชัดเจน ไม่ต่อ ไม่เติมใด ๆ ทั้งสิ้น
5. รักษาความเป็นกลาง ผู้อ่านข่าวต้องรักษาความเป็นกลาง ไม่โอนเอียงไปในด้านใดด้านหนึ่ง แม้ในความคิดจะคิดอย่างไรก็ตาม แต่เมื่อเป็นผู้อ่านข่าวต้องมีจริยธรรมไม่นำความคิดของตนไปสอดแทรกในข่าว ไม่ว่าจะด้วยการใช้เสียงที่ชื่นชมหรือเกลียดชัง เป็นต้น สิ่งที่ต้องปฏิบัติ คือเป็นกลางเท่านั้น
6. รักษาเวลา รายการทุกรายการมีเวลาเป็นตัวกำหนดที่ตายตัว ผู้อ่านข่าวจึงต้องอ่านให้ทันเวลา

หลักการแสดงในเรื่องปฏิริยาผู้แสดงและสถานการณ์แวดล้อม

หลักการแสดงในเรื่องปฏิริยาผู้แสดงและสถานการณ์แวดล้อม (สดีใส พันธุ์โกมล, 2542) ได้จำแนกหลักสำคัญที่นักแสดงละครอาจนำมาใช้เพื่อให้มีปฏิริยาและการปรับตัวให้เข้ากับผู้แสดงและสถานการณ์แวดล้อมในละครอันจะนำไปสู่การสื่อสารที่เป็นความสัมพันธ์ที่สมบูรณ์ ไว้ 3 หลักการดังนี้

1. มองให้เห็น กล่าวคือ นักแสดงที่ขาดทักษะในข้อนี้มักทำท่ามองแต่ไม่เห็นอะไรอย่างจริงจัง อาจสังเกตได้จากนัยน์ตาของนักแสดงผู้นั้นไม่สื่อความหมาย โดยนัยน์ตาจะแข็งปราศจากความอ่อนไหวของการรับส่งความรู้สึก วิธีการแก้ไขการแสดงประเภทนี้ คือ นักแสดงต้องนำความสามารถในการมองให้เห็นในชีวิตจริงมาใช้เวลาแสดง
2. ฟังให้ได้ยิน นักแสดงบางคนจะแสดงเฉพาะเวลาพูด แต่เมื่อบทพูดของตนจบแล้วจะไม่ฟังคนอื่นเลย เพียงแต่ทำท่าเหมือนฟังเท่านั้น

3. พุดให้สื่อความหมาย ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักแสดงที่พุดแล้วไม่สื่อความหมาย มักเกิดจากไม่รู้ความหมายของสิ่งที่พุด ไม่เห็นภาพของสิ่งที่พุด และไม่รู้ความต้องการของตนเองขณะพุด

วิธีการวิจัย

ผู้ศึกษาใช้หลักการปฏิบัติสัมพันธ์ประสบการณ์ความจริงใจภายในตามหลักการสอนการแสดงที่สอนกันเป็นปรกติให้กับนักเรียนที่เรียนด้านการแสดง แต่ในที่นี้ผู้ศึกษานำมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนในห้องเรียนปฏิบัติการทางวาทวิทยาเพื่อมุ่งพัฒนาการพุดเป็นหลัก โดยเป็นนิสิตเอกภาษาไทยเพื่อการสื่อสารมวลชน คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แบ่งเป็นชาย 4 คน หญิง 24 คน โดยผู้ศึกษาจะเริ่มจากปิดไฟในห้อง

1. จากนั้นให้ผู้เรียนหลับตา จะนั่งหรือนอนหลับตาแล้วแต่ห้องที่ใช้ฝึก
2. ต่อมาผู้ศึกษาจะสั่งให้ผู้เรียนหายใจเข้า-ออกตามที่จังหวะที่ผู้ศึกษาบอก เข้า-ออก เข้า-ออก สักระยะจนแน่ใจว่าสมาธิของผู้เรียนเริ่มเข้าที่
3. จากนั้นผู้ศึกษาจะสั่งให้ผู้เรียนผ่อนคลายอวัยวะส่วนต่าง ๆ ไล่เรียงมาตั้งแต่ศีรษะ ตา ท้ายทอย หลัง แขน ขา ปลายมือ ปลายเท้า
4. แล้วยกถึงขั้นตอนสำคัญ คือการพาผู้เรียนไปสัมผัสกับประสบการณ์จริงของผู้เรียนแต่ละคน โดยผู้สอนจะใช้คำพุดค่อย ๆ จูงใจให้ผู้เรียนนึกถึงภาพประสบการณ์ในอดีตของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งนี้ผู้สอนจะกำหนดว่าให้นึกผู้เรียนนึกถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับอะไร ส่วนใหญ่แล้วผู้ศึกษามักให้นึกถึงเหตุการณ์ที่ผู้เรียนรู้สึกเศร้าเสียใจ เนื่องจากเหตุการณ์ทำนองนี้มักจะฝังใจมากกว่าเหตุการณ์ดี ๆ ภาพจะชัดเจนและผุดขึ้นมาง่ายเพราะยังติดอยู่ในความทรงจำ
5. จากนั้นผู้ศึกษาจะค่อย ๆ ถามความรู้สึกของผู้เรียนเพื่อให้คิดตามและเห็นภาพชัดเจน ๆ แล้วจึงค่อยชวนให้คิดถึงผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ ระหว่างนี้ผู้สอนจะพุดกระตุ้นให้ผู้เรียนนึกภาพและสำรวจความรู้สึกของตัวเอง สลับกับความเงียบเป็นระยะ
6. ผู้ศึกษาจะคอยสังเกตอาการของผู้เรียน จนกระทั่งเริ่มเห็นความเปลี่ยนแปลง สังเกตได้จากผู้เรียนหลายคนเริ่มมีสีหน้าปวดร้าว บางรายถึงขั้นน้ำตาไหล เมื่อแน่ใจว่าความรู้สึกของผู้เรียนชัดเจนมากพอ ผู้สอนจะให้ผู้เรียนค่อย ๆ ลืมตาขึ้น แล้วจึงเปิดไฟในห้อง
7. ผู้ศึกษาสั่งให้ผู้เรียนพุดอะไรก็ได้ที่รู้สึกกับคนที่อยู่ในเหตุการณ์ในความทรงจำของแต่ละคน
8. ให้ผู้เรียนนำเอาประสบการณ์สัมพันธ์ความจริงใจภายในไปประยุกต์ใช้ในการฝึกการพุดทั้งประเภทการสื่อสารในที่ชุมชน และการสื่อสารมวลชน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาหลักการปฏิบัติสัมผัสประสบการณ์ความจริงใจภายในกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนในห้องเรียนปฏิบัติการทางวาทวิทยาพบว่า ผู้เรียนแต่ละคนพูดออกมาด้วยท่าทางและน้ำเสียงที่สอดคล้องกันอย่างจริงจัง บางรายกล่าวคำว่า “ขอโทษ” สั้น ๆ แต่เปี่ยมด้วยพลังและความหมาย บางรายบอกว่า “ไม่น่ารู้จักกันเลย.” บางรายบอกว่า “คิดถึงนะ” ในขั้นตอนนี้หากสามารถบันทึกภาพเคลื่อนไหวในรูปของคลิปวิดีโอไว้ได้จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจแบบฝึกหัดนี้มากขึ้น เมื่อเห็นสีหน้าท่าทางของตนเองในคลิปที่บันทึกไว้ ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนพูดแค่สั้น ๆ แต่เต็มไปด้วยพลังและความหมายเพราะผู้เรียนพูดจากความรู้สึกจริง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใน (Inner Realism) ขณะนั้นอย่างไรก็ตามแม้ไม่มีการบันทึกวิดีโอและเปิดให้กลุ่มตัวอย่างดูตัวเอง แต่ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่างก็ยืนยันว่า ผลจากการใช้แบบฝึกหัดนี้คือผู้เรียนรู้สึกตระหนักถึงตนเองขณะที่พูดอย่างจริงจังว่าเป็นการพูดที่ซื่อความหมาย ทั้งยังเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้เรียนว่าสามารถพูดอย่างจริงจังได้ไม่ยากเพียงแค่เข้าใจในเรื่องที่พูด และต้องการพูดเรื่องนั้นอย่างแท้จริง จากนั้นผู้สอนอาจให้ผู้เรียนสัมผัสประสบการณ์ในรูปแบบอื่นอีกสักหนึ่งตัวอย่าง อาจเป็นประสบการณ์ดี ๆ น่าประทับใจ เพื่อความเข้าใจที่มากยิ่งขึ้น

จากนั้นได้นำเอาผลจากการสัมผัสประสบการณ์ความจริงใจภายในมาใช้พัฒนาทักษะด้านวาทวิทยา ด้วยการเริ่มให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้กับการใช้เสียงในบริบทต่าง ๆ โดยผู้ศึกษาได้เลือกบทอ่านที่มีแนวการใช้เสียงในบริบทที่ต่าง ๆ กันไป โดยอาศัยหลักการคือให้ผู้เรียนอ่านบทจนเข้าใจ จากนั้นตีความให้ได้ว่าควรใช้เสียงสูง กลาง ต่ำระดับใด ซึ่งในขั้นตอนนี้จะใช้แบบฝึกหัดฝึกการใช้เสียงในทางการแสดงอีกแบบฝึกหัดหนึ่งร่วมด้วย โดยมีขั้นตอนง่าย ๆ คือ

1. ให้ผู้เรียนฝึกพูดสั้น ๆ ด้วยเสียงกลางปกติที่พูดเป็นประจำ อาจเป็นคำว่า สวัสดีค่ะ/ครับ จากนั้นจึงให้ผู้เรียนค่อย ๆ เปลี่ยนระดับเสียงสูงขึ้นเรื่อย ๆ

2. ให้ผู้เรียนกลับเริ่มต้นพูดคำว่า สวัสดีค่ะ/ครับ ด้วยเสียงกลางปกติอีกครั้ง จากนั้นให้ค่อย ๆ เปลี่ยนระดับเสียงต่ำลงเรื่อย ๆ

3. สรุปบทเรียนว่าเราสามารถเปลี่ยนระดับเสียงสูงต่ำตามแต่ละบริบทของสิ่งที่พูด โดยเสียงสูงมักใช้ในบริบทที่สนุกสนาน ตื่นเต้น สงสัย ใครรู้ หรือเมื่อต้องทำเสียงเด็ก เสียงผู้หญิง เป็นต้น ส่วนเสียงต่ำ มักใช้ในบริบทเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ เรื่องราวที่เป็นทางการ จริงจัง เป็นคนสูงวัย หรือเมื่อต้องทำเสียงผู้ชาย หรือเสียงคนแก่ เป็นต้น

4. อธิบายการประยุกต์ใช้กับการพูดหรือการบรรยายต่าง ๆ โดยเน้นย้ำให้ผู้เรียนใช้ร่วมกับความจริงภายใน (Inner Realism) ซึ่งความจริงภายในจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้พูดหรือผู้บรรยายเข้าใจในบทพูดหรือบทอ่านก่อน จากนั้นค่อยพูดหรืออ่านด้วยความเข้าใจจากข้างในอย่างแท้จริง

ขั้นตอนสุดท้ายให้ผู้เรียนลองประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการพูดทั้งประเภทการสื่อสารในที่
ชุมชน และการสื่อสารมวลชน ซึ่งผลที่ได้จะนำเสนอตามวัตถุประสงค์ 3 ประการดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการพัฒนาอวัจนภาษาเพื่อการพูดด้วยหลักการแสดง

จากแนวคิดเรื่องหลักวิธีการนำเสนอข่าวอ่าน (จิราภรณ์ สุวรรณวาทกิจ, 2556) หาก
พิจารณาให้ดีแล้ว หลักการดังกล่าวยังคงเป็นนามธรรมอยู่มาก ผู้ที่เพิ่งเริ่มฝึกการพูดการใช้เสียงจะยังไม่
สามารถจินตนาการได้ดีนักว่าน้ำเสียงที่มีสำเนียงของการพูดนั้นเป็นอย่างไร เสียงแบบใดจึงเรียกว่า
เชื่อมั่น มีชีวิตชีวา และเป็นกลาง รวมทั้งควรทำเสียงสูงอย่างไรในช่วงไหน เสียงต่ำในช่วงใดจึงจะ
พอดีต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นช่องว่างของหลักการทางวาทยาศาสตร์ที่หลักการแสดงจะมาช่วยอธิบายในเชิงการ
ปฏิบัติเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเริ่มจากการสัมผัสประสบการณ์ความจริงใจภายใน (Inner
Realism) แล้วจึงนำมาใช้พัฒนาอวัจนภาษาเพื่อการพูด ซึ่งน้ำเสียงก็เป็นส่วนหนึ่งของอวัจนภาษา
แล้วก็เริ่มให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้กับการใช้เสียงในบริบทต่าง ๆ โดยผู้ศึกษาเลือกบทอ่านที่มีแนวการใช้
เสียงในบริบทที่ต่าง ๆ กันไป โดยอาศัยหลักการคือให้ผู้เรียนอ่านบทจนเข้าใจ จากนั้นตีความให้ได้ว่า
ควรใช้เสียงสูง กลาง ต่ำระดับใด

ซึ่งในขั้นตอนนี้ หลังจากผู้เรียนฝึกพูดสั้น ๆ ด้วยเสียงกลางปกติที่พูดเป็นประจำ จากนั้นจึงให้
ผู้เรียนค่อย ๆ เปลี่ยนระดับเสียงสูงขึ้นเรื่อย ๆ แล้วจึงค่อย ๆ เปลี่ยนระดับเสียงต่ำลงเรื่อย ๆ ผล
การศึกษาพบว่าสามารถเปลี่ยนระดับเสียงสูงต่ำตามแต่ละบริบทของสิ่งที่พูด โดยเสียงสูงมักใช้ใน
บริบทที่สนุกสนาน ตื่นเต้น สงสัย ใครรู้ หรือเมื่อต้องทำเสียงเด็ก เสียงผู้หญิง เป็นต้น ส่วนเสียงต่ำ มัก
ใช้ในบริบทเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ เรื่องราวที่เป็นทางการ จริงจัง เป็นคนสูงวัย หรือเมื่อต้องทำเสียง
ผู้ชาย หรือเสียงคนแก่ เป็นต้น

และหลังจากนั้นเมื่อให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ร่วมกับ ความจริงภายใน (Inner Realism) ซึ่งความ
จริงภายในจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้พูดหรือผู้บรรยายเข้าใจในบทพูดหรือบทอ่านก่อน แล้วค่อยพูดหรือ
อ่านด้วยความเข้าใจจากข้างในอย่างแท้จริง ผลการศึกษาพบว่าเมื่อผู้เรียนอ่านแบบฝึกการใช้เสียงที่มี
เนื้อหาและบริบทเกี่ยวกับสิ่งลึกลับ ผู้เรียนเลือกใช้เสียงที่ค่อนข้างต่ำ และเมื่อเป็นแบบฝึกหัดที่มีบริบท
เกี่ยวกับสิ่งที่น่าตื่นเต้น ผู้เรียนเลือกใช้เสียงค่อนข้างสูงกว่าปกติเล็กน้อย ส่วนแนวบทที่ผู้เรียนจะใช้
เสียงสูงมากน้อย

อย่างไรก็ตามผู้ศึกษายังพบว่าแม้ผู้เรียนจะเลือกใช้ระดับเสียงได้เหมาะสมแต่จะมีปัญหา
ประการหนึ่งร่วมด้วยคือมีการใช้น้ำเสียงที่ปราศจากความจริงใจ โดยพยายามทำสำเนียงทุ้มต่ำให้น่า
กลัว เกินจริง หรือทำน้ำเสียงกระแทกกระทั้นเพื่อให้ดูเหมือนน่าตื่นเต้นอย่างเป็นธรรมชาติ แม้กระทั่ง
มุ่งทำเสียงสูง ต่ำ ให้หือหวาเหมือนกับข่าวบันเทิงที่เคยได้ยินมา หากผลที่ออกมาแลดูจอมปลอม
(Fake Naturalism) ผู้ศึกษาจะชี้ให้เห็นว่าถ้าฝึกอ่านบทให้เข้าใจ และนำเสนอด้วยความเข้าใจที่แท้จริง
จากภายใน โดยเทียบเคียงกับแบบฝึกหัดสัมผัสประสบการณ์ความจริงใจภายใน (Inner Realism) ที่

ทำไปก่อนหน้า ผู้เรียนจะเข้าใจมากขึ้นถึงความต่างของการใช้เสียงแบบเสแสร้งแกล้งทำให้สับสนน่ากลัว น่าตื่นเต้น หรือทำเสียงให้ดูเหมือนสนุกสนานบันเทิงใจ กับการที่เรารู้สึกได้ว่ามันน่ากลัวหรือน่าตื่นเต้น หรือสนุกสนานจริง ๆ นั้นเป็นอย่างไร ผลก็คือเมื่อผู้เรียนฝึกอ่านอีกครั้งโดยปรับใช้ประสบการณ์ความเข้าใจภายใน พบว่าผู้เรียนสามารถอ่านและสื่อสารได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากปัญหาที่กล่าวมา ผลการศึกษาพบว่าผู้เรียนที่ฝึกการใช้เสียงมีอีกหนึ่งปัญหาคือ **การวางบทบาทผิดที่** ของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเริ่มเข้าใจการใช้ความจริงภายในควบคู่ไปกับการเลือกใช้ระดับเสียงที่เหมาะสมกับบริบทแล้ว ยังพบว่าผู้เรียนอ่านบทที่เกี่ยวกับสิ่งลึกลับเสมือนเป็นผีหรือสิ่งลึกลับนั้นเอง หรืออ่านข่าวบันเทิงอย่างมีอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงแต่เป็นการวางบทบาทเหมือนอิจฉาริชยามากกว่าจะเป็นการหยอกล้อคนในข่าว ในขั้นตอนนี้จึงได้มีการอธิบายเรื่องของบทบาทการแสดงของนักแสดงที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในฐานะผู้ให้เสียงบรรยายร่วมด้วย โดยเน้นให้เห็นถึงบทบาทของผู้ให้เสียงบรรยายบทแนวลึกลับน่าค้นหาว่าผู้ให้เสียงเป็นเพียงบุคคลที่สามที่มองเข้าไปในเรื่องที่นำเสนออย่างเข้าอกเข้าใจมากกว่าที่จะรู้สึกเป็นสิ่งที่ลึกลับเสียเอง ส่วนบทแนวบันเทิง ผู้ให้เสียงควรให้เสียงด้วยความจริงภายใน ด้วยความรู้สึกยินดีผสมผสานความรู้สึกหยอกล้อคู่วิหาคันบันเทิงตามเนื้อหาในแบบฝึกหัด ซึ่งหากไม่ระวัง มุ่งแต่ทำเสียงขึ้น-ลง สูง-ต่ำ เพียงอย่างเดียว ก็อาจกลายเป็นการบรรยายที่ให้ความรู้สึกอิจฉาริชยามากกว่ายินดี

มาถึงตรงนี้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้น้ำเสียงที่ **เป็นกลาง** ในการอ่านข่าวตามหลักการที่ รศ.จิราภรณ์ สุวรรณวาจกกสิกิจ ได้แนะนำไว้ข้างต้นในเรื่องการใช้น้ำเสียงที่เป็นกลางว่า น้ำเสียงที่เป็นกลางในการอ่านข่าวนั้น เริ่มต้นจากทำความเข้าใจเนื้อหาข่าวก่อน **เหมือนกับนักแสดง** ทำความเข้าใจบทที่ตนได้รับ จากนั้นก็ตีความบท แล้วจึงอ่านด้วยความเข้าใจจริง ๆ ในฐานะบุคคลที่สามที่กำลังนำเสนอข่าวอ่านด้วยเสียงแบบเป็นกลางนั้นเป็นอย่างไร

ส่วนเรื่องการประยุกต์ใช้ความจริงใจภายใน (Inner Realism) เพื่อพัฒนาสีหน้าท่าทางเพื่อการพูด ผลการศึกษาพบว่า การพูดด้วยสีหน้าท่าทางที่เหมาะสมสอดคล้อง หากผู้พูดวางสมมติที่โดยมุ่งสมาธิไปจดจ่อที่การจะทำสีหน้าท่าทางประกอบเรื่องราวเป็นหลัก แทนที่จะมุ่งสมาธิไปที่เรื่องราวเนื้อหาที่พูดอย่างจริงจัง สีหน้าท่าทางก็จะเป็นไปอย่างปลอม ๆ ประดักประเดิด เช่นกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแก้ไขปัญหาการพูดที่ไม่สื่อสารด้วยหลักการแสดง

ปัญหาประการหนึ่งที่เกิดขึ้นกับการพูดอยู่เสมอคือ การพูดที่ไม่สื่อสาร หรือที่เรียกให้เข้าใจง่าย ๆ คือ **“การพูดไปอย่างนั้นเอง”** โดยมากจะเกิดกับการพูดประเภทอ่านจากต้นฉบับ และการพูดจากการท่องจำ เพราะการพูดโดยอ่านจากต้นฉบับ บางครั้งผู้พูดมักอ่านออกเสียงโดยปราศจากความเข้าใจ มุ่งแต่จะอ่านออกเสียงแต่เพียงอย่างเดียว ฉะนั้นความจริงใจในการพูดย่อมไม่มีแน่นอน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การประกาศแจ้งรายการในแต่ละช่วงของสถานีโทรทัศน์หลาย ๆ ช่อง ที่ผู้ประกาศแจ้งรายการจะอ่านจาก Auto Script ที่อยู่หน้ากล้อง โดยไม่สนใจให้ความหมายกับบทที่

อ่านอย่างจริงจัง การพูดนั้น ๆ ก็จะปราศจากความจริงใจโดยสิ้นเชิง ผลที่เกิดขึ้นคือ ผู้ฟังฟังผ่านหูไปแบบผ่าน ๆ เช่นเดียวกัน ข้าราชการหากเป็นการพูดจากการท่องจำ ผู้พูดมักมุ่งแต่จะท่องเพียงอย่างเดียว ไม่ได้สนใจเนื้อหาที่แท้จริงของสารที่ต้องสื่อ ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนคือการท่องจำข้อมูลสินค้าของพิธีกรประชาสัมพันธ์สินค้าตามห้างที่เรียกกันติดปากว่า M.C. หรือพรีดีต์ ข้อสังเกตที่สะท้อนว่าพิธีกรบางคนมุ่งท่องจำข้อมูลอย่างเดียวคือ การพูดแบบไม่หายใจ เพราะเกรงว่าจะลืมข้อมูลที่ท่องมา หรือการพูดแบบเน้นทุกคำ เพราะไม่ได้ให้ความสำคัญกับสาระสำคัญการจับประเด็นเนื้อหา การเน้นทุกคำสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับข้อมูลทุกตัวอักษร ซึ่งหากมีการทำความเข้าใจบท และจับประเด็นมาก่อน การพูดจะเน้นเฉพาะบางจุดที่สำคัญ มีการผ่อนสั้น ผ่อนยาวในการพูด มากกว่าจะเน้นทุกคำ ผลคือผู้ฟังก็จะจับประเด็นไม่ได้เช่นกันว่าส่วนใดของข้อมูลที่สำคัญมากกว่า ได้แก่ “ฟังผ่านหูไปอย่างนั้นเอง” เช่นกัน

ปัญหาเช่นนี้ผู้ศึกษาได้ให้ผู้เรียนแก้ไขด้วยการทำความเข้าใจบท และใช้แนวคิดเรื่อง **การใช้หลักการปฏิบัติรุกคืบแสดงและสถานการณ์แวดล้อม** มาประยุกต์ใช้พบว่าผู้เรียนเมื่อได้บทพูดมาแล้วผู้เรียนมีการอ่านบท ทำความเข้าใจ และตีความบทก่อน แล้วจึงพูดด้วยความจริงภายในที่เกิดจากความเข้าใจที่แท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายว่าจะพยายามพูดเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจให้ได้ผลคือทำให้ผู้เรียนสามารถสมาธิที่ตัวเนื้อหาสำคัญได้ถูกจุด ที่สำคัญผู้เรียนมีความตั้งใจที่จะสื่อสารไปถึงผู้ฟังให้เข้าใจในสิ่งที่ตนเองพูดจริง ๆ จึงพูดได้สื่อความหมายมากขึ้น สื่อสารมากขึ้น ผู้ฟังก็จะรับสารด้วยความเข้าใจมากขึ้นไปด้วย

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาการพัฒนาการฟังเพื่อการพูด และเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ตลอดจนบรรยากาศในการพูดด้วยหลักการแสดง

ปัญหาการพูดอีกประการหนึ่งคือ เมื่อต้องพูดเป็นคู่ ในการทำหน้าที่พิธีกรคู่ หรือเมื่อต้องสื่อสารแบบสองทางกับผู้ฟังในบางช่วง อย่างการสัมภาษณ์พูดคุย หรือการสร้างปฏิสัมพันธ์ด้วยการถาม-ตอบ กับผู้ฟังในบางช่วง ปัญหาที่มักพบในการทำหน้าที่พิธีกรคู่ เช่น เมื่อต่างคนต่างมีบทพูดของตนเอง พิธีกรบางคู่จะไม่ฟังกันและกัน แต่จะรอแค่จังหวะที่อีกฝ่ายหยุดพูด ก็จะพูดในส่วนที่เป็นคิวของตน ปัญหาคือเมื่อไม่ฟังกันอย่างจริงจัง บางครั้งอีกฝ่ายยังพูดไม่จบแค่จังหวะการทิ้งช่วงพูดดูเหมือนเป็นจังหวะหยุด พิธีกรอีกคนอาจจะพูดแทรกขึ้นมาทั้งที่ยังไม่ถึงคิวของตน หรือเมื่อเกิดปัญหาอีกฝ่ายลืมบทหรือเกิดการพูดที่ผิดพลาดบางประการ พิธีกรที่ไม่ฟังกันจริงก็จะไม่สามารถช่วยเหลือกันได้ทันทีที่เป็นต้น

ส่วนในกรณีที่มีการสัมภาษณ์ อาทิ รายการวิทยุโทรทัศน์ที่มีการต่อสายโทรศัพท์ หรือเป็นรายการสัมภาษณ์ผู้ร่วมรายการ ปัญหาที่มักพบคือ พิธีกรถามคำถามไปแล้วแต่ไม่ฟังคำตอบ บางครั้งพิธีกรก็ถามซ้ำในประเด็นที่ผู้ตอบได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมไปแล้วในคำถามก่อนหน้า เป็นต้น ส่วนในกรณีการพูดในที่ชุมชนที่ผู้พูดต้องการเรียกความสนใจจากผู้ฟังเพื่อสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม

มักจะเกิดปัญหาเมื่อผู้พูดถามคำถามกับผู้ฟัง แต่ไม่ฟังคำตอบอย่างแท้จริง ผลคือการสร้างการมีส่วนร่วมล้มเหลว เป็นต้น

ปัญหาในลักษณะเช่นนี้ผู้ศึกษาได้นำหลักการแสดงในเรื่องปฏิริยาผู้แสดงและสถานการณ์แวดล้อมเข้ามาช่วยแก้ปัญหา ทั้งนี้ (สดใส พันธุมโกมล,2542) โดยนำมาประยุกต์ใช้กับผู้เรียนในการฝึกพูดทั้งแบบการสื่อสารในที่ชุมชน และการสื่อสารมวลชน พบว่าผู้เรียนพัฒนาการใช้สายตามองผู้ฟังอย่างใส่ใจหรือที่เรียกว่า มี eyes contact ในการพูดนั่นเอง ซึ่งการมองเห็นจริง ๆ ตามหลักการแสดงในเรื่องปฏิริยาผู้แสดงและสถานการณ์แวดล้อม ผู้เรียนสามารถตอบตัวเองได้เป็นระยะว่าปฏิริยาของผู้ฟังที่มีต่อผู้พูดและเรื่องที่ฟังเป็นอย่างไร ผลดีอีกประการในการมองเห็นจริง ๆ คือ ผู้พูดมีการปรับท่าที่ตลอดจนเทคนิคการพูดให้สอดคล้องกับปฏิริยาของผู้ฟังในบางช่วงได้

นอกจากนี้เมื่อนำหลักการแสดงในเรื่องปฏิริยาผู้แสดงและสถานการณ์แวดล้อมในเรื่องการฟังให้ได้ยินมาปรับใช้กับผู้เรียนในการสื่อสารมวลชนโดยการฝึกสัมภาษณ์ในรายการสนทนา เห็นได้ชัดว่าจากเมื่อผู้สัมภาษณ์แค่แกล้งทำให้เหมือนฟัง มักจะพยักหน้าในจังหวะที่ผู้ตอบยังตอบไม่จบประเด็น ขำร้ายพิธีกรบางราย ยังตอบรับว่า “คะ” หรือ “ครับ” ทั้งที่ผู้ตอบยังพูดไม่ถึงไหน ยังไม่อยู่ในจังหวะที่ควรจะต้องแสดงออกว่าเข้าใจ ปัญหาเหล่านี้ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นได้โดยการที่ผู้สัมภาษณ์หรือพิธีกรผู้ฟังอีกฝ่ายจริง ๆ อย่างตั้งใจ

ส่วนหลักการพูดให้สื่อความหมาย ได้ถูกนำมาใช้ให้ผู้เรียนศึกษาบทที่ได้มาด้วยการทำความเข้าใจใน 3 ระดับคือ ความหมายของคำพูด (Text) ความหมายใต้คำพูด (Subtext) ตลอดจนความหมายระหว่างคำพูด (Between the lines) หรือความหมายที่ละไว้ในระหว่างเตรียมตัวพูด ผลปรากฏว่าช่วยให้การพูดนั้น ๆ สื่อความหมายมากกว่าการพูดแบบ “พูดไปอย่างนั้นเอง”

สรุปการวิจัย

การใช้หลักการแสดงเพื่อพัฒนาวิชาวิทยา สามารถนำไปใช้ได้จริง เนื่องจากเป็นศาสตร์ที่เน้นเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ จะเห็นได้ว่านอกเหนือจากความจริงใจ (Sincerity) ที่ทั้งนักแสดงและผู้พูดควรมีแล้ว รายละเอียดอื่นล้วนเป็นเพียงปลีกย่อยเท่านั้น เพราะเรื่องสำคัญที่สุดคือความจริงใจที่เป็นกุญแจสำคัญทั้งสำหรับการแสดงและการพูดที่ดีที่ควรฝึกให้มีเป็นอันดับแรก แล้วเป้าหมายของการเป็นนักแสดงและนักพูดที่ดีก็จะอยู่ใกล้แค่เอื้อม

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องนวัตกรรมการพัฒนาวิชาวิทยาด้วยการแสดงพบประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดเรื่องหลักวิธีการนำเสนอข่าวอ่าน (จิราภรณ์ สุวรรณวาทกิจ 2556) ที่ได้มีการนำเสนอแนวทางปฏิบัติว่าต้องอ่านด้วยสำเนียงการพูด ต้องไม่อ่านแบบ “นกแก้ว นกขุนทอง” แต่เป็นการเปล่งเสียงอ่านข้อความนั้น ๆ ด้วยน้ำเสียงที่เชื่อมั่น กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวา ผู้เรียนบอกว่าการฝึกพูดตามแนวคิดดังกล่าว โดยเฉพาะการฝึกพูดทั่ว ๆ ไป ที่มีจะบอกว่าหลักการพูดที่ดีต้องพูดให้จริงใจ ไม่ใช่เสียงราบเรียบระดับเดียวกันตลอด (Monotone) ไม่เป็นธรรมชาตินั้น ผู้เรียนสะท้อนว่าการเรียนเช่นนั้นไม่เป็นรูปธรรม และไม่สามารถจับต้องได้ว่าพูดอย่างไรที่ว่ามีชีวิตชีวา พูดอย่างไรเรียกว่าไม่จริงใจ ใช้เสียงแบบใดที่เรียกว่า Monotone ที่สำคัญต้องทำอะไรจริงจะถือว่า เป็นธรรมชาติ มีชีวิตชีวาและจริงใจ ไม่ Monotone แต่พอใช้หลักการแสดงเพื่อสร้างความเข้าใจในตัวบท ด้วยการปฏิบัติสัมผัสประสบการณ์ความจริงใจภายใน (Inner) ก่อน แล้วจึงเปลี่ยเสียงสูงต่ำตามความรู้สึกจริงที่เกิดขึ้นภายในหลังจากนั้น ผู้เรียนสามารถทำได้เองโดยรู้สึกได้ว่า หลังปฏิบัติการสัมผัสประสบการณ์ความจริงใจภายใน ความเข้าใจในตัวบทรวมถึงการออกเสียงในการพูดเป็นไปเองโดยธรรมชาติ ไม่ต้องพยายามประดิษฐ์หรือบังคับแต่อย่างใด

2. ด้านประโยชน์ทางวิชาการ ก่อนการปฏิบัติสัมผัสประสบการณ์ความจริงใจภายใน (Inner) ผู้เรียนเข้าใจว่า การแสดงคือการพยายามเสสร่างปั้นแต่งคำพูด กิริยาท่าทาง และเป็นแค่การเลียนแบบชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สดใส พันธุมโกมล เรื่อง การวิเคราะห์ปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหานักแสดงในการกำกับการแสดงละครสมัยใหม่แนวต่าง ๆ ในประเทศไทย ที่ระบุว่า ปัญหาของการแสดงคือ คนไทยทั่ว ๆ ไปนั้นมักจะใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่แปลว่า “แสดง” ทับศัพท์ว่า “แอ็กท์” (To Act = แสดง: Acting = การแสดง) โดยเข้าใจว่าหมายถึง เสสร่างแก้้งทำ ดังนั้นเมื่อพูดถึง “การแสดง” (Acting) หรือ “การเล่นละคร” (Play Acting) คนส่วนใหญ่จึงมักคิดว่าการ “แสดง” ไม่ใช่ความจริง หรือเป็นการ “เล่นละคร” ไม่ใช่ชีวิตจริง ซึ่งความคิดหรือความเชื่อดังกล่าวจะนำไปสู่การแสดงที่เสสร่างแก้้งทำ และเมื่อความเข้าใจผิดในประเด็นดังกล่าวหมดไปหลังจากผู้เรียนได้ลองปฏิบัติสัมผัสประสบการณ์ความจริงใจภายใน (Inner) ก็เกิดความเข้าใจใหม่ว่าการแสดงเป็นการแสดงออกซึ่งความจริงภายใน และเมื่อผู้พูดได้ฝึกปฏิบัติตามหลักการแสดงเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการพูด ผู้พูดก็สามารถเข้าใจได้ว่าการพูดอย่างจริงใจ หรือเสสร่างแก้้ง ประดิษฐ์นั้นต่างกันอย่างไรด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- จำนง วิบูลย์ศรี. (2538). **หลักและการปฏิบัติทางวาหนิเทศ**. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ สุวรรณวาทกิจ. (2556). **ตำราหลักสูตรอบรมผู้ประกาศในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ระดับกลาง**. กรุงเทพฯ: ส เจริญ การพิมพ์.

- นิวัฒน์ ศรีสัมมาชีพ. (2555). **แอ็คชั่น แอนด์ คัท**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.
- มัทนี รัตติน. (2546). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปะการกำกับการแสดงละครเวที**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิรัช อภิรัตน์กุล. (2526). **วาทนิเทศและวาทศิลป์: หลักทฤษฎีและวิธีปฏิบัติ ยุคสหัฐวรรษใหม่**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สดใส พันธุ์โกมล. (2537). **การวิเคราะห์ปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของนักแสดงในการกำกับการแสดงละครสมัยใหม่แนวต่าง ๆ ในประเทศไทย**, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สดใส พันธุ์โกมล. (2542). **ศิลปะของการแสดง (ละครสมัยใหม่)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวณิต ยมาภัย และ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. (2547). **หลักการพูดหน้าที่ยุวมวลชน สื่อมวลชน และในองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: วันดีดีกรุ๊ป.
- องอาจ สิงห์ลำพอง. (2557). **กระบวนการผลิตละครโทรทัศน์**. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- อรรวรรณ ปิรันธน์โอวาท. (2549). **การพูดเพื่อธุรกิจและกิจธุระ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อวยพร พานิช และคณะ. (2536). **ภาษาเพื่อการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณกรรมมุขปาฐะเกี่ยวกับวัดสิงห์ ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี*

Oral Literature about Wat Sing in Bang Khu Wieng

Bang Kruai Nonthaburi

อภาภรณ์ ดิษฐเล็ก

หมวดศึกษาศาสตร์ทั่วไป คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, apditl@rpu.ac.th

* บทความยอดเยี่ยม (Best Paper Award) ได้รับคัดเลือกตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ฉบับพิเศษ ครบรอบ 15 ปี มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ (ธันวาคม 2564)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์เนื้อหาของวรรณกรรมมุขปาฐะเกี่ยวกับวัดสิงห์ ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 2) วิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมมุขปาฐะเกี่ยวกับวัดสิงห์ ตำบลบางคูเวียง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าอาวาสวัดสิงห์ และอดีตผู้นำชุมชนที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ใกล้เคียงวัดสิงห์ เป็นระยะเวลา 60 ปีขึ้นไป กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นสมาชิกชุมชนที่อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และเป็นผู้รู้เรื่องเกี่ยวกับวัดสิงห์ จำนวน 6 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการคัดเลือกแบบบอกต่อ (Snowball Sampling Technique) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการศึกษาวรรณกรรมมุขปาฐะเกี่ยวกับวัดสิงห์แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ 1) เรื่องเล่าที่เป็นเกร็ดความรู้ 4 เรื่อง 2) ความเชื่อ 3 เรื่อง และ 3) ประเพณีธรรมเนียมปฏิบัติ 4 เรื่อง คุณค่าของวรรณกรรมมุขปาฐะมี 3 ด้าน ได้แก่ 1) คุณค่าด้านสติปัญญาที่ให้ความรู้เรื่องประวัติและสิ่งสำคัญของวัดในอดีต 2) คุณค่าด้านอิทธิพลต่อความเชื่อ การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และ 3) คุณค่าด้านอารมณ์ คือการเป็นศูนย์รวมจิตใจความภาคภูมิใจของชาวบ้าน

คำสำคัญ: เนื้อหาวรรณกรรมมุขปาฐะ คุณค่าวรรณกรรมมุขปาฐะ วัดสิงห์ตำบลบางคูเวียง

Abstract

The objectives of this research were to: 1) analyzed the content of oral literature about Wat Sing Bang Khu Wieng Sub-district, Bang Kruai District, Nonthaburi Province 2) Analyzed the value of oral literature about Wat Sing. The target group was divided into 2 groups. The first group was the informants who were the abbot of

Wat Sing and the former community leaders who had a domicile and lived near Wat Sing more than 60 years. The second group consisted of 6 community members aged more than 60 years old and knew about Wat Sing, which were selected by Snowball Sampling Technique. The instrument used in this study was an in-depth interview. The results revealed that 1) There were 3 types of oral literature about Wat Sing which are 1) 4 stories of knowledge, 2) 3 beliefs, and 3) 4 traditions and practices. The Values of oral literature were 1) give knowledge about the history and importance of temples in the past 2) the value of influence on beliefs preservation of ancient monuments, artifacts and 3) emotional values was to be the center of the pride of the villagers.

Keywords: oral literary content, oral literary value, Wat Sing in Bang Khu Wieng